

1. melléklet a 33/2015. (VI. 24.) EMMI rendelethez

1. Az R. Mellékletének BIOLÓGIA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„BIOLÓGIA

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

A) KOMPETENCIÁK

A biológia érettségi vizsga a nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési feladatokat és a közműveltség tartalmi elemeit, a tudományos gondolkodás műveleteinek tudatos alkalmazását a mindennapi élettel és közös kulturális örökségünkkel összefüggésben kéri számon.

Elvárt kompetenciák:

- induktív következtetés (egyedi tényekből az általános törvényszerűségekre),
- deduktív következtetés (az általános törvényszerűségekből az egyedi esetre),
- analógiás gondolkodás (egy már ismert helyzet vagy jelenség és az adott új, ismeretlen helyzet közötti hasonlóság felismerése),
- sorképzés (relációk kezelése),
- osztályozás (jellemzők alapján hierarchikus csoportokba sorolás),
- kombinatív képesség (megadott elemekből, adott feltételek mellett kombinációk létrehozása és vizsgálata),
- valószínűségi és korrelatív gondolkodás (a múltbeli események alapján a jövőbeli események valószínűségére következtetés, kockázatbecslés, rizikófaktorok ismerete),
- arányossági gondolkodás (két mennyiség együttes változásának vizsgálata: egyenes és fordított arányosság, telítési görbék),
- különböző adatmegjelenítési formák átalakítása egymásba (adatokat táblázattá, táblázatokat grafikonokká),
- az adatok felhasználása bizonyítéknak, érveknek,
- kritikai gondolkodás (értékelés, döntések megalapozása, magyarázatok megalkotása bizonyítékok, érvek, ellenérvek alapján),
- változók vizsgálata (függő és független változók felismerése, elkülönítése, a változók közötti kapcsolatok szisztematikus vizsgálata, kontrollja),
- integrált gondolkodás (az egyik szaktudomány tartalmi elemeinek átvitele és alkalmazása egy másik szaktudomány területén),
- modellekben való gondolkodás, modellek értelmezése, az analógiák azonosítása,
- problémafelismerési és problémamegoldó képesség (a célhoz vezető nem ismert megoldási út megtalálása valós, életszerű helyzetekben),
- a szaknyelv használata, a fogalmak definiálásának képessége (a követelményrendszer szerint),

- lényegkiemelés (a vizsgálat szempontjából fontos jellemzők felismerése, megfigyelése, rögzítése),
- struktúrák és funkciók összekapcsolása (következtetés mintázatból annak szerepére),
- etikai érzékenység (döntések lehetséges következményeinek mérlegelése).

A vizsgázók legyenek képesek a természettudományi megismeréssel kapcsolatos ismereteket összetett élethelyzetekben alkalmazni.

Elvárt kompetenciák:

- legyen képes alkalmazni alapvető matematikai ismereteit,
- megfigyelések, leírások (dokumentáció), összehasonlítások,
- egyszerű kísérletek, mérések tervezése, végrehajtása és eredményeik értelmezése (a kísérlet jellemzőinek ismerete, kontrollok szerepe),
- adatok, ábrák kiegészítése, adatsorok, ábrák (köztük diagramok, grafikonok) elemzése, felhasználása,
- hipotézisek, elméletek, modellek, törvények megfogalmazása, vizsgálata; téves információk azonosítása,
- ismerje a természettudományos érvelés alapelveit (feltevés megfogalmazása, információk forrásainak felkutatása, jelölése, megbízhatóságuk értékelése, érvek és ellenérvek felsorakoztatása, bizonyítékok elemzése, következtetés levonása).

A követelményrendszer adott helyein pontosítja a felsorolt általános kompetenciákat az alábbi módon:

Tudja, ismerje, alkalmazza: a fogalom jelentésének ismerete, megnevezésének, felismerésének és értelemszerű használatának képessége.

Tudja magyarázni, értse: a fogalom mögött álló oksági háttér ismerete.

Értelmezze, elemezze: egy összetett helyzet, probléma vizsgálata az adott fogalmak segítségével.

Fejtse ki: összefüggő írásbeli vagy szóbeli kifejtés képessége.

B) TÉMAKÖRÖK

1. Bevezetés a biológiába

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>1.1. A biológia tudománya Vizsgálati szempontok</p> <p>Vizsgáló módszerek</p>	<p>Tudja, hogy a rendszerezés alapegysége a faj. Tudja alkalmazni a rendszerezés alapelveit élőlények csoportosítása során.</p> <p>Értelmezze a természetes rendszert az élővilág fejlődéstörténete alapján. Értse Linné rendszertani munkásságának fő elemeit (mesterséges rendszer, kettős nevezéktan).</p> <p>Ismerje a fénymikroszkóp használatának alapelveit, alkalmazhatóságát biológiai vizsgálatokban. <i>Tudjon kaparékot, nyúzatot készíteni, metszetet elemezni.</i> <i>Tudja, hogyan kell kiszámítani a mikroszkóp nagyítását.</i></p>	<p>Értse a különbséget a mesterséges rendszerek és a fejlődéstörténeti rendszer alapelvei közt. Tudjon értelmezni molekuláris törzsfákat. Fogalmazza meg a különbséget a feltevés (hipotézis) és az elmélet (teória) között.</p> <p>Értelmezzen biológiai kísérletet, ismertesse a szempontokat, ismerje föl a kísérleti változót.</p> <p>Ismertesse a modellalkotás lényegét. Ismerje az élettani állapot leírására használható alapvető eszközök és módszerek (EKG, EEG, CT, UH, röntgen vizsgálat, elektronmikroszkóp) gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit.</p>
<p>1.2. Az élet jellemzői 1.2.1. Az élő rendszerek</p> <p>1.2.2. Szerveződési szintek</p>	<p>Tudja összehasonlítani a különböző szerveződési szinteket: egyed alatti (sejt alatti, sejtszintű, szövet, szerv, szervrendszer) egyed, egyed feletti (populáció, társulás, biom, bioszféra).</p>	<p>Értelmezze működő rendszerként az élő szervezeteket.</p> <p>Tudja értelmezni az élő rendszereket nyílt rendszerekként. Elemézzen kapcsolatokat az élő rendszerek alábbi tulajdonságai között: anyagcsere, elhatárolódás,</p>

		<p>homeosztázis, ingerlékenység, mozgás, alkalmazkodás, belső egység, növekedés, szaporodás, öröklődés és öröklődő változékonyság, evolúció, halandóság.</p> <p>Értelmezzzen élő rendszerekben zajló körfolyamatokat (pl. sejtciklus, szívciklus, nemi ciklus, aszpektusok).</p>
<p>1.3. Fizikai, kémiai alapismeretek</p>	<p>Ismerje a diffúzió és az ozmózis biológiai jelentőségét, és tudja magyarázni a két folyamatot. <i>Tudjon elvégezni és értelmezni egyszerű ozmózisos kísérleteket.</i></p> <p>Ismerje a felületen való megkötődés biológiai jelentőségét (enzimműködés, talajkolloidok, kapillaritás).</p> <p><i>Mutassa ki az orvosi szén nagy felületi megkötőképességét festékoldattal. Tudja magyarázni és értelmezni a kísérletet, értse annak következményeit, alkalmazási lehetőségeit.</i></p> <p>Ismerje az aktiválási energia és a katalizátor fogalmát, tudja azokat alkalmazni biológiai folyamatokra.</p> <p>Ismerje az enzimek előfordulását (minden sejtben működnek), az enzimműködés lényegét, optimális feltételeit, utóbbit hozza összefüggésbe szervezet jellemző értékeivel (testhőmérséklet, pH - ozmotikus</p>	<p>Értse a szervezet ozmotikusan aktív anyagának szerepét az életfolyamatokban (vérfehérjék a visszaszívásban, nyirokképzés).</p> <p>Értse a kromatográfia elvi alapjait, tudja értelmezni egy leírt kromatográfiás kísérlet eredményét, tudja azt alkalmazni.</p> <p>Hozza összefüggésbe az ATP-bontó enzimeket az energiaigényes folyamatokkal (miozin, Na-K pumpa), illetve az ATP szintézist az egyenlőtlen ioneloszlással (mitokondrium).</p>

viszonyok). Tudja magyarázni enzimhibán alapuló emberi betegség megnyilvánulását, ismerje megelőzésének lehetőségeit.	Tudjon megtervezni és magyarázni az enzimműködéshez szükséges optimális kémhatást és hőmérsékletet bemutató kísérletet, értékelje annak eredményeit.
--	--

2. Egyed alatti szerveződési szint

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Szervetlen és szerves alkotóelemek 2.1.1. Elemek, ionok	<p>Értse a C, H, O, N, S, P szerepét az élő szervezetben. Ismerje a H^+, Ca^{2+}, Mg^{2+}, Fe^{2+-3+}, Na^+, K^+, Cl^-, HCO_3^-, a CO_3^{2-}, NO_3^- - ionok természetes előfordulásait. Tudja magyarázni a só jódolásának és a fogkrémek fluorozásának szerepét.</p>	<p>Ismertesse az I, F, Si szerepét az élő szervezetben. Legyen tisztában a Si élő szervezetben betöltött szerepével.</p> <p>Ismerje a NO_2^- és PO_4^{3-} ionok természetes előfordulásait.</p>
2.1.2. Szervetlen molekulák	<p>Értse a víz, a szén-dioxid és az ammónia jelentőségét az élővilágban. <i>Értse, hogyan és miért mutatható ki a szén-dioxid meszes vízzel.</i></p>	
2.1.3. Lipidek	<p>Magyarázza a lipidek oldódási tulajdonságait, tudjon hozni ezekre hétköznapi példákat. Értse, miért léphet fel könnyen a zsírban oldódó vitaminok túladagolása.</p> <p>Ismerje a zsírok és olajok biológiai szerepét (energiaraktározás, hőszigetelés, mechanikai védelem), és hozza ezt összefüggésbe a zsírszövet szervezeten belüli előfordulásával. Magyarázza a foszfatidok polaritási tulajdonságai alapján, miért</p>	<p>Ismerje a zsírok (glicerin+zsírsavak) és a foszfatidok (glicerin+ zsírsavak+ foszforsav) szerkezetét. Ismerje fel a sztrenánvázat és a karotinoidok alapszerkezetét.</p> <p>Értse a karotinoidok konjugált kettőskötés-rendszere és fotokémiai szerepe közötti összefüggést a növényekben (karotin, xantofill) és az emberi látás folyamatában (A-vitamin, rodopszin).</p>

2.1.4. Szénhidrátok

alkalmasak a biológiai membránok kialakítására (hártyaképzés).

Lássa és magyarázza a kapcsolatot az epesav polaritása és az epesav sók emulziót stabilizáló szerepe között.

Tudjon elvégezni és értelmezni az epe zsírokat szétozlató szerepét bemutató kísérletet.

Tudja összehasonlítani a következő szénhidrátokat íz, vízdoldhatóság és emészthetőség szempontjából: szőlőcukor, keményítő, glikogén, cellulóz.

Értse a szénhidrátok természetes előfordulásai és az élő szervezetben betöltött szerepük közötti összefüggést.

Ismerje fel a glükóz, ribóz, dezoxiribóz molekulájának vázát.

Tudja a glükóz összegképletét és a poliszaharidok általános képletét.

Ismerje a laktóz és a szacharóz előfordulását és táplálkozás élettani jelentőségét.

Tudja elvégezni és értelmezni a keményítő jóddal történő kimutatását (Lugol-próba), és ismerje fel a keményítőszemcséket mikroszkópban és mikroszkópos képen.

Magyarázza, miért édes a sokáig rágott kenyérhéj.

2.1.5. Fehérjék

Ismerje a fehérjék általános szerkezetét (peptidlánc).

Tudjon példákat mondani a mindennapi életből a fehérjék szerkezetének megváltozására (tojás- és hússütés).

Tudjon elvégezni és értelmezni fehérjék kicsapódását bemutató kísérleteket (hő, nehézfém sók, mechanikai hatás).

Ismerje az α - és β glükóz szerkezetét, a ribóz, dezoxiribóz, amilóz és cellulóz molekulájának felépítését.

Ismerje az aminosavak általános képletét, az oldalláncok kölcsönhatásainak típusait és értse, hogy ezeknek szerepük van a fehérjék térszerkezetének kialakulásában. Értse a fehérjék elsődleges, másodlagos, harmadlagos és negyedleges szerkezetét.

Értse a peptidkötés kialakulását és a fehérjék térszerkezetében betöltött szerepét.

<p>2.1.6. Nukleinsavak, nukleotidok</p>	<p>Ismerje a fehérjék biológiai szerepét (enzimek, összhúzóanyagok, aktin és miozin -, vázanyagok, receptorok, szállítófehérjék, tartalék tápanyagok, antitestek, jelölő fehérjék, véralvadás, szabályozó fehérjék). Mondjon példát ezek előfordulására. Magyarázza, miért elengedhetetlen alkotói étrendünknek az eszenciális aminosavak. Mondjon példákat a mindennapi életből a fehérjék szerkezetének megváltozására (tojás- és hússütés). <i>Tudjon elvégezni és értelmezni fehérjék kicsapódását bemutató kísérleteket (hő, nehézfémek, mechanikai hatás).</i></p> <p>Értse, hogyan rejlik a DNS szerkezetében az információhordozó, örökítő (önmegkettőződő) szerep.</p>	<p>Értse a stresszfehérjék (hősokkfehérjék) működésének és a sejt öngyógyító folyamatainak a kapcsolatát, térszerkezetében betöltött szerepét.</p> <p>Ismerje fel a nukleotidok és a nukleinsavak általános, cukorbázis-foszfát egységekből felépülő molekulavázát. Értse a nukleotidok (NAD⁺, NADP⁺, ATP) biológiai jelentőségét. Tudjon elemezni kísérleteket a DNS örökítő szerepének bizonyítására (Griffith és Avery, Hershey és Chase kísérlete).</p>
<p>2.2. Az anyagcsere folyamatai 2.2.1. Felépítés és lebontás kapcsolata 2.2.2. Felépítő</p>	<p>Hasonlítsa és kapcsolja össze az élőlények felépítő és lebontó folyamatait. Hasonlítsa össze az élőlényeket energiaforrás szempontjából (fototrófok, kemotrófok) és C-forrás szempontjából (autotrófok és heterotrófok).</p> <p>Tudja, hogy minden átépítés energiaveszteséggel jár. Magyarázza az endo- és exocitózis folyamatát. Ismerje e folyamatok lényegét (reduktív, energia-</p>	<p>Ismerje a hidrolízis és a kondenzáció fogalmát, tudjon példákat hozni ezekre a makromolekula-alapegységek összekapcsolódása és szétbomlása folyamatában.</p>

<p>folyamatok</p> <p>2.2.3. Lebontó folyamatok</p>	<p>felhasználó) és helyét. Magyarázza a növények, a fotoszintézis alapvető szükségességét a földi életben. Ismerje a fotoszintézis fény- és sötétszakaszának fő történéseit: a víz fényenergia segítségével bomlik, molekuláris oxigén keletkezik, a H szállítómolekulára kerül, ATP keletkezik (fényszakasz); a szén-dioxid redukálódik a H és az ATP segítségével, glükóz, majd más vegyületek keletkeznek (sötét szakasz). Értse a fotoszintetikus színanyagok szerepét a folyamatban. Ismerje a fotoszintézis egyszerűsített egyenletét.</p> <p>Hasonlítsa össze a biológiai oxidációt és az erjedést (biológiai funkció, sejten belüli helyszín, energiamérleg). Tudja, hogy a szerves molekulák szénvázából szén-dioxid keletkezik, a hidrogén szállítómolekulára kerül. Tudja, hogy a végső oxidáció során a szállítómolekulához kötött H molekuláris oxigénnel egyesül, víz és ATP keletkezik. Ismerje a folyamat helyét a sejtben.</p>	<p>Ismerje a fotoszintetikus színanyagok típusait (karotinoidok, klorofilok) és molekulavázát.</p> <p>Ismerje a glikolízis lényegét.</p> <p>Értse a citrátkör lényegét: a H szállítómolekulához kötődését, a szén-dioxid keletkezését, a folyamat helyét.</p> <p>Tudja, hogy az aminosavak lebomlásakor és átalakításakor a N ammónia, illetve karbamid formájában kiválasztódik, vagy más aminosavba kerül.</p>
<p>2.3. Sejtalkotók (az eukarióta sejtben)</p> <p>2.3.1. Elhatárolás</p>	<p><i>Ismerje föl mikroszkópban és mikroszkópos képeken a sejtfalat, színtestet, sejtmagot, zárványt.</i> Ismerje fel rajzolt ábrán a sejthártyát, citoplazmát, sejtközpontot, ostort, csillót, endoplazmatikus hálózatot, riboszómát, sejtmagot, mitokondriumot; sejtfalat, zöld színtestet, zárványt. Tudja megkülönböztetni az állati és a növényi sejtet. Ismerje e sejtalkotók szerepét a sejt életében.</p> <p>Ismerje a biológiai hárták (membránok) szerepét</p>	<p>Ismerje a passzív és az aktív szállítás mechanizmusát,</p>

	<p>(anyagforgalom, határolás, összekötés, jelölés, jelfogás) és tudja magyarázni felépítésük általános elvét. Hasonlítsa össze a passzív és az aktív szállítás lényegét (iránya, energiaigénye). Magyarázza az endo- és exocitózis folyamatát.</p>	<p>végrehajtóit (kettős lipidréteg, membráncsatornák, szállítók, pumpák), hajtóerőit.</p>
2.3.2. Mozgás	<p>Ismerjen példákat az állás, ostoros, csillós mozgásokra az emberi szervezetben.</p>	
2.3.3. Anyagcsere	<p>Ismerje a sejt belső hártýarendszerének funkcióját. Ismertesse a mitokondrium és a színtest szerepét (biológiai oxidáció, fotoszintézis).</p>	<p>Ismertesse a sejtbe bejutó anyagok vagy belső felesleges anyagok lebontásának lehetőségét (lizoszóma). Ismerje a sejtbe bejutó anyagok vagy belső felesleges anyagok lebontásának lehetőségét (lizoszóma). Magyarázza a szerkezet és működés kapcsolatát a mitokondriumban folyó citromsavciklus, illetve végoxidáció esetében. Ismerje a glikolízis és az erjedés folyamatainak helyét a sejtben.</p>
2.3.4. Osztódás	<p>Magyarázza a számtartó és a számfelező osztódás lényegét, szerepüket a testi és ivarsejtek létrejöttében és a genetikai sokféleség fenntartásában.</p> <p>Ismerje a kromoszóma mikroszkópos fogalmát és genetikai értelmezését (kapcsoltsági csoport), az emberi testi sejtek és ivarsejtek kromoszómaszámát.</p>	<p>Értse a sejtciklus szakaszait. Hasonlítsa össze a mitózist és a meiózist (folyamataik, előfordulásuk, a genetikai információ mennyiségének és minőségének változása). Értse, hogy a meiózis folyamata miként eredményez genetikai változatosságot.</p>
2.3.5. A sejtműködések vezérlése	<p>Értse, hogy a sejt hogyan válaszolhat külső és belső ingerekre (valamilyen belső anyag koncentrációváltozása, működésének megváltozása: alakváltozás, elválasztás vagy elektromos változás).</p>	<p>Értse a K-Na-pumpa fontosságát. Magyarázza a programozott és nem programozott sejtihal különbségét. Tudjon példákat hozni e folyamatokra.</p>

3. Az egyed szerveződési szintje

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.1. Nem sejtes rendszerek 3.1.1. Vírusok</p>	<p>Értse a vírusok biológiai, egészségügyi jelentőségét. Ismerje a vírusok felépítését és a vírusokkal történő megfertőződés módjait. Hozzon példát vírus által okozott emberi megbetegedésekre. Értse és esettanulmány alapján alkalmazza a fertőzés, megbetegedés, járvány fogalmát. Ismerje megelőzésük lehetőségeit.</p>	<p>Ismertesse a vírusok kialakulására vonatkozó elméletet. Magyarázza a fágfertőzés folyamatát. Hasonlítsa össze a priont a vírussal.</p>
<p>3.2. Önálló sejtek 3.2.1. Baktériumok</p> <p>3.2.2. Egysejtű eukarióták</p>	<p>Hasonlítsa össze a prokarióta és az eukarióta sejt szerveződését.</p> <p>Ismertesse a baktériumok környezeti, evolúciós, ipari, mezőgazdasági és egészségügyi jelentőségét; lássa ezek kapcsolatát változatos anyagcseréjükkel. Magyarázza, hogy a felelőtlen antibiotikum-szedés miért vezet a kórokozók ellenálló formáinak elterjedéséhez. Hozzon példát baktérium által okozott emberi megbetegedésekre. Ismertesse ezek megelőzését és a védekezés lehetőségét. Ismertessen fertőtlenítési, sterilizálási eljárásokat.</p> <p>Az alábbi fajokon mutassa be az egysejtű élőlények változatos testszerveződését, alapvető életműködéseit (emésztés, mozgás, víztartalom-szabályozás) és felépítő anyagcseréjét: óriás amőba, papucsállatka faj,</p>	<p>Életfolyamataik leírása alapján legyen képes azonosítani a heterotróf, fotoautotróf és kemoautotróf baktériumokat, valamint a baktériumok ökológiai típusait (termelők, lebontók, kórokozók, szimbionták).</p> <p>Ismertesse a különböző fertőtlenítési eljárások biológiai alapját. Ismertesse az endoszimbióta elméletet, értse a mellette szóló érveket.</p>

	<p>zöld szemesostoros. <i>Ismerje fel ezeket az élőlényeket és jellemző sejtalkotóikat fénymikroszkóppal és fénymikroszkópos képeken.</i></p>	
<p>3.3. Többsejtűség 3.3.1. A gombák, növények, állatok elkülönülése</p>	<p>Magyarázza, hogy a testszerveződés és az anyagcsere-folyamatok alapján miért alkotnak külön országot az élőlények természetes rendszerében a növények, a gombák és az állatok. Értse, hogy a differenciálódás a sejtek szerkezeti és működésbeli specializálódásával jár. A zöldmoszatok példáján mutassa be és hasonlítsa össze az egysejtű szerveződés és a többsejtű, nem szövetes szerveződés típusait (sejttársulás, sejtfonal, teleptest).</p>	<p>Hasonlítsa össze a növényeket és az állatokat (életszakaszok típusa, haploid és diploid szakasz hossza, ivarsejtképzés, spóráképzés).</p>
<p>3.3.2. Sejtfonalak</p>	<p>Ismerjen fonalas testfelépítésű gombákat (peronoszpóra, fejespenész, ecsetpenész; emberi megbetegedéseket okozó gombák). Tudja, hogy a gombák spórákkal szaporodnak. <i>Vizsgáljon fénymikroszkóppal kenyérpenészt és fonalas zöldmoszatokat, rajzolja le és jellemezze a mikroszkópban vagy mikroszkópos képen látottakat.</i></p>	
<p>3.3.3. Teleptest és álszövet</p>	<p>Értelmezze a teleptestes szerveződést a vörös- és barnamoszatok, a zöldmoszatok, a kalapos gombák és a mohák példáin.</p> <p>Ismerje a szivacsok testfelépítésének főbb jellemzőit, hozza kapcsolatba különböző sejtjeik funkcióival.</p> <p>Tudja felsorolni a halálosan mérgező gyilkos galóca azonosítására szolgáló bélyegeket és tudja, milyen tünetek utalnak a mérgezésre.</p>	<p>Tudja értelmezni a mohák kétszakaszos egyedfejlődésének lépéseit. Értse a folyamat fejlődéstörténeti jelentőségét. Hozza összefüggésbe a mohák testfelépítését és társulásokban elfoglalt helyét.</p>

	<p>Ismerje és magyarázza a gombaszedés és -tárolás szabályait.</p> <p>Ismertesse a peronoszpóra, a fejespenész, az ecsetpenész, az emberi megbetegedéseket okozó gombák és a sütőélesztő anyagcseréjének gyakorlati jelentőségét.</p> <p>Értelmezze a zuzmókat mint szimbiózisokat.</p> <p>Értse, hogy a zuzmók a levegőszennyezés indikátorai lehetnek.</p> <p>Értse a gombák ökológiai jelentőségét: lebontók, paraziták, szimbionták.</p> <p><i>Vizsgáljon kézinagyítóval és mikroszkóppal lombosmohákat, zuzmókat, ismertesse a megfigyeltet, valamint mikroszkópos képek alapján testfelépítésüket.</i></p>	
<p>3.4. Szövetek, szervek, szervrendszerek, testtájak</p> <p>3.4.1. A növényvilág főbb csoportjai a szervi differenciálódás szempontjából</p>	<p>Ismerje a harasztoknál megjelenő evolúciós „újításokat” (szövetek, szervek), hozza ezeket összefüggésbe a szárazföldi élethez való hatékony alkalmazkodással.</p> <p>Ismerje a nyitvatermőknél megjelenő evolúciós „újításokat” (virág, mag, víztől független szaporodás), hozza ezeket összefüggésbe a szárazföldi élethez való hatékonyabb alkalmazkodással.</p> <p>Ismerje a zárvatermőknél megjelenő evolúciós „újításokat” (takarólevelek, bibe, zárt magház, termés, szállítócsövek, gyökérszőrők) legyen képes ezeket összefüggésbe hozni a szárazföldi élethez való</p>	<p>Tudja értelmezni a harasztok és a zárvatermők kétszakaszos egyedfejlődésében a haploid és diploid szakaszok arányát, és ennek fejlődéstörténeti jelentőségét.</p> <p>Értse a kettős megtermékenyítés folyamatát.</p>

3.4.2. Az állatvilág főbb csoportjai a szervi differenciálódás szempontjából

hatékonyabb alkalmazkodással, a fényért és vízért folyó versengéssel. Értelmezze a termés biológiai szerepét és a magterjesztés stratégiáit.

Tudja használni a Növényismeret könyvet a környezetében élő növények megismeréséhez, és élőhelyének, ökológiai igényeinek jellemzéséhez.

Ismerje fel és elemezze a testfelépítés, az életműködések (kültakaró, mozgás, táplálkozás, légzés, anyagszállítás, szaporodás, érzékelés) és a környezet kapcsolatát az alábbi állatcsoportok példáján:

- szivacsok
- laposférgek
- gyűrűsférgek
- rovarok
- csigák
- a gerincesek nagy csoportjai (csontos halak, kétélűek, hüllők, madarak, emlősök).

Jellemezze önállóan csoportjellemzők alapján a fenti csoportokat.

3.4.3. A növények szövetei, szervei
- Szövetek

Legyen képes kapcsolatba hozni a következő szövetek felépítését és működését: osztódó szövet és állandósult szövetek: bőrszövet, táplálékkészítő alapszövet és szállítószövet.

Vizsgáljon fénymikroszkóppal növényi szövet-preparátumot, készítsen bőrszövet-nyúzatot (pl. hagyma allelél). Vizsgáljon kristályzárványt. Értelmezze a látottakat, mikroszkópos képen is.

- Gyökér, szár, levél

Ismertesse a gyökér, a szár és a levél alapfunkcióit.

Ismerje és elemezze a felsorolt állatcsoportok testfelépítésének és életműködéseinek említett kategóriáiban megjelenő evolúciós újításokat.

Magyarázza a különböző környezetben élő növények anatómiai különbségeit. Jellemezze a gyökér, a szár, a levél felépítését és működését, módosulásait. Mondjon

- Virág, termés

Ismerje fel egyszerű, sematikus rajzon a hajszálgökér hossz- és keresztmetszetét, a lágy- és a fás szár, valamint a lomblevél keresztmetszetét.

Tudja kapcsolatba hozni a gyökér, a szár és a levél alapfunkcióit felépítésükkel.

Magyarázza a fás szár kialakulását, az évgyűrűk keletkezését.

Vizsgáljon mikroszkópban gázcserenyilást és értelmezze a látottakat, mikroszkópos képek alapján is. Figyelje meg a víz útját színes tintába mártott fehér virágú növényen és értelmezze a látottakat.

Hozza kapcsolatba a virág biológiai szerepét és részeit. Ismertesse az egyivarú és a kétivarú virág, az egylaki és a kétlaki növény fogalmát.

Értelmezze a virágos növények fajfenntartó működéseit (mag-, illetve termésképzés, vegetatív szervekkel történő szaporodás). Hasonlítsa össze az ivaros és az ivartalan szaporítás előnyeit és hátrányait. Ismertesse a növények főbb ivartalan szaporítási módjait (tőosztás, dugványozás, oltás, szemzés, klónozás).

Ismertesse a csírázás külső és belső feltételeit egy csírázási kísérlet kapcsán.

Soroljon és példák alapján ismerjen fel hormonális

példát módosult szervekre.

Magyarázza egy talajból felvett vízmolekula atomjainak sorsát a növényben.

Magyarázza a folyadékszállítás kémiai és fizikai hajtóerőit (ozmotikus szívóerő, gyökérszívás, kapillaritás, párologtatás), hozza összefüggésbe a gyökér, szár és levél felépítésével.

Írja le és értelmezze a gázcserenyiláson át felvett széndioxid-molekula sorsát a növényben. Értelmezzen növényi anyagszállítással kapcsolatos kísérletet.

Hozza összefüggésbe a nappalhosszúság virágképzésben betöltött szerepét az eredeti élőhely, illetve a megváltoztatott élőhely (pl. honosítás) nappalhosszúságával.

Tudjon kapcsolatos teremteni a virág és a termés részei között.

Ismerje az auxinok általános szerepét a növények

<p>3.4.4. Az állatok szövetei, szaporodása, viselkedése</p> <p>- Szövetek</p>	<p>hatásra bekövetkező növényi életműködések (pl. gyümölcserés, növekedés, nyugalmi állapot).</p>	<p>életében.</p>
<p>- Szaporodás-egyedfejlődés</p>	<p>Magyarázza, hogy milyen működésekre specializálódtak a következő szövetek: hámszövet (működés és felépítés szerint csoportosítva), izomszövetek, kötőszövetek és idegszövet. Magyarázza, hogy a funkció hogyan tükröződik a felépítésükben.</p> <p><i>Ismerje fel fénymikroszkópos készítményen illetve képen a következő szöveteket: többrétegű elszarusodott laphám, vázizom, csontszövet, idegszövet, emberi vér.</i></p> <p>Értse a petesejt, a hímvarsejt, a zigóta, a hímnősség és a váltivarúság, az ivari kétalakúság, az embrionális és posztembrionális fejlődés fogalmát.</p>	<p>Ismerje fel a következő szöveteket: simaizom, szívizom, csillós hám, üvegporc. Értelmezze a látott struktúrák szerepét a szövet működésében.</p>
<p>- Viselkedés</p>	<p>Vonjon párhuzamot példák alapján az életkörülmények és a szaporodási mód között (ivaros, ivartalan, külső és belső megtermékenyítés, az ivadékgondozás és az utódszám összefüggése).</p> <p>Értelmezze és példán mutassa be az ivartalan szaporodást és a regenerációt.</p> <p>Tudja összehasonlítani az öröklött és tanult magatartásformákat.</p> <p>Ismerje és példák alapján magyarázza az önfenntartással kapcsolatos viselkedéseket (tájékozódás, táplálkozási magatartás, menekülés, védekezés).</p> <p>Ismerje és példák alapján magyarázza a fajfenntartással kapcsolatos viselkedéseket (a partner felkeresése, udvarlás-nász, párzás, ivadékgondozás,</p>	<p>Értse, hogy a tanult magatartásformák háttérében öröklött tényezők is állnak.</p>

önzetlenség, agresszió).
 Jellemezze az alábbi magatartásformákat: feltétlen reflex, irányított mozgás, öröklött mozgásmintázat, bevérodés, érzékenyítés, megszokás, feltételes reflex, operáns és belátásos tanulás. Tudjon ezekre példát hozni, illetve példákból ismerje fel ezeket.
 Ismerje a motiváció és a kulcsinger fogalmát és szerepüket a viselkedés kialakításában.

4. Az emberi szervezet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. Homeosztázis	<p>Értelmezze a homeosztázis fogalmát, értse jelentőségét. Értelmezze a kiválasztás, valamint a külső és belső elválasztás fogalmait. Értse a szűrővizsgálatok és az önvizsgálat fontosságát. Ismerje és értse az alapfokú újraélesztés lépéseit és szabályait.</p>	<p>Tudja, hogy a homeosztázis-összetevők határértékei élettani állapottól függően megváltozhatnak. Értse a homeosztázis és az egészség kapcsolatát.</p>
4.2. Kültakaró 4.2.1. Bőr 4.2.2. A bőr gondozása, védelme	<p>Értse a bőr funkcióit (védelem, hőszabályozás érzékelés: fájdalom, tapintás, nyomás, hőingerek) és értse kapcsolatukat a bőr felépítésével. Ismertesse a bőr szöveti szerkezetét, mirigyeit és azok funkcióit, és ábrán azonosítsa a bőr részeit. Magyarázza a hám megújulását.</p> <p>Értse a festéksejtek és a bőrpigment (melanin) szerepét. Értelmezze az emberi faj bőrszínkáláját mint a biológiai sokféleség részét. Tudja magyarázni a napsugárzás hatását a bőrre, a napozás egészségügyi vonatkozásait, a védekezést. Ismerje a bőrápolás és hajápolás szerepét és</p>	

	<p>lehetőségeit. Értse a bőr baktériumflórájának jelentőségét.</p> <p>Tudja, mi az anyajegy, a szemölcs, hogyan alakul ki a mitesszer, a pattanás, vízhólyag, vérhólyag. Értse, hogy miért veszélyes az égési sérülés. Tudja, hogyan kell ellátni kisebb égési sérüléseket.</p>	
<p>4.3. A mozgás 4.3.1. Vázrendszer</p> <p>4.3.2. Izomrendszer</p>	<p>Ismerje a csontváz biológiai funkcióit. Ismertesse a gerincoszlop tájékait, a mellkas, az agykoponya és az arckoponya csontjait (orrcsontot, járomcsontot, felső és alsó állcsontot). Ábrán ismerje fel ezeket. Tudja kapcsolatba hozni az ember mozgási szervrendszerének sajátosságait a két lábon járással (a gerincoszlop kettős S-alakja).</p> <p>Ismerje a csont kémiai összetételét (szerves és szervetlen alkotók), értse ezek szerepét, hozza összefüggésbe arányuk változását az életkorral, a fiatalkori és időskori csontsérülésekkel. Ismertesse egy lapos és egy hosszú csöves csont szerkezetét a megfelelő funkciókhoz kötve. Ismerje a csigolya részeit.</p> <p>Tudjon példát mondani a csontok összenövésére, varratos, porcos és ízületes kapcsolódására, magyarázza, hogy ezek milyen mozgást tesznek lehetővé az adott helyeken. Ismerje fel rajzon az ízület részeit. Ismertesse a függesztőövek funkcióját, csontjait, a gerincesek ötujjú végtagtípusának csontjait. Értse a férfi és a női medence közti különbség okát. Ismerje a helyét és funkcióit a következő izmoknak:</p>	<p>Legyen képes magyarázni a mozgási szervrendszer</p>

<p>4.3.3. Szabályozás</p> <p>4.3.4. A mozgás és mozgási rendszer egészségtana</p>	<p>gyűrű alakú záróizmok, mimikai izmok, bordaközi izmok, mellizom, hasizmok, gátizmok, rekeszizom, végtagok hajlító- és feszítő izmai, fejbiccentő izom. Ismertesse a vázizom felépítését: izomsejt, izomrost (izomsejt), izomköteg, izompólya, inak.</p> <p>Értse miért fontos a bemelegítés, hogyan szüntethető meg az izomláz.</p> <p>Értse az izomtónus szerepét a testtartás és a mozgások kialakításában.</p> <p>Ismerje a mozgási szervrendszer épségét, megóvását szolgáló alapelveket (pl. helyes testtartás, testedzés). Tudja, mi a törés, gerincsérülés, ficam, csípőficam, rándulás, lúdtalp, gerincferdülés, és ismerje ezek jeleit.</p> <p>Tudjon példát említeni a testépítés során helytelenül alkalmazott táplálék-kiegészítők káros hatásaira.</p>	<p>működését fizikai (emelő-elv, erő, erőkar), biokémiai (aktin, miozin, kreatin-foszfát, ATP), szövettani (vázizomszövet) ismerete alapján. Tudja, hogy az izomösszehúzódáshoz Ca^{2+}-ion szükséges. Értse az izom saját energiatároló és oxigéntároló molekuláinak szerepét.</p> <p>Értse az izomláz kialakulásának okait.</p>
<p>4.4. A táplálkozás</p> <p>4.4.1. Táplálkozás</p> <p>4.4.2. Emésztés</p>	<p>Tudja magyarázni a táplálkozás jelentőségét, és értse folyamatait (rágás, nyelés, bélperisztaltika). Ismerje a különbséget a táplálék és tápanyag között. Tudja felhasználni a tápanyagok fajlagos energiatartalmát alapvető számítási feladatokban. Értelmezze a testtömegindexet, tudjon következtetéseket levonni értékéből, és értse, hogy normálértéke függ a testösszetételtől, nemtől, életkortól. Ismerje fel ábrán a táplálkozási szervrendszer szerveit, tudja biológiai funkcióit. Ismerje a máj szerepét az emésztőnedv-termelésben, a fehérje-, glükóz- és glikogénszintézisben, a raktározásban</p>	<p>Értse a kapcsolatot a tápanyagok emésztése és sejtszintű lebontása között.</p>

4.4.3. Felszívódás	<p>és a méregtelenítésben. Ismerje fel a fog részeit magyarázza a részek funkcióit, értse a fogképletet. Ismeresse a száj higiéniáját, a szájápolás szabályait és jelentőségét. Tudja, mely emésztőnedvek játszanak szerepet a fehérjék, a szénhidrátok, a zsírok és a nukleinsavak emésztésének folyamatában; ismerje a termelődési helyüket és a működésükhöz szükséges optimális kémhatást. <i>Értelmezzon a hasnyál vagy a gyomornedv hatását bemutató kísérletet.</i> Ismerje a bélbolyhok helyét, és tudja működésük lényegét.</p>	<p>Ismerje a következő emésztőenzimek termelődésének helyét és hatásait: amiláz, laktáz, lipáz, nukleáz, pepszin, tripszin. Ismerje a táplálékkal felvett fehérje, szénhidrát és zsír alkotó részeinek útját a szövetekbe történő beépülésig, illetve a felhasználásig.</p>
4.4.4. Szabályozás	<p>Tudja, hogy mi válthatja ki az éhség-, szomjúságérzetet és értse a tápcsatorna reflexes folyamatait (nyál- és gyomornedvtermelés, hányás, nyelés).</p>	<p>Ismeresse a következő vitaminok élettani jelentőségét: E-, K-, B₁-, B₆- vitamin. Ismeresse az alapanyagcsere fogalmát és tudja, mitől függ annak értéke.</p>
4.4.5. Táplálkozás egészségтана	<p>Magyarázza a minőségi és mennyiségi éhezés fogalmát. Ismeresse a fehérjék, szénhidrátok, zsírok, növényi rostok, ásványi anyagok (nyomelemek), természetes forrásait, tudjon érvelni hiányuk vagy túlzott fogyasztásuk ellen. Ismerje a következő vitaminok élettani jelentőségét, és tudja azokat összekapcsolni hiánytüneteikkel: D-, A-, B₁₂,- C-vitamin, folsav. <i>Figyelje meg az élelmiszerek csomagolásán feltüntetett összetevőket és magyarázza a lehetséges kockázati tényezőket, táblázat segítségével.</i> <i>Értelmezzon életmódhoz igazodó étrendet, ezzel</i></p>	<p>Értelmezzon, miért járhatnak a májbetegségek együtt sárgasággal.</p>

	<p><i>kapcsolatos adatok, táblázatok használatával.</i></p> <p>Ismerjen a tápcsatorna megbetegedéseinek kialakulását elősegítő kockázati tényezőket (veleszületett hajlamosító tényezők és életvitelből, életmódból eredő kockázati tényezők – pl. nem megfelelő szájápolás/szájhigiéné, fokozott stressz, túlzott alkohol- és gyógyszerfogyasztás, nem az életmódnak, szükségleteknek megfelelő táplálkozás, kedvezőtlen környezeti hatások).</p> <p>Értse, hogyan változnak az étrendi elvárások tevékenységtől, kortól, nemtől és állapottól (terhesség, szoptatás) függően.</p> <p>Magyarázza az étel- és italmiszer- és ételtartósítás alapvető szabályait. Értse az alultápláltság és a túltápláltság következményeit, kockázati tényezőit.</p> <p>Tudjon érvelni a megfelelő összetételű étrend mellett.</p>	
<p>4.5. A légzés 4.5.1. Légcsere</p>	<p>Ismerje a légzőrendszer funkcióit.</p> <p>Ismerje a légzőrendszer szerveit.</p> <p>Ismerjen légzési segédizmot, tudja hogy ezek részvétele a nehézlégzésben feltűnő. Értse a mellkasi és a hasi légzés különbségét.</p> <p>Értse a mellhártya, a rekeszizom, a bordaközi izmok szerepét a belégzés és kilégzés folyamatában.</p> <p>Értse a légzési teljesítmény és a szervezet energiafelhasználása közötti összefüggést.</p> <p>Ismertesse a vitálkapacitás és a légzési perctérfogat fogalmát.</p> <p>Magyarázza aktív sportoló és nem sportoló fiúk és lányok vitálkapacitását bemutató táblázat eltérő értékeit.</p> <p><i>Határozza meg a légzésszámot nyugalomban és munkavégzés után, magyarázza az eltérést.</i></p>	<p>Elemelzen a légzési térfogatváltozásokat és a légzőmozgásokkal kapcsolatos nyomásváltozásokat bemutató grafikont. Értelmezze a Donders-modellt bemutató ábra alapján a légzőműködések.</p>

4.5.2. Gázcsere	Magyarázza a légcsere, a gázcsere és a sejtlégzés összefüggéseit.	Értse, hogy a tüdőben és a szövetekben folyó gázcsere diffúzió alapul.
4.5.3. Hangképzés	Ismerje fel ábrán a gége alábbi részeit: pajzsporc, gégefedő, hangszalagok. Ismerje a hangszalagok szerepét a hangképzésben.	Ismerje, mely porcok között feszülnek ki a hangszalagok. Értse a gége működését, tudja, hogy mitől függ a keletkezett hang erőssége, magassága, és mi befolyásolja a hangszínt.
4.5.4. Szabályozás	Tudja magyarázni a vér szén-dioxid koncentrációjának szerepét a légzés szabályozásában.	Ismertesse a légzésszabályozásban a kemoreceptorok és a mechanoreceptorok szerepét.
4.5.5. A légzés és a légzőrendszer egészségtana (elsősegélynyújtás)	Ismerje az orron át történő belégzés előnyeit a szájon át történő belégzéssel szemben.	Kapcsolja össze fizikai ismereteivel a légmell és a keszonbetegség kialakulását.
	Tudjon megnevezni a légzőrendszert károsító tényezőket és ismerje a légzőrendszer gyakori betegségeit (fertőzéses eredetű és daganatos megbetegedések, asztma).	Hozza összefüggésbe a tüdő-léghólyagocskák felületi feszültségét a dohányzással.
	Magyarázza, miért jár gyakran együtt a torokgyulladás középfülgyulladással. Értse a dohányzás kockázatait. Tudjon érvelni a dohányzás ellen.	
4.6. Az anyagszállítás		
4.6.1. A testfolyadékok	Hasonlítsa össze a vér, a szövetnedv, a nyirok összetételét, keletkezését, kapcsolatukat. Ismertesse a teljes vértérfogat mennyiségét, az alakos elemek és a vérplazma arányát, a vérplazma fő alkotórészeit és értse jelentőségüket.	Értelmezze a homeosztázist a folyadékok összetételének példáján. Ismertesse, hogy mi okból változhat a vér kémiai összetétele (pH, glükózsint).

4.6.2. A szöveti keringés

Ismertesse a vörösvérsejtek, a fehérvérsejtek és a vérlemezkék szerepét, keletkezésük helyét, a normál értéktartománytól való eltérés okait és következményeit.

Értse a vérszegénység lehetséges okait. Értse, hogy a véralvadási folyamat rendellenessége vérzékenység, illetve trombózis kialakulásához vezethet.

Ismertesse a vér, a szöveti folyadék és a nyirok kapcsolatát; a szöveti folyadék szerepét, mint a sejtek közötti anyagcsere helyét.

Magyarázza a hajszálerek keringési jellemzőit, funkcióját az anyagcserében.

Értelmezze a nyirokkeringés lényegét (útvonala, funkciója), a nyirokcsomók jelentőségét.

4.6.3. A szív és az erek

Ismerje a szív működésének alapelveit (üregek térfogat- és nyomásviszonyainak változása, a vér áramlása a szív ciklus folyamán). Értse a szív felépítésének és működésének kapcsolatát.

Ismertesse, hogy mi a koszorúerek feladata, hogy miért életveszélyes ezek elzáródása.

Ismerje az artériák, a vénák és a kapillárisok felépítését (átmérő, billentyű, szöveti szerkezet), és ezeket hozza

Ismerje a hemoglobint fő részeit (hem: 4 db N-tartalmú gyűrű, Fe, globin: fehérje).

Ismertesse a sérült érfal, a vérlemezkék, a trombin, a fibrin, a kalciumion szerepét a véralvadás folyamatában, tudja, hogy a folyamathoz K-vitamin szükséges.

Hozza összefüggésbe ezeket a vérzékenység kialakulásával.

Értse, hogy milyen mechanizmus mozgatja a folyadékot a nyirokerekben.

Ismertesse a szövetnedv áramlási mechanizmusát a vérnyomás és a plazmafehérjék ozmotikus nyomásának viszonya alapján.

Tudja grafikonon elemezni a vérnyomás változását, a véráramlás sebességét, az erek keresztmetszetének alakulását a keringési rendszerben. Ismerje a verőtér fogat, perctér fogat értékeit. Tudjon elvégezni alapvető számításokat ezekkel az adatokkal.

Értelmezze, mely tényezők segítik a vénás áramlást.

<p>4.6.4. Szabályozás</p> <p>4.6.5. A keringési rendszer egészségtana, elsősegélynyújtás</p>	<p>kapcsolatba az adott erek funkcióival. Ismerje a szívfrekvencia és a vérnyomás fogalmát és felnőttkori normál értékeit. <i>Tudjon pulzust és vérnyomást mérni (automata eszközzel), legyen képes a mért adatok eredményeit értelmezni és magyarázni.</i> Ismertesse a lép helyét és szerepét. Tudja, hogy milyen élettani hatások emelik, vagy csökkentik a pulzusszámot és vérnyomást. Magyarázza a véreloszlás megváltozásának élettani funkcióját. Tudjon érvelni a testedzés és a helyes táplálkozás keringési rendszer egészségére gyakorolt hatása mellett. Ismertesse a keringési rendszer főbb betegségeinek (érelmeszesedés, visszértágulat, a trombózis, a magasvérnyomás/hipertónia betegség, szívritmuszavar és a szívinfarktus) kialakulásában szerepet játszó főbb kockázati tényezőket. Értse a megfelelő életvitel kialakításával csökkenthető kockázatokat. Ismerje a szívinfarktus fogalmát és jellemző tüneteit.</p> <p>Ismerjen alapvető sebellátási módokat, tudja, hogyan kell ellátni vérzéssel járó sérüléseket.</p>	<p>Ismerje a szinuszcsomó és a pitvar-kamrai csomó helyzetét, funkcióját.</p>
<p>4.7. A kiválasztás 4.7.1. A vizeletkiválasztó rendszer működése</p>	<p>Ismerje a vizeletkiválasztó rendszer főbb részeit.</p> <p>Értse a víz, a glükóz, a sók, a karbamid</p>	<p>Ismertesse a bőr, a máj, a tüdő, a végbél és a vese szerepét a kiválasztásban.</p> <p>Tudja értelmezni a vese kiválasztó működésének három fő részfolyamatát: szűrletképzés, visszaszívás, kiválasztás (exkréció).</p> <p>Ismerje a nefron működését: vesetestecske (tok,</p>

<p>4.7.2. Szabályozás</p> <p>4.7.3. A kiválasztó szervrendszer egészségtana</p>	<p>visszaszívásának, valamint a gyógyszerek, ionok (pl. hidrogénion) kiválasztásának vesében zajló folyamatait.</p> <p>Ismertesse a vizelet főbb összetevőit: víz, karbamid, Na⁺, K⁺, Cl⁻ ionok, gyógyszerek, hormonok.</p> <p>Ismerjen a vizelet összetétele és mennyisége változásának hátterében álló lehetséges okokat.</p> <p>Tudjon példát említeni arra, hogy miért jelenhet meg a vizeletben fehérje, glükóz vagy vér.</p> <p>Értse a vesekő kialakulásának okait, ismerje rizikófaktorait és indokolja a folyadékbevitel jelentőségét a vesekőképződés megelőzésében.</p> <p>Ismertesse a művesekezelés jelentőségét.</p>	<p>hajszálergomolyag), az egyes csatorna-szakaszok, a csatorna falát behálózó hajszálerkek, funkcióit. Magyarázza a szűrletképzés, az aktív és passzív transzport folyamatait.</p> <p>Elemezze a vizeletképződés folyamatát a vér, a tokban és a csatornában lévő folyadék, valamint a vizelet összetétele alapján.</p> <p>Értse a vazopresszin (ADH) és aldosteron szerepét a folyadéktérfogat és sóháztartás szabályozásában.</p> <p>Értse a művesekezelés és a veseátültetés jelentőségét.</p>
<p>4.8. A szabályozás</p> <p>4.8.1. Idegrendszer</p> <p>- Sejtszintű folyamatok</p>	<p>Hasonlítsa össze az irányítás két alapformáját, a szabályozást és a vezérlést. Értse a visszacsatolások szerepét a szabályozásban.</p> <p>Értse a hasonlóságokat és a különbségeket a hormonrendszer és az idegrendszer működése között (jeladó és célsejt kapcsolata), és tudjon példát hozni összehangolt működésükre.</p> <p>Ismertesse az idegsejt felépítését, változatosságát és funkcióját (az ingerület keletkezését, vezetését, valamint más sejtekre való továbbadását).</p> <p>Ismerje, hogy az élő sejtek membránjának két oldalán az ionok koncentrációja nem azonos, és ez potenciálkülönbséget alakít ki.</p> <p>Ismertesse az inger, az ingerület (akciós potenciál), az</p>	<p>Magyarázza a kémiai és az elektromos potenciálok összefüggését az ionmozgásokkal.</p> <p>Értse a helyi (lokális) és a tovaterjedő potenciál kialakulásának helyét és feltételeit.</p> <p>Tudja, hogy az inger erőssége a csúcspotenciál</p>

- Szinapszis

ingerküszöb fogalmát. Példával igazolja, hogyan változhat meg az ingerküszöb külső és belső környezeti hatásokra.

Ismertesse a receptor, a receptornak megfelelő (adekvát) inger fogalmát, típusait (mechanikai, kémiai, fény, hő).

Ismertesse a szinapszis fogalmát, magyarázza a serkentő vagy gátló hatást az átvivő anyag (vagy más molekulák) és a receptor kölcsönhatásával. Tudja, hogy a drogok itt hatnak és hatásuk függőséghez vezethet.

- Az idegrendszer általános jellemzése

Ismerje a központi, környéki idegrendszer, az ideg, dúc, pálya, mag, kéreg, fehér- és szürkeállomány fogalmát, a testi (szomatikus) és a vegetatív idegrendszer jelentését.

Ismerje az idegrendszer működésének fő folyamatait, és az ezt megvalósító sejt típusokat (receptorsejt, érzőidegsejt, asszociációs idegsejtek, mozgatóidegsejt).

Készítsen rajzot a gerincvelő keresztmetszetéről és ábrázolja a gerincvelői idegek eredését.

Hasonlítsa össze a reflexív és a reflexkör fogalmát.

Ismerje fel ábrán és tudja magyarázni a bőr- és izomeredetű gerincvelői reflexek reflexívét funkcióját.

A mozgatóműködések példáján értelmezze az idegrendszer hierarchikus felépítését.

Tudja, hogy az idegrendszer központi része csontos

hullámsorozat szaporaságában kódolt. Tudja, hogy az idegsejt membránpotenciáljának változásai az axoneredésnél tovaterjedő csúcspotenciált válthatnak ki.

Értse, hogy a drogok és egyes mérgek hogyan hatnak a szinapszis működésére (jelátvivő anyag működésének fokozása, visszavételének gátlása, receptormódosítás). Magyarázza az idegsejt-hálózatok spontán aktivitásának funkcióját (biológiai ritmusok).

Ismerje a gliasejtek és a velőshüvely főbb funkcióit (táplálkozás, szigetelés), hozza összefüggésbe az ingerület vezetési sebességével és az SM (szklerózis multiplex) betegség kialakulásával.

- A gerincvelő	<p>tokban, agy-gerincvelői folyadékkal és agyhártyákkal védetten helyezkedik el.</p> <p>Ismerje a gerincvelő főbb funkcióit (izomtónus kialakítása, védekező mechanizmusok, a bőr ereinek reflexes szabályozása, nemi szervek vérbősége).</p> <p><i>Váltson ki térdreflexet, és magyarázza funkcióját.</i></p>	<p>Ismerje az agytörzsi hálózatos állomány szerepét az alvás-ébrenléti ciklus fenntartásában.</p> <p>Ismerjen elméleteket az alvás funkcióival kapcsolatosan (pl. energiatakarékosság, tanulás, feltöltődés).</p>
- Az agy	<p>Ismerje fel az agy nyílrányú metszetén az agy részeit (agytörzs /nyúltvelő, híd, középagy/, köztiagy /talamusz, hipotalamusz/, kisagy, nagyagy), és tudjon példákat említeni funkcióikra.</p> <p>Tudja, hogy az álomalvás létszükséglet.</p>	<p>Ismerje a jobb és bal agyfélteke eltérő funkcióit.</p>
- Testérző rendszerek	<p>Tudja, hogy az elsődleges érzőkéreg sérülése a tudatosuló érzékelés kiesését jelenti.</p> <p>Ismertesse a bőr és a belső szervek receptorait (mechanikai, fájdalom, hő, kemoreceptorok, szabad idegvégződés).</p>	<p>Értse, hogy az érzőpályák kéreg alatti központjaiban már előzetes feldolgozás is történik (pl. talamusz = kéreg alatti látóközpont).</p>
- Érzékelés	<p>Értse az érzékszervek működésének általános elveit: (adekvát) inger, ingerület, érzet.</p> <p>Ismerje az érzékszalódás (illúzió, hallucináció) fogalmát, és hogy kiváltásukban pszichés tényezők és drogok is szerepet játszhatnak.</p>	<p>Értse a csapok, pálcikák és dúcsejtek szerepét a látás folyamatában.</p>
- Látás	<p>Ismertesse és ábrán ismerje föl a szem alapvető részeit, magyarázza ezek működését, a szemüveggel korrigálható fénytörési hibákat, a szürke- és a zöldhályog lényegét.</p> <p><i>Magyarázzon egyszerű kísérleteket a vakfolt, a szintévesztés, a látásélesség és a térbeli tájékozódás vizsgálatára.</i></p>	<p>Ismertesse a kép- és színlátás, a fényerősség-érzékelés optikai és élettani alapjait.</p>

- Hallás és egyensúlyérzés	<p><i>Váltson ki pupillareflexet.</i> Értse a pupilla akkomodációs és a szemhéjzáró reflex funkcióit. Elemesse a távolságészlelés módjait, támpontjait. Ismerje föl rajzon a külső-, a közép- és a belső fül részeit. Értse a dobhártya és a hallócsontocskák működését, a szabályozás lehetőségét. <i>Értelmezzen kísérletet a hangirány érzékelésének bemutatására.</i> Ismerje a zajszennyeződés forrásait, halláskárosító és pszichés hatását. Magyarázza a tömlőcske és zsákocska, valamint a három félkörös ívjárat szerepét.</p>	<p>Értse a látórendszer és az egyensúlyérzés kapcsolatát.</p> <p>Értse a kapcsolatot a hallószerv részletes felépítése és működése között (Corti-szerv, alaphártya, szőrsejtek).</p>
- Kémiai érzékelés	<p>Ismerje a nyúltvelői kemoreceptorok szén-dioxid-érzékenységét, értse a légzés szabályozásában betöltött szerepüket.</p>	<p>Értse a helyzetérzékelés szerveinek és receptorainak (tömlő, zsákocska, három félkörös ívjárat, izomorsó, ínorsó) működését.</p>
- Testmozgató rendszerek	<p>Ismerje a szaglóhám, az ízlelőbimbók szerepét az érzékelésben. Értse, hogy motivációs állapotok irányítják és aktiválják magatartásunkat. Ismerje az agykéreg szerepét az akaratlagos mozgások kialakításában. Ismerje a mozgatópályák kereszteződéseinek funkcionális következményeit. Ismertesse a kisagy fő funkcióját (mozgáskoordináció). Tudja, hogy alkohol hatására ez az egyik leghamarabb kieső funkció.</p>	<p>Ismerje a kéreg alatti magvak és az átkapcsolódás szerepét az automatizált mozgások szabályozásában.</p>
- Vegetatív érző és mozgató rendszerek	<p>Értelmezze, milyen folyamatok szabályozását jelenti a vegetatív szabályozás.</p>	<p>Tudja összehasonlítani a szimpatikus és a paraszimpatikus idegrendszer anatómiai hasonlóságait és különbségeit.</p>

<p>4.8.2. Az emberi magatartás biológiai-pszichológiai alapjai - A magatartás elemei</p>	<p>Ismerje a szembogár (pupilla), a vázizom, a bél, a szív és a vérerek szimpatikus és paraszimpatikus befolyásolásának következményeit.</p>	<p>Tudja magyarázni, hogyan valósul meg szervezetünkben a keringés és a testhőmérséklet szabályozása.</p>
<p>- Öröklött elemek</p>	<p>Ismerjen példákat öröklött emberi magatartásformákra (szopóreflex, érzelmet kifejező mimika).</p>	<p>Ismerje fel eseteleírás nyomán az az emberi viselkedés evolúciós (genetikai), ökológiai, kulturális alapjait.</p>
<p>- Tanult elemek</p>	<p>Ismerje a feltételes reflexek szerepét az ember viselkedésében (félelem, drogtolerancia).</p>	<p>Esetleírás alapján értékeljen olyan kísérleteket, olyan kísérleti módszereket, amelyek a feltételes reflex, az operáns tanulás és belátásos tanulás kutatására irányulnak. Ismertesse módszerük korlátait. Kapcsolja össze ezeket példákkal az ember viselkedéséből.</p>
<p>- Emlékezés</p>	<p>A feltételes reflexeket hozza összefüggésbe a fájdalmas ingerekre fellépő vérnyomás-növekedéssel, szívfrekvencia-fokozódással, félelemmel, drogtoleranciával. Magyarázza a tanulás és az érzelmek kapcsolatát (megközelítés-elkerülés, játék, kíváncsiság és unalom). Tudja, hogy a beszéd tanulása kritikus periódushoz kötött. Példákon mutassa be a megerősítés rászoktató vagy leszoktató hatását, a szokás, a rászokás és a függőség kialakulását. Lássa a család, az iskola, a hírközlés, reklám stb. szerepét a szokások kialakításában. Foglaljon állást a fentiekkel kapcsolatban. Ismerje a rövid és hosszú távú memória fogalmát.</p>	
<p>- Pszichés fejlődés</p>	<p>Ismertesse az érzelmi fejlődés hatását az értelmi fejlődésre, hozza összefüggésbe a család szocializációs</p>	

<p>4.8.3. Az idegrendszer egészségtana</p>	<p>funkcióival.</p> <p>Ismerje az életmód szerepét az idegrendszeri betegségek kialakulásának (pl. stresszbetegségek) megelőzésében.</p> <p>Ismerje a fájdalomcsillapítás néhány módját, ezek esetleges veszélyeit.</p> <p>Ismerje az agyrázkódás, a migrén, az epilepszia, a stroke (agyvérzés, agyi infarktus) tüneteit.</p> <p>Ismerje a táplálkozási zavarokat (ortorexia, anorexia, bulímia, izomdiszmorfia) és értse kialakulásuk társadalmi és biológiai okait.</p> <p>Ismerjen testképet befolyásoló társadalmi tényezőket.</p> <p>Értse a kémiai és a viselkedési függőségek közös jellegzetességeit és veszélyeit.</p> <p>Tudjon érvelni a drogfogyasztás ellen, értse a szülő, a család, a környezet felelősségét és lehetőségét megelőzésében.</p>	<p>Értelmezze a zsigeri működések kapcsolatát az érzelmi-pszichikus működésekkel, hozza összefüggésbe a pszichoszomatikus betegségek kialakulásával.</p>
<p>- Drogok</p>	<p>Ismertesse a hormonrendszer működésének a lényegét, a hormontermelést és szabályozását.</p>	<p>Ismerje az Alzheimer-kór, a Parkinson-kór tüneteit.</p>
<p>4.8.4. A hormonrendszer - Hormonális működések</p>	<p>Ismerje az ember belső elválasztású mirigyeinek elhelyezkedését, az alábbi hormonok termelődési helyét és hatását: inzulin, adrenalin, tiroxin, tesztoszteron, oxitocin.</p> <p>Ábra alapján értelmezze a női nemi ciklus során végbemenő hormonális, valamint a</p>	<p>Magyarázza, hogy ugyanaz a hormon más szervben más hatást fejthet ki (receptor-különbség).</p> <p>Magyarázza, hogyan befolyásolják a hormonok a szervezet szénhidrát-anyagcseréjét (adrenalin, inzulin, glükokortikoidok), só- és vízháztartását (mineralokortikoidok, vazopresszin), kalcium-anyagcseréjét (parathormon, kalcitonin, D-vitamin-hormon).</p>
<p>- Belső elválasztású mirigyek</p>		<p>Tudja elemezni az agyalapi mirigy, a hipotalamusz és a mellékvesekéreg hormonjainak hatását.</p>

- A hormonrendszer
egészségtana

4.8.5. Az
immunrendszer
- Immunitás

méhnyálkahártyában, petefészekben és
testhőmérsékletben végbemenő változásokat. Értse a
hormonális fogamzásgátlás biológiai alapjait.

Tudja magyarázni az inzulin, a tiroxin és az adrenalin
hatásait. A pajzsmirigy példáján elemezze a
hormontermelés szabályozásának alapelveit.

Tudja magyarázni a cukorbetegség lényegét, típusait,
tüneteit, okait, kockázati tényezőit és kezelési módjait.

Ismerje az antitest, antigén, immunitás fogalmát.

Sorolja fel az immunrendszer jellemző sejtjeit
(falósejtek, nyiroksejtek). Magyarázza a memóriasejtek
szerepét a másodlagos immunválasz kialakításában.

Magyarázza meg a gyulladás tüneteit, kialakulásuk
okát.

Ismerje a falósejtek szerepét és a genny eredetét.

Ismertesse az immunizálás különböző típusait (aktív,
passzív, természetes, mesterséges). Minden típusra
mondjon példát.

Hozzon példát a Magyarországon kötelező
védőoltásokra és értse indokoltságukat.

Magyarázza a vírus és baktérium által okozott
betegségek eltérő kezelésének az okát.

Ismerje Pasteur és Semmelweis tudománytörténeti
jelentőségét.

Tudja, hogy hormon nem csak belső elválasztású
mirigyben jöhet létre, gyakorlatilag minden szerv képes
előállítani hormont.

Tudja elemezni a növekedési hormon, a tiroxin és az
inzulin hiányából, illetve többletéből eredő
rendellenességeket.

Tudja összehasonlítani a természetes (veleszületett
vagy anyatejjel szerzett) és az adaptív immunválaszt.

Magyarázza a rendszer működésének a lényegét: az
idegen anyag megtalálásának a módját, felismerését, az
immunglobulinok jelentőségét, az idegen anyag
megsemmisítését.

Ismerje a vérszérum fogalmát.

Értse az autoimmun betegségek lényegét.

<p>- Vércsoportok</p> <p>- Az immunrendszer egészségtana</p>	<p>Ismerje az AB0- és az Rh-vércsoportrendszert. Magyarázza az anyai Rh-összeférhetetlenség jelenségét. Ismerje a vérátömlesztés és a véradás jelentőségét.</p> <p>Értse a láz védekezésben betöltött szerepét és a lázcsillapítás módjait. Értse, hogy az allergia az immunrendszer túlérzékenységi reakciója, tudjon felsorolni allergén anyagokat, értse az allergiák és a környezetszennyezés közti kapcsolatot. Értse az immunrendszer állapota és a betegségek kialakulása közti összefüggést.</p>	<p>Ismertesse a szervátültetésekkel kapcsolatos gyakorlati és etikai problémákat.</p>
<p>4.9. Szaporodás és egyedfejlődés</p> <p>4.9.1. Szaporítószervek</p> <p>4.9.2. Egyedfejlődés</p>	<p>Ismerje a férfi és női nemi szervek felépítését, működését, valamint a megtermékenyítés folyamatát. Értse a nem meghatározottságát (kromoszomális, ivarmirigy általi, másodlagos, pszichés nem). Ismerjen fel ábráról petesejtet és hímivarsejtet és ezek részeit.</p> <p>Ismerje az ember születés előtti fejlődésének eseményeit (barázdálódás, beágyazódás, méhlepény és magzatburkok kialakulása és születésének fő szakaszait, a terhesség, szülés, a szoptatás biológiai folyamatait, a méhlepény és a magzatvíz szerepét).</p> <p>Ismertesse az ember posztembrionális fejlődésének legjellemzőbb változásait (tömeg- és hosszgyarapodás, fogak megjelenése, mászás, ülés, járás, beszéd, kézhasználat, nemi érés, a gondolkodásmód változása, öregedés).</p> <p>Tudja, hogy a társadalmi, életmódbeli hatások befolyásolják az egyedfejlődés ütemét.</p>	<p>Magyarázza a magzati és anyai vérkeringés kapcsolatát.</p> <p>Magyarázza a kapcsolat jelentőségét az immunrendszer szempontjából.</p>

<p>- A szaporodás, fejlődés egészségtana</p>	<p>Magyarázza a különbséget a klinikai és a biológiai halál fogalma között.</p> <p>Ismertesse a családtervezés különböző módjait, terhességi tesztek lényegét (mit, miből mutatnak ki), a terhességmegszakítás lehetséges következményeit.</p> <p>Tudjon megnevezni a meddőség hátterében álló okokat (ivarsejttermelés zavara, hormonzavarok) és azok kezelésére szolgáló lehetőségeket (mesterséges megtermékenyítés, hormonkezelés).</p> <p>Ismertesse a várandósság jeleit, a terhesgondozás jelentőségét, a terhesség és szoptatás alatt követendő életmódot, a szoptatás előnyeit a csecsemőre és az anyára nézve.</p> <p>Ismertesse, hogyan előzhető meg a nemi úton terjedő betegségek (szifilisz, AIDS, gombás betegségek).</p>	<p>Esetleírások alapján legyen képes azonosítani a kialakuló meddőség hátterében meghúzódó okokat, illetve megjósolni egyes egészségügyi állapotok (fertőzések, genetikai rendellenességek, terhességmegszakítás) meddőséghez vezető következményeit.</p>
--	--	---

5. Egyed feletti szerveződési szintek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>5.1. Populáció</p>	<p>Értelmezze a populáció ökológiai és genetikai meghatározását.</p> <p>Ismerje a populáció egyedszámának korlátlan és korlátozott növekedési modelljeit, értse a környezet eltartó képességének fogalmát.</p>	<p>Ismertesse a populáció jellemzőit (egyedszám, egyedsűrűség, koreloszlás, térbeli eloszlás) és alkalmazza ezeket problémák megoldására.</p>

5.1.1. Környezeti kölcsönhatások

Ismerjen példát hirtelen elszaporodó (gradáció) majd összeomló létszámú populációra. Elemezzon mezőgazdasági problémákat e fogalmak segítségével (pl. sáskajárás, biológiai védekezés).

Értelmezzon emberi korfákat, vonjon le belőlük következtetéseket.

Ismerje a(z) élettelen és élő) környezet fogalmát.

Tudja elemezni biológiai rendszerek térbeli (vízszintes és függőleges) és időbeli (periodikus és előrehaladó) változásait

Elemezzon tűrőképességi görbéket: minimum, maximum, optimum, szűk és tág tűrés.

Legyen képes esettanulmányok alapján a biológiai jelzések (indikációk) felismerésére, magyarázatára.

Esettanulmány alapján ismerjen fel összefüggéseket a környezet és az élőlény tűrőképessége között.

Ismertesse a talaj kialakulásának folyamatát.

Elemezze a populációk mennyiségi változásait, értse az ezek háttérben álló okokat; tudja felismerni és jellemezni az r- és K-stratégista populációkat.

Ismertesse a környezet kitettségétől függő változását.

Értse a niche-elmélet lényegét: tudja értelmezni több környezeti tényező együttes hatásait a populációk elterjedésére.

Magyarázza és példákon értelmezze az élettani és az ökológiai optimum, az élettani és ökológiai niche különbségét.

Értelmezze a minimum-elvet élettani és ökológiai szempontból; ismerje alkalmazásának korlátait.

Ismerje a populációk között fellépő versengés okait, és tudja magyarázni lehetséges kimeneteleit (Gauze-elv). Értse a testtömeg, a testfelület és az élőhely átlaghőmérsékletének az összefüggését.

<p>5.1.2. Kölcsönhatások - Viselkedésbeli kölcsönhatások</p> <p>- Ökológiai kölcsönhatások</p>	<p>Értse a trágyázás jelentőségét, a szakszerűtlen műtrágyázás lehetséges következményeit. Legyen képes felismerni az összefüggést egy faj elterjedése és a környezeti tényezők között.</p> <p>Példákból ismerje fel az időleges tömörülést, családot, kolóniát, monogám párt, háremet.</p> <p>Ismertesse a szimbiózis, a versengés, az asztalközösség az antibiózis, az élősködés és a táplálkozási kölcsönhatás fogalmát, példák alapján azonosítsa ezeket a kölcsönhatástípusokat és tudjon rájuk példákat hozni.</p>	<p>Elemesse a társas viselkedés és a környezet kapcsolatát. Legyen tisztában az állatok és az ember kommunikációja közötti különbségekkel (jelek száma, elvontsága, objektivitás, hagyományok szerepe).</p> <p>Magyarázza a társas kapcsolatokban megnyilvánuló vonzódás lehetséges okait (pl. csoportos kohézió), ismerje fel a társas kapcsolatokat fenntartó hatásokat (pl. ivadék gondozás, rangsor), hozzon példákat ezek formáira (pl. behódolás, fenyegetés). Magyarázza az agresszió és az altruizmus szerepét és megnyilvánulásait emberek és állatok esetében.</p> <p>Példákkal igazolja, hogy az egyes élőlény populációk közti kölcsönhatások sokrétűek.</p>
<p>5.2. Életközösségek (élőhelytípusok) 5.2.1. Az életközösségek jellemzői</p>	<p>Értse a szintezettség kialakulásának okát.</p>	

5.2.2. Hazai
életközösségek

Tudja értelmezni az emberi tevékenység hatását az életközösségekre (pl. fajgazdagság, terület).

Jellemezzen egy iskolájához vagy lakóhelyéhez közeli terület élővilágát (élőhelytípusok, környezeti tényezők, talaj, uralkodó állat- és növényfajok, szintezettség, időbeni változások).

A fajok és életközösségek jellemzésére használja a Növényismeret és Állatismeret könyveket. Tudja jellemezni egy terület ökológiai viszonyait az ott élő fajokat jellemző ökológiai mutatók (T-, W-, R-, N-, Z-értékek) alapján.

Egy tó feltöltődésének folyamatán keresztül mutassa be az életközösségek előrehaladó változásait.

Ismerje a gyomnövények megtelepedésének ökológiai

Ismerje fel és elemezze az életközösségek térbeli változatosságát (szintezettség, mintázat), előremutató (szukcesszió) és periodikus időbeli változásait, illetve tudjon példát hozni ezekre.

Tudja magyarázni az emberi tevékenység (kaszálás, legeltetés, tókotrás, fakitermelés) hatását a szukcesszió folyamatára.

Értse, hogy egy életközösség sokfélesége produktivitása és stabilitása összefügg.

Legyen tisztában a degradáció fogalmával és ismerje fel ennek okait.

Hasonlítsa össze az alábbi élőhelytípusokat: cseres-tölgyes, gyertyános-tölgyes, bükkös.

Értse, hogy a klíma mellett egyéb tényezők is befolyásolhatják egy-egy terület növényzetét (pl. talajvízszint, alapkőzet) – leírások alapján tudja azonosítani ezen hatásokat.

Ismertesse és értékelje az ember szerepét átalakításukban (természetes erdők - faültetvények, folyószabályozás, legeltetés).

Ismertesse a szikes puszták jellemzőit, a szikes talaj kialakulásának feltételeit, a másodlagos szikesedést.

Ismertesse a sziklagyepek előfordulásait, jellemző környezeti sajátosságait, az itt élő fajok természetvédelmi jelentőségét.

Sorolja fel a sziklagyepeket fenyegető fontosabb károsító hatásokat.

Tudja, hogy különböző emberi hatásokhoz

	okait.	<p>(mezőgazdaság, erdészeti fahasználat, taposás) különböző gyomfajok alkalmazkodhatnak.</p> <p>Értse, hogy a történelem során miként változtak a Kárpát-medence jellegzetes életközösségei (az elterjedő mezőgazdasági művelés, a folyószabályozás és a városiasodás hatásai).</p>
<p>5.3. Bioszféra - Globális folyamatok</p>	<p>Értelmezze a bioszférát globális rendszerként (pl. Gaia-elmélet); értse a bioszféra és abiotikus környezetének kölcsönös egymásra hatását. Legyen képes ebben az összefüggésben értékelni az ember szerepét és feladatait (környezettudatosság).</p> <p>Soroljon fel és magyarázzon civilizációs ártalmakat (feloldatlan stressz, alkoholizmus helytelen életmód, kábítószer-fogyasztás, túlzott gyógyszerfogyasztás, vegyszerek károsító hatásai).</p> <p>Tudjon példát mondani a természetes növény- és állatvilágot pusztító és védő emberi beavatkozásokra (pl. az esőerdők irtása, a monokultúrák hatása, kőolajszennyezés, nemzeti parkok, nemzetközi egyezmények). Hozzon példát hazai lehetőségeinkre és felelősségünkre (pl. vásárlási szokások).</p> <p>Tudja, hogy a globális problémák között tartjuk számon a népességrobbanást, a globális felmelegedést, a hulladékproblémát, a savasodást, az ózonpajzs elvékonyodását. Magyarázza ezek okait és következményeit, hozza ezeket kapcsolatba az ökológiai válsággal.</p> <p>Magyarázza, hogyan függ össze az ökológiai válság társadalmi és gazdasági kérdésekkel. Értse az ökológiai</p>	<p>Ismertesse példák segítségével a közlekedés (úthálózat) ökológiai hatásait.</p> <p>Ismerje a fenntartható gazdálkodás lehetőségeit, esettanulmány alapján magyarázza azokat.</p> <p>Tudja, hogy a demográfiai és gazdasági növekedésnek a Földön anyagi- és energetikai korlátai vannak.</p>

	lábnyom fogalmát.	Ismertesse a fenntartható fejlődés fogalmát.
<p>5.4. Ökoszisztéma</p> <p>5.4.1. Anyagforgalom</p> <p>5.4.2. Energiaáramlás</p> <p>5.4.3. Biológiai sokféleség</p>	<p>Értelmezze, és példák segítségével mutassa be a termelők, a lebontók és a fogyasztók szerepét az életközösségek anyagforgalmában és energiaáramlásában.</p> <p>Fogalmazza meg a táplálkozási lánc és a táplálékhálózat különbségét.</p> <p>Magyarázza a peszticidek, mérgek felhalmozódását a táplálékláncban.</p> <p>Ismerje a szén és oxigén körforgásának fontosabb lépéseit (autotrófok és heterotrófok szerepe, humuszképződés, szénhidrogén- és kőszenképződés, karbonát-kőzetek keletkezése)</p>	<p>Tudja értelmezni az ökoszisztéma egyes tagjainak, valamint az ökoszisztéma és az abiotikus környezetének kölcsönhatásait.</p> <p>Leírások alapján legyen képes táplálékhálózatok megszerkesztésére, elemzésére és a kölcsönhatások alapján megállapítani a táplálékhálózat tagjainak jövőjét.</p> <p>Ábra segítségével elemezze a lebontó szervezetek, a nitrogényűjtő, a nitrifikáló és a denitrifikáló baktériumok szerepét a nitrogén körforgásában.</p> <p>Értse az összefüggést a produkció, biomassza és egyedszám fogalma között.</p> <p>Ökológiai piramisok, folyamatábrák elemzésével legyen képes értelmezni az anyag- és energiaáramlás mennyiségi viszonyait az ökoszisztémákban.</p> <p>Értelmezze a sokféleséget különböző szinteken: genetikai diverzitás (az allél-összetétel változatossága), fajdiverzitás (a fajok száma és egyedszám-arányai) és ökológiai diverzitás (az ökológiai funkciók változatossága).</p> <p>Értse, miért fontos mindhárom szinten a sokféleség védelme.</p>
<p>5.5. Környezet- és természetvédelem</p>	<p>Ismertesse a természetvédelem mellett szóló etikai, egészségügyi, kulturális és gazdasági érveket és a</p>	

<p>- Levegő</p>	<p>természetvédelem lehetőségeit (pl. fajok és területek védelme, kereskedelmi korlátozások).</p> <p><i>Térképen ismerje fel hazánk nemzeti parkjait. Ismertesse a lakóhelyéhez legközelebb fekvő nemzeti parkot, ennek fontosabb értékeit.</i></p> <p>Ismerje a fontosabb légszennyező anyagokat, ezek eredetét és károsító hatását (CO, CO₂, nitrogén-oxidok, ólom és ólomvegyületek, korom, por, halogénezett szénhidrogének).</p> <p>Értse a savas esők kialakulásának folyamatát és legyen tisztában következményeikkel.</p> <p>Értse az üvegházhatás kialakulását és lehetséges következményeit.</p> <p><i>Foglaljon állást a teendőkről. Tudjon a teendőkről szmogriadó esetén.</i></p>	<p>Esettanulmányok alapján legyen képes felismerni és értelmezni a biodiverzitást veszélyeztető tényezőket és tudja feltárni ezek ökológiai következményeit.</p> <p>Tudjon javaslatot tenni a biodiverzitást veszélyeztető tényezők megelőzésére, hatásaik mérséklésére.</p> <p>Tudjon a szennyezés csökkentését ösztönző főbb gazdasági és jogi lehetőségekről (pl. adók, tiltás, határérték, bírság, polgári per). Tudja értékelni ezek hatékonyságát.</p> <p>Magyarázzon kísérletet a környezetszennyezés káros hatásainak bizonyítására.</p>
-----------------	---	--

- Víz	<p>Értelmezze a vizek öntisztuló képességének magyarázatát, korlátait.</p> <p>Ismertesse a fontosabb vízszennyező anyagokat</p> <p>Ismerjen fontosabb vízszennyező anyagokat (pl. nitrátok, peszticidek), ismerje a hőszennyezés fogalmát, a mechanikai és biológiai víztisztítás lényegét, lehetőségeit. Fogalmazza meg álláspontját a legfontosabb teendőkről.</p>
- Energia, sugárzás	<p>Ismerje a lehetséges energiaforrásokat, azok hozzáférhetőségét és használatuk korlátait. Értse a megújuló és a nem megújuló energiaforrások közti különbséget.</p>
- Talaj	<p>Magyarázza meg a talajerózió okait, csökkentésének lehetőségeit.</p>
- Hulladék	<p>Ismerje a hulladék típusait, kezelésük lehetséges módját. Lássa a szelektív gyűjtés előnyét, összefüggését a feldolgozással, újrahasznosítással.</p>

6. Öröklődés, változékonyság, evolúció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>6.1. Molekuláris genetika</p> <p>6.1.1. Alapfogalmak</p>	<p>Ismerje és alkalmazza a gén, az allél, a genetikai kód, a kromoszóma, a rekombináció, a kromatinfonál és homológ kromoszóma fogalmakat.</p>	<p>Értse a sejten belüli információáramlás főbb lépéseit: a DNS megkettőződés folyamata, a DNS → m RNS átírása és az mRNS leolvasása.</p> <p>Értelmezze annak jelentőségét, hogy a genetikai kód általános érvényű.</p>

<p>6.1.2. Mutáció</p>	<p>Ismerje az általános összefüggést a DNS, a fehérje aminosavsorrendje, térszerkezete és biológiai funkciója, valamint a tapasztalható jelleg között.</p> <p>Hasonlítsa össze a mutációt és az ivaros szaporodást, mint a genetikai változékonyság forrásait.</p> <p>Ismerje a mutáció fogalmát, értelmezze evolúciós szerepét és lehetséges hatásait (hátrányos, közömbös, előnyös). Tudjon példát hozni ezekre, esettanulmány alapján. Ismertessen példát az emberi népességben többféle géntípus tartós jelenlétére.</p> <p>Hasonlítsa össze a mutagén hatásokat (biológiai, kémiai és fizikai), hatásuk felismerésének problémáját, csökkentésük vagy kivédésük lehetőségeit. Tudja, hogy a mutagén és a rákkeltő (karcinogén) hatás gyakran jár együtt.</p> <p>Értse, hogy a genetikai rendellenességek (pl. Down-kór) esélye növekszik a szülők életkorával.</p>	<p>Használja a kodonszótárt.</p> <p>Kösse a fehérjeszintézis fázisait az eukarióta sejt alkotórészeihez.</p> <p>Magyarázza a baktériumok felhasználását emberi fehérje előállítására.</p> <p>A kodonszótár segítségével vezesse le különböző típusú pontmutációk következményeit az aminosavsorrendben.</p> <p>Magyarázza a sarlósejtes vérszegénység és az albinizmus genetikai hátterét, hatásait. Ismertesse a fenilketonúria öröklésmenetét, hatását, kezelésének módját (diéta).</p> <p>Hasonlítsa össze a gén-, kromoszóma- és genommutációkat (ploidiák). Tudja, hogy a kromoszómamutációk lehetnek szerkezeti és számbeli, hozzon ezekre példákat.</p>
<p>6.1.3. A génműködés szabályozása</p>	<p>Értse, hogy különböző felépítésű és működésű testi sejtjeink genetikai információtartalma azonos, de ezt mutációk megváltoztathatják. Magyarázza, hogy miért nem mindig aktív minden gén. Értelmezze, hogy a gének megnyilvánulását a hormonális állapot is befolyásolja.</p> <p>Ismertesse a jó- és rosszindulatú daganat, az áttétel fogalmát, néhány daganattípusra utaló jeleket (bőr-, emlő-, hereprosztata-, méhnyakrák), korai felismerésének jelentőségét.</p>	<p>Ismerje fel ábrán a laktóz-operon részeit, értelmezze szerepüket.</p>

<p>6.2. Mendeli genetika</p> <p>6.2.1. Minőségi jellegek</p>	<p>Értelmezze a haploid, diploid, homozigóta és heterozigóta, genotípus és fenotípus fogalmakat.</p> <p>Ismertesse az öröklésmenetek alaptípusait (dominánsrecesszív, intermedier és kodomináns). Esettanulmány alapján magyarázza a tesztelő keresztezésből levonható következtetéseket. Legyen képes családfák genetikai elemzésére.</p> <p>Soroljon fel ember esetében dominánsan, illetve recesszíven öröklődő jellegeket.</p> <p>Tudja levezetni a dominanciaviszonyok ismeretében egy egygénes enzimbetegség, az Rh- és ABO-vércsoportok öröklődését.</p> <p>Legyen képes családfák genetikai elemzésére.</p> <p>Magyarázza az ivarsejtek szerepét az ivar meghatározásában.</p> <p>Magyarázza példákon a génkölcönhatás fogalmát, és azt, hogy a legtöbb tulajdonság csak így magyarázható.</p> <p>Ismerje fel génkapcsoltság tényét, magyarázatát (azonos kromoszóma).</p>	<p>Értelmezze Mendel kutatási módszerét, hozza összefüggésbe a valószínűség és gyakoriság fogalmával.</p> <p>Adja meg Mendel következtetéseinek érvényességi korlátait, ennek okait (kapcsoltság, sejtregon kívüli öröklés).</p> <p>Magyarázza, miért alkalmas alanya az <i>ecetmuslica</i> a genetikai vizsgálatoknak.</p> <p>Tudjon két gén két-két allél, illetve egy gén három-három alléljával, és letális alléllal kapcsolatos számításokat végezni.</p> <p>Legyen képes családfa alapján következtetni egy jelleg öröklésmenetére.</p> <p>Értelmezze és elemezze a nemhez kötött öröklést a vérzékenység és a szintévesztés példáján.</p> <p>Két gén kölcsönhatásának jellegére tudjon következtetni a második utódnemzedék arányaiból s tudja levezetni leírás alapján az öröklésmenetet.</p> <p>Közölt adatok ismeretében következtessen 2 gén két allélos öröklésben a kapcsoltság és a rekombináció tényére és tudja levezetni leírás alapján az öröklésmenetet.</p> <p>Értse a kapcsoltság, a rekombinációs gyakoriság és a genetikai térképezés módszerének összefüggését.</p> <p>Ábrán ismerje fel és magyarázza, hogy a mennyiségi jellegek eloszlása a populációban haranggörbéhez közelít.</p>
<p>6.2.2. Mennyiségi jellegek</p>	<p>Ismerjen fel öröklődő mennyiségi tulajdonságokat és hajlamokat az élővilágban és az emberi öröklésben.</p>	

	<p>Hasonlítsa össze a mennyiségi jellegeket és a minőségi jellegeket kialakító gének hatásait (sok gén, jelentős környezeti hatás).</p> <p>Értse, hogy a nemesítés (pl. hibridvetőmagok előállításának) célja sokszor mennyiségi jellegek megváltoztatása.</p> <p>Esettanulmányok alapján értelmezze az öröklött és a környezeti hatások kapcsolatát (ikervizsgálat, környezetváltoztatás).</p>	
<p>6.3. Populációgenetika és evolúciós folyamatok</p> <p>6.3.1. Ideális és reális populáció</p> <p>6.3.2. Adaptív és nem adaptív evolúciós folyamatok</p>	<p>Tudja, hogy a populációk genetikai szempontból allél- és genotípus gyakoriságokkal jellemezhetők. Magyarozza, miért jelentik a mutációk a populációk genetikai változatoságának forrását.</p> <p>Példák alapján értelmezze az irányító, a stabilizáló és a szétválasztó szelekció fogalmát, kapcsolja össze ezeket a fajkeletkezés elméletével.</p> <p>Értse a populáció nagyságának természetvédelmi jelentőségét.</p> <p>Írja le az evolúció darwini modelljét a természetes szelekció útján.</p> <p>Ismertessen adaptív és nem adaptív jellegű evolúciós folyamatokat, illetve egy példa alapján ítélje meg, hogy a folyamat milyen típusba sorolható.</p> <p>Értelmezze a homológia és analógia fogalmát, a konvergens és divergens fejlődést, tudjon példaként</p>	<p>Lássa a matematikai modellt és a megfigyelhető biológiai folyamatok összefüggését.</p> <p>Értelmezze az ideális populáció fogalmát, feltételeit.</p> <p>Értelmezze a Hardy-Weinberg összefüggést 1 gén 2 allélos számítások esetén.</p> <p>Értelmezze a születési és halálozási ráta fogalmát, ezek függését a populációsűrűségtől.</p> <p>Értelmezze a kihalási küszöb fogalmát, kapcsolatát a genetikai sodródással és a beltenyészet következtében föllépő leromlással. Magyarozza el ennek természetvédelmi vonatkozásait (fajmegőrzés).</p> <p>Értse a beltenyésztés és a nem véletlenszerű párválasztás biológiai hatásait.</p> <p>Értelmezzen az evolúció szintjeire vonatkozó</p>

<p>6.3.3. Biotechnológia</p> <p>6.3.4. Bioetika</p>	<p>ilyen fejlődésű szerveket, élőlényeket bemutatni.</p> <p>Tudjon példákat említeni az evolúció közvetlen bizonyítékaira (zárvány, kőületek, lenyomat, lerakódás).</p> <p>Értelmezze a klón fogalmát.</p> <p>Ismertessen néhány példát a genetikai technológia alkalmazására (inzulintermeltetés, génátvitel haszonnövénybe, klónozott fajták a mezőgazdaságban). Ismerjen a géntechnológia mellett és ellen szóló érveket.</p> <p>Lássa a genetikai tanácsadás lehetőségeit, alkosson véleményt szerepéről.</p> <p>Ismertesse a humángenetika sajátos vizsgálati módszereit, a módszer korlátait (családfaelemzés, magzati diagnosztika), etikai megfontolásait.</p> <p>Ismerje a Human Genom Program lényegét, jelentőségét.</p>	<p>elméleteket (gén, csoport, kulturális).</p> <p>Magyarázza a relatív és az abszolút (C^{14}/C^{12}) kormeghatározás fogalmát. Értelmezze az élő kőület fogalmát, hozzon rá példát. Ismertesse a pollenanalízis és az évgyűrelemzés módszerét, az ebből levonható következtetéseket.</p> <p>Értse az evolúció közvetett bizonyítékait (DNS homológia, molekuláris törzsfák, genetikai kód, sejtes felépítés, homológ szervek, az embriók hasonlósága, funkciójukat vesztett szervek léte). Értelmezze, hogy miért jelenthet a házasítás genetikai beavatkozást.</p>
<p>6.4. A bioszféra evolúciója</p> <p>6.4.1. Prebiológiai evolúció</p>		<p>Tudja, hogy a biológiai evolúciót fizikai és kémiai evolúció előzte meg.</p> <p>Esettanulmányok alapján tudjon értelmezni az élőlények anyagainak kialakulására vonatkozó</p>

<p>6.4.2. Az ember evolúciója</p>	<p>Tudja ábrák alapján összehasonlítani az emberszabású majmok és az ember vonásait. Ábrák segítségével magyarázza, hogy egy töredékes koponyából következtetéseket lehet levonni az adott emberelőd tulajdonságairól. Értse, hogy az ember evolúciója során kialakult nagyraszok értékükben nem különböznek; a biológiai és kulturális örökség az emberiség közös kincse.</p>	<p>kísérleteket és az első sejtek kialakulására vonatkozó elméleteket. Értse Miller kísérletét és annak jelentőségét.</p> <p>Leírások alapján tudja értelmezni a korai emberfélék és a <i>Homo</i> nemzetség evolúciójának főbb lépéseit, pl. az agytérfogat változásai, testtartásra utaló bélyegek, tűz- és eszközhasználat alapján.</p>
-----------------------------------	--	--

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
120 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	NINCS	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	Állatismeret és Növényismeret c. könyv vagy ezzel egyenértékű információt tartalmazó egyéb kiadvány, illetve kísérlethez szükséges eszközök	NINCS	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	NINCS	NINCS	A) feladat tételeinek címe
Mikor?	NINCS	NINCS	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 120 perc	Szóbeli vizsga 15 perc		
6-12 feladatból álló feladatsor (80 részfeladat)	A) feladat: projektmunka* vagy gyakorlati feladat	B) feladat: egy téma kifejtése	Az A) és B) feladatokra adott feleletek felépítése, nyelvi kifejezőképesség
100 pont	20 pont	25 pont	5 pont

*Projektmunka készítését csak az a vizsgázó választhatja, aki érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkezik, és tanulói jogviszonyban van.

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja. Az írásbeli vizsgán szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép használható.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A vizsgafeladatok a középszintű követelményrendszerben megadott bármely témakört érinthetik. A vizsgakövetelményekben megfogalmazott kompetenciák közül az írásbeli vizsga az alábbiakra helyezi a hangsúlyt:

- biológiai tények és elvek felidézésének képessége,
- természettudományos (biológiai) jelenségek, problémák felismerése, azonosítása,
- a jelenségek közti kapcsolatok felismerésének képessége,
- adatok értelmezése, átalakítása (szövegek, ábrák, grafikonok értelmezése),
- biológiai jelenségek értelmezése, változások előrejelzése, illetve ezek felismerése, azonosítása,
- a biológiai megfigyelések és kísérletek értelmezésének képessége,
- biológiai kísérletek alapelveinek ismerete és alkalmazása,
- bizonyítékok azonosítása, ezeken alapuló magyarázatok megalkotása, következtetések levonása, döntéshozatal,
- kijelentések, következtetések melletti vagy elleni érvelés, a hibás, félrevezető érvelés felismerése,
- természettudományos (biológiai) vizsgálatok jellemzőinek értelmezése, alkalmazása magyarázatokban.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

A feladatlap 6-12 feladatból áll. Minden feladat több részfeladatot tartalmaz. Egy feladaton belül szerepelhetnek egyszerű (ismeretet felidéző) és értékelő (problémára irányuló) részfeladatok is. Ez utóbbiak kapcsolódhatnak kísérlet leírásához vagy szöveg, kép értelmezéséhez. A részfeladatok közel 50%-a egyszerű zárt végű feladat.

Feladattípusok

Feleletválasztós feladatok

- egyszerű választás;
- összetett választás (a helyes betűk felsorolásával);
- többféle asszociáció;
- struktúra-funkció, illetve ábraelemzés;
- illesztés (párosítás, besorolás - két halmaz közti kapcsolat).

Feleletalkotó feladatok

- rövid válasz (nem meghatározás, hacsak a követelményrendszerben nem szerepel ez egyértelműen);
- ábrakészítés vagy -kiegészítés,
- egyszerű számítás.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A középszintű írásbeli vizsgán 100 vizsgapont szerzhető. A vizsgadolgozatot a szaktanár a központi javítási-értékelési útmutató alapján pontszámmal minősíti. A vizsgázó által elért dolgozatpontokat 1,25-tel szorozva kapjuk meg a vizsgapontok számát, pl. a dolgozatban szerzett 80 pont esetén $80 * 1,25 = 100$ pont. Ha az így kiszámított vizsgapont nem egész szám, akkor a kerekítés szabályai alapján kell kerekíteni.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának és értékelési útmutatójának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. Amennyiben a vizsgázó a szóbeli első részében a projektmunkát választja, akkor ez a munka a vizsgázó által önállóan elvégzett és a projektmunkát segítő konzulens szaktanár által ellenőrzött vizsgálat (kísérlet vagy megfigyelés). Ennek eredménye a munkanapló, amely mindig tartalmazza a vizsgált probléma megfogalmazását, az alkalmazott módszert, a tapasztalatokat, a tapasztalatok értékelését és a felhasznált szakirodalom listáját. A projekt témáját a vizsgázó szabadon választhatja meg, majd konzulens szaktanárával egyezteti. A projektmunkát segítő konzulens szaktanárnak el kell utasítania a témaválasztást, amennyiben az megítélése szerint balesetveszélyes, egészségkárosító, környezetszennyező, törvénysértő vagy az iskolai munkát akadályozza (pl. egészségkárosító szerek használata óvintézkedések nélkül, természetvédelmi értékek károsítása).

A középszintű szóbeli vizsgán a vizsgázó segédeszközként az Állatismeret és a Növényismeret c. könyveket, vagy ezzel egyenértékű információt tartalmazó egyéb kiadványt, ezen kívül a kísérletekhez szükséges eszközöket veheti igénybe, amelyeket a vizsgabizottságot működtető intézménynek kell biztosítania.

A vizsgázó a felkészülési idő alatt - a tételétől függően - elvégzi a vizsgálatot, illetve elemzést, majd - a tétel által megkívánt módon - rögzíti eredményeit. A vizsgázó a felkészülési idő alatt készített vázlatát használhatja.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. A vizsgáztatónak lehetővé kell tennie, hogy a vizsgázó gondolatmenetét önállóan fejtsse ki, majd - amennyiben a feladat ez - álláspontját is megfogalmazza és megvédje.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A vizsgakövetelményekben megfogalmazott kompetenciák közül a szóbeli vizsga az alábbiakra helyezi a hangsúlyt:

- a rendszeres biológiai megfigyelések, egyszerű kísérletek elvégzésének, értelmezésének képessége,
- az ismeretek alapján az álláspont megfogalmazása, a mellette való érvelés képessége,
- a helyi, illetve regionális problémák ismerete,
- a biológiai ismeretek alkalmazásának képessége a helyes életmód kialakítása, a fontosabb betegségek és megelőzési módjaik, illetve a környezetvédelmi ismeretek összefüggésében.

A tételsor jellemzői

A tételsor legalább 20 tételből áll. Valamennyi tételhez két feladat - *A)* és *B)* - tartozik. Egy tétel két feladata nem vonatkozhat azonos témára.

A tétel jellemzői

Az *A)* feladat a vizsgázó választása szerint lehet

- projektmunka bemutatása,
- laboratóriumi vizsgálat (*a részletes követelményekben dőlt betűvel szedett lehetőségek közül*) vagy fajismerethez kapcsolódó feladat (ezek a lehetőségek 50-50% arányban szerepeljenek a feladatok között).

Ez utóbbi lehet

- növényfaj meghatározása és ökológiai igényeinek jellemzése a Növényismeret c. könyv segítségével,
- több állat-, illetve növényfaj morfológiai és ökológiai jellemzésének összevetése, vagy
- nemzeti park, természetvédelmi terület, illetve az iskolához közeli életközösség élővilágának jellemzése segédanyag (pl. képanyag, videofilm, dia, fénykép, fajlista, térkép) alapján.

Ha a vizsgázó a projektmunkát választja, az elkészített munkát legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig be kell adnia a vizsgabizottságot működtető intézménynek. Ha a vizsgázó határidőre nem adja be a projektmunkáját, akkor a szóbeli vizsgán a kihúzott tétel *A) feladatát* kell megoldania. A leadott projektmunka írásbeli dolgozatként kezelendő.

A *B) feladat* egy életközeli probléma egészségügyi, környezetvédelmi, ökológiai vonatkozásairól szóló kifejtés. A *B) feladatokat* az ember szervezete és egészsége, valamint a természet- és a környezet védelme témakörből kell összeállítani. Amennyiben a téma ezt indokolja, a feladat igényelje a vizsgázó véleményének megfogalmazását is.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az *A) feladatra* 20, a *B) feladatra* 25 tartalmi pont adható. A két feladatra adott feleletek felépítésére, a nyelvi kifejezőképességre további 5 pont jár.

Az A) feladat értékelése

Projektmunka esetén:

A beadott munka értékelése:

A fölvetett kérdés (probléma) pontos megfogalmazása tudományos kontextusba helyezése	2 pont
A megfigyelés / kísérlet módszereinek, eszközeinek leírása	2 pont
A megfigyelés/kísérlet eredményeinek rögzítése, megjelenítése, értelmezése	2 pont
Az irodalom (pontosság, célszerűség, hivatkozások)	2 pont
Nyelvhelyesség, tagolás, cím, fejezetcímek pontossága	2 pont
	10 pont
A munka bemutatásának értékelése	
A munka céljának pontos megfogalmazása	1 pont
A megfigyelés / kísérlet módszereinek, eszközeinek bemutatása, a használt szakirodalom áttekintése	5 pont
A tapasztalatok és következtetések lényegre törő összefoglalása	4 pont
	10 pont
A projektmunkára összesen:	20 pont

Az *A) feladat* (amennyiben az nem projektmunka bemutatása) tartalmi összetevőre adható maximum 20 pont részpontjait a feladat jellegének és nehézségének megfelelő felosztásban az egyes tételek összeállításakor kidolgozott részletes értékelési útmutató tartalmazza.

Az A) feladat értékelési szempontjai, ha nem projektmunka:

A feladat megértése és helyes elvégzése	5-10 pont
Az értékelés tartalmi helyessége	10-15 pont
Összesen	20 pont

A B) feladat értékelése

A B) feladat tartalmi összetevőire adható maximum 25 pont részpontjait a feladat jellegének és nehézségének megfelelő felosztásban az egyes tételek összeállításakor kidolgozott részletes értékelési útmutató tartalmazza.

A B) feladat értékelésének szempontjai

Az érvelés alapjául szolgáló tények ismerete	20-25 pont
A véleményalkotás módja, ellentétes vélemények összevetése	0-5 pont
Összesen	25 pont

A felelet felépítése, nyelvi kifejezőkészség (A és B feladatra együttesen):

5 pont

A) és B) feladat összesen **50 pont**

A felelet felépítésének és előadásának értékelése:

- Ha a vizsgázó mondanóját önállóan (segítség nélkül) és logikus gondolatmenetbe illesztve, összefüggően és a nyelvhelyesség szabályainak megfelelően adta elő 5 pont
- Ha a gondolatmenet nem alkot összefüggő egészet, de az elmondott állítások önmagukban helytállóak 4 pont
(pl. a tapasztalatok és a magyarázatok nem kapcsolódnak egymáshoz)
- Ha a tényeket és összefüggéseket önállóan nem, de tanári segítséggel pótlólag sikeresen megválaszolta 3 pont
- Ha a tények fölidézése tanári segítséggel is csak részlegesen, pontatlanul sikerült 2 pont
- Ha a tanári segítséggel fölidézett tények közt nem vagy alig volt összefüggés 1 pont
- Ha tanári segítséggel sem tudott hozzászólni a témához 0 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 240 perc		Szóbeli vizsga 20 perc
Egy 8-10 feladatot tartalmazó feladatsor	Irányított esszét is tartalmazó választható problémafeladat	Egy A és egy B feladat megoldása, kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli vizsgán szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép használható.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor első része a követelményrendszer egészét lefedő feladatokból áll.

A feladatsor második része, a vizsgázó által választható esszét is tartalmazó problémafeladatok minden évben az alábbi két témakörből kerülnek ki:

- A) az ember élettana és szervezettana, egészséges életmód;
- B) ökológia, környezet- és természetvédelem, növénytan.

A vizsgakövetelményekben megfogalmazott kompetenciák közül az írásbeli vizsga az alábbiakra helyezi a hangsúlyt:

- Biológiai tények és elvek felidézésének képessége
- Természettudományos (biológiai) jelenségek, problémák felismerése, azonosítása, a jelenségek közti kapcsolatok felismerésének képessége
- Adatok értelmezése, átalakítása (szövegek, ábrák, grafikonok értelmezése)
- Biológiai jelenségek értelmezése, változások előrejelzése illetve ezek felismerése, azonosítása
- Biológiai megfigyelések és kísérletek tervezésének és értelmezésének készsége
- Bizonyítékok azonosítása, ezeken alapuló magyarázatok megalkotása, következtetések levonása, döntéshozatal
- Kijelentések, következtetések melletti vagy elleni érvelés
- Természettudományos (biológiai) vizsgálatok jellemzőinek értelmezése, alkalmazása magyarázatokban
- A tudományos gondolkodás műveleteinek tudatos alkalmazása
- A tudományos megismerés módjairól való tudás
- A megismerési módszerek előnyeinek és korlátainak elemzése
- Rendszerezési képesség (halmazba sorolás (a felosztás logikai alapjának egyértelmű megjelölésével), illetve fordítottja: a felosztás logikai alapjának keresése (a megadott halmazok értelmezésével))
- Kombinatív képesség
- Gondolkodási (analógiás, korrelatív, valószínűségi, arányossági, induktív, deduktív) képességek

A vizsgázónak a feladatlap megfelelő helyén jelölnie kell, hogy melyik feladatot választotta.

Feladattípusok

Feleletválasztós feladatok

- egyszerű választás;
- összetett választás (a helyes betűk felsorolásával);
- többféle asszociáció;
- struktúra-funkció, illetve ábraelemzés;
- illesztés (párosítás, besorolás - két halmaz közti kapcsolat).

Feleletalkotó feladatok

- rövid válasz (nem meghatározás, hacsak a követelményrendszerben nem szerepel ez egyértelműen);
- számítási feladat;
- ábrakészítés vagy -kiegészítés;
- *irányított* esszé (a szempontok - nem feltétlenül a megoldás sorrendjében történő - pontos megadásával, valamint a tartalomra kapható részpontszámok feltüntetésével).

Az írásbeli feladatlap értékelése

A javítás központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A vizsgadolgozatra összesen 100 pont adható. Az első rész 80 pont, a választható feladat 20 pont ez utóbbiból az irányított

esszé 10 pontos. Ha a vizsgázó nem jelöli a választását vagy az nem egyértelmű, akkor az első választható feladat megoldását kell értékelni.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg. A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. A vizsgáztatónak lehetővé kell tennie, hogy a vizsgázó gondolatmenetét önállóan fejtsse ki, majd - amennyiben a feladat ez - álláspontját is megfogalmazza és megvédje.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A szóbeli vizsgán a vizsgázó tárgyi tudásáról, kifejezőképességéről, problémaérzékenységéről tesz bizonyosságot.

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételsornak a követelményrendszer minden fő témakörét érintenie kell. Valamennyi tételhez két feladat - *A)* és *B)* - tartozik. Egy tétel két feladata nem vonatkozhat azonos témára.

A tételek jellemzői

A) feladat: A közzétett tételcímeknek megfelelő feladat kifejtése megadott szempontok alapján.

B) feladat: Biológiai problémát tartalmazó szöveg, illetve az abban leírt kísérlet elemzése, értékelése megadott szempontok alapján.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az „A” feladat értékelésénél 20 pont, a „B” feladatnál 25 pont adható a tartalomra, és összesen 5 pont az „A” és „B” feladatok kifejtésének módjára. A központi értékelési útmutató rögzíti az egyes tételek kifejtésének elvárt összetevőit és az ezekre adható, a 20, illetve 25 pont felosztásával kialakított maximális részpontoszámokat. A felelet felépítését és a nyelvi kifejezőképiséget a középszintű szóbeli vizsgánál leírt módon kell értékelni.”

2. Az R. Mellékletének DRÁMA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„DRÁMA

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Színház- és drámatörténet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Az ókori színház és dráma	<p>Az ókor színháza és néhány görög dráma</p> <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - a görög színházművészet kialakulását, rituális gyökereit és az ókori görög színház felépítését, - Aiszkhülosz vagy Szophoklész vagy Euripidész egy tragédiáján, vagy Arisztophanész egy komédiáján pedig az ókori görög dráma sajátosságait, - Szophoklész Antigoné című művének szereplőit és viszonyaikat, valamint a feldolgozott problémákat. 	<p>Az ókor színháza, a görög dráma és a római komédia</p> <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - az ókori görög és római színházművészetet, - Aiszkhülosz vagy Szophoklész vagy Euripidész egy tragédiáján és Arisztophanész vagy Plautus egy komédiáján pedig az ókori görög és római dráma sajátosságait.
1.2. A középkori Európa színháza és drámája		<p>A középkori színjátszás, a commedia dell' arte</p> <p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - a templomi szertartásból, illetve a bibliai szövegekből kibontakozó középkori színjáték és dráma típusait, - a középkori rögtönzések vígjáték, a commedia dell' arte jellegzetes vonásait.
1.3. Az angol reneszánsz színház és dráma	<p>Shakespeare színháza és néhány drámája</p> <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Shakespeare Rómeó és Júlia, illetve Hamlet című művén a shakespeare-i dramaturgia jellegzetességeit (pl. jelenetépítés, idő- és térkezelés), - az elemzett dráma szereplőit és viszonyaikat, valamint a 	<p>Az Erzsébet-kor színháza, Shakespeare</p> <p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Shakespeare egy tragédiáját, egy vígjátékát és az életmű drámatípusait, - az Erzsébet-kori színház társadalmi szerepét, a színház

	feldolgozott problémákat.	felépítését és működését.
1.4. A spanyol barokk dráma és színház		<p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - a barokk színház scenikai jellemzőit. <p>A tanuló legyen képes</p> <ul style="list-style-type: none"> - egy szabadon választott művön (pl. Lope de Vega vagy Calderón) bemutatni a barokk dráma dramaturgiai sajátosságait.
1.5. A francia klasszicista dráma	<p>Molière néhány drámája</p> <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Molière Tartuffe című művén a molière-i dramaturgia jellegzetességeit, - az elemzett komédia szereplőit, viszonyaikat, valamint a feldolgozott emberi problémákat. 	<p>Molière művei és a klasszicista dráma</p> <p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Molière legalább két komédiáját, - a klasszicista dráma sajátosságait.
1.6. A régi magyar dráma néhány alkotása		<p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - a magyar drámairodalom általános jellemzőit, - az alábbi szerzők valamelyikének egy drámáját: Bornemisza Péter, Balassi Bálint, Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály.
1.7. A XIX-XX. századi magyar színház és dráma	<p>A XIX. és XX. századi magyar színház és dráma néhány alkotása</p> <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - A XIX-XX. század magyar színházi irányzatait vagy műhelyeit vagy alkotóit, - Katona József Bánk bán, illetve Madách Imre Az ember tragédiája című művének színházi megvalósulásán keresztül a dráma és színház sajátos kapcsolatát, jellegzetességeit. <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Molnár Ferenc Liliom és Örkény István Tóték című művének szereplőit és viszonyaikat, valamint a feldolgozott problémákat. 	<p>A XIX. századi magyar dráma néhány alkotása</p> <p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - az alábbi drámákat és szerzőjük drámaírói munkásságának jelentőségét: Katona József: Bánk bán, Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde, Madách Imre: Az ember tragédiája. <p>A hazai színjátszás kezdetei</p> <p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - a magyarországi hivatásos színjátszás kialakulásának jelentős eseményeit, helyszíneit és személyiségeit. <p>A XX. századi magyar dráma</p>

		<p>néhány alkotása</p> <p>A tanuló ismerjen</p> <ul style="list-style-type: none"> - az alábbi szerzők valamelyikétől egy szabadon választott drámát: Molnár Ferenc, Füst Milán, Lengyel Menyhért, Szomory Dezső, Szép Ernő, Móricz Zsigmond, Tamási Áron, Németh László, Illyés Gyula, Örkény István. <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - az elemzett dráma szereplőit és viszonyaikat, valamint a feldolgozott problémákat.
1.8. A modern polgári dráma és színház kialakulása		<p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ibsen vagy Strindberg vagy Shaw egy drámáját. <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - az elemzett dráma szereplőit és viszonyaikat, valamint a feldolgozott problémákat.
1.9. Csehov és Sztanyiszlavszkij	<p>Csehov néhány drámája és Sztanyiszlavszkij színháza</p> <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - a Három nővér, illetve a Sirály című művön keresztül a csehovi dráma sajátosságait, - a Sztanyiszlavszkij-módszer jellegzetességeit. 	<p>Csehov drámái és Sztanyiszlavszkij színháza</p> <p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Csehov legalább két drámáját, - a Sztanyiszlavszkij-módszer egy-egy elemének továbbélését.
1.10. Brecht színháza és drámái	<p>Brecht színháza és néhány drámája</p> <p>A tanuló legyen képes bemutatni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brecht Koldusopera című drámáján a brechti dramaturgia alapjait, - az elemzett dráma segítségével az epikus dráma jellemzőit. 	<p>Brecht drámái és színháza</p> <p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brecht drámaírói tevékenységét, legalább két drámáját.
1.11. A XX. század meghatározó színházi irányzatai, jelentős drámaírói		<p>A tanuló ismerje</p> <ul style="list-style-type: none"> - a XX. század meghatározó színházi és drámai irányzatait (pl. az avantgarde, a politikai színház, a szegény színház, az abszurd, a performance), - az alábbi szerzők valamelyikének egy drámáját (Pirandello, García Lorca, Sartre,

		Camus, O' Neill, Williams, Miller, Beckett, Ionesco, Mrozek, Dürrenmatt, Bulgakov).
1.12. Napjaink legfontosabb színházi irányzatai és a kortárs drámairodalom	A tanuló legyen képes bemutatni - egy látott színházi előadás jellemzőit, - egy szabadon választott mű elemzésével egy kortárs drámát (pl. Sütő András: Egy lócsiszár virágvasárnapja, Spiró György: Csirkefej, Schwajda György: A csoda, Bereményi Géza: Léghőmérő, Parti Nagy Lajos: Mauzóleum, Korniss Mihály: Halleluja, Nádas Péter: Takarítás, Háy János: Gézagyerek, Tasnádi István: Közellenség).	A tanuló ismerje - a mai magyar színházi struktúra jellemzőit (pl. hivatásos színház, alternatív színház, amatőr színház, diákszínjátszás), - a mai színházi élet jelentős alkotóit, műhelyeit.

2. Színház- és drámaelmélet

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A drámai műnem sajátosságai	A tanuló legyen képes - az irodalmi alkotások rendszerében elhelyezni a drámai műnemet, - vázolni az epikától és a lírától eltérő sajátosságait, - bemutatni a dráma és a színházművészet kapcsolatrendszerét.	A tanuló ismerje - az arisztotelészi dramaturgia alapfogalmait, - az arisztotelészi drámától eltérő drámaformákat (pl. epikus dráma, konfliktus nélküli dráma).
2.2. A dráma / a színjáték mint kommunikáció		A tanuló ismerje - a dráma és a színjáték sajátos kommunikációs rendszerét, - a verbális és a nonverbális kommunikáció eszközeit (pl. gesztusok, mimika, testtartás).
2.3. A dráma szerkezeti felépítése	A tanuló ismerje fel - a dráma felépítésének sajátosságait, tagoltságát (pl. jelenet, kép, szín, felvonás), - a fordulatokat és a drámai csomópontokat.	A tanuló ismerje - a dráma felépítésének kortól és műfajtól függő tagoltságát.
2.4. Dramaturgiai és színházelméleti alapfogalmak	A tanuló legyen képes elemző tevékenysége során alkalmazni a következő fogalmakat: - történet és cselekmény, akció és dikció, szituáció, dialógus és monológ, szerep.	A tanuló legyen képes elemző tevékenysége során alkalmazni a következő fogalmakat: - karakter, jellem, fordulat, konfliktus, feszültség, tér és idő.
2.5. A színházművészet mint összművészet sajátosságai	A tanuló legyen képes bemutatni - hogyan alakítja ki autonóm	A tanuló legyen képes elemzően bemutatni

	formanyelvét a színházművészet a különböző művészeti ágak eszközeit felhasználva.	- egy színházi előadás vizuális, zenei és irodalmi összetevőit.
2.6. Színházi szakmák	Tudják felsorolni - a színházi előadás létrehozásához szükséges mesterségeket (pl. rendező, díszlettervező, világosító).	Legyenek képesek - szabadon választott színházi szakmához tartozó tevékenységek ismertetésére (pl. az író, a rendező, a dramaturg, a díszlettervező, a jelmeztervező, a zeneszerző, a világosító, a hangtechnikus, a színpadmester, az ügyelő, a kellékes).

3. Színházi műfajok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A rituális játék / szertartásjáték		A tanuló legyen képes - a rituális, illetve szertartásjáték műfajának azonosítására egy-egy színházi előadásban.
3.2. A tragédia	A tanuló legyen képes - a klasszikus tragédia jellemző jegyeinek azonosítására egy-egy színházi előadásban.	A tanuló legyen képes - a tragédia műfajának változásait felismerni különböző korszakokban.
3.3. A komédia	A tanuló legyen képes - különbséget tenni a vidám műfajú művek között.	A tanuló legyen képes - a vidám műfajú művek változásait felismerni különböző korszakokban.
3.4. A realista színjáték	A tanuló ismerje fel - a realista előadásmódot.	A tanuló ismerje fel - a realizmus és naturalizmus műfaji jegyeit, azokat tudja alkalmazni színházi elemzéseiben.
3.5. Az abszurd és a groteszk		A tanuló ismerje fel - az abszurd és groteszk elemeket a színházi előadásokban.
3.6. Bábjáték		A tanuló legyen képes - az alkalmazott bábtechnikák azonosítására.
3.7. Zenés, tánc- és mozgásszínház	A tanuló legyen képes - különböző zenés műfajú előadásokat (pl. opera, operett, musical) felismerni és azonosítani, - elkülöníteni a tánc- és mozgásszínházi előadásokat a balettől és a tánctól.	A tanuló legyen képes - a zene, a tánc és a mozgás szerepének felismerésére színpadi előadásokban.

4. Drámajáték

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. Helyzetgyakorlatok	Legyenek képesek rögtönzések során - a megadott helyzetnek megfelelő alapvető viselkedési sémák megjelenítésére.	Legyenek képesek - hétköznapi típusok jellemzőinek sűrítésére, azok megjelenítésére egyéni, illetve páros munkában.
4.2. Történet szerkesztése és	Legyenek képesek	Legyenek képesek

megjelenítése	- jelenetek összefűzésére.	- különböző színházi formák és drámatechnikák (pl. a kontraszt, a különböző időkezelési módok) alkalmazására.
4.3. Improvizáció	Legyenek képesek - improvizációra, szöveges vagy szöveg nélküli etűdök alkotására egyéni, illetve páros munkában.	Legyenek képesek - megadott témára és meghatározott stílusban szövegre épülő etűdök alkotására (pl. versrészlet, kisebb dialógus), - etűdsorozat összeállítására önálló munkában.
4.4. Drámajáték		Ismerjék és alkalmazzák - a drámajátékok jellemzőit és különböző típusait.
4.5. Drámapedagógia		Ismerjék - a dramatikus tevékenység alapfogalmait, a leggyakrabban alkalmazott konvenciókat, munkaformákat.

5. Mozgás, tánc- és mozgásszínházi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. Szituáció megfogalmazása állóképben, mozdulatsorral	Legyenek képesek - állókép és állóképsorozat létrehozására, - egyszerű mozgássorok különböző tempójú kivitelezésére.	Legyenek képesek - összetett mozgássorok különböző tempójú kivitelezésére.
5.2. Improvizáció zenére vagy témára	Legyenek képesek - a zene hangulatához és tempójához, illetve a megadott téma hangulatához illeszkedő mozgássorok kivitelezésére, - megadott mozgásmotívumok felhasználására.	Legyenek képesek - egy mozgásmotívum kibontására, továbbfejlesztésére, variálására.
5.3. Összetett improvizáció létrehozása és bemutatása	Legyenek képesek - egyéni, páros, illetve csoportos előkészített mozgás- vagy tánc-improvizációk bemutatására.	Legyenek képesek - a tanult technikák alkalmazásával önálló mozgássor végrehajtására, - különböző összetett technikákat alkalmazó egyéni, páros, illetve csoportos előkészített mozgás- vagy táncimprovizációk bemutatására.

6. Bábjáték

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. A tanulók által a képzés során készített bábok illetve maszkok alkalmazása drámamunkában	Legyenek képesek - egy választott báb vagy maszk sajátosságainak megfelelő alkalmazására.	Legyenek képesek - a választott bábtechnika vagy maszk típus alkalmazásával színházi improvizációra.

7. Beszéd, vers- és prózamondás, egyéni vagy közös daléneklés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. A beszédtechnika alapjai	Legyenek képesek - drámajátékos és színjátékos gyakorlatuk során alkalmazni a légzés, a hangadás és az artikuláció alapvető szabályait.	Legyenek képesek alkalmazni - a légző-, hang- és artikulációs játékokat, gyakorlatokat - hangokkal, mechanikusan sorolható szavakkal és irodalmi szövegekkel.
7.2. Lírai, epikai és drámai alkotások tolmácsolása	Legyenek képesek - a műfajnak megfelelő előadásmód megválasztására, és az ahhoz illő eszközök alkalmazására.	Legyenek képesek - színjátékos gyakorlatuk során alkalmazni a légzés, a hangadás és az artikuláció alapvető szabályait, a hangsúlyszabályokat és a beszéd váltásait (pl. hangerő, hangmagasság, tempó).
7.3. Pódiumműfajok		Vegyenek részt - versműsorok, ünnepi műsorok, szerkesztett játékok létrehozásában és bemutatásában.
7.4. Egyéni vagy közös daléneklés		Legyenek képesek - dallamot improvizálni, vagy dalt előadni.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint			Emelt szint		
Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
120 perc	15 perc/fő	15 perc	180 perc	20 perc/fő	20 perc
60 pont	60 pont	30 pont	60 pont	50 pont	40 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint			Emelt szint		
	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	a produkcióhoz szükséges kellékek	NINCS	NINCS	a jelenethez vagy az előadáshoz szükséges alapdíszletek, kellékek, jelmezek stb.	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	három példány helyesírási szótár	a lebonyolításhoz minimálisan szükséges körülmények (20-25 m ² alkalmi színpadi tér, alapvető fény-	a tételeknek megfelelő technikai segédeszközök	videomagnó vagy DVD-lejátszó, három példány helyesírási szótár	színházszerű körülmények (25-30 m ² alkalmi színpadi tér, alapvető fény- és hangtechnikai eszközök: min.	a tételeknek megfelelő technikai segédeszközök

		és hangtechnikai eszközök: világítási és sötétítési lehetőség, magnó vagy CD-lejátszó, mikrofon)			2 reflektor, magnó vagy CD-lejátszó, mikrofon, erősítő, hangfalak, sötétítéshez alkalmas függönyök)	
--	--	--	--	--	---	--

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint			Emelt szint		
	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	NINCS	tételcímek	NINCS	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga		
120 perc		15 perc	max. 15 perc/fő		
Feladatsor megoldása		Egy tétel kifejtése	Háromból két gyakorlati feladat		
Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok	Néhány soros jelenetelemzést, -értelmezést igénylő kérdések		kiscsoportos (2-3 fős) drámajátékos improvizáció a helyszínen megadott témára	előkészített, egyéni színpadi produkció	előkészített közös színpadi produkció (színelőadás) bemutatása
30 pont	30 pont		30 pont	30 pont	30 pont
60 pont		30 pont	60 pont		

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatlapot kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgacsoportonként szükséges segédeszköz: három példány helyesírási szótár. Ezeket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak elméleti ismereteiről és elemzési képességeiről kell számot adnia.

Az írásbeli vizsga témakörei:

- színház- és drámatörténet;
- színház- és drámaelmélet;
- színházi műfajok.

Az írásbeli vizsga egy komplex feladatlap megírása, mely az értékelési arányoknak megfelelően két feladattípust tartalmaz. Egyszerű, rövid választ igénylő feladatokat és

jelenetértelmezéshez, színházi megvalósításhoz stb. kapcsolódó néhány soros elemzést, értelmezést igénylő kérdéseket. A feladatlap egyszerű, rövid választ igénylő feladatai a színház- és drámatörténetből az alábbiakban megadott alkotók és kijelölt műveik mindegyikéhez, a néhány soros elemzést, értelmezést igénylő kérdései pedig a kijelölt művek közül csak egyhez kapcsolódhatnak.

Szophoklész: Antigoné

Shakespeare: Rómeó és Júlia, Hamlet

Molière: Tartuffe

Katona József: Bánk bán

Madách Imre: Az ember tragédiája

Csehov: Három nővér, Sirály

Molnár Ferenc: Liliom

Brecht: Koldusopera

Örkény István: Tóték

Az írásbeli feladatlapban a jelenetértelmezéshez kapcsolódó műrészlet(ek) idegen nyelven történő vizsga esetén is csak magyar nyelven áll(nak) a vizsgázók rendelkezésére.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A vizsgadolgozatra, a feladatlap megoldására összesen 60 pont adható.

- Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

30 pont

- Néhány soros jelenetelemzést, -értelmezést igénylő kérdések

30 pont

Összesen:

60 pont

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgát a vizsgacsoport szóbeli vizsgájához kapcsolva, azt megelőzően vagy azt követően kell megszervezni.

A gyakorlati vizsga megkezdése előtt 30 perc felkészülési időt kell biztosítani.

A vizsgatárgy, illetve a művészeti ág jellegéből adódóan a gyakorlati vizsga előre megszerkesztett színházi műsor (előadás) vagy előadórészlet is lehet. A vizsgázó - a gyakorlati vizsga megszerkesztése és a feltételek biztosítása érdekében - a vizsga előtt legalább egy hónappal a vizsgát szervező intézmény által készített adatlapon jelzi a gyakorlati vizsga választott feladat típusait és a szükséges információkat (szerző, cím, műfaj, időtartam, technikai igények, vendégszereplők stb.).

A gyakorlati vizsga helyszínén a vizsgát szervező intézményeknek biztosítaniuk kell a gyakorlati vizsga lebonyolításához minimálisan szükséges körülményeket (20-25 m² alkalmi színpadi tér, alapvető fény- és hangtechnikai eszközök: világítási és sötétítési lehetőség, magnó vagy CD-lejátszó, mikrofon).

A gyakorlati feladatok tartalmi és formai jellemzői

A gyakorlati vizsgán a vizsgázóknak a képzés során szerzett gyakorlati képességeikről és jártasságaikról kell számot adniuk.

A gyakorlati vizsga témakörei:

- drámajáték, színjáték;

- mozgás- vagy táncszínház;

- beszéd, vers- és prózamondás, egyéni vagy közös daléneklés;

- bábjáték.

Feladattípusok:

- kiscsoportos (2-3 fős) drámajátékos improvizáció a helyszínen megadott témára;
- előkészített, egyéni színpadi produkció;
- előkészített közös színpadi produkció (színelőadás) bemutatása.

A drámajátékos improvizációs feladatokhoz a vizsgabizottságot működtető intézmény a részletes vizsgakövetelmények alapján tételsort állít össze. A tételsornak legalább tíz tételt kell tartalmaznia. Az egyes tételekben meg kell adni az eljátszandó jelenet témáját, illetve konfliktusszerkezetét, illetve figuráit. Az egyes tételeket annak figyelembevételével kell meghatározni, hogy eljátszásuk nem igényelhet három percnél hosszabb időt. A vizsgázók önállóan vagy a vizsgáztató tanár irányításával 2-3 fős csoportokat alkotnak, és ennek megfelelően a csoportok közösen húznak a 2, illetve 3 szereplőt igénylő tételek közül. A vizsgázók a tételhúzás után maximum 5 perces felkészülési időt kapnak.

Az előkészített, egyéni színpadi produkcióknál a vizsgázó egy szabadon választott verset, monológot, dalt, táncot vagy mozgásetűdöt ad elő. Az előadás időtartama legalább 2, legfeljebb 5-6 perc.

Az előkészített közös színpadi produkció (jelenet[ek] vagy színelőadás vagy színelőadás-részlet) bemutatása során a vizsgázók előadóként lépnek fel egy vizsgaelőadásban, illetve aktívan részt vesznek annak előkészítésében (pl. rendezőként, dramaturgként, színpadkép-tervezőként vagy kivitelezőként, világosítóként, hangtechnikusként). A vizsgaelőadás lehet bármilyen stílusú színházi előadás, prózai vagy zenés színpadi mű, báb- vagy táncjáték. A vizsgaelőadás a vizsgázók által a vizsga helyszínéhez igazított, minimális színházszerű körülmények között zajlik. Az előadás hossza a vizsgázó szereplők számától függ: egy vizsgázó játékidője átlagosan 5-10 perc lehet. A vizsgaelőadásban részt vehetnek drámából nem érettségizők („mint vendég”), de rájuk nem számolható a vizsgaidő.

A produkcióhoz szükséges kellékekről a vizsgázó gondoskodik.

A gyakorlati vizsga során a vizsgázóknak - választásuk alapján - legalább két feladattípus gyakorlati munkájában kell részt venniük.

A gyakorlati vizsgarész értékelése

A gyakorlati vizsgán a két feladattípusban összesen 60 pont szerezhető. Az értékelés a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok alapján történik:

Drámajátékos improvizáció:

- A szituáció megértése	8 pont
- Fantázia, ötletesség	12 pont
- Karakterábrázolás	10 pont
	30 pont

Egyéni színpadi produkció:

- Szövegtudás vagy a dallam vagy a lépések memorizáltsága	5 pont
- Értelmezés, szerkesztés	5 pont
- Az alkalmazott technikák (beszéd, mozgás stb.)	8 pont
- Előadásmód (karakterábrázolás, hitelesség, hangulatteremtés, kapcsolatteremtés)	10 pont
- Koncentráció	2 pont
	30 pont

Közös színpadi produkció:

- Az alkalmazott technikák (beszéd, mozgás stb.)	8 pont
- Koncentráció, játékfegyelem	10 pont

- Előadásmód (karakterábrázolás, hitelesség, hangulatteremtés, kapcsolatteremtés stb.)

12 pont

30 pont

Amennyiben a vizsgázó a közös színpadi produkcióban nem játszóként vesz részt, az előadásmód helyett értelemszerűen az adott feladat színházzakmai megoldásának minőségét kell értékelni.

Ha a vizsgázó három feladattípus megoldásában vesz részt, az általa kiválasztott kettőben nyújtott teljesítményét kell értékelni, így a gyakorlati vizsgára maximálisan 2 x 30 pontot kaphat.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételek 45-55%-ának a színház- és drámatörténet köréből kell kikerülnie.

A tételek tartalmazzák mindazon segédeszközöket, forrásokat stb., melyek a megoldáshoz szükségesek.

A tételsorban szereplő műveknek a tétel kifejtéséhez szükséges részleteit megfelelő (nyomtatott, DVD-n vagy videokazettán rögzített) formában a vizsgázó rendelkezésére kell bocsátani, és lehetővé kell tenni, hogy a 3-5 perces felvételeket fejhallgató használatával a felkészülési időben használhassa. Ha technikai okok miatt erre várakoznia kell, akkor a felkészülési időt meg kell hosszabbítani. A tételeknek megfelelő technikai segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli vizsgák videokazettára, illetve DVD-re rögzített anyagai idegen nyelven történő vizsga esetén is csak magyar nyelven állnak a vizsgázók rendelkezésére.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételben megfogalmazott feladat lehet

- egy dráma-, illetve színháztörténeti korszak problémájának elemző bemutatása,
 - dráma- és színházelmélethez kapcsolódó feladat megoldása,
 - egy meghatározó színházi alkotó tevékenységének elemző ismertetése,
- vagy
- egy konkrét drámai/vagy színházi mű részletének elemzése.

A tételekben törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, az elemzési képességet mérő, valamint az ismeretek alkalmazását vizsgáló feladatok megfogalmazására.

A szóbeli vizsga alapvetően elméleti ismereteket, illetve az elemzési képességek alkalmazását várja a vizsgázóktól.

A szóbeli vizsga tartalma:

- színház- és drámatörténet;
- színház- és drámaelmélet;
- színházi műfajok.

A középszintű tételcímetek - a hozzájuk kapcsolódó feladatok és mellékletek (idézetek, képek stb.) nélkül - a vizsgáztató intézmény legalább 60 nappal a vizsgaidőszak kezdete előtt nyilvánosságra hozza.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet 30 ponttal értékelhető.

Az értékelés a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok alapján történik:

- A feladat megértése, a lényeg kiemelése

5 pont

- A megközelítés, az elemzés sokszínűsége	10 pont
- Az ismeretek gazdagsága	10 pont
- Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	5 pont
Összesen	30 pont

A tételsor összeállításakor röviden rögzíteni kell az egyes tételek kifejtésének elvárt összetevőit és a fenti szempontok alapján az ezekre adható pontszámok felosztásával kialakított maximális részpontszámokat.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint						
Írásbeli vizsga			Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga		
180 perc			20 perc	20 perc/fő		
Feladatsor megoldása			Egy tétel kifejtése	Háromból két gyakorlati feladat		
Általános színház- és drámaelméleti kérdések	Néhány soros jelenetelemzést, -értelmezést igénylő kérdések	Elemzést, értelmezést, reflektálást igénylő esszéfeladat		kiscsoportos (2-3 fős) drámajátékos improvizáció a helyszínen megadott témára	előkészített, egyéni színházi produkció	előkészített közös színházi produkció (színelőadás) bemutatása
20 pont	20 pont	20 pont		25 pont	25 pont	25 pont
60 pont			40 pont	50 pont		

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán egy feladatlapot kell megoldani, mely az értékelési arányoknak megfelelően három feladattípusból áll: az első rész általános történeti és elméleti kérdéseket tartalmaz, a második rész egy jelenetértelmezéshez, a jelenet színházi megvalósításához kötődő, elemzést és értelmezést igénylő kérdésekből áll (melynek színházi anyagát a vizsgázók videokazettán [vagy DVD-n] vagy szóvegesen is kapják meg). A feladatsorban a jelenetértelmezéshez kapcsolódó videokazettán vagy DVD-n rögzített anyag hossza maximálisan 10 perc lehet, a szóveges anyag terjedelme is ezzel arányos. A harmadik rész színházi előadáshoz kapcsolódó elemzést, értelmezést, reflektálást igénylő esszéfeladat. Az esszéfeladat megoldása keretében a vizsgázónak a követelményekben felsorolt színházi előadások közül a feladatlapban kijelölt kettőből egyet kell választania és kidolgoznia.

A vizsga megkezdésekor - a feladatlapok kiosztását követően - a vizsgázók együttesen, kétszer egymás után nézhetik meg a videokazettán vagy DVD-n rögzített anyagot. A megtekintés alkalmával a vizsgázók a kiosztott feladatlaphoz tartozó jelenetszövegekhez jegyzeteket készíthetnek.

Ezt követően a vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

A feladatlapon az esszékérdésekhez a vizsgázók 0,5-1 oldalas szóveges (pl. kritikarészlet, rendezői vallomás) vagy egyéb (pl. képi, rajzos) forrásokat kaphatnak.

Vizsgacsoportonként szükséges segédeszköz: videomagnó vagy DVD-lejátszó, három példány helyesírási szótár. Ezeket a vizsgáztató intézmény biztosítja.

Az írásbeli vizsga jelenetértelmezéshez kapcsolódó, videokazettára, illetve DVD-re rögzített színházi anyaga, illetve azok szóveges változata, az esszékérdésekhez kapcsolódó színházi

előadások videokazettára, illetve DVD-re rögzített anyagai idegen nyelven történő vizsga esetén is csak magyar nyelven állnak a vizsgázók rendelkezésére.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak elméleti ismereteiről és elemzési képességeiről kell számot adnia.

Az általános történeti és elméleti feladatok témakörei:

- színház- és drámatörténet;
- színház- és drámaelmélet;
- színházi műfajok.

A jelenetértelmezést igénylő feladatok témakörei:

- az ókor színháza és a görög dráma;
- az Erzsébet-kor színháza és Shakespeare;
- Molière néhány műve és a klasszicista dráma;
- a XIX. századi magyar dráma néhány alkotása;
- Csehov drámái és Sztanyiszlavszkij színháza;
- Molnár Ferenc és Örkény István drámái;
- Beckett drámái és az abszurd színház.

A néhány soros jelenetelemzést, -értelmezést igénylő kérdésekhez kapcsolódó feladathoz az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet videotárában lévő anyagok használhatóak fel.

Az esszéfeladatok a következő színházi előadásokhoz kapcsolódhatnak 2008-2012 között:

Plautus: A hetvenkedő katona (Rendező: Taub János) Radnóti Színház, 1988;

Shakespeare: Szentivánéji álom (Rendező: Csányi János) Bárka Színház, 1997;

Csehov: Három nővér (Rendező: Ascher Tamás) Katona József Színház, 1985;

Schiller: Ármány és szerelem (Rendező: Mohácsi János) Kaposvári Csiky Gergely Színház, 1989;

Ibsen: Nóra (Rendező: Valló Péter) Radnóti Színház, 1989;

Csehov: Siráj (Rendező: Schilling Árpád) Krétakör Színház, 2003;

Madách Imre: Az ember tragédiája (Rendező: Ruszt József) Zalaegerszeg Hevesi Sándor Színház, 1983.

Az esszéfeladatok megoldásához szükséges előadások felvételei az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet videotárában előzetes egyeztetés alapján megtekinthetőek, vagy hozzáférhetőek a megyei könyvtárakban.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A vizsgadolgozatra összesen 60 pont adható. Az értékelés az alábbi szempontok alapján történik:

- Általános színház- és drámaelméleti kérdések	20 pont
- Néhány soros jelenetelemzést, -értelmezést igénylő kérdések	20 pont
- Elemzést, értelmezést, reflektálást igénylő esszéfeladat	20 pont
Összesen	60 pont

Ha a vizsgázó a 2 választható esszéfeladat közül egynél többet dolgoz ki, akkor az értékelés során csak a feladatlapon szereplő sorrendben első téma kifejtését kell figyelembe venni.

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgát a szóbeli vizsgával egyidejűleg - az összes szóbeli tétel kifejtése után - kell megszervezni.

A gyakorlati vizsga megkezdése előtt 30 perc felkészülési időt kell biztosítani.

A vizsgatárgy, illetve a művészeti ág jellegéből adódóan a gyakorlati vizsga előre megszerkesztett műsor (előadás, előadásrészlet) is lehet. A vizsgázó az írásbeli vizsgán leadja az Oktatási Hivatal honlapjáról letölthető adatlapot, amelyen jelzi a gyakorlati vizsga választott feladattípusait és a szükséges információkat (szerző, cím, műfaj, időtartam, technikai igények, vendégszereplők stb.). Az adatlap előzetesen, vagy az írásbeli vizsgán helyben is kitölthető.

A gyakorlati vizsga helyszínén a vizsgát szervező intézményeknek biztosítaniuk kell a színházszerű körülményeket (25-30 m² alkalmi színpadi tér, alapvető fény- és hangtechnikai eszközök: min. 2 reflektor, magnó vagy CD-lejátszó, mikrofon, erősítő, hangfalak, sötétítéshez alkalmas függönyök), a vizsgázóknak pedig a jelenethez vagy az előadáshoz szükséges alapdíszleteket, kellékeket, jelmezeket stb.

A gyakorlati feladatok tartalmi és formai jellemzői

A gyakorlati vizsgán a vizsgázóknak a képzés során szerzett gyakorlati képességeikről és jártasságaikról kell számot adniuk.

A gyakorlati vizsga témakörei:

- drámajáték, színjáték;
- mozgás- vagy táncszínház;
- beszéd, vers- és prózamondás, egyéni vagy közös daléneklés;
- bábjáték.

Feladattípusok:

- kiscsoportos (2-3 fős) drámajátékos improvizáció a helyszínen megadott témára;
- előkészített, egyéni színpadi produkció;
- előkészített közös színpadi produkció (színielőadás) bemutatása.

A drámajátékos improvizációs feladatokat a részletes vizsgakövetelmények alapján összeállított központi tételsor tartalmazza. A tételsor legalább tíz tételből áll. A tétel szövege megadja az eljátszandó jelenet témáját, konfliktusszerkezetét, figuráit illetve a játék követendő stílusát. Az egyes tételeket annak figyelembevételével kell meghatározni, hogy eljátszásuk nem igényelhet öt percnél hosszabb időt. A vizsgázók önállóan vagy a vizsgáztató tanár irányításával 2-3 fős csoportokat alkotnak, és ennek megfelelően a csoportok közösen húznak a 2, illetve 3 szereplőt igénylő tételek közül. A vizsgázók a tételhúzás után maximum 5 perces felkészülési időt kapnak. A jeleneten belüli szereposztást a vizsgázók döntenek el, vitás helyzetben sorsolás útján kell dönteni.

Az előkészített, egyéni színpadi produkciónál a vizsgázó öt elemből (versek monológok, dalok, táncok, illetve mozgásetűdök) listát állít össze, amelyből a tantárgyi bizottság választ verset vagy monológot vagy dalt vagy táncot vagy mozgásetűdöt. Az egyéni színpadi produkció időtartama minimum 2 perc, maximum 6 perc.

Az előkészített közös színpadi produkció (jelenet[ek] vagy színielőadás vagy színielőadás-részlet) bemutatása során a vizsgázók előadóként lépnek fel egy vizsgaelőadásban, vagy aktívan részt vesznek annak előkészítésében (pl. rendezőként, dramaturgként, színpadkép-tervezőként vagy kivitelezőként, világosítóként, hangtechnikusként). A vizsgaelőadás a vizsgát szervező - a drámatanításban tapasztalatokkal rendelkező és a feltételeket biztosítani képes - intézményben kialakított színházszerű körülmények között zajlik. Az előadás hossza a vizsgázó szereplők

számától függ: egy vizsgázó játékidéje átlagosan 5-10 perc lehet. A vizsgaelőadásban részt vehetnek drámából nem érettségizők („mint vendég”), de rájuk nem számolható a vizsgaidő. Az előadásban, jelenetben közreműködő nem érettségizők száma nem lehet több, mint az érettségizőké. Az előadáshoz szükséges kellékekről a vizsgázóknak kell gondoskodniuk.

A vizsgaelőadás lehet bármilyen stílusú színházi előadás - prózai vagy zenés színpadi mű, báb- vagy táncjáték - színpadi körülmények között előadott monológja vagy jelenete vagy részlete, illetve a vizsgázó szereplők számától függően a teljes előadás.

A gyakorlati vizsga során a vizsgázónak - választása alapján - legalább két típusú gyakorlati munkában kell alkotó módon részt vennie.

A gyakorlati feladatok értékelése

A gyakorlati vizsgán a két feladattípusban nyújtott teljesítmény alapján 50 pontot lehet szerezni. Az értékelés központi értékelési útmutató alapján az alábbi általános szempontok alapján történik:

Drámajátékos improvizáció:

- A szituáció megértése	5 pont
- Fantázia, ötletesség	10 pont
- Karakterábrázolás	5 pont
- Instrukciók követése	5 pont
	<hr/>
	25 pont

Egyéni színpadi produkció:

- Szövegtudás vagy a dallam vagy a lépések memorizáltsága	5 pont
- Értelmezés, szerkesztés	5 pont
- Az alkalmazott technikák (beszéd, mozgás stb.)	5 pont
- Előadásmód (karakterábrázolás, hitelesség, hangulatteremtés, kapcsolatteremtés stb.)	8 pont
- Koncentráció	2 pont
	<hr/>
	25 pont

Közös színpadi produkció:

- Az alkalmazott technikák (beszéd, mozgás stb.)	8 pont
- Előadásmód (karakterábrázolás, hitelesség, hangulatteremtés, kapcsolatteremtés stb.)	10 pont
- Koncentráció, játékfegyelem	7 pont
	<hr/>
	25 pont

Amennyiben a vizsgázó a közös színpadi produkcióban nem játszóként vesz részt, az előadásmód helyett értelemszerűen az adott feladat színházzsakai megoldásának minőségét kell értékelni.

Ha a vizsgázó három feladattípus megoldásában vesz részt, az általa kiválasztott kettőben nyújtott teljesítményét kell értékelni, így a gyakorlati vizsgára maximálisan 2x25 pontot kaphat.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tételsor legalább 20 tételt tartalmaz.

A tételek tartalmazzák mindazon segédeszközöket, forrásokat stb., melyek a megoldáshoz szükségesek.

A tételsorban szereplő művekhez kapcsolódhatnak olyan feladatok is, melyek kifejtéséhez a szükséges részleteket megfelelő (nyomtatott, DVD-n vagy videokazettán rögzített) formában a vizsgázó rendelkezésére kell bocsátani, és lehetővé kell tenni, hogy a kb. 5 perces felvételeket fejhallgató használatával a felkészülési időben használhassa. Ha technikai okok miatt erre

várakoznia kell, akkor a felkészülési időt meg kell hosszabbítani. A tételeknek megfelelő technikai segédeszközöket a vizsgáztató intézmény biztosítja.

A szóbeli vizsgák videokazettára, illetve DVD-re rögzített anyagai idegen nyelven történő vizsga esetén is csak magyar nyelven állnak a vizsgázók rendelkezésére.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsga alapvetően elméleti ismereteket, illetve az elemzési képességek alkalmazását várja a vizsgázóktól.

A szóbeli vizsga tartalma:

- színház- és drámatörténet;
- színház- és drámaelmélet;
- előadás-elemzés;
- színházi műfajok;
- drámajátékos ismeretek.

A tétel lehet:

- egy dráma- illetve színháztörténeti korszak problémájának elemző bemutatása,
- dráma- és színházelmülethez kapcsolódó feladat megoldása,
- egy meghatározó színházi alkotó tevékenységének elemző ismertetése,
- egy konkrét drámai/vagy színházi mű elemzése,

vagy

- a drámajátékos gyakorlatokhoz kapcsolódó feladat megoldása.

A tételek kijelölésekor törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, az elemzési képességet mérő, valamint az ismeretek alkalmazását vizsgáló feladatok megfogalmazására.

Az emelt szintű tételcímekeket - a hozzájuk kapcsolódó feladatok és mellékletek (idézetek, képek stb.) nélkül - a vizsgáztató intézmény legalább 60 nappal a vizsgát megelőzően nyilvánosságra hozza.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet 40 ponttal értékelhető.

Az értékelés központi értékelési útmutató alapján, az alábbi értékelési szempontok szerint történik.

- A feladat megértése, a lényeg kiemelése	5 pont
- Az ismeretek gazdagsága	15 pont
- A megközelítés, az elemzés sokszínűsége	15 pont
- Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	5 pont
Összesen	<hr/> 40 pont

3. Az R. Mellékletének ÉNEK-ZENE fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„ÉNEK-ZENE

A részletes követelmények használata és felépítése

A részletes vizsgakövetelmények az érettségi vizsgán számon kérhető tananyag tartalmi vonatkozásait, továbbá az adott ismeretek elsajátításának szintjét határozzák meg közép- és emelt szinten.

A középszintű érettségi vizsgakövetelményeinek teljesítése azt tanúsítja, hogy a vizsgázó teljesíti-e az általános zenei műveltségnek a vizsgakövetelményeiben megfogalmazott elvárásait. Rendelkezik-e olyan jártasságokkal, készségekkel, képességekkel és ismeretekkel a befogadás és a reprodukálás folyamatában, melyek alkalmassá teszik a mindennapi életben a zeneművészet iránti fogékonyság és kötődés kifejezésére.

Az emelt szintű érettségi vizsgakövetelményei feltételezik az ének-zene tárgy iránti nagyobb érdeklődést, vonzódást és annak szándékát is, hogy a vizsgázó valamely zenei követelményeket támaztó felsőoktatási intézménybe kíván felvételt nyerni.

Az emelt szintű tudásnál előtérbe kerül az elért zenei képességekben, az elvárható zenei ismeretekben kimutatható, alaposabb összefüggéseket is feltáró tájékozottság vizsgálata. Az emelt szint emellett új ismereteket is tartalmaz.

A két vizsgaszint viszonyára jellemző, hogy az emelt szint teljesítéséhez a teljes középszintű követelményanyag ismerete szükséges, ezért az emelt szintű követelmények csak a középszintet meghaladó tudásanyagot tartalmazzák.

A részletes vizsgakövetelmények támaszkodnak a kerettantervi követelményekre. A részletes követelményrendszer magába foglalja reprodukálás és a befogadás tevékenységi köreit, melyek mérése különböző vizsgaformák (írásbeli és gyakorlati/szóbeli) keretei között történik. A részletes követelmények teljes köre számon kérhető mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán.

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

1. Reprodukálás

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Éneklés	A műjegyzék mint ajánlás alapján összeállított dalanyag ismerete kötelező. Általános követelmény: - helyes hangzóformálás, - pontos szövegejtés, - intonációs biztonság, - stílusnak megfelelő, kifejező előadás.	A műjegyzék összes dalának ismerete kötelező (szemelvények a Műjegyzékben).
1.1.1. Népzene	A tételekben szereplő népdalok előadása szöveggel, emlékezetből. Ezen belül: eltérő stílusú magyar népdalok, egy nemzetiségi vagy más népek dala, mely saját nyelven is előadható. A népdalokat több versszak esetén legalább kettő versszakkal kell előadni.	A nemzetiségi népdal, illetve a más népek dala eredeti nyelven is előadható.
1.1.2. Műzene	A dalok szöveges előadása műfordításban vagy eredeti nyelven történhet.	
Középkor	Gregorián dallam éneklése latin szöveggel, emlékezetből. Trubadúr vagy trouvère dallam előadása szöveggel, emlékezetből.	Szillabikus és melizmatikus gregorián dallam éneklése latin szöveggel, emlékezetből. Trubadúr vagy trouvère és Minnesang dallam előadása szöveggel, emlékezetből.
Reneszánsz	Históriás ének szöveges megszólaltatása emlékezetből.	

	Ungaresca dallam éneklése szolmizálva, emlékezetből.	
Barokk	Virágének előadása szöveggel, emlékezetből. Korál dallam éneklése magyar vagy eredeti szöveggel, emlékezetből. Könnyebb ária vagy dal szöveges éneklése emlékezetből (tanári) zongorakísérettel. Barokk hangszeres zeneműrészlet hangszeres bemutatása vagy éneklése emlékezetből, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társaséneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
Bécsi klasszika	J. Haydn, W. A. Mozart és L. van Beethoven egy-egy dalának éneklése emlékezetből, (tanári) zongorakísérettel. J. Haydn, W. A. Mozart vagy L. van Beethoven egy hangszeres zeneműve jellegzetes periódus terjedelmű témájának hangszeres bemutatása vagy éneklése emlékezetből, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társaséneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
Romantika	Három, különböző szerzőtől származó romantikus dal éneklése emlékezetből, (tanári) zongorakísérettel. Műzenei részlet hangszeres bemutatása vagy éneklése emlékezetből, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társaséneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
A 19-20. század fordulója	M. Ravel egy művének, vagy műrészletének éneklése szolmizálva vagy hangnévvel, emlékezetből.	C. Debussy vagy M. Ravel egy művének vagy műrészletének éneklése szolmizálva vagy hangnévvel, emlékezetből.
20. századi és kortárs zene	Kodály Zoltán és Bartók Béla egy-egy zenemű részletének éneklése emlékezetből, szöveggel, szolmizálva vagy abszolút névvel. Huszedik századi vagy kortárs mű vagy műrészlet hangszeres bemutatása, vagy éneklése emlékezetből, szöveggel, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társaséneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
1.1.3. Zeneelmélet		Hangsorok (-ton és -chord hangsorok, dúr és három féle moll, valamint modális skálák, egészhangú skála) éneklése szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig). Hangközök éneklése (oktáv hangterjedelmen belül tiszta, kis és nagy) szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig). Alaphelyzetű hármashangzatok éneklése azonos hangmagasságról indítva, szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig).

		Domináns szeptimakkord éneklése alaphelyzetben oldással szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig).
1.1.4 Felismerő kottaolvasás/Lapról olvasás	Felismerő kottaolvasás: középnehéz, periódus terjedelmű, modulálás nélküli dallam éneklése szolmizálva vagy hangnévvel (2#-2b-ig).	Lapról olvasás: középnehéz, periódus terjedelmű, moduláló barokk, klasszikus, romantikus vagy XX. századi dallam lapról éneklése szolmizálva vagy hangnévvel (4#-4b-ig).
1.2. Műelemzés		
1.2.1. Népzene	Az énekelt régi és új stílusú magyar népdalok elemzése a következő szempontok alapján: dallamvonal, sorszerkezet, szótagszám, hangkészlet, hangsor megállapítása, besorolás az alapvető stílusrétegekbe. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek: téma- és ünnepkör szerinti besorolás.	Az énekelt régi és új stílusú magyar népdalok elemzése a következő szempontok alapján: dallamvonal, sorszerkezet, kadencia, szótagszám, hangkészlet, hangsor megállapítása, besorolás az alapvető stílusrétegekbe. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek: téma- és ünnepkör, valamint dialektus szerinti besorolás.
1.2.2. Műzene	Általános követelmény: az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti ismeretek, történelmi ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet) vázlatos kifejtése.	Általános követelmény: az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti ismeretek, történelmi ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet, tánc, színház) vázlatos kifejtése.
Középkor	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam és a szöveg sajátosságai, egyéb kapcsolódások).	
Reneszánsz	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam és a szöveg sajátosságai, egyéb kapcsolódások).	Egy ismeretlen világi vagy egyházi kórusmű elemzése kotta alapján (szerkesztési mód, ritmikai, dallami, harmóniai, hangnemi érdekességek, műfaji sajátosságok).
Barokk	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, a szöveg sajátosságai).	Az énekelt mű elemzése kottakép alapján (szerkesztésmód, ritmikai, dallami, harmóniai, hangnemi jellegzetességek, műfaji sajátosságok).
Bécsi klasszika	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, a szöveg sajátosságai, kapcsolódásuk, formai elemzés).	
Romantika		Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, a szöveg sajátosságai, kapcsolódásuk, formai elemzés).

2. Befogadás

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Zenetörténet	A tanult anyagban leggyakrabban előforduló zenei műszavak, fogalmak, előadási jelek,	

	hangszerek ismerete (lásd Szakkifejezések). Az érettségi követelményekben név szerint említett zeneszerzők munkásságának vázlatos ismerete.	
2.1.1. Népzene	A magyar népdalok stílusrétegei: a régi és az új stílus jellemzőinek ismerete (dallamvonala, szerkezet, hangkészlet). A tanult népdalokhoz kapcsolódó népszokások, jeles napok ismerete. A népzene gyűjtés és rendszerezés vázlatos áttekintése. A rendszerezés szempontjai.	Vikár Béla, Kodály Zoltán, Bartók Béla népdalgyűjtő munkájának bemutatása: gyűjtőhelyek, gyűjtési, lejegyzési módszerek ismerete.
2.1.2. Műzene	A zenetörténeti korszakok általános jellemzése, a társművészeti kapcsolódások bemutatása. A korszakok történelmi, társadalmi háttérének átfogó ismerete.	
Középkor	A gregorián ének általános jellemzése. A zenei írásbeliség kialakulása, a kottairás fejlődése (Arezzo-i Guido munkássága). A zsoltár, a himnusz, a mise fogalmának meghatározása. Az énekes világi zene általános jellemzése (trubadúr, trouvère dallamok).	Az énekes világi zene általános jellemzése (trubadúr, trouvère, Minnesang dallamok). A többszólamúság kialakulása.
Reneszánsz	A vokális műfajok ismerete, a műfaji jellemzők meghatározása (mise, motetta, madrigál). A magyarországi reneszánsz zene általános bemutatása. A homofon és polifon szerkesztési mód kottakép alapján történő felismerése és értelmezése.	O. Lassus és G. P. da Palestrina munkásságának vázlatos ismertetése.
Barokk	J. S. Bach, G. F. Händel munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása. A korál, a passió, az oratórium, a kantáta, a barokk opera meghatározása. A korál szerepének ismertetése. A da capo-s ária formái ismerete. Barokk hangszeres formák (rondó, variáció), műfajok (concerto, concerto grosso, szvit, prelúdium, fuga) értelmezése. A barokk zenekar összetételének és jellemző hangszereinek felsorolása.	A. Vivaldi, H. Purcell és Esterházy Pál munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása.

Bécsi klasszika	<p>J. Haydn, W. A. Mozart és L. van Beethoven munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása.</p> <p>A klasszikus periódus, a két-, illetve háromtagú formák meghatározása.</p> <p>Jellemző műfajok (szonáta, szimfónia, vonósnégyes, klasszikus versenymű, klasszikus opera, klasszikus dal) általános bemutatása.</p> <p>A klasszikus szimfonikus zenekar összetételének meghatározása.</p>	<p>A klasszikus periódus, a két-, illetve háromtagú formák, a szonátaforma, a triós forma, a variációs forma és a rondóforma ismerete.</p> <p>A magyar verbunkos zene jellemzése, kiemelkedő mestereinek megnevezése, kapcsolata a magyar népzenevel.</p>
Romantika	<p>A romantikus dal és jellegzetes vonásainak ismerete. A dalciklus fogalma.</p> <p>A programzene meghatározása.</p> <p>A szimfonikus költemény műfaji meghatározása.</p> <p>Liszt Ferenc munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveinek felsorolása.</p> <p>A nemzeti romantika jellemzése.</p> <p>Erkel Ferenc munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveinek felsorolása.</p>	<p>A legjelentősebb romantikus operaszerzők (G. Verdi, R. Wagner, G. Puccini); főbb műveik felsorolása.</p> <p>A nemzeti romantika jellemzése: A. Dvořák, B. Smetana és M. P. Muszorgszkij idetartozó műveinek felsorolása.</p>
A 19-20. század fordulója	<p>A zenei impresszionizmus bemutatása (melodika, hangkészlet, hangszerelés), zenei törekvések a századfordulón.</p>	<p>C. Debussy és M. Ravel munkásságának vázlatos ismertetése, művészetük jellegzetességeinek bemutatása.</p>
20. századi és kortárs zene	<p>Bartók Béla és Kodály Zoltán munkásságának bemutatása (életút, főbb művek).</p> <p>A 20. század főbb zenei irányzatainak megnevezése, lényegük ismerete (neoklasszicizmus, folklorizmus, expresszionizmus).</p> <p>Komponálási technika (dodekafónia) megnevezése, lényegének ismerete.</p> <p>Az amerikai zene fejlődésének, a dzsessznek és hatásának leíró jellegű, általános</p>	<p>Bartók Béla és Kodály Zoltán művei jellemző formai, dallami, ritmikai sajátosságainak ismerete.</p> <p>Komponálási technikák (dodekafónia, szeriális zene, repetitív zene, bruitizmus, aleatória, elektronikus és elektroakusztikus zene) megnevezése, lényegük ismerete.</p> <p>Egy, a vizsgázó által választott kortárs zeneszerző művészetének bemutatása.</p>

	bemutatása.	
2.2. Zenefelismerés Műzene	Műjegyzékben szereplő művek felismerése CD-ről történő lejátszás alapján. Valamennyi, a műjegyzékben szereplő művet általában az alábbiak szerint kell azonosítani: <ul style="list-style-type: none"> - korszak illetve évszázad, - zeneszerző, - mű címe, részlet (tétel) címe, - műfaj, - forma. 	A zenefelismerés az ismert műrészleteken kívül tartalmazhat olyan ismeretlen zenei szemelvényeket is, ahol a vizsgázónak hangszert kell felismernie, vagy a hallott művet a megfelelő zenetörténeti stíluskorszakban kell elhelyeznie.
2.2.1. Népzene	Népi hangszerek: furulya, duda, citera, tekerő, cimbalom, tárogató, népi zenekar hangszereinek felismerése, megnevezése.	
2.3. Zeneelmélet	A tanult anyagban leggyakrabban előforduló zenei műszavak, fogalmak, előadási jelek (lásd Szakkifejezések), hangszerek ismerete.	
	Dallamok olvasása és írása violinkulcsban. A módosítójelek használata az ötvonalas rendszerben (kereszt, bé, feloldójel). Törzshangok és egyszeresen módosított hangok lejegyzése az ötvonalas rendszerben. Oktávig terjedő valamennyi kis, nagy, tiszta hangköz, alaphelyzetű hármashangzat (dúr, moll, szűkített, bővített) ismerete és lejegyzése szolmizációs nevekkal és az ötvonalas rendszerben (2#-2b-ig) adott hangra. A -ton, a -chord, és a hétfokú (modális, dúr, moll) hangsorok ismerete, felismerésük és lejegyzésük betűkotta segítségével. A ritmusértékek, ritmusképletek, a 2/4, 4/4, 3/4, 3/8, 6/8-os metrum ismerete. Szekvencia szerkesztése.	Dallamok olvasása violinkulcsban, írása violin- és basszukulcsban. Decimáig terjedő valamennyi (egyszeres módosítással kottázható) hangköz, alaphelyzetű hármashangzatok és fordításaik (dúr, moll, szűkített, bővített) ismerete, lejegyzése szolmizációs nevekkal és az ötvonalas rendszerben (4#-4b-ig) adott hangra. A teljes kvintkör ismerete.
2.4. Dallamírás		
	Egy egyszerű, hangnemben maradó, periódus terjedelmű dallam átírása betűkottából a vonalrendszerbe violinkulcsban (2# - 2b-ig), vagy fordítva,	Nyolc-tíz ütem terjedelmű, hangnemben maradó, egyszerű dallam diktálás utáni lejegyzése violinkulcsban (4# - 4b-ig).

	vonalrendszerből betűkottára.	Nyolc-tíz ütem terjedelmű, egyszerű kétszólamú dallam diktálás utáni lejegyzése violinkulcsban vagy violin- és basszuskulcsban (4# - 4b-ig).
--	-------------------------------	--

MŰJEGYZÉK

A műjegyzék énekes anyaga és a zenefelismerés hangzó anyaga középszinten ajánlást, válogatási lehetőséget kínál. A tételsorok összeállításához egyéb, a követelményeknek megfelelő zenei anyag is felhasználható. Emelt szinten a követelményekben szereplő teljes dalanyag és a teljes zenefelismerési anyag ismerete kötelező. **A vastagon szedett címek az emelt szint követelményeihez tartoznak.**

Népdalok

A bolhási kertek alatt...

A bárnai kertek alatt...

A citrusfa levelestől, ágastól...

A csitári hegyek alatt...

A jó lovas katonának...

A marosi füzes alatt...

A nagy bécsi kaszárnyára...

A Vidróczki híres nyája...

Annyi bánat a szívemen...

Az én lovam Szajkó...

Az hol én elmegyek...

Béres legény...

Bújdosik az árva madár...

Bús a kis gerlice...

Csordapásztorok...

Duna parton van egy malom...

Elindultam szép hazámból...

Erdő, erdő, de magos a teteje...

Este, este, de szerelmes...

Felülről fúj az őszi szél...

Gyújtottam gyertyát...

Ha felülök...

Hajtsd ki, rózsám, az ökröket...

Hej rozmaring, rozmaring...

Istenem, Istenem áraszd meg a vizet...

Katona vagyok én...

Kádár Kata balladája /Gyulainé édesanyám...

Kit virágot rózsám adott...

Körösfői kertek alatt...

Magos kősziklának...

Megkötöm lovamat...

Megrakják a tüzet...

Most jöttem Gyuláról...

Rákóci kocsnába...

Röpülj páva, röpülj...

Sok Zsuzsánna napokat...

Szép a gyöngyvirág egy csokorba...

Szivárvány havasán...

Egy, a vizsgázó által szabadon választott magyar népdal, melynek kottáját a szóbeli vizsgán átadja.

Egy, a vizsgázó által szabadon választott nemzetiségi népdal vagy más nép dala, mely eredeti nyelven is előadható. Ennek kottáját a vizsgázó a szóbeli vizsgán átadja a bizottságnak.

Műdalok, műzenei szemelvények

A több versszakos műdalok esetén két versszak előadása elegendő.

A vizsgázó az általa - a követelményekben meghatározott szempontok alapján - szabadon választott műdalok, illetve műzenei szemelvények kottáját a szóbeli vizsgán átadja.

Középszint	Emelt szint
Alleluja - választott gregorián dallam vagy Ut queant laxis	Alleluja - választott gregorián dallam
	Ut queant laxis
Moniot d'Arras: Nyári ének	
J. of Fornsete: Nyárkánon	Neidhardt von Rauenthal: Májusi ének
Tinódi Lantos Sebestyén: Egervár viadaljáról való ének	
Ungaresca (Édes rózsám ...)	Balassi Bálint: Bocsásd meg Úristen...
Zöld erdőben, zöld mezőben	
Apor Lázár tánca	Esterházy Pál: Harmonia Caelestis - Dulcis Jesu
J. S. Bach: Már nyugosznak a völgyek - korál dallam	H. Purcell: Sárga levél - kánon H. Purcell: Pásztorjáték – duett (Pásztor, pásztor)
	J. S. Bach: II. Brandenburgi verseny - I. tétel téma (8 ütem) J. S. Bach: 15. Kantáta - duett (Ha köd lepi be a tájat...)
	J. S. Bach: Parasztkantáta – duett
A. Corelli: La Folia - téma	
G. F. Händel: Csordul a könnyem	
	G. F. Händel: Vízizene (F-dúr szvit) - Air
	A. Vivaldi: A négy évszak - Tél II. tétel
J. Haydn: Szerenád	
	J. Haydn: D-dúr („Londoni”) szimfónia (No. 104) - Menüett (téma)
Ej, haj, gyöngyvirág	
W. A. Mozart: Figaro házassága c. opera – Figaro F-dúr kavatínája	W. A. Mozart: Varázsfuvola: A bűvös csengettyű – Pamina és Papageno kettőse W. A. Mozart: A-dúr zongoraszonáta (K. 331) I. tétel (téma) W. A. Mozart: Requiem - Lacrymosa
W. A. Mozart: Vágyódás a tavasz után	
L. van Beethoven: A tarisznyás fiú dala (Mormotás fiú dala)	
	L. van Beethoven: Urián földkörüli utazása L. van Beethoven: D-dúr Hegedűverseny -

	III. tétel (téma)
L. van Beethoven: IX. szimfónia - IV. tétel - Örömdó (lehetőség szerint eredeti nyelven)	L. van Beethoven: V. („Sors”) c- moll szimfónia - II. tétel (főtéma) L. van Beethoven: IX. szimfónia - IV. tétel – Örömdó (eredeti nyelven)
F. Schubert: Hová? – 1. rész	
	F. Schubert: A molnár virágai
	F. Schubert: h-moll („Befejezetlen”) szimfónia - I. tétel - főtéma és melléktéma
Erkel Ferenc: Hunyadi László - Meghalt a cselszövő	Erkel Ferenc: Bánk bán – Keserű bordal Liszt Ferenc: Les Préludes - két választott téma Liszt Ferenc: Krisztus oratórium - O filii et filiae
G. Verdi: Nabucco - Rabszolgák kórusa – részlet (16 ütem)	
	G. Verdi: Requiem - Lacrymosa
	B. Smetana: Moldva - a folyó témája
M. P. Muszorgszkij: Egy kiállítás képei – séta téma	
Gaudeamus igitur	
	A. Dvořák: e-moll („Újvilág”) szimfónia (Op. 95) - II. és IV. tétel főtémái
	C. Debussy: Három noktürn; Felhők - témák
M. Ravel: Bolero - a téma első része	
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus - Zsoltár dallam	
Kodály Zoltán: Galántai táncok - rondótéma	
Bartók Béla: Magyar képek I. tétel – Este a székelyeknél (két téma)	Kodály Zoltán: Bicinium (szabad válogatás szerint) Kodály Zoltán: Öt tantum ergo - Pange lingua Bartók Béla: Concerto - egy választott téma
	Bartók Béla: Ne menj el!
	Bartók Béla: Levél az otthoniakhoz
Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára – Bevezető (16 ütem); V. ajtó (Judit első megszólalásának végéig)	
	I. Sztavinszkij: Petruska - I. és IV. rész témái
G. Gershwin: Porgy és Bess című opera – Porgy dala	Ligeti György: Ha folyóvíz volnék - kánon

A ZENEFELISMERÉS HANGZÓ ANYAGA

Középszint	Emelt szint
Népi hangszerek felismerése, megnevezése: furulya, duda, citera, tekerő, cimbalom, tárogató, népi zenekar.	
O. Lassus: Visszhang	
T. L. de Victoria: Ave Maria	

G. P. da Palestrina: Missa Papae Marcelli – Kyrie	G. P. da Palestrina: Missa Papae Marcelli
	Bakfark Bálint: Lantfantázia
Tinódi Lantos Sebestyén: Egervár viadaljáról való ének és Egri históriának summája	
H. Purcell: Dido és Aeneas (Dido búcsúja)	
	Esterházy Pál: Harmonia Caelestis (Dormi Jesu, Jesu dulcedo)
A. Vivaldi: A négy évszak (Tavaszi I. tétel, Tél – II. tétel)	A. Vivaldi: A négy évszak (Tavaszi I. tétel, Ősz I. és III. tétel, Tél – II. tétel)
J. S. Bach: h-moll szvit (Rondeau, Badinerie)	J. S. Bach: h-moll szvit
J. S. Bach: Máté passió (Nyitókórus)	
J. S. Bach: II. Brandenburgi verseny – I. tétel	J. S. Bach: II. Brandenburgi verseny
G. F. Händel: Messiás (Halleluja kórus)	
A. Corelli: La Folia	
J. Haydn: „Oxford” szimfónia (No. 92) IV. tétel	
J. Haydn: Kaiser „Császár” kvartett - II. tétel W. A. Mozart: Figaro házassága c. opera - Figaro F-dúr kavatínája	
W. A. Mozart: Requiem - Lacrymosa	W. A. Mozart: Requiem - Requiem és Kyrie, Dies irae, Lacrymosa
L. van Beethoven: V. c-moll „Sors” szimfónia - I. tétel	
	L. van Beethoven: D-dúr hegedűverseny - III. tétel
F. Chopin: a-moll mazurka (Op. 17/4)	
F. Schubert: Erkönyg (A rémkirály) Liszt Ferenc: Les Préludes	
	Liszt Ferenc: Krisztus oratórium (Tu es Petrus) Liszt Ferenc: XV. magyar rapszódia
Erkel Ferenc: Bánk bán (Keserű bordal; Hazám, hazám) Erkel Ferenc: Hunyadi László (Meghalt a cselészövő, Palotás)	
	G. Verdi: Requiem - Lacrymosa
G. Verdi: Nabucco - Rabszolgák kara	

	R. Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok - Nyitány
	B. Smetana: Moldva
M. Muszorgszkij – M. Ravel: Egy kiállítás képei	
	A. Dvořák: e-moll („Újvilág”) szimfónia
	C. Debussy: Három noktürn
M. Ravel: Bolero	
Bartók Béla: Concerto – IV. tétel	Bartók Béla: Concerto
Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára – (V. és VI. ajtó)	
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus	
Kodály Zoltán: Galántai táncok - rondótéma	
	I. Sztravinszkij: Zsoltárszimfónia III. tétel; Petruska
G. Gershwin: Rhapsody in Blue	
C. Orff: Carmina Burana - O, Fortuna, Semper crescis, In taberna	
L. Bernstein: West Side Story (Tonight, America)	
	Steve Reich: Zene 18 zenészre

SZAKKIFEJEZÉSEK

Az alábbi szakkifejezések és fogalmak a részletes vizsgakövetelmények anyagát képezik.
A **vastagon szedett** kifejezések **az emelt szint** követelményeihez tartoznak.

a cappella

a tempo

accelerando

adagio

alaphang

aleatória

alla breve

allegro

allemande

alt

alteráció

álzárlat

ambitus

andante

aranymetszés

ária

atonalitás

attacca

autentikus zárlat

ballada

bariton

basso continuo

basszus

bicinium

bitonalitás

bolgár ritmus

bővített hármashangzat

bruitizmus

cantus firmus

coda

concerto

concerto grosso

crescendo

da capo

dalciklus

dalforma

daljáték

decrescendo

dinamika

divertimento

dodekafónia

dolce

domináns

dór

duett

duó

dúr

dzsessz

egészhangú skála

egynemű kar

előjegyzés

enharmónia

eol
expozíció
expresszionizmus
férfikar
folklorizmus
forte
fríg
fúga
giusto
gyermekkar
hangköz
hangnem
hangnevek
hangsor
hangszercsoportok
hangzat
hexachord
homofon
imitáció
improvizáció
induló
instrumentális
intermezzo
kadencia (népzene)
kadencia (műzene)
kamarazene
kánon
kantáta
kidolgozás
korál
Köchel-jegyzék
kromatika
kvartett
kvintett
kvintkör
largo
legato
lento
líd
Lied
lokriszi
madrigál
maggiore
mazurka
melizma
metronóm
metrum
mezzoforte
mezzopiano
mezzoszoprán
minore
mise
mixolíd
mixtúra
moderato

moll
motetta
neoklasszicizmus
neuma
nőikar
nyitány
opera
opus
oratórium
orgonapont
organum
ostinato
parlando
partitúra
passacaglia
passió
pentachord
pentatónia
periódus
piano
plagális zárlat
polifon
preludium
presto
quodlibet
recitativo
refrén
repetitív zene
ritornello
rondó
rubato
scherzo
sostenuto
spirituálé
staccato
szekvencia
szeriális zene
szextett
szillabikus
szimfónia
szimfonikus költemény
szonáta
szoprán
szubdomináns
szűkített hármashangzat
szvit
tenor
tercett
tonika
tranquillo
trió
tritonus
tutti
ungaresca
unisono
variáció

vegyeskar
verbunkos
vokális
vonósnégyes
zárlat

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
120 perc	15 perc	180 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	Egy, a vizsgázó által szabadon választott magyar népdal kottája. Társaséneklésnél a kamarapartner biztosítása.
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	CD lejátszó	Jól hangolt zongora.	CD lejátszó	Jól hangolt zongora.

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
120 perc		15 perc
I. Zenefelismerés	II. Zenetörténeti szövegalkotás, Általános zenei alapismeretek, Dallamátírás.	Éneklés, műelemzés, lapról olvasás.
20 perc	100 perc	
100 pont		50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgát az I. feladatlap (20 perc) megoldásával kell kezdeni. A vizsgadolgozatokat a 20. perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására. A vizsgázó a II. részen belül a rendelkezésére álló időt (100 perc) tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között, és megoldásuk sorrendjét is megváltoztathatja.

Vizsgacsoportonként szükséges segédeszköz: a feladatsor hanganyagának (I. Zenefelismerés) lejátszásához szükséges egy CD-lejátszó, amelyet a vizsgát lebonyolító intézmény biztosít. A feladatsor hangzó anyagát a vizsgát szervező intézmény központilag megkapja.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Zenefelismerés

A zenefelismerési feladatban a hangzó (CD-n rögzített), a Műjegyzékben található zenei szemelvényeket kell felismerni, megnevezni a vizsgakövetelményekben meghatározottak szerint.

A bejátszások időtartama 1-1,5 perc. Valamennyi zenei idézet egyszer szólal meg. A bejátszások között időt kell adni a feladatok megoldására. A hangzó anyag illetve a feladatlap tartalmazza a szükséges utasításokat, és a feladat megoldására biztosított időt is meghatározza.

Zenetörténeti szövegalkotás

A feladat egy szöveg önálló kidolgozása, megfogalmazása adott szempontok alapján, amelynek címét a vizsgázó a megadott három téma közül választhatja. A feladat megoldásának terjedelme minimum 2, maximum 4-5 oldal.

A dolgozat témája lehet például:

- egy adott zenetörténeti kor, stílus, műfaj, népzenei stíluskör jellegzetes vonásainak leírása,
- egy, a részletes követelményben megadott zeneszerző munkásságának vázlatos bemutatása, egy mű vagy műfaj elhelyezése a szerző életművében, egy műfaj kialakulása, változása,
- egy zenetörténeti kor és a kapcsolódó társművészetek összefüggéseinek feltárása, a történelmi, társadalmi háttér bemutatása.

Általános zenei alapismeretek

Összetett feladatokból álló zenetörténeti és zeneelméleti kérdések.

A feladattípusok lehetnek:

- fogalmi meghatározások (pl. zenei formák, műfajok),
- népzenei, műzenei stílusok azonosítása,
- válaszok illesztése (pl. művek - zeneszerzők párosítása),
- rövid válaszokat igénylő feladatok, kiegészítések,
- zeneelméleti ismeretek, ritmusértékekkel, ritmusképletekkel, metrummal kapcsolatos feladatok.

Dallamátírás

A vizsga során egy egyszólamú, hangnemben maradó, periódus terjedelmű dallamot kell átírni a tanult hangnemekben (2#-2b) betűkottából a vonalrendszerbe, violinkulcsban, vagy vonalrendszerből betűkottára.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Az írásbeli vizsgarészben 100 pont szerezhető. Az értékelési útmutató rögzíti a szerzett pontok vizsgaponttá történő átalakítását is.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a részletes vizsgakövetelményeket figyelembe véve a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Vizsgacsoportonként szükséges segédeszköz egy jól hangolt zongora, mely a műdalénekléshez esetlegesen előírt kíséret megszólaltatásához szükséges.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. A szóbeli feleletkor a felkészülési idő alatt készített jegyzet használata lehetséges.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tétel három altételből áll („A”, „B”, „C”). A vizsgázónak mindhárom altételből kell húznia egyet. Az altételsoroknak legalább 20-20 tételt kell tartalmazniuk, melyeknek legalább 20%-át évente cserélni kell. Az altételsornak a követelményrendszer minden témakörét (stíluskörét) érintenie kell.

„A” altétel: egy népdal éneklése szöveggel (maximum két versszakkal), emlékezetből, valamint az énekelt népdal elemzése emlékezetből, a követelményekben meghatározott szempontok szerint. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek kifejtése: téma- és ünnepkör szerinti besorolás.

„B” altétel: egy műdal éneklése a részletes vizsgakövetelményekben megjelölt szintek alapján, továbbá az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti, történelmi ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet) vázlatos kifejtése.

Az altételben szereplő műdalokat úgy kell kiválasztani, hogy azok a részletes követelményrendszerben szereplő valamennyi stíluskört érintsék. Az altételeknek a megfelelő formában kell tartalmazniuk a szükséges mellékleteket (a „B” altételben szereplő műdalok és azok zongorakiséréte megfelelő hangfekvésben).

Vizsgacsoportonként szükséges: egy jól hangolt zongora, valamint a műdalok előadásához egy zongorakisérő tanár.

„C” altétel: egy középnehéz, periódus terjedelmű, modulációt nem tartalmazó dallam lapról olvasása szolmizálva vagy hangnévvel, 2#-2b-ig terjedő hangnemekben.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgarészben 50 pont szerezhető. Az értékelés a következő szempontok alapján történik:

„A” altétel: Népdal éneklése és elemzése 15 pont

Feladat: Egy népdal éneklése emlékezetből, szöveggel, maximum két versszakkal
Az énekelt népdal elemzése emlékezetből

„B” altétel: Egy műdal éneklése és a kapcsolódó ismeretek kifejtése 25 pont

Feladat: Műdal éneklése a vizsgakövetelmények meghatározása szerint
Az énekelt műdalhoz kapcsolódó ismeretek kifejtése

„C” altétel: Lapról olvasás 10 pont

Feladat: Egy középnehéz, periódus terjedelmű, modulációt nem tartalmazó dallam lapról olvasása szolmizálva vagy hangnévvel, 2 # - 2b-ig terjedő hangnemekben.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
180 perc		20 perc
I. Dallamdiktálás, Zenefelismerés	II. Zeneelmélet, Zenetörténeti szövegalkotás.	Éneklés, műelemzés, zeneelmélet, lapról olvasás.
60 perc	120 perc	
100 pont		50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgát az I. feladatlap (60 perc) megoldásával kell kezdeni. A feladatlapokat a 60. perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Ezután kerülhet sor a II. feladatlap (120 perc) kiosztására és megoldására. A vizsgázó a II. részben a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között, és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja. A II. feladatlapot 120 perc elteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Vizsgacsoportonként szükséges segédeszköz: a feladatsor hanganyagának (I. Dallamdiktálás és Zenefelismerés) lejátszásához szükséges egy CD-lejátszó, amelyet a vizsgát lebonyolító intézmény biztosít. A feladatsor hangzó anyagát a vizsgát szervező intézmény központilag megkapja. A feladatsorok hangzó anyagát a vizsgán a vizsgázók közösen hallgatják meg.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Dallamdiktálás

A feladat egy egyszólamú és egy kétszólamú, CD-felvételről zongorán lejátszott zenei részlet lejegyzése. Kiválasztásuk a követelményekben meghatározottak szerint történik. Az egyszólamú dallamokat violinkulcsban, a kétszólamút violinkulcsban, vagy violinkulcs és basszuskulcsban kell leírni a megadott előjegyzéssel. Adott a kezdőhang, a kulcs és a metrum.

A dallamokat mindig teljes terjedelemben hallják a vizsgázók: az egyszólamú dallamot 5-8 alkalommal, a kétszólamú zenei részletet 8-10 alkalommal. A dallamdiktálásokat szünetek tagolják.

Zenefelismerés

A zenefelismerési feladatsorban a hangzó (CD-n rögzített), a Műjegyzékben található zenei szemelvényeket kell felismerni és megnevezni a vizsgakövetelményekben meghatározottak szerint. A zenefelismerés az ismert műrészleteken kívül tartalmazhat olyan ismeretlen zenei szemelvényeket is, ahol a vizsgázónak hangszerrel kell felismernie vagy a hallott művet a megfelelő zenetörténeti stíluskorszakban kell elhelyeznie.

A műveket egyenként 1-1,5 perces időtartamban, egyszer hallja a vizsgázó,

A hangzó anyag illetve a feladatlap tartalmazza a szükséges utasításokat, és a feladat megoldására biztosított időt is meghatározza.

Zeneelmélet

Ebben a vizsgarészben a vizsgázónak összetett feladatokból álló feladatsorokat kell megoldania. A feladatok a vizsgázó tudását mérik a ritmikai ismeretek, a hangsorok, a hangközök, a hármás- és négyeshangzatok, a funkciós rend és a zárlatok, a formatani ismeretek, a zenei szakkifejezések és a stílus, műfajelméleti ismeretek területein.

A feladatok lehetnek:

- ritmusértékekkel, ritmusképletekkel, metrummal kapcsolatos feladatok,
- hangsorok elméleti ismerete és kottázása,
- hangközök, hármás- és négyeshangzatok elméleti ismerete és kottázása,
- formatani fogalmak, zenei szakkifejezések és műfajelméleti ismeretek meghatározása.

Zenetörténeti szövegalkotás

A vizsgázó feladata egy szöveg önálló kidolgozása, megfogalmazása adott szempontok alapján, amelynek címét a vizsgázó a megadott három téma közül választhatja. A feladat megoldásának terjedelme minimum 3, maximum 5-6 oldal.

A dolgozat témája lehet:

- egy adott zenetörténeti kor, stílus, műfaj jellegzetes vonásainak leírása,
- egy zeneszerző munkásságának vázlatos bemutatása, esetleg egy mű vagy műfaj elhelyezése a szerző életművén belül,
- egy zenetörténeti kor és a kapcsolódó társművészetek összefüggéseinek feltárása,
- egy adott műfaj kialakulásának vázlatos áttekintése.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az emelt szintű írásbeli vizsgarészben 100 pont szerezhető. Az értékelés a központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Az értékelési útmutató rögzíti a vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá történő átalakítását is.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A szóbeli vizsga tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsga anyagát az „Ének-zene részletes érettségi vizsgakövetelmények” mellékleteként megjelent műjegyzékben található népdalok és műzenei szemelvények adják. A vizsga során a vizsgázó a közép- és emelt szint anyagából egyaránt kérdezhető.

Az Ének-zene részletes érettségi vizsgakövetelmények „Szakkifejezések” címe alatt szereplő fogalmakat el kell sajátítania a vizsgázónak. Ezek használatáról a diák mind az írásbeli feladatsorok megoldásakor, mind a szóbeli vizsgarészek teljesítésekor számot ad.

A szóbeli vizsga feltételezi a vizsgakövetelményekben megjelölt teljes zenetörténeti és zeneelméleti tudás birtoklását is.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. A szóbeli feleletkor a felkészülési idő alatt készített jegyzet használata lehetséges.

Vizsgacsoportonként szükséges: egy jól hangolt zongora, valamint a múdalog előadásához egy zongorakísérő tanár. A vizsgázó biztosítja az általa szabadon választott magyar népdal kottáját, valamint társasénekléshez kamarapartnerét.

A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja a műelemzéshez szükséges, a vizsgázó által ismeretlen reneszánsz világi vagy egyházi kórusmű kottáját.

A tételsor jellemzői

A vizsgázónak a kétféle tételtípusból, „A” és „B” altételekből kell húznia egy-egy tételt. Az „A” altétel összetett, mivel öt feladatot tartalmaz. A „B” altétel maga a 6. feladat.

Minden tételtípusnak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. Az altételsoroknak a követelményrendszer minden témakörét, stíluskörét tartalmazniuk kell.

A műdalt és a szemelvényt a tételsor összeállításakor különböző stíluskorszakokból kell választani. A szükséges mellékleteket megfelelő formában a tételeknek tartalmazniuk kell (pl. a műdalok partitúrája, zongorakíséretetek közép hangfekvésben).

A tétel jellemzői

Az „A” altétel öt feladatot tartalmaz:

1. feladat:

Egy népdal éneklése és elemzése emlékezetből, a részletes vizsgakövetelményekben megjelölt szempontok szerint. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek kifejtése: téma- és ünnepekör szerinti besorolás.

A vizsgázó magával hozza az általa szabadon választott magyar népdal kottáját, amelyen a gyűjtésre vonatkozó legfontosabb adatok szerepelnek.

2. feladat:

Egy műdal éneklése emlékezetből, szöveggel, zongorakísérettel vagy társaséneklés, melyben a vizsgázó saját szólamát emlékezetből énekl. A dal elemzése kotta alapján: az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti ismeretek, történelmi ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet, tánc, színház) vázlatos kifejtése.

3. feladat:

Műzenei szemelvény éneklése (vagy hangszeres bemutatása) emlékezetből, szöveggel, abszolút névvel vagy szolmizálva.

4. feladat:

Hangsorok éneklése szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig) (-ton és -chord hangsorok, dúr és három féle moll, valamint modális skálák, egészhangú skála).

5. feladat:

- Hangközéneklés (oktáv hangterjedelmen belül tiszta, kis és nagy) szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig).
- Alaphelyzetű hármashangzat éneklése azonos hangmagasságról indítva, szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig).
- Domináns szeptimakkord éneklése alaphelyzetben oldással, szolmizálva és hangnévvel (4#-4b-ig).

A „B” altétel egy feladatot tartalmaz:

6. feladat:

Egy műzenei részlet lapról éneklése a követelményrendszerben meghatározottak szerint. (Középnéhez, periódus terjedelmű, moduláló barokk, klasszikus, romantikus vagy 20. századi dallam lapról éneklése szolmizálva vagy hangnévvel 4#-4b-ig).

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központi értékelési útmutató alapján történik. Az emelt szintű szóbeli vizsgarészben 50 pont szerezhető a következő megosztásban.

„A” altétel:

1. feladat: **Népdal 12 (6+6) pont**

Egy népdal éneklése emlékezetből, szöveggel, két versszakkal

Az énekelt népdal elemzése emlékezetből

2. feladat: **Műdal 12 (6+6) pont**

Egy műdal éneklése emlékezetből, szöveggel (szóló ének, illetve kamaraének)
Az énekelt műdal elemzése kottából

3. feladat: **Műzenei szemelvény 4 pont**

Egy műzenei szemelvény éneklése (vagy hangszeres bemutatása) emlékezetből, szöveggel, abszolút névvel
vagy szolmizálva

4. feladat: **Hangsorok 6 (2+2+2) pont**

Három hangsor éneklése szolmizálva felfelé és lefelé

5. feladat: **Hangköz és hangzatok 6 (2+2+2) pont**

Hangköz éneklése szolmizálva és hangnévvel

Hármashangzat éneklése szolmizálva és hangnévvel

Domináns szeptimakkord éneklése oldással, szolmizálva és hangnévvel

„B” altétel:

6. feladat: **Lapról olvasás 10 pont**

4. Az R. Mellékletének FILOZÓFIA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„FILOZÓFIA

A vizsgázónak a követelményrendszerben és a vizsgaleírásban meghatározott módon az alábbi ismereteit és képességeit kell bizonyítania:

- a hétköznapi és a filozófiai gondolkodásmód megkülönböztetése;
- a tartalmi követelményekben meghatározott alapismeretek elsajátítása;
- a tanult filozófiai alapfogalmak, szakkifejezések alkalmazása;
- a logikus érvelés, a következtetések világos nyelvi formában való előadása;
- eredeti forrásból merített rövid filozófiai szövegek értelmezése;
- a különböző filozófiai álláspontok megkülönböztetése;
- a kiemelt korszakok művészete, tudománya és filozófiája találkozási pontjainak felismerése.

Az emelt szintű filozófia érettségi vizsgán ezen túlmenően az alábbi ismeretek és képességek meglétét kell bizonyítania a vizsgázónak:

- hétköznapi problémák filozófiai szinten való megfogalmazása;
- a tartalmi követelményekben meghatározott alapismeretek elsajátítása;
- a tanult filozófiai alapfogalmak, szakkifejezések alkalmazása és többretegű értelmezése;
- az önálló kérdésfeltevés és véleményalkotás képessége;
- egy meghatározott filozófiai problémára adott különböző válaszok összehasonlítása;
- a válaszok sokféleségében való kronológiai tájékozottság.

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. FILOZÓFIAI PROBLÉMÁK

	Középszinten kötelező és választható filozófiai problémák	Emelt szinten kötelező filozófiai problémák
1	Mi a filozófia?	Mi a filozófia?
2	A létre vonatkozó kérdés	A létre vonatkozó kérdés
3	A test-lélek probléma	A test-lélek probléma
4	Megismerhetőség, igazság, bizonyosság	Megismerhetőség, igazság, bizonyosság
5	Az én problémája	Az én problémája
6	A végesség emberi problémája	Végesség és végtelenség
7	Vallásfilozófiai kérdések	Vallásfilozófiai kérdések
8	Etikai problémák	Etikai problémák
9	A szabadság kérdése	A szabadság kérdése
10	Választható	Az esztétikai érték problémája
11	<i>Az idő filozófiai értelmezése</i>	Az idő filozófiai értelmezése
12	<i>A környezet- és bioetika problémái</i>	A környezet- és bioetika problémái
13	<i>Globalizáció és társadalom</i>	Globalizáció és társadalom

Középszinten kötelező filozófiai problémák: 1-9., **kötelezően választandó egy** probléma a 11-13. közül.

Filozófiai problémákhoz rendelhető filozófusok, korszakok, irányzatok és ajánlható művek

Emelt szinten csak a középszintet meghaladó követelmények találhatóak a részletes követelményekben.

A **Filozófiai problémák** részletes tartalmi követelményeinek leírása során **vastagon szedett dőlt betűkkel** jelöljük a **kötelező filozófusok, korszakok és irányzatok** nevét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Mi a filozófia?		
Filozófusok, irányzatok	Platón, Arisztotelész, Kant, Jaspers, Wittgenstein, Deleuze-Guattari, Ventos	Platón, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes, marxizmus, Bécsi Kör, Carnap, Heidegger, Rorty
A probléma megközelítése	<i>Eltérő felfogások a filozófia mibenlétéről (tudomány, nem tudomány); tárgyáról, kérdésfelvetéseiről. A filozófia, a szaktudományok, a vallás és a művészetek közös és eltérő sajátosságai. Antik görög filozófia: a filozófia mint életforma, tudományok művelése és lélekkerápia. Platón: a filozófia szerepe a nevelésben, az állami életben; a filozófusok az örök létezők és az igazság kutatói; Arisztotelész: a metafizika „az első okok tudománya”; a bölcsességszerető, szemlélődő életmód értéke; Kant: a filozófia négy fő kérdése, a kritikai filozófia; Jaspers: a filozófia forrásai: rácsodálkozás, kételkedés, bizonytalanságérzet, valódi kommunikációra törekvés; Wittgenstein: a filozófia mint tevékenység célja a gondolatok logikai tisztázása, a köznapi nyelv elemzése; Deleuze-Guattari: a filozófus a bölcsesség barátja, új fogalmak teremtője; Ventos: a filozofálás feltétele a „tisztán nem látás” beismerése, „merj nem tudni”.</i>	Platón: a filozófusok szerepe az igazságos állam megvalósításában; Szent Ágoston: „hiszek, hogy érthessek” elve; Aquinói Szent Tamás: értelmi és hitigazság; Descartes: fa-metaphora; marxizmus: a világ értelmezésére és megváltoztatására törekvés; Bécsi Kör: a természettudományok nyelvének logikai elemzése, ideális tudományos nyelv konstruálása; Carnap: a metafizikai állítások látszatállítások, érzelmek kifejezései; Heidegger: a metafizikai kérdés kettősége; Rorty: az ismeretelmélet-központú filozófia kritikája, a filozófus diskurzusok közötti közvetítő szerepe.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/	Jaspers: Bevezetés a filozófiába	Platón: Állam, Hetedik levél

műrészletek	(részletek)	(részletek).
	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).	Carnap: A metafizika kiküszöbölése... (részletek).
	Deleuze-Guattari: Mi a filozófia? (részletek).	Heidegger: Mi a metafizika?
	X. R. de Ventos: Minek filozofálni? (részletek).	Rorty: Esetlegesség, irónia és szolidaritás (részletek).

1.2. A létre vonatkozó kérdés

Filozófusok, irányzatok	Preszókratikusok: <i>Parmenidész, Hérakleitosz, Platón, Arisztotelész, Szent Ágoston, Descartes, Kant, Bécsi Kör, Heidegger</i>	Preszókratikusok, <i>neoplatonizmus, Locke, Berkeley, Schopenhauer, Bécsi Kör, Heidegger, Sartre, Quine</i>
A probléma megközelítése	Preszókratikusok: az arkhé és a logosz, a létező és a lét; Platón: az állandó megragadása a változó dolgokban, az ideák világa; Arisztotelész: a létező és a lényeg szétválasztásának kritikája, a szubsztancia keletkezése és létezése; Szent Ágoston: a rossz mint léthiány; Descartes: Isten, a gondolkodó és a kiterjedt dolog mint szubsztanciák; Kant: a jelenségvilág és a magukban lévő dolgok világa; Bécsi Kör: a metafizikai állítások értelmetlensége; Heidegger: a metafizika kritikája; a létre vonatkozó kérdés újbóli feltétele.	Preszókratikusok: dinamikus és statikus létfelfogás; <i>neoplatonizmus:</i> emanáció, Egy - Szellem - Lélek; <i>Locke:</i> a kiterjedt szubsztancia mint a minőségek megismerhetetlen hordozója; <i>Berkeley:</i> a kiterjedt (anyagi) szubsztancia fogalmának kritikája, létezni annyi mint érzékelni vagy érzékelve lenni (esse est percipi); <i>Schopenhauer:</i> a magánvaló dolog és a jelenség, akarat, képzet; <i>Bécsi Kör:</i> a metafizika kiküszöbölése, értelmes- és látszatállítások; Heidegger: a létnek a rejtőzködésből való kilépése, az igazság a lét elrejtetlensége, feltárultsága, a létet feltáró művészet; <i>Sartre:</i> lét, semmi, szabadság, <i>Quine:</i> a „mi van?”-problémája.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Hérakleitosz: Töredékek B1.	Locke: Értekezés az emberi értelemről (részletek).
	Parmenidész: B8. 1-61.	Carnap: A metafizika kiküszöbölése... (részletek).
	Platón: Állam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Heidegger: Mi a metafizika?; A műalkotás eredete (részletek).
	Heidegger: Lét és idő (részletek).	Sartre: A lét és a semmi (részletek).
		Quine: A tapasztalattól a

		tudományig (részletek).
1.3. A test-lélek probléma		
Filozófusok, irányzatok	<i>Platón, Arisztotelész, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes</i>	<i>Spinoza, Davidson</i>
A probléma megközelítése	A test és lélek dualizmusa, eltérő felfogások a különbségükről és a kapcsolatukról.	<i>Spinoza: a test-lélek dualizmus monista megszüntetése; elmefilozófia: a test és lélek problematika 20. századi megközelítésben; Davidson: a fizikai és a mentális jelenségek közötti viszony, az anomáliás monizmus álláspontja.</i>
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, ismeretelmélet, etika, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Platón: Állam (részletek).	Spinoza: Etika (részletek).
	Descartes: Elmélkedések az első filozófiáról (részletek).	Dennett: Micsoda elmék (részletek).
		Davidson: Mentális események (részletek).
1.4. Megismerhetőség, igazság, bizonyosság		
Filozófusok, irányzatok	<i>Preszókratikusok, Platón, Arisztotelész, sztoicizmus, szkepticizmus, Aquinói Szent Tamás, F. Bacon, Descartes, Locke, Kant, Comte, pozitívizmus, analitikus filozófia, Bécsi Kör, Popper, Wittgenstein</i>	<i>Preszókratikusok, szkepticizmus, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Comte, pozitívizmus, Bergson, Husserl, fenomenológia, analitikus filozófia, Bécsi Kör, Popper, Kuhn, Lakatos Imre, posztmodern</i>
A probléma megközelítése	<i>Preszókratikusok: Herakleitosz, Parmenidész: vélekedés és igazi tudás; szofisták: a világról való beszéd és gondolkodás; Platón, Arisztotelész: a megismerés és az ismeret mibenléte; sztoicizmus, szkepticizmus: biztos ismeret a külvilágról, igazságkritérium; Aquinói Szent Tamás: hit és tudás viszonya; F. Bacon: a megismerés akadályai a „ködképek”; Descartes, Locke: biztos</i>	<i>Preszókratikusok: a létező nyelvi megközelítése, a létige egzisztenciális és kopulatív használata; szkepticizmus: az igazság kritériumának tagadása, az ítéletek felfüggesztése (epokhé), szkeptikus érvelési módok; Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás: Isten a megismerés és az erkölcsiség alapja; a középkor filozófusai: univerzália-vita; Comte, pozitívizmus: teológiai, metafizikai és pozitív stádium; Bergson: a valóság</i>

	ismeretelméleti kiindulópont keresése, tapasztalat és értelem, racionalizmus és empirizmus, módszeres kétely; Kant: „kopernikuszi fordulat”; Comte/ pozitívizmus: az elméletalkotás stádiumai; Bécsi Kör, Popper: a kijelentések logikai elemzése és igazolhatósága; Wittgenstein: nyelv és valóság, az elmondható és a kimondhatatlan, a beszéd mint tevékenység és az életforma része, nyelvjátékok; Kuhn: a tudományos fejlődés paradigmatis modelleje.	statikus és dinamikus szemlélete, intuitív és fogalmi megismerés, relatív és abszolút ismeret; Husserl: a fenomenológia mint leíró módszer és a priori tudomány; Bécsi Kör: a kijelentések igazságértéke, verifikáció, kumulatív tudományfejlődési modell; Popper: fallibilis tudományfejlődési elmélet, hipotézis, kritikai vizsgálat, falszifikáció; Kuhn: a tudományos kutatásról szóló elmélet újragondolása; Lakatos Imre: tudományos kutatási programok, negatív és pozitív heurisztika; posztmodern: a tudás mint információ és hatalmi kérdés, a metanarratívák megkérdőjeleződése, a diskurzusok integráló szerepe.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, ismeretelmélet, etika, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Parmenidész: <i>B 8. 1-61.</i>	Gorgiasz: A nemlétezőről (részletek).
	Platón: Állam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Comte: A pozitív szellem (részletek).
	F. Bacon: <i>Novum Organum</i> (részletek).	Schlick: A filozófia fordulata (részletek).
	Descartes: <i>Elmélkedések az első filozófiáról</i> (részletek).	Lakatos Imre: Bizonyítások és cáfolatok (részletek).
	Kant: <i>A tiszta ész kritikája. Bevezetés.</i>	Lyotard-Habermas-Rorty: A posztmodern állapot (részletek).
	Wittgenstein: <i>Logikai-filozófiai értekezés</i> (részletek).	H. Putnam: <i>Agyak a tartályban</i> (részletek).
	Kuhn: <i>A tudományos forradalmak szerkezete</i> (részletek).	
1.5. Az én problémája		
Filozófusok, irányzatok	Descartes, Locke, Kant, Schopenhauer, Kierkegaard, Heidegger, egzisztencializmus, Sartre, Camus	Hume, német idealizmus, Schopenhauer, Kierkegaard, Heidegger, Tengelyi László
A probléma	<i>Antropológiai fordulat az újkori</i>	<i>Hume: az Én azonossága melletti</i>

megközelítése	<i>filozófiában: az ember mint megismerő, gondolkodó lény. Descartes: gondolkodó és kiterjedt dolog; Locke: az én határai, memória-argumentum; Kant: empirikus és transzcendentális én, etikai megközelítés, cselekedni és akarni képes én; Schopenhauer: az individuum és a világ viszonya, élet, szenvedés, halál; Kierkegaard: az individuum létezése, választás, szorongás, a hit és a létezés paradoxonjai, esztétikai, etikai, vallási stádiumok; Heidegger: a létre vonatkozó kérdés újbóli felvetése, a lét és a létező; egzisztencializmus, Sartre: az emberi lét problémáinak megvilágítása az egyéni léten keresztül, egzisztencia és esszencia, szabadság, választás, felelősség; Camus: az emberi lét abszurditása.</i>	filozófiai érvek kritikája és az emlékezet mint a személyiség azonosságának alapja; német idealizmus: a szubjektum (Én) és a világ viszonya; Schopenhauer: az individuum és a világ viszonya; Kierkegaard: az egzisztencia egzisztálása, a „szerencsétlen individuum”, az ismétlés; Heidegger: jelenvaló lét, világban-való-lét, szorongás, halálhoz viszonyuló lét, időbeli lét, Tengelyi László: az önazonosság kérdése a narratív identitás szemszögéből, a megélt sors és az elbeszélt történet.
Filozófiai diszciplínák	Ismeretelmélet, lételmélet, etika, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Descartes: Elmétkedések az első filozófiáról (részletek).	Kierkegaard: Vagy-vagy. Az ismétlés (részletek).
	Kierkegaard: Félelem és rettegés (részletek).	Heidegger: Lét és idő. Bevezetés.
	Sartre: Mi az egzisztencializmus?; Egy vezér gyermekora. A fal (novellák).	Tengelyi László: Élettörténet és sorseseemény (részletek).
	Camus: A lázadó ember. Sziszüphosz mítosza.	

1.6. A végesség emberi problémája		1.6. Végesség és végtelenség
Filozófusok, irányzatok	Platón, Aquinói Szent Tamás, Descartes, egzisztencializmus, Heidegger	Preszókratikusok, Kant, Hegel, Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger
A probléma megközelítése	Platón: a halál a test és lélek szétválása, halandó test és halhatatlan lélek; Aquinói Szent Tamás: a véges és a végtelen	Preszókratikusok: apeiron; Kant: a világ térben és időben véges és végtelen volta, antinómia; Hegel: a véges és a

	ellentéte, a végtelen lét és a véges létező viszonya, az ember vágyódása a végtelen és a tökéletesség iránt; Descartes : Isten mint végtelen, örökkévaló, mindenható szubsztancia; az ember mint kiterjedt és gondolkodó szubsztancia; egzisztencializmus : az individuum létezése, az időbeli és az örök az emberi létezésben; Heidegger : halálhoz viszonyuló lét.	végtelen szellem ellentétének megszűnése (Abszolút Szellem), az ember végessége; Kierkegaard : a végtelen és a véges az emberi létezésben; Nietzsche : az életet beteljesítő halál; Heidegger : az ember végessége lételméleti megközelítésben, a halál a létezőnek a végre irányuló léte, a halál színe előtt való lét az ember tulajdonképpeni létformája.
Filozófiai diszciplínák	Lételmélet, ismeretelmélet, etika, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae (részletek).	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).
	Descartes: Elmékedések az első filozófiáról (részletek).	Nietzsche: Így szólott Zarathustra (részletek).
		Heidegger: Lét és idő (részletek).

1.7. Vallásfilozófiai kérdések		
Filozófusok, irányzatok	<i>Canterbury-i Szent Anzelm, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes, Nietzsche, Sartre, Molnár Tamás</i>	Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Kant, Kierkegaard, Wittgenstein
A probléma megközelítése	Isten létezése, istenérvek; a rossz eredete; filozófiai és vallási istenképek. <i>Canterbury-i Szent Anzelm</i> : ontológiai istenérv; <i>Szent Ágoston</i> : a rossz mint léthiány és bűn, az ember szabad akarata; <i>Aquinói Szent Tamás</i> istenbizonyítékai; az antik filozófia és a keresztény teológia kapcsolata; Descartes : Isten mint végtelen, örökkévaló és mindenható szubsztancia, istenbizonyítékok; Nietzsche : „Isten halott”; Sartre : az ember lényege nincs előzetesen meghatározva, nincs Isten; <i>Molnár Tamás</i> : elérhetetlen, immanens, transzcendens és személyes Isten.	Hit és tudás; Szent Ágoston : „hiszek, hogy érthessek” elve; Aquinói Szent Tamás : értelmi- és hitigazság; Kant : a tudomány határai, a tiszta ész nem szólhat a tapasztalaton túli dolgokról, az istenérvek kritikája és a morális istenérv; Kierkegaard : a hit és a létezés paradoxonjai, etikai és vallási stádium; Wittgenstein : az elmondható és a kimondhatatlan.
Filozófiai diszciplínák	Vallásfilozófia, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika, tudományfilozófia, logika.	

Ajánlott művek/ műrészletek	Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae. Vajon van-e Isten? (részletek).	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).
	Nietzsche: A vidám tudomány 125.; Így szólt Zarathustra I. (részletek).	Kierkegaard: Félelem és rettegés (részletek).
	Molnár Tamás: Filozófusok Istene (részletek).	Wittgenstein: Logikai-filozófiai értekezés (részletek).
1.8. Etikai problémák		
Filozófusok, irányzatok	<i>Szókratész, Platón, Arisztotelész, epikureizmus, sztoicizmus, szkepticismus, Szent Ágoston, Kant, Nietzsche, egzisztencializmus, Sartre, Sandel</i>	<i>Preszókratikusok, Platón, Arisztotelész, Spinoza, Kant, J. S. Mill, Nietzsche, analitikus filozófia, emotivizmus, Rawls, MacIntyre, Searle, Habermas</i>
A probléma megközelítése	<i>Az erkölcsi értékek világa: eltérő megközelítések a léttel való kapcsolatáról. Szókratész: a jó tudása és az erényes cselekedet, daimonion; Platón: a jó ideája, az erények és a lélekreszek; Arisztotelész: az etikailag helyes cselekvés és a boldogság (eudaimonia), az erkölcsi erény (areté) mint „két szélsőség közötti közép”; epikureizmus, sztoicizmus, szkepticismus: hédoné, ataraxia, apatheia, epokhé, szabadság; Szent Ágoston: Isten mint a legfőbb jó, a rossz mint hiány, a szabad akarat és a bűn; Kant: Mit kell tennem?, hipotetikus és kategorikus imperatívusz, morális és legális cselekvés; Nietzsche: minden érték átértékelése, Isten halott, az értékteremtő ember; egzisztencializmus, Sartre: szabadság, választás, felelősség; Sandel: erkölcsfilozófiai irányzatok válaszai korunk erkölcsi dilemmáira.</i>	Univerzalizmus és relativizmus; szofisták: phüszisz, nomosz; Platón: igazságosság az államban és az egyes emberben; Arisztotelész: az erény mint „hozzánk viszonyított közép”; <i>Spinoza</i> racionalista etikája és „Isten értelmi szeretete”; Kant: a tiszta gyakorlati ész posztulátumai: halhatatlan lélek, szabadság, Isten léte; <i>J. S. Mill:</i> utilitarizmus, az erkölcsileg helyes cselekvés; Nietzsche: az erkölcsi jó és rossz, az úri és a szolga morál, ressentiment; <i>metaetika/ emotivizmus:</i> az értékítéletnek nincs logikai igazságértéke; az erkölcsi állítások érzelmeink kifejezései; <i>Rawls:</i> kapcsolódás a kanti hagyományhoz, a méltányosságként felfogott igazságosság; <i>MacIntyre:</i> visszatérés az arisztotelészi hagyományhoz; <i>Searle:</i> az erkölcsi parancsok mögött értékítéletek vannak; <i>Habermas:</i> a pragmatikai,

		az etikai és a morális kérdésselvetések különbsége (Mit tegyék?, Mi a jó nekünk?, Mi a jó mindenkinek?)
Filozófiai diszciplínák	Etika, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, politikai filozófia, vallásfilozófia, tudományfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Platón: Állam (részletek).	Nietzsche: A morál genealógiájához (részletek).
	Arisztotelész: Nikomakhoszi Etika II. 5-6.	Rawls: Az igazságosság elmélete (részletek).
	Epikurosz levele Menoikeusznak; Epiktétosz: Kézikönyvecske (részletek).	MacIntyre: Az erény nyomában (részletek).
	Szent Ágoston: Az Isten városáról XII. könyv, 4.	Searle: Hogyan vezethető le a „kell” a „van”-ból? (Tények és értékek).
	Kant: A gyakorlati ész kritikája; Az erkölcsök metafizikája (részletek).	Habermas: A kommunikatív etika III/3.
	Sandel: Mi igazságos ... és mi nem? A helyes cselekvés elmélete és gyakorlata (részletek).	
1.9. A szabadság kérdése		
Filozófusok	<i>Szent Ágoston, Locke, a felvilágosodás gondolkodói, Kant, Hegel, Sartre</i>	<i>Spinoza, Hume, Rousseau, Kant, J. S. Mill, I. Berlin</i>
A probléma megközelítése	<i>Szent Ágoston: a szabad akarat és a bűn, a cselekvési és döntési szabadság, a felelősség, a rossz mint az emberi szabadság helytelen használatának következménye; Locke: az egyén szabadsághoz való joga; a felvilágosodás gondolkodói az ész és az értelem lehetőségeiről és korlátairól, a polgári szabadságról; Kant: az ész nyilvános használatának szabadsága; Hegel: a szabadság kibontakozása a világtörténelemben; Sartre: az egyéni létezés és a szabadság.</i>	<i>Spinoza: a szabad akarat determinista kritikája; Hume: a szabad akarat etikai és a szabadság politikai fogalmának elválasztása; Rousseau: természetjog, társadalmi szerződés, polgári szabadság; Kant: a szabad akarat mint az erkölcsi cselekvés lehetőségi feltétele; J. S. Mill: liberális állam, individuális szabadság és társadalmi pluralitás; I. Berlin: pozitív és negatív szabadság.</i>
Filozófiai diszciplínák	Etika, metafizika, lételmélet, vallásfilozófia, politikai filozófia.	

Ajánlott művek/ műrészletek	Szent Ágoston: Vallomások VII. könyv; A szabad akaratról (részletek).	Kant: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése (részletek).
	Kant: Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?	Rousseau: A társadalmi szerződés, I-II. könyv.
	Sartre: Mi az egzisztencializmus?	J. S. Mill: A szabadságról (részletek).
		I. Berlin: A szabadság két fogalma (részletek).
1.10.		Az esztétikai érték problémája
Filozófusok, irányzatok		Platón, Arisztotelész, Kant, Heidegger, hermeneutika: Gadamer, analitikus filozófia
A probléma megközelítése		<i>Viták a szépségről: alapvető esztétikai minőség (klasszikus esztétika) vagy egyike az esztétikai minőséget jelölő fogalmaknak (analitikus filozófia). Platón: a szép ideája; Platón, Arisztotelész: a művészet mint mimézis eltérő felfogása; Kant: a reflektáló ítélőerő, a szépség megítélésének egyetemes érvényessége, a szép és a fenséges, a szépség mint „az erkölcsi jó szimbóluma”; Heidegger: a létet feltáró művészet; Gadamer: a művészet hermeneutikai elemzése; analitikus filozófia: az esztétikai ítéletek általános kritériumának vitatása.</i>
Filozófiai diszciplínák		Esztétika, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika.
Ajánlott művek/ műrészletek		Platón: Állam; Phaidrosz (részletek).
		Kant: Az ítélőerő kritikája (részletek).
		Heidegger: A műalkotás eredete (részletek).
		Gadamer: Igazság és módszer; A szép aktualitása (részletek).

1.11. Az idő filozófiai értelmezése		
Filozófusok, irányzatok	<i>Arisztotelész, Szent Ágoston, Kant, Bergson, Heidegger</i>	<i>Preszókratikusok, Zénón, Leibniz, Kant,</i>

		<i>Nietzsche, Heidegger, Husserl, Ricoer, Levinas</i>
A probléma megközelítése	Arisztotelész: az idő a változás mértéke, a szubsztancia egyik attribútuma; Szent Ágoston: a szubjektív idő, idődimenziók: múlt, jelen, jövő - emlékezés, cselekvés, várakozás, az idő a lélek kiterjedése; Kant: az idő és a tér mint a priori szemléleti forma; Bergson: a fizikai idő és az élményidő, a tartam; Heidegger: lét és idő, időbeli lét.	Zénón paradoxonjai; Newton és Leibniz vitája az abszolút térről és időről; Kant antinómiatana; Nietzsche: „ugyanannak örök visszatérése”; Heidegger: jelenvaló lét/ittlét, világban-való-lét; Husserl, Ricoer, Levinas: az idő és a másik.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Szent Ágoston: Vallomások (részletek).	Heidegger: Lét és idő (részletek).
	Bergson: Idő és szabadság (részletek).	Nietzsche: A vidám tudomány 341.; Így szólott Zarathustra (részletek).
		Husserl: Előadások az időről (részletek).

1.12. A környezet- és bioetika problémái

A probléma megközelítése	Felfogások a környezet- és bioetika fogalmáról: az alkalmazott etika egyik ága; interdiszciplináris tudományág. A környezeti problémák vizsgálata - eltávolodás a tisztán tudományos-technikai megközelítéstől a társadalmi, gazdasági, jogi és etikai dimenziók irányába. Az ember és környezete viszonyáról alkotott felfogások: a környezet mint az emberi célok és értékek megvalósításának eszköze és színtere; a környezet önmagában való érték; a természet a maga totalitásában erkölcsi értékkel rendelkezik. Környezetvédelem - a természetvédő, fogyasztói és atomellenes mozgalmak szerepe és hatása (helyi, világméretű szintek). Bioetikai kérdések: abortusz, eutanázia, klónozás, szervátültetés, genetikai beavatkozások – érvek és ellenérvek.	A személy fogalmának szerepe a bioetikában, az antropocentrikus, a biocentrikus és az ökocentrikus etikák felfogása a morális státusszal való rendelkezésről; a genetikai beavatkozások és a személyiség, a társadalmi identitás problémája.
Filozófiai diszciplínák	Etika, lételmélet, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia.	
Ajánlott	Charles Susanne (szerk.): Bioetikai	Kőműves Sándor és Rózsa

művek/ műrészletek	olvasókönyv (részletek).	Erzsébet (szerk.): A személy bioetikai kontextusa (részletek).
	Kovács József: A modern orvosi etika alapjai. Bevezetés a bioetikába (részletek).	Lányi András – Jávor Benedek (szerk.): Környezet és etika (szöveggyűjtemény).
	Tillmann József (szerk.): A későújkor józansága (részletek).	Habermas: A posztnevezeti állapot IV. Érvek az ember klónozása ellen, három válasz.
	Konrad Lorenz: A civilizált emberiség nyolc halálos bűne (részletek).	
	Eco: Egy őrült tudós klónozni akar.	
1.13. Globalizáció és társadalom		
A probléma megközelítése	A globalizáció hétköznapi és tudományos definíciói. A globalizáció folyamatának történeti, közgazdasági, szociológiai, politikai, jogi és etikai megközelítése; pozitív és negatív hatásai az egyénre, a világ különböző térségeire; optimizmus és félelem a globalizálódó világban; egyéni és kollektív felelősség. <i>Fukuyama</i> és <i>Huntington</i> felfogása a kétpólusú világ megszűnése utáni világrendről.	A globalizáció előnyei és hátrányai; a globalizáció folyamatának sajátosságai: globális és lokális, homogenizáció és sokszínűség, nemzetállamon túli kormányzás és nemzetállami szuverenitás; növekvő gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek az országok és a régiók között.
Filozófiai diszciplínák	Etika, politikai filozófia, tudományfilozófia.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember (részletek).	A. Giddens: A globalizáció és a változó világ (In: Szociológia).
	Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása (részletek).	Habermas: A posztnevezeti állapot. Politika eszmék (részletek).
	Rüdiger Safranski: Mennyi globalizációt bír el az ember?	Bayer József: Globális média, globális kultúra (részletek).
	Cséfalvay Zoltán: Globalizáció 1.0 Érvek és ellenérvek (részletek).	Lányi András: A globalizáció folyamata (részletek).

2. FILOZÓFUSOK

KÖZÉPSZINT		EMELT SZINT	
Kötelező (6)	Választható (3)	Kötelező (9)	Választható (4)
			Egy preszókratikus
Platón		Platón	
Arisztotelész		Arisztotelész	

	Szent Ágoston	Szent Ágoston	
	Aquinói Szent Tamás	Aquinói Szent Tamás	
	Bacon		Bacon
Descartes		Descartes	
	Locke		Locke
			Berkeley
	Hume		Hume
			Spinoza
			Rousseau
Kant		Kant	
	Hegel		Hegel
	Marx		Marx
	Comte		Comte
			Mill
	Schopenhauer		Schopenhauer
	Kierkegaard		Kierkegaard
Nietzsche		Nietzsche	
	Bergson		Bergson
			Husserl
	Heidegger	Heidegger	
	Sartre		Sartre
	Bécsi Kör		Bécsi Kör
			Popper
	Kuhn		Kuhn
Wittgenstein		Wittgenstein	
			Egy posztmodern
			Egy magyar filozófus

Megjegyzés: Középszinten a középkorból egy szerző kötelezően választandó.

2. Filozófusok alapvető gondolatainak ismerete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Platón		
Filozófiai problémák	Az állandó megragadása a változó dolgokban, test és lélek, a lélek halhatatlansága, a lélekrészek megfelelése a kardinális erényeknek, az igazi megismerés lehetősége, a jó ideája, az ideális állam, a dialógus mint módszer.	Metafizikai és antropológiai dualizmus, az igazságosság és az ideális állam, a művészet mimetikus jellege, a szép ideája, szerelemfelfogások.
Fogalmak	Idea, részesedés, visszaemlékezés, kardinális erények, boldogság.	Idea (eidosz, ouszia), részesedés (methexis), visszaemlékezés (anamnézis), bölcsesség (phronézis), igazság (alétheia), mimézis.

Ajánlott művek/műrészletek	Allam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Allam VI. 508 c-511 e (Nap- és Vonalhasonlat),
	Allam X. 596 b-597 d (A lét három formája).	Phaidon Bevezetés 70a-77d, Lakoma,
		Szókratész védőbeszéde.
Arisztotelész		
Filozófiai problémák	A létező és a lényeg szétválasztásának kritikája, az anyagforma kettőssége, a szubsztancia keletkezése és létezése, jó és rossz kormányzati formák, az erkölcsi jó, „két szélsőség közötti közép”, erények, fogalom, ítélet, következtetés.	A létező és a lét, mozgás - változás, lehetőség - valóság, mozdulatlan mozgató, a polisz és polgárai, a közjó, praktikus, poétikus és teoretikus tudás.
Fogalmak	Metafizika, szubsztancia, erény (areté), boldogság (eudaimónia), zoón politikon, szillogizmus.	Kategória, attribútum, szubsztrátum, univerzálé, genus, potencialitás és aktualitás, katharzis.
Ajánlott művek/műrészletek	Politika (részletek). Nikomakhoszi Etika II. 5-6. 1106 b-1107 a.	Metafizika Z 1029a-1033a (A szubsztancia, a mibenlét, Platón kritikája, a keletkezés és mozgás); Nikomakhoszi Etika I-II. könyv.
Szent Ágoston		
Filozófiai problémák	A boldogság mibenlétének keresése, Isten felé irányuló szeretet, az igazságot kereső ember, lélek és Isten.	A kereszténység világ- és Isten felfogása; Isten a megismerés és erkölcsiség alapja; lineáris idő- és történetfelfogás, a szubjektív idő.
	A rossz mint léthiány; a szabad akarat és a bűn, a rossz mint etikai kérdés.	
Fogalmak	Patrisztika, boldogság, erkölcsi rossz, szabad akarat.	Illumináció, szeretet etika.
Ajánlott művek/műrészletek	Vallomások VII. könyv III-V., VII., XI-XVI.; (a szabad akarat és a rossz kérdései).	Vallomások XI. könyv (a teremtés és idő problémái).
Aquinói Szent Tamás		
Filozófiai problémák	Hit és tudás, értelmi- és hitigazság, az általános fogalmak és az egyedi dolgok, Isten létének öt úton történő bizonyítása, skolasztikus érvelési módszer.	A lét és a létező, Isten mint végtelen létteljesség, anyag - forma, lehetőség - valóság.
Fogalmak	Skolasztika, univerzália-vita, mérsékelt realizmus, kozmológiai istenérvek, immanens- és transzcendens világ, tomizmus.	Létező - lét - lényeg, actus / energieia / valóság - potencia / dűnamisz / lehetőség.

Ajánlott művek/műrészletek	Summa Theologiae, Pars I, Questio I, Art. 1-2.	Summa Theologiae, Pars I, Quaestio I, Art. 3-8; A létezőről és a lényegről 1-2, 6. fejezet.
F. Bacon		
Filozófiai problémák	A természet és az elme újfajta vizsgálata, a megismerés útjában álló akadályok, biztos megismerés, természettudományos módszerek alkalmazása a filozófiában.	
Fogalmak	Empirizmus, racionalizmus, ködképek, indukción.	
Ajánlott művek/műrészletek	Novum Organum (ködképek).	
Descartes		
Filozófiai problémák	Az ismeretek eredete, tapasztalat és értelem, biztos ismeretelméleti kiindulópont keresése, kételkedés, „Gondolkodom, tehát vagyok”- tétel, „világos és elkülönített” belátás, test és lélek dualizmusa, szubsztanciák: gondolkodó és a kiterjedt dolog, Isten; az én mint gondolkodó dolog; istenbizonyítékok.	Antropológiai fordulat, a tudományos kutatás módszertani problémái, fa-metafora, autonóm etika megalapozási kísérlete.
Fogalmak	Racionalizmus és empirizmus, „józan ész”, módszeres kétely, gondolkodó és kiterjedt szubsztancia, velünk született ideák.	A szkepszis és a módszeres kétely, res cogitans és res extensa, clare et distincte, autonóm etika.
Ajánlott művek/műrészletek	Elmélkedések az első filozófiáról (1-3. Elmélkedés).	Értekezés a módszerről (3-4. rész).
Locke		
Filozófiai problémák	Az ismeretek forrása és igazolásának eszközei, tapasztalat és értelem, a velünk született eszmék kritikája, érzékelés és reflexió. A polgári hatalom és a közjó.	A kiterjedt szubsztancia mint a minőségek megismerhetetlen hordozója; elsődleges és másodlagos minőségek; a társadalmi szerződés és a hatalommegosztás elmélete; vallási tolerancia, az állam és az egyház szétválasztásának elve.
Fogalmak	Empirizmus, idea, tabula rasa, társadalmi szerződés elmélet, liberalizmus.	Percepció és reflexió, idea, absztrakció és absztrakt idea.
Ajánlott művek/műrészletek	Értekezés az emberi értelemről II. könyv, I. fejezet, 1-5. § (az ideákról).	(Második) Értekezés a polgári kormányzatról, II.; VII.; XI-XII. fejezet.
Berkeley		

Filozófiai problémák		Ismereteink forrása, tapasztalat és értelem, az ideák csak az elmében vannak, a külvilág anyagi voltának vitatása. A dolgok és tulajdonságaik egy univerzális isteni elme ideái. A kiterjedt (anyagi) szubsztancia fogalmának kritikája: létezni annyi, mint érzékelni vagy érzékelve lenni, az absztrakt ideák locke-i tézisének kritikája, nominalizmus.
Fogalmak		Idea, empirizmus. Létezni annyi, mint érzékelve lenni: (esse est percipi).
Ajánlott művek/műrészletek		Hülasz és Philonusz három párbeszéde (részletek).
		Tanulmány az emberi megismerés alapelveiről. Bevezetés és I. rész 1-24.
Hume		
Filozófiai problémák	Ismereteink forrása a tapasztalat, megszokásokon alapuló hiedelmek és a tudás.	Az Én azonossága melletti filozófiai érvek kritikája; az emlékezet mint a személyiség azonosságának alapja; a szabad akarat etikai és a szabadság politikai fogalmának elválasztása. A kauzalitás mint szubjektív, a megszokáson alapuló asszociációs viszony (a törvények leíró vagy előíró jellege), Hume törvénye.
Fogalmak	Empirizmus, tudás.	Percepció, benyomások és ideák.
Ajánlott művek/műrészletek	Értekezés az emberi természetről (részletek).	Értekezés az emberi természetről I. könyv, Az értelemről, III. I. 1.
		Tanulmány az emberi értelemről, 7. fejezet, 2.
Spinoza		
Filozófiai problémák		Monizmus: Isten: egyetlen szubsztancia (causa sui) és attribútumai (kiterjedés és gondolkodás); a test-lélek dualizmus (Descartes) monista megszüntetése; a kauzalitás mint mindent determináló, objektív, analitikus viszony; a szabad akarat determinista kritikája; racionalista etikája és „Isten értelmi szeretete”.

Fogalmak		Monizmus, dualizmus, causa sui, szubsztancia, attribútum.
Ajánlott művek/műrészletek		Etika I. Istenről.
Rousseau		
Filozófiai problémák		A civilizáció fejlődése és az ember erkölcsi integritása, radikális szakítás a klasszikus természetjogi tradícióval, a polgári szabadság, a közjó és az egyéni jó.
Fogalmak		Természetjog, társadalmi szerződés, polgári szabadság, a hatalom legitimitása, népszuverenitás, törvényesség.
Ajánlott művek/műrészletek		A társadalmi szerződés I-II. könyv.
Kant		
Filozófiai problémák	A felvilágosodás: az ész és az értelem lehetőségei és korlátai, a filozófia 4 fő kérdése, az empirizmus és racionalizmus egyoldalúságán való túllépés, kopernikuszi fordulat, a jelenségvilág és a magukban való dolgok világa, a morális jó.	A kritikai filozófia transzcendentális jellege; a metafizika kopernikuszi fordulata; az idő mint szemléleti forma, a végtelenség kérdésének antinomikus volta; a szabad akarat mint az erkölcsi cselekvés lehetőségi feltétele; az istenérvek kritikája és a morális istenérv; az ítélőerő és a képzelőerő kapcsolata, a szép és a fenséges.
Fogalmak	Sapere aude!; kopernikuszi fordulat, a priori és a posteriori ismeretek, analitikus és szintetikus ítéletek, a priori szintetikus ítéletek, hipotetikus és kategorikus imperatívusz.	Ding für uns, Ding an sich, phenomenon, noumenon, transzcendentális filozófia, erkölcsi posztulátumok.
Ajánlott művek/műrészletek	Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?	A tiszta ész kritikája. Előszó az első és második kiadáshoz. Bevezetés.
	A tiszta ész kritikája. Bevezetés.	Az ítélőerő kritikája, 43-48.
Hegel		
Filozófiai problémák	Átfogó metafizikai rendszer, a gondolkodás és a lét, a szabadság és a szellem kibontakozási folyamata a világtörténelemben.	A német idealizmus gondolatai az objektum és a szubjektum viszonyáról, egy transzcendentális szubjektum létezése: a fichtei Abszolút Én, a schellingi Abszolútum, a hegeli Szellem.
Fogalmak	Abszolút Eszme, triád-forma: tézis, antitézis, szintézis, dialektika.	Objektum, szubjektum, transzcendentális szubjektum.

Ajánlott művek/műrészletek	Előadások a világtörténet filozófiájáról (részletek).	A filozófiai tudományok enciklopédiájának alapvonalai (részletek).
Marx		
Filozófiai problémák	A hegelianizmus kritikája, a világ értelmezésére, illetve megváltoztatására törekvés, a praxis és a teória viszonya.	A világ anyagi egysége, az elidegenedés és megszüntetése.
Fogalmak	Dialektikus és történelmi materializmus, „tudományos szocializmus”, praxis.	Anyag, tudat, értéktöbblet-elmélet, elidegenedés, társadalmi-gazdasági alakulat.
Ajánlott művek/műrészletek	Tézisek Feuerbachról.	A politikai gazdaságtan bírálatához, Előszó; Gazdasági-filozófiai kéziratok 1844-ből (az elidegenült munka).
Comte		
Filozófiai problémák	A megismerés, az elméletalkotás és a történeti fejlődés stádiumai.	
Fogalmak	Pozitivizmus, teológiai, metafizikai és pozitív stádium.	
Ajánlott művek/műrészletek	Beszéd a pozitív szellemről 1. rész (részletek).	
J. S. Mill		
Filozófiai problémák		A tudományok általános és egységes metodológiája, a természet egyformaságának elve, individuális szabadság és társadalmi pluralitás. Az erkölcsileg helyes cselekvés, a cselekedetek hasznosság szerinti értékelése.
Fogalmak		Liberalizmus, utilitarizmus.
Ajánlott művek/műrészletek		A szabadságról (részletek).
Schopenhauer		
Filozófiai problémák	Az ész mindenható szerepének megkérdőjelezése; az egyéni létezés kérdései, a nem racionális szférák felé fordulás a Hegel utáni filozófiában. Az individuum és a világ viszonya, a művészetek és a zseni, élet, szenvedés, halál.	A magánvaló dolog és a jelenség, akarat és képzet.
Fogalmak	Akarat, képzet, idea, pesszimizmus.	
Ajánlott művek/műrészletek	A világ mint akarat és képzet III. 31-33. §.	
Kierkegaard		

Filozófiai problémák	Az individuum létezése, választás, szorongás.	Az individuum választási lehetőségei, az egzisztencia egzisztálása, a „szerencsétlen individuum”, a hit és a létezés paradoxonjai.
Fogalmak	Egzisztencializmus. Esztétikai, etikai, vallási stádiumok.	Egzisztálás, paradoxon.
Ajánlott művek/műrészek	Félelem és rettegés. Előszó (Ábrahám-történetek).	Félelem és rettegés: Lehetséges-e az etika teológiai felfüggesztése?
		Az ismétlés. Halálos betegség.
Nietzsche		
Filozófiai problémák	A dionüszoszi, az apollóni és a szókratészi ideál, minden érték „átértékelése”, Isten halott, az értékteremtő ember, „ugyanannak örök visszatérése”, a hatalom akarása.	A morál, az erkölcsi jó és rossz.
Fogalmak	Dionüszoszi, apolloni művészet, Übermensch, morál, nihilizmus.	Jó (gut), rossz (schlecht), gonosz (böse), az úri és a szolgál-morál, ressentiment, aszketikus papi ideál.
Ajánlott művek/műrészek	A tragédia születése; A vidám tudomány 125.; Így szólott Zarathustra: Elöljáró beszéd, A három átváltozásról, A felsőbbrendű emberről.	A morál genealógiájához I. rész; Túl jón és rosszon 2. és 5. rész.
Bergson		
Filozófiai problémák	Az individuum létezése, az ösztönök béklyóitól való megszabadulás; életakarát, halál, Isten; szabadság és morál. A fizikai és az élményidő, a tartam.	A századvég egyetemes sorskérdései: létezés, halál, Isten; a valóság statikus és dinamikus szemlélete; az intuitív és a fogalmi megismerés; relatív és abszolút ismeret.
Fogalmak	Intuíció, életlendület.	Relatív és abszolút ismeret.
Ajánlott művek/műrészek	Idő és szabadság (részletek).	Teremtő fejlődés (részletek).
Husserl		
Filozófiai problémák		A fenomenológia mint leíró módszer és a priori tudomány, a megismerés tárgya: az intencionális élményben adott fenomén.
Fogalmak		Fenomén, fenomenológiai redukció, intencionalitás.
Ajánlott művek/műrészek		A fenomenológia ideája (részletek).

Heidegger		
Filozófiai problémák	A létre vonatkozó kérdés újbóli feltevése, a lét és a létező, a létet feltáró művészet - a létnek rejtőzködésből való kilépése.	Az igazság a lét elrejtetlensége, feltárultsága, a jelenvalólét mint szorongás, halálhoz viszonyuló lét, időbeli lét. A metafizikai kérdezés.
Fogalmak	Lét (Sein), létező (Seiende), egzisztencia, ittlét / jelenvaló lét (Dasein), világban-való-lét (in-der-Welt-Sein).	Phüszisz, logosz, alétheia.
Ajánlott művek/műrészetek	Lét és idő; A műalkotás eredete (részletek).	Mi a metafizika?
Sartre		
Filozófiai problémák	Az individuum létezése, lényege; Én és a Másik; szabadság, választás, felelősség, szorongás; az ember „szabadságra van ítélve”, „az amivé önmagát teszi”; „lenni nem más mint tenni”.	A tudat és a semmi, a világ mint az önmagában létező lét totalitása.
Fogalmak	Egzisztencia, esszencia, szorongás.	A magánvaló, a magáért való és a másokért való lét, tudat, Semmi, semmítés.
Ajánlott művek/műrészetek	Mi az egzisztencializmus?	A lét és a semmi (részletek).
	Egy vezér gyermekkor, A fal (novellák).	
Bécsi Kör		
Filozófiai problémák	A kijelentések logikai elemzése és igazolhatósága.	A természettudományok nyelvének logikai elemzése, ideális tudományos nyelv konstruálása; a metafizika kiküszöbölése; értelmes- és látszatállítások, értelem és jelentés.
Fogalmak	Logikai pozitivizmus, verifikáció.	
Ajánlott művek/műrészetek	Schlick: A filozófia fordulata (részletek).	Carnap: A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül (részletek).
Popper		
Filozófiai problémák		A kijelentések igaz, illetve hamis volta, a kritikai vizsgálat; nyitott és totalitáriánus társadalom.
Fogalmak		Fallibilis tudományfejlődési

		elmélet, falszifikáció.
Ajánlott művek/műrészletek		A tudományos kutatás logikája; A historicizmus nyomorúsága (részletek).
Kuhn		
Filozófiai problémák	A tudományos fejlődés paradigmaticus modellje, a tudományos kutatás metodológiai normarendszere.	A tudományos kutatásról szóló elmélet újragondolása.
Fogalmak	Paradigma, paradigmaváltás, normál tudomány, tudományos forradalom.	„Szakmai mátrix”.
Ajánlott művek/műrészletek	A tudományos forradalmak szerkezete (részletek).	
Wittgenstein		
Filozófiai problémák	A filozófia feladata: a természetes, köznapi nyelv elemzése; a nyelv és a világ; az elmondható és a kimondhatatlan; a beszéd mint tevékenység vagy életforma része.	A kijelentések igaz, illetve hamis volta, igazságérték-táblázatok.
Fogalmak	Köznapi nyelv, nyelvjátékok.	
Ajánlott művek/műrészletek	Logikai-filozófiai értekezés (részletek); Filozófiai vizsgálódások (részletek).	

3. KORSZAKOK, IRÁNYZATOK

A Korszakok, irányzatok témakörhöz tartozó filozófusok és filozófiai problémák leírása a megelőző táblázatokban található.

Középszint	Emelt szint
Antik görög filozófia	Antik görög filozófia
	A középkor filozófiája
Felvilágosodás	Felvilágosodás
	Német idealizmus
20. századi filozófia (egzisztencializmus, analitikus filozófia)	20. századi filozófia (egzisztencializmus, fenomenológia, hermeneutika, analitikus filozófia, posztmodern)

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán semmilyen segédeszköz nem használható.

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	témakörök	NINCS	témakörök
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
180 perc		15 perc	
Feladatsor		Egy tétel kifejtése	
A) <i>Filozófiatörténeti ismeretekre vonatkozó kérdéssor</i>	B) Szövegértelmezés, reflektálás	A) Egy téma kifejtése	B) A filozófiával kapcsolatba hozható alkotás értelmezése
30 pont	70 pont	35 pont	15 pont
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az A), B) vizsgarész-összetevő között, illetve az egyes feladatok között. A vizsgázó a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli vizsgán semmilyen segédeszköz nem használható.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

<i>A) vizsgarész-összetevő: 30 pont</i> Kérdéssora a vizsgakövetelmények kötelező ismeretanyagára épül. - filozófiatörténeti alapismeretek - alapfogalmak - korszakok - problémák
<i>B) vizsgarész-összetevő: 70 pont (2x35 pont)</i> - a megadott 3 szövegből 2 szöveg választása kötelező - filozófiai szövegrészletek értelmezése - reflektálás a felismert filozófiai problémára - önálló vélemény megfogalmazása

Az A) vizsgarész-összetevőben a feladatsor a filozófiatörténeti tények ismeretét kéri.

Az A) vizsgarész-összetevő kérdéssora olyan ismeretek tudását méri, amelyek a részletes vizsgakövetelmények kötelező ismeretanyagát képezik. A kötelezően választható filozófusok (4 filozófus) esetében a feladatok is választást engednek meg. (Például a középkori filozófia esetében a feladat Szent Ágostonra vagy - választhatóan - Aquinói Szent Tamásra fog vonatkozni, a XX. századi filozófusok esetében is lesz lehetőség arra, hogy a vizsgázó az általa választott filozófushoz kapcsolja a kérdést.)

A kérdések lehetnek zárt- és nyílt végűek.

Feladattípusok

- fogalom értelmezése és alkalmazása

- egy korszak vagy egy irányzat felismerése
- filozófiai művek ismerete
- filozófusok jelentőségének ismerete, bemutatása
- a filozófia alapvető kérdéseinek ismerete
- a műalkotásban rejlő filozófiai és tudománytörténeti utalások felismerése
- filozófiai ábrák elemzése
- a filozófiai problémák hétköznapi aspektusainak megmutatása
- hétköznapi problémák filozófiai aspektusainak megmutatása

A B) vizsgarész-összetevő a filozófiai szövegek értelmezését és az arra való reflektálás képességét méri.

A B) vizsgarész-összetevő feladatai egyrészt a filozófiai szövegek értelmezési képességét mérik, ez jelenti a filozófiai probléma felismerését és az adott szövegben megjelenő állásfoglalás megértését; másrészt a feladat a reflektálást, az önálló vélemény kifejtését várja el. A szövegekben megfogalmazott (és megértett) filozófiai problémára a reflektálás megmutatja a vizsgázó filozofálási, argumentációs képességét.

Szövegfajták

A vizsgán csak „elsődleges” művekből származó szövegek jelennek meg. A szövegrészletek jellemző gondolatmeneteket mutatnak be, melyekből kitűnik a szerző kérdésfeltevése, a filozófiai problémával kapcsolatos álláspontja. Egy-egy szövegrészlet hossza kb. 4000 karakter.

A B) vizsgarész-összetevőhöz tartozó 3 szemelvényt a feladatsor tartalmazza. A 3 szemelvényből kettőt kell a vizsgázónak választania.

Egy szöveg értelmezése és az arra való reflektálás átlagos terjedelme másfél-két oldal.

Az írásbeli vizsgarészhez kapcsolódó nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik, melynek kidolgozásában az alábbi szempontok érvényesülnek.

A vizsgadolgozatra adható összpontszám 100 pont, melynek 30%-a az „A”, 70%-a a „B” vizsgarész-összetevő teljesítésére adható az alábbi értékelési szempontok szerint:

- filozófiatörténeti tudás alkalmazása az érvelésben;
- problémafelvetések és válaszok, interpretációk ismeretének terjedelme és mélysége;
- a logikus gondolkodás eljárásainak és az érvelési technikáknak az alkalmazása;
- a szövegértelmezési készség szintje;
- a vizsgázó véleménye, nyitottsága más gondolatrendszerek iránt;
- a filozófiai problémák interdiszciplináris és kultúrtörténeti megközelítése;
- az argumentálás nyelvi színvonala.

Ha a vizsgázó a B) vizsgarész-összetevőben található 3 választható szemelvényhez tartozó mindhárom feladatot kidolgozza, akkor az értékelés során csak a feladatlapon szereplő sorrendben első és második feladatra kidolgozott választ kell figyelembe venni.

Az értékelés során csak egész pontszám adható.

Szóbeli vizsga

A vizsgázó vázlatot készíthet, és azt használhatja (amennyiben a feladat ezt megköveteli, a vázlat készítése szükséges is).

A tétel sor legalább 20 tételt tartalmaz. Évente a tételek 20%-át meg kell újítani.

A tétel kifejtéséhez szükséges szemelvényeket, képeket stb. a tételnek tartalmaznia kell.

A szóbeli vizsgán semmilyen segédeszköz nem használható.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsgarész „A” és „B” feladatai az általános érettségi vizsgakövetelményekben szereplő három nagy témakörre épülnek: filozófiai problémák; filozófusok alapvető gondolatainak ismerete; korszakok, irányzatok.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a vizsgázónak legyen lehetősége szóbeli feleletében a filozófia, a tudományok, a művészetek és a hétköznapi gondolkodás találkozási pontjainak bemutatására.

A szaktanár kb. 10%-os arányban beépítheti a helyi tantervben szereplő speciális tartalmakat is (művészettel, természettudományokkal, médiával, környezeti etikával összefüggő filozófiai kérdések stb.). Amennyiben a vizsgázók között olyan is van, aki nem a tételekhez illeszkedő helyi tanterv szerint tanult, következmények nélkül kérheti az ilyen jellegű tételek alóli felmentését.

Minden tétel két feladatot („A” és „B”) foglal magába.

Az „A” feladat lehet

- egy filozófiai probléma átfogó kifejtése;
- egy filozófus jellemző gondolatainak bemutatása;
- egy filozófus művének ismert szövegrészleteken alapuló értelmezése;
- egy filozófiatörténeti korszak, illetve irányzat bemutatása.

Minden tételnek legalább két „A” feladatot kell tartalmaznia, amelyek közül a vizsgázó választhat.

A „B” feladat filozófiai, illetve filozófiával összefüggő irodalmi szövegrészlet, fogalom, ábra vagy művészeti alkotás értelmezését foglalja magába.

Az „A” és „B” feladatban a filozófia eltérő területeiről és korszakaiból származó problémafelvetések, álláspontok, érvek, szövegértelmezések szerepeljenek.

A feladathoz szükséges szövegrészleteket, ábrákat stb. a tételnek tartalmaznia kell. A vizsgán csak elsődleges szövegek használhatóak. A szövegrészleteket úgy kell kiválasztani, hogy jellemző gondolatmeneteket mutassanak be, és a szövegből kitűnjenek a szerző kérdésfeltevése, álláspontja, érvei. Egy-egy szövegrészlet nem lehet hosszabb, mint két gépelt oldal, azaz 4000 karakter. A domináns filozófiai szövegek mellett irodalmi vagy jól érthető tudományos ismeretterjesztő szövegek is felhasználhatók egy probléma sokoldalú megközelítéséhez (művelődéstörténeti és interdiszciplináris vonatkozások).

A szóbeli vizsga előtt a szóbeli tételsor témakörei a jogszabály szerint hozhatók nyilvánosságra.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgarészen 50 pont érhető el. Ebből 35 pont az „A”, 15 pont a „B” feladat teljesítésére adható az alábbi értékelési szempontok szerint:

- filozófiatörténeti tudás, problémafelvetések és válaszok, interpretációk ismerete;
- a logikus gondolkodás eljárásainak és az érvelési technikáknak az alkalmazása;
- a szövegértelmezés szintje;
- a filozófiai problémák interdiszciplináris és kultúrtörténeti megközelítése.

A tételsor összeállításakor röviden rögzíteni kell az egyes tételekhez a fenti értékelési szempontok szerinti részpontszámokat. A felelet minősítése ennek az értékelési útmutatónak az alkalmazásával történik.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga			Szóbeli vizsga	
240 perc			20 perc	
Feladatsor			Egy tétel kifejtése	
<i>A)</i> Feleletválasztós kérdéssor	<i>B)</i> Szövegértelmezés, probléma- meghatározás	<i>C)</i> Esszé	„A” Egy téma kifejtése	„B” Szemelvény elemzése
20 pont	30 pont	50 pont	35 pont	15 pont
100 pont			50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az *A)*, *B)* és *C)* vizsgarész-összetevő, illetve az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli vizsgán semmilyen segédeszköz nem használható.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

A feladatsor 20%-ában elemi filozófiatörténeti tények ismeretét kéri, 30%-ában az olvasottságot, a probléma felismerési és -értelmezési képességet vizsgálja, 50%-ában komplex készségeket mér. Az esszéírási feladat a filozófiai ismereteket, a filozófiai gondolkodásmódot és az argumentációs készséget együttesen vizsgálja.

Az *A)* vizsgarész-összetevő az elemi filozófiatörténeti ismereteket ellenőrző zártvégű kérdésekből áll. Négy feladatot tartalmaz. Az első az ókori vagy a középkori, a második a XVII-XVIII. századi, a harmadik és a negyedik a XIX-XX. századi filozófia történetéhez kapcsolódik.

A *B)* vizsgarész-összetevő az olvasottság és a problémaértelmezési készség mérésére hivatott. Három rövid idézet szerzőjének és az idézetekben taglalt filozófiai kérdéseknek a meghatározását, illetve értelmezését igényli. Az első idézet az ókorból vagy a középkorból, a második a XVII-XVIII. századból, a harmadik a XIX-XX. századból származik.

A *C)* vizsgarész-összetevő egyetlen, kisebb terjedelmű (minimum két oldal) önálló esszé megalkotása. A vizsgázó három téma közül egyet választhat.

A második és a harmadik feladathoz a szemelvényeket a feladatlap tartalmazza.

Az írásbeli vizsgarészhez kapcsolódó nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A vizsgadolgozatra összesen 100 pont adható. Ez a következőképpen oszlik meg a három vizsgarész-összetevő között:

<i>A)</i>	20 pont
<i>B)</i>	30 pont
<i>C)</i>	50 pont

Ha a vizsgázó a *C)* vizsgarész-összetevő 3 választható témája közül egynél többet is kidolgoz, akkor az értékelés során csak a feladatlapra szereplő, sorrendben első téma kifejtését kell figyelembe venni.

Szöbeli vizsga

A tételsor legalább 20 tételt tartalmaz. Évente a tételek 20%-át meg kell újítani.

A szóbeli vizsgán semmilyen segédeszköz nem használható.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsgarész az általános érettségi vizsgakövetelményekben szereplő három nagy témakörre épül.

A tételsor az alábbi típusú feladatokat tartalmazza:

- egy filozófus legfontosabb gondolatainak kifejtése;
- egy filozófiai probléma több bölcselő segítségével való bemutatása;
- egy irányzat, egy korszak filozófusokon keresztül történő bemutatása;
- fogalmak értelmezése, kifejtése és alkalmazása;
- szövegértelmezés;
- a filozófia és más területek (művészet, vallás, tudomány) találkozási pontjainak a bemutatása;
- a filozófiai problémák hétköznapi aspektusainak a bemutatása;
- szépirodalmi szövegekben rejlő filozófiai gondolatok feltárása.

A tételsor „A” feladataiban az érettségi vizsga általános követelményei szerint kötelezően ismerendő filozófusok valamilyen kontextusban megjelennek. Legalább egy tétel erejéig szerepel a magyar filozófia is (pl. Apáczai Csere János, Bibó István, Hamvas Béla, Lukács György, Polányi Mihály).

Minden tétel két feladatból áll.

Az „A” feladat egy filozófiai problémának vagy egy filozófus alapvető gondolatainak az összefüggő kifejtése, illetve egy korszak vagy irányzat átfogó bemutatása lehet. A tételnek ezt a részét a fenti három megközelítésmód szerinti két-három különböző változatban kell megfogalmazni. Ezek közül kell a vizsgázónak egyet kiválasztania.

A „B” feladat egy - legfeljebb 2-3 gépelt oldal terjedelmű - elsődleges filozófiai szemelvény elemzése. Az elemzés során a vizsgázónak rekonstruálnia kell a szövegben taglalt filozófiai problémát és az argumentáció módszerét. Ismernie kell, és helyesen kell használnia a szövegben előforduló filozófiai szakkifejezéseket. A szemelvényben tárgyalt kérdést el kell helyeznie a vele összefüggő problémák és kérdésfelvetések általánosabb rendszerében.

A tételnek tartalmaznia kell a kidolgozáshoz szükséges szemelvényeket. A vizsgán csak elsődleges forrásból származó filozófiai szövegek használhatóak. A szövegkiválasztás alapvető szempontja, hogy az idézett részből kitűnjön a filozófus kérdésfelvetése és álláspontja. Törekedni kell a művek jellemző részleteinek a kiválasztására.

A szóbeli vizsgarész előtt a szóbeli tételek témakörei és a szemelvények listája hozhatók nyilvánosságra a jogszabály által meghatározott időben.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgán 50 pont érhető el. Ebből 35 pont az „A”, 15 pont a „B” feladat teljesítésére adható az alábbi értékelési szempontok szerint:

- filozófiatörténeti tudás;
- logikus gondolkodás, argumentációs készség;
- szövegértelmezési készség;
- a filozófiai problémák kultúrtörténeti és interdiszciplináris vonatkozásainak meglátása;
- a vizsgázó kreativitása, önálló véleményformáló képessége.

A központi értékelési útmutató rögzíti az egyes tételekhez a fenti szempontoknak megfelelő pontszámokat. A felelet minősítése ennek az értékelési útmutatónak az alkalmazásával történik.”

5. Az R. Mellékletének FIZIKA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„FIZIKA

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

A vizsgázónak a követelményrendszerben és a vizsgaleírásban meghatározott módon az alábbi kompetenciák meglétét kell bizonyítania:

- ismeretei összekapcsolása a mindennapokban tapasztalt jelenségekkel, a modern kor technikai eszközeinek működésével és azok hétköznapi használatával;
- az alapvető természettudományos megismerési módszerek ismerete, alkalmazása;
- alapmennyiségek mérése;
- egyszerű számítások elvégzése;
- egyszerűen lefolytatható fizikai kísérletek elvégzése, a kísérleti tapasztalatok kiértékelése;
- grafikonok, ábrák és folyamatábrák készítése, értékelése, elemzése;
- mértékegységek, mértékrendszerek használata;
- a vizsga szintjének megfelelő szakkifejezések szabatos használata szóban és írásban;
- induktív és deduktív következtetés;
- analógiás következtetés;
- adatok, ábrák kiegészítése, adatsorok, ábrák (köztük diagramok, grafikonok) elemzése, felhasználása;
- tudományos és áltudományos szövegek/információk elkülönítése; téves információk azonosítása;
- a napjainkban felmerülő, fizikai ismereteket is igénylő problémák lényegének megértése;
- a mindennapi életben használt eszközök működésének megértése;
- időbeli tájékozódás a fizikatörténet legfontosabb eseményeiben;
- a környezetvédelemmel összefüggő problémák felismerése és megértése;
- a környezettudatossággal és energiahatékonysággal összefüggő problémák megértése és a lehetséges megoldási lehetőségek ismerete.

Az emelt szintű fizika érettségi vizsgán ezen túlmenően az alábbi kompetenciák szükségesek:

- az ismeretanyag belső összefüggéseinek, az egyes témakörök közötti kapcsolatok áttekintése, felismerése;
- integrált gondolkodás (az egyik szaktudomány tartalmi elemeinek átvitele és alkalmazása egy másik szaktudomány területén);
- problémák megoldásában - a megfelelő matematikai eszközöket is felhasználva - az ismeretek alkalmazása;
- a fizika tanult vizsgálati és következtetési módszereinek alkalmazása;
- az adatok, mérési eredmények felhasználása bizonyítékként, érvként;
- változók vizsgálata (függő és független változók felismerése, elkülönítése, a változók közötti kapcsolatok szisztematikus vizsgálata, kontrollja);
- hipotézisek, elméletek, modellek, törvények megfogalmazása, vizsgálata;

- az alapvető fontosságú tények és az ezekből következő alaptörvények, összefüggések szabatos kifejtése, magyarázata szóban és írásban;
- a mindennapi életet befolyásoló fizikai természetű jelenségek értelmezése;
- több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő fizikai feladatok, problémák megoldása;
- időbeli tájékozódás a legfontosabb fizikatörténeti és kultúrtörténeti vonatkozásokban;
- a környezetvédelemmel összefüggő problémák megértése és elemzése.

B) TÉMAKÖRÖK

Emelt szinten csak a középszintet meghaladó követelmények találhatóak.

A táblázat első oszlopában *dőlt betűvel* szereplő fogalmak, jelenségek stb. csak az emelt szintre vonatkoznak. Amely témakörhöz a táblázat nem tartalmaz külön követelményt, ott a fogalom ismerete az elvárás.

1. Mechanika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Newton törvényei 1.1.1. Newton I. törvénye Kölcsönhatás Mozgásállapot, -változás Tehetetlenség, tömeg Inerciarendszer 1.1.2. Newton II. törvénye Erőhatás, erő, eredő erő támadáspont, hatásvonal Lendület, lendületváltozás, Lendületmegmaradás Zárt rendszer Ütközések vizsgálata Szabaderő, kényszererő 1.1.3. Newton III. törvénye	<p>Ismerje fel és jellemezze a mechanikai kölcsönhatásokat. Ismerje a mozgásállapot-változások létrejöttének feltételeit, tudjon példákat említeni különböző típusaikra. Ismerje fel, ábrázolja és jellemezze az egy kölcsönhatásban fellépő erőket, fogalmazza meg, értelmezze Newton törvényeit. Értelmezze a tömeg fogalmát Newton 2. törvénye segítségével. Ismerje a sztatikai tömegmérés módszerét. Tudja meghatározni az 1.4. pontban felsorolt mozgásfajták létrejöttének dinamikai feltételét.</p> <p>Legyen jártas az erővektorok ábrázolásában, összegzésében.</p> <p>Tudja, mit értünk egy test lendületén, lendületváltozásán. Konkrét, mindennapi példákban (pl. ütközések, közlekedésbiztonság) ismerje fel a lendületmegmaradás törvényének érvényesülését, egy egyenesbe eső változások esetén tudjon egyszerű feladatokat megoldani.</p> <p>Legyen jártas az egy testre ható erők és az egy kölcsönhatásban fellépő erők felismerésében, ábrázolásában.</p>	<p>Értelmezze a mindennapos mechanikai jelenségeknél az ok-okozati kapcsolatokat.</p> <p>Legyen jártas a sztatikai tömegmérésben.</p> <p>Alkalmazza Newton törvényeit az 1.4. pontban meghatározott mozgásfajtákra.</p> <p>Legyen jártas az erővektorok felbontásában.</p> <p>Tudja alkalmazni a lendületmegmaradás törvényét feladatmegoldásokban.</p>
1.2. Pontszerű és merev test egyensúlya Forgatónyomaték Erőpár Egyszerű gépek: <i>Lejtő, emelő, csiga</i>	<p>Tudja értelmezni dinamikai szempontból a testek egyensúlyi állapotát. Ismerje az erő forgató hatását, a forgatónyomaték fogalmát, a merev test egyensúlyának kettős feltételét.</p> <p>Tudjon egyszerű számításmos feladatot e témakörben megoldani.</p>	<p>Legyen képes a témához kapcsolódó feladatokat megoldani.</p>

<p>Tömegközéppont</p>	<p>Ismerje a tömegközéppont fogalmát, tudja alkalmazni szabályos homogén testek esetén.</p>	<p>Legyen képes egyszerű számítások, mérések, szerkesztések elvégzésére. Tudja egyszerű esetekben pontrendszer tömegközéppontját számolással meghatározni.</p>
<p>1.3. A változó forgómozgás dinamikai leírása <i>Tehetetlenségi nyomaték</i> <i>Perdület és perdület-megmaradás</i></p>		<p>Ismerje a forgómozgás dinamikai leírását. Tudja, hogy a test forgásának megváltoztatása a testre ható forgatónyomatékok hatására történik. Lásza a párhuzamot a haladó mozgás és a forgómozgás dinamikai leírásában. Tudja alkalmazni a forgómozgás mozgásegyenletét egyszerű forgásszimmetrikus testekre. Legyen tisztában a tiszta gördülés fogalmával és feltételével. Egyszerű példákban (pl. Naprendszer, korcsolyázó) ismerje fel a perdületmegmaradás törvényének érvényesülését.</p>
<p>1.4. Mozgásfajták Anyagi pont, merev test Vonatkoztatási rendszer Pálya, út, elmozdulás <i>Helyvektor, elmozdulásvektor</i> 1.4.1. Egyenes vonalú egyenletes mozgás Sebesség, átlagsebesség Mozgást befolyásoló tényezők: súrlódás, közegellenállás súrlódási erő 1.4.2. Egyenes vonalú egyenletesen változó mozgás Egyenletesen változó mozgás átlagsebessége, pillanatnyi sebessége Gyorsulás Négyzetes úttörvény Szabadesés, nehézségi</p>	<p>Ismerje az anyagi pont és a merev test fogalmát a probléma jellegének megfelelően. Egyszerű példákban ismerje fel a hely és a mozgás viszonylagosságát. Tudja alkalmazni a pálya, út, elmozdulás fogalmakat.</p> <p>Legyen jártas konkrét mozgások út-idő, sebesség-idő grafikonjának készítésében és elemzésében. Ismerje és alkalmazza a sebesség fogalmát.</p> <p>Ismerje a súrlódás és a közegellenállás hatását a mozgásoknál, ismerje a súrlódási erők nagyságát befolyásoló tényezőket.</p> <p>Ismerje fel és jellemezze az egyenes vonalú egyenletesen változó mozgásokat. Konkrét példákon keresztül különböztesse meg az átlag- és a pillanatnyi sebességet, ismerje ezek kapcsolatát.</p> <p>Ismerje és alkalmazza a gyorsulás fogalmát. Tudjon megoldani egyszerű feladatokat. Értelmezze a szabadesést mint egyenletesen változó mozgást.</p>	<p>Tudja alkalmazni a csúszási és tapadási súrlódásra vonatkozó összefüggéseket.</p> <p>Az a-t, v-t, s-t grafikon egyikének ismeretében tudja a másik két grafikon elkészíteni. Ismerje az út és a gyorsulás grafikus kiszámítását a v-t grafikonból.</p>

gyorsulás (→ 6.1)	Tudja a nehézségi gyorsulás fogalmát és értékét, egyszerűbb feladatokban alkalmazni is.	
1.4.3. Összetett mozgások Függőleges, vízszintes hajítás	Értelmezze egyszerű példák segítségével az összetett mozgást.	Tudja meghatározni a függőleges és vízszintes hajítás magasságát, távolságát, időtartamát, végsebességét.
1.4.4. Periodikus mozgások	Jellemezze a periodikus mozgásokat.	Tudjon kinematikai és dinamikai feladatokat megoldani a periodikus mozgások témakörében.
1.4.4.1. Az egyenletes körmozgás Periódusidő, fordulatszám Kerületi sebesség Szögelfordulás, szögsebesség Centripetális gyorsulás Centripetális erő mint a körmozgást fenntartó erő <i>Szöggyorsulás és kerületi gyorsulás</i>	Ismerje fel a centripetális gyorsulást okozó erőt konkrét jelenségekben, tudjon egyszerű számításos feladatokat megoldani.	
1.4.4.2. Mechanikai rezgések Rezgőmozgás Harmonikus rezgőmozgás Kitérés, amplitúdó, fázis Rezgésidő, frekvencia Rugalmas erő	Ismerje a rezgőmozgás fogalmát. Ismerje a harmonikus rezgőmozgás kinematikai jellemzőit, kapcsolatát az egyenletes körmozgással kísérleti tapasztalat alapján.	Tudja alkalmazni a harmonikus rezgőmozgás összefüggéseit (periódusidő, elmozdulás-idő, sebesség-idő, gyorsulás-idő) egyszerűbb feladatok megoldásában.
Matematikai inga Lengésidő	A rugóállandó és rugóerő fogalma és alkalmazása egyszerű feladatokban. Tudjon periódusidőt mérni.	Ismerje a matematikai inga periódusidejét leíró összefüggést, feladatmegoldásoknál és méréseknél tudja alkalmazni.
Csillapított és csillapítatlan rezgések Rezgő rendszer energiája Szabadrezgés, kényszerrezgés	Ismerje, milyen energiaátalakulások mennek végbe a rezgő rendszerben. Ismerje a szabadrezgés, a kényszerrezgés jelenségét.	

<p>Rezonancia</p> <p>1.4.4.3. Mechanikai hullámok (→ 4.1.) Longitudinális, transzverzális hullám, polarizált hullám, egy-, két, háromdimenziós hullám Hullámhossz, terjedési sebesség, frekvencia Visszaverődés, törés jelensége, <i>törvényei</i> Beesési, visszaverődési, törési szög, törésmutató Polarizáció Interferencia Elhajlás Állóhullám, <i>duzzadóhely, csomópont</i> <i>Húrok, sípok</i> Hangforrás, hanghullámok Hangerősség Hangmagasság Hangszín <i>Ultrahang, infrahang</i></p>	<p>Ismerje a rezonancia jelenségét, tudja mindennapi példákon keresztül megmagyarázni káros, illetve hasznos voltát. Ismerje a mechanikai hullám fogalmát, fajtáit, tudjon példákat mondani a mindennapi életből. Ismerje fel, hogy egy adott hullám melyik kategóriába tartozik.</p> <p>Ismerje a hullámmozgást leíró fizikai mennyiségeket. Tudjon példákat mondani a mindennapi életből hullámjelenségekre.</p> <p>A hangtani alapfogalmakat tudja összekapcsolni a hullámmozgást leíró fizikai mennyiségekkel.</p> <p>Ismerje az ultra- és infrahang jellemzőit, néhány gyakorlati alkalmazást, a zajártalom mibenlétét.</p>	<p>Tudja alkalmazni a hullámjelenségeket leíró összefüggéseket.</p> <p>Ismerje az interferencia létrejöttének feltételeit. Ismerje az állóhullám kialakulásának feltételeit.</p> <p>Ismerje a decibel mértékegységet, és annak nagyságrendjét az ember által szokásosan érzékelt hangtartományban.</p>
<p>1.5. Munka, energia Munkavégzés, munka</p> <p>Gyorsítási munka Emelési munka Súrlódási munka Energia, energiaváltozás Mechanikai energia:</p>	<p>Definiálja a munkát és a teljesítményt, tudja kiszámítani állandó erőhatás esetén. Ismerje a munka ábrázolását F-s diagramon.</p> <p>Tudja megkülönböztetni a különféle mechanikai energiafajtákat,</p>	<p>Tudjon munkát, teljesítményt számolni egyenletesen változó erőhatás esetén is.</p> <p>Jellemezze kvantitatív értelemben a különféle mechanikai</p>

<p>Mozgási energia <i>Forgási energia</i> Rugalmassági energia Helyzeti energia <i>Munkatétel</i> Energiamegmaradás törvénye (→ 2.5) <i>Konzervatív erők munkája</i> Teljesítmény Hatásfok (→ 2.8)</p>	<p>tudjon azokkal folyamatokat leírni, jellemezni.</p> <p>Tudja alkalmazni a mechanikai energiamegmaradás törvényét egyszerű feladatokban. Ismerje az energiagazdálkodás környezetvédelmi vonatkozásait.</p> <p>Ismerje és alkalmazza egyszerű feladatokban a teljesítmény és a hatásfok fogalmát.</p>	<p>energiafajtákat.</p> <p>Tudjon egyszerű feladatokat megoldani a munkatétel segítségével. Mutassa be néhány energiaátalakító berendezés példáján, hogyan hasznosítjuk a természet energiáit. Értelmezze a konzervatív erő fogalmát.</p> <p>Értelmezze a hatásfokot, mint a folyamatok gazdaságosságának jellemzőjét.</p>
<p>1.6. A speciális relativitáselmélet alapjait (→ 5.2) <i>Az éter fogalmának elvetése, fénysebesség</i> <i>Egyidejűség, idődilatació, hosszúságkontrakció</i> <i>A tömeg, tömegnövekedés</i></p>		<p>Ismerje a speciális relativitáselmélet alapfogolatait.</p>
<p>1.7. Folyadékok és gázok mechanikája A légnyomás kimutatása és mérése Pascal törvénye Hidrosztatikai nyomás Felhajtóerő Felületi feszültség Közegellenállás Kontinuitási törvény Bernoulli-törvény</p>	<p>Ismerje a légnyomás fogalmát, mértékegységeit. Ismerjen néhány, a levegő nyomásával kapcsolatos, gyakorlati szempontból is fontos jelenséget.</p> <p>Tudja alkalmazni hidrosztatikai ismereteit hétköznapi jelenségek értelmezésére. Legyen képes egyszerű kísérletek elvégzésére.</p> <p>Ismerje a felületi feszültség fogalmát. Ismerje a határfelületeknek azt a tulajdonságát, hogy minimumra törekszenek.</p> <p>Ismerje a közegellenállás jelenségét, és tudja, hogy mitől függ a közegellenállási erő.</p> <p>Tudjon példát mondani az áramlási törvények alkalmazására a gyakorlati életből.</p>	<p>Tudja alkalmazni hidrosztatikai ismereteit egyszerű számításos feladatok megoldására.</p>

2. Hőtan, termodinamika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Állapotjelzők, termodinamikai egyensúly Egyensúlyi állapot Hőmérséklet, nyomás, térfogat Belső energia Anyagmennyiség (tömeg, részecskeszám), mól Ideális gáz Avogadro törvénye (→ 4.1)	Tudja, mit értünk állapotjelzőn, nevezze meg őket. Legyen tájékozott arról, milyen módszerekkel történik a hőmérséklet mérése. Ismerjen különböző hőmérőfajtákat (mérési tartomány, pontosság). Ismerje a Celsius- és Kelvin-skálákat, és feladatokban tudja használni. Értelmezze, hogy mikor van egy test környezetével termikus egyensúlyban. Ismerje az Avogadro-törvényt.	
2.2. Hőtágulás Szilárd anyag lineáris, térfogati hőtágulása Folyadékok hőtágulása	Ismerje a hőmérséklet-változás hatására végbemenő méretváltozásokat, tudja azokat konkrét példákkal alátámasztani. Ismerje az egyes anyagok különböző hőtágulásának jelentőségét, a jelenség szerepét a természeti és technikai folyamatokban, tudja azokat konkrét példákkal alátámasztani. Mutassa be a hőtágulást egyszerű kísérletekkel.	Feladatok megoldásakor alkalmazza a hőtágulást leíró összefüggéseket.
2.3. Állapotegyenletek (összefüggés a gázok állapotjelzői között) Gay-Lussac I. és II. törvénye Boyle-Mariotte törvénye Egyesített gáztörvény Állapotegyenlet Izobár, izochor, izoterm állapotváltozás	Ismerje és alkalmazza egyszerű feladatokban a gáztörvényeket, tudja összekapcsolni a megfelelő állapotváltozással. Ismerje az állapotegyenletet. Tudjon értelmezni egyszerű p-V diagramokat.	Ismerje és alkalmazza egyszerű feladatokban a gáztörvényeket, tudja összekapcsolni a megfelelő állapotváltozással. Mutasson be egyszerű kísérleteket a gázok állapotváltozásaira. Legyen jártas a p-V diagramon való grafikus ábrázolásban. Tudja alkalmazni az állapotegyenletet.
2.4. Az ideális gáz kinetikus modellje (→ 5.1) Hőmozgás	Kvalitatív módon ismerje, mit jelent a gáznyomás, a hőmérséklet a kinetikus gázelmélet alapján. Ismerjen a hőmozgást bizonyító jelenségeket (pl. Brown-mozgás, diffúzió).	

<p>2.5. Energiamegmaradás hőtani folyamatokban (→ 1.4)</p> <p>2.5.1. Termikus, mechanikai kölcsönhatás Hőmennyiség, munkavégzés</p> <p>2.5.2. A termodinamika I. főtétele zárt rendszer Belső energia Adiabatikus állapotváltozás</p> <p>2.5.3. <i>Körfolyamatok</i></p> <p><i>Perpetuum mobile</i></p>	<p>Ismerje a gázon és a gáz által végzett térfogati munkavégzést és a hőmennyiség fogalmát. Ismerje a térfogati munkavégzés grafikus megjelenítését p-V diagramon. Értelmezze az I. főtételt speciális - izoterm, izochor, izobár, adiabatikus - állapotváltozásokra.</p>	<p>Értse a folyamatra jellemző mennyiségek és az állapotjelzők közötti különbséget.</p> <p>Tudja alkalmazni az I. főtételt feladatmegoldásoknál.</p> <p>Tudjon értelmezni p-V diagramon ábrázolt speciális körfolyamatokat. Ismerje, mit jelent az elsőfajú perpetuum mobile kifejezés, értse a megvalósítás lehetetlenségét.</p>
<p>2.6. Kalorimetria</p> <p>Fajhő, <i>mólhő</i>, hőkapacitás, termikus egyensúly Gázok fajhői</p>	<p>Ismerje a hőkapacitás, fajhő fogalmát, és azokat tudja alkalmazni egyszerű problémák esetén.</p>	<p>Ismerje a hőkapacitás, fajhő és mólhő fogalmát, tudja kvalitatív módon megmagyarázni az állandó térfogaton és állandó nyomáson mért fajhő különbözőségét gázoknál. Legyen képes egyszerű keverési feladatok megoldására. Tudjon egyszerű kalorimetrikus mérést elvégezni.</p>
<p>2.7. Halmazállapot-változások</p> <p>2.7.1. Olvadás, fagyás Olvadáshő, olvadáspont</p> <p>2.7.2. Párolgás, lecsapódás Párolgáshő Telített és telítetlen gőz Forrás, forráspont, forráshő Szublimáció <i>Cseppfolyósíthatóság</i></p> <p>2.7.3. Jég, víz, gőz</p>	<p>Ismerje a különböző halmazállapotok tulajdonságait. Ismerje a halmazállapot-változásokkal kapcsolatos fogalmakat és azokat tudja alkalmazni egyszerű problémák esetén. Tudja, milyen energiaváltozással járnak a halmazállapot-változások, legyen képes egyszerű számítási feladatok elvégzésére. Ismerje az olvadáspontot befolyásoló tényezőket.</p> <p>Tudja, mely tényezők befolyásolják a párolgás sebességét. Ismerje a forrás jelenségét. Ismerje a forráspontot befolyásoló tényezőket.</p> <p>Ismerje a víz különleges tulajdonságainak jelentőségét, tudjon</p>	<p>Értelmezze a fogalmakat, és tudjon számítási feladatokat megoldani velük.</p> <p>Értse a gáz és a gőz fogalmak különbözőségét. Tudja kvalitatív módon magyarázni a gőz telítetté válásának okait, a telített gőz tulajdonságait.</p>

<p>A víz különleges fizikai tulajdonságai A levegő páratartalma Csapadékképződés</p>	<p>példákat mondani ezek következményeire (pl. az élet kialakulásában, fennmaradásában betöltött szerepe). Ismerje a levegő relatív páratartalmát befolyásoló tényezőket. Kvalitatív módon ismerje az eső, a hó, a jégeső kialakulásának legfontosabb okait. Ismerje, milyen változásokat okoz a felmelegedés, az üvegházhatás, a savas eső stb. a Földön.</p>	
<p>2.8. A termodinamika II. főtétele 2.8.1. Hőfolyamatok iránya <i>Rendezettség, rendezetlenség</i> Reverzibilis, irreverzibilis folyamatok 2.8.2. Hőerőgépek (→ 1.5.) Hatásfok <i>Másodfajú perpetuum mobile</i></p>	<p>Tudjon értelmezni mindennapi jelenségeket a II. főtétel alapján. Ismerje a reverzibilis, irreverzibilis folyamatok fogalmát. Legyen tisztában a hőerőgépek hatásfokának fogalmával és korlátaival.</p>	<p>Értse, hogy mit jelent termodinamikai értelemben a rendezettség, rendezetlenség fogalma. Példákban értelmezze a reverzibilis, irreverzibilis folyamatok fogalmát. Tudja alkalmazni a hőerőgépek működését leíró fogalmakat konkrét esetekre (pl. gőzgép, belső égésű motor). Ismerje a hűtőgép működési elvét. Ismerje a másodfajú perpetuum mobile megvalósíthatatlanságát.</p>
2.9. A hőterjedés formái	Ismerje a hővezetés, hőáramlás és hőszugárzás jelenségét.	

3. Elektromágnesség

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.1. Elektromos mező 3.1.1. Elektrosztatikai alapjelenségek Kétféle elektromos töltés Vezetők és szigetelők Elektroszkóp Elektromos megosztás Coulomb-törvény A töltésmegmaradás törvénye 3.1.2. Az elektromos</p>	<p>Értse az elektrosztatikai alapjelenségeket, és tudja ezeket elemezni és bemutatni egyszerű elektrosztatikai kísérletek, hétköznapi jelenségek alapján. Alkalmazza az elektromos mező jellemzésére használt fogalmakat.</p>	<p>Alkalmazza a Coulomb-törvényt feladatmegoldásban.</p>

<p>mező jellemzése Térerősség <i>A szuperpozíció elve</i> Erővonalak, -fluxus Feszültség <i>Potenciál, ekvipotenciális felület</i></p> <p><i>Konzervatív mező</i> (→ 1.5.) Homogén mező <i>Földpotenciál</i> 3.1.3. Töltések mozgása elektromos mezőben (→ 1.1.) 3.1.4. Töltés, térerősség, <i>potenciál</i> a vezetőkön Töltések elhelyezkedése vezetőkön Térerősség a vezetők belsejében és felületén Csúcshatás Az elektromos mező árnyékolása Földelés 3.1.5. Kondenzátorok Kapacitás Síkkondenzátor <i>Permittivitás</i> Feltöltött kondenzátor energiája</p>	<p>Ismerje a pontszerű elektromos töltés által létrehozott és a homogén elektromos mező szerkezetét és tudja jellemezni az erővonalak segítségével. Tudja alkalmazni az összefüggéseket homogén elektromos mező esetén egyszerű feladatokban.</p> <p>Tudja, hogy az elektromos mező által végzett munka független az úttól.</p> <p>Ismerje a töltés- és térerősség viszonyokat a vezetőkön, legyen tisztában ezek következményeivel a mindennapi életben, tudjon példákat mondani gyakorlati alkalmazásukra.</p> <p>Ismerje a kondenzátor és a kapacitás fogalmát. Tudjon példát mondani a kondenzátor gyakorlati alkalmazására.</p> <p>Ismerje a kondenzátor energiáját.</p>	<p>A pontszerű elektromos töltés által létrehozott és a homogén elektromos mezőt tudja jellemezni az ekvipotenciális felületek segítségével. Értse, hogy az elektrosztatikus mező konzervatív volta miatt értelmezhető a potenciál és a feszültség fogalma.</p> <p>Alkalmazza a munkatételt ponttöltésre elektromos mezőben.</p> <p>Ismerje a kondenzátor lemezei között lévő szigetelőanyag kapacitásmódosító szerepét. Ismerje a síkkondenzátor kapacitásának meghatározását.</p> <p>Ismerje a feltöltött kondenzátor energiájának meghatározását, és alkalmazza a fenti összefüggéseket feladatok megoldásában.</p>
<p>3.2. Egyenáram 3.2.1. Elektromos áram, áramerősség Feszültségforrás, áramforrás <i>Elektromotoros erő, belső feszültség, kapcsolófeszültség</i> Áramerősség- és</p>	<p>Értse az elektromos áram létrejöttének feltételeit, ismerje az áramkör részeit, tudjon egyszerű áramkört összeállítani.</p> <p>Ismerje az áramerősség- és feszültségmérő eszközök használatát.</p>	

<p>feszültségmérő műszerek 3.2.2. Ohm törvénye Ellenállás, <i>belső ellenállás, külső ellenállás</i> Vezetők ellenállása, fajlagos ellenállás Változtatható ellenállás <i>Az ellenállás hőmérsékletfüggése</i> <i>Telepek soros, fogyasztók soros és párhuzamos kapcsolása</i> Az eredő ellenállás</p> <p>3.2.3. Félvezetők Félvezető eszközök</p> <p>3.2.4. Az egyenáram hatásai, munkája és teljesítménye</p> <p>Hő-, mágneses, vegyi hatás (→ 4.2) Galvánelemek, akkumulátor</p>	<p>Értse az Ohm-törvényt vezető szakaszra és ennek következményeit, tudja alkalmazni egyszerű feladat megoldására, kísérlet, illetve ábra elemzésére.</p> <p>Ismerje a soros és a párhuzamos kapcsolásra vonatkozó összefüggéseket, és alkalmazza ezeket egyszerű áramkörökre.</p> <p>Ismerje a félvezető fogalmát, tulajdonságait. Tudjon megnevezni félvezető kristályokat. Tudja megfogalmazni a félvezetők alkalmazásának jelentőségét a technika fejlődésében, tudjon példákat mondani a félvezetők gyakorlati alkalmazására (pl. dióda, tranzisztor, memóriachip, napelemek).</p> <p>Ismerje az elektromos áram hatásait és alkalmazásukat az elektromos eszközökben. Alkalmazza egyszerű feladatok megoldására az elektromos eszközök teljesítményével és energiafogyasztásával kapcsolatos ismereteit.</p> <p>Ismerje az áram élettani hatásait, a baleset-megelőzési és érintésvédelmi szabályokat. Ismerje a galvánelem és az akkumulátor fogalmát, és ezek környezetkárosító hatását.</p>	<p>Alkalmazza az Ohm-törvényt összetett feladat megoldására, kísérlet, illetve ábra elemzésére. Ismerjen ellenállás-mérési módszert.</p> <p>Ismerje a fémek ellenállásának hőmérsékletfüggését.</p> <p>Értse a soros és a párhuzamos kapcsolásra vonatkozó összefüggések magyarázatát, és alkalmazza ezeket összetettebb áramkörökre is. Alkalmazza ismereteit egyszerűbb egyenáramú mérések megtervezésére, vagy megadott kapcsolási rajz alapján történő összeállítására és elvégzésére.</p> <p>Tudja az ismereteit alkalmazni egyszerű elektrolízises problémák értelmezésében.</p>
<p>3.3. Az időben állandó mágneses mező 3.3.1. Mágneses alapjelenségek A dipólus fogalma Mágnesezhetőség, mágneses megosztás A Föld mágneses mezeje Iránytű 3.3.2. A mágneses mező jellemzése Indukcióvektor</p>	<p>Ismerje a Föld mágneses mezejét és az iránytű használatát.</p> <p>Ismerje a mágneses mező jellemzésére használt fogalmakat és definíciójukat, tudja kvalitatív módon jellemezni a különböző mágneses mezőket.</p>	<p>Ismerje az analógiát és a különbséget a magneto- és az elektrosztatikai alapjelenségek között.</p> <p>Tudja kvantitatív módon jellemezni a mágneses mezőket. Ismerje az elektromos áram keltette mágneses mezőnek az elektrosztatikus mezőtől eltérő szerkezetét.</p>

<p>Indukcióvonalak, indukciófluxus</p> <p>3.3.3. Az áram mágneses mezeje</p> <p>Hosszú egyenes vezető, áramhurok, egyenes tekercs mágneses mezeje</p> <p>Homogén mágneses mező</p> <p>Elektromágnes, vasmag</p> <p><i>Mágneses permeabilitás</i></p> <p>3.3.4. Mágneses erőhatások</p> <p>A mágneses mező erőhatása áramjárta vezetőre</p> <p><i>Két párhuzamos, hosszú egyenes vezető között ható erő</i></p> <p>Lorentz-erő</p> <p><i>Részecskegyorsító berendezés (→ 5.3.)</i></p>	<p>Ismerje az egyenes tekercs és az egyenes vezető mágneses mezejének jellegét.</p> <p>Ismerje az elektromágnes néhány gyakorlati alkalmazását, a vasmag szerepét hangszóró, csengő, műszerek, relé stb.).</p> <p>Ismerje a mágneses mező erőhatását áramjárta vezetőre nagyság és irány szerint speciális esetben.</p> <p>Ismerje a Lorentz-erő fogalmát, hatását a mozgó töltésre, ismerje ennek néhány következményét.</p>	<p>Alkalmazza a speciális alakú áramvezetők mágneses mezejére vonatkozó összefüggéseket egyszerű feladatokban.</p> <p>Tudjon a Lorentz-erővel kapcsolatos feladatokat megoldani.</p> <p>Tudjon megnevezni egy gyorsítótípust és ismerje működési elvét.</p>
<p>3.4. Az időben változó mágneses mező</p> <p>3.4.1. Az indukció alapjelensége</p> <p>Mozgási indukció</p> <p>Nyugalmi indukció</p> <p><i>Faraday-féle indukciós törvény</i></p> <p>Lenz törvénye (→ 1.4)</p> <p><i>Kölcsönös indukció</i></p> <p>Önindukció</p> <p>Tekercs mágneses energiája</p> <p>3.4.2. A váltakozó áram</p> <p>A váltakozó áram fogalma</p> <p>Generátor, motor, dinamó</p>	<p>Ismerje az indukció alapjelenségét, és tudja, hogy a mágneses mező mindennemű megváltozása elektromos mezőt hoz létre.</p> <p>Ismerje Lenz törvényét, és tudjon hozzá kapcsolódó egyszerű kísérleteket és jelenségeket említeni.</p> <p>Ismerje az önindukció szerepét az áram ki- és bekapcsolásánál.</p> <p>Ismerje a tekercs mágneses energiáját.</p> <p>Ismerje a váltakozó áram előállításának módját, a váltakozó áram tulajdonságait, hatásait, és hasonlítsa össze az egyenáraméval.</p> <p>Ismerje a generátor, a motor és a dinamó működési elvét,</p>	<p>Ismerje az időben változó mágneses mező keltette elektromos mező és a nyugvó töltés körül kialakuló elektromos mező eltérő szerkezetét.</p> <p>Alkalmazza az indukcióval kapcsolatos ismereteit egyszerű feladatok megoldására.</p> <p>Tudjon egyszerű jelenségeket a Lenz-törvény alapján értelmezni.</p> <p>Ismerje a feszültség és az áram időbeli lefolyását leíró összefüggéseket.</p> <p>Alkalmazza ismereteit egyszerűbb váltakozó áramú kísérletek megadott kapcsolási rajz alapján történő összeállítására és elvégzésére.</p>

<p>Pillanatnyi, maximális és effektív feszültség és áramerősség</p> <p><i>Váltakozó áramú ellenállások: ohmos, induktív és kapacitív ellenállás</i></p> <p><i>Fáziskésés, fázissietés</i></p> <p>3.4.3. A váltakozó áram teljesítménye és munkája</p> <p><i>Hatásos teljesítmény</i></p> <p><i>Látszólagos teljesítmény</i></p> <p>Transzformátor</p>	<p>alkalmazásait.</p> <p>Ismerje az effektív feszültség és áramerősség jelentését. Ismerje a hálózati áram alkalmazásával kapcsolatos gyakorlati tudnivalókat.</p> <p>Ismerje, hogy a tekercs és a kondenzátor eltérő módon viselkedik egyenárammal és váltakozó árammal szemben.</p> <p>Fáziseltérés nélküli esetben ismerje az átlagos teljesítmény és a munka kiszámítását.</p> <p>Ismerje a transzformátor felépítését, működési elvét és szerepét az energia szállításában. Tudjon egyszerű feladatokat megoldani a transzformátorral kapcsolatban.</p>	<p>Értse az eltérő viselkedés okát.</p> <p>Általános esetben ismerje az átlagos teljesítmény és a munka kiszámítását.</p>
<p>3.5. Elektromágneses hullámok</p> <p>3.5.1. Az elektromágneses hullám fogalma</p> <p>Terjedési sebessége vákuumban</p> <p>Az elektromágneses hullámok spektruma: rádióhullámok, infravörös sugarak, fény, ultraibolya, röntgen- és gammasugarak</p> <p>Párhuzamos rezgőkör <i>zárt, nyitott</i></p> <p><i>Thomson-képlet</i></p> <p><i>Csatolt rezgések, rezonancia</i></p> <p><i>Dipólus sugárzása, antenna, szabad elektromágneses hullámok</i></p>	<p>Ismerje a mechanikai és az elektromágneses hullámok azonos és eltérő viselkedését.</p> <p>Ismerje az elektromágneses spektrumot, tudja az elektromágneses hullámok terjedési tulajdonságait kvalitatív módon leírni.</p> <p>Ismerje a különböző elektromágneses hullámok alkalmazását és biológiai hatásait.</p> <p>Tudja, miből áll egy rezgőkör, és milyen energiaátalakulás megy végbe benne.</p>	<p>Ismerje, hogy a modern híradástechnikai, távközlési, kép- és hangrögzítő eszközök működési alapelveiben a tanultakból mit használnak fel.</p> <p>Értse a rezgőkörben létrejövő szabad elektromágneses rezgések kialakulását</p> <p>Ismerje a gyorsuló töltés és az elektromágneses hullám kapcsolatát.</p>

4. Optika

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>4.1. A fény mint elektromágneses hullám</p> <p>4.1.1. Terjedési tulajdonságok Fényforrás Fénynyaláb, fénysugár Fénysebesség</p> <p>4.1.2. Hullámjelenségek A visszaverődés és törés törvényei - Snellius-Descartes törvény Prizma, <i>planparalel lemez</i> Abszolút és relatív törésmutató Teljes visszaverődés, határszög (száloptika) Diszperzió</p> <p>Színképek (→ 5.2.) Homogén és összetett színek Fényinterferencia, <i>koherencia</i> Fénypolarizáció, polárszűrő <i>Fényelhajlás résen, rácson</i></p> <p>Lézerfény</p> <p>4.1.3. A geometriai fénytani leképezés Az optikai kép fogalma (valódi, látszólagos) Síktükör</p>	<p>Tudja, hogy a fény elektromágneses hullám, ismerje ennek következményeit. Ismerje a fény terjedési tulajdonságait, tudja tapasztalati és kísérleti bizonyítékokkal alátámasztani.</p> <p>Tudja, hogy a fénysebesség határsebesség.</p> <p>Tudja alkalmazni a hullámtani törvényeket egyszerűbb feladatokban. Ismerje fel a jelenségeket, legyen tisztában létrejöttük feltételeivel, és értse az ezzel kapcsolatos természeti jelenségeket és technikai eszközöket. Tudja egyszerű kísérletekkel szemléltetni a jelenségeket.</p> <p>Ismerje, hogy a prizma a fehér fényt a szivárvány színeire bontja.</p> <p>Legyen ismerete a homogén és összetett színekről.</p> <p>Ismerje az interferenciát, elhajlást és a polarizációt, és ismerje fel ezeket egyszerű jelenségekben. Értse a fény transzverzális jellegét.</p> <p>Ismerje a képalkotás fogalmát sík- és gömbtükörök, valamint lencsék esetén. Tudjon képszerkesztést végezni tükrökre, lencsére a nevezetes sugármenetek segítségével. Ismerje, hogy a lencse gyűjtő</p>	<p>Ismerjen a fénysebesség mérésére vonatkozó klasszikus módszert (pl. Olaf Römer, Fizeau).</p> <p>Alkalmazza a hullámtani törvényeket összetett (prizma, planparalel lemez) feladatokban.</p> <p>Tudjon egyszerűbb méréseket tervezni és elvégezni a hullámtani törvényekkel kapcsolatban (pl. törésmutató meghatározása).</p> <p>Ismerje, hogy a fény terjedési sebessége egy közegben frekvenciafüggő.</p> <p>Ismerje és értelmezze a színelbontás néhány esetét (prizma, rácson). Tudja alkalmazni a rácson történő elhajlásra vonatkozó összefüggéseket hullámhossz mérésére.</p> <p>Ismerje a lézerfény fogalmát, tulajdonságait.</p> <p>Tudja, hogy a lencse gyűjtő és szóró mivolta a környező közeg anyagától is függ.</p>

<p>Lapos gömbtükrök (homorú, domború) Vékony lencsék (gyűjtő, szóró) Fókusz távolság, dioptria Leképezési törvény Nagyítás</p> <p>Egyszerű nagyító Fényképezőgép, vetítő, mikroszkóp, távcső 4.1.4. A szem és a látás Rövidlátás, távollátás Szemüveg</p>	<p>és szóró mivolta adott közegben a lencse alakjától függ.</p> <p>Alkalmazza egyszerű feladatok megoldására a leképezési törvényt. Tudjon egyszerűbb méréseket elvégezni a leképezési törvénnyel kapcsolatban. (Pl. tükör, illetve lencse fókusz távolságának meghatározása.)</p> <p>Ismerje a tükrök, lencsék, optikai eszközök gyakorlati alkalmazását, az egyszerűbb eszközök működési elvét.</p> <p>Ismerje a szem fizikai működésével és védelmével kapcsolatos tudnivalókat, a rövidlátás és a távollátás lényegét, a szemüveg használatát, a dioptria fogalmát.</p>	<p>Alkalmazza a leképezési törvényt összetettebb feladatok megoldására. Tudjon egyszerűbb méréseket tervezni a leképezési törvénnyel kapcsolatban.</p>
---	---	--

5. Atomfizika, magfizika

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>5.1. Az anyag szerkezete (→ 2.4.) Atom Molekula Ion Kémiai elem Avogadro-szám (→ 2.1., 2.3.) Relatív atomtömeg Atomi tömegegység</p>	<p>Tudja meghatározni az atom, molekula, ion és elem fogalmát. Tudjon példákat mondani az ezek létezését bizonyító fizikai-kémiai jelenségekre.</p> <p>Ismerje az Avogadro-számot, a relatív atomtömeg és az atomi tömegegység fogalmát, ezek kapcsolatát.</p>	<p>Tudjon ezekkel a mennyiségekkel számításokat végezni.</p>
<p>5.2. Az atom szerkezete Elektron Elemi töltés Elektronburok Rutherford-féle atommodell Atommag</p>	<p>Ismerje az elektron tömegének és töltésének meghatározására vonatkozó kísérletek alapelvét. Ismerje az elektromosság atomos természetét. Tudja ismertetni Rutherford atommodelljét, szórási kísérleteinek eredményeit.</p> <p>Ismerje az atommag és az elektronburok méretének nagyságrendjét.</p>	<p>Tudja értelmezni Thomson katódsugárcsőes méréseit, a Millikan-kísérletet.</p>

<p>5.2.1. A kvantumfizika elemei</p>	<p>Ismerje Planck alapvetően új gondolatát az energia kvantáltságáról. Ismerje a Planck-formulát.</p>	<p>Tudja a kilépési munka és a Planck-állandó mérésével való meghatározását.</p>
<p>Planck-formula Foton (energiakvantum) Fényelektromos jelenség Kilépési munka Fotocella (fényelem)</p>	<p>Tudja megfogalmazni az einsteini felismerést a fénysugárzás energiájának kvantumosságáról. Ismerje a foton jellemzőit. Tudja értelmezni a fotoeffektus jelenségét. Tudja ismertetni a fotocella működési elvét, tudjon példát mondani gyakorlati alkalmazására.</p>	<p>Ismerje az emissziós és abszorpciós színeképek jellemzőit. Tudja mindezt értelmezni új elemek felfedezése szempontjából. Tudjon számításokat végezni az atomok által elnyelt vagy kibocsátott fotonokkal kapcsolatban.</p>
<p>Vonalas színekép (→ 4.1., 6.2.) <i>Emissziós színekép</i> <i>Abszorpciós színekép</i> Bohr-féle atommodell Energiaszintek Bohr-posztulátumok Alapállapot, gerjesztett állapot Ionizációs energia</p>	<p>Ismerje a vonalas színekép keletkezését, tudja indokolni alkalmazhatóságát az anyagi minőség meghatározására. Ismerje a színeképvonalak hullámhossza és az atomi elektronok energiája közötti összefüggést. Tudja megmagyarázni a Bohr-modell újszerűségét Rutherford modelljéhez képest. Ismerje az alap- és gerjesztett állapot, valamint az ionizációs energia fogalmát.</p>	<p>Tudja felírni a foton tömegére és energiájára vonatkozó összefüggéseket.</p>
<p>5.2.2. Részecske- és hullámtermészet A fény mint részecske</p>	<p>Tudja megfogalmazni a fény kettős természetének jelentését.</p>	<p>Tudja felírni a foton tömegére és energiájára vonatkozó összefüggéseket.</p>
<p>Tömeg-energia ekvivalencia (→ 1.5.) Az elektron hullámtermészete <i>de Broglie-hullámhossz</i></p>	<p>Ismerje a tömeg-energia ekvivalenciáját kifejező einsteini egyenletet. Ismerje az elektron hullámtermését.</p>	<p>Tudja megfogalmazni az anyag kettős természetét. Ismerje az elektron de Broglie-hullámhosszát és kiszámítását egy szabadon mozgó részecske esetére. Ismerjen az elektron hullámtermését bizonyító kísérletet.</p>
<p><i>Heisenberg-féle határozatlansági reláció</i> 5.2.3. Az elektronburok szerkezete</p>	<p>Ismerje a fő- és mellékkvantumszám fogalmát, tudja, hogy az elektron állapotának teljes jellemzéséhez további adatok szükségesek.</p>	<p>Tudja értelmezni a kvantumszámok fizikai jelentését. Tudja megfogalmazni a Bohr-modell erre vonatkozó korlátait.</p>
<p>Kvantumszámok: fő- és mellékkvantumszám, <i>mágneses kvantumszám, spin</i> Pauli-féle kizárási elv, <i>Hund-szabály</i></p>	<p>Tudja meghatározni az elektronhéj fogalmát. Tudja megfogalmazni a Pauli-féle kizárási elvet.</p>	<p>Tudja alkalmazni Pauli elvét és a Hund-szabályt az elektronok betöltési rendjére a periódusos rendszerben.</p>

Elektronhéj <i>Kvantummechanikai atommodell</i>		Ismerje az elektron „tartózkodási helyének” jelentését az atomban a kvantummechanikai atommodell szerint.
5.3. Az atommagban lejátszódó jelenségek 5.3.1. Az atommag összetétele Proton Neutron Nukleon Rendszám Tömegszám Izotóp Erős (nukleáris) kölcsönhatás Magerő Tömeghiány (→ 1.5.) Kötési energia <i>Fajlagos kötési energia</i> 5.3.2. Radioaktivitás Radioaktív bomlás α -, β -, γ -sugárzás Magreakció Felezési idő Bomlási törvény Aktivitás Mesterséges radioaktivitás Sugármérő detektorok 5.3.3. Maghasadás Hasadási reakció Hasadási termék Lassítás Láncreakció	Tudja felsorolni az atommagot alkotó részecskéket. Ismerje a proton és a neutron tömegének az elektron tömegéhez viszonyított nagyságrendjét. Tudja a proton és a neutron legfontosabb jellemzőit. Tudja megfogalmazni a neutron felfedezésének jelentőségét az atommag felépítésének megismerésében. Ismerje a nukleon, a rendszám és a tömegszám fogalmának meghatározását, tudja a közöttük fennálló összefüggéseket. Tudja meghatározni az izotóp fogalmát, tudjon példát mondani a természetben található stabil és instabil izotópokra. Ismerje az erős (nukleáris) kölcsönhatás fogalmát, jellemzőit. Tudja megmagyarázni a magerő fogalmát, természetét. Tudja értelmezni a tömegdefektus keletkezését. Tudja értelmezni az atommag kötési energiáját a tömegdefektus alapján, ismerje nagyságrendjét. Tudja meghatározni a radioaktív bomlás fogalmát. Tudja jellemezni az α -, β -, γ -sugárzást. Tudja értelmezni a bomlás során átalakuló atommagok rendszám- és tömegszám-változását. Ismerje a magreakció, a felezési idő fogalmát, a bomlási törvényt. Ismerje az aktivitás, a bomlási sor fogalmát, ábra alapján tudjon megadott bomlási sort ismertetni. Ismerje a mesterséges radioaktivitás fogalmát. Tudjon példákat mondani a radioaktív izotópok ipari, orvosi és tudományos alkalmazására. Tudjon példát mondani sugármérő eszközre és annak gyakorlati alkalmazására. Ismerje a maghasadás folyamatát, jellemzőit. Tudjon párhuzamot vonni a radioaktív bomlás és a maghasadás között. Ismerje a hasadási termék fogalmát. Tudja ismertetni a láncreakció folyamatát, megvalósításának feltételeit.	Tudja kiszámolni a tömegdefektus nagyságát. Tudja meghatározni a fajlagos kötési energia fogalmát, nagyságrendjét MeV-ban kifejezve. Tudja értelmezni a fajlagos kötési energia görbét a tömegszám függvényében. Tudja a bomlási törvényt egyszerű feladatmegoldásban használni. Ismerje néhány sugárzásfajta detektálására alkalmas eszköz (GM-cső, Wilson-kamra) működési elvét. Tudja elemezni a ^{235}U -ra megadott hasadási reakció egyenletét.

<p>Hasadási energia</p> <p>Szabályozott lánreakció Atomreaktor Atomerőmű Atomenergia (nukleáris energia) (→ 2.8., 1.5.)</p> <p>Szabályozatlan lánreakció Atombomba 5.3.4. Magfúzió</p> <p>A Nap energiája (→ 6.2.) Hidrogénbomba</p>	<p>Ismerje a maghasadás során felszabaduló energia nagyságát és keletkezésének módját.</p> <p>Tudja elmagyarázni a szabályozott lánreakció folyamatát, megvalósítását az atomreaktorban.</p> <p>Ismerje az atomerőmű és a hagyományos erőmű közötti különbség lényegét.</p> <p>Tudja megfogalmazni az atomenergia (nukleáris energia) jelentőségét az energiatermelésben. Ismerje az atomerőművek előnyeit, tudjon reális értékelést adni a veszélyességükről.</p> <p>Ismerje a szabályozatlan lánreakció folyamatát, az atombomba működési elvét.</p> <p>Tudja elmagyarázni a magfúzió folyamatát és értelmezni az energiafelszabadulást.</p> <p>Ismerje a Napban lejátszódó energiatermelő folyamatot.</p> <p>Ismerje a H-bomba működési elvét.</p>	<p>Tudja indokolni, hogy miért alkalmas az atomreaktor radioaktív izotóp gyártására.</p> <p>Tudjon értelmezni megadott fúziós magreakció egyenletet.</p>
<p>5.4. Sugárvédelem Sugárterhelés Háttérsugárzás Elnyelt sugárdózis</p> <p>Dózisegyenérték</p>	<p>Ismerje a radioaktív sugárzás környezeti és biológiai hatásait.</p> <p>Ismerje a sugárterhelés fogalmát.</p> <p>Tudja megfogalmazni a háttérsugárzás eredetét.</p> <p>Tudja ismertetni a sugárzások elleni védelem szükségességét és módszereit.</p> <p>Ismerje az embert érő átlagos sugárterhelés összetételét. Ismerje az elnyelt sugárdózis fogalmát, mértékegységét, valamint a dózisegyenérték fogalmát, mértékegységét.</p>	
<p>5.5. Elemi részek <i>Stabil és instabil részecske</i> <i>Neutrino</i> <i>Szétsugárzás-párokeltés</i></p>		<p>Tudjon a stabil és instabil elemi részecskére példát mondani. Tudja, mi az antirészecske. Ismerje a neutrino jelentőségét a maghasadás energiamérlegében. Ismerje a szétsugárzás és párokeltés folyamatát.</p>

6. Gravitáció, csillagászat

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>6.1. A gravitációs mező Az általános tömegvonzás törvénye A bolygómozgás Kepler-törvényei (→ 7.2.) Súly és súlytalanság</p>	<p>Ismerje a gravitációs kölcsönhatásban a tömegek szerepét, az erő távolságfüggését, tudja értelmezni ennek általános érvényét.</p> <p>Értelmezze a Kepler-törvényeket a bolygómozgásokra és a Föld körül keringő műholdak mozgására.</p> <p>Értelmezze a súly és súlytalanság fogalmát.</p>	<p>Ismerje a Kepler törvényei és Newton gravitációs törvénye közötti összefüggést. Ismerje a gravitációs állandó mérését.</p>

<p>Nehézségi erő</p> <p>Potenciális energia homogén gravitációs mezőben (→ 1.5.) és <i>centrális gravitációs mezőben</i></p> <p>Kozmikus sebességek</p>	<p>Tudjon példát mondani a gravitációs gyorsulás mérési eljárásaira. (→ 1.4)</p> <p>Feladatokban tudja alkalmazni a homogén gravitációs mezőre vonatkozó összefüggéseket.</p> <p>Tudja értelmezni a kozmikus sebességeket.</p>	<p>Problémamegoldásban tudja figyelembe venni a gravitációs gyorsulás tömeg- és távolságfüggését, térerősségjellegét.</p>
<p>6.2. Csillagászat</p> <p>Fényév</p> <p>Vizsgálati módszerek, eszközök (→ 5.2.)</p> <p>Naprendszer</p> <p>Nap (→ 5.3.4.)</p> <p>Hold</p> <p>Üstökösök, meteoritok</p> <p>A csillagok (→ 5.3.4.)</p> <p>A Tejútrendszer, galaxisok</p> <p>Az Ősrobbanás elmélete</p> <p>A táguló Univerzum</p>	<p>Ismerje a fényév távolságegységet.</p> <p>Legyen ismerete az űrkutatás alapvető vizsgálati módszereiről és eszközeiről.</p> <p>Legyen fogalma a Naprendszer méretéről, ismerje a bolygókat, a fő típusok jellegzetességeit, mozgásukat.</p> <p>Ismerje a Nap szerkezetének főbb részeit, anyagi összetételét, legfontosabb adatait.</p> <p>Tudja jellemezni a Hold felszínét, anyagát, ismerje legfontosabb adatait. Ismerje a holdfázisokat, a nap- és holdfogyatkozásokat.</p> <p>Határozza meg a csillag fogalmát, tudjon megnevezni néhány csillagot. Jellemezze a csillagok Naphoz viszonyított méretét, tömegét.</p> <p>Ismerje a Tejútrendszer szerkezetét, méreteit, tudja, hogy a Tejútrendszer is egy galaxis. Ismerje a Tejútrendszeren belül a Naprendszer elhelyezkedését. Legyen tájékozott a galaxisok hozzávetőleges számát és távolságát illetően, legyen ismerete az Univerzum méreteiről.</p> <p>Ismerje az Ősrobbanás-elmélet lényegét, az ebből adódó következtetéseket a Világegyetem korára és kiinduló állapotára vonatkozóan.</p>	

7. Fizika- és kultúrtörténeti ismeretek

A fejezethez kapcsolódó kérdések, feladatok az előző fejezetek témaköreiben jelennek meg.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>7.1. A fizikatörténet fontosabb személyiségei</p> <p>Arkhimédész, Kopernikusz, Kepler,</p>	<p>Tudja, hogy a felsorolt tudósok mikor (fél évszázad pontossággal) és hol éltek, tudja, melyek voltak legfontosabb, a tanultakhoz</p>	

<p>Galilei, Newton, Huygens, Watt, Ohm, Joule, Ampère, Faraday, Jedlik Ányos, <i>Maxwell, Hertz, Eötvös Loránd, J. J. Thomson, Rutherford, M. Curie és P. Curie, Planck, Heisenberg, Bohr, Einstein, Kármán Tódor, Szilárd Leó, Teller Ede, Wigner Jenő, Gábor Dénes</i></p>	<p>köthető eredményeik.</p>	
<p>7.2. Felfedezések, találmányok, elméletek Geo- és heliocentrikus világgép „Égi és földi mechanika egyesítése” Távcső, mikroszkóp, vetítő A fény természetének problémája Gőzgép és alkalmazásai Dinamó, generátor, elektromotor Az elektromágnesség egységes elmélete Belső égésű motorok Az elektron felfedezésének története Radioaktivitás, az atomenergia alkalmazása Röntgensugárzás <i>Speciális relativitáselmélet</i> Kvantummechanika Az úrkutatás történetének legfontosabb eredményei Félvezetők Lézer</p>	<p>Tudja a felsoroltak keletkezésének idejét fél évszázad pontossággal, a 20. századtól évtized pontossággal. Tudja a felsoroltak hatását, jelentőségét egy-két érvvel alátámasztani, az elméletek lényegét néhány mondatban összefoglalni. Tudja a felsoroltakat a megfelelő nevekkkel összekapcsolni. Ismerje a geo- és heliocentrikus világgépet. Tudja, milyen szerepe volt a kísérlet és a mérés mint megismerési módszer megjelenésének az újkori fizika kialakulásában. Ismerje a newtoni fizika tudománytörténeti hatását. Ismerje az optikai eszközök hatását az egyéb tudományok fejlődésében. Ismerjen néhány új energiatermelő, -átalakító technikát, és azok hatását az adott kor gazdasági és társadalmi folyamataira (gőzgépek, az elektromos energia és szállíthatósága, atomenergia, alternatív energiahordozók). Tudja felsorolni a klasszikus fizika és a kvantummechanika alapvető szemléletmódbeli eltéréseit. Ismerje a nukleáris fegyverek jelenlétének hatását világunkban. Ismerje a modern híradástechnikai, távközlési, számítástechnikai eszközöknek a mindennapi életre is gyakorolt hatását.</p>	<p>Ismerje Maxwell és Hertz munkásságának lényegét, jelentőségét. Tudja felsorolni a tanultak alapján a klasszikus fizika és a relativitáselmélet alapvető szemléletmódbeli eltéréseit.</p>

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
120 perc	15 perc	240 perc	20 perc
90 pont	60 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	Függvénytáblázat, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	Szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	Függvénytáblázat, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	Szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	Függvénytáblázat, tételeknek megfelelően csoportosított kísérleti eszközök vagy mérőműszerek	NINCS	Függvénytáblázat, tételeknek megfelelően csoportosított eszközök, mérőműszerek

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	Témakörök, az elvégzendő vagy ismertető kísérletek és egyszerű mérések listája, valamint az ehhez szükséges eszközök	NINCS	Mérések, ehhez szükséges eszközök, tanári instrukciók, balesetvédelemmel kapcsolatos előírások A mérési feladatok elvárt időtartama
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

A közép- és emelt szinten szóbeli vizsgákat szervező intézmények legalább 60 nappal a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben elrendelt közép-, illetve emelt szintű szóbeli vizsgák kezdőnapját megelőzően honlapjukon közzéteszik a kísérleti elrendezésekben, illetve a mérési feladatokban használt eszközök részletes listáját és fényképeit.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
120 perc		15 perc
I. Feleletválasztós kérdéssor	II. Összetett feladatok	Egy téma kifejtése kísérlettel vagy egyszerű méréssel
40 pont	50 pont	60 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az I. és a II. rész, illetve az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a függvénytáblázat és szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép. Ezeket a vizsgázók hozzák magukkal.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

A feladatlap két részből áll:

I. A feleletválasztós kérdéssor tartalmi arányai a következők:

Mechanika:	30%
Hőtan:	15%
Elektromágnesség:	20%
Optika:	10%
Atomfizika, magfizika:	15%
Gravitáció, csillagászat:	10%

Ezek az arányok csak hozzávetőlegesek, hiszen lehetnek olyan kérdések, amelyek több fejezethez is kapcsolódnak.

II. A négy összetett feladat a követelményrendszer négy különböző fejezetéhez kapcsolódik.

A feladatlap egy 20 kérdésből álló feleletválasztós kérdéssort és négy összetett (nyílt végű) feladatot tartalmaz. Az utóbbiak közül a vizsgázónak hármat kell megoldania. A számításos feladat és a forráselemzést tartalmazó feladat kötelező, a jelenségértelmezés és a mérés elemzés feladatok közül a vizsgázó választhat.

Minden feleletválasztós kérdéshez három vagy négy válasz adott, amelyek közül pontosan egy helyes. Bár ezek a feladatok formailag azonos szerkezetűek, a megoldásukhoz szükséges képességek, kompetenciák tekintetében nagyon különbözőek lehetnek. A középszintű írásbeli feladatsorban nagyrészt olyan kérdések szerepelnek, amelyek a legalapvetőbb tanult törvényszerűségek közvetlen alkalmazását jelentik lehetőleg a mindennapi életben is tapasztalható jelenségekre. Ezek egyszerű számítást is igényelhetnek. Továbbá olyan jelenségekre, összefüggésekre irányulnak, amelyek mélyebb értelmezésére, problémamegoldásban történő alkalmazására középszinten nincs mód, de a vizsgázónak legalább a felismerés szintjén rendelkeznie kell a kérdésre vonatkozó ismeretekkel.

A nyílt végű kérdések numerikus eljárások alkalmazását vagy rövid szöveges kifejtést egyaránt igényelhetnek. Ezek közül egy számításos feladat, gyakorlati alkalmazásokkal kapcsolatos

egyszerű problémamegoldás. A második, rövid szöveges választ és egyszerű számítást egyaránt igénylő feladat, melynek megoldásához a feladatlapon megadott hétköznapi élet jelenségeihez kötődő rövid forrás, és a forráshoz kapcsolódó kérdések nyújtanak segítséget. A két választható feladat közül (3. és 4. feladat, jelenségértelmezés vagy méréselemzés) a vizsgázónak választása szerint egyet kell megoldania.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

A feleletválasztós kérdéssorban minden helyes válasza 2 pont adható, így ebben a részben maximálisan 40 pont szerezhető. A 10-20 ponttal értékelt három összetett feladattal 50 pont érhető el. A választható feladattár tagjai azonos pontértékűek. A feladatlap megfelelő helyén a vizsgázónak meg kell jelölnie, melyik feladatot választotta. Ezt a felügyelő tanárnak a vizsgadolgozat beszedésekor ellenőriznie kell. Amennyiben ez nem történt meg, és a választás ténye a dolgozathoz sem derül ki egyértelműen, akkor minden esetben az első választható feladat megoldását kell értékelni.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. Vizsgázónként szükséges segédeszköz a függvény táblázat és szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, továbbá a tételeknek megfelelően csoportosított kísérleti eszközök, mérőműszerek. Ezeket a zsebszámológép kivételével a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja. A vizsgán a vizsgázó használhatja a saját, előírásoknak megfelelő zsebszámológépét.

A felkészülési idő akkor kezdődik, amikor a vizsgázó, a tétel kihúzása után megkapja a szükséges eszközöket. A felkészülési időben elvégzi a kísérletet vagy egyszerű mérést, a kapott eredményeket rögzíti, illetve vázlatot készíthet a kifejtendő tételrészhez. Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. A kísérletet vagy mérést nem kell újra elvégeznie, elég, ha elmondja, mit csinált, illetve bemutatja a rögzített eredményeket (táblázat, grafikon stb.). Közbekezdni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. Tartalmi arányai a következők:

Mechanika:	30%
Hőtan:	15%
Elektromágnesség:	20%
Optika:	10%
Atomfizika, magfizika:	15%
Gravitáció, csillagászat:	10%

Ezek az arányok csak hozzávetőlegesek, hiszen lehetnek olyan tételek, amelyek több fejezethez is kapcsolódnak. Az azonos fejezethez kötődő tételek különböző témaköröket tartalmazhatnak.

A tételek legalább kétharmadának tartalmaznia kell ténylegesen kivitelezendő kísérletet vagy egyszerű mérést. Az Oktatási Hivatal minden évben nyilvánosságra hoz egy 40 kísérletet, illetve egyszerű mérést tartalmazó listát, amelyben az egyes témakörökhöz tartozó kísérletek, mérések száma megfelel a vizsgaleírásban a tételsorra előírt tartalmi arányoknak. A szóbeli tételsor összeállításakor a tételsorban szereplő elvégzendő vagy ismertetendő kísérletek, illetve egyszerű mérések legalább 80%-át az Oktatási Hivatal által nyilvánosságra hozott kísérletlistából kell kiválasztani.

A tétel jellemzői

A tétel kérdéseit a szaktanár állítja össze az alábbiak szerint. A tétel tartalmazzon egy megadott szempontok szerint kifejtendő elméleti részt, egy ehhez kapcsolódó, lehetőség szerint elvégzendő vagy ismertetendő kísérletet vagy egyszerű mérést, és ennek elemzésére vonatkozó feladatot. A tétel kifejtéséhez tartozik a fizikatörténeti vonatkozások ismertetése is, erre a tétel szövegének utalnia kell. A tételt lehetőleg úgy kell megfogalmazni, hogy a vizsgázónak lehetősége legyen több altéma közül választania. Ha a téma nem teszi lehetővé ténylegesen elvégezhető kísérlet vagy egyszerű mérés beiktatását, akkor egy kísérleti vagy mérési eljárás ismertetését vagy értékelését kell feladatul adni valamilyen forrás segítségével (grafikon, táblázat, sematikus rajz, videofelvétel, számítógépes szimuláció stb.).

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet 60 ponttal értékelhető.

Ebből 55 pont a tartalmi rész minősítése. A tételsor összeállításakor röviden rögzíteni kell az egyes tételek kifejtésének elvárt összetevőit és az ezekre adható, 55 pont felosztásával kialakított maximális részpontoszámokat. Az egyes összetevők jellemzően legfeljebb 10 pontot érnek. Az egyes részpontok a felelet színvonalától függően bontandók. A felelet tartalmi minősítése ennek az értékelési szempontsornak az alkalmazásával történik.

5 pont adható a felelet felépítésére és az önálló kifejtésre. A 0-5 pontig adható pontszám megítélése az alábbi szempontok szerint történik:

- a felelet mennyire alkot összefüggő, logikus egészet;
- nem tartalmaz-e a témától eltérő fejtegetést;
- mennyire önálló a kifejtés (azaz szükség van-e és milyen mértékben, mennyire lényeges részeknél segítő kérdésre).

A vizsgázó teljesítményének rögzítése az egyéni értékelőlapon történik, amely tartalmazza a felelet elvárt összetevőit (beleértve a kifejtést is), az ezekre adható maximális részpontoszámot és a vizsgázó által kapott részpontoszámokat, továbbá az elért összpontoszámot.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga			Szóbeli vizsga
240 perc			20 perc
I. Feleletválasztós kérdéssor	II. Témakifejtés	III. Összetett feladatok	A) feladat: egy mérés elvégzése B) feladat: elméleti téma kifejtése
30 pont	23 pont	47 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az I., II. és III. rész, illetve az egyes feladatok között, és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a függvénytáblázat és szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép. Ezeket a vizsgázók hozzák magukkal.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli feladatlap három részből áll.

I. A feleletválasztós kérdéssor tartalmi arányai a következők:

Mechanika:	30%
Hőtan:	15%
Elektromágnesség:	20%
Optika	10%
Atomfizika, magfizika:	15%
Gravitáció, csillagászat:	10%

Ezek az arányok csak hozzávetőlegesek, hiszen lehetnek olyan kérdések, amelyek több fejezethez is kapcsolódnak.

II. Témakifejtés

A vizsgázónak három megadott téma közül kell egyet választania. A három téma a követelményrendszer három különböző fejezetéhez kapcsolódik.

III. Számítást igénylő problémák

A feladatsor négy ilyen, különböző nehézségű feladatot tartalmaz. A négy feladat a követelményrendszer négy különböző fejezetéhez kapcsolódik.

Az írásbeli feladatlap jellemzői

I. Feleletválasztós kérdéssor

A kérdéssor 15 kérdést tartalmaz 3-4 válaszlehetőséggel, amelyek közül pontosan egy helyes. Ezek a kérdések a követelményrendszerben leírt törvényszerűségek, összefüggések közvetlen alkalmazását jelentik a megismert jelenségekre, folyamatokra, illetve jelenségek, összefüggések felismerésére vagy értelmezésére irányulnak. Ezek egyszerű számítást is igényelhetnek.

II. Témakifejtés

A vizsgázónak a választott témát az esetlegesen megadott forrásokra támaszkodva az utasítások és irányító szempontok alapján, a feladat kitűzésében meghatározott terjedelemben kell kifejtenie

összefüggő szöveg formájában. A kifejtés során egy-egy témakör áttekintése, a hozzá tartozó ismeretek rendszerezése, logikus elrendezése szükséges.

III. Számítást igénylő problémák megoldása

A feladatlap négy különböző nehézségű, számítást igénylő feladatot tartalmaz. A feladatok megoldása során a vizsgázónak értelmeznie kell a problémát, fel kell ismernie, milyen törvényszerűségek, összefüggések alkalmazása vezethet a megoldáshoz, használnia kell a fizika következtetési és megoldási módszereit, eljárásait.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A vizsgadolgozatra összesen 100 pont adható. Ez a következőképpen oszlik meg a három rész között:

I. rész: 30 pont - helyes válaszonként 2 pont.

II. rész: 23 pont, amelyből 18 pont a tartalmi megoldásra, 5 pont a kifejtés módjára adható. A tartalmi megoldás értékelését a konkrét feladathoz kiadott részletes javítási-értékelési útmutató szabja meg. A kifejtés módjának értékelése az alábbi szempontok alapján történik:

Nyelvhelyesség: 0-1-2 pont

- a kifejtés szabatos, érthető, jól szerkesztett mondatokat tartalmaz;
- a szakkifejezésekben, nevekben, jelölésekben nincsenek helyesírási hibák.

A szöveg egésze: 0-1-2-3 pont

- az egész ismertetés szerves, egységes egészet alkot;
- az egyes szövegrészek, résztémák összefüggenek egymással egy világos, követhető gondolatmenet alapján.

Amennyiben a válasz a 100 szó terjedelmet nem haladja meg, a kifejtés módjának értékelésére nem adható pont.

Ha a vizsgázó témaválasztása nem egyértelmű, akkor az utoljára leírt téma kifejtését kell értékelni.

III. rész: 47 pont. Az egyes feladatok pontértéke 10-től 17-ig terjedhet a feladatokhoz kiadott részletes javítási-értékelési útmutató szerint.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a függvénytáblázat és szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, továbbá a tételeknek megfelelően csoportosított eszközök, mérőműszerek. Ezeket a zsebszámológép kivételével a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja. A vizsgán a vizsgázó használhatja a saját, előírásoknak megfelelő zsebszámológépét.

A felkészülési idő akkor kezdődik, amikor a vizsgázó, a tétel kihúzása után, megkapja a szükséges eszközöket. A vizsgázó a felkészülési időben elvégzi és elemzi a mérést, a kapott eredményeket feldolgozza, illetve vázlatot készíthet a kifejtendő részhez. Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. A mérést nem kell újra elvégeznie, elég, ha elmondja, mit csinált, illetve bemutatja a rögzített eredményeket (táblázat, grafikon stb.). Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak 20 tételt kell tartalmaznia. A tétel két feladatból - *A*) és *B*) feladatokból - áll. Az *A*) feladat a méréshez köthető kompetenciákat kéri számon. (A mérés megtervezése, elvégzése, a mért értékek kezelése, a megfelelő következtetések levonása.)

A *B*) feladatok a fejezetek között az alábbi arányban oszlanak meg:

Mechanika:	30%
Hőtan:	15%
Elektromágnesség:	20%
Optika:	10%
Atomfizika, magfizika:	15%
Gravitáció, csillagászat:	10%

Ezek az arányok csak hozzávetőlegesek, hiszen lehetnek olyan *B*) feladatok, amelyek több fejezethez is kapcsolódnak. Az azonos fejezethez kötődő *B*) feladatok témakörei között nem lehet jelentős átfedés.

Az *A*) feladatok legalább kétharmadának tartalmaznia kell ténylegesen kivitelezendő mérést.

A tétel jellemzői

A) feladat: egy mérés elvégzése

A mérési feladat a nyilvános anyagban szereplő 20 mérés valamelyike. A mérési feladatnak része a tételben leírt mérés elvégzésének megtervezése is.

A feladat szövege megszabja, hogy a vizsgázónak milyen mérési feladatot kell elvégeznie, milyen módon kell rögzítenie a kapott eredményeket.

A mérési feladatok legfeljebb 25%-a évenként változhat.

B) feladat: egy tétel kifejtése

A tételkifejtés a vizsgakövetelményben szereplő témakörökhöz kapcsolódó elméleti anyag kifejtése megadott kérdések alapján, illetve amennyiben a követelményrendszer lehetővé teszi - a kapcsolódó fizikatörténeti vonatkozások ismertetése. A feladat szövegének erre utalnia kell.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet 50 ponttal értékelhető.

Ebből 45 pont a tartalmi rész minősítése. A központi értékelési útmutató rögzíti az egyes tételek kifejtésének elvárt összetevőit és az ezekre adható, a 45 pont felosztásával kialakított maximális részpontoszámokat. Az egyes összetevők jellemzően 4-10 pontot érnek, az *A*) feladatra adott pontszám nem lehet több 25 pontnál. Az egyes részpontok a felelet színvonalától függően bontandók. A felelet tartalmi minősítése ennek az értékelési szempontsornak az alkalmazásával történik.

5 pont adható a felelet felépítésére és az önálló kifejtésre. A 0-5 pontig adható pontszám megítélése az alábbi szempontok szerint történik:

- a felelet mennyire alkot összefüggő, logikus egészet;
- nem tartalmaz-e a tételtől eltérő fejtegetést;
- mennyire önálló a kifejtés (azaz szükség van-e és milyen mértékben, mennyire lényeges részeknél segítő kérdésre).

A vizsgázó teljesítményének rögzítése az egyéni értékelőlapon történik, amely tartalmazza a felelet elvárt összetevőit (beleértve a kifejtést is), az ezekre adható maximális részpontoszámot és a vizsgázó által kapott részpontoszámokat, továbbá az elért összpontoszámot.”

6. Az R. Mellékletének FÖLDRAJZ (FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK) fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„FÖLDRAJZ (FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK)

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Az érettségi vizsgán a vizsgázónak a földrajzi-környezeti **ismereteiről**, valamint az alábbi földrajzzal kapcsolatos **kompetenciáknak** – adott vizsgaszintnek megfelelő – elsajátításáról kell számot adnia:

- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk olvasása, értelmezése;
- kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térképvázlatok készítése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása;
- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése és etikus felhasználása;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

A földrajz érettségi vizsgakövetelmény tartalmazza az általános iskolai regionális földrajzi tananyagot is. Ezért a vizsga sikeres teljesítéséhez szükség van az általános iskolában tanultak szintézisére, valamint a középiskolában elsajátított ismeretek alapján történő újraértelmezésére. A részletes vizsgakövetelményekben nincs felsorolva a vizsga sikeres teljesítéséhez szükséges topográfiai követelmény, a kerettantervben megadott topográfiai fogalmak egyben a vizsgakövetelményt is jelentik. Az általános fogalmakat csak abban az esetben emeli ki a követelményrendszer, ha azok eltérnek a korábban megszokott gyakorlattól. Az egyes témakörök eltérő részletezettséggel jelennek meg. Részletesebb kifejtés akkor olvasható, ha a hagyományoshoz képest új ismeretekkel és képességekkel kapcsolatos követelmények fogalmazódnak meg.

A közép- és emelt szintű részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázatban az emelt szint oszlopa csak a középszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintű vizsga természetesen magába foglalja a középszintű követelményeket is.

B) TÉMAKÖRÖK

1. Térképi ismeretek

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. A térkép	<p>Magyarázza a kicsinyítés mértéke és a méretarány közötti kapcsolatot.</p> <p>Ismertesse a domborzatábrázolás különböző módszereit.</p> <p>Ismerje fel térképen a domborzati formákat.</p> <p>Használja információszerezés során és feladatokban a szintvonal, a magassági számok és a relatív magasság fogalmát.</p> <p>Ismerje a földrajzi fókuszát jellemzőit. Készítsen térképvázlatot, és alakítsa ki a jelrendszerét. Használja feladatmegoldásai során a tematikus térképen közölt információkat.</p>	<p>Ismertesse a térképkészítés fejlődését, tudjon olyan korlátokat és vívmányokat említeni, amelyek befolyásolták.</p> <p>Következtessen a nagy, a közepes és a kis méretarányú, illetve különböző tartalmú térképek felhasználási lehetőségeire.</p> <p>Igazolja példákkal, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak.</p> <p>A vetület fogalma, a legelterjedtebb vetülettípusok és jellemzőik összehasonlítása, alkalmazhatóságuk korlátai.</p>
1.2. Tájékozódás a térképen és a térképpel	<p>Értelmezze a térkép jelei, színei és számai által közölt információkat. Mérjen és határozzon meg távolságot térképi egyenes és görbe vonal mentén különböző eszközök segítségével. Oldjon meg egyszerű számítási feladatokat a méretarány felhasználásával. Olvassa le a tényleges magasságot, számítsa ki a viszonylagos magasságot térképi információk alapján. Végezzen helymeghatározási és tájékozódási feladatokat térképen és térképpel. Oldjon meg tájékozódási, számítási</p>	<p>Határozzon meg távolságot az Egyenlítő vagy valamely hosszúsági kör mentén fókuszát segítségével. Számítson területet arányszám felhasználásával. Oldjon meg a méretarány használatát igénylő számítási feladatokat. Szerkesszen metszetet a szintvonalas térkép alapján.</p>

	<p>feladatokat a fokhálózat használatával.</p> <p>Olvasson le információkat különböző méretarányú és tartalmú térképekről és tömbszelvényekről, elemezze és vesse össze azokat.</p> <p>Végezzen összehasonlító elemzést tematikus térképekkel.</p>	
1.3. Távérzékelés és térinformatika	<p>Ismertesse a légi- és az űrfelvételek felhasználási lehetőségeit, tudjon példát mondani alkalmazásukra.</p> <p>Azonosítson környezeti elemeket térképvázzalattal vagy térképpel történő összevetés alapján légi- és űrfelvételeken.</p> <p>Ismerje a GPS működési elvét és jelentőségét.</p>	<p>Ismertesse a műholdak csoportosítását pályatípus és feladat alapján. Emelje ki a földmegfigyelő műholdcsaládokat. Mutassa be a műholdfelvételek készítésének elvét, a műholdfelvételek típusait és alkalmazásuk lehetőségeit.</p> <p>Olvasson le tényeket légi- és űrfelvételekről.</p> <p>Ismertesse a földrajzi információs rendszer (GIS) szerepét.</p>

2. Kozmikus környezetünk

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A csillagászati ismeretek fejlődése. A Világegyetem	<p>Ismertesse a Naprendszer helyét, a Tejútrendszer alakját, méreteit.</p> <p>Igazodjon el a csillagászati nagyságrendekben.</p> <p>Különítse el a csillagok és a bolygók tartalmi jegyeit.</p>	<p>Mutassa be a naptávolság, a hőmérséklet és az anyageloszlás összefüggéseit.</p> <p>Ismertesse a csillagászat történeti fejlődésének jelentősebb állomásait.</p> <p>Értelmezze a csillagképek látszólagosságát, tudjon példákat mondani.</p>
2.2. A Nap és kísérői	<p>Sorolja fel a Naprendszert alkotó égitesteket.</p> <p>Ismertesse a Nap jellemzőit (mérete, távolsága a Földtől, anyagi összetétele, belső és felszíni hőmérséklete).</p> <p>Mutassa be a Nap földi életet meghatározó szerepét, legfontosabb sugárzásait és azok légköri következményeit.</p> <p>Tudja megkülönböztetni a nap- és holdfogyatkozás kialakulásának okait.</p> <p>Sorolja fel a Föld- és a Jupiter-típusú bolygókat, sorrendjüket, mutassa be közös és egyedi jellemzőiket.</p> <p>Ismertesse a Hold mozgásának</p>	<p>Ismertesse a Nap gömbhéjas szerkezetét, a Nap szféráinak jelenségeit és ezek hatását a földi életre.</p> <p>Elemesse a Naprendszer bolygóiról készült adatsorokat.</p> <p>Magyarázza meg a holdfázisok és a nap- és holdfogyatkozások</p>

	<p>sajátosságát, értse a holdfázisok váltakozásának okát.</p> <p>Különböztesse meg a nap- és a holdfogyatkozás jelenségét, valamint okait.</p> <p>Magyarázza a meteor és meteorit közötti különbséget.</p>	<p>kialakulását, készítsen egyszerű ábrát a jelenségekről.</p> <p>Jellemezze a Hold felszínét, bizonyítsa a felszíni hőmérséklet és a légkörihiány összefüggését.</p> <p>Magyarázza a törpebolygó mint égitest kialakulását.</p> <p>Mutassa be az üstökösök felépítésének jellemzőit, mozgásának jellemzőit, jellegzetes formájuk kialakulását.</p>
<p>2.3. A Föld és mozgásai</p> <p>Tengely körüli forgás</p> <p>Nap körüli keringés</p>	<p>Legyen tisztában a Föld méreteivel (sugár, Egyenlítő).</p> <p>Ismertesse az eltérítő erő hatásait.</p> <p>Mutassa be egyszerű rajzzal a napsugarak hajlásszöge és a szoláris éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggést.</p> <p>Magyarázza a nappalok és az éjszakák váltakozását.</p> <p>Ismerje az égitestek látszólagos napi K-Ny-i járását, a forgás Ny-K-i irányát.</p> <p>Alkalmazza az alapvető átváltásokat: 15 hosszúsági fok = 1 óra időkülönbség = 1 időzóna, 1 hosszúsági fok = 4 perc időkülönbség.</p> <p>Számítsa ki a helyi és a zónaidőt.</p> <p>Ismerje a keringés pályájának jellemzőit, a keringés idejét.</p> <p>Értelmezzon a keringéssel kapcsolatos ábrákat.</p> <p>Ismerje a tavaszi és az őszi napéjegyenlőség, a nyári és a téli napforduló fogalmát és időpontját.</p> <p>Mutassa be a forgástengely ferdesége és az évszakok kialakulása közötti összefüggést.</p>	<p>Bizonyítsa a Föld alakja és tengely körüli forgása közötti összefüggést.</p> <p>Hasonlítsa össze a Vénusz, a Mars és a Föld felszíni és légköri folyamatait.</p> <p>Magyarázza meg a nappalok és éjszakák hosszának a változását.</p> <p>Számítsa ki a Nap delelési magasságát a nevezetes időpontokban bármely földrajzi helyen.</p> <p>Alkalmazza feladatmegoldás során a dátumválasztó vonal következményét.</p>
<p>2.4. Az űrkitatás szerepe a Naprendszer megismerésében</p>	<p>Mondjon példákat az űrkitatás eredményeinek gyakorlati hasznosítására.</p> <p>Nevezzen meg az űrkitatáshoz kapcsolódó magyar vonatkozású eredményeket.</p>	<p>Mutassa be az űrkitatás legfontosabb mérföldköveit. Sorolja fel az űrkitatás eszközeit, és ismerje azok funkcióit.</p> <p>Ismertesse a mesterséges holdak típusait és szerepüket a mindennapi életben.</p> <p>Mutassa be a mesterséges égitestek,</p>

		szondák jelentőségét a Naprendszer, a Tejútrendszer és más galaxisok, exobolygók megismerésében szövegek alapján.
--	--	---

3. A geoszférák földrajza

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A kőzetburok		
3.1.1. Földtörténet	<p>Ismertesse a földtörténeti korbeosztás nagy egységeit.</p> <p>Tudja időbeli sorrendjüket és hozzávetőleges időtartamukat, ismerje az egyes földtörténeti idők meghatározó eseményeit, képződményeit, területi előfordulásukat.</p> <p>Fogalmazza meg a légkör, a vízburok és a bioszféra fejlődésének kapcsolatát a földtörténeti eseményekkel.</p>	<p>Hasonlítsa össze a relatív és az abszolút kormeghatározás elveit, módszereit.</p> <p>Értelmezze a geoszférák fejlődését és azok kölcsönhatásait (öslégkör, ósóceán, bioszféra).</p> <p>Ismertesse az őskontinensek (Pangea, Laurázsia, Gondwana) kialakulásának folyamatát, feldarabolódásuk és összekapcsolódásuk következményeit.</p> <p>Legyen tisztában a jégkorszak fogalmával, tudjon következményeket említeni.</p>
3.1.2. A Föld gömbhéjas szerkezetének jellemzői	<p>Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni.</p> <p>Ismertesse ábrák segítségével a Föld belsejének fizikai jellemzőit, és tudjon példát mondani következményeire.</p> <p>Értelmezze az asztenoszféra áramlásainak és a kőzetlemezek mozgásainak kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségét példák alapján.</p>	<p>Igazolja példákkal a geoszférák közötti kapcsolatokat.</p> <p>Hasonlítsa össze adatok és ábrák alapján az egyes gömbhéjak jellemző kémiai, ásványtani összetételét, hőmérsékleti, nyomás- és sűrűségviszonyait.</p> <p>Mutassa be a földmágnesség és a tájékozódás kapcsolatát.</p>
3.1.3. A kőzetlemezek és – mozgásaik következményei	<p>Ismerje a kőzetlemez és a földkéreg fogalmát, jellemezze a szerkezetét.</p> <p>Hasonlítsa össze a kontinentális, az óceáni kőzetlemezt.</p> <p>Nevezze meg és csoportosítsa felépítésük szerint a nagy kőzetlemezeket.</p> <p>Mutassa be a lemezmozgások okait, típusait és azok következményeit.</p>	<p>Készítsen önállóan ábrát a kőzetburok felépítéséről.</p> <p>Soroljon fel topográfiai példákat a kőzetlemez-határookra, és mutassa meg, ismerje fel azokat a térképen.</p> <p>Mutassa be a geológiai erők megnyilvánulásait a kőzetlemezek mozgásának és következményeinek összekapcsolásával.</p> <p>Készítsen és magyarázzon</p>

	<p>Értelmezze a vulkáni tevékenység és a kőzetlemez-mozgások kapcsolatát. Mutassa be ábra segítségével a magmás ércképződés folyamatát. Csoportosítsa a vulkánokat működésük, alakjuk és a kitörés helye szerint. Mutasson meg térképen és ismerjen fel térképvázlatban vulkáni övezeteket és vulkánokat.</p> <p>Mondjon példát az utóműködésre és annak gazdasági jelentőségére. Magyarázza a földrengés kialakulásának okát, kapcsolatát a vulkánossággal és a lemezszegélyekkel. Mondjon példákat a pusztítás elleni védekezés és kárenyhítés lehetőségeire.</p>	<p>kőzetlemez-mozgásokkal kapcsolatos folyamatábrákat. Ismertesse a vulkáni működés jellegét és helyét meghatározó tényezőket. Magyarázza a nehéz-, a színes- és nemesfémércek képződését, és támassza alá ezt példákkal. Magyarázza példa segítségével az ún. „forró pontok” feletti vulkánosságot.</p> <p>Ismerje a földrengéserősség mérésének elvét, a rengések kísérőjelenségeit. Ismerje a rengéshálózat, rengésközpont kapcsolatát.</p>
3.1.4. A hegységképződés	<p>Mutassa be a hegységképződés típusait, kapcsolatát a kőzetlemezek tulajdonságaival és mozgásaival. Mondjon ezekre példákat. Ismertesse a gyűrődés és a vetődés folyamatát, összefüggésüket a szerkezeti mozgásokkal, illetve a gyűrt- és röghegységek kialakulásával. Mondjon példákat típusaikra, formáikra. Különböztesse meg ábrákon, képeken a gyűrt- és a röghegységeket formakincsük alapján. Csoportosítsa a hegységeket szerkezetük, magasságuk és formakincsük alapján.</p>	<p>Mutassa be a hegységképződési szakaszok összefüggéseit. Rajzoljon és elemezzen a hegységképződéshez kapcsolódó egyszerű folyamatábrákat.</p>
3.1.5. A kőzetburok (litoszféra) építőkövei, ásványkincsek	<p>Hasonlítsa össze az ásványok és a kőzetek jellemzőit. Ismertesse a kőszenek, a kősó és a szénhidrogének keletkezését. Sorolja be keletkezés szerint, csoportosítsa és ismerje fel az alábbi ásványokat, kőzeteket: kősó, mészkő, dolomit, homok, homokkő, lösz, kőszénfajták, kőolaj, agyag, bauxit, gránit, andezit, bazalt, riolit, vulkáni tufák, márvány, palás kőzetek.</p>	<p>Magyarázza és mutassa be példákon a lemezmozgások, a kőzetek keletkezése és átalakulása kapcsolatát, a kőzetek anyagainak körforgását. Ismerje fel a kéregszerkezet és az ásványkincsek előfordulása közötti kapcsolatokat. Csoportosítsa összetételük alapján a magmás kőzeteket. Mutassa be a magmás és üledékes</p>

	<p>Mondjon példát az előfordulásukra és a felhasználásukra.</p> <p>Jellemezze a bazaltot, az andezitet és tufáikat, a gránitot, a mészkövet és a löszet.</p> <p>Mutassa be az ércek gazdasági hasznosítását példák alapján.</p> <p>Ismertesse a kőszén és a szénhidrogének keletkezését.</p> <p>Ismerje fel a bányászat, a fosszilis energiahordozók kitermelésének és felhasználásának környezeti következményeit információgyűjtés és –feldolgozás alapján.</p>	<p>ércképződést.</p> <p>Értelmezze a nagy tömegű kőzetátalakítás és a fenntarthatóság kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a bányászat károkozásának mérséklését és a rekultiváció lehetőségeit példákban.</p>
<p>3.1.6. A Föld nagyszerkezeti egységei</p>	<p>Ismertesse a Föld nagyszerkezeti egységeit.</p> <p>Tudjon példákat mondani a nagyszerkezeti egységek előfordulására, és mutassa meg ezeket a térképen, ismerje fel a térképvázlaton.</p> <p>Mutassa be a nagyszerkezeti egységek és a jellemző ásványkincs-előfordulások kapcsolatát.</p>	<p>Mutassa be a Föld nagyszerkezeti egységeinek kialakulását és átalakulásukat a földtörténeti idők folyamán.</p> <p>Ismerje fel, különböztesse meg képeken, ábrákon a nagyszerkezeti egységeket.</p> <p>Magyarázza a nagyszerkezeti egységek formakincsének kialakulását.</p>
<p>Ösföldek</p>	<p>Mutassa be ábra és kép segítségével az ösföldek, a röghegységek és a gyűrthegységek formakincsét.</p> <p>Ismertesse az ősmasszívumok szerkezeti (fedett, fedetlen) és morfológiai (hegyvidék, lépcsős vidék, letarolt síkság, táblás vidék) típusait.</p>	
<p>Röghegységek</p>	<p>Ismertesse a Kaledóniai-, a Variszkuszi-hegységrendszer tagjait, jellemezze a szerkezetüket.</p>	
<p>Gyűrthegységek</p>	<p>Sorolja fel az Eurázsiai- és a Pacifikus-hegységrendszer tagjait.</p> <p>Hasonlítsa össze a két hegységrendszert.</p>	
<p>Süllyedékterületek, síkságok</p>	<p>Csoportosítsa a síkságokat tengerszint feletti magasságuk és keletkezésük szerint. Tudjon példát az egyes típusokra.</p> <p>Mutassa be gazdasági jelentőségüket</p>	
<p>3.1.7. A földfelszín formálódása</p>	<p>Támassa alá példákkal a geológiai és a földrajzi erők (köztük az ember), valamint az ember szerepét a</p>	<p>Értelmezze a geológiai erők és a földrajzi erők harcát.</p> <p>Mutassa be a földrajzi erők</p>

	<p>felszínformálódásban (lepusztulás, szállítás, felhalmozás).</p> <p>Ismerje fel képeken, ábrákon, modelleken a felszínformákat (mélyföld, alföld, fennsík, dombság, közép-hegység, magashegység, völgy, medence, hátság).</p> <p>Mondjon példát az egyes felszínformákra a kontinensek és hazánk területéről. Mutassa meg a térképen és ismerje fel a térképívázatban.</p> <p>Ismerje fel a földrajzi erőket az aprózódás és a mállás; a lepusztulás és a felhalmozódás, feltöltődés; az üledékképződés és az üledékes kőzetek keletkezése folyamatában.</p>	<p>munkája és a földrajzi övezetesség összefüggéseit.</p> <p>Ismerje fel, különböztesse meg képeken, ábrákon a felszínformákhoz kapcsolódó tájakat, helyezze el ezeket a kontinenseken és a földrajzi övezetekben.</p> <p>Különböztesse meg a kontinensek területét gyarapító és fogyasztó folyamatokat.</p> <p>Mutassa be a szárazföldek és a tengerek mindenkori földgömbi helyzetének természetföldrajzi és környezeti következményeit a mai földrészek kialakulásához vezető állapotok példáin.</p>
3.1.8. A talaj	<p>Ismertesse a talaj szerkezetét, szintjeinek jellemzőit.</p> <p>Nevezze meg és jellemezze az elterjedt zonális és azonális talajokat (pl. mezőségi talaj, barna erdei talaj, podzol, trópusi vörösföld, szikes), tudjon példát mondani földrajzi elhelyezkedésükre.</p> <p>Mutassa be példák alapján a talajt veszélyeztető környezeti folyamatokat és a veszély mérséklésének lehetőségeit.</p>	<p>Mutassa be a talajképződés folyamatát.</p> <p>Jellemezze a talajt mint a legösszetettebb és a társadalmi-gazdasági folyamatok miatt legsérülékenyebb környezeti képződményt.</p> <p>Mutassa be az elterjedt zonális és azonális talajok kialakításában szerepet játszó tényezőket, bizonyítsa az éghajlat meghatározó szerepét.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek összevetésével az éghajlat, a talajtípusok és a gazdálkodás összefüggéseit.</p> <p>Bizonyítsa a domborzati jellemzők, a gazdálkodási mód és a talajpusztulás összefüggéseit.</p> <p>Igazolja példák alapján a fenntarthatóság és a talaj kapcsolatát a különböző éghajlati övekben.</p> <p>Mutassa be a talaj környezeti hatásjelző szerepét.</p>
3.2. A levegőburok		
3.2.1. A légkör kialakulása, anyaga és szerkezete	<p>Sorolja fel és csoportosítsa a légkört alkotó anyagokat.</p> <p>Ismertesse a légkör szerkezeti felépítését, a szférák jellemzőit és a</p>	<p>Ismertesse a légkör fejlődését, összetételének változását, az ózonréteg kialakulását.</p>

	<p>bennük lezajló változások lényegét. Elemézzen a témához kapcsolódó ábrát. Nevezze meg a legnagyobb légszennyező forrásokat.</p>	<p>Támassza alá példákkal a légkör gazdasági jelentőségét.</p>
<p>3.2.2. A levegő felmelegedése</p>	<p>Magyarázza a levegő felmelegedését a földrajzi helyzet, a napsugarak hajlásszöge alapján. Bizonyítsa példákkal a felmelegedést és a lehülést módosító tényezők szerepét.</p> <p>Fogalmazza meg a felmelegedés és a lehülés törvényszerűségeit. Értelmezze ábra segítségével az üvegházhatás kialakulását, jelentőségét. Mutassa be a hőmérséklet napi és évi járásának folyamatát és összefüggését a Föld fő mozgástípusaival. Számítsa ki a napi és az évi középhőmérsékletet, a napi, az évi közepes és az abszolút hőingadozást.</p> <p>Ábrázoljon grafikusán hőmérsékleti adatokat, hasonlítsa össze és elemezzen hőmérsékleti tematikus térképeket. Ismerje fel a napsugárzás és az energetika kapcsolatának példáit.</p>	<p>Ismerje a hőmérséklet gazdasági jelentőségével kapcsolatos fogalmakat (tenyészidőszak, hőösszeg, napfénytartam).</p> <p>Ismertesse a felmelegedést meghatározó és módosító tényezőket, valamint hatásuk gazdasági-energetikai hasznosíthatóságának példáit.</p>
<p>3.2.3. A levegő mozgása</p>	<p>Ismerje a légnyomás és az izobár fogalmát. Magyarázza a légnyomás változásának okát és kapcsolatát a szél kialakulásával, a Föld forgásából származó eltérítő erő szerepét a légáramlás irányának kialakulásában.</p> <p>Mutassa be a magas és alacsony légnyomású, a leszálló és felszálló légáramlású övezetek kialakulásának okait. Ismertesse az állandó szélrendszerek (passzátszelek, nyugatias szelek, sarki szelek) jellemzőit és kialakító tényezőiket. Ismerje a hőmérsékleti egyenlítő</p>	<p>Nevezzen meg trópusi ciklonokat, helyi szeleket, szélrendszereket (tornádó, parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél), mutassa be jellegzetességeiket. Ismerje a főn kialakulását és jelentőségét. Mutassa be ábra segítségével a függőleges légmozgások és a szelek</p>

	<p>fogalmát és szerepét.</p> <p>Mutassa be az általános légkörzés rendszerét egyszerű rajzon.</p> <p>Mutassa be a monszunszél évszakos irányváltását és következményeit a mérsékelt és a forró övezetben.</p> <p>Ismertesse a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzőit, kialakulásuk fő térségeit.</p> <p>Mutassa be hatásukat az időjárásra és az éghajlatra.</p> <p>Magyarázza a hidegfront és a melegfront kialakulásának feltételeit, hasonlítsa össze jellemzőiket.</p> <p>Elemezze hatásukat a mindennapi életre.</p>	<p>kapcsolatát.</p> <p>Tárja fel a futóáramlás szerepét.</p> <p>Ismertesse a passzát és a forró övezeti monszun szélrendszer kapcsolatát.</p> <p>Készítsen magyarázó ábrát a monszun szélrendszerek kialakulásáról.</p>
3.2.4. Felhő- és csapadékképződés	<p>Alkalmazza a légköri folyamatok bemutatása során a következő fogalmakat: tényleges- és viszonylagos vízgőztartalom, telítettség, túltelítettség, harmatpont, kicsapódás, halmazállapot-változás.</p> <p>Ismertesse a csapadékképződés feltételeit, mutassa be ábra segítségével a felhő- és csapadékképződés folyamatát.</p> <p>Magyarázza a különböző hulló és talajmenti csapadékfajták kialakulásának folyamatát.</p> <p>Támassza alá példákkal a csapadék gazdasági jelentőségét.</p>	<p>Ismerje fel a főbb felhőtípusokat.</p> <p>Értse, mikor és miért alakulnak ki, milyen időjárást eredményeznek.</p> <p>Oldjon meg vízgőztartalom-számítási feladatokat.</p>
3.2.5. Az időjárás és az éghajlat	<p>Mutassa be az időjárás- és éghajlati elemek változásainak folyamatát, okait.</p> <p>Mutassa be az időjárás-jelentés és előrejelzés jelentőségét a mindennapi életben és a gazdaságban.</p> <p>Hasonlítsa össze az éghajlati elemekkel kapcsolatos tematikus térképeket és klímadiagramokat, szerkesszen adatokból diagramot, dolgozzon fel szöveges forrásanyagot.</p> <p>Ismerjen fel légköri képződményeket időjárás- és műholdfelvételeken.</p> <p>Értelmezzen szöveges és képi időjárás-előrejelzést, vonjon le</p>	<p>Igazolja példákkal a légkör egységes rendszerként való működését, fogalmazzon meg a Föld éghajlatára vonatkozó törvényszerűségeket, szabályokat.</p> <p>Mondjon példákat az időjárás-változások biológiai hatásaira.</p> <p>Mutassa be az időjárás okozta veszélyhelyzetekre való felkészülést lehetőségeit, a helyes és másokért is felelős magatartás jellemzőit.</p>

	<p>következtetéseket az időjárási adatokból.</p> <p>Ismerje fel az időjárási veszélyhelyzeteket információk alapján, nevezzen meg megelőzési és védekezési módokat.</p>	
3.2.6. A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége	<p>Mutassa be a szél és a csapadék pusztító, szállító és építő felszínalakító munkáját.</p> <p>Ismerje fel a pusztító és építő tevékenység által létrehozott jellemzői formákat ábrákon és képeken.</p> <p>Igazolja példákkal a szél és a csapadék felszínformáló tevékenységének gazdasági következményeit.</p>	<p>Nevezze meg a felszínformáló tevékenységet befolyásoló tényezőket.</p> <p>Bizonyítsa az összefüggést a szél és a csapadék felszínformálása és a többi természetföldrajzi tényező között.</p> <p>Következtessen a szél és a csapadék által kialakított felszínformák létrejöttének folyamataira.</p>
3.2.7. A légszennyezés következményei	<p>Nevezze meg a legnagyobb légszennyező forrásokat.</p> <p>Mutassa be példák alapján a szennyeződés élettani, társadalmi-gazdasági stb. következményeit.</p> <p>Dolgozzon fel és értelmezzen légszennyezési adatokat, információkat.</p>	<p>Következtessen a levegő minőségére az összetétel változását bemutató adatsorokból.</p> <p>Érveljen az egyén felelőssége és lehetőségei mellett a károsítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának megőrzésében.</p> <p>Mutassa be példák alapján az emberi tevékenység ózonréteget károsító hatásait, következményeit, a szennyezés csökkentésének lehetőségeit.</p> <p>Mutassa be a társadalmi eredetű éghajlatváltozások okait és következményeit.</p>
3.3. A vízburok földrajza		
3.3.1. A vízburok kialakulása és tagolódása, tulajdonságai és mozgásai	<p>Mutassa be a vízburok tagolódását, az egyes víztípusok kapcsolódását.</p> <p>Mutassa be a víz körforgásának folyamatát, az egyes területek vízháztartását meghatározó tényezőket.</p> <p>Mutassa be az óceánok és a tengerek közötti különbségeket.</p> <p>Ismertesse a tengervíz felmelegedésének és lehülésének, fagyáspontjának sajátosságait, a víz fajhőjének és hőtároló képességének összefüggéseit.</p>	<p>Ismertesse a vízburok kialakulását.</p> <p>Értelmezze a tengervíz sótartalmát befolyásoló tényezők földrajzi összefüggéseit. Mutassa összefüggéseiben a sótartalom változását egy hosszúsági kör mentén.</p> <p>Értelmezze a sós víz és az édesvíz</p>

	<p>Mutassa be a sótartalom változásának összefüggését a párolgással, a csapadékkal, a hozzáfolyással.</p> <p>Ismerje fel az óceán- és tengervíz mozgási, áramlási rendszerének kialakulását és működését, összefüggését az általános légközzel.</p> <p>Mutasson a térképen hideg és meleg tengeráramlásokat.</p> <p>Bizonyítsa tematikus térképek és éghajlati diagramok segítségével a tengeráramlások éghajlatmódosító hatását és mondjon példát azokra.</p> <p>Értelmezze a tengerjárás kialakulását, természeti- és társadalmi-gazdasági következményeit.</p> <p>Mutassa be példák alapján a világtengert mint természeti erőforrást.</p>	<p>eltérő tulajdonságaiból adódó következményeket.</p> <p>Magyarázza a légközzel és a vízközzel rendszer hasonlóságait, kapcsolatait.</p> <p>Mondjon példát a tengeri üledék, az üledékes ásványkincsek képződésére. Ismertesse kitermelésük lehetőségeit.</p>
<p>3.3.2. A felszíni vizek és felszínalakító hatásuk</p> <p>A tavak</p> <p>A folyóvizek</p>	<p>Ismertesse a tómedencék keletkezési típusait.</p> <p>Mutasson példákat a térképen az egyes típusokra.</p> <p>Ismertesse a tavak pusztulásának okait és szakaszait.</p> <p>Értékelje az emberi tevékenység szerepét a tavak keletkezésében és pusztulásában.</p> <p>Mondjon példát a tavak hasznosítási módjaira.</p> <p>Alkalmazza az alábbi fogalmakat: vízgyűjtő terület, vízváltó, fő- és mellékfolyó, lefolyásos és lefolyástalan terület, vízállás, vízhozam, vízjárás.</p> <p>Mutassa be a folyó vízjárásának jellemzőit, összefüggéseit a földrajzi fekvéssel, a domborzattal és az éghajlattal.</p> <p>Számítsa ki a folyó vízhozamát.</p>	<p>Következtessen a térkép segítségével a tavak keletkezésére elhelyezkedésük, alakjuk, mélységük alapján.</p> <p>Alkosson véleményt néhány példa alapján a mesterséges tavak létrehozásának céljairól és környezeti következményeiről.</p> <p>Bizonyítsa példákkal térkép segítségével a domborzat és a szakaszjelleg összefüggését, térbeli változását.</p> <p>Értelmezzen vízállás-jelentést.</p>

	<p>Ismertesse a folyó munkavégző képességét meghatározó tényezőket. Soroljon fel az árvíz kialakulásához vezető tényezőket, a veszélyhelyzet mérséklését segítő megoldásokat.</p>	
3.3.3. A felszín alatti vizek	<p>Magyarázza a felszíni és a felszín alatti vizek kapcsolatát. Ismertesse a felszín alatti vizek kialakulását, vizük mozgását, valamint egymással, a csapadékkal és a párolgással való kapcsolatát. Rendszerezze a felszín alatti vizeket különböző szempontok szerint.</p>	<p>Értelmezze a földtani szerkezet és a felszín alatti víztípusok kialakulásának kapcsolatát. Mutassa be a kőzetminőség szerepét a felszín alatti vizek elhelyezkedésében és mozgásában. Alkalmazza a geotermikus gradiensről tanultakat a felszín alatti vizek hőmérsékletének magyarázatában.</p>
3.3.4. A víz és a jég felszínformáló munkája	<p>Mutassa be ábra alapján a hóhatár magasságának összefüggését a földrajzi szélességgel és a domborzattal. Ismertesse a gleccserek és a belföldi jégtakaró pusztító és építő munkáját. Ismerje fel ábrán, képen a jég által formált képződményeket. Jellemezze a pusztuló és az épülő tengerpartot. Mutassa be ábrák, képek alapján a folyóvíz építő és romboló munkáját. Ismerje fel a jellegzetes képződményeket.</p>	<p>Hasonlítsa össze a belföldi és a magashegységi jégképződés folyamatát. Hasonlítsa össze a kétféle jégtakaró felszínformálását. Mutassa be konkrét tájak példáján a jég felszínformálásának következményeit. Mutassa be a tengervíz mozgásai és a partformák közötti összefüggést. Ismerje fel a víz felszínformáló munkájának földrajzi összefüggéseit. Igazolja ezeket konkrét példákon. Következtesen a jég és a víz által kialakított felszínformák létrejöttének folyamataira.</p>
A karsztosodás	<p>Ismertesse a karsztosodás folyamatát. Jellemezze a felszíni és felszín alatti karsztformákat, ismerje fel ezeket képeken, ábrákon. Tudjon következtetni kialakulásuk folyamatára.</p>	<p>Ismerje a mészkő oldódásának kémiai folyamatát, a talaj- és növényborítottság szerepét a karsztosodásban. Mutassa be a karsztosodást befolyásoló tényezők összefüggéseit. Ábrázolja egyszerű metszeten a karsztformákat.</p>
A vízburok mint gazdasági erőforrás	<p>Ismertesse hazai példán a vízgazdálkodás feladatait, az ár- és belvízvédelem szerepét. Ismerje fel a veszélyhelyzetek kialakulásához vezető folyamatokat, fogalmazza meg a helyes magatartás jellemzőit. Mutassa be a kommunális és az ipari vízellátás, az öntözés, a vízenergia</p>	<p>Következtesen a földrajzi elhelyezkedésből, a természet- és a társadalomföldrajzi jellemzőkből a vízigényekre és azok kielégítésének módjára. Ismerje a folyószabályozás lényegét és módszereit, mutassa be jelentőségét a társadalmi-gazdasági életben.</p>

	<p>hasznosításának lehetőségeit és korlátait példák alapján. Jellemezze a vízi szállítást, fogalmazza meg előnyeit és korlátait. Mutassa be hazai és nemzetközi példákon a víz kínálta idegenforgalmi lehetőségeket. Ismertesse a belvíz kialakulásának okait, az ár- és belvízvédelem feladatait. Bizonyítsa példákkal a domborzat és a csapadék kapcsolatát a vízenergia hasznosításának lehetőségeivel.</p>	<p>Bizonyítsa szöveges források alapján a nemzetközi összefogás szükségességét a vízgazdálkodásban, a vizek védelmében. Hasonlítsa össze az ivóvíz és az ipari víz tulajdonságait, kinyerésük lehetőségeit és korlátait. Magyarázza a vízzel való gazdálkodás szerepét a fenntartható fejlődésben.</p>
3.4. A geoszférák kölcsönhatásai	<p>Elemelzen a geoszférák kölcsönhatásaihoz kapcsolódó folyamatábrákat és szemelvényeket.</p>	<p>Mutassa be példák segítségével az egyes geoszférákban lezajló folyamatoknak a többi geoszférára gyakorolt hatását és azok következményeit. Mondjon példákat a több geoszférára is kiterjedő környezeti ártalmakra, kiváltó okaira és következményeikre, megelőzésük és megoldásuk lehetőségeire. Elemelzen a témához kapcsolódó folyamatábrákat és szemelvényeket.</p>

4. A földrajzi övezetesség

Megjegyzés: A vízszintes földrajzi övezetességnél szereplő általános követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. A szoláris és a valódi éghajlati övezetek Szoláris éghajlati övezetek	<p>Magyarázza egyszerű rajz készítésével a napsugarak hajlásszöge és a felmelegedés mértékének földrajzi szélességtől függő változását. Jelölje térképvázlatban a szoláris éghajlati övezeteket, fogalmazza meg helyüket a földrajzi fókuszban.</p>	<p>Magyarázza a szoláris övezetek határainak elhelyezkedését. Értelmezze a szoláris éghajlati övezetesség kialakulásának törvényszerűségeit, értelmezze a valódi éghajlati övezetességgel való kapcsolatát, az övezetességet kialakító és módosító tényezők szerepét, összefüggéseit.</p>
Valódi éghajlati övezetek	<p>Mutassa be, hogyan módosítják az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a földfelszín és a domborzat az éghajlatot. Értelmezze az éghajlati és a földrajzi</p>	<p>Mutassa be a szoláris és a valódi éghajlati övezetesség közötti különbséget.</p>

	övezetesség közötti különbséget.	
4.2. A vízszintes földrajzi övezetesség	<p>Értelmezze a földrajzi övezetesség fogalmát, rendszerét (övezet, öv, terület/vidék).</p> <p>Jellemezze az egyes övezetek, övek, területek/vidék éghajlati, vízrajzi és felszinformálódási sajátosságait, talaját és élővilágát.</p> <p>Mutassa be, hogyan befolyásolják a természetföldrajzi jellemzők a társadalom lehetőségeit az egyes övezetekben, övekben, területeken.</p> <p>Sorolja fel az egyes övek, területek/vidék legfontosabb gazdasági növényeit, tenyésztett állatait, a gazdálkodás területi típusait.</p> <p>Ismerje fel és jellemezze fényképek, ábrák és leírások alapján a földrajzi övezetesség tipikus területeit.</p> <p>Elemézzon a Föld és a kontinensek zonalitását bemutató tematikus térképeket, diagramokat.</p> <p>Értelmezzen és hasonlítsa össze klímadiagramokat.</p> <p>Ismertesse a különböző övezetek, övek főbb környezeti problémáit</p> <p>Mutassa meg térképen és ismerje fel kontúrtérképen az egyes övezetek, övek, területek/vidék elhelyezkedését.</p>	<p>Mutassa be az összefüggéseket és a törvényszerűségeket a földrajzi övezetesség elemeinek kapcsolatrendszerében (talajképződés folyamata, vízháztartást befolyásoló tényezők, felszinformálódási folyamatok).</p> <p>Mondjon példákat az övezetesség és a táj eltartóképességének kapcsolatára, az övezetesen elrendeződő természeti erőforrásokra, a gazdálkodás jellemző módjaira.</p> <p>Mutassa meg térképen, rajzolja be munkatérképre az életközösségek környezetkárosodással leginkább sújtott területeit.</p> <p>Mondjon példákat arra, hogyan kezeli a társadalom az övezetek, övek, területek környezeti problémáit.</p> <p>Ismerjen fel öveget, területeket/vidéket klímadiagramok alapján.</p> <p>Jellemezzen komplexen földrajzi övezeteket, öveget, területeket/vidéket tematikus térképek összehasonlításával.</p> <p>Elemézzon az övezetességet bemutató komplex szelvényeket.</p>
4.3. Az egyes övezetek egyedi jellemzői		
4.3.1. A forró övezet	<p>Mutassa be a környezeti tényezők és a természetföldrajzi jellemzők változását az Egyenlítő és a térítőkörök között.</p> <p>Magyarázza az övezet öveinek elkülönítési szempontjait.</p>	<p>Mutassa be a természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve a gazdálkodás kapcsolatát az ok-okozati összefüggések feltárásával.</p> <p>Magyarázza a felszinformálódás övezeten belüli eltéréseit.</p> <p>Értelmezze a száraz és a csapadékos időszak váltakozásának hatását az egyes természetföldrajzi tényezőkre, illetve a társadalmi-gazdasági sajátosságokra, művelésmódokra.</p>
Egyenlítői öv	<p>Mutassa be a passzát szélrendszer szerepét az egyenlítői éghajlat és a többi természetföldrajzi jellemző kialakulásában.</p>	

<p>Átmeneti öv</p>	<p>Mutassa be a trópusi erdőirtások és felégetések következményeit.</p> <p>Hasonlítsa össze a nedves és a száraz szavanna éghajlati sajátosságait, ismertesse a különbségek okát.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a passzát szélrendszer és az éghajlat átmeneti jellege között.</p> <p>Mutassa be a szavannák túllegeltetésének és a növényzet felégetésének hatásait.</p> <p>Értelmezze az állandóan leszálló légáramlás szerepét trópusi sivatagi éghajlat kialakulásában.</p>	
<p>Térítői öv</p>	<p>Ismertesse az időszakos vízfolyások, a jövevényfolyók és az oázisok szerepét a gazdálkodásban.</p>	
<p>Monszun vidék</p>	<p>Magyarázza a trópusi monszun kialakulását, a nyári és a téli monszun, valamint a domborzat szerepét a csapadék térbeli és időbeli eloszlásában.</p>	<p>Mutassa be az összefüggést a forró övezeti monszun éghajlat és a monszungazdálkodás sajátosságai között.</p>
<p>4.3.2. Mérsékelt övezet</p>	<p>Értelmezze az övezet öveinek elkülönítési szempontjait.</p> <p>Ismertesse a mérsékelt övezeti erdőirtások, a füves területek feltörésének, túllegeltetésének következményeit.</p>	<p>Jellemezze a mérsékelt övezet sajátosságait egy adott hosszúsági vagy szélességi kör mentén készült komplex szelvény alapján.</p>
<p>Meleg-mérsékelt öv</p>	<p>Mutassa be a tipikus mediterrán gazdálkodást, valamint a mediterrán éghajlat szerepét a napi életritmus alakításában.</p> <p>Mutassa be a mediterrán éghajlat jellegzetességeinek összefüggését az uralkodó szélrendszer váltakozásával.</p>	<p>Magyarázza a meleg mérsékelt övön belüli földrajzi különbségek okait.</p>
<p>Monszun terület</p>	<p>Hasonlítsa össze különböző források alapján a forró övezeti és a mérsékelt övezeti monszun éghajlatot.</p>	<p>Indokolja a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszun éghajlat elhelyezkedését, eltérő jellemzőit.</p>

Valódi mérsékelt öv	<p>Mutassa be az óceántól való távolság és a nyugati szelek hatását a természetföldrajzi tényezők NY–K irányú változásaira.</p> <p>Igazolja példák alapján a természetföldrajzi adottságok és társadalmi-gazdasági sajátosságok kapcsolatát.</p> <p>Ismertesse a környezeti tényezők szerepét a növénytermesztés és az állattenyésztés jellemzőinek változásában.</p>	<p>Mutassa be a természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve a gazdálkodás kapcsolatát az ok-okozati összefüggések feltárásával.</p> <p>Igazolja éghajlati diagramok és keresztmetszeti ábrák összehasonlító elemzésével a kontinentalitás Ny–K irányú változását Euráziában.</p>
Óceáni terület	Mondjon példát térkép segítségével az óceánok és a tengeráramlások éghajlatmódosító hatására.	
Mérsékelt szárazföldi terület	Hasonlítsa össze a nedves és a száraz kontinentális éghajlat sajátosságait.	Igazolja a nedves kontinentális éghajlat átmeneti jellegét.
Szárazföldi terület	<p>Mutassa be a száraz-kontinentális éghajlat kialakulásának okait.</p> <p>Ismertesse a terület speciális környezeti problémáit (a nem művelt területek feltörése, túllöntözés stb.) kialakulásuk okait.</p>	<p>Ismertesse a füves pusztát, a sztyep, a préri és a pampa területi különbségeit.</p> <p>Mondjon példákat a terület környezeti problémáinak lehetséges megoldásaira.</p>
Szélsőségesen szárazföldi terület	<p>Ismertesse a tengerektől való távolság és a domborzat szerepét a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlat kialakulásában.</p> <p>Hasonlítsa össze a forró és a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlatot.</p> <p>Mutassa be a hó- és fagyaprózódás felszínformáló szerepét a területen.</p> <p>Ismertesse az időszakos vízfolyások, a lefolyástalan területek kialakulásának okait, a vízszerzési lehetőségek szerepét a terület gazdasági hasznosításában.</p>	
4.3.5. Hideg-mérsékelt öv	<p>Hasonlítsa össze a tajga éghajlat kiterjedését az északi és a déli félgömbön.</p> <p>Bizonyítsa példákkal a gazdasági hasznosítás okozta környezeti problémákat az övben.</p>	<p>Mutassa be az öv gazdasági hasznosítását befolyásoló tényezőket.</p> <p>Ismertesse a vízháztartás sajátosságait az övben.</p>
4.3.6. A hideg övezet	<p>Ismertesse a sarkkörü és a sarkvidéki öv elkülönítésének szempontjait.</p> <p>Ismertesse, hogyan befolyásolják a hideg övezet természetföldrajzi</p>	<p>Magyarázza a nappalok és az éjszakák időtartamának földrajzi szélességtől függő változását.</p> <p>Mondjon példákat az emberi</p>

	jellemzői a társadalom lehetőségeit.	tevékenység (bányászat, vadászat) kiterjesztésének várható következményeire a hideg övezetben.
Sarkkörüi öv	Mutassa be a tundra éghajlat hatását a többi természetföldrajzi jellemzőre.	Ismertesse a talajképződés és a felszínformálódás övre jellemző vonásait.
Sarkvidéki öv	Ismertesse az állandóan fagyos éghajlat hatásait a többi természetföldrajzi jellemzőre és az élővilág elterjedésére.	Magyarázza a belföldi jégtakaró kiterjedésének különbségét az északi és a déli félgömbön.
4.4. A függőleges földrajzi övezetesség	<p>Mutassa be az összefüggést a tengerszint feletti magasság és a környezeti tényezők változása között.</p> <p>Mutassa be keresztmetszeti ábrák segítségével a forró és a mérsékelt övezet hegységeinek függőleges övezetességét, a gazdálkodási lehetőségek változását.</p> <p>Mondjon példát olyan országokra, ahol a mezőgazdasági termelés a függőleges övezetességhez igazodik.</p>	<p>Mutassa be a földrajzi erők magassággal változó felszínformáló szerepét a hegységekben.</p> <p>Készítsen függőleges övezetességet bemutató keresztmetszelvényt.</p> <p>Elemezzen függőleges övezetességgel kapcsolatos képeket, ábrákat, szövegeket.</p> <p>Hasonlítsa össze a növénytermesztés vízszintes és függőleges övezetességgel összefüggő rendszerét.</p>

5. Társadalmi folyamatok a 21. század elején

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. A népesség földrajzi jellemzői Demográfiai folyamatok	<p>Magyarázza a népességszám-változás időbeli és területi különbségeit, annak okait és következményeit.</p> <p>Mutassa be a demográfiai robbanás okait, következményeit.</p> <p>Hasonlítsa össze a fiatalodó és az öregedő társadalmak jellemzőit.</p>	<p>Kapcsolja össze a korfán tapasztalható eltéréseket jellemző történelmi eseményekkel.</p> <p>Mutassa be a népesedési szakaszok és a korfa alakjának összefüggését.</p> <p>Ismertesse az előregeredő és a fiatalodó társadalmak korösszetételéből adódó társadalmi-gazdasági következményeket.</p> <p>Mutassa be példákon a népességgyarapodás környezeti következményeit szemelvények felhasználásával.</p>
A népesség területi eloszlása	Mutassa be a népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényezőket, nevezzen meg példákat ritkán és sűrűn lakott területekre.	Bizonyítsa statisztikai adatok alapján az urbanizálódás és a gazdasági fejlettség összefüggéseit.

	<p>Jellemezze a népesedési szakaszokat.</p> <p>Olvassa le és értelmezze a korfa adatait.</p> <p>Oldjon meg a demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó egyszerű számítási feladatokat, vonjon le következtetéseket az eredmények alapján.</p> <p>Mutassa be adatok alapján a népesség kor- és foglalkozási szerkezetét, következtessen abból a gazdaság fejlettségére.</p> <p>Elemesse a népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemzőit (keresők, eltartottak).</p> <p>Nevezze meg és mutassa meg térképen a Föld legnagyobb népességkoncentrációit.</p> <p>Magyarázza meg a népesség egyenlőtlen elrendeződésének okait és következményeit.</p> <p>Nevezzen meg példákat napjaink migrációs folyamataira, magyarázza azok okait.</p> <p>Ismertesse és mutassa meg térképen az emberfajták földrajzi elterjedését.</p> <p>Értelmezze az állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiségű állam, nemzetiség fogalmát konkrét példák alapján.</p> <p>Nevezze meg a világvallásokat és azok vallási központjait.</p> <p>Nevezze meg a világnyelveket.</p>	<p>Mondjon példákat a népességvándorlások típusaira, kapcsolja össze azokat történelmi eseményekkel, illetve a népesség mai eloszlásával.</p> <p>Mutassa be napjaink migrációs folyamatainak társadalmi-gazdasági vonatkozásait.</p> <p>Mutassa be a nagyvárosok kialakulásának földrajzi és környezeti okait.</p> <p>Ismertesse példák alapján a világvallások elterjedését, a vallás kulturális és a társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepét.</p> <p>Értelmezze a világnyelvek szerepét.</p>
<p>5.2. Településtípusok, urbanizáció</p>	<p>Csoportosítsa a településeket szerepkörük szerint. Említsen példákat a különböző szerepkört betöltő településekre, a szerepkörök átalakulására.</p> <p>Mutassa be példák alapján a város kialakulásának folyamatát.</p> <p>Magyarázza a városodás és a városiasodás folyamata közötti különbségeket.</p> <p>Ismerje fel képeken, ábrákon és leírásokban a városok övezeteit, eltéréseit a különböző földrészekben.</p> <p>Csoportosítsa a falvakat alaprajzuk</p>	<p>Igazolja példákkal a település szerepköre, alaprajza és arculata közötti összefüggést.</p> <p>Hasonlítsa össze a falu és a város fejlődésének folyamatát.</p> <p>Ismertesse a városokba áramlás eltérő okait a Föld különböző gazdasági fejlettségű térségeiben.</p> <p>Magyarázza a dezurbanizáció és az elővárosodás folyamatát.</p> <p>Hasonlítsa össze a fejlett és a fejlődő világ urbanizációs folyamatait.</p> <p>Mutassa be a falvak átalakulási</p>

	<p>és funkciójuk szerint. Ismertesse a tanya változó szerepét és típusait. Mutassa be az agglomeráció, a bolygóváros és az alvóváros kialakulásának folyamatát, mutasson példát ezekre a térképen. Mutassa be példákkal a nagyvárosi élettel járó környezeti és társadalmi gondokat, nevezzen meg megoldási lehetőségeket. Értelmezze a falusi és városi népesség országonként eltérő arányait és annak összefüggéseit a gazdasági fejlettséggel.</p>	<p>folyamatát, szerepük átértékelődését. Mutassa be a tanyavilág kialakulásának okait. Hasonlítsa össze a tanyát és a farmot. Ismerje fel ábrákon és képeken a különböző földrajzi övezetek és övek településképének, építkezési módjának sajátosságait, adjon magyarázatot azokra.</p>
--	---	--

6. A világgazdaság jellemző folyamatai

<p>6.1. A nemzetgazdaságok és a világgazdaság</p>	<p>Mutassa be az állam piacgazdaságban betöltött szerepét. Nevezze meg és értelmezze a gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatókat, vessen össze adatsorokat. Jellemezze a centrum és periféria térségeket. Hasonlítsa össze a centrum- és a periféria országok világgazdasági szerepkörét. Értelmezze a periféria helyzet társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen a világgazdasági pólusokat és vezető országaikat, valamint a Föld különböző térségeinek periféria-országait. Mutassa be összehasonlító adatsorok, diagramok alapján a pólusok világgazdasági jelentőségét. Mondjon példákat különböző fejlettségű országokra.</p> <p>Mutassa be példák alapján a gazdasági fejlettség kapcsolatát az életszínvonallal. Nevezze meg a gazdaság szerveződését befolyásoló természeti és társadalmi telepítő tényezőket, nevezzen meg példákat szerepük átalakulására. Mutassa be a gazdaság ágazati</p>	<p>Mutassa be a piacgazdaság működését, elveit. Hasonlítsa össze a piacgazdaság és a tervgazdaság működését. Magyarázza a nemzetgazdaságok átalakuló szerepének okait és összefüggéseit. Értelmezze a különböző típusú statisztikai forrásokból származó fejlettséget tükröző adatsorokat. Magyarázza meg a világgazdasági pólusok kialakulásának okait, folyamatát és területi átrendeződését. Magyarázza meg a periféria-térségek kialakulásának okait. Támassza alá példákkal az eltérő fejlettségű periféria-országok felzárkózásának különböző lehetőségeit. Mutassa be a centrum és periféria térségek sajátos kapcsolatrendszerét.</p> <p>Alkalmazza konkrét példákban az életszínvonal és az életminőség mérésére szolgáló mutatókat. Értelmezze a gazdasági szerkezet átalakulását, kapcsolatát a társadalmi-gazdasági fejlődéssel. Érzékeltesse példákkal a harmadik és a negyedik szektor jelentőségét a mai világgazdaságban és a</p>
--	---	--

	<p>felépítését.</p> <p>Mutassa be országok példáin a gazdasági szerkezet átalakulását, illetve az egyes ágazatok változó szerepét, a szolgáltatás szerepének felértékelődését.</p> <p>Mutassa be a foglalkozási szerkezet átalakulását.</p>	<p>társadalmi életben.</p> <p>Magyarázza a gazdasági és a foglalkozási szerkezet átalakulásának összefüggéseit.</p>
6.2. Integrációs folyamatok	<p>Nevezze meg az együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezőket.</p> <p>Ismertesse az integrációk fejlődésének szintjeit.</p> <p>Nevezzen meg példákat különböző szintre jutott és különböző típusú integrációkra.</p>	<p>Értékelje az integrációk kialakulásában szerepet játszó tényezőket.</p> <p>Igazolja az integrálódás szükségességét napjaink világgazdaságában.</p> <p>Hasonlítsa össze az egyes integrációs szintek működését.</p> <p>Jellemezze a NAFTA és az Európai Unió mint integráció kialakulásának folyamatát, lépéseit.</p>
6.3. A globaizáció	<p>Értelmezze a globalizáció folyamatát, a világtermék fogalmát.</p> <p>Mutassa be a globalizáció kialakulásában szerepet játszó tényezőket.</p> <p>Ismerje fel leírásokban és hírekben a globalizáció folyamatát, jelenségeit.</p> <p>Mutassa be a globalizáció mindennapi életünkben érzékelhető hatását.</p> <p>Nevezzen meg a globalizációhoz kapcsolódó kedvező és kedvezőtlen folyamatokat.</p> <p>Ismerje a globalizáció és a transznacionális vállalatok szerveződésének kapcsolatát.</p> <p>Ismertesse a transznacionális vállalatok működésének elvét példák alapján. Nevezzen meg a világgazdaságban meghatározó szerepet játszó TNC-eket.</p>	<p>Ismertesse globális világgazdaság működésének jellemzőit, a világméretű szerveződést lehetővé tevő technikai feltételeket.</p> <p>Igazolja a globalizáció nyújtotta előnyök kihasználása és a társadalmi-gazdasági fejlettség kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a transznacionális vállalatok működését, a termelésszervezés sajátosságait.</p> <p>Igazolja a TNC-k szerepét a szolgáltatások és a negyedik szektor (K+F) fejlődésében.</p>
6.4. A monetáris világ	<p>Ismertesse a működőtőke és a pénztőke áramlásának jellemzőit.</p> <p>Nevezzen meg az országok eladósodásához vezető folyamatokat.</p> <p>Mutassa be a mindennapok pénzügyi folyamatait, a pénzügyi szolgáltatások (folyószámla, hitel, befektetés, értékpapírok, valuta)</p>	<p>Mutassa be a működőtőke mozgásának legfőbb irányait és hatásait a gazdasági fejlődésben.</p> <p>Tárja fel az összefüggéseket az eladósodás és az adósságválság kialakulásának folyamatában.</p> <p>Ismerje az eladósodás társadalmi és gazdasági következményeit.</p>

	<p>működésének jellemzőit. Oldjon meg egyszerű valutaváltási számítási feladatokat. Mutassa be az infláció kialakulásában szerepet játszó tényezőket. Értelmezze az egyéni hitelfelvétel kockázatait (árfolyamváltozás, kamatváltozás, törlesztési források).</p> <p>Ismertesse a nemzetközi pénzügyi szervezetek szerepét és feladataikat. Értelmezzen a gazdasági, pénzügyi folyamatokhoz kapcsolódó híreket, adatokat. Mutassa be a szükséglet és a termelés, a fizetőképes kereslet és a gazdasági egyensúly összefüggését. Nevezzen meg költségvetési tényezőket, ismerje az államháztartás fogalmát.</p>	<p>Nevezzen meg az országok eladósodásához vezető világgazdasági eseményeket, folyamatokat. Elemesse az eladósodás folyamatának nemzetközi összefüggéseit. Mondjon példákat inflációt és költségvetési hiányt gerjesztő folyamatokra. Magyarázza az infláció következményeit.</p> <p>Hasonlítsa össze az IMF és a Világbank tevékenységét. Sorolja fel a költségvetés fő összetevőit. Értelmezze az államháztartási hiány kialakulásához vezető folyamatokat. Hasonlítsa össze az árfolyam- és kamatváltozás hatását egyszerű számítási feladatban. Oldjon meg a témához kapcsolódó problémamegoldást igénylő feladatokat.</p>
--	--	--

7. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában

Megjegyzés: A Magyarország természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinél, illetve a nagytájak eltérő természeti és gazdasági képénél szereplő követelmények az egyes nagytájakra is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>7.1. A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi sajátosságai</p>	<p>Ismertesse a medencejelleg következményeit az éghajlat, a vízrajz, a vízkészlet és a környezeti állapot vonatkozásában. Értelmezze a medencevidék nagytájainak földrajzi jellegzetességeit és az azokból adódó környezeti különbségeket, veszélyhelyzeteket. Helyezze el hazánkat a térképen, a földgömbön, Európában és a Kárpát-medencében. Jellemezze a Kárpát-medence nemzetiségi összetételét tematikus térképek és adatsorok segítségével. Ismertesse a magyarság</p>	<p>Kapcsolja össze a Kárpát-medence szerkezetének, domborzatának kialakulását a földtani fejlődési folyamatokkal. Elemesse a földrajzilag nyitott határ és a zárt medencehelyzet következményeit. A bizonyításhoz használjon különféle tematikus térképeket. Mutassa be a medencejelleg társadalmi hasznosításának, a tájalakítás és következményeinek okozati összefüggéseit, kilátásait. Értékelje a központi fekvés és a tranzithelyzet előnyeit és hátrányait.</p>

	<p>elhelyezkedését a Kárpát-medencében és a világban.</p>	<p>Tudjon példákat mondani a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre.</p>
<p>7.2. Magyarország természeti adottságai</p>	<p>Magyarázza folyamatábra vagy táblázat segítségével a földtörténeti idők meghatározó jelentőségű geológiai eseményeit. Nevezze és mutassa meg térképen az egyes idők, időszakok főbb képződményeit. Sorolja fel hazánk legfontosabb felszínalkotó és hasznosítható kőzeteit. Ismertesse területi előfordulásukat, felhasználásuk lehetőségeit.</p> <p>Mutassa be hazánk földrajzi helyzetének éghajlati következményeit, a legfontosabb módosító tényezőket. Jellemezze hazánk éghajlatát.</p> <p>Értékelje felszíni vizeink gazdasági jelentőségét. Ismertesse a felszín alatti vizek hazai típusait, előfordulásait, hasznosítását. Magyarázza vizeink környezeti problémáit. Mondjon példákat a vízvédelem hazai lehetőségeire és megoldásaira. Nevezze meg kontúrtérképen hazánk legjelentősebb folyóit, tavait és jellemezze azokat. Mutassa be a természetes növénytakaró területi változásait, a legjelentősebb talajtípusok elhelyezkedését. Értelmezzon Magyarország természeti adottságaival kapcsolatos tematikus térképeket.</p>	<p>Mutassa be a Kárpát-medence földtörténeti fejlődésének lemeztektonikai folyamatát. Ismerje az időszakok, korok eseményeit és hazai földtörténeti emlékeit.</p> <p>Ismertesse az egyes éghajlati elemek értékeinek hazai eloszlási jellegzetességeit. Bizonyítson többtényezős földrajzi összefüggéseket (medence-jelleg, földtani felépítés, éghajlat felszíni és felszín alatti vízkészlet és jellemzőik).</p> <p>Bizonyítsa szemelvények alapján a vízszennyezés helyi és regionális összefüggéseit, a nemzetközi összefogás szükségességét a Kárpát-medencében. Mutassa be az éghajlat, a természetes növénytakaró és a talaj összefüggéseit hazánk területén. Prognosztizálja Magyarország feladatait a fenntartható fejlődés, a vízgazdálkodás és a mezőgazdaság kapcsolatában.</p>
<p>7.3. Magyarország társadalmi jellemzői</p>	<p>Ismertesse hazánk 20. századi és jelenkori népesedési folyamatait és azok társadalmi-gazdasági következményeit. Értelmezze hazánk korfáját. Olvassa le diagramokról, adatsorokról és elemezze a</p>	<p>Elemezzon a népesség nemzetiségi összetételét, területi eloszlását bemutató tematikus térképeket, statisztikai adatsorokat, korfákat. Bizonyítsa a népességmozgások összefüggését a gazdasági-politikai tényezőkkel. Értelmezze a településfajták, a</p>

	<p>népességszám, a természetes szaporulat alakulását. Nevezzen meg magas és alacsony népsűrűségű területeket, indokolja a különbségeket. Ismerje a magyarországi nemzetiségeket és azok területi kötődését.</p> <p>Mutassa be a hazai foglalkozási szerkezetet, átalakulását, magyarázza az okait. Mutassa be hazánk településföldrajzi jellemzőit térképek, képek, adatsorok, ábrák alapján.</p>	<p>településhálózat átalakulását.</p> <p>Elemesse a lakókörnyezetet és az életmódbeli jellemzőket alakító tényezőket (nagyvárosi, városi, falusi települések; természeti és épített környezet; gazdasági, szociális eltérések). Elemesse a falusias térségek válsághelyzetének okait, és felzárkózásuk lehetőségeit. Ismertesse hazánk településföldrajzi jellemzőinek területi különbségeit, elemesse a településtípusok változó súlyát.</p>
<p>7.4. A hazai gazdasági fejlődés jellemzői</p>	<p>Értékelje hazánk természeti erőforrásait és azok szerepét a nemzetgazdaságban. Ismertesse a magyar nemzetgazdaság jellemző vonásait, területi és szerkezeti átrendeződését ábrák, statisztikai adatsorok, tematikus térképek segítségével. Mutassa be a gazdasági rendszerváltás következményeit.</p> <p>Alkalmazza az országok gazdaságának összehasonlítására szolgáló mutatókat a magyar gazdaság európai és a világgazdaságban elfoglalt helyének bemutatására. Olvassa le tematikus térképekről a GDP regionális adatait, és magyarázza annak eltéréseit. Állapítson meg tényeket, folyamatokat, összefüggéseket adatsorok, ábrák segítségével az egyes ágak, ágazatok helyzetéről, a nemzetgazdaságban elfoglalt szerepéről. Mutassa be az ipar területi és szerkezeti átalakulásának folyamatát. Elemesse a húzóágazatok (autóipar,</p>	<p>Elemesse Magyarország gazdasági szerkezetét, a fejlettség és az életmód kapcsolatát, a regionális különbséget. Ismertesse az összefüggést hazánk társadalmi-gazdasági fejlődése és annak történelmi háttere között.</p> <p>Értelmezze a munkanélküliség kialakulásának okait, csökkentésének lehetőségeit. Értékelje hazánk gazdasági szerepét adatok, szemelvények alapján uniós és világgazdasági kitekintéssel. Mutassa be a külföldi tőke szerepét a rendszerváltozást követő gazdasági fejlődésben. Mutassa be példák alapján a piac és a tulajdonformák szerepét, változását a gazdaság működésében. Állapítson meg tendenciákat, összefüggéseket az egyes ágazatok szerepéről nemzetközi statisztikai adatok alapján, és hasonlítsa össze</p>

	<p>gyógyszeripar, infokommunikációs ágazat) szerepét, illetve annak változásait. Jellemezze a tudásipar feltételeit.</p> <p>Bizonyítsa éghajlati és talajadottságaink szerepét a művelési ágak megoszlásában, főbb terményeink előállításának területi elhelyezkedésében.</p> <p>Nevezze meg a történelmi borvidékeket térkép alapján.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével az infrastruktúra és a településhálózat kapcsolatát.</p> <p>Vegye sorra a hagyományos mezőgazdasági termékek, élelmiszerek, ételek körét. Ismerje fel a hagyományok földrajzi alapjait.</p> <p>Értékelje hazánk közlekedésföldrajzi helyzetét.</p> <p>Vizsgálja meg az átmenő forgalom jellemzőit és infrastruktúráját.</p> <p>Mutassa be és helyezze el a térképen a fontosabb idegenforgalmi körzeteket, tájegységeket, ismertesse azok értékeit. Soroljon fel a világörökség részeként számon tartott hazai értékeket.</p> <p>Ismertesse hazánk integrációs törekvéseit, ennek okait.</p>	<p>ezeket a hazai jellemzőkkel.</p> <p>Mutassa be konkrét példa alapján az ipari parkok szerepét a térségek gazdasági fejlődésében. Vizsgálja meg az ipari és infoparkok, a zöld és barnamezős beruházások szerepét.</p> <p>Elemezze a magyar energiagazdaság adottságait, lehetőségeit, nemzetközi kapcsolatait.</p> <p>Fogalmazzon meg a fenntartható fejlődést támogató törekvéseket.</p> <p>Ismertesse az élelmiszergazdaság szerepét a nemzetgazdaságban.</p> <p>Tudjon példákat mondani Magyarország és az Európai Unió mezőgazdasági kapcsolatára.</p> <p>Mutassa be a turizmus környezetre és a szolgáltatás egyéb ágazataira gyakorolt hatásait.</p> <p>Vázolja fel az idegenforgalom szerepét a gazdaságban, vizsgálja eltérő jellegű körzeteit.</p> <p>Prognosztizálja az idegenforgalmi fejlesztések lehetőségeit.</p>
<p>7.5. Hazánk nagytájainak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képe</p>	<p>Ismertesse térkép segítségével a nagytájakat és résztájajkat, mutassa és nevezze meg ezeket kontúrtérképen.</p> <p>Jellemezze a nagytájak felszínét, éghajlatát, vízrajzát, főbb talajtípusait, ásványkincseit és a természeti adottságok hatásait a gazdasági életre.</p> <p>Ismertesse a nagytájak természeti és kulturális értékeit, idegenforgalmi lehetőségeit és központjait.</p> <p>Mutassa meg térképen és nevezze meg kontúrtérképen a nagytájak főbb településeit. Kapcsolja hozzájuk a jellemző természeti erőforrásokat és</p>	<p>Bizonyítsa statisztikai adatok segítségével a nagytáj szerepét hazánk gazdasági életében.</p> <p>Helyezze el a földtörténeti időegységekben a nagytájak, résztájak kőzetanyagának, ásványkincseinek a kialakulását.</p> <p>Ismertesse a tájformálásban szerepet játszó földrajzi erők tevékenységét.</p> <p>Hasonlítsa össze a résztájak természeti és társadalmi-gazdasági adottságait.</p> <p>Ismertesse a történelmi múlt, a hagyományok, az infrastruktúra, a szaktudás szerepét a nagytájak gazdaságában.</p>

	<p>gazdasági tevékenységeket. Mutassa be az összefüggést a földrajzi fekvés, az infrastruktúra, a fogyasztópiac és a gazdaság fejlettsége között. Nevezze meg a nagytájat érintő környezeti problémákat, és ezek mérséklésének lehetőségeit.</p>	<p>Ismertesse a gazdasági szerkezetváltás pozitív és negatív következményeit a térségben. Mutassa be példák alapján a nagytáj jellegzetes településtípusait és azok összefüggését a természeti adottságokkal.</p>
<p>7.6. A magyarországi régiók földrajzi jellemzői</p>	<p>Mutassa meg a térképen, nevezze meg kontúrtérképen hazánk nagyrégióit. Hasonlítsa össze az egyes régiók jellemző erőforrásait, földrajzi adottságait. Jellemezze az egyes régiókat hazánk gazdaságában betöltött szerepük, jellemző gazdasági tevékenységük alapján. Mutassa be az egyes régiók társadalmi-gazdasági központjait, fontosabb településeit. Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlődés, fejlettség regionális különbségeit és összefüggéseit. Elemezzén ehhez kapcsolódó adatokat.</p> <p>Mutassa be a régió területéhez tartozó nemzeti parkok, világörökségi helyszínek értékeit, igazolja idegenforgalmi szerepüket. Nevezzen meg idegenforgalmi célpontokat.</p> <p>Jellemezze a főváros település-szerkezetét ábrák segítségével. Mutassa be központi szerepét az ország társadalmi-gazdasági életében.</p>	<p>Ismertesse a nagyrégiók kialakításának elveit. Indokolja a regionális fejlettség különbségeit természeti, társadalmi, gazdasági tényezőkkel. Fogalmazzon meg fejlődési, felzárkózási utakat adatok alapján. Magyarázza ezekben a húzóágazatok szerepét. Mondjon példákat a régiókon belüli területi fejlettségi különbségekre, ismerje ezek okait. Mondjon példákat a nagyrégióon belüli és az azok közötti együttműködésekre.</p> <p>Nevezzen meg és csoportosítsa különböző szempontok alapján az egyes régiók területéhez kapcsolódó védett természeti, kulturális értékeket. Hasonlítsa össze az idegenforgalom társadalmi adottságainak (infrastruktúra, szolgáltatások) jellemzőit.</p> <p>Ismertesse példák alapján Budapest sokoldalú gazdasági kapcsolatát az agglomeráció településeivel.</p>
<p>7.7. Természeti, kulturális és történelmi értékek védelme</p>	<p>Ismerje fel térképen, kontúrtérképen és nevezze meg hazánk nemzeti parkjait, a világörökséghez tartozó értékeit. Nevezzen meg magyarországi néprajzi csoportokat, tudjon példát mondani hagyományaikra,</p>	<p>Mutassa be a hungarikumok gazdasági és idegenforgalmi jelentőségét.</p>

	<p>értékeikre. Nevezzen meg a hungarikumok körébe sorolt termékeket, kulturális értékeket.</p>	
<p>7.8. Magyarország környezeti állapota</p>	<p>Értékelje hazánk környezeti állapotát tematikus térképek, összehasonlító adatsorok, fotók segítségével. Mutassa be a medence- és a tranzit-jelleg szerepét a környezet szennyeződésében, és az összefogás szükségességét ezek csökkentésére. Sorolja fel a nagyvárosok környezeti ártalmait, a megoldás lehetőségeit, a környezet védelmében tett intézkedéseket és azok eredményeit. Mondjon példát hazánk környezetvédelmi problémákkal foglalkozó intézményeire, azok tevékenységére.</p>	<p>Elemezzen összehasonlító módon különböző forrásokból származó adatokat, fogalmazzon meg előrejelzéseket az adatok alapján. Hasonlítsa össze a védettség jellegét és különböző fokozatait helyek, objektumok példáin. Igazolja példákkal a környezeti szempontokat figyelembe vevő gazdasági fejlesztés fontosságát.</p>
<p>7.9. Az országhatárokon átvívelő kapcsolatok</p>	<p>Mondjon példákat a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre. Mutassa be nemzetközi gazdasági kapcsolataink irányának és tartalmának változását adatsorok alapján. Nevezze meg hazánk legfontosabb külkereskedelmi partnereit. Ismertesse a külkereskedelem szerepét hazánk gazdaságában. Mutassa be ábrák, adatsorok alapján a külkereskedelem áruösszetételét.</p>	<p>Ismerje fel a regionális szerveződések földrajzi alapjait. Mutassa be a Kárpát-medencében működő eurorégiók legfőbb tevékenységeit. Ismertesse nemzetközi gazdasági kapcsolataink jellemzőit, az Európai Unió gazdaságában betöltött szerepét.</p>

8. Európa földrajza. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában

Megjegyzés: Az Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képénél megfogalmazott követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

<p>8.1. Európa általános természet-földrajzi képe</p>	<p>Ismertesse a nagytájak felszínformáit, földtörténeti múltjuk és geológiai szerkezetük közötti összefüggést. Támassza alá példákkal a geológiai szerkezet és az ásványkincsek előfordulásának összefüggését.</p>	<p>Mutassa be a kontinens kialakulásának folyamatát geológiai és szerkezetmorfológiai térképek segítségével. Magyarázza a lemeztektonikai folyamatok és a kontinens területének változása közötti</p>
--	--	---

	<p>Mutassa meg a térképen és jellemezze a kontinens nagytájakait, szerkezeti egységeit, éghajlatait.</p> <p>Mutassa be konkrét példákon az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepét a kontinensen.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével az éghajlat, a vízrajz, a növényzet és a talajtípus közötti összefüggést.</p> <p>Ismerje fel diagramok és más ábrák, képek, leírások alapján a kontinens jellegzetes éghajlatait, és jellemezze azokat.</p> <p>Mutassa be konkrét példákon a társadalom környezet alakító tevékenységét és annak hatásait.</p> <p>Nevezze meg a kontúrtérképen a kontinens legfontosabb felszíni vizeit és nagytájakait.</p>	<p>összefüggést.</p> <p>Ismerje fel kontúrtérképen, ábrán, képen a fontosabb szerkezet-domborzati egységeket.</p>
<p>8.2. Európa általános társadalomföldrajzi képe</p>	<p>Magyarázza a természeti adottságok és a társadalmi- gazdasági fejlődés népsűrűséggel való kapcsolatát.</p> <p>Mutassa meg térképen Európa sűrűn lakott területeit, nagy agglomerációit, és indokolja az elhelyezkedésüket.</p> <p>Sorolja fel és mutassa meg térképen, kontúrtérképen Európa országait, fővárosait, a tanult országok legfontosabb gazdasági központjait, és ismertesse földrajzi jellemzőiket.</p> <p>Hasonlítsa össze Észak-, Mediterrán-, Atlanti-, Kelet- és Közép-Európa természeti és társadalmi-gazdasági földrajzi jellemzőit, környezeti állapotát. Nevezze meg az egyes térségek, a tanult országok kulturális, életmódbeli sajátosságait.</p> <p>Sorolja fel jellegzetes mezőgazdasági terményeit, ásványkincseit és ipari termékeit, illetve tipikus gazdasági ágait. Nevezzen meg a tanult országok gazdaságára jellemző termékeket!</p> <p>Mondjon példákat a tanult országok kulturális értékeire.</p>	<p>Mutassa be az európai erőter átalakuló világgazdasági szerepét, térjen ki az új válságjelenségek hatásaira.</p> <p>Elemesse a transzkontinentális infrastruktúra szerkezetét, szerepét a gazdasági fejlődésben.</p> <p>Vizsgálja meg az országok és térségek változó szerepét az integrációs folyamatokban.</p> <p>Mondjon példákat a vendégmunkások, a menekültek és a bevándorlók befogadásából adódó problémákra.</p> <p>Támassza alá példákkal a társadalmi fejlődés, a foglalkozási átrétegződés és az urbanizáció kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségeit Európában, magyarázza azok okait és következményeit.</p> <p>Hasonlítsa össze Észak-, Mediterrán-, Atlanti-, Kelet- és Közép-Európa természeti erőforrásait, igazolja példákkal</p>

		<p>ezek hatását a gazdasági élet (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások) szerveződésére. Összegezze a Földközi-tenger jelentőségét a mediterrán-európai országok társadalmi-gazdasági életében.</p> <p>Mutassa be a tanult országok szerepét, jelentőségét a világgazdaságban és az Európai Unióban.</p>
<p>8.3. Az Európai Unió</p>	<p>Mutassa be az európai együttműködés kialakulását, lényegét és legfontosabb területeit, hatását a tagállamok társadalmi-gazdasági életére.</p> <p>Nevezze meg az Európai Unió tagállamait, főbb intézményeit.</p> <p>Ismertesse hazánk és a szervezet kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be példákkal alátámasztva az unión belüli területi fejlettségi különbségeket, a regionális politika fő vonásait.</p> <p>Elemézzon az Európai Unióval kapcsolatos statisztikai adatokat.</p>	<p>Magyarázza az európai integráció kialakulásához vezető okokat, ismerje fejlődésének történetét, kapcsolatát egyéb tömörülésekkel.</p> <p>Helyezze el az Európai Uniót a világgazdaság erőközpontjai között statisztikai adatok elemzése alapján.</p> <p>Tárja fel az integráció bővítésének lehetőségeit és problémáit.</p> <p>Mutassa be a szervezet mezőgazdasági politikáját, területfejlesztési, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási törekvéseit.</p>
<p>8.4. A területi fejlettség különbségei Európában</p>		
<p>8.4.1. Az Európai Unió magterületei Egyesült Királyság</p>	<p>Mutassa be konkrét példákon a szigetország földrajzi fekvésének és ásványkincseinek szerepét a gazdaság fejlődésében.</p> <p>Mutassa be az ipar területi elhelyezkedésének fő vonásait és ezek okait.</p>	<p>Ismertesse a gyarmatosítás szerepét az ország gazdaságának fejlődésében, legyen tisztában világgazdasági szerepe átalakulásának okaival.</p> <p>Ismertesse forráselemzés alapján a gazdasági szerkezetváltás sikeres és kevésbé sikeres útjait.</p> <p>Jellemezze az ország szerepét az Európai Unióban.</p>

Franciaország	<p>Mutassa be az ipar területi elhelyezkedésének fő vonásait és ezek okait.</p> <p>Ismertesse a mezőgazdaság legfontosabb területi jellemzőit.</p> <p>Ismertesse az ország szerepét az Európai Unió élelmiszertermelésében.</p> <p>Támassza alá példákkal az idegenforgalom gazdasági jelentőségét.</p>	<p>Igazolja a gazdaságpolitika és a mezőgazdasági termelés sajátos vonásainak kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a gazdaság területi átrendeződésének sajátos vonásait.</p>
Benelux államok	<p>Ismertesse az egyes országok társadalmi-gazdasági jellemzőit, az együttműködés kialakulásához vezető okokat.</p> <p>Igazolja, hogy Hollandia az európai közösség jelentős élelmiszerellátója.</p>	<p>Igazolja, hogy az együttműködés kialakulás az Európai Unió előfutárának is tekinthető.</p> <p>Hasonlítsa össze az egyes országok társadalmi-gazdasági folyamatait, magyarázza az eltérő területi jellemzők kialakulását.</p>
Németország	<p>Mutassa be az ország területenként eltérő természeti és társadalmi-gazdasági adottságait, a gazdaság különbségeit.</p> <p>Ismerje az egykori keleti és nyugati országrész eltérő gazdasági-társadalmi fejlődésének útját, az ország újraegyesítését követő eredményeket és problémákat.</p> <p>Mutassa be a hagyományos iparvidék gazdasági és környezeti átalakulásának folyamatát a Ruhr-vidék példáján.</p> <p>Nevezze meg a gazdaság húzóágazatait.</p> <p>Igazolja példák alapján a német nagyvállalatok szerepét hazánk és a volt szocialista országok gazdasági fejlődésében.</p>	<p>Támassza alá példákkal az ipar területi és szerkezeti átalakulási folyamatát, a déli tartományok gyors gazdasági fejlődését.</p> <p>Mutassa be területi különbségek kialakulásának tényezőit.</p>
<p>8.4.2. Fejlett gazdaságú országok Európa közepén</p> <p>Ausztria</p>	<p>Hasonlítsa össze a magashegység és a medencék jellemző társadalmi-</p>	<p>Mutassa be a sajátos történelmi múlt szerepét a társadalmi</p>

<p>Svájc</p>	<p>gazdasági vonásait. Igazolja az Alpok idegenforgalmi jelentőségét. Igazolja hazánk és Ausztria sokoldalú társadalmi-gazdasági kapcsolatát.</p> <p>Jellemezze a gazdaság területi elhelyezkedésének sajátos vonásait. Mutassa be a közép-európai magashegységi gazdálkodás jellemző vonásait. Nevezzen meg az országra jellemző gazdasági tevékenységeket és termékeket. Mondjon példát a semlegességből adódó nemzetközi szerepvállalásra.</p>	<p>gazdasági fejlődésben. Mutassa be az ország szerepét, súlyát az Európai Unióban. Ismertesse a magashegységi környezet szerepét a gazdasági életben.</p> <p>Mutassa be a sajátos történelmi múlt hatását a társadalmi-gazdasági fejlődésre. Hasonlítsa össze a két alpesi ország (Ausztria és Svájc) természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit.</p>
<p>8.4.3. A gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái Olaszország</p> <p>Spanyolország, Görögország</p>	<p>Mutassa be a tipikus mediterrán táj természetföldrajzi jellemzőit és a hozzá kapcsolódó gazdálkodást. Ismertesse a mezőgazdaság jellemző termelési típusait és termékeit. Indokolja tények bemutatásával Olaszország társadalmi-gazdasági kétarcúságát. Hasonlítsa össze az ország északi és déli területeinek természeti és társadalmi adottságait, gazdasági fejlettségét. Mutassa be az idegenforgalom területenként eltérő adottságait.</p> <p>Sorolja fel az országok gazdasági fejlődését segítő és nehezítő tényezőket. Mondjon példákat az ipar vezető ágazataira, a gazdaság jellemző termékeire. Mondjon példát az ország kulturális értékeire, idegenforgalmi vonzerejére.</p>	<p>Tudjon példákat mondani az északi és a déli területek közötti fejlettségi különbség következményeire. Fogalmazza meg az északi ipari háromszög fejlettségének okait, és mutassa be gazdasági kapcsolatait. Mutassa be a mediterrán táj, a történelmi és a kulturális örökség szerepét az ország idegenforgalmában.</p> <p>Igazolja a tenger szerepét a gazdaság fejlődésében.</p>
<p>8.4.4. Kelet-</p>	<p>Mutassa be a XX-XXI. század</p>	<p>Mutassa be a gazdasági-</p>

Közép- és Délkelet-Európa rendszerváltó országai	fordulóján bekövetkezett gazdasági-társadalmi átalakulás folyamatát és ennek társadalmi-gazdasági következményeit.	társadalmi átalakulás eltérő vonásait.
Lengyelország	Jellemezze az ország nagytájainak eltérő gazdasági vonásait, a fejlettség területi különbségeit. Ismertesse a magas-és a középhegységi tájak, a tengerpart és a síkságok gazdasági életének jellemzőit.	Mutassa be a gazdasági-társadalmi átalakulás területileg eltérő következményeit és fejlődési útjait. Hasonlítsa össze az ország nagytájakait erőforrásaik alapján. Ismertesse a mezőgazdaság fejlődésének sajátos vonásait.
Csehország	Jellemezze a középhegységek és a medencék gazdasági erőforrásait. Nevezze meg a cseh gazdaság húzóágazatait.	Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés történelmi vonatkozásait. Indokolja az ország természeti erőforrásainak és gazdaságának térbeli elhelyezkedését.
Szlovákia	Mutassa be a Kárpátok és az alföldi tájak eltérő szerepét a gazdaság fejlődésében. Nevezze meg a szlovák gazdaság húzóágazatait. Nevezzen meg fontosabb magyar vonatkozású városokat.	Vesse össze a cseh és a szlovák fejlődési út jellemzőit. Magyarázza a gyors gazdasági felzárkózás tényezőit.
Románia	Jellemezze az ország nagytájainak természeti adottságait és gazdasági erőforrásait. Nevezze meg a gazdaság húzóágazatait, Nevezzen meg iparosodó és mezőgazdasági tájakat. Nevezzen meg magyar vonatkozású kulturális központokat.	Magyarázza a gazdasági felzárkózás segítő és hátráltató tényezőket. Magyarázza a fejlődés területi különbségeit.
Délszláv államok	Ismertesse az egykori Jugoszláviát megosztó társadalmi különbségeket. Sorolja fel az utódállamokat, emelje ki az Unióhoz csatlakozott államokat.	Mondjon példát a térség országainak Európa és a világ gazdaságában betöltött szerepére. Hasonlítsa össze a térség országainak kapcsolatát az Európai Unióval.
Szlovénia	Jellemezze a magashegységi és a tengerparti tájak előforrásait, nevezzen meg jellemző gazdasági tevékenységeket.	Igazolja a többi utódállamtól eltérő történelmi és kulturális jellemzőinek szerepét a gazdaság fejlődésében.
Horvátország	Jellemezze a tengerpart adottságait. Mutassa be a dalmáciai idegenforgalom szerepét az ország	Ismertesse a nemzetiségek területi elhelyezkedését.

Szerbia	életében. Ismertesse az ország gazdasági erőforrásait, a gazdaság területi elrendeződésének jellemzőit, Vajdaság gazdasági szerepét. Nevezzen meg magyar vonatkozású kulturális központokat.	Ismertesse a nemzetiségek területi elhelyezkedését.
8.5. Kelet-Európa	Mutassa be a nagytájak természeti, társadalmi-gazdasági adottságait. Hasonlítsa össze az ország európai és ázsiai részének természeti adottságait, mutassa be azok kapcsolatát a népesség eloszlásával. Mutassa be a földrajzi övezetesség jellemzőit Oroszország területének példáján. Hasonlítsa össze tematikus térképek segítségével Oroszország iparvidékeinek földrajzi jellemzőit. Mutassa be Oroszország világgazdasági szerepét.	Ismertesse a volt Szovjetunió társadalmi-gazdasági jellemzőit. Sorolja fel a gazdálkodás természeti és társadalmi problémáit Oroszországban. Ismertesse az ország energiagazdaságának jellemzőit, az energiatermelés környezeti következményeit.
Ukrajna	Jellemezze a Donyec-medence gazdaságának földrajzi összefüggéseit. Jellemezze Ukrajna mezőgazdaságát. Nevezzen meg magyar vonatkozású településeket.	Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlődést elősegítő és hátráltató tényezőket.

9. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői

Megjegyzés: A kontinensek általános természet- és gazdaságföldrajzi képénél szereplő követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. A kontinensek általános természet- és társadalomföldrajzi képe	Mutassa be az egyes kontinensek földrajzi sajátosságait. Mondjon példákat az egyes kontinenseken előforduló nagyszerkezeti egységekre. Elemesse tematikus térképek alapján a geológiai szerkezet és az ásványkincsek összefüggéseit. Jellemezze a kontinensek nagytájait, a folyókat, a tavakat. Mondjon példákat a kontinensek	Ismertesse a kontinens szerkezeti felépítését és annak lemeztektonikai hátterét. Mutassa be a kontinensek természetföldrajzi adottságait éghajlati, növényzeti és talajtérképek összehasonlító elemzésével. Ismerje fel diagramok alapján a földrészek jellemző éghajlatait és térképvázlatokon az éghajlati öveket. Mutassa be az egyes kontinensekre jellemző példákkal a vízszintes és a

	<p>főbb erőforrásaira.</p> <p>Ismerte fel képek, ábrák, leírások és tematikus térképek alapján a földrajzi öveket, a kontinensek jellemző területeit, tipikus tájait.</p> <p>Ismertesse a népességkoncentráció kialakulását, jellemzőit, a népesség egyenlőtlen elhelyezkedésének okát.</p> <p>Magyarázza a kontinensek ország-csoportjainak eltérő ütemű gazdasági fejlődését.</p> <p>Ismertesse a mezőgazdasági termelés egyes kontinenseken jellemző típusait és azok fontosabb terményeit.</p> <p>Nevezzen meg sajátos kulturális értékeket az egyes országokban.</p> <p>Mondjon példákat a földrészekről az emberi beavatkozás környezetkárosító hatásaira és ezek következményeire, a károsítás mérséklésének lehetőségeire.</p> <p>Sorolja fel, mutassa meg térképen, és nevezze meg kontúrtérképen a kontinensek tanult nagytájait, folyóit, tavait, jellegzetes térségeit, országait, azok fővárosát és egyéb gazdasági központjait.</p>	<p>függőleges földrajzi övezetesség rendszerét.</p> <p>Elemezzen keresztmetszetet a kontinensek természeti adottságairól.</p> <p>Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait.</p>
<p>9.2. Ázsia földrajza</p>		
<p>9.2.1. Ázsia általános földrajzi jellemzői</p>	<p>Ismertesse az ázsiai nagy sivatagok kialakulásának okait.</p> <p>Mutassa be példák alapján a monszun szerepét a gazdasági élet jellemzőinek kialakulásában.</p> <p>Hasonlítsa össze a monszun vidék és terület vonatkozásában a kialakító okokat a forró és a mérsékelt övezetben; jellemezze az öntözéses monszungazdálkodást.</p> <p>Mutassa be a népességrobbanást statisztikai adatok segítségével, mondjon példákat a következményeire és a megoldásukra tett erőfeszítésekre.</p> <p>Magyarázza a népességkoncentrációk kialakulásának okait és következményeit.</p> <p>Ismerte fel a területi fejlettség különbségeit a kontinensen.</p>	<p>Mutassa be a kontinens vallási-kulturális sokszínűségét, ennek következményeit a társadalom életében.</p> <p>Ismertesse példák segítségével az ősi kultúrák, a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepét.</p> <p>Értelmezze miért lett Ázsia a világ új fejlődési és gazdasági pólusa.</p> <p>Elemezze az élelmezési problémák kialakulásának okait, ismertesse a megoldásukra tett erőfeszítéseket.</p> <p>Mutassa be Ázsia elmaradott, szegény térségeinek példáit, elemezze és magyarázza az ottani társadalmi és gazdasági problémák jelenségeit.</p> <p>Elemezze az élelmezési problémák kialakulásának okait, ismertesse a megoldásukra tett erőfeszítéseket.</p>

	<p>Ismertesse a kontinens természeti jellemzőiből adódó veszélyhelyzeteket (földrengés, vulkánkitörés, cunami, tájfun), a védekezés lehetőségeit.</p> <p>Nevezzen meg példákat az eltérő szerepkörű országokra, országcsoportokra (olajországok, mezőgazdasági alapanyag-termelők, összeszerelő-beszállítók, újonnan iparosodott országok, új gazdasági hatalmak)</p>	
9.2.2. Ázsia országai		
Kína	<p>Ismertesse a népességszám növekedésének időbeli változásait diagramok alapján.</p> <p>Hasonlítsa össze Kelet- és Nyugat-Kína mezőgazdaságát.</p> <p>Magyarázza meg, hogyan lett Kína a világ meghatározó gazdasága,</p> <p>Tárja fel a tengerparti és a belső területek fejlettségkülönbségének természeti alapjait, ennek életmódbeli és környezeti következményeit.</p>	<p>Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásait.</p> <p>Mutassa be a külföldi tőke szerepét az ország gazdaságának fejlődésében.</p> <p>Jellemezze Hongkong sajátos szerepét.</p> <p>Mutassa be a gazdasági fejlődés és a környezet-átalakítás kapcsolatát, az ebből adódó környezeti veszélyeket Kína példáján.</p>
Japán	<p>Mutassa be a szigethelyzet és a természeti erőforrások szűkösségének következményeit a gazdasági fejlődésben.</p> <p>Ismertesse a társadalmi-gazdaság fejlődés sajátos vonásait.</p> <p>Nevezze meg a japán ipar fő ágazatait, termékeit.</p> <p>Támassza alá tényekkel Japán szerepét a térség országainak fejlődésében.</p> <p>Igazolja Japán világkereskedelmi jelentőségét.</p>	<p>Mutassa be a gyarmatosítás hatását a térség társadalmi-gazdasági fejlődésére.</p> <p>Támassza alá tényekkel Japán szerepét Ázsia gazdasági fejlődésében.</p> <p>Bizonyítsa a világpiac igényeihez való alkalmazkodás szerepét a gazdaság fejlődésében.</p> <p>Mutassa be a természeti feltételekhez és a társadalmi szokásokhoz alkalmazkodó japán mezőgazdaság vonásait.</p> <p>Magyarázza meg a japán termőföld-, energia- és nyersanyagszegénység, illetve a biotechnológián és elektronikán alapuló gazdasági hatalom összefüggéseit.</p>
India	<p>Ismertesse az ország népesedési folyamatát és ezek összefüggését az élelmezéssel.</p> <p>Támassza alá példákkal a társadalmi, vallási hagyományok szerepét India</p>	<p>Igazolja gyarmati múlt hatását az indiai társadalmi-gazdasági fejlődésben.</p> <p>Hasonlítsa össze Kína és India demográfiai jellemzőit, a folyamatok</p>

<p>Délkelet-Ázsia iparosodott és iparosodó országai</p> <p>Délnyugat-Ázsia</p>	<p>gazdasági életben. Jellemezze a természeti adottságokhoz igazodó indiai mezőgazdaságot, nevezze meg fő terményeit. Mutassa be indiai példák alapján a duális gazdasági szerkezet sajátosságait.</p> <p>Nevezze meg a térséghez tartozó országokat. Mutassa be példák alapján a térség országainak sajátos társadalmi-gazdasági fejlődését, azok természeti és társadalmi hátterét. Csoportosítsa az országokat a fejlődési út sajátosságai alapján. Nevezzen meg sajátos kulturális értékeket.</p> <p>Nevezzen meg a területen élő népeket. Mutassa be a terület kőolaj-gazdagságának világ gazdasági jelentőségét. Ismertesse példák alapján a kőolaj szerepét a térség országainak társadalmi-gazdasági életében. Mondjon példákat eltérő gazdasági fejlettségű országokra. Nevezze meg a török és az izraeli gazdaság jellemző vonásait és termékeit.</p>	<p>társadalmi-gazdasági következményeit. Mutassa be az indiai iparfejlődés eredményeit és ellentmondásait, a külföldi tőke szerepét. Fejtse ki az indiai hagyományosan zárt társadalom és az informatikai társadalom ellentmondásait. Értelmezze az ország szolgáltatás-kereskedelemben betöltött szerepét.</p> <p>Fogalmazza meg az egyes fejlődési hullámok (csoportok) országainak hasonló és eltérő gazdasági vonásait. Értelmezze a térség világgazdasági jelentőségét.</p> <p>Bizonyítsa a térség geopolitikai fontosságát. Mutassa be a vallás meghatározó szerepét a társadalmi-gazdasági életben. Nevezze meg térség főbb kulturális értékeit, vallási központjait. Értékelje a térség idegenforgalmi adottságait. Értelmezze Törökország kultúrák és kontinensek között betöltött híd szerepét. Ismertesse Izrael sajátos társadalmi-gazdasági fejlődését, az izraeli gazdaság jellemző ágazatait, termékeit.</p>
<p>9.3. Ausztrália és Óceánia földrajza</p>	<p>Jellemezze Ausztrália és Óceánia sajátos természeti adottságait, erőforrásait. Mutassa be példák alapján ezek hatását a társadalmi-gazdasági életre.</p>	<p>Ismertesse az elszigetelt fekvés következményeit. Mutassa be a természeti adottságokban megnyilvánuló összefüggéseket és az ausztrál gazdaság legfőbb vonásait. Értékelje Ausztrália és Óceánia szerepét a világgazdaságban.</p>
<p>9.4. A sarkvidék földrajza</p>	<p>Hasonlítsa össze a két sarkvidék földrajzi adottságait. Mutassa be a globális éghajlatváltozás következményeit.</p>	<p>Értelmezze: a sarkvidékeket mint sajátos élettereket. Ismertesse az Antarktikon működő kutatóállomások jelentőségét.</p>
<p>9.5. Afrika földrajza</p>		

<p>9.5.1. Afrika általános földrajzi jellemzői</p>	<p>Jellemezze Afrika domborzatát, mutassa be kapcsolatát a földtani szerkezettel.</p> <p>Mutassa be a mezőgazdasági termelés övezetes elrendeződését.</p> <p>Mutassa be a trópusi mezőgazdaság jellemző formáit (talajváltó, ültetvényes, oázis- és legeltető gazdálkodás) és az azokhoz kötődő életmódok különbségeit.</p> <p>Értékelje a gazdasági fejlődést befolyásoló természeti és gazdasági tényezőket.</p> <p>Ismertesse a népességrobbanás következményeit a kontinensen.</p> <p>Mutassa be a fejlettség területi különbségeit, okait. Elemezze a gazdasági fejlődést nehezítő tényezőket.</p> <p>Mondjon példákat a gazdaságilag fejlett és elmaradott területekre, országokra, jellemző gazdasági termékekre.</p> <p>Ismertesse a kontinenst veszélyeztető sajátos környezeti problémákat és a mérséklésük lehetőségeit.</p>	<p>Hasonlítsa össze Afrika különböző természeti földrajzi adottságú tájainak gazdasági életét.</p> <p>Mutassa be a gyarmatosítás következményeit, a társadalmi-gazdasági elmaradottság okait, a népesedési problémákat, a megoldási lehetőségek ellentmondásait.</p> <p>Jellemezze a kontinens világgazdasági szerepének alakulását.</p> <p>Ismertesse népek és kultúrák találkozásából adódó problémákat példák alapján.</p>
<p>9.5.2. Afrika regionális földrajza</p>	<p>Mutassa be Afrika tipikus tájainak (sivatag, oázis, éhségövezet) természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági sajátosságait.</p> <p>Hasonlítsa össze Észak-Afrika és trópusi Afrika földrajzi adottságait.</p> <p>Nevezzen meg példaországokat és jellemző gazdasági tevékenységeket, termékeket. Mutassa be a társadalmi-gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példáit.</p> <p>Ismertesse Száhel-öv környezeti problémáit, a kialakulásában szerepet játszó tényezőket.</p>	<p>Magyarázza az ősi kultúra és a globalizáció sajátos kapcsolódását Egyiptom példáján.</p> <p>Ismertesse a Száhel-öv problémájának természeti, társadalmi, egészségügyi összefüggéseit, a nemzetközi segítségnyújtás szerepét a problémák mérséklésében.</p> <p>Mutassa be a Dél-afrikai Köztársaság fejlődésében szerepet játszó tényezőket. Igazolja, hogy az ország a kontinens meghatározó gazdasági központja.</p>
<p>9.6. Amerika földrajza</p>		

<p>9.6.1. Amerikai általános földrajza</p>	<p>Hasonlítsa össze Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságait, erőforrásait.</p> <p>Igazolja példákkal az észak-déli nyitottság és a kelet-nyugati zártság éghajlati következményeit, veszélyhelyzeteit Észak-Amerikában.</p> <p>Mutassa be a vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség hatását a gazdálkodásra.</p> <p>Mutassa be a kontinens társadalmi-kulturális alapon történő felosztásának jellemzőit, a népességkeveredés következményeit.</p> <p>Jellemezze a népesség területi eloszlását, tárja fel ennek okait.</p> <p>Ismertesse az urbanizáció kontinensrészekenként eltérő vonásait, nevezzen meg agglomerálódó térségeket.</p> <p>Hasonlítsa össze az ültetvényeken és a farmvidékeken folyó termelést.</p> <p>Mondjon példákat az ipar szerkezetének és fejlettségének különbségeire az egyes kontinensrészekben.</p> <p>Ismertesse a kontinenst veszélyeztető sajátos környezeti problémákat, a mérséklés lehetőségeit.</p>	<p>Vesse össze a dél-amerikai és az afrikai földrajzi övezetességet, indokolja a különbségeiket.</p> <p>Vizsgálja meg a földrész szerkezeti felépítésének, szerkezetfejlődésének gazdaságot és életmódot meghatározó szerepét.</p> <p>Elemezze összehasonító módon az észak-, dél- és közép-amerikai tájtípusokat.</p> <p>Ismertesse amerikai példák alapján a népességkoncentrációk, a városodás és a városiasodás, a település-együttesek, az agglomerációs zónák kialakulási folyamatait, területileg eltérő jellemzőit.</p> <p>Mutassa be amerikai példák alapján a népesség városba áramlásának okait és jellemzőit.</p> <p>Vázolja fel az erőforrás-gazdálkodástól a tudásalapú társadalomig ívelő fejlődési utat Amerikában.</p> <p>Fejtsse ki a technológiai övezet jellemzőit.</p> <p>Jellemezze a technopoliszt, ismertesse szerepét a modern amerikai gazdaság fejlődésében.</p>
<p>9.6.2. Amerika országai regionális földrajza Amerikai Egyesült Államok</p>	<p>Mutassa be az USA világgazdasági vezető szerepének kialakulását, valamint jelenkori szerepét a világ gazdasági és pénzügyi folyamatainak alakulásában.</p> <p>Értékelje fejlődésének természeti és társadalmi feltételeit.</p> <p>Jellemezze az ország gazdaságát a gazdaság térbeli elrendeződésének és szerkezetének átalakulását.</p> <p>Hasonlítsa össze az egyes gazdasági körzetek jellemzőit.</p>	<p>Ismertesse a népesség összetételének változásait, a bevándorlás szerepét az USA társadalmi-gazdasági fejlődésében.</p> <p>Mutassa be összefüggéseiben és elemezze az USA-beli nagy gazdasági körzetek fejlődésének tendenciáit, az ezeket kiváltó okokat.</p> <p>Mondjon példákat az amerikai TNC-k világgazdasági szerepére.</p>

Kanada	Az ország erőforrásainak ismertetésben mutassa be a NAFTA-ban betöltött szerepét.	Ismertesse a gazdasági fejlődés sajátosságait, területi jellegzetességeit, ismerje fel a közöttük meglévő összefüggéseket, tárja fel az USA-val kialakult szoros gazdasági együttműködés földrajzi alapjait.
Latin-Amerika	Ismertesse Latin-Amerika gazdasági fejlődését befolyásoló tényezőket. Ismertesse a gazdasági fejlődés sajátosságait, területi jellegzetességeit. Mutassa be a fejlődés területi különbségeit. Jellemezze a gazdasági fejlődés gócpontjait.	Ismerje fel a latin-amerikai gazdasági fejlődés összefüggéseit. Példák alapján mutassa be Latin-Amerika világgazdasági szerepét.
Mexikó	Az ország erőforrásainak ismertetésben mutassa be Mexikó NAFTA-ban betöltött szerepét.	Ismertesse az USA és Mexikó határán kialakult gazdasági övezet jellemzőit. Mutassa be Mexikó példáján a fejlődő országok városiasodásának jellemző vonásait.
Brazília	Mutassa be a brazil gazdaság erőforrásait, a gazdaság jellemző ágazatait, területi elrendeződését.	Mutassa be a területi gazdasági különbségek természeti és társadalmi okait. Igazolja, hogy Brazília a feltörekvő országok csoportjába tartozik. Elemezze a fejlődést segítő és nehezítő tényezőket. Elemezze a gazdasági sebezhetőség következményeit.
„Banánköztársaságok”, adóparadicsomok	Mondjon példát ún. banánköztársaságra. Ismertesse gazdaságuk sebezhetőségének okait. Nevezzen meg adóparadicsomokat a térségben. Fogalmazza meg gazdasági jellemzőiket.	Mutassa be a fejlődés társadalmi-gazdasági ellentmondásait az adóparadicsomok példáján. Értelmezze világgazdasági szerepüket.

10. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei

Megjegyzés: A témákhoz kapcsolódó követelmények az egyes geoszféra- és a gazdasági tevékenységeknél is szerepelnek. Itt csak az ismeretek szintetizálásával kapcsolatos követelményeket soroljuk fel.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1. A globálissá váló környezetszennyezés és következményei	Mondjon példákat a természeti katasztrófák és az ember okozta környezeti problémákra. Mutassa be azokban a társadalom felelősségét. Ismertesse a megoldásokra irányuló	Értelmezze a környezeti válság kialakulásának okait és folyamatát. Mutassa be a földrajzi környezetnek a társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait.

	<p>nemzetközi törekvéseket, indokolja az összefogás szükségességét.</p> <p>Mutassa be példákkal az egyik geoszférában történt beavatkozás hatását más geoszférákra.</p> <p>Ismertesse példák alapján a lokális szennyeződés globális következményeit.</p> <p>Mutassa be a környezetkárosítás életkörülményekre, életminőségre gyakorolt hatását példák alapján.</p> <p>Elemezzen a témához kapcsolódó forrásokat.</p>	<p>Rendszerezze különböző szempontok alapján a szférákat ért környezetkárosító hatásokat és tárja fel ezek összefüggéseit.</p> <p>Mutassa be ábrások segítségével a földrajzi környezetben a társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásokat.</p> <p>Alkosson véleményt konkrét példák, esetelemzések alapján a témához kapcsolódó szemelvények elemzésekor.</p>
10.2. A demográfiai és urbanizációs válság	<p>Mutassa be a népességszám alakulásának (növekedés, csökkenés) társadalmi-gazdasági következményeit és összefüggéseit.</p> <p>Ismertesse a népességrobbanás kialakulásának okait, következményeit és területi jellemzőit.</p> <p>Értelmezze, hogy miért szükséges a demográfiai robbanás megfékezése, a háborús és a katasztrófaveszélyek felszámolása.</p> <p>Mutassa be példák alapján a nagyvárosok terjeszkedésének környezeti következményeit.</p> <p>Elemezzen a témához kapcsolódó adatokat, ábrákat, szövegeket.</p>	<p>Mutassa be logikai kapcsolatok feltárásával, hogy a népességszám alakulása hogyan befolyásolja a Föld energia-, nyersanyag-, fogyasztási cikk- és élelmiszerigényét. Lásza ennek területi különbségeit, összefüggéseit a társadalmi-gazdasági fejlettséggel.</p> <p>Példák alapján igazolja az urbanizációs folyamatok eltérő területi jellemzőit és ezek összefüggéseit a környezet állapotával.</p> <p>Értelmezze a fejlődő világ urbanizációs válságának társadalmi-gazdasági összefüggéseit és következményeit.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a környezet állapotának romlása és az életminőség alakulása között.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a városi életforma és a környezet fokozott terhelése között. Igazolja példákkal az életminőséget befolyásoló előnyöket és hátrányokat.</p>
10.3. Élelmezési válság	<p>Ismerje fel az élelmiszer termelésének és fogyasztásának területi ellentmondásait. Bizonyítsa példákkal a fokozódó mezőgazdasági termelés környezeti hatásait.</p> <p>Mondjon példát a genetikailag módosított termékek előállításának, elterjedésének lehetséges következményeire.</p> <p>Elemezzen a témához kapcsolódó</p>	<p>Ismertesse az élelmezési válság kialakulásához vezető társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok összefüggéseit.</p> <p>Magyarázza a bioszféra és a talaj sérülékenysége és az élelmiszerellátás összefüggéseit.</p> <p>Jellemezze a biogazdálkodást.</p>

	forrásokat.	
10.4. A mind nagyobb méretű fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei	<p>Mutassa be a nyersanyag- és energiaválság kialakulásának folyamatát.</p> <p>Ismertesse a hulladékkezelés és a hulladékgazdálkodás fontosságát, vesse össze a különböző megoldási lehetőségeket.</p> <p>Mutassa be példák alapján a hulladékok újrahasznosításának lehetőségeit.</p> <p>Ismertesse példák segítségével az egyén szerepét, felelősségét a fenntartható gazdálkodás kialakításában.</p>	<p>Igazolja az energia- és nyersanyag-hatékony gazdálkodás lényegét, az alternatív energiaforrások hasznosítási problémáit.</p> <p>Mutassa be a környezeti szempontok érvényesíthetőségét a termelésben és a fogyasztásban. Vesse össze a fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói magatartás jellemzőit.</p>
10.5. A környezet- és a természetvédelem feladatai	<p>Ismerje fel a globális környezeti problémákat hírekben, folyamatokban, jelenségekben, és mutassa be kialakulásuk főbb okait.</p> <p>Ismertesse a globális környezeti problémákkal foglalkozó legfontosabb nemzetközi szervezetek (FAO, UNESCO, WHO, WWF) főbb tevékenységeit.</p> <p>Soroljon fel a természeti-táji értékek és az emberiség kultúrkincseinek védelmében tett lépéseket, igazolja ezek fontosságát.</p> <p>Ismerje a környezet védelmében született főbb egyezményeket, irányelveket, célkitűzéseket, mutassa be a megvalósítás eredményeit és nehézségeit.</p> <p>Mutassa be az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségeit, a tevékeny közreműködés példáit a környezet védelmében.</p> <p>Mutassa be példák alapján a helyi szerveződések, illetve a regionális és nemzetközi összefogás feladatát és lehetőségeit a környezet védelme és a fenntarthatóság elérése érdekében.</p>	<p>Igazolja, hogy a környezet állapotának feltárása, értékelése és egyensúlyának megóvása globális összefogást igényel.</p> <p>Értelmezze a legfontosabb nemzetközi környezetvédelmi egyezményeket.</p> <p>Mutasson meg a világtérképen néhány nemzetközi védelem alá eső területet.</p> <p>Értelmezze szemelvények segítségével a fenntarthatóság fogalmát, a fenntartható fejlődés elméletét és lehetőségeit.</p> <p>Ismerje a témakörhöz tartozó aktualitásokat.</p>

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
120 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	I. feladatlap megoldásához nem használható segédeszköz! II. feladatlap megoldásához használható segédeszközök: középiskolai földrajz atlasz, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó	NINCS	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	középiskolai földrajz atlasz	NINCS	középiskolai földrajz atlasz

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	NINCS	NINCS	témakörök
Mikor?	NINCS	NINCS	NINCS	Jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
120 perc		15 perc
I. Topográfiai ismereteket, képességeket ellenőrző feladatlap 20 perc	II. Földrajzi ismeretek és képességek meglétét vizsgáló feladatlap 100 perc	Egy természetföldrajzi feladat és egy társadalomföldrajzi feladat kifejtése
100 pont		50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak egy központi feladatsort kell megoldania. A vizsgázó az I. (20 perc) és a II. (100 perc) feladatlapon belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg. A vizsgadolgozatokat a 20 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. A dolgozatok összegyűjtésére, illetve kiosztására fordított idő a vizsga időtartamába nem számítható be. Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására.

Az I. feladatlap megoldásához semmilyen segédeszköz nem használható. A II. feladatlaphoz vizsgázónként szükséges segédeszközök: középiskolai földrajzi atlasz, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző és vonalzó, amelyeket a vizsgázó biztosít. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatsornak mindig tartalmaznia kell.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsor a vizsgakövetelmények valamennyi fő témaköréből tartalmaz kérdéseket. Az írásbeli feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a természetföldrajzi és a társadalomföldrajzi tartalmak.

Az írásbeli feladatsor megközelítően a következő belső arányok szerint épül fel:

- 45%-ban *földrajzi-környezeti ismeretanyag*. Ez a részletes érettségi követelményekre épülő zártvégű vagy rövid választ igénylő nyílt végű feladatokban jelenik meg, amelyek a követelményrendszer arányait figyelembe véve különböző témakörökhöz kapcsolódnak.

- 15%-ban *topográfiai ismeretek*, amelyek a vizsgakövetelményben felsorolt névanyagra épülnek; a megjelölt földrajzi fogalmak megnevezését és a hozzájuk kapcsolódó tartalmak ismeretét várják el a vizsgázótól.

- 40%-ban *gyakorlati jellegű feladatok* (pl. grafikonelemzés, ábraelemzés, számításon alapuló feladatok, ábrázolás, mérés a térképen, képfelismerés, forráselemzés).

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központilag összeállított javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tétel pontos megfogalmazása nem hozható nyilvánosságra.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a középiskolai földrajzi atlasz. Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A vizsgázó vázlatot készíthet és azt felhasználhatja (amennyiben a feladat ezt megköveteli, a vázlat készítése szükséges is).

A tételt a vizsgázónak önállóan, a szaknyelv használatával kell kifejtene. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A tételsor összeállításánál az alábbi arányokat javasolt figyelembe venni.

1. feladat - Általános természetföldrajz, a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajza

Témakör	A feladatok száma 20 tétel esetén
A Föld kozmikus környezete	1
A földi tér ábrázolása	1
A geoszférák földrajza	9
- A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai	(4)
- A vízburok földrajza	(2)
- A légkör földrajza	(3)
Földrajzi övezetesség	3
A kontinensek természetföldrajza	2
Magyarország és tájainak természetföldrajza	4

2. feladat - Általános társadalomföldrajz, regionális társadalmi-gazdasági földrajz

Témakör	A feladatok száma 20 tétel esetén
Társadalmi folyamatok a 21. század elején	2
A világgazdaság jellemző folyamatai	3
Magyarország földrajza. Helyünk a Kárpát-medencében és Európában	5
A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	4
Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	3
Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei	3

A tétel jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll:

- a tételek első feladata az általános természetföldrajzra vagy a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajzára vonatkozik;
- a tételek második feladata általános társadalomföldrajzi vagy regionális társadalmi-gazdasági földrajzi tartalmakhoz kapcsolódik.

A két feladat között tartalmi és területi átfedés nem lehet (pl. Magyarországra vonatkozó ismeretek csak az egyik feladatban kérdezhetők).

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az egyes feladatok megoldására 25-25 pont adható.

Az értékelés szempontjai feladatonként:

Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont

A tételsor összeállításakor a vizsgáztató tanárnak röviden rögzítenie kell az egyes feladatok kifejtésének elvárt tartalmi összetevőit és az ezekre adható, a 20 pont felosztásával kialakított maximális részpontoszámokat, amely alapján a feleleteket értékelni kell.

A vizsgázó teljesítményének rögzítésére egyéni értékelő lap készítése javasolt.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 240 perc	Szóbeli vizsga 20 perc
Földrajzi ismeretek és képességek meglétét vizsgáló feladatsor	Egy természetföldrajzi feladat és egy társadalomföldrajzi feladat kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak egy központi írásbeli feladatsort kell megoldania. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz: szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző és vonalzó, amelyeket a vizsgázó biztosít. A megoldáshoz térkép, középiskolai földrajzi atlasz nem használható.

Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatsornak mindig tartalmaznia kell.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsor a vizsgakövetelmény valamennyi fő témaköréből tartalmaz kérdéseket. Az írásbeli feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a természetföldrajzi és a társadalomföldrajzi tartalmak.

Az írásbeli feladatsor megközelítően a következő belső arányok szerint épül fel:

- 50%-ban *földrajzi-környezeti ismeretanyag*. Az emelt szintű részletes érettségi követelményekre épülő (a középszint követelményeit is magába foglaló) zártvégű, valamint rövidebb vagy hosszabb választ igénylő nyílt végű feladatok, esszé, illetve rajzos feladatok lehetnek, amelyek lefedik a követelményrendszer valamennyi fő témakörét.

- 20%-ban *topográfiai ismeretek*. A vizsgakövetelményben felsorolt névanyagra épülő feladatok a megjelölt földrajzi fogalmak felismerését, megnevezését, földrajzi tartalmak hozzárendelését, illetve a földrajzi-környezeti ismeretek topográfiai feladatok során történő alkalmazását várják el a vizsgázótól.

- 30%-ban az ismeretek alkalmazását igénylő *gyakorlati jellegű feladatok* (pl. grafikonelemzés, ábraelemzés, számításos feladatok, ábrázolás, mérés a térképen, képfelismerés, forráselemzés, adat- és szöveges vagy képi információ értelmezése, adatok alapján egyszerű prognózis készítése, problémamegoldó feladatok).

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az írásbeli dolgozat összesen 200 pont értékű feladatot tartalmaz. A vizsgán nyújtott összteljesítmény megállapításához a dolgozatra adott pontszámot 2-vel kell osztani. Ennek megfelelően az írásbeli vizsgarészre maximum 100 vizsgapont adható (pl. ha a dolgozatra 150 pontot kapott a vizsgázó, akkor az 75 pontnak felel meg a vizsgán nyújtott összteljesítmény megállapításakor). Ha az osztás törtszámot eredményez, akkor felfelé kell kerekíteni.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a középiskolai földrajzi atlasz, amelyről a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

A tétel pontos megfogalmazása nem hozható nyilvánosságra.

A vizsgázó vázlatot készíthet és azt felhasználhatja (amennyiben a feladat ezt megköveteli, a vázlat készítése szükséges is).

A tételt a vizsgázónak önállóan, a szaknyelv használatával kell kifejtene. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételből kell állnia.

A tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek. A tételsor összeállítása az alábbi arányok figyelembevételével történik:

1. feladat - Általános természetföldrajz, a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajza

Témakör	A feladatok száma 20 tétel esetén
A Föld kozmikus környezete	1
A földi tér ábrázolása	1
A geoszférák földrajza	8
- A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai	(4)
- A vízburok földrajza	(2)
- A légkör földrajza	(2)
A földrajzi övezetesség	4
A kontinensek természetföldrajza	2
Magyarország és tájainak természetföldrajza	4

2. feladat - Általános társadalomföldrajz, regionális társadalmi-gazdasági földrajz

Témakör	A feladatok száma 20 tétel esetén
Társadalmi folyamatok a 21. század elején	3
A világgazdaság jellemző folyamatai	3
Magyarország földrajza. Helyünk a Kárpát-medencében és Európában	4
A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	4
Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	3
Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei	3

A tétel jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll:

- a tételek első feladata az általános természetföldrajzra vagy a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajzára vonatkozik;
- a tételek második feladata általános társadalomföldrajz vagy a regionális társadalmi-gazdasági földrajzi tartalmakhoz kapcsolódik.

A két feladat között tartalmi és területi átfedés nem lehet (pl. Magyarországra vonatkozó ismeretek csak az egyik feladatban kérdezhetők).

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az egyes feladatok megoldására 25-25 pont adható.

Az értékelés szempontjai feladatonként:

Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont

A központi értékelési útmutató rögzíti az egyes feladatok kifejtésének elvárt tartalmi összetevőit és az ezekre adható, feladatonként 20 pont felosztásával kialakított maximális részpontoszámokat, amely alapján a feleletet értékelni kell.”

7. Az R. Mellékletének INFORMATIKA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„INFORMATIKA

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Általános kompetenciák

A vizsgázótól elvárjuk, hogy az érettségi vizsgán az alábbi általános kompetenciák meglétét bizonyítsa

- alkalmazói készség;
- problémamegoldó készség;
- algoritmikus gondolkodás;
- önálló munkavégzés;
- alkotó munka;
- az informatika és a társadalom kölcsönhatásának ismerete;
- kommunikációs készség.

Tartalomorientált kompetenciák

Információs társadalom

Informatikai alapok – hardver

Informatikai alapok – szoftver

Szövegszerkesztés

Táblázatkezelés

Adatbázis-kezelés

Információs hálózati szolgáltatások

Prezentáció és grafika

Könyvtárhasználat

Algoritmizálás, adatmodellezés

A programozás eszközei

1. Információs társadalom

A vizsgázó

- legyen tájékozott a jelek és kódok világában;
- tudja értelemszerűen használni a gyakorlatban a telekommunikációs eszközöket, rendszereket;
- ismerje az információs társadalomban való részvétel lehetőségeit;
- legyen képes a korszerű eszközök hatékony használatával információt szerezni és feldolgozni;
- ismerje az informatika fejlődéstörténetének főbb állomásait, személyeit;
- ismerje az informatikai eszközhasználat veszélyeit;
- ismerje az informatika etikai és jogi vonatkozásait!

2. Informatikai alapok - hardver

A vizsgázó

- ismerje a jelátalakítás és kódolás lehetőségeit, módszereit és jelentőségét az informatikában;
- ismerje a számítógép felépítését és perifériáit;
- ismerje a hálózatok felépítését, alapvető eszközeit és működési elveit;
- legyen tisztában a számítógépes munkakörnyezet munkavédelmi és ergonómiai kérdéseivel!

3. *Informatikai alapok - szoftver*

A vizsgázó

- ismerje legalább egy operációs rendszer felhasználói felületét és felépítését;
- legyen képes kiválasztani az adott feladat elvégzéséhez megfelelő eszközt;
- tudja kezelni a fájlrendszer elemeit;
- ismerje a hálózatok alapvető szolgáltatásait!

4. *Szövegszerkesztés*

A vizsgázó

- tudja kezelni a választott szövegszerkesztő programot;
- tudja használni a szövegszerkesztő program eszközeit;
- tudjon feladatléírás alapján szöveges dokumentumokat készíteni;
- tudja kezelni a szövegszerkesztő nyelvi eszközeit;
- tudjon szöveges dokumentumaiba képeket, táblázatokat, illetve egyéb objektumokat beilleszteni, és tulajdonságaikat módosítani;
- tudjon körlevelet létrehozni;
- legyen képes nagyméretű dokumentumok kezelését megkönnyítő eljárások alkalmazására!

5. *Táblázatkezelés*

A vizsgázó

- tudja kezelni a választott táblázatkezelő programot;
- tudja használni a táblázatkezelő program eszközeit;
- tudjon a táblázatba szöveget, képet, illetve egyéb objektumot beilleszteni, és azok tulajdonságait módosítani;
- legyen képes adatokat táblázatokba rendezni, azokon számításokat végezni és áttekinthető módon formázni;
- tudja célszerűen használni a különböző adatformátumokat;
- tudja értelemszerűen használni a különböző típusú hivatkozásokat;
- tudjon adatokat rendezni, közülük meghatározottakat kigyűjteni;
- tudjon megfelelő típusú diagramot készíteni, tulajdonságait módosítani!

6. *Adatbázis-kezelés*

A vizsgázó

- tudja kezelni a választott adatbázis-kezelő programot;
- az adatmodell alapján tudjon adatbázist definiálni, annak tartalmát karbantartani;
- legyen képes különféle adatforrásokat importálni az adatbázis-kezelő programba;
- ismerje az adattípusokat, az adatokon értelmezett műveleteket és függvényeket;
- tudjon egyszerű adatbeviteli űrlapot készíteni;
- tudjon adattáblák között kapcsolatokat felismerni és felépíteni;
- tudjon adatbázisokból lekérdezéssel információt nyerni;
- legyen képes könnyen áttekinthető képernyő-, illetve nyomtatási képet készíteni!

7. *Információs hálózati szolgáltatások*

A vizsgázó

- értse az alapvető internetes protokollok működési elvét;

- legyen képes felismerni a gyakoribb internetes hibajelenségek okát;
- tudjon a világhálón információt megkeresni;
- ismerjen online adatbázisokat, tudjon azokból célszerűen információt kinyerni;
- ismerje a különböző típusú elektronikus kommunikációk lehetőségeit, korlátait;
- ismerje és célszerűen alkalmazza az elektronikus levelezést;
- tudjon dokumentumokat, adatállományokat hálózatra elhelyezni, és hozzáférhetőségüket szabályozni;
- tudjon hiperhivatkozásokat tartalmazó dokumentumokat készíteni!

8. *Prezentáció és grafika*

A vizsgázó

- tudja kezelni a választott rajzoló, képszerkesztő, valamint prezentációs programot;
- tudja használni a rajzoló, képszerkesztő, valamint prezentációs program eszközeit;
- tudjon bittérképes és vektorgrafikus ábrákat rajzolni, azokkal műveleteket végezni;
- tudjon képekkel műveleteket végezni;
- grafikus ábráit, képeit legyen képes szöveges környezetbe elhelyezni;
- képek, szövegek és egyéb objektumok felhasználásával tudjon interaktív bemutatókat létrehozni!

9. *Könyvtárhasználat*

A vizsgázó

- ismerje a könyvtártípusok általános szolgáltatásait, gyűjtőkörét és tereit;
- legyen képes a könyvtár eszközeit, forrásait önálló tanulása érdekében használni;
- ismerje az elektronikus könyvtárak és az elektronikus könyvformátumok lehetőségeit;
- tudjon az információforrásokkal tervezett munkát végezni;
- legyen képes könyvtári katalógusban konkrét dokumentumról és egy témáról tájékozódni;
- tudja komplex és alkotó módon használni a forrásokat;
- ismerje a forrásfelhasználás etikai követelményeit, és tudja alkalmazni szabályait!

10. *Algoritmizálás, adatmodellezés*

A vizsgázó

- tudjon pontos feladatmeghatározás alapján adatmodellt felállítani;
- ismerjen algoritmust leíró eszközöket;
- ismerje az elemi programozási tételeket;
- tudjon a megoldandó feladathoz algoritmust készíteni;
- legyen képes algoritmusok számítógépes megvalósítására!

11. *A programozás eszközei*

A vizsgázó

- legyen képes programozási feladatot a választott programozási nyelven megoldani;
- ismerje a programozási nyelv fejlesztői környezetét.

B) VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint a középszint követelményeit magában foglalja, de azokat magasabb szinten kéri számon.

1. Információs társadalom

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint

1.1. A kommunikáció		
1.1.1. A kommunikáció általános modellje	Ismerje a kommunikáció modelljét és tudjon gyakorlati példákat bemutatni, értelmezni, összehasonlítani. Ismerje fel a redundancia hasznos, illetve hátrányos előfordulásait.	Legyen tájékozott különböző kódrendszerekben. Ismerje a zaj hatásainak csökkentésére használt módszereket.
1.1.2. Információs és kommunikációs technológiák és rendszerek	Ismerje és tudja használni a kommunikációs rendszereket: telefon, rádió, televízió, internet. Legyen képes korszerű eszközök hatékony használatával információt szerezni és feldolgozni.	
1.2. Információ és társadalom		
1.2.1. Az informatika fejlődéstörténete	Ismerje az informatika fejlődéstörténetének főbb fázisait, eseményeit, személyeit.	
1.2.2. A modern információs társadalom jellemzői	Ismerje az információs technológiákat és azok társadalmi hatásait. Ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat személyiségromboló, egészségkárosító hatását.	
1.2.3. Informatika és etika	Ismerje az infokommunikáció etikai vonatkozásait, és kommunikációs szokásait. Legyen tisztában azzal, hogy az adat, az információ áru, jelentős értéket képviselhet.	
1.2.4. Jogi ismeretek	Ismerje az illegális számítógépes cselekményeket és azok következményeit. Ismerje a szerzői jog fogalmát. Tudja csoportosítani a szoftvereket alkalmazási terület, illetve jogi kategóriák szerint	

2. Informatikai alapismeretek - hardver

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Jelátalakítás és kódolás		
2.1.1. Analóg és digitális jelek	Ismerje az analóg és a digitális	

	jel fogalmát, különbözőségeit. Tudja, hogy minden érzékelhető jel jó közelítéssel digitalizálható.	
2.1.2. Az adat és az adatmennyiség	Ismerje az informatikában használt mértékegységeket.	
2.1.3. Bináris számábrázolás	Ismerje a kettes számrendszert, és a bináris számokkal végezhető alpműveleteket. Tudjon kettes és tízes számrendszer között átváltani.	Ismerje a tizenhatos számrendszert, felhasználási területeit. Tudjon kettes, tízes, tizenhatos számrendszerek között átváltani.
2.1.4. Logikai műveletek	Ismerje a NEM, ÉS, VAGY logikai műveleteket.	Ismerje a Boole-algebra alapjait, a logikai műveletek azonosságait.
2.1.5. Bináris karakterábrázolás	Ismerje az ASCII és a Unicode karakterkódolásokat.	
2.1.6. Bináris kép- és színkódolás	Ismerje az RGB és a CMYK színkódolást, azok különbségeit.	
2.1.7. Kép és hang digitalizálás	Ismerje a képek és hangok digitalizálásának elvi folyamatát.	
2.1.8. Tömörített adattárolás	Ismerje a veszteséges és veszteségmentes tömörítés fogalmát, és felhasználási területeit.	
2.2. A számítógép felépítése		
2.2.1. A Neumann-elvű számítógépek	Ismerje a Neumann-elveket.	Legyen képes a Neumann-elvek értelmezésére.
2.2.2. A számítógép főbb részei és jellemzői	Ismerje a központi feldolgozó egység, memória, buszrendszer, interfész, ház, tápegység, alaplap szerepét, feladatait, jellemzőit.	Ismerje a központi feldolgozó egység részeit, jellemzőit.
2.2.3. A perifériák típusai és főbb jellemzőik	Ismerje a bemeneti eszközök, kimeneti eszközök, bemeneti/kimeneti eszközök, háttértárak szerepét, feladatait, jellemzőit.	
2.2.4. A számítógép részeinek összekapcsolása és üzembe helyezése	Ismerje a számítógép perifériák csatlakoztatási lehetőségeit.	Ismerje a perifériák beüzemelését, és az esetleges problémák megoldásának lehetőségét.
2.2.5. Hálózatok	Ismerje a hálózatok felépítését. Ismerje a hálózati eszközöket, és azok alapvető jellemzőit:	

	hálózati kártya, hálózati közeg, kapcsoló, forgalomirányító, vezeték nélküli hozzáférési pont.	
2.3. Munkavédelem és ergonómia	Ismerje a biztonságos számítógépes munkavégzés feltételeit. Ismerje a perifériák ergonomikus elrendezését, kialakítását, használatát.	

3. Informatikai alapismeretek - szoftver

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. Az operációs rendszer és főbb feladatai		
3.1.1. Az operációs rendszerek részei és funkciói, az operációs rendszer felhasználói felülete	Ismerje az operációs rendszerek jellemzőit, fő részeit és legfontosabb feladatait. Legyen képes egy rendszer megjelenését, néhány paraméterét igényei szerint beállítani. Ismerje az operációs rendszer felhasználói felületét.	
3.1.2. Háttértárak kezelése	Ismerje egy operációs rendszer mappaszerkezetét. Legyen képes mappát, állományt létrehozni, másolni, mozgatni, átnevezni, törölni. Ismerje a mappák és állományok alapvető tulajdonságait. Tudjon mappát és állományt megkeresni a helyi számítógépen.	Ismerje a háttértárak használatba vételének lépéseit: partícionálás, formázás, fájlrendszerek.
3.1.3. Tömörítés	Értse a tömörítés lényegét. Tudjon tömöríteni és kicsomagolni.	Ismerje a tömörítéshez kapcsolódó beállítási lehetőségeket.
3.1.4. Adatvédelem, adatbiztonság	Ismerje az adatok jogosulatlan hozzáféréstől való védelmét. Ismerjen archiválási lehetőségeket.	
3.1.5. Kártevők, vírusvédelem	Ismerje a kártevők fajtáit, a leggyakoribb terjedési módjait, valamint a védekezés eszközeit, módszereit.	

3.1.6. A hálózatok alapvető szolgáltatásai	Tudjon a hálózatba be- és kijelentkezni. Ismerje a helyi hálózat szolgáltatásait és a felhasználói jogosultságokat.	
--	---	--

4. Szövegszerkesztés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. A szövegszerkesztő használata		
4.1.1. Dokumentum megnyitása, mentése	Tudjon különféle formátumú dokumentumokat megnyitni és menteni.	
4.1.2. Szövegbevitel, szövegjavítás	Tudjon szöveget bevinni, javítani, törölni és szimbólumokat beszúrni.	
4.2. Szövegjavítási funkciók		
4.2.1. Keresés és csere	Ismerje a szövegszerkesztő keresés és csere funkcióit.	
4.2.2. Kijelölés, másolás, mozgatás, törlés	Tudja kijelölni a dokumentum megfelelő részét, legyen képes azt másolni, mozgatni, törölni, másik dokumentumba beilleszteni.	
4.2.3. Nyelvi segédeszközök	Tudja használni a nyelvi ellenőrzés és az elválasztás lehetőségeit	
4.3. Szövegszerkesztési alapok		
4.3.1. A dokumentum egységei	Ismerje a karakter, szó, sor, bekezdés, hasáb, szakasz, oldal fogalmát.	
4.3.2. Karakterformázás	Legyen képes beállítani a karakterek betűtípusát, méretét, stílusát, színét.	
4.3.3. Bekezdésformázás	Legyen képes beállítani a bekezdések behúzását, térközét, igazítását, szövegbeosztását, szegélyét, hátterét és mintázatát. Legyen képes egy- és többszintű felsorolást, sorszámozott felsorolást létrehozni. Tudjon különböző beállítású tabulátorokat használni. Legyen képes iniciálét létrehozni, jellemzőit módosítani.	

4.3.4. Szakaszformázás	Legyen képes többhasábos szakaszt kialakítani, jellemzőit módosítani. Legyen képes kialakítani és beállítani élőfejet, élőlábat, lapszámozást, margókat, laptájolást, lapméretet, oldalszegélyt, háttérszint, végjegyzetet, lábjegyzetet.	
4.3.5. Stílusok	Legyen képes stílusok alkalmazására.	Legyen képes új stílust létrehozni, stílusok tulajdonságait beállítani.
4.4. Táblázatok és objektumok a szövegben		
4.4.1. Táblázatkészítés a szövegszerkesztővel	Legyen képes szöveges dokumentumokban táblázatot létrehozni, szerkeszteni és tulajdonságait beállítani.	
4.4.2. Körlevélkészítés		Tudjon kördokumentumot készíteni.
4.4.3. Képek és alakzatok beillesztése	Legyen képes képeket és alakzatokat beilleszteni valamint tulajdonságaikat beállítani, hozzájuk szöveget rendelni.	
4.4.4. Tartalomjegyzék	Legyen képes tartalomjegyzéket készíteni stílusok felhasználásával.	

5. Táblázatkezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. A táblázatkezelő használata		
5.1.1. Táblázat megnyitása, mentése	Tudjon különféle formátumú táblázatokat megnyitni és menteni.	
5.1.2. Adatok bevitele, javítása	Tudjon adatokat bevinni, javítani, törölni és szimbólumokat beszúrni. Tudjon adatokat importálni és exportálni megfelelő kódtáblával.	
5.2. A táblázat szerkezete		
5.2.1. Cella, oszlop, sor, tartomány, munkalap	Ismerje a cella, az oszlop, a sor, a tartomány, valamint a munkalap fogalmát. Tudja	

	ezeket beilleszteni, másolni, mozgatni, illetve törölni.	
5.3. Adatok a táblázatokban		
5.3.1. Cella tartalma	Tudja, hogy a cella tartalma szöveg, szám vagy képlet lehet.	
5.3.2. Számformátumok	Legyen képes megfelelő számformátumot beállítani, és egyéni számformátumot kialakítani. Tudja alkalmazni a dátum, az idő, a pénznem, a százalék formátumokat, továbbá beállítani a tizedesjegyek számát és az ezres tagolást.	
5.3.3. Adatok rendezése, kigyűjtése	Tudjon a táblázatban adatokat egy vagy több szempont alapján rendezni és kigyűjteni.	
5.3.4. A cellahivatkozások használata	Tudjon hivatkozást használni munkalapon belül és munkalapok között. Ismerje a relatív, abszolút és vegyes cellahivatkozásokat.	
5.3.5. Képletek szerkesztése, függvények alkalmazása	Tudjon egyszerű képleteket és függvényeket használni. Ismerje a dátum és idő, a matematikai, a statisztikai, a kereső, a szövegkezelő és a logikai függvények használatát.	Ismerje az adatbázis-kezelő függvények használatát.
5.4. Táblázatformázás		
5.4.1. Karakter- és cellaformázások	Legyen képes beállítani a karakterek betűtípusát, méretét, stílusát, színét. Legyen képes beállítani a cellák igazítását, szegélyezését, háttérszínét, mintával kitöltését.	Legyen képes képlettel meghatározott feltétel alapján cellákra formázást beállítani.
5.4.2. Sor-, oszlop, tartománybeállítások	Legyen képes beállítani az oszlopszélességet és a sormagasságot. Legyen képes cellákat egyesíteni. Legyen képes tartományokat elnevezni, munkalapokat átnevezni.	
5.4.3. Oldalbeállítások	Tudjon élőfejet és élőlábat készíteni, az oldal tulajdonságait beállítani.	

	Legyen képes a dokumentumot nyomtatásra előkészíteni.	
5.5. Diagramok és egyéb objektumok		
5.5.1. Diagramok	Legyen képes diagramot készíteni, szerkeszteni, módosítani. Tudjon az ábrázolandó adatoknak és a belőle levonandó következtetéseknek megfelelő diagramtípust választani.	
5.5.2. Objektumok	Tudjon a munkalapra képet, alakzatot és szövegdobozt beilleszteni, azok tulajdonságait beállítani.	

6. Adatbázis-kezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. Az adatbázis-kezelés alapfogalmai		
6.1.1. Az adatbázis alapfogalmai	Ismerje az adatbázis, az adattábla, a rekord, a mező, az elsődleges és idegen kulcs fogalmát.	
6.2. Az adatbázis szerkezete és kialakítása		
6.2.1. Az adatbázis-kezelés alapműveletei	Tudjon adatbázist létrehozni, abba különféle formátumú adattáblákat importálni. Tudjon megadott szerkezetű adattáblát létrehozni. Legyen képes az adattábla mezőit helyesen definiálni, a tábla kulcsát meghatározni, az új táblát feltölteni.	
6.2.2. Adattípusok	Ismerje a szöveg, a különböző számtípusok, a dátum és idő, a logikai adattípusokat, és a velük végezhető műveleteket. Legyen képes a mezők adattípusát megadni.	
6.2.3. Adatok módosítása, törlése	Tudjon rekordokat megjeleníteni, egyes mezőket, rekordokat törölni, vagy a	

	bennük levő adatokat újakkal felülírni.	
6.2.4. Adattáblák közötti kapcsolatok	Tudjon táblák közötti logikai kapcsolatokat kialakítani.	
6.3. Alapvető adatbázis-kezelési műveletek		
6.3.1. Lekérdezések	Tudjon a létező adatbázisban adott feltételeknek megfelelő rekordokat megjeleníteni. Tudja kiválasztani, hogy a lekérdezésben mely mezők megjelenítése szükséges. Tudjon választó, törlő, frissítő lekérdezéseket készíteni. Legyen képes az adatokat csoportosítva kezelni, szűrni. Legyen képes egy összetett probléma megoldásához segédlekérdezést készíteni. Legyen képes az adatokat megadott feltételek szerint rendezve megjeleníteni.	Ismerje és tudja felhasználni az SQL alapvető utasításait. Legyen képes egy összetett probléma megoldásához allekérdezést készíteni.
6.3.2. Számítások végzése	Legyen képes számított értéket megjeleníteni. Legyen képes aggregáló függvényeket használni: MAX(), MIN(), COUNT(), SUM(), AVG(). Tudja használni a YEAR(), MONTH(), DAY(), NOW(), HOUR(), MINUTE(), SECOND() függvényeket.	Tudjon leírás alapján tetszőleges függvényt alkalmazni.
6.4. Képernyő és nyomtatási formátumok		
6.4.1. Űrlapok és jelentések használata	Tudjon a leírásnak megfelelő űrlapot és jelentést készíteni és módosítani.	

7. Információs hálózati szolgáltatások

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. Kommunikáció az interneten		
7.1.1. Hálózati alapismeretek	Ismerje a szerver és a kliens szerepét az internetes	Ismerje a csomagkapcsolt hálózatok működésének

	kommunikációban. Ismerje az internet fontosabb szolgáltatásait: web, e-mail, domain-név szolgáltatás.	alapelveit. Ismerje a web és az e-mail szolgáltatásokhoz tartozó gyakoribb hibajelenségeket és azok okát.
7.1.2. Elektronikus levelezési rendszer használata	Ismerjen egy levelezési rendszert. Tudjon levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Ismerje az elektronikus levél részeit és a levél jellemzőit. Tudjon a levélhez mellékletet csatolni, valamint levél fogadásakor a mellékletet kezelni.	Legyen képes a helyben telepített és a webes levelezőprogram segítségével kezelni elektronikus levelezését. Legyen képes a levelezőfiók beállítását elvégezni a helyben telepített program esetén.
7.1.3. Állományok átvitele	Ismerjen és tudjon alkalmazni egy állomány átviteli lehetőséget. Ismerje az állomány átvitel szolgáltatást. Tudjon internetről állományokat letölteni.	Ismerjen és tudjon alkalmazni több állomány átviteli lehetőséget.
7.1.4. Web-szolgáltatás	Tudjon egy böngészőt használni. Ismerje a böngésző programok navigációs eszközeit. Ismerje az URL fogalmát.	Ismerje az elektronikus kereskedelem működési elvét, előnyeit, hátrányait.
7.1.5. Keresőrendszerek	Tudjon a weben keresni. Tudjon egyszerű és összetett keresési feladatokat megoldani. Tudjon on-line adatbázisokat használni. Legyen képes a találatokat hitelesség és használhatóság szempontjából értékelni.	
7.1.6. Az internet veszélyforrásai	Ismerje a kéretlen reklámlevél, lánclevél, hoax, adathalászat, internetes csalások veszélyeit, és az ellenük való védekezés lehetőségeit.	
7.2. Weblap készítés		
7.2.1. Hálózati dokumentumok szerkezete	Ismerje a weblapok jellemző elemeit.	Tudjon egyszerű weblapot készíteni a HTML és CSS segítségével. Ismerje a HTML és a CSS alapelemeit.
7.2.2. Weblap készítése weblap-szerkesztővel	A címsor, háttérszín, háttérkép, különböző színű, méretű,	

	igazítású szöveg, listák, táblázatok, képek, animációk, hivatkozások elhelyezése egy grafikus weblap-szerkesztővel.	
7.2.3. Formázási lehetőségek	Tudjon egyszerű weblap szerkesztési feladatot elvégezni.	

8. Prezentáció és grafika

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. Prezentáció		
8.1.1. Adatok bevitele és módosítása	Tudjon a diákra szöveget bevinni, javítani, törölni és szimbólumokat, képeket, alakzatokat, táblázatokat, diagramokat beszúrni, tudja ezek tulajdonságait módosítani.	
8.1.2. Prezentáció elkészítése és formázása	Legyen képes diaképek létrehozására, tervezésére, áttünések, animációk szerkesztésére. Legyen képes az elkészített prezentációt elmenteni. Legyen képes alakzatok segítségével vektorgrafikus ábrát létrehozni.	Legyen képes a diamentát módosítani.
8.2. Grafika		
8.2.1. Megnyitás, mentés, beszúrás	Tudjon grafikát, illetve képállományokat megnyitni, megadott formátumban menteni. Legyen képes grafikus ábráit, képeit szöveges környezetben elhelyezni.	
8.2.2. Elemi alakzatok megrajzolása, módosítása	Tudjon elemi ábrákat rajzolni, javítani, transzformálni, tulajdonságaikat módosítani.	
8.2.3. Képek feldolgozása, formázása	Tudjon képeket képfeldolgozó programmal kezelni, módosítani.	

9. Könyvtárhasználat

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. Könyvtárak		
9.1.1. A könyvtár fogalma	Ismerje a könyvtár és a könyvtári	

	rendszer fogalmát, az egyén és a társadalom életében betöltött szerepét.	
9.1.2. Könyvtártípusok	Tudja a könyvtártípusokat funkciók, szolgáltatások és terek mentén összehasonlítani, a használói igénynek megfelelő könyvtárat kiválasztani (hagyományos és elektronikus könyvtárak).	
9.1.3. A könyvtári szolgáltatások	Ismerje és tudja használni a gyakoribb könyvtári szolgáltatásokat (helyben és távolról elérhetőket).	
9.2. Információ-keresés		
9.2.1. Tájékozódás a könyvtárban	Tudjon könyvtári katalógusban és elektronikus könyvtárban konkrét művet, egy szerző műveit és egy téma forrásait megtalálni. Tudjon összetett keresést megfogalmazni.	
9.2.2. Információ-keresési stratégiák	Tudja információkereső munkájának lépéseit megtervezni: keresés, feldolgozás, felhasználás.	
9.3. Forráshasználat		
9.3.1. Dokumentum-használat	Tudja használni a gyakoribb nyomtatott és nem nyomtatott dokumentumtípusokat. Ismerjen különböző elektronikus könyvformátumokat.	
9.3.2. Kézikönyv-használat	Tudja a tájékoztató eszközöket és kézikönyveket keresési célok mentén kiválasztani és használni (tartalomjegyzék, mutatók, utalók, keresőfelület).	
9.3.3. Forráskiválasztás	Ismerje a forráskiválasztás szempontjait, az információs értéket befolyásoló jellemzőket: dokumentumtípus, forrástípus, megjelenési idő, kiadó, terjedelem, közlési cél.	
9.3.4. Forrásjelölés	Ismerje a forrásjelölés szabályait, funkcióját, etikai vonatkozásait. Tudjon bibliográfiai hivatkozást készíteni könyvről, folyóiratcikkéről. Ismerje az interneten elérhető források hivatkozásának alapelveit.	

10. Algoritmizálás, adatmodellezés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1. Elemi és összetett adatok, állományszervezés, relációs adatstruktúrák		
10.1.1. Egyszerű adattípusok		Ismerje az egyszerű adattípusokat: egész és valós szám, logikai érték, karakter. Ismerje az egyszerű adattípusokon végezhető műveleteket osztályozásának lehetséges fajtáit.
10.1.2. Összetett adattípusok		Ismerje az összetett adattípusokat: szöveg, sorozat, tömb, rekord, halmaz. Ismerje az összetett adattípusokon végezhető műveleteket.
10.1.3. Állományok		Legyen képes a szekvenciális állományokra alkalmazható műveleteket megvalósítani.
10.2. Algoritmusleíró eszközök		
10.2.1. Feladatmegoldás egy algoritmus-leíró eszköz segítségével		Ismerje a mondatszerű algoritmus-leíró eszközt.
10.3. Elemi algoritmusok		
10.3.1. A programozás alapelvei		Feladatmegoldásához tudja használni az alapvető programszerkezeteket: szekvencia, elágazás, ciklus. Tudja használni az elemi programozási tételeket: összegzés, eldöntés, kiválasztás, keresés, megszámlálás, maximum-kiválasztás, kiválogatás, elemi rendezések.
10.4. Rekurzió		
10.4.1. Rekurzív algoritmus		Ismerje a rekurzió fogalmát.

11. A programozás eszközei

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.1. Programozási nyelv		
11.1.1. Egy programozási nyelv ismerete		<p>Ismerje egy programozási nyelven a típusdefiníció; a változódeklaráció, a be- és kiviteli utasítások; alapvető programszerkezetek, azaz szekvencia, elágazás, ciklus; eljárások, függvények; állománykezelő műveletek megvalósítását.</p> <p>Legyen képes egy mondatszerű leírással készült algoritmust a használt programozási nyelvben kódolni.</p> <p>Legyen képes mondatszerű leírással megadott rekurzív algoritmust kódolni, és felhasználni.</p>
11.2. Programfejlesztői környezet		
11.2.1. Kódolási, szerkesztési eszközök valamilyen programnyelvi fejlesztői környezetben		<p>Tudjon egy közepes nehézségű, de összetett feladatot strukturáltan megoldani az ismert programnyelven.</p> <p>Tudjon e felhasználóval kulturáltan kommunikáló adatbevitelt és adatkivitel írti.</p>
11.2.2. Programkipróbálási eszközök valamilyen programnyelvi fejlesztői környezetben		<p>Legyen képes a program különböző kimeneteinek tesztelésére alkalmas mintaadatokat adni.</p> <p>Tudjon nyomkövetéssel programot tesztelni.</p>

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	15 perc	240 perc	20 perc
120 pont	30 pont	120 pont	30 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	vonalzó	NINCS	vonalzó	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	számítógép a megfelelő szoftverekkel	nyomtatott és elektronikus források, internetkapcsolattal rendelkező számítógép	számítógép a megfelelő szoftverekkel	nyomtatott és elektronikus források, internetkapcsolattal rendelkező számítógép

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	szoftverlista	témakörök	szoftverlista	témakörök
Mikor?	A vizsga évét megelőző tanév végéig	a vizsga előtt legkésőbb 60 nappal	a vizsga évét megelőző tanév végéig	a vizsga előtt legkésőbb 60 nappal

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	15 perc
Számítógéppel megoldandó feladatsor	Egy tétel kifejtése, és párbeszéd a tétellel kapcsolatban
120 pont	30 pont

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgán az érettségizőknek egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is önállóan határozhatja meg.

A gyakorlati vizsgát számítógépteremben kell lebonyolítani. A vizsga időtartama alatt a rendszergazdának elérhetőnek kell lennie. A rendszergazda a vizsgaterembe csak gép- vagy szoftverhiba esetén hívható be. Jelenlétéről és az általa végzett tevékenységről jegyzőkönyvet kell felvenni.

Vizsgázónként szükséges vizsgatárgyra jellemző segédeszközök: számítógép a megfelelő szoftverekkel (a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja), vonalzó (a vizsgázónak kell hoznia).

A kormányhivatalok által szervezett vizsgák esetén a vizsgázó az adott vizsgaidőszakra érvényes, az Oktatási Hivatal által központilag kiadott, szoftverlistáról választhat. A középiskola által szervezett vizsga esetén a vizsgázó az iskola által kihirdetett szoftverek közül

választhat. A vizsgázónak a jelentkezéssel egy időben le kell adnia egy nyilatkozatot, amelyben megjelöli, hogy az érettségi vizsgán az egyes szoftvercsoportokon belül az adott feladattípusok megoldásához az adott vizsgaidőszakra a vizsgaszervező által rendelkezésére bocsátott szoftverlistából mely szoftvereket kívánja használni.

A gyakorlati vizsga helyszínén a vizsgázónak a vizsga kezdete előtt fél órával kell megjelennie, ahol a rendszergazda által kijelölt helyet kell elfoglalnia. Ekkor a rendszergazda írásban tájékoztatja a vizsgázót arról, hogy milyen felhasználói adatai vannak, milyen módon éri el a vizsgához szükséges forrásfájlokat, valamint arról, hogy befejezett munkáját hova mentse el. A vizsga kezdetekor a felügyelő tanár kiosztja a feladatlapot és a lepecsételt pizskozatlapot. A vizsgázó a feladatlapok kiosztásával egyidejűleg kezdeti használni a számítógépet a feladatok megoldására.

A felügyelő tanárnak a vizsga befejezése előtt kb. 10 perccel figyelmeztetnie kell a vizsgázókat, hogy mentse el a munkájukat.

A gyakorlati vizsgarész esetleges összetevőinek lebonyolítási szabályai.

Tárgyi feltételek

A terem berendezése

- A géptermet lehetőség szerint a számítógépes munkahelyre vonatkozó előírások figyelembevételével kell berendezni.

- A monitorok elhelyezése olyan legyen, hogy a vizsgázók egymás munkáját ne zavarják, illetve ne tudják segíteni egymást.

A számítógépek

- A megfelelő működés biztosítása érdekében a vizsgakörnyezetet kellő időben elő kell készíteni. Rendelkezésre kell állni legalább a vizsgázók számának megfelelő számú számítógépnek, valamint tartalékgépeknek. A vizsgakörnyezetet javasolt a korábbi évek gyakorlati vizsgafeladatainak megoldásával tesztelni, mert e nélkül nehezen deríthető ki, hogy valóban felkerült-e minden szükséges szoftverkomponens a gépekre, valamint azok jól működnek-e.

- Csak olyan számítógép használható, amely megfelel az alkalmazott operációs rendszer és egyéb szoftverek optimális hardverigényének, a háttértárolón pedig feltétlenül maradjon kellő szabad terület.

- A vizsga ideje alatt a gépekről nem lehet elérhető egyetlen olyan állomány sem, amely nem tartozik a telepített programokhoz és a várható feladatok megoldását segíti.

- Ha valamelyik eredetileg kiválasztott - számítógép működése a vizsga előtti időszakban bizonytalan, akkor javasolt azt a vizsgáztatásból kivonni.

Lebonyolítás

A vizsga előkészítése

- A vizsga során használható gépeket (a tartalékgépeket is) úgy kell előkészíteni, hogy a vizsgázók a számukra létrehozott egyedi azonosítóval bejelentkezve tudják elkészíteni a munkájukat. A vizsgázó neve és felhasználó azonosító párosokat a vizsgadokumentációval együtt kell kezelni.

- A feladatok megoldásához szükséges forrásállományokat minden vizsgázó mappájába be kell másolni, amint az a központból elérhetővé válik.

- Az internet elérését le kell tiltani a vizsgagépeken a gyakorlati vizsga teljes idejére.

Archiválás

- A rendszergazda a vizsga után a lehető legrövidebb időn belül a vizsgázók által használt mappákat legalább két példányban, egyszer írható, kellőképpen elterjedt adathordozóra írja (például CD-R, DVD-R, DVD+R).

- A vizsgabizottságot működtető intézmény az egyik adathordozót bélyegzővel ellátva elzárja mint biztonsági másolatot, a másikat pedig a továbbiakban az írásbeli dolgozatokra vonatkozó szabályoknak megfelelően kezeli.

A gyakorlati feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor tematikailag lefedi a követelményrendszer alábbi témaköreit, és időarányaiban a következőkre törekszik:

Témakör	Idő
Szövegszerkesztés	60 perc
Prezentáció, grafika, weblapkészítés	40 perc
Táblázatkezelés	50 perc
Adatbázis-kezelés	30 perc

Az adott témakörhöz rendelt idő kitölthető egyetlen nagyobb, több részfeladatot tartalmazó feladattal, vagy legfeljebb 4 kisebb feladattal.

A feladatsor legalább 50%-a egyértelmű utalásokat tartalmaz a feladat minden részletének megoldására, a szabályos forrásjelölésre; ezáltal csak a feladatban szereplő fogalmak és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot méri.

A gyakorlati feladatlap értékelése

A gyakorlati vizsgadolgozatot a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, annak lehetséges változatait, az egyes megoldásrészekre adható részpontoszámokat, annak lehetséges bontását.

A témakörök szerinti pontoszámárányok a következők:

Témakör	Pontoszám
Szövegszerkesztés	40 pont
Prezentáció, grafika, weblapkészítés	30 pont
Táblázatkezelés	30 pont
Adatbázis-kezelés	20 pont

Az egyes témakörök feladatainak, részfeladatainak pontozása feladatfüggő, összpontoszámuknak azonban meg kell egyeznie a témakörhöz rendelt összpontoszámmal.

Archiválásra a vizsgázónak csak azon produktumai kerülnek, melyeket a számára kijelölt könyvtárba elmentett, és értékelni kizárólag ezeket lehet. A javító tanár minden vizsgázó vizsgadolgozatáról értékelőlapot tölt ki. A dolgozat értékelésének megtekintésekor a vizsgázó a saját munkájáról kitöltött értékelőlap, valamint az archivált produktum másolatát kaphatja meg. Az elektronikus megoldások másolása a vizsgázó saját adathordozójára is történhet.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A szóbeli vizsga helyszínén internetkapcsolattal rendelkező számítógépnek kell működőképesen rendelkezésre állnia, amelyet a vizsgázó csak a felelete során használ. A számítógép működőképességének biztosítása érdekében a rendszergazdának a szóbeli vizsga teljes ideje alatt elérhetőnek kell lennie.

A könyvtárhasználat szóbeli témakör vizsgatételeinek teljesítéséhez szükséges nyomtatott és elektronikus forrásokat (pl. lexikon, enciklopédia, szakkönyv, tankönyv, szépirodalmi mű,

CD-ROM) a vizsga helyszínén a vizsgázók rendelkezésére kell bocsátani. E források jellegének, típusának összhangban kell lenniük a szóbeli tételsor feladataival.

A szóbeli vizsga egyetlen tétel kifejtéséből, valamint egy egy-két perces beszélgetésből áll, amely a vizsgázónak a témakörhöz kapcsolódó kommunikációs képességét tárja föl. A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben a szóbeli felelet első részére szánt felelési időbe még belefér.) Amikor a vizsgázó befejezte a tétel kifejtését, a vizsgáztató párbeszédet kezdeményez a témához kapcsolódóan.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia.

A tételek a részletes vizsgakövetelmények 1-3. 7.1. és 9. számú témaköreiből jelölhetők ki, így a tételeket az alábbi táblázatban látható arányok figyelembevételével kell összeállítani úgy, hogy egy tétel csak egy témakör elméleti ismeretanyagát kérje számon. Nyilvánosságra ezen témakörök hozandók.

Bármely tétellel kapcsolatban számítógépes szemléltetés is kérhető, melynek várakozás nélküli végrehajtási ideje - a 7.1-es témakör kérdései kivételével - legfeljebb két perc.

Információs társadalom (1)	8-20%
Informatikai alapismeretek - hardver (2)	24-32%
Informatikai alapismeretek - szoftver (3)	20-28%
Kommunikáció az interneten (gyakorlati kivitelezéssel) (7.1.)	20-28%
Könyvtárhasználat (9)	8-12%

A tételsor frissítésének szabályai

A tételsor tételeinek legalább 10%-a évenként cserélendő.

A tétel jellemzői

A vizsgára megfogalmazott tételek a tételcímeken túl a kifejtéshez konkrét tartalmi szempontokat is felsorolnak.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet értékelése a következő szempontok alapján történik:

- Logikai felépítés 6 pont

(Jó időbeosztás; a lényeg kiemelése; követhető gondolatmenet.)

- Kifejezőkészség, szaknyelv használata 6 pont

- Tartalom 12 pont

(Mindent tartalmaz-e, ami a témakörhöz szükséges; vannak-e tárgyi tévedések, rossz magyarázatok.)

- Kommunikatív készség 6 pont

(Lehet-e a vizsgázót a témában vezetni; ha elakad, megérti-e, amit kérdez a bizottság; lehet-e a vizsgázóval a témáról tartalmas párbeszédet folytatni.)

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	20 perc
Számítógéppel megoldandó feladatsor	Egy tétel kifejtése, és párbeszéd a tétellel kapcsolatban
120 pont	30 pont

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is önállóan határozhatja meg.

A gyakorlati vizsgát számítógépteremben kell lebonyolítani. A vizsga időtartama alatt a rendszergazdának elérhetőnek kell lennie. A rendszergazda a vizsgaterembe csak gép- vagy szoftverhiba esetén hívható be. Jelenlétéről és az általa végzett tevékenységről jegyzőkönyvet kell felvenni. Vizsgázónként szükséges segédeszközök: számítógép a megfelelő szoftverekkel (a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja), vonalzó (a vizsgázónak kell hoznia).

A vizsgázó a vizsgát megelőző tanévben központilag jóváhagyott (és a vizsgaközpont által kihirdetett) szoftverek használatával vizsgázhat. A vizsgázónak a jelentkezéssel egy időben le kell adnia egy nyilatkozatot, amelyben megjelöli, hogy az érettségi vizsgán az egyes szoftvercsoportokon belül az adott feladattípusok megoldásához az adott vizsgaidőszakra érvényes szoftverlistából mely szoftvereket kívánja használni.

A gyakorlati vizsga helyszínén a vizsgázónak a vizsga kezdete előtt fél órával kell megjelennie, ahol a rendszergazda által kijelölt helyet kell elfoglalnia. Ekkor a rendszergazda írásban tájékoztatja a vizsgázót arról, hogy milyen felhasználói adatai vannak, milyen módon éri el a vizsgához szükséges forrásfájlokat, valamint arról, hogy befejezett munkáját hova mentse el. A vizsga kezdetekor a felügyelő tanár kiosztja a feladatlapot és a lepecsételt piszkozatlapot. A vizsgázó a feladatlapok kiosztásával egyidejűleg kezdheti használni a számítógépet.

A felügyelő tanárnak a vizsga befejezése előtt kb. 10 perccel figyelmeztetnie kell a vizsgázókat, hogy mentsék el a munkájukat.

A vizsga lebonyolításával és a résztvevők feladataival kapcsolatos tudnivalók megegyeznek a középszintű vizsga leírásában találhatóakkal.

A gyakorlati feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor tematikailag lefedi a követelményrendszer alábbi témaköreit, és időarányaiban a következőkre törekszik:

Témakörök	Idő
Szövegszerkesztés, prezentáció, grafika, weblapkészítés	60 perc
Táblázatkezelés	30 perc
Adatbázis-kezelés	60 perc
Algoritmizálás, adatmodellezés	90 perc

Az adott témakörhöz rendelt idő kitölthető egyetlen nagyobb, több részfeladatot tartalmazó feladattal, vagy legfeljebb 4 kisebb feladattal.

A feladatsor legalább 50%-a egyértelmű utalásokat tartalmaz a feladat minden részletének megoldására, így csak a feladatban szereplő fogalmak és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot méri.

A gyakorlati feladatlapon értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, annak lehetséges változatait, az egyes megoldásrészekre adható részpontoszámokat, annak lehetséges bontását.

A témakörök szerinti értekelési arányok a következők:

Témakörök	Pontszám
Szövegszerkesztés, prezentáció, grafika, weblapkészítés	30 pont
Táblázatkezelés	15 pont
Adatbázis-kezelés	30 pont
Algoritmizálás, adatmodellezés	45 pont

Az egyes témakörök feladatainak, részfeladatainak pontozása feladatfüggő, összpontszámuknak azonban meg kell egyeznie a témakörhöz rendelt összpontszámmal.

Archiválásra a vizsgázónak csak azon produktumai kerülnek, melyeket a számára kijelölt könyvtárba elmentett, és értékelni kizárólag ezeket lehet. A javító tanár minden vizsgázó vizsgadolgozatáról értékelőlapot tölt ki. A dolgozat értékelésének megtekintésekor a vizsgázó a saját munkájáról kitöltött értékelőlap, valamint az archivált produktum másolatát kaphatja meg. Az elektronikus megoldások másolása a vizsgázó saját adathordozójára is történhet.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik. A szóbeli vizsga helyszínén internetkapcsolattal rendelkező számítógépnek kell működőképesen rendelkezésre állnia, amelyet a vizsgázó a felelete során használ. A számítógép működőképességének biztosítása érdekében a rendszergazdának a szóbeli vizsga teljes ideje alatt elérhetőnek kell lennie.

A könyvtárhasználat szóbeli témakör vizsgakérdéseinek teljesítéséhez szükséges nyomtatott és elektronikus forrásokat (pl. lexikon, enciklopédia, szakkönyv, tankönyv, szépirodalmi mű, CD-ROM) a vizsga helyszínén a vizsgázók rendelkezésére kell bocsátani. E források jellegének, típusának összhangban kell lenniük a szóbeli tételsor feladataival.

A szóbeli vizsga egyetlen tétel kifejtéséből, valamint egy egy-két perces beszélgetésből áll, amely a vizsgázónak a témakörhöz kapcsolódó kommunikációs képességét tárja föl.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben a szóbeli felelet első részére szánt felelési időbe még belefér.) Amikor a vizsgázó befejezte a tétel kifejtését, a vizsgáztató párbeszédet kezdeményez a témához kapcsolódóan.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsor legalább 20 tételből áll.

A szóbeli feladatokat az 1-3., 7.1, 9. számú témakörökből jelölik ki, az alábbi táblázatban látható arányok figyelembevételével. Egy tétel csak egy témakör elméleti ismeretanyagát kéri számon. Nyilvánosságra ezen témakörök hozandók.

Bármely tétellel kapcsolatban számítógépes szemléltetés is kérhető, melynek várakozás nélküli végrehajtási ideje - a 7.1-es témakör kérdései kivételével - legfeljebb két perc.

Információs társadalom (1)	8-20%
Informatikai alapismeretek - hardver (2)	24-32%
Informatikai alapismeretek - szoftver (3)	20-28%
Kommunikáció az interneten (gyakorlati kivitelezéssel) (7.1.)	20-28%
Könyvtárhasználat (9)	8-12%

A tételek frissítésének szabályai.

A tétel sor tételeinek legalább 10%-a évenként cserélendő.

A tétel jellemzői

A vizsgára megfogalmazott tételek a tételcímeken túl a kifejtéshez konkrét tartalmi szempontokat is felsorolnak.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet értékelése a következő szempontok alapján történik:

- Logikai felépítés 6 pont

(Jó időbeosztás; a lényeg kiemelése; követhető gondolatmenet.)

- Kifejezőkészség, szaknyelv használata 6 pont

- Tartalom 12 pont

(Mindent tartalmaz-e, ami a témakörhöz szükséges; vannak-e tárgyi tévedések, rossz magyarázatok.)

- Kommunikatív készség 6 pont

(Lehet-e a vizsgázót a témában vezetni; ha elakad, megérti-e, amit kérdez a bizottság; lehet-e a vizsgázóval a témáról tartalmas párbeszédet folytatni.)”

8. Az R. Mellékletének KÉMIA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„KÉMIA

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY A) KOMPETENCIÁK

Elvárt kompetenciák:

- induktív következtetés (egyedi tényekből az általános törvényszerűségekre)
- deduktív következtetés (az általános törvényszerűségekből az egyedi esetre)
- analógiás gondolkodás (egy már ismert helyzet vagy jelenség és az adott új, ismeretlen helyzet közötti hasonlóság felismerése)
- sorképzés (relációk kezelése)
- osztályozás (jellemzők alapján hierarchikus csoportokba sorolás)
- kombinatív képesség (megadott elemekből, adott feltételek mellett kombinációk létrehozása és vizsgálata)
- korrelatív gondolkodás (valószínűségi összefüggések vizsgálata, kockázatbecslés, rizikófaktorok ismerete)
- arányossági gondolkodás (két mennyiség együttes változásának vizsgálata)
- az adatok felhasználása bizonyítéknak, érveknek
- kritikai gondolkodás (bizonyítékok, érvek, ellenérvek alapján értékelés és a döntések megalapozása, magyarázatok megalkotása)
- változók vizsgálata (függő és független változók felismerése, elkülönítése, a változók közötti kapcsolatok szisztematikus vizsgálata, kontrollja)
- integrált gondolkodás (az egyik szaktudomány tartalmi elemeinek átvitele és alkalmazása egy másik szaktudomány területén)
- modellekben való gondolkodás, modellek értelmezése, az analógiák azonosítása
- problémafelismerési és problémamegoldó képesség (a célhoz vezető nem ismert megoldási út megtalálása valós, életszerű helyzetekben)
- konvergens gondolkodás
- divergens gondolkodás
- a követelményekben szereplő fogalmak definiálásának képessége, a szaknyelv használata
- lényegkiemelés (a vizsgálat szempontjából fontos jellemzők felismerése, megfigyelése, rögzítése)
- struktúrák és funkciók összekapcsolása (következtetés mintázatból annak szerepére)
- etikai érzékenység (döntések lehetséges következményeinek mérlegelése)

A vizsgázók legyenek képesek a természettudományi megismeréssel kapcsolatos ismereteket összetett élethelyzetekben alkalmazni. Ezzel kapcsolatos elvárások:

- alapvető matematikai ismeretek alkalmazása
- egyszerű kémiai számítási feladatok megoldása
- megfigyelések, összehasonlítások
- egyszerű kísérletek, mérések tervezése, végrehajtása és eredményeik értelmezése (a kísérlet jellemzőinek ismerete, független és függő változók azonosítása, kísérleti paraméterek változtatása, kontrollok szerepe)
- adatok, ábrák kiegészítése, adatsorok, ábrák (köztük diagramok, grafikonok) elemzése, felhasználása
- mérések tulajdonságainak ismerete (empirikus, kísérleti, hitelesíthető, reprodukálható)
- hipotézisek, elméletek, modellek, törvények megfogalmazása, vizsgálata; téves információk azonosítása
- a természettudományos érvelés alapelvei (feltevés megfogalmazása, információk forrásainak jelölése, megbízhatóságuk értékelése, érvek és ellenérvek felsorakoztatása, bizonyítékok elemzése, következtetés levonása)
- az ismeretek összekapcsolása a mindennapokban tapasztalt jelenségekkel, a mindennapi életet befolyásoló kémiai természetű jelenségek értelmezése
- az aktuálisan felmerülő, kémiai ismereteket is igénylő problémák (környezetvédelem, energiagazdálkodás, szenvedélybetegségek, táplálkozás, vegyipari technológiák stb.) lényegének megértése, egyszerűbb logikai összefüggések értelmezése
- az SI mértérendszer és a kémiai jelölésrendszer szakszerű használata
- szakszerű írásbeli és szóbeli szövegalkotás, szövegértelmezés

Az emelt szintű kémia érettségien ezen túlmenően az alábbi kompetenciák megléte szükséges:

- az ismeretanyag belső összefüggései és az egyes témakörök közötti kapcsolatok felismerése
- a kémia tanult vizsgálati és következtetési módszereinek alkalmazása
- több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett kémiai számítási és elméleti feladatok, problémák megoldása

B) VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Általános kémia

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
1.1 Atomszerkezet Atom	Fogalmi szint	az atom alkotórészei (atommag, elektronfelhő), a legfontosabb elemi részecskék (elektron, proton, neutron) jelölésük, relatív töltésük, relatív tömegük; rendszám, tömegszám.	nukleonok
	Értse	az atom semlegességét.	
	Tudja alkalmazni	az elemi részecskék száma, a rendszám és a tömegszám közti kapcsolatot.	
Elem	Fogalmi szint	az elem fogalma, jelölése (vegyjel), izotóp fogalma, radioaktív izotópok (Hevesy György), alkalmazásuk (pl. a gyógyászatban, a műszaki életben, a kormeghatározásban), relatív atomtömeg.	Berzelius, Curie házaspár
	Értse		a tömegszám és a relatív atomtömeg közti kapcsolatot.
Elektronszerkezet	Fogalmi szint	elektronhéj; maximális elektronszám, energiaminimum elve, alapállapotú és gerjesztett atom, telített és telítetlen héj, vegyértékelektron, atomtörzs, nemesgázszerkezet.	atompálya, s-, p-, d- és f-atompálya, a Pauli-elv és a Hund-szabály kvalitatív ismerete, alhéj, párosítatlan (pár nélküli) elektron, elektronpár;
	Értse, értelmezze		az atompályák elektronjainak maximális számát, az alapállapotú atom elektronszerkezetének kiépülését az alhéjak energetikai sorrendje alapján.
	Tudja		felírni az alapállapotú atom teljes elektronszerkezetét az első négy periódus elemeinél, megállapítani a telített héjak és alhéjak számát.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
A periódusos rendszer	Fogalmi szint	az elemek csoportosítása (Mengyelejev), periódus és csoport, főcsoport és mellékcsoport.	mezők (s-, p-, d-, f-mező).
	Értse	az egy főcsoportba tartozó elemek hasonlóságának elektronszerkezeti okát.	
	Tudja	megállapítani a vegyértékelektronok számát a periódusos rendszer főcsoportjaiban.	alkalmazni a vegyértékelektron-szerkezet és a periódusos rendszerben elfoglalt hely kapcsolatát a periódusos rendszerben, megállapítani a párosítatlan elektronok számát.
Az atomok mérete	Fogalmi szint	az atommag és az atom méretviszonyai.	
	Értse	az atomméret változásait a periódusos rendszer <i>főcsoportjaiban</i> .	az atomméret változásait a periódusos rendszer <i>periódusaiban</i> .
	Tudja összehasonlítani	a periódusos rendszer <i>azonos főcsoportjában</i> lévő elemek atomsugarát.	a periódusos rendszer <i>azonos periódusában</i> lévő elemek atomsugarát.
Az ionok	Fogalmi szint	kation fogalma, anion fogalma.	ionsugár, ionizációs energia fogalma, jele, mértékegysége; elektronaffinitás, jele, mértékegysége.
	Értse, értelmezze	a kationok képződését atomokból, az anionok képződését atomokból, elnevezésüket (-id végződésűek).	az atomok és a belőlük képződő anionok, illetve kationok mérete közti kapcsolatot; az ionizációs energia változását a periódusos rendszerben.
	Tudja	jelölni az elemek kationjait, és felírni az atomjaikból való képződésük egyenletét, jelölni az elemek anionjait, és felírni az atomjaikból való képződésük egyenletét.	összehasonlítani az egy főcsoportba, illetve egy periódusba tartozó elemeket első ionizációs energiájuk szerint, összehasonlítani az adott nemesgáz szerkezetével egyező elektronszerkezetű ionok méretét.
Elektronegativitás (EN)	Fogalmi szint	elektronegativitás fogalma (Pauling).	
	Értse	az elektronegativitás változását a periódusos rendszerben.	
	Tudja	összehasonlítani az egy főcsoportba, illetve egy periódusba tartozó elemek elektronegativitását, alkalmazni az elektronegativitás-értékeket a kötéstípusok megállapításához.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
1.2 Kémiai kötések Elsőrendű kémiai kötések	Fogalmi szint	ionkötés, kovalens kötés, fémes kötés.	
	Értelmezze	az ion- és a kovalens kötés kialakulását egy általa választott példán bemutatva.	
	Értse	mindhárom elsőrendű kötés kialakulásának magyarázatát.	
	Tudja	a tanult ionokból megszerkeszteni ionvegyületek tapasztalati képletét.	
Másodrendű kémiai kötések	Fogalmi szint	diszperziós kölcsönhatás, dipólus-dipólus kölcsönhatás, hidrogénkötés.	
	Értse	a diszperziós kölcsönhatás és a dipólus-dipólus kölcsönhatás kialakulását, a hidrogénkötés kialakulásának feltételeit.	
	Értelmezze	a másodrendű kötések erőssége közti különbségeket.	
1.3 Molekulák, összetett ionok Molekula	Fogalmi szint	molekula fogalma, jelölése; kötő és nemkötő elektronpár.	
A kovalens kötés	Fogalmi szint	egyszeres és többszörös kötés, kovalens vegyérték, kötési energia fogalma, mértékegysége, kötéspolaritás fogalma, datív kötés fogalma, delokalizált kötés.	σ - és a π -kötés, kötéstávolság fogalma
	Értse, értelmezze	az egyszeres és a többszörös kötés jellemzőit, az aromás vegyületek és a grafit delokalizált elektronrendszerét.	a σ - és a π -kötés szimmetriáját, a π -kötés kialakulásának feltételeit, a kötéshossz összefüggéseit, az összetett ionok delokalizált elektronrendszerét.
	Tudja	ábrázolni a kötő és nemkötő elektronpárokat a molekulákban, megállapítani adott atom vegyértékét a molekulákban, megállapítani a kötéspolaritást az elektronegativitás-értékek alapján.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
A molekulák térszerkezete	Fogalmi szint	elektronpár-taszítási elmélet, központi atom, ligandum, a molekula polaritása.	kötésszög
	Értelmezze	egyszerű molekulák téralkatát (pl. H ₂ O, NH ₃ , CO ₂ , SO ₂ , SO ₃ , CH ₄ , CCl ₄ , CH ₂ O stb.), a molekula polaritását befolyásoló tényezőket (téralkat és kötéspolaritás).	a molekula alakját meghatározó tényezőket: – a ligandumok száma, – a központi atomhoz tartozó nemkötő elektronpárok száma.
	Tudja	megállapítani a tanult, egyszerű molekulák polaritását.	megállapítani a molekulák téralkatát, kötésszögeit, <i>adott képletű</i> molekula polaritását.
Összetett ionok	Fogalmi szint	összetett ion fogalma.	komplex ion fogalma.
	Értse	összetett ionok képződésének lehetőségeit: <i>a)</i> az NH ₄ ⁺ és a H ₃ O ⁺ szerkezetét, téralkatát, <i>b)</i> az oxosavakból levezethető összetett ionok (karbonát, hidrogén-karbonát, nitrát, foszfát, szulfát) származtatását és összegképletét.	komplex ion képződését a réz(II)ion akva- és ammin-komplexének példáján.
	Tudja		megállapítani az összetett ionok szerkezetét (értelmezés delokalizált elektronokkal), téralkatukat, alkalmazni a komplex ionok, a központi ion és a ligandumok töltése közti összefüggést megadott példák esetében.
1.4 Anyagi halmazok Anyagi halmaz	Fogalmi szint	anyagi halmaz fogalma, elem, vegyület, keverék, komponens, fázis.	
	Tudja	besorolni az anyagi rendszereket, csoportosítani a komponensek száma, illetve a komponensek anyagi minősége (elem, vegyület) szerint.	besorolni az anyagi rendszereket, csoportosítani a fázisok száma, illetve homogenitás szerint.
Állapotjelzők	Fogalmi szint	jelük, SI mértékegységük.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
Halmazállapotok, halmazállapot-változások	Fogalmi szint	gázhalmazállapot, Avogadro törvénye, folyadék halmazállapot, szilárd halmazállapot, halmazállapot-változások.	a folyadékok további általános jellemzői (felületi feszültség, viszkozitás).
	Értse, értelmezze	a gázhalmazállapot általános jellemzőit ideális gázokra (kölsönhatás, diffúzió, összenyomhatóság), az Avogadro-törvényt, a folyadékok általános jellemzőit (kölsönhatás, diffúzió, alak és összenyomhatatlanság), az amorf és a kristályos állapot jellemzőit, az olvadáspont és a rácstípus közti kapcsolatot, a másodrendű erők és a molekulatömeg szerepét a molekulárcsos anyagok forráspontjának alakításában.	
	Tudja	adatok elemzésével értelmezni a forráspont és a molekulák közötti kötőerők kapcsolatát.	egyszerű kísérletek értelmezését (a felületi feszültséggel, a viszkozitással és a diffúzióval kapcsolatban); forráspontviszonyok becslésével értelmezni a forráspont és a molekulák közötti kötőerők kapcsolatát.
1.4.1 Egykomponensű anyagi rendszerek 1.4.1.1 Kristályrácsok	Fogalmi szint	amorf és kristályos állapot.	elemi cella, koordinációs szám, rácsenergia
	Tudja	besorolni az elemeket és vegyületeket a megfelelő rácstípusba.	
– Ionrácsos kristályok	Fogalmi szint	a rácspontokon lévő részecskék, rácsösszetartó erő.	
	Értse, értelmezze	az ionrácsos anyagok fizikai jellemzőit.	
– Atomrácsos kristályok	Fogalmi szint	a rácspontokon lévő részecskék, rácsösszetartó erő.	
	Értse, értelmezze	a gyémánt rácsának szerkezetét, az atomrácsos anyagok jellemzőit.	a SiO ₂ rácsának szerkezetét.
– Fémrácsos kristályok	Fogalmi szint	a rácspontokon lévő részecskék, rácsösszetartó erő.	
	Értse, értelmezze	a fémrácsos anyagok jellemzőit.	
	Tudja értelmezni		a fémek fizikai tulajdonságait a megadott fizikai adatok alapján.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Molekularácsos kristályok	Fogalmi szint	a rácspontokon lévő részecskék, rácösszetartó erő.	
	Értse, értelmezze	a molekularácsos anyagok jellemzőit.	
	Tudja értelmezni		a másodlagos kötőerők típusa, az olvadás- és forráspontok közti kapcsolatot adatok összehasonlítása alapján.
1.4.1.2 Átmenet a kötés- és rácstípusok között	Értelmezze	a grafit szerkezetét és fizikai tulajdonságait.	a kovalens és az ionkötés közti átmenetet megadott példavegyületek tulajdonságai alapján
1.4.2 Többkomponensű rendszerek			
1.4.2.1 Csoportosítás	Fogalmi szint	homogén, heterogén és kolloid rendszer.	
	Értse	a többkomponensű rendszerek jellemzőit (a diszpergált részecske mérete).	
1.4.2.2 Diszperz rendszerek	Fogalmi szint	a diszperz rendszerek fajtái a komponensek halmazállapota szerint (kőd, füst, hab, emulzió, szuszpenzió).	
	Tudjon értelmezni	egyszerű kísérleteket.	
	Tudja	besorolni a kísérletek során képződő diszperz rendszereket a megfelelő típusba.	
1.4.2.3 Kolloid rendszerek	Fogalmi szint	a vizes alapú kolloidok fajtái (asszociációs és makromolekulás kolloid), Zsigmondy Richárd, a vizes alapú kolloidok csoportosítása a részecskék között fellépő kölcsönhatás alapján: szolok és gélek, adszorpció és deszorpció, fajlagos felület, ozmózis	
	Értse, értelmezze	az ozmózis jelenségét	a vizes alapú kolloidok szerkezetét a szappanoldat és a fehérjeoldat szerkezete alapján; a szol és a gél állapot jellemzőit.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
	Tudjon Tudja értelmezni	példákat mondani kolloid rendszerekre a hétköznapi életből.	a szolgél átalakulást a hétköznapi életből vett példák alapján.
1.4.2.4 Homogén rendszerek	Fogalmi szint	elegy, oldat.	
	Értse		a gázelegyek és a folyadékelegyek tulajdonságai közti eltéréseket (térfogati kontrakció).
– Oldatok	Fogalmi szint	oldószer és oldott anyag, oldhatóság fogalma, telített oldat fogalma, az oldhatóság hőmérsékletfüggése, gázok oldhatóságának hőmérsékletfüggése, anyagok exoterm és endoterm oldódása.	túltelített oldat, oldáshő fogalma.
	Értelmezze	az oldhatóság kapcsolatát az anyagi minőséggel, ionkristályok oldódásának mechanizmusát, az exoterm és az endoterm oldódás tapasztalatait.	a molekuláris anyagok oldódását; az oldhatóság hőmérsékletfüggésének felhasználását az anyagok átkristályosítással történő tisztítására; az oldáshő kapcsolatát a rácsenergiával és a hidratációs energiával.
	Tudja alkalmazni	a „hasonló hasonlót old” elvet, egyenlettel leírni az ionvegyületek oldódását.	
	Tudjon Tudja	elemezni az oldhatósági grafikonokat, használni oldhatósági táblázatokat.	oldhatósági grafikonokat készíteni. megállapítani az oldáshő exoterm, illetve endoterm jellegét a rácsenergia és a hidratációs energia ismeretében.
Egyéb	Tudja alkalmazni	az anyagszerkezetről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
1.5 Kémiai átalakulások Kémiai reakció	Fogalmi szint	kémiai reakció fogalma, aktiválási energia.	
	Értse	a kémiai reakciók létrejöttének feltételeit (ütközés, hatásos ütközés).	
	Tudja	jelölni az aktiválási energiát az energiadiagramon.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
Képlet	Fogalmi szint	összegképlet fogalma és fajtái (tapasztalati és molekulaképlet), szerkezeti képlet fogalma és fajtái (elektronképlet, konstitúciós képlet stb.).	
	Tudja	megadni a tanult vegyületek tapasztalati képletét, illetve molekulaképletét.	
Kémiai egyenlet	Fogalmi szint	sztoichiometriai egyenlet, tömegmegmaradás törvénye, ionegyenlet, töltésmegmaradás elve.	
	Értse, értelmezze	a kémiai egyenlet minőségi és mennyiségi jelentéseit, az egyszerű sztoichiometriai egyenletek írásának alapelveit, az egyszerű ionegyenletek írásának alapelveit.	
	Tudja	az egyszerű sztoichiometriai egyenletek rendezését.	felírni a vizes oldatban lezajló reakciók ionegyenleteit.
1.5.1 Termokémia 1.5.1.1 A folyamatok energiaviszonyai	Fogalmi szint	endoterm és exoterm folyamat, energiadiagram.	
	Értse	a halmazállapot-változást, az oldódást és a kémiai reakciókat kísérő energiaváltozások exoterm vagy endoterm jellegét.	
	Tudja	ábrázolni energiadiagramon a folyamatok energiaviszonyait.	
1.5.1.2 Reakcióhő	Fogalmi szint	reakcióhő fogalma, jelölése ($\Delta_r H$), mértékegysége, előjele; képződéshő fogalma, jelölése, mértékegysége; Hess tétele.	
	Értse	a reakcióhő kiszámításának módját a képződéshő-adatok alapján.	a Hess-tétel érvényességének magyarázatát (energiamegmaradás) és alkalmazásának lehetőségeit.
	Tudja	ábrázolni a reakcióhőt energiadiagramon.	felírni adott képződéshőhöz tartozó reakció egyenletét, meghatározni a reakcióhő (képződéshő) értékét energiadiagramon, illetve más energiaértékek alapján.
1.5.2 Reakciókinetika 1.5.2.1 Reakciósebesség	Fogalmi szint	a reakciók csoportosítása sebességük szerint. a koncentráció változtatásának hatása a reakciósebességre (homogén reakció esetében), a hőmérséklet-változtatás hatása a reakciósebességre.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
	Értelmezze		a reakciósebesség koncentráció-függését megadott sebességi egyenlet alapján, a hőmérséklet reakciósebességre gyakorolt hatását.
	Tudja	elemezni a reakciósebességgel és a katalízissel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	
1.5.2.2 Katalízis	Fogalmi szint	katalizátor fogalma.	
	Értelmezze	a katalizátor hatását.	
	Tudja	ábrázolni a reakció energiaviszonyait katalizátor nélkül és katalizátor alkalmazása esetén.	
1.5.3 Egyensúly 1.5.3.1 Megfordítható reakciók	Értse	a megfordítható folyamat lényegét.	
1.5.3.2 Egyensúly	Fogalmi szint	dinamikus egyensúly, kiindulási és egyensúlyi koncentráció, kémiai egyensúlyok, a legkisebb kényszer elve (Le Chatelier-elv).	a kémiai egyensúly törvénye (a tömeghatás törvénye), az egyensúlyi állandó (K_c)
	Értse, értelmezze	a dinamikus egyensúly kialakulását, az egyensúly megzavarásának lehetőségeit (c, p, T), a legkisebb kényszer elvét a $N_2 + 3 H_2 \rightleftharpoons 2 NH_3$ reakción, a katalizátor és az egyensúlyi folyamatok kapcsolatát.	az egyensúlyi állandó és a sztöchiometriai egyenlet, valamint az egyensúlyi koncentrációk kapcsolatát,
	Tudja		felírni a tömeghatás törvényét az egyensúlyi folyamatra megadott reakcióegyenlet alapján, értelmetni a legkisebb kényszer elvét megadott reakciók esetében.
1.5.4 A kémiai reakciók típusai 1.5.4.1 Sav–bázis reakciók	Fogalmi szint	sav és bázis fogalma Arrhenius szerint, értékűség, Brønsted-sav, Brønsted-bázis, amfotéria, sav- és báziserősség.	savállandó és bázisállandó (K_s, K_b), disszociációfok.
	Értse, értelmezze	a Brønsted-féle sav–bázis párokat, a víz amfotériáját, kvalitatíve a sav- és báziserősséget.	K_s és K_b kapcsolatát az egyensúlyi koncentrációkkal; a sav- és báziserősség, valamint a K_s és K_b kapcsolatát.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
	Tudja	felismerni a Brønsted-féle sav–bázis párokat a tanult egyértékű savak, illetve bázisok, valamint az NH_4^+ , a CO_3^{2-} és a víz reakciójában.	felismerni a Brønsted-féle sav–bázis párokat többértékű savak és a víz reakciójában, a Brønsted-féle sav–bázis párokat egyéb (pl. $\text{CO}_3^{2-} + \text{H}_3\text{O}^+$) reakciókban, értelmezni az amfotériát megadott egyensúlyi folyamatok alapján, a nemvízes közegben végbemenő sav–bázis reakciókat megadott példák alapján.
– A vizes oldatok kémhatása	Fogalmi szint	a víz autoprotolízise, a pH definíciója, a víziionszorzat és értéke, savas, lúgos és semleges kémhatás.	
	Értelmezze	az autoprotolízis egyenletét, kvalitatíve a savas, lúgos és semleges kémhatást, kvalitatíve a pH-t (25 °C-ra vonatkoztatva), a sav- és lúgoldatok kerek egész számú pH-értékének kapcsolatát az oldat oxónium-, illetve hidroxidion-koncentrációjával.	a víziionszorzatot (levezetéssel együtt).
	Tudja	megállapítani adott oldat kémhatását (savasság, lúgosság, annak mértéke), összehasonlítani oldatok kémhatását a pH értékük alapján, megbecsülni a sav- és lúgoldat hígításkor, töményítésekor bekövetkező pH-változás irányát.	értelmezni a sav, illetőleg bázis vízbe kerülésekor lejátszódó egyensúlyeltolódást, megbecsülni az erős és gyenge savból, illetve bázisból készült, azonos koncentrációjú oldatok pH-viszonyát.
– Sav–bázis indikátorok	Fogalmi szint	univerzál indikátor és pH-papír, fenolftalein, lakmusz, növényi indikátorok.	metilnarancs.
	Tudjon értelmezni	egyszerű kémcsökísérleteket a kémhatás vizsgálatával kapcsolatban (univerzál indikátor és pH papír használatával).	
	Tudja	a tanult indikátorok várható színét a különböző kémhatású oldatokban.	
– Közömbösítés	Fogalmi szint		semlegesítés.
	Értse	a közömbösítés lényegét ioneqnyenlettel, a fém-oxidok és savoldatok reakcióit, a nemfém-oxidok és lúgoldatok reakcióit.	a közömbösítés és a semlegesítés közti kapcsolatot, a sav–bázis titrálás elvi alapjait.
	Tudjon	jelölni lúg- és savoldatok, fém-oxidok és savoldatok, nemfém-oxidok és lúgoldatok közötti reakciót <i>sztoichiometriai</i> egyenlettel.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Sók hidrolízise	Értelmezze	a hidrolízist az NH_4Cl és a Na_2CO_3 példáján.	
	Tudja		megállapítani a sók hidrolízisét, megadni vizes oldatuk kémhatását; jelölni a folyamatot ioneqyenlettel.
1.5.4.2 Elektron-átmenettel járó reakciók	Fogalmi szint	oxidáció és redukció, oxidáló- és redukálószer	oxidációs szám fogalma.
	Értelmezze	az oxidációt és a redukciót, valamint az oxidálószer és redukálószer fogalmát konkrét példa alapján.	
	Értse		az oxidációs szám kiszámításának szabályait, az oxidációs szám alapján történő egyenletrendezés elveit.
	Tudja értelmezni	az oxidációt és redukciót, valamint az oxidáló- és redukálószer fogalmát tanult vagy megadott szerves kémiai reakciókban,	
Tudja	elemezni egyszerű kísérleteket a redoxireakciókkal kapcsolatban.	kiszámítani az oxidációs számokat molekulákban, összetett ionokban, megállapítani az oxidáció és redukció folyamatát, valamint az oxidálószer és redukálószer oxidációs szám-változás alapján.	
Tudjon		rendezni oxidációs számok alapján a redoxi egyenleteket.	
1.5.4.3 Egyéb, vizes oldatban végbemenő kémiai reakciók	Fogalmi szint	csapadék, gázfejlődés.	komplekképződés.
	Értelmezze	a csapadékképződési reakciókat és a gázfejlődési reakciókat a szerves és szerves kémiai tanulmányai során megismert konkrét példákön.	ioneqyenlettel a csapadékképződési reakciókat, a komplekképződési reakciókat konkrét példán, ioneqyenlettel a gázfejlődési reakciókat.
	Tudja	felírni a csapadékképződési és a gázfejlődési reakciók <i>stöchiometriai</i> egyenleteit.	felírni a csapadékképződési reakciók <i>ioneqyenletét</i> a tanult vagy megadott csapadékok esetében, a komplekképződési reakciók <i>stöchiometriai</i> és <i>ioneqyenletét</i> a tanult, illetve megadott képletű komplexek esetében, gázfejlődési reakciók <i>ioneqyenletét</i> .
Tudjon	elemezni vizes oldatban lejárló különböző kémiai reakciókkal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.		
1.5.4.4 Egyéb reakciók	Fogalmi szint	egyesülés, bomlás, disszociáció.	
	Tudja	besorolni a tanult kémiai reakciókat a megfelelő reakció-típusba.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
1.5.5 Elektrokémia			
1.5.5.1 Galvánelem	Fogalmi szint	a galváncella felépítése, elektród, anód és katód, elektromotoros erő fogalma, jele, mértékegysége, standardpotenciál, jele, mértékegysége, a standard hidrogénelektrod jelölése, standard fémelektrod fogalma és jelölése, Daniell-elem és jelölése.	standardpotenciál fogalma, elektródpotenciál.
	Értse Értelmezze	az elektromotoros erő és a standardpotenciálok kapcsolatát, a standard fémelektrod felépítését, a galvánelemek környezetvédelmi vonatkozásait. az anódon és a katódon lejátszódó folyamatokat a Daniell-elemben.	a standard hidrogénelektrod felépítését.
	Tudja	jelölni egyszerű galvánelemek felépítését, azonosítani az egyes pólusokat, felírni a hozzájuk tartozó elektródfolyamatok kémiai egyenletét, illetve a folyamat bruttó egyenletét.	
	Tudjon értelmezni		egyszerű kísérleteket a galvánelemekkel kapcsolatban.
	Tudja	megbecsülni a redoxireakciók irányát a standardpotenciálok összehasonlítása alapján.	
1.5.5.2 Elektrolízis	Fogalmi szint	elektrolízis fogalma, pólusok az elektrolizáló cellában, olvadákelektrolízis, vizes oldat elektrolízise.	
	Értse	az elektrolizáló cella felépítését, az anód- és katódfolyamatot az elektrolizáló cellában, az indifferent elektródok között végbemenő (kis feszültséggel történő) elektrolízis folyamatait a sósav, illetve az általa választott vizes oldat elektrolízise esetében.	az indifferent elektródok között végbemenő (kis feszültséggel történő) elektrolízis folyamatait a kénsav-, a NaCl-, a NaOH-, a Na ₂ SO ₄ -, a ZnI ₂ -, és a CuSO ₄ -oldat esetében, valamint az ebből kikövetkeztethető esetekben; a NaCl-oldat Hg-katódos elektrolízisének folyamatait.
	Tudja	jelölni egyenlettel az elektrolízis anód- és katódfolyamatát megadott végtermékek esetében.	megállapítani az oldatban bekövetkező változásokat (töményedés, hígulás, kémhatásváltozás stb.).
1.5.5.3 Az elektrolízis mennyiségi viszonyai	Fogalmi szint		Faraday I. és II. törvénye.
	Értse, értelmezze		az elektrolízis mennyiségi törvényeit.
Egyéb	Tudja alkalmazni	a kémiai reakciókról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

2. Szervetlen kémia

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
2.1 Hidrogén Anyagszerkezet	Fogalmi szint	izotópjai: hidrogén (H), deutérium (D), trícium (T).	
	Értse	a hidrogénatom elektronszerkezetét, a hidrogén molekul szerkezetét, polaritását, ráctípusát.	
Tulajdonságok	Fogalmi szint	színe, halmazállapota, oldhatósága, sűrűsége.	a hidrogéngáz nagy diffúziósebességét, a diffúziósebességgel kapcsolatos (mázatlan agyaghengeres) kísérletet.
	Értse	az olvadás- és forráspontjának anyagszerkezeti magyarázatát, a hidrogéngáz levegőhöz viszonyított sűrűségét.	
	Értse	a reakcióképességének magyarázatát, reakcióit nem-fémekkel, fém-oxidokkal. a durranógáz-reakció végrehajtásának módját és annak gyakorlati jelentőségét.	a reakcióit fémekkel.
	Tudjon értelmezni	egyszerű kísérleteket a hidrogén sajátjaival kapcsolatban.	
Előfordulás, előállítás, felhasználás	Fogalmi szint	laboratóriumi előállítás (cink + sósav).	
	Tudja értelmezni	az előfordulásával, ipari előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
Egyéb	Tudja	alkalmazni a hidrogénről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.2 Nemesgázok Anyagszerkezet	Értse	a nemesgázok vegyérték-elektronszerkezetét.	a nemesgázok ráctípusát.
Tulajdonságok	Fogalmi szint	színük, szaguk, halmazállapotuk.	
	Értse	alacsony reakciókészségük magyarázatát.	
Egyéb	Tudja értelmezni	az előfordulásukkal, ipari előállításukkal, felhasználásukkal kapcsolatos információkat.	
	Tudja alkalmazni	a nemesgázokról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK		
		Középszint	Emelt szint
2.3 Halogénelemek és vegyületeik 2.3.1 Halogén-elemek – Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse	a <i>klór</i> vegyértékelektron-szerkezetét, molekulaszervezetét, polaritását, rácstípusát.	a vegyértékhéjuk szerkezetét, molekulaszervezetüket, polaritásukat, rácstípusukat.
	Fogalmi szint	a <i>klór</i> színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága vízben és egyéb oldószerekben.	színük, szaguk, halmazállapotuk, oldhatóságuk vízben és egyéb oldószerekben, jódtinktúra, Lugol-oldat (KI-os jóddoldat).
	Értse		az olvadás- és forráspont, illetve a szín változásának anyagszerkezeti magyarázatát a csoportban.
	Fogalmi szint	a <i>klór</i> reakciója vízzel (Simmelweis Ignác), oxidáló hatása.	reakciójuk vízzel, lúggoldattal, oxidáló hatásuk.
	Értelmezze	a <i>klór</i> reakcióját fémekkel, hidrogénnel, a halogének reakcióját más halogenidekkel (a standardpotenciálok alapján).	a reakcióikat fémekkel, a reakciójukat hidrogénnel, a reakcióikat más halogenidekkel, a kémiai reakcióikat az oxidációs szám-változás alapján.
	Tudjon értelmezni Tudja	a klórral kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket a leírt tapasztalatok alapján.	megadni a halogénekekkel kapcsolatos kísérletek várható tapasztalatait és azok magyarázatát.
– Előállítás	Fogalmi szint		ipari: elektrolízissel, a <i>klór</i> laboratóriumi előállítása sósavból.
	Értse		a sósav és a kálium-permanganát reakciójának egyenletét.
– Felhasználás, előfordulás	Tudja Tudja értelmezni	példákkal bemutatni a <i>klór</i> sokoldalú felhasználását a tanult tulajdonságok alapján, a <i>klór</i> előfordulásával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	példákkal bemutatni a <i>halogének</i> sokoldalú felhasználását a tanult tulajdonságok alapján, a <i>halogének</i> előfordulásával, felhasználásával kapcsolatos információkat.
– Élettani hatás	Fogalmi szint	a klór mérgező hatása, keletkezésének lehetőségei, veszélyei a háztartásban.	
	Értse		a klór fertőtlenítő hatásának magyarázatát.
Egyéb	Tudja alkalmazni	a halogénekekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
2.3.2 Halogénvegyületek – Csoportosítás	Fogalmi szint		kötéstípus szerint (ionos és kovalens).
	Tudja		csoportosítani a tanult halogénideket kötéstípus szerint (ionos és kovalens), felismerni az átmeneti kötéstípusú halogénideket fizikai adataik alapján.
2.3.2.1 Hidrogénhalogenidek (HF, HCl, HBr, HI) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Előfordulás, előállítás, felhasználás	Értse	a HCl molekulaszervezetét, polaritását.	molekulaszervezetüket, polaritásukat.
	Fogalmi szint	a HCl színe, szaga, standard halmazállapota.	színük, szaguk, forráspont-viszonyaik.
	Értse		a forráspontviszonyok anyagszerkezeti magyarázatát.
	Fogalmi szint	sav–bázis jelleg, egyéb reakciók (fémek + sósav).	
	Értse	a HCl reakcióját vízzel, a sósav reakcióit.	a sűrűségük változását a csoportban, a hidrogén-halogenidek reakcióit, a HF hatását az üvegre.
	Tudja értelmezni	a hidrogén-kloriddal kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	a hidrogén-halogenidekkel kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.
	Tudja értelmezni	a HCl előfordulásával, előállításával, felhasználásával, környezet- és egészségkárosító hatásával kapcsolatos információkat.	a hidrogén-halogenidek előfordulásával, előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.
2.3.2.2 Kősó (NaCl) – Halmazszerkezet	Fogalmi szint	a kősó rácstípusa.	
	Értse		a kősó kristályrács-szerkezetét.
– Tulajdonságok	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága.	
	Értse	a kősó olvadáspontjának és oldhatóságának halmazszerkezeti magyarázatát.	
– Előfordulás, felhasználás	Tudja értelmezni	az előfordulásával, előállításával, felhasználásával, környezet- és egészségkárosító hatásával kapcsolatos információkat.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK		
		Középszint	Emelt szint
2.3.2.3 Ezüst-halogenidek (AgCl, AgBr, AgI) – Tulajdonságok – Felhasználás	Fogalmi szint		színük, vízdékonyságuk, fényérzékenységük.
	Tudja értelmezni		a felhasználásukkal kapcsolatos információkat.
2.3.2.4 Hypo (NaOCl-oldat)	Fogalmi szint	összetétele, kémhatása, oxidáló hatása, a háztartási alkalmazásának veszélyei – környezetvédelmi szempontok.	
	Értelmezze		a nátrium-hidroxid-oldat és klór reakciójával történő előállítását, oxidáló hatását, valamint savakkal történő reakcióját reakcióegyenlettel is.
2.3.2.5 Egyéb	Tudja	alkalmazni a halogénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.4 Az oxigén-csoport elemei és vegyületeik			
Az oxigéncsoport elemei (O, S, Se, Te)	Fogalmi szint	Müller Ferenc (tellúr).	
	Értse	az oxigén és a kén atomjainak elektronszerkezetét, a molekula-, illetve a halmazszerkezetüket.	
2.4.1 Oxigén – Anyagszerkezet	Fogalmi szint	allotropia.	
	Értse	az O ₂ szerkezetét.	
– Tulajdonságok	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, vízdékonysága, oxidáló hatása, égésben betöltött szerepe.	
	Tudja értelmezni	az oxigén reakcióit a tanult fémekkel, nemfémekkel, szerves vegyületekkel; az oxigén reakcióival kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	
– Előfordulás	Fogalmi szint	előfordulása elemi állapotban (O ₂ , O ₃), vegyületekben.	
– Élettani szerep	Értse	az O ₂ jelentőségét (biológiai oxidáció), az ózon keletkezését és hatását a felső, illetve az alsó légrétegekben.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Előállítás, keletkezés (O ₂) – Felhasználás, előállítás – Egyéb	Fogalmi szint	ipari és laboratóriumi előállítási módjai, természetbeni keletkezése (levegőből, termikus bontással, fotoszintézis során).	
	Tudja értelmezni	az előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
	Tudja alkalmazni	az oxigénről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.4.2 Oxigénvegyületek – Csoportosítás	Fogalmi szint	oxidok, hidroxidok, oxosavak és sóik.	peroxidok.
2.4.2.1 Dihidrogénperoxid (H ₂ O ₂) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse		molekulaszerkezetét, polaritását.
	Fogalmi szint		színe, szaga, halmazállapota, vízdékonysága, redoxi sajátságai, (fertőtlenítőszer, hajszőkítés)
	Értse		vízoldhatóságának anyagszerkezeti okait, bomlását, redoxi sajátságait.
	Tudja értelmezni		a felhasználásával, tulajdonságaival kapcsolatos információkat.
2.4.2.2 Oxidok – Csoportosításuk	Tudja	csoportosítani rács típus szerinti a tanult oxidokat.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
Víz (H ₂ O) – Anyagszerkezet – Tulajdonságai – Természetes vizek – Vízkeménység – Élettani szerep	Értse	a vízmolekula szerkezetét, alakját, polaritását.	
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, sűrűsége és annak függése a hőmérséklettől; amfotéria.	
	Értse	az olvadás- és forráspont anyagszerkezeti magyarázatát.	
	Értelmezze	autoprotolízisét.	
	Tudja	a reakcióit savakkal, bázisokkal, s felírni azok reakcióegyenleteit.	
	Fogalmi szint	édes- és tengervíz, csapadékok (hó, esővíz).	
	Értse	a természetes vizek tisztaságát – a környezetvédelmi szempontokat (mérgek, eutrofizáció), a karsztjelenségeket, a savas esők kialakulását.	
	Fogalmi szint	állandó és változó keménység.	
	Értse	a vízkeménység okát, a vízlágyítási eljárásokat (forralás, csapadékképzés, ioncsere).	
Fogalmi szint	oldószer, reakcióközeg, reakciópartner, szerepe a hőháztartásban.		
Fontosabb fém-oxidok	Fogalmi szint	a kalcium-oxid (égetett mész) és a magnézium-oxid képlete, színe, halmazállapota, rács típusa, vízoldékonysága, reakciója vízzel, fontosabb felhasználása.	az alumínium-oxid, a réz(I)-oxid, a réz(II)-oxid és a vas(III)-oxid képlete, halmazállapota, vízoldékonysága, fontosabb felhasználása.
	Tudja	a savakkal való reakciójuk egyenletét.	a savakkal való reakciójuk egyenletét.
2.4.2.3 Hidroxidok Fontosabb fém-hidroxidok	Fogalmi szint	a nátrium-hidroxid (lúgkő, marónátron) és a kalcium-hidroxid (oltott mész) képlete, színe, halmazállapota, rács típusa, előállítás, fontosabb felhasználása, maró hatása.	az alumínium-hidroxid képlete, színe, halmazállapota, fontosabb felhasználása.
	Értse	a kölcsönhatásokat vízzel, a folyamatok energiaviszonyait.	
	Tudja	a savakkal való reakciójuk egyenletét.	a savakkal és lúgoldatokal való reakciói egyenletét.
	Fogalmi szint		a kálium-hidroxid, a réz(II)-hidroxid, a vas(II)-hidroxid, a vas(III)-hidroxid színe, halmazállapota, vízoldhatósága.
	Tudja		a savakkal való reakciójuk egyenletét.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
2.4.2.4 Egyéb	Tudja alkalmazni	az oxigénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.4.3 Kén – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Egyéb	Fogalmi szint	a kén molekul szerkezete.	
	Értse	a kénatom elektronszerkezetét.	a kénnél előforduló allotrópiát.
	Fogalmi szint	színe, halmazállapota, oldhatósága.	
	Értse	a reakcióját oxigénnel.	a kén melegítése közben bekövetkező szerkezeti változásokat (az olvadék viszkozitása, amorf kén).
	Értse	a reakcióját oxigénnel, cinkkel és vassal.	a reakcióját fémekkel.
	Tudja értelmezni	a kénnel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	
	Tudja értelmezni	az előfordulásával, előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
	Tudja alkalmazni	a kénről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.4.4 A kén vegyületei			
2.4.4.1 Dihidrogén-szulfid, kénhidrogén (H ₂ S) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse	a molekul szerkezetét, polaritását.	
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, vízoldhatósága.	
– Élettani hatása – Előfordulás, előállítás, felhasználás – Sói	Értse	a reakcióját vízzel, kén-dioxiddal.	a tökéletes és nem tökéletes égését, a reakcióját Fe ²⁺ -, Pb ²⁺ - és Ag ⁺ -ionnal.
	Tudja értelmezni		a kén-hidrogénnel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.
	Fogalmi szint	mérgező hatása.	
	Tudja értelmezni	az előfordulásával, ipari előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
	Fogalmi szint	szulfidok.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
2.4.4.2 Kén-dioxid (SO ₂) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Előállítás – Felhasználás – Környezet-szennyező hatás	Értse	molekulaszerkezetét, polaritását.	
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága.	
	Értelmezze		a kén-dioxid forráspontjának és az oldhatóságának anyagszerkezeti magyarázatát.
	Fogalmi szint		redukáló és oxidáló hatása.
	Értelmezze	a reakcióját vízzel, a további oxidációját, a környezet-szennyező hatását.	a további oxidációja során kialakuló egyensúlyt.
	Fogalmi szint	kénből történő előállítása.	piritből, szulfitokból történő előállítása.
	Tudja	a kénből történő előállítás reakcióegyenletét.	a piritből, szulfitokból történő előállítás reakcióegyenleteit.
	Fogalmi szint	felhasználása kénsavgyártásnál, illetve konzerválásra.	
Értse	a savas esők kialakulását és hatását.		
2.4.4.3 Kén-trioxid (SO ₃)	Értse	a felhasználásával kapcsolatos tulajdonságait, reakcióját vízzel.	
2.4.4.4 Kénessav (H ₂ SO ₃) és sói – Tulajdonságok	Fogalmi szint		sav–bázis jelleg, redukáló hatás, szulfitok.
	Tudja értelmezni		a vizes oldatban lejátszódó folyamatokat.
2.4.4.5 Kénsav (H ₂ SO ₄) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse	a molekulaszerkezetét, polaritását.	
	Fogalmi szint	színe, halmazállapota, sűrűsége, higroszkópossága, elegyedése vízzel, az elegyítés szabályai.	
	Értse, értelmezze		a kénsav forráspontjának anyagszerkezeti magyarázatát, az elegyítés közben bekövetkező változásokat.
	Fogalmi szint	sav–bázis jelleg, redoxi sajátosság, roncsoló hatás, vízelvonó hatás.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Ipari előállítás – Felhasználás	Értse	a reakcióját vízzel, híg oldatának reakcióját fémekkel, bázisokkal, illetve a fémekre gyakorolt passzíváló hatását, a szerves vegyületekre gyakorolt elszenesítő hatását.	tömény oldatának reakcióját fémekkel
	Tudja értelmezni	a különböző típusú reakciókkal kapcsolatos kísérleteket.	
	Értse		a kénsavgyártás lépéseit.
	Fogalmi szint	akkumulátor, vízelvonószer, roncsolószer, oxidálószer, ipari alapanyag, gyógyszer- és mosószergyártás.	
	Tudja		szemléltetni a kénsav sokoldalú felhasználását a tanult példák alapján.
– Egyéb	Értse	a kénsav kezelésével kapcsolatos balesetvédelmi előírásokat.	
– Sói	Fogalmi szint	szulfátok.	hidrogén-szulfátok.
– Fontosabb szulfátok	Fogalmi szint	a gipsz, a rézgálic és a keserűsó képlete, színe, halmazállapota, vízdoldhatósága, főbb felhasználása.	
2.4.4.6 Nátrium-tioszulfát (fixírsó, $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$)	Fogalmi szint		felhasználása a fényképészetben, a komplexképző sajátsága.
2.4.4.7 Egyéb	Tudja alkalmazni	a kénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.5 A nitrogéncsoport elemei és vegyületeik 2.5.1 Nitrogén			
– Anyagszerkezet	Értse	a nitrogénatom elektronszerkezetét, a nitrogén molekul szerkezetét, polaritását, rács típusát.	
– Tulajdonságok	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, vízdoldékonysága, reakciókészsége.	
	Értse	a nitrogén reakciókészségének molekul szerkezeti okát, reakcióját hidrogénnel és oxigénnel.	
– Előfordulás, előállítás, felhasználás	Tudja értelmezni	az előfordulásával, előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
– Egyéb	Tudja	alkalmazni a nitrogénről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
2.5.2 Nitrogénvegyületek 2.5.2.1 Ammónia (NH ₃) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Előfordulás – Előállítás – Felhasználás – Sói	Értse	molekulaszerkezetét, polaritását, az ammónia rács típusát.	
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, cseppfolyósíthatósága, oldhatósága.	
	Értelmezze	az ammónia olvadáspontja és forráspontja, valamint cseppfolyósíthatósága anyagszerkezeti magyarázatát, a szökőkút-kísérletet.	
	Tudja értelmezni	az ammónia fizikai sajátágaival kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	
	Fogalmi szint	sav–bázis sajátága.	komplexxépző sajátága.
	Értelmezze	reakcióját vízzel, savakkal.	a komplexképző sajátágát.
	Fogalmi szint	szerves anyagok bomlásterméke.	
	Fogalmi szint	ipari előállítása.	
	Értse	az ipari ammóniaszintézis optimális körülményeit.	a laboratóriumi előállítását ammóniumsókból.
	Fogalmi szint	hűtés, műtrágya- és salétromsavgyártás.	
Fogalmi szint	ammóniumsók, halmazállapot, vízdékonyság, műtrágya.	szalalkáli.	
Értse	az ammóniumion szerkezetét, az ammóniumsók rács típusát.		
2.5.2.2 Nitrogén-oxidok Nitrogén-monoxid (NO) – Tulajdonságok, előállítása, élettani hatás,	Fogalmi szint		színe, halmazállapota, vízdékonysága, környezetszennyező hatása.
	Értse		a reakcióját oxigénnel, a laboratóriumi előállítását salétromsavból.
Nitrogén-dioxid (NO ₂) – Tulajdonságok, élettani hatás	Fogalmi szint	színe, szaga, sűrűsége, halmazállapota, oldékonysága, mérgező, illetve környezetszennyező hatása	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK		
		Középszint	Emelt szint	
– Előállítás	Értse		a reakcióját vízzel.	
	Fogalmi szint		laboratóriumi előállítása.	
	Értelmezze		a laboratóriumi előállítását salétromsavból	
2.5.2.3 Salétromos- sav (HNO ₂) – Sói	Fogalmi szint		nitritek, a nitritek élettani hatása.	
2.5.2.4 Salétromsav (HNO ₃) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse		a molekula szerkezetét.	
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, oldékonysága.		
	Értelmezze		a salétromsav vízdíszíthetőségének anyagszerkezeti okát.	
	Fogalmi szint	sav–bázis jelleg, redoxi sajátság.	bomlékonyság (fényérzékenység).	
	Értse	a reakcióját vízzel, bázisokkal, híg oldatának reakcióját fémekkel, illetve egyes fémekre gyakorolt passzíváló hatását.	tömény oldatának reakcióját fémekkel, az oxidáló hatásának változását a töménységgel (reakcióegyenlettel is).	
	Tudjon értelmezni	egyszerű kémcsökísérleteket a sav–bázis- és a redoxi sajátságával kapcsolatban.		
	– Előállítás	Fogalmi szint		ipari előállítás nitrogénből.
		Értse		az ipari előállítás lépéseit.
	– Felhasználás	Fogalmi szint	választóvíz, a királyvíz alkotórésze, műtrágya- és robbanószergyártás.	nitráló elegy.
	– Sói	Fogalmi szint	nitrátok.	
– Fontosabb nitrá- tok	Értse		a nitrátion szerkezetét.	
	Fogalmi szint	az ammónium-nitrát képlete, színe, halmazállapota, rácstí- pusa, vízdíszíthetőségének, fontosabb felhasználása, környe- zetvédelmi szempontok.	a nátrium-nitrát (chilei salétrom), a kálium-nitrát, és az ezüst-nitrát (lápísz, pokolkő) képlete, színe, halmazállapo- ta, rácstípusa, vízdíszíthetőségének, fontosabb felhasználása, környezetvédelmi szempontok.	
	Értelmezze		a lápísz gyógyászati felhasználását, a pítisó összetételét.	
2.5.2.5. Egyéb	Tudja alkalmazni	a nitrogénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.		

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
2.5.3 Foszfor – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Élettani hatás – Felhasználás, előfordulás, előál- lítás	Fogalmi szint	allotróp módosulatai.	
	Értse		a foszfor allotróp módosulatai közti különbség anyagszerkezeti magyarázatát.
	Fogalmi szint	a módosulatok színe, halmazállapota, oldhatósága.	
	Értse		a foszfor halmazállapota és oldhatósága halmazszerkezeti magyarázatát.
	Tudjon	értelmezni egyszerű kísérleteket a foszforral kapcsolatban.	
	Fogalmi szint	gyúlékonyság.	
	Értelmezze	reakcióját oxigénnel.	a módosulatok gyúlékonyságbeli eltéréseit.
	Fogalmi szint	a módosulatok eltérő élettani hatása.	
	Értse		az eltérő élettani hatás anyagszerkezeti magyarázatát.
	Fogalmi szint	gyufa (Irinyi János).	
Tudja értelmezni		a felhasználásával, előfordulásával, előállításával kapcsolatos információkat.	
2.5.4 Foszforvegyületek 2.5.4.1 Difoszfor- pentaoxid (P ₂ O ₅) – Tulajdonságok			
	Fogalmi szint		színe, halmazállapota, higroszkópossága.
	Értse		a reakcióját vízzel, a vízelvonó hatását.
2.5.4.2 Foszforsav (ortofoszforsav, H ₃ PO ₄) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Élettani hatás, felhasználás	Értse		a molekul szerkezetét.
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, oldékonysága.	
	Értse		az olvadáspontja és a vízoldékonysága anyagszerkezeti magyarázatát.
	Fogalmi szint	sav–bázis jelleg, észterképzés.	
	Értse	a reakcióját vízzel.	disszociációját három lépésben, reakcióját NaOH-dal, különböző anyagmennyiség-arányban.
	Tudja értelmezni	az előfordulásával, biológiai jelentőségével, ipari előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Sói – Anyagszerkezet	Fogalmi szint	foszfátok.	hidrogén- és dihidrogén-foszfátok.
	Értse		a foszfácion szerkezetét.
2.5.4.3. A fosz- forsav fontosabb sói – Szabályos sók – Savanyú sók	Fogalmi szint	a trinátrium-foszfát (trisó), a kalcium-foszfát (foszforit) képlete, színe, halmazállapota, vízdékonysága, főbb felhasználása (vízlágyítás, műtrágyák, mosószer), környezeti hatásuk (eutrofizáció).	
	Fogalmi szint		a nátriummal és kalciummal alkotott savanyú sói, képletük, színük, halmazállapotuk, vízdékonyságuk, főbb felhasználásuk, környezeti hatásuk.
Egyéb	Tudja alkalmazni	a foszforról és a foszfor vegyületeiről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.6 A szén-csoport elemei és ve- gyületeik 2.6.1 Szén – Előfordulás	Fogalmi szint	gyakoriság, allotróp módosulatai (grafit, gyémánt, fullerének), természetes (ásványi) és mesterséges szenek.	
	Értse	a grafit és a gyémánt halmazszerkezetét.	a fullerének molekula- és halmazszerkezetét.
– Tulajdonságok	Fogalmi szint	a grafit és a gyémánt színe, halmazállapota, keménysége, oldhatósága, elektromos vezetése.	
	Értelmezze	a grafit és a gyémánt tulajdonságait anyagszerkezeti alapon.	
– Felhasználás	Fogalmi szint	redoxi sajátosság.	
	Értse	a szén reakcióját szén-dioxiddal, vízgőzzel, oxigénnel.	
– Egyéb	Tudja	felírni különböző fém-oxidokkal való reakciói egyenletét.	
	Fogalmi szint	redukálószer, ötvözőanyag, tüzelőanyag, írószer, vágó- és csiszolóanyag, elektród, szénkefe, ékszer.	
	Tudja alkalmazni	a szénről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
2.6.2 A szén vegyületei 2.6.2.1 Szén-monoxid (CO) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Előfordulás – Élettani hatás – Előállítás, felhasználás	Értse		a molekul szerkezetét és a polaritását.
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, vízdékonysága, sűrűsége	redoxi sajátosságai, komplexképző sajátosság.
	Értse	az égését.	a vízdékonyság anyagszerkezeti magyarázatát.
	Tudja		szerepét a vasgyártásban, különböző fém-oxidokkal való reakciójának az egyenletét.
	Fogalmi szint	képződés nem tökéletes égéskor.	
	Fogalmi szint	mérgező hatása, teendők szén-monoxid-mérgezés esetén.	
	Értelmezze		a mérgező hatását.
	Tudja értelmezni	az előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
Értelmezze		a laboratóriumi előállítást (hangyasavból).	
2.6.2.2 Szén-dioxid (CO ₂) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Előfordulás, keletkezés – Élettani és ökológiai hatás	Értse	a molekul szerkezetét, polaritását.	
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, sűrűsége, vízdékonysága, kondenzálhatósága (szárazjég).	
	Értse	a levegőhöz viszonyított sűrűségét.	a forráspontjának és a kondenzálhatóságának anyagszerkezeti magyarázatát.
	Fogalmi szint	éghetőség (nem éghető).	
	Értse	a reakcióját vízzel (a vízdékonyság magyarázatát), a reakcióját lúgosoldatokkal, kimutatását meszes vízzel.	
	Tudjon értelmezni	egyszerű kísérleteket a szén-dioxiddal kapcsolatban.	
	Fogalmi szint	léggör, biológiai és ipari folyamatok terméke.	
	Fogalmi szint	a különböző koncentrációjú CO ₂ hatása az élő szervezetre.	
	Értse	az üvegházhatást.	
Fogalmi szint	mészköből sósavval.		

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Laboratóriumi előállítás – Felhasználása	Értse	a laboratóriumi előállítás egyenleteit.	
	Fogalmi szint	hűtés, üdítőitalok, tüzoltás.	
2.6.2.3 Szénsav (H ₂ CO ₃) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Sói – Fontosabb karbonátok	Értse	a molekul szerkezetét.	
	Fogalmi szint	sav–bázis jelleg.	
	Értse	bomlékonyságát, reakcióját vízzel.	a kétlépes disszociációját.
	Tudjon értelmezni	egyszerű kémcsőkísérleteket a szénsavval és sóival kapcsolatban.	
	Fogalmi szint	karbonátok, hidrogén-karbonátok.	
	Fogalmi szint	a nátrium-karbonát (szóda, sziksó), a kalcium-karbonát (mész, márvány), a magnézium-karbonát és a dolomit képlete, színe, halmazállapota, vízoldhatósága, főbb felhasználása.	
	Értse	a szóda reakcióit savakkal, a mészégetést, az égetett mész építőipari felhasználását.	termikus bomlásukat.
– Fontosabb hidrogén-karbonátok	Fogalmi szint	a szódabikarbóna képlete, színe, halmazállapota, vízoldhatósága, főbb felhasználása, jelentősége, kalcium- és magnézium-hidrogén-karbonát (oldatban).	
	Értse	a cseppkő és a vízkő képződését.	a szódabikarbóna lúgos hidrolízisét, termikus bomlását.
	Tudja értelmezni	a szénsav sóinak felhasználásával kapcsolatos információkat.	
2.6.2.4. Egyéb	Tudja alkalmazni	a szénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.6.3 Szilícium – Anyagszerkezet – Tulajdonságai – Előfordulás – Felhasználás – Egyéb	Értse	a rácstípusát.	
	Fogalmi szint	félvezető sajátsága.	
	Értse		a reakciókészségét, a reakcióját NaOH-dal.
	Fogalmi szint	gyakorisága, agyagásványok.	
	Fogalmi szint	elektronika, ötvöző elem.	
	Tudja alkalmazni	a szilíciumról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
2.6.4 Szilícium-vegyületek 2.6.4.1 Szilícium-dioxid (SiO ₂) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Előfordulás – Felhasználás – Az üveg	Fogalmi szint	a kvarc rács típusa.	
	Értse		a rácsszerkezetét.
	Fogalmi szint		UV-áteresztőképessége, hőtágulása.
	Értse		az ömlesztést szódával (vízüvegképződést), a reakcióját HF-dal.
	Fogalmi szint	drágakövek, homok.	
	Fogalmi szint	üveggyártás, ékszerek, kvarcüveg, óragyártás.	
	Fogalmi szint	összetétele, felhasználása.	
	Értse		a halmazszerkezetével összefüggő sajátságait (olvadás).
2.6.4.2 Szilikonok – Anyagszerkezet – Gyakorlati jelentőség	Fogalmi szint		elemi összetétel.
	Értse		a sziloxánkötést és kialakulását.
	Fogalmi szint		szilikonolaj, -zsír, -gumi.
	Értse		a tulajdonságaik anyagszerkezeti magyarázatát.
2.6.4.3. Egyéb	Tudja alkalmazni	a szilíciumvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.7 Fémek – Tulajdonságok – Ötvözetek – Előállítás – Korrózió	Fogalmi szint	színük, hő- és elektromos vezetőképességük, sűrűségük (könnyű- és nehézfémek).	
	Értelmezze		a színük anyagszerkezeti okát.
	Fogalmi szint	ötvözet fogalma.	
	Tudja értelmezni		az ötvözetek típusai, szerkezete és tulajdonságai közti összefüggéseket megadott információk alapján.
	Fogalmi szint	elektrokémiai redukcióval, kémiai redukcióval (termit, szenes).	hidrogénes redukcióval, termikus bontással.
	Értse		az alkalmazott előállítási mód, az anyagi minőség, a tisztaság és a gazdaságosság közti kapcsolatot.
	Fogalmi szint	a korrózió fogalma, a korrózióvédelem fajtái (bevonatok, eloxálás).	katódos fémvédelem.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
	Értelmezze	a rozsdaképződés folyamatát.	a helyi elem képződését, az aktív és a passzív védelmet (horganyzott és fehér bádog).
	Tudjon	elemezni egyszerű kísérleteket a fémek korróziójával, illetve a korrózióvédelemmel kapcsolatban.	
2.7.1 Az s-mező fémek – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Előfordulás – Előállítás – Ionjaik – Élettani hatás	Fogalmi szint	alkáli- és alkáliföldfémek, lángfestésük.	
	Értelmezze	a vegyértékelektron-szerkezetüket.	a lángfestés anyagszerkezeti magyarázatát.
	Fogalmi szint	sűrűségük, halmazállapotuk, olvadáspontjuk, megmunkálhatóságuk.	
	Fogalmi szint	redoxi sajátságai (elektronegativitásuk, standardpotenciáljuk).	
	Értse	a viselkedésüket levegőn (a tárolási körülményeket), reakcióikat a tanult nemfémekkel, oxigénnel, vízzel; a reakciók körülményeiben megmutatózó különbségek okát.	peroxid képződését, reakcióikat lúgosoldatokkal.
	Tudja értelmezni	a lángfestéssel, a fizikai és kémiai sajátságokkal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	
	Fogalmi szint	vegyületekben (példákkal).	
	Fogalmi szint		olvadékelektrolízissel.
	Fogalmi szint	ionjaik töltése, színe.	
	Értse		a szín és az elektronszerkezet kapcsolatát.
Fogalmi szint	K^+ , Na^+ , Mg^{2+} , Ca^{2+} biológiai szerepe.	Ba^{2+} és Sr^{2+} mérgező hatása.	
2.7.2 A p-mező fémek 2.7.2.1 Alumínium – Tulajdonságok	Fogalmi szint	színe, sűrűsége, megmunkálhatósága, hő- és elektromos vezetőképessége.	
	Értelmezze		a sűrűség és a megmunkálhatóság halmazszerkezeti okait.
	Fogalmi szint	redoxi sajátságai (elektronegativitása, standardpotenciálja), reakciója savoldattal, passziválódás.	amfoter jellege (reakció savval és lúgosoldattal), akva- és hidroxokomplex.
	Értse	a viselkedését levegőn, a reakcióit nemfémekkel és savoldatokkal, reakcióját vas(III)-oxid (termit).	a reakcióját fém-oxidokkal (termit), vízzel (körülményeit), lúgosoldatokkal.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Előfordulás – Előállítás – Felhasználás – Ionja	Tudjon értelmezni	egyszerű kísérleteket az alumínium tulajdonságaival kapcsolatban.	
	Fogalmi szint	bauxit, agyagásványok.	
	Fogalmi szint	bauxit, timföld.	
	Értse	az alumíniumgyártás főbb lépéseinek kémiai folyamatait.	az alumíniumgyártás lépéseinek reakcióegyenleteit.
	Fogalmi szint	főbb területei (pl. gépek, eszközök, kábel, szerkezeti elemek).	
	Fogalmi szint	töltése, színe.	
2.7.2.2 Ón és ólom – Tulajdonságok	Fogalmi szint	színük, sűrűségük, megmunkálhatóságuk.	oxidációs számaik.
	Értse	a viselkedésüket levegőn.	az ólom reakcióit oxidáló és nem oxidáló savakkal.
– Egyéb	Fogalmi szint	savas ólomakkumulátor, ötvözőanyag, mérgező hatás.	
2.7.3 A d-mező fémek – Főbb jellemzőik	Fogalmi szint		sűrűségük, elektronegativitásuk, és standardpotenciáljuk.
	Értse		többféle oxidációs állapotukat, az ionok színe és elektronszerkezete közti kapcsolatot, a kationok erős polarizáló hatásának következményeit (rosszul oldódó, színes vegyületek, komplexképzési hajlam).
2.7.3.1 Vas csoport (Fe, Co, Ni) – Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse		vegyértékelektron-szerkezetüket.
	Fogalmi szint	a vas mechanikai tulajdonságai.	ferromágnesesség.
	Értse		a vas megmunkálhatósága és a rács típus közti kapcsolatot.
	Fogalmi szint	a vas redoxi sajátosságai (elektronegativitása, standardpotenciálja), passzíválódása.	a kobalt és a nikkelt redoxi sajátosságai (elektronegativitása, standardpotenciálja), passzíválódása.
	Értse	a vas viselkedését levegőn, reakcióit nemfémekkel, savakkal.	a nikkelt és a kobalt viselkedését levegőn, reakcióikat nemfémekkel, savakkal.
	Tudjon értelmezni	a vassal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	a kobalttal és a nikkellel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.
– Ionjaik	Fogalmi szint	színe (hidratált Fe^{2+} , Fe^{3+}) a vasionok élettani szerepe (hem, citokromok).	oxidációs száma, színe (hidratált Ni^{2+} , Co^{2+} , vízmentes Co^{2+}).
– Előfordulás	Fogalmi szint	vasérc.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Előállítás	Tudja	az ipari vas- és acélgyártás során felhasznált anyagokat, a folyamat legfontosabb lépéseit, és a termékeket.	
– Felhasználás	Fogalmi szint	öntöttvas és acél, szerkezeti anyag (Fe).	ötvözőanyag (Co, Ni).
2.7.3.2 Rézcsoport (Cu, Ag, Au)	Értse		a vegyértékelektron-szerkezetüket.
– Anyagszerkezet	Fogalmi szint	színük, sűrűségük, megmunkálhatóságuk, hő- és elektromos vezetőképességük.	
– Tulajdonságok	Fogalmi szint	redoxi sajátságai (elektronegativitásuk, standardpotenciáljuk), viselkedésük levegőn, reakcióképességük oxidáló és nem oxidáló savakkal.	
	Értse	a reakciójukat oxigénnel.	az oxidáló és nem oxidáló savakkal végbemenő reakciók egyenleteit.
	Tudjon értelmezni	a rézzel, az ezüsttel és az arannyal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	
– Előfordulás	Fogalmi szint		elemi állapotban, illetve vegyületekben (szulfidos ércek).
– Ionjaik	Fogalmi szint	töltése (Cu^{2+} , Ag^+), színe (Ag^+ , hidratált és vízmentes Cu^{2+}).	oxidációs száma (Cu^+).
	Értse		a réz(II)- és az ezüstionok reakcióját NaOH-, illetve ammóniaoldattal.
– Élettani hatás	Fogalmi szint	biológiai jelentőségük, illetve mérgező hatásuk.	
– Felhasználás	Fogalmi szint	elemi állapotban: ékszerek, elektrotechnika, képzőművészet, ötvözetek (sárgaréz, bronz); vegyületeik: permetezés (rézgálic).	fényképészet (ezüst), analitikai kémia.
2.7.3.3 Cink	Értse	vegyértékelektron-szerkezetét, ionjának töltését.	
– Anyagszerkezet	Fogalmi szint	sűrűsége, redoxi sajátságai (elektronegativitása, standardpotenciálja).	amfoter jellege.
– Tulajdonságok	Értse	a viselkedését levegőn, a reakcióját nemfémekkel, savakkal.	a reakcióját tömény, oxidáló savakkal.
	Tudjon értelmezni	cinkkel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Egyéb	Tudja értelmezni	az előfordulásával, előállításával, felhasználásával, élettani hatásával kapcsolatos információkat.	
2.7.3.4 Higany – Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Élettani hatás – Felhasználás	Fogalmi szint		oxidációs száma.
	Fogalmi szint		halmazállapota, sűrűsége, redoxi sajátosságai (elektronegativitása, standardpotenciálja), oxidjának bomlékonysága.
	Értse		a viselkedését levegőn, a reakcióját kénnel, oxidjának termikus bontását, a reakcióját oxidáló és nem oxidáló hatású savakkal.
	Fogalmi szint		mérgező hatása elemi állapotban, illetve vegyületeiben.
	Fogalmi szint		elektrotechnika, hőmérők, katalizátor, amalgámok.
2.7.3.5 Egyéb	Tudja alkalmazni	a fémekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.7.3.6 Egyéb átmenetifém-vegyületek Kálium-permanganát (hipermangán, KMnO_4) – Tulajdonságai – Felhasználás – Egyéb	Fogalmi szint		színe, halmazállapota, vízoldhatósága, redoxi sajátossága, termikus bontása.
	Fogalmi szint		fertőtlenítés, oxidálószer.
	Tudja		alkalmazni a kálium-permanganátról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.

3. Szerves kémia

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
3.1 A szerves vegyületek általános jellemzői Szerves anyag	Fogalmi szint	a szerves vegyületek külön tárgyalásának oka (vis vitalis elmélet), organogén elemek.	Wöhler
	Értse	a szénatom molekulaképző sajátosságait.	
A szerves molekulák szerkezete	Fogalmi szint	konstitúció, konfiguráció, konformáció.	konformerek.
	Értse		az etán és a ciklohexán konformációit, az ekvatoriális és az axiális ligandumokat.
	Tudja	megszerkeszteni molekulák konstitúciós képletét.	
Izoméria – Az izoméria típusai	Fogalmi szint	az izoméria fogalma, konstitúciós izoméria, térizoméria (sztereoizoméria), geometriai (cisz-transz) izomerek.	optikai izoméria, kiralitás fogalma, enantiomerpár, diasztereomerpár.
	Értse	a cisz-transz izomériát a but-2-én példáján.	a geometriai izoméria kialakulásának feltételét, a kiralitáscentrum, illetve a kiralitás feltételét, egy konkrét példán az enantiomerpár, illetve a diasztereomerpár fogalmát.
	Tudja	felírni adott molekulaképletű vegyületek konstitúciós izomerjeit.	felismerni a geometriai izomereket, felismerni a kiralitáscentrumot a molekulában.
Homológ sor	Fogalmi szint	homológ sor fogalma.	
	Tudja		meghatározni az adott homológ sor általános összegképletét.
Funkciós csoport	Fogalmi szint	funkciós csoport fogalma, nevük, képletük.	
	Tudja	felismerni a tanult funkciós csoportokat a konstitúciós képletben.	
A szerves vegyületek csoportosítása	Fogalmi szint	csoportosítás funkciós csoport szerint, csoportosítás szénlánc szerint.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
Tulajdonságok – Reakciótípusok	Értse	az olvadáspontot, a forráspontot és az oldhatóságot befolyásoló tényezőket.	π -kötés szerepe.
	Fogalmi szint	a többszörös kötés szerepe, a funkciós csoportok szerepe, szubsztitúció, addíció, polimerizáció, polikondenzáció, elimináció.	
	Tudja	felismerni az egyenlet alapján, hogy a reakció melyik reakciótípusba tartozik.	
3.2 Szénhidrogének 3.2.1 Alkánok, cikloalkánok (Paraffinok, cikloparaffinok) – Nevezéktan	Fogalmi szint	Alkán és cikloalkán fogalma, általános összegképletük.	
	Fogalmi szint	az első nyolc normális láncú alkán neve, az első négy cikloalkán neve, alkilcsoportok (normális láncú, izopropil) nevei, a szénatom rendősége.	az első <i>húsz</i> normális láncú alkán neve, az alkilcsoportok rendősége.
	Értse	az elágazó alkánok (cikloalkánok) elnevezésének elemi szabályait (leghosszabb szénlánc, sorszámozás).	
	Tudja	elnevezni az egyszerűbb elágazó láncú alkánokat.	az egyszerűbb gyűrűs, oldalláncot tartalmazó alkánokat.
	– Izoméria	Értse	a konstitúciós izoméria lehetőségeit az alkánok és cikloalkánok körében.
– Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse	a tetraéderes szerkezetet a szénatom körül, a polaritásukat, rácstípusukat.	
	Fogalmi szint	színük, szaguk, halmazállapotuk, oldhatóságuk.	
	Értelmezze	az olvadás- és forráspont változását a homológ sorban.	az olvadás- és forráspont kapcsolatát az alkán- illetve cikloalkán-molekula térszerkezetével.
	Tudja	összehasonlítani bármely két, normális láncú alkán forráspontját.	összehasonlítani azonos szénatomszámú alkánizomerek olvadáspontját és forráspontját; azonos szénatomszámú alkán és cikloalkán olvadáspontját és forráspontját.
– Kémiai reakciók	Fogalmi szint	égésük, alkán-levegő elegyek robbanékonysága, szubsztitúció fogalma, szubsztitúciójuk halogénnel, hőbontásuk.	krakkolás.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Előfordulás – Felhasználás	Értelmezze	a reakciókészségüket, a metán klórozását	a nagyobb szénatomszámú szénhidrogének krakkolását, a folyamat termékeit, az etin és korom előállítását metánból.
	Tudja	kísérlettel igazolni a reakciókészségüket, összehasonlítani a telítetlen vegyületek reakciókészségével, felírni tökéletes égésük egyenletét, felírni egyenlettel a metán klórozását.	felírni tökéletes égésük egyenletét általános képlettel is.
	Fogalmi szint	földgáz, kőolaj, a kőolajfeldolgozás fontosabb frakciói, ólommentes benzin, környezetvédelmi vonatkozások.	benzinreformálás.
	Értelmezze	a kőolaj feldolgozásának elvi alapjait, a frakciók összetételét, az oktánszámot.	
	Fogalmi szint	energiahordozók, oldószerek, szerves vegyületek (halogénezett és oxigéntartalmú szerves vegyületek) előállítása.	szintézisgáz, acetilén, korom előállítása
	Értse		a szintézisgáz előállítását.
3.2.2 Alkének (olefinek)			
– Nevezéktan	Fogalmi szint	alkén (olefin) fogalma, általános összegképletük.	
	Fogalmi szint	a kettős kötés helye, mint új szabály az elnevezésnél, vinilcsoport.	
– Izoméria	Tudja	megadni az egyszerűbb alkének szabályos nevét.	
	Fogalmi szint	geometriai izoméria.	
	Értse	a konstitúciós izoméria lehetőségeit az alkének körében.	
– Molekulaszerkezet – Tulajdonságok	Tudja	bemutatni az izoméria lehetőségeit a butén példáján.	felismerni a geometriai izomereket más alkének esetében.
	Értelmezze	a térbeli alakot az etén példáján, az alkének polaritását.	
	Fogalmi szint	színük, szaguk, halmazállapotuk, oldhatóságuk.	
	Értse	az olvadás- és forráspont változását a homológ sorban.	az olvadás- és forráspont kapcsolatát az alkénmolekula térszerkezetével.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
–Kémiai reakciók	Fogalmi szint	kormozó égés levegőn, addíció fogalma, addíciós reakciók (halogén-, hidrogén-halogenid, vízaddíció, telítés) a termékek elnevezésével, polimerizáció, monomer és polimer fogalma, polimerizációs reakciók a termékek elnevezésével.	Markovnyikov-szabály.
	Értelmezze	a reakciókészségüket, az etén példáján a brómos víz elszintelenítését (reakcióegyenlettel, a folyamatok körülményeinek jelölésével), az etén és a propén polimerizációját.	a kormozó égés okait.
	Tudja	értelmezni az alkénekkal kapcsolatos egyszerű kémszőkísérleteket, felírni tökéletes égésük egyenletét.	felírni tökéletes égésük egyenletét általánosan is, jelölni az egyszerűbb alkének addíciós folyamatait (alkalmazni a Markovnyikov-szabályt), a termékek elnevezésével, jelölni az egyszerűbb alkének polimerizációs folyamatait.
– Előállítás	Fogalmi szint		iparban kőolajból.
	Értse		az etén laboratóriumi előállításának egyenletét, az etén etanolból való előállításának kísérletét.
3.2.3 Több kettős kötést tartalmazó szénhidrogének			
3.2.3.1 Diének – Nevezéktan – Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Fogalmi szint	dién fogalma.	általános összegképletük.
	Fogalmi szint	buta-1,3-dién, izoprén.	
	Fogalmi szint		a konjugált kettős kötés fogalma (delokalizáció).
	Értse		a buta-1,3-dién téralkatát.
	Fogalmi szint	polimerizációjuk	halmazállapotuk, színük (butadién, izoprén), addíciós reakcióik.
	Értse		a butadién és izoprén [1,2] és [1,4]-addícióját brómmal, a butadién és az izoprén [1,2]- és [1,4]-polimerizációját, az izoprén [3,4]-polimerizációját.
– Felhasználás	Fogalmi szint	műgumi	
3.2.3.2 Természetes poliének	Fogalmi szint	kaucsuk, gumi, karotinoidok.	
	Értelmezze		a kaucsuk és a vulkanizált kaucsuk (gumi, ebonit) közötti szerkezeti különbséget, a karotinoidok színének molekulászerkezeti magyarázatát.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
3.2.4 Alkinok	Fogalmi szint	alkin fogalma.	általános összegképletük.
3.2.4.1 Etin (acetilén) – Molekulaszerkezet – Tulajdonságok – Kémiai reakciók – Előállítás – Felhasználás	Értse	téralkatát, kötés- és molekulapolaritását.	kötésszögeit.
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága (vízben, acetonban).	
	Tudja értelmezni	az etin fizikai tulajdonságait demonstráló egyszerű kísérleteket.	
	Fogalmi szint	robbanékonysága, égése, addíciós reakciói.	
	Értse, értelmezze	a reakciókészségét, a tökéletes égését (egyenlettel), hidrogén-, HCl- és brómaddícióját.	kormozó égésének okát, savi sajátságát, a sóképzését nátriummal vízaddícióját és körülményeit.
	Tudja értelmezni	az etin kémiai tulajdonságait demonstráló egyszerű kísérleteket.	
	Fogalmi szint		iparban metánból, laboratóriumban kalcium-karbidból (kísérlet, reakcióegyenlet).
	Tudja értelmezni	felhasználásával, jelentőségével kapcsolatos információkat.	
3.2.5 Aromás szénhidrogének – Nevezéktan	Fogalmi szint	aromás vegyület.	
	Fogalmi szint		arilcsoportok (fenil, benzil), orto, meta, para helyzet.
	Tudja		a benzol egyszerű származékainak elnevezését.
3.2.5.1 Benzol – Molekulaszerkezet – Tulajdonságok – Előállítás	Fogalmi szint	hat delokalizált elektron.	delokalizált π -elektronok.
	Értelmezze	a térszerkezetét, polaritását.	az aromás jelleg energiaviszonyait.
	Tudja értelmezni		a C-C kötési energiát és a kötéstávolságot más szénhidrogénekhez viszonyítva.
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága.	
	Fogalmi szint	kormozó égése, szubsztitúciós reakciói.	
	Értse	a reakciókészségét, a halogén-szubsztitúcióját.	a kormozó égés magyarázatát, nitrálását (a reakciók körülményeivel).
	Fogalmi szint		aromatizációval (benzinreformálás).

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Élettani hatás	Fogalmi szint	rákkeltő hatás.	
3.2.5.2 Toluol, sztirol – Felhasználás	Fogalmi szint		képletük, halmazállapotuk.
	Értse		a sztirol polimerizációját.
	Fogalmi szint		oldószer (toluol: benzol helyett is), műanyag (poli-sztirol: PS), származékaik: robbanószerkezetek (TNT).
3.2.5.3 Naftalin – Molekulaszerkezet – Tulajdonságok – Felhasználás	Fogalmi szint		10 delokalizált π -elektron.
	Értelmezze		az aromás jelleget és hasonlítsa össze a benzoléval.
	Fogalmi szint		színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága, szublimációja.
	Értse		az olvadáspontja és az oldhatósága anyagszerkezeti magyarázatát.
	Fogalmi szint		szubsztitúciós reakciói.
	Értse		
	Fogalmi szint		molyriasztó, műanyagok, festékek alapanyaga.
Egyéb	Tudja alkalmazni	a szénhidrogénekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.3 Halogéntartalmú szerves vegyületek Elnevezés	Fogalmi szint	alkil-halogenid, szabályos elnevezés.	rendűségük.
	Tudja	a tanult szénhidrogénekből származtatott vegyületek elnevezését.	
Anyagszerkezet	Értse		polaritásukat.
Tulajdonságok	Fogalmi szint	a tanult vegyületek halmazállapota, oldékonysága.	
	Értse		a halogéntartalmú szerves vegyületek molekulatömegének és polaritásának kapcsolatát a fizikai tulajdonságaikkal.
	Tudja		összehasonlítani a halogéntartalmú szerves vegyületek olvadás- és forráspontját, valamint oldhatóságát az azonos szénatomszámú szénhidrogénekével.
Kémiai reakciók	Fogalmi szint	polimerizációjuk (vinil-klorid, tetrafluor-etén).	szubsztitúció, elimináció, Zajcev-szabály.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
Előállítás	Értelmezze		a Zajcev-szabályt; az elimináció és a szubsztitúció kapcsolatát az alkalmazott körülményekkel.
	Tudja		elemezni egyszerűbb alkil-halogenidek szubsztitúciós és eliminációs reakcióit.
	Tudja		különböző alkil-halogenidek előállítási módjait.
Felhasználás	Fogalmi szint	oldószer (kloroform, szén-tetraklorid), hajtógáz, hűtőfolyadék (freon-12), tűzoltószer, műanyag (tetrafluor-etenből teflon, vinil-kloridból PVC).	
Élettani, ökológiai hatás	Fogalmi szint	a halogéntartalmú szerves vegyületek környezetvédelmi vonatkozásai (ózonlyuk, savas eső), mérgező hatásuk.	
Egyéb	Tudja alkalmazni	a halogéntartalmú szerves vegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.4 Oxigéntartalmú szerves vegyületek Egyszerű funkciós csoportok	Fogalmi szint	hidroxil-, éter-, oxocsoport (karbonilcsoport).	
	Tudja	felismerni az egyszerű funkciós csoportokat a konstitúciós képletben.	
Összetett funkciós csoportok és származtatásuk	Fogalmi szint	karboxil-, észtercsoport.	
	Tudja	felismerni az összetett funkciós csoportokat a konstitúciós képletben.	
Vegyületcsoportok	Fogalmi szint	alkohol, fenol, éter, aldehid, keton, észter és karbonsav.	
	Tudja	csoportba sorolni az adott konstitúciójú vegyületeket.	
3.4.1 Hidroxivegyületek 3.4.1.1 Alkohokok	Fogalmi szint	alkohol fogalma.	
	Értse	az egyértékű, telített, nyílt láncú alkoholok általános képletét.	
– Nevezéktan	Tudja		megállapítani a rendűséget és az értékűséget.
	Fogalmi szint	az elnevezés szabályai (alkil-alkohol, szabályos név), triviális nevek (faszesz, borszesz, glikol, glicerin).	
	Tudja	az egyszerűbb alkoholok elnevezését, a név alapján a konstitúció felírását.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse	a polaritásukat, hidrogénkötésre való hajlamukat.	a hidroxilcsoport és a szénlánc szerepét az olvadáspont, a forráspont és az oldhatóság meghatározásában. viszonyítani a különböző alkoholok olvadás- és forráspontját a megfelelő moláris tömegű alkánokéhoz, becsülni különböző alkoholok olvadás- és forráspont-viszonyait, oldhatóságát.
	Fogalmi szint	színük, szaguk, sűrűségük, halmazállapotuk, oldhatóságuk (a tanult vegyületek esetében).	
Értse			
Tudja			
– Kémiai reakciók	Fogalmi szint	reakció szerves és szervetlen savakkal (észterképzés), égés, a primer és a szekunder alkoholok oxidációja, az alkoholok oldatának kémhatása.	sav–bázis sajátságai, reakciójuk nátriummal, éterképzés, vízelimináció.
	Értse	az alkoholok reakcióit az etanol példáján, az etanol és a propán-2-ol oxidációját.	az alkoholok oldatának kémhatását.
	Tudja	értelmezni az alkoholok oldhatóságával, kémiai tulajdonságaival kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	értelmezni az alkoholok kémiai reakcióit a megadott vegyületek esetében, a reakciók jelölését általánosan is.
– Előfordulás – Élettani hatás – Előállítás	Fogalmi szint	észterekben, kötötten.	
	Fogalmi szint	az etanol és a metanol mérgező hatása.	a glikol mérgező hatása.
– Felhasználás	Fogalmi szint	etanol eténből, illetve erjesztéssel.	metanol szintézisgázból.
	Értse, tudja	az előállítási egyenleteket.	
	Tudja értelmezni	az előfordulásukkal, előállításukkal, felhasználásukkal, és tudománytörténeti vonatkozásaikkal (Alfred Nobel) kapcsolatos információkat.	
	Értelmezze		a felhasználásukkal kapcsolatos tulajdonságokat.
3.4.1.2 Fenolok	Fogalmi szint	fenolok fogalma.	
3.4.1.2.1 Fenol	Fogalmi szint	fenol	
– Anyagszerkezet – Tulajdonságok – Kémiai reakciók	Értse	polaritását, hidrogénkötésre való hajlamát.	a téralkatát.
	Fogalmi szint	halmazállapota, színe, szaga, oldhatósága.	
	Fogalmi szint		sav–bázis sajátságai, sóképzése.
	Értelmezze		a reakcióját vízzel, nátrium-hidroxiddal (a termékek elnevezésével). a savi erősségét az etanolhoz és a szénsavhoz viszonyítva, az oxidációval szembeni érzékenységét.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Élettani hatás – Felhasználás	Fogalmi szint	baktériumölő, mérgező.	
	Fogalmi szint	fertőtlenítőszer.	műanyaggyártás.
3.4.2 Éterek – Nevezéktan	Fogalmi szint	csoporthatár + éter.	
	Tudja		elnevezni az egyszerűbb étereket.
– Anyagszerkezet	Értse		a polaritásukat.
– Tulajdonságok	Fogalmi szint	oldhatóságuk, szaguk, halmazállapotuk a dietil-éter példáján.	
	Értelmezze	az éterek olvadáspontját, forráspontját és oldhatóságát a dietil-éter példáján.	
	Tudja		viszonyítani az éterek olvadás- és forráspontját, valamint oldhatóságát a megfelelő moláris tömegű alkoholokéhoz és alkánokéhoz.
– Előállítás	Fogalmi szint	a dietil-éter gyúlékonysága.	
	Fogalmi szint		szimmetrikus és vegyes étereké.
	Értse		a dietil-éter előállítását etanolból, a reakció körülményeit.
– Felhasználás	Fogalmi szint	a dietil-éter felhasználása.	
3.4.3 Oxovegyületek – Csoportosítás – Nevezéktan	Fogalmi szint	aldehidek (formilcsoport), ketonok (ketocsoport).	
	Fogalmi szint	szabályos név (alkanal, alkanon, csoportnevek + keton), triviális név (formaldehid, acetaldehid, aceton).	triviális név (benzaldehyd, akrolein).
– Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Tudja	a tanult triviális nevek szabályos elnevezésének megadását.	az egyszerűbb oxovegyületek elnevezését.
	Értse	az oxocsoport polaritását.	
	Fogalmi szint	halmazállapot, oldhatóság a tanult vegyületek esetében.	
– Kémiai reakciók	Tudja		viszonyítani az oxovegyületek olvadás- és forráspontját, valamint oldhatóságát az azonos szénatomszámú alkoholokéhoz és éterekéhez.
	Fogalmi szint	oxidációjuk.	redukciójuk alkohollá, addíciós reakcióik.
	Értse	a formaldehyd, az acetaldehyd és az aceton oxidálhatósága közötti különbségeket (ezüsttükörpróba, Fehling-reakció).	a formaldehyd, az acetaldehyd és az aceton redukcióját, a paraformaldehyd keletkezését.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Előállítás – Felhasználás – Élettani hatás	Tudja	értelmezni az oxovegyületekkel kapcsolatos egyszerű kísérleteket, felírni a redoxi sajátságokkal kapcsolatos egyenleteket az acetaldehid és az aceton példáján.	értelmezni az egyszerű oxovegyületek redoxi átalakítását. felírni az aldehidek ezüsttükörpróbájának és Fehling-reakciójának egyenletét (általánosan is).
	Fogalmi szint		formaldehid (metanolból).
	Fogalmi szint	formaldehid (tartósítós, műanyagipar), aceton (oldószer).	
	Értse		a formalin összetételét.
3.4.4 Karbonsavak – Csoportosítás	Fogalmi szint	csoportosításuk értékűség és szénlánc szerint, a telített, nyílt szénláncú monokarbonsavak általános képlete.	
	Tudja	a tanult karbonsavakat csoportba sorolni.	
– Nevezéktan	Fogalmi szint	szabályos név, triviális név (hangyasav, ecetsav, palmitinsav, sztearinsav, oxálsav, olajsav, benzoésav), karboxilcsoport, savmaradék, a hangyasav és az ecetsav savmaradékának neve.	triviális név (vajsav, tereftálsav). acilcsoport, a hangyasav és az ecetsav acilcsoportjának neve.
	Tudja		az egyszerűbb karbonsavmolekulák acilcsoportjának és savmaradékának elnevezését, a szabályos név megadását az adott képlet alapján.
– Anyagszerkezet – Tulajdonságok	Értse	a karboxilcsoport polaritását.	a karbonsavak dimerizációját.
	Fogalmi szint	színük, szaguk, halmazállapotuk, oldhatóságuk.	
	Értse	a hidrogénkötés és a szénlánc szerepét a karbonsavak olvadás- és forráspontja, valamint oldhatósága meghatározásában.	
– Kémiai reakciók	Tudja		viszonyítani a karbonsavak olvadás- és forráspontját, valamint oldhatóságát a megfelelő moláris tömegű alkoholokéhoz és észterekéhez.
	Fogalmi szint	sav–bázis sajátságaik, észterképződés.	a hangyasav redukáló sajátsága, redukciója primer alkohollá.
	Értse	az ecetsav reakcióját nátriummal, nátrium-hidroxiddal, nátrium-hidrogén-karbonáttal, a hidrogén-kloridhoz viszonyított savi erősségét, az etanol és ecetsav egyensúlyi reakcióját.	a savi erősség változását a homológ sorban, az ecetsavnak a fenolhoz viszonyított savi erősségét a hangyasav ezüsttükörpróbájának egyenletét, a hangyasav reakcióját brómos vízzel.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Előállítás – Egyéb	Tudja	értelmezni a karbonsavakkal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	felírni a karbonsavak sóképzésének egyenleteit, valamint alkoholokkal való észterjesítési reakcióit.
	Értse	az ecetsav előállításának folyamatait.	
	Tudja értelmezni	az előfordulásukkal, felhasználásukkal, és tudománytörténeti vonatkozásaikkal kapcsolatos információkat.	
3.4.4.1 Egyéb funkciós csoportot tartalmazó karbonsavak	Fogalmi szint	Szent-Györgyi Albert	tejsav, borkósav, szalicilsav, citromsav, piroszőlősav
	Tudja	alkalmazni az előfordulásukkal, felhasználásukkal, és tudománytörténeti vonatkozásaikkal kapcsolatos információkat.	
3.4.4.3 A karbonsavak sói – Felhasználás	Fogalmi szint	elnevezésük, halmazállapotuk.	
	Értse	a szappan tisztító hatását.	
3.4.5 Észterek – Csoportosítás	Fogalmi szint	csoportosítás az alkohollal kapcsolódó sav típusa szerint.	
3.4.5.1 Karbonsav-észterek – Nevezéktan – Tulajdonságok – Kémiai reakció – Előállítás – Felhasználás – Zsírok, olajok (gliceridek)	Tudja	az etil-acetát nevét, szerkezetét.	az egyszerűbb karbonsav-észterek elnevezését.
	Fogalmi szint	halmazállapotuk, szaguk, oldhatóságuk (viaszok és gyümölcsészterek).	
	Tudja		viszonyítani karbonsavészterek olvadás- és forráspontját, valamint oldhatóságát az azonos moláris tömegű karbonsavakéhoz, és oxovegyületekéhez.
	Fogalmi szint	lúgos hidrolízis.	
	Értse	az etil-acetát hidrolízisét.	
	Tudja	értelmezni a karbonsav-észterekkel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	felírni az egyszerűbb karbonsav-észterek hidrolízisének egyenletét.
	Fogalmi szint	karbonsavból és alkoholból.	
	Tudja értelmezni	az előfordulásukkal, felhasználásukkal kapcsolatos információkat.	
	Fogalmi szint	zsír és olaj fogalma, általános szerkezetük, halmazállapotuk, oldhatóságuk, hidrolízisük, biológiai jelentőségük.	
	Értelmezze	a zsírok, olajok lúgos hidrolízisét (elszappanosítás), a telítetlenség kimutatását.	a zsírok és olajok eltérő halmazállapotát.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
	Tudja felírni		tetszőleges glicerid lúgos hidrolízisének egyenletét.
3.4.5.2 Szervetlen-sav-észterek	Fogalmi szint	foszfátészterek (biológiai szerep)	nitroglicerín (robbanóanyag, gyógyszer), szulfátészterek (mosószer).
Egyéb	Tudja alkalmazni	az oxigéntartalmú szerves vegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK		
		Középszint	Emelt szint	
3.5 Nitrogéntartalmú szerves vegyületek				
3.5.1 Aminok – Csoportosítás – Elnevezés – Tulajdonságok – Kémiai reakciók	Fogalmi szint	funkciós csoportjuk.		
	Fogalmi szint		értékűségük, rendűségük, az egyértékű, nyílt láncú alkilaminok homológ sorának általános képlete.	
	Tudja		felismerni az értékűségüket, a rendűségüket.	
	Fogalmi szint	az elnevezésük szabályai.	triviális név (anilin).	
	Tudja	az egy, két és három szénatomos aminok elnevezését.	az egyszerűbb aminok elnevezését és csoportba sorolását a képlet alapján, a név alapján a képlet felírását.	
	Fogalmi szint		színük, szaguk, halmazállapotuk, oldhatóságuk.	
	Értelmezze		az aminok olvadáspontjának, valamint oldhatóságának halmazszerkezeti okait, az anilin oldhatóságát.	
	Tudja		összehasonlítani az izomer aminok (primer, szekunder, terciár) olvadáspontját egymással és a megfelelő moláris tömegű alkánokéval.	
	Fogalmi szint	sav–bázis sajátásaik.	amidképzés.	
	Értse	a metilamin reakcióját vízzel, hidrogén-kloriddal, a keletkezett só elnevezését.		
	Tudja értelmezni		az alkil- és arilaminok reakcióját vízzel és hidrogén-kloriddal.	
	3.5.2 Aminosavak – Példák – Csoportosítás – Szerkezet	Fogalmi szint	aminosav fogalma.	
		Fogalmi szint	glicin.	
Fogalmi szint		csoportosításuk az oldalláncok fajtái szerint.		
Fogalmi szint		az α -aminosav általános szerkezete.	kiralitásuk, a természetes eredetű aminosavak konfigurációja.	
– Tulajdonságok	Értelmezze	ikerionos szerkezetüket a glicin példáján.		
	Fogalmi szint	halmazállapotuk.		
	Értse	a glicin olvadáspontjának magyarázatát.		
	Fogalmi szint	amfoter jellegük.		
	Értelmezze	a glicin sósavval, nátrium-hidroxiddal való reakcióját.		

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
– Előfordulás	Tudja		megbecsülni a természetes eredetű aminosavak polaritását, sav-bázis tulajdonságát képlet alapján.
	Fogalmi szint	a fehérjékben, kötötten.	
3.5.3 Savamidok	Fogalmi szint	funkciós csoport.	
– Elnevezés	Fogalmi szint	az elnevezés szabályai, triviális nevek (formamid, acetamid, karbamid).	
– Anyagszerkezet	Tudja		elnevezni az egyszerűbb amidokat.
	Fogalmi szint		delokalizált π -elektronrendszerük.
– Tulajdonságok	Értse	a polaritásukat	a síkalkatú σ -vázukat.
	Fogalmi szint	halmazállapotuk.	oldhatóságuk.
	Értse	az olvadáspontjuk halmazszerkezeti magyarázatát.	
– Kémiai reakciók	Tudja		viszonyítani a hidrogénkötés erősségét a megfelelő moláris tömegű karbonsavakhoz.
	Fogalmi szint		savas hidrolízisük, sav-bázis tulajdonságaik.
3.5.4 Nítrogéntartalmú heterociklusos vegyületek			
3.5.4.1 Piridin	Fogalmi szint	konstitúciója, aromás elektronrendszere.	
– Tulajdonságok	Értse	a polaritását.	
	Fogalmi szint	színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága.	
	Értelmezze		az olvadáspontját és az oldhatóságát.
	Fogalmi szint		sav-bázis sajátosságai, szubsztitúciós hajlama.
– Jelentőség	Értse		a reakcióját vízzel és hidrogén-kloriddal, a halogénszubsztitúcióját, a folyamat körülményeit, a benzolhoz viszonyított szubsztitúciós hajlamát.
	Fogalmi szint		több vitamin, enzim, gyógyszer tartalmazza.
– Felhasználás	Fogalmi szint		
3.5.4.2 Pirimidin	Fogalmi szint	konstitúciója, aromás elektronrendszere.	
– Tulajdonságok	Értse	a polaritását.	
	Fogalmi szint		halmazállapota, oldhatósága, sav-bázis sajátosságai.
	Értelmezze		az oldhatóságát.
– Jelentőség	Fogalmi szint	a pirimidinszármazékok nukleotidalkotók.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
3.5.4.3 Pirrol – Tulajdonságok – Jelentőség	Fogalmi szint	konstitúciója, aromás elektronrendszere.	
	Értse		a polaritását.
	Fogalmi szint		halmazállapota, oldhatósága, sav-bázis sajátságai, szubsztitúciós hajlama.
	Értse, értelmezze		az oldhatóságát, olvadáspontját piridinéhez viszonyítva, a szubsztitúcióját brómmal, a reakció körülményeit, a szubsztitúciós készségét a benzoléhoz viszonyítva.
	Fogalmi szint	porfirinváz (klorofill, hemoglobin).	
3.5.4.4 Imidazol – Tulajdonságok – Jelentőség	Fogalmi szint	konstitúciója, aromás elektronrendszere.	
	Értse		a polaritását.
	Fogalmi szint		amfoter jellege, halmazállapota, oldhatósága.
	Értelmezze		amfoter sajátságát, az oldhatóságát és az olvadáspontját, az olvadáspontjának a pirroléhoz viszonyított értékét, reakcióját savval, bázissal.
	Fogalmi szint		fehérjék oldalláncában protonátvivő szerepet játszik.
3.5.4.5 Purin – Jelentőség	Fogalmi szint	konstitúciója, aromás elektronrendszere.	
	Fogalmi szint	a purinszármazékok nukleotidalkotók.	
3.5.5 Gyógyszerek, drogok, hatóanyagok	Fogalmi szint	életteni, pszichikai hatásuk.	
Egyéb	Tudja alkalmazni	a nitrogéntartalmú szerves vegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk (pl. a szenvedélybetegségek) értelmezésében.	
3.6 Szénhidrátok Csoportosítás	Fogalmi szint	mono-, di- és poliszacharidok.	
3.6.1 Monoszacharidok – Összetétel – Funkciós csoportok	Fogalmi szint	általános összegképletük ($C_nH_{2n}O_n$ ($3 \leq n \leq 7$)).	
	Fogalmi szint	polihidroxi-oxovegyületek, gyűrűs formában étercsoport.	
	Tudjon	felismerni monoszacharidot megadott konstitúció alapján.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK		
		Középszint	Emelt szint	
– Csoportosítás – Molekulaszerkezet – Izoméria – Tulajdonságok	Fogalmi szint	csoportosítás oxocsoport szerint, csoportosítás szénatomszám szerint.		
	Fogalmi szint	nyílt láncú és gyűrűs konstitúció, glikozidos hidroxilcsoport.		
	Értse	a gyűrűvé záródást.		
	– Izoméria	Fogalmi szint		D- és L-konfiguráció.
		Tudja		megállapítani a királis szénatomok és az izomerek számát.
	– Tulajdonságok	Fogalmi szint	halmazállapotuk, ízük, vízdoldhatóságuk.	
		Értse	az olvadáspontjuk és az oldhatóságuk anyagszerkezeti magyarázatát.	
		Fogalmi szint	az aldózok redukáló hatása, karamellizálódásuk és elszenesítésük.	a ketózok átizomerizálódása, észteresítésük.
Tudja értelmezni		a monoszacharidokkal kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	a Fehling- és ezüstitükör-próba egyenletét általánosan is.	
3.6.1.1 Glicerinaldehid	Fogalmi szint		összegképlete, konstitúciója, jelentősége a szénhidrátok lebontásában és szintézisében.	
	Értse		az enantiomerpárt.	
3.6.1.2 1,3-dihidroxiaceton	Fogalmi szint		összegképlete, konstitúciója, jelentősége a szénhidrátok lebontásában és szintézisében.	
3.6.1.3 Ribóz és 2-dezoxi-ribóz	Fogalmi szint	összegképletük, a nukleotidok építőkövei.		
	Értse	a nyílt láncú és gyűrűs konstitúciójukat.	a D-konfigurációját, jelölését.	
3.6.1.3 Glükóz (szőlőcukor) – Molekulaszerkezet – Tulajdonságok	Fogalmi szint	összegképlete.		
	Értse	a molekula nyílt láncú és gyűrűs konstitúcióját.	a D-konfigurációját, jelölését; a szék-konformációját, az izomerizációját vizes oldatban; α -, β -anomerjeit és stabilitásukat.	
	Fogalmi szint	színe, íze, halmazállapota, oldhatósága.		
	Értelmezze	a fizikai tulajdonságait.		
	Értse, értelmezze	az ezüstitükörpróbát, a Fehling-próbát.	az ezüstitükörpróba és a Fehling-próba reakcióegyenletét.	
– Előfordulás, jelentőség	Fogalmi szint	a sejtek elsődleges energiaforrása, vércukorszint (1 g/dm^3), kötött állapotban a legelterjedtebb szénvegyület.		

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
3.6.1.4 Fruktóz (gyümölcscukor)	Fogalmi szint	összegképlete, előfordulása gyümölcsök nedvében, kötötten a répacukorban.	
	Értse	a nyílt láncú és gyűrűs konstitúcióját.	D-konfigurációját, jelölését, az izomerizációját szőlőcukorra.
3.6.2 Diszacharidok – Származtatásuk – Tulajdonságok	Fogalmi szint	monoszacharidokból, összegképletük.	
	Tudja		felírni a konstitúciós képletüket, a hidrolízisüket egyenlettel.
	Fogalmi szint	színük, halmazállapotuk, oldhatóságuk.	
	Értse	a halmazállapotuk és vízdoldhatóságuk magyarázatát, a redukáló sajátosságuk feltételét.	
	Tudjon értelmezni	a diszacharidokkal kapcsolatos egyszerű kémcsökísérleteket.	
3.6.2.1 Maltóz	Fogalmi szint	összegképlete, alkotórészei, konstitúciója, halmazállapota, íze, oldhatósága, redukáló hatása, előfordulása szabadon, illetve kötött állapotban (keményítő).	konfigurációja, jelölése, konformáció.
3.6.2.2 Cellobióz	Fogalmi szint	összegképlete, alkotórészei, konstitúciója, halmazállapota, íze, oldhatósága, redukáló hatása, előfordulása kötött állapotban (cellulóz).	konfigurációja, jelölése, konformáció.
3.6.2.3 Szacharóz (répacukor, nádcukor) – Szerkezet – Tulajdonságai – Jelentőség	Fogalmi szint	összegképlete, alkotórészei.	
	Fogalmi szint	konstitúciója.	konfigurációja, jelölése, konformáció.
	Fogalmi szint	halmazállapota, íze, oldhatósága, nem redukáló.	
	Értse	a redukáló hatás hiányának magyarázatát.	
3.6.3 Poliszacharidok – Tulajdonságok – Hidrolízisük	Fogalmi szint	általános képletük, származtatásuk.	
	Tudjon		felismerni poliszacharidot konstitúciós képlete alapján.
	Fogalmi szint	nem redukálók.	
	Értse	a redukáló hatás hiányának magyarázatát.	
	Fogalmi szint	enzimes és savas.	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
	Értelmezze	a hidrolízisük termékeit.	
	Tudja felírni		a hidrolízisük egyenletét.
3.6.3.1 Cellulóz	Fogalmi szint	alkotórészei, számuk nagyságrendje, lánckonformációja, halmazállapota, oldhatósága, szerepe (vázpoliszacharid), felhasználása (textil- és papíripar).	
	Értse		az oldhatósága szerkezeti magyarázatát.
3.6.3.2 Keményítő	Fogalmi szint	alkotórészei, számuk nagyságrendje, amilóz, amilopektin, lánckonformációja, halmazállapota, oldhatósága, élettani szerepe (tartalék tápanyag), felhasználás (textil- és élelmiszeripar, ragasztógyártás).	
	Értse	a kimutatását jódval.	az oldhatóság szerkezeti magyarázatát, a kimutatás szerkezeti magyarázatát.
3.6.4 Egyéb	Tudja alkalmazni	a szénhidrátokról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.7 Fehérjék			
Építőelemek	Fogalmi szint	α -aminosavak.	α -L-aminosavak.
Konstitúció	Fogalmi szint	peptidkötés, primer struktúra (aminosav-szekvencia).	Emil Fischer, Frederick Sanger.
	Értse	a dipeptid származtatását, a polipeptidlánc általános szerkezetének jelölését.	
Térszerkezet	Fogalmi szint	szekunder struktúra: β -redő (fibroin), α -hélix (keratin); terciér struktúra; fibrilláris és globuláris fehérjék.	kvaterner struktúra.
	Értelmezze		a β -konformációt és az α -hélixet, a kölcsönhatásokat a polipeptidlánc amidcsoportja, illetve oldalláncai között (a másodlagos, a harmadlagos és a negyedleges szerkezet esetén).
Kimutatás, reakciók	Fogalmi szint	biuretpróba, xantoprotein-reakció, reverzibilis és irreverzibilis koaguláció.	
	Értelmezze	a kicsapódási reakciókat.	a kimutatási reakciókat.
	Tudja értelmezni	a fehérjékkel kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	
Jelentőség	Fogalmi szint	szerkezeti anyagok, enzimek, hormonok, immunanyagok, transzportmolekulák, mozgásért felelős fonalak, energiahordozók (végső energiatartalék).	

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
Egyéb	Tudja	alkalmazni a fehérjékről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.8 Nukleinsavak Építőelemek	Fogalmi szint	hidrolízisük termékei.	
Konstitúció	Fogalmi szint	a nukleotid szerkezete, a polinukleotidlánc kialakulása.	Frederick Sanger.
	Értse	az alkotórészek kapcsolódását egy nukleotidban, a polinukleotidlánc sematikus jelölését.	
DNS, RNS	Fogalmi szint	eltérés az alkotóelemek összetételében, a purin- és a pirimidinbázisok neve; eltérés a polinukleotidláncok számában, konformációjában; hidrogénkötések a láncban és a láncok között; különbség a biokémiai jelentőségben.	
A DNS térszerkezete	Fogalmi szint	összefüggés a bázisok számában, komplementer fogalma, kettős hélix.	a két lánc ellentétes irányítottsága. Watson és Crick.
	Tudja	megállapítani a komplementerlánc bázissorrendjét.	
Egyéb	Tudja alkalmazni	a nukleinsavakról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk (pl. a mutációk, a mutagén hatások) értelmezésében.	
3.9 Műanyagok Csoportosítás	Fogalmi szint	eredet szerint (természetes, szintetikus, illetve szerves vagy szervetlen láncú), feldolgozás szerint (hőre lágyuló, hőre keményedő).	
3.9.1 Természetes alapú műanyagok	Fogalmi szint	gumi	ebonit.
3.9.2 Szintetikusan előállított műanyagok	Fogalmi szint	csoportosítás az előállítás módja szerint (polimerizációs, polikondenzációs).	
3.9.2.1 Polimerizációs műanyagok	Fogalmi szint	polietilén, polipropilén, teflon, PVC, műgumi, felhasználásuk.	polisztirol, plexi és felhasználásuk.
	Tudja felírni		a polimerizáció egyenletét adott monomer esetén.
3.9.2.2 Polikondenzációs műanyagok	Fogalmi szint		szilikonok, fenoplasztok (bakelit), aminoplasztok, poliészterek (terilén), poliamidok (nejlon), alapegységeik, felhasználásuk.

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK	
		Középszint	Emelt szint
3.9.2.3 Környezet- védelmi szem- pontok	Fogalmi szint	savas eső, hulladékfelhalmozódás, hulladékégetés és újrahasonosítás, allergén hatásuk.	
3.9.2.4. Egyéb	Tudja alkalmazni	a műanyagokról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.10 Energiagaz- dálkodás Hagyományos energiaforrások	Fogalmi szint	kőszén, kőolaj, földgáz.	
	Értse	az egyes energiaforrások használatának előnyeit és hátrányait.	
Megújuló energia- források	Tudja értelmezni	leírás alapján az adott energiaforrás (pl. nap-, szél-, víz- és geotermikus energia, biomassa) alkalmazását, előnyeit és hátrányait.	
Alternatív energia- források	Tudja értelmezni	leírás alapján az adott energiaforrás (pl. tüzelőanyag-cella) alkalmazását, előnyeit és hátrányait.	
Egyéb	Tudja	alkalmazni az energiagazdálkodásról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

4. Kémiai számítások

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
4.1 Az anyag-mennyiség	Fogalmi szint	relatív atomtömeg, jele; relatív molekulatömeg, jele; anyagmennyiség, jele, mértékegysége; moláris tömeg, jele, mértékegysége; Avogadro-állandó, jele, értéke; sűrűség, jele, mértékegysége.	
	Értse	a moláris atomtömeg kapcsolatát a relatív atom- és molekulatömeggel, a következő összefüggéseket: $M = \frac{m}{n}, \quad N_A = \frac{N}{n}, \quad \rho = \frac{m}{V}.$	
	Tudja	kiszámítani a relatív molekulatömeget a relatív atomtömegekből a képlet ismeretében, megállapítani és jelölni az anyagok moláris tömegét, alkalmazni a tömeg, a részecskeszám, a térfogat és az anyagmennyiség közti összefüggéseket.	kiszámítani a relatív atomtömeget az izotópok relatív atomtömegéből és előfordulási arányából.
4.2 Gázok	Fogalmi szint	Avogadro törvénye, gázok moláris térfogata; a moláris gáztérfogat jele, mértékegysége, értéke standard légköri nyomáson, 25 °C-on; gázok sűrűsége; gázok relatív sűrűsége.	ideális gázok állapotegyenlete.
	Értse	a következő összefüggéseket: $V_m = \frac{V}{n}, \quad \rho = \frac{M}{V_m}, \quad d = \frac{M_1}{M_2}.$	a következő összefüggést: $pV = nRT.$
	Tudja alkalmazni	Avogadro törvényét, a gázok térfogatával, sűrűségével és relatív sűrűségével kapcsolatos fenti összefüggéseket a kémiai számításokban.	alkalmazni az ideális gázok állapotegyenletét a kémiai számításokban.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT		
	Középszint	Emelt szint	
4.3 Oldatok, elegyek, keverékek Oldatok, elegyek, keverékek összetétele	Fogalmi szint	tömegszázalék, térfogatszázalék, anyagmennyiség-százalék (mólszázalék); anyagmennyiség-koncentráció, jele, mértékegysége; az oldhatóság megadása tömegszázalékban és 100 g oldószerre vonatkoztatva.	tömegtört, térfogattört, anyagmennyiség-tört (móltört), tömegkoncentráció, jele, mértékegysége.
	Értse	a következő összefüggéseket: $\frac{m_B}{m} \cdot 100\% (m/m),$ $\frac{n_B}{n} \cdot 100\% (n/n),$ $\frac{V_B}{V} \cdot 100\% (V/V),$ $c_B = \frac{n_B}{V_{\text{oldat}}}.$	a következő összefüggéseket: $w_B = \frac{m_B}{m},$ $\varphi_B = \frac{V_B}{V},$ $x_B = \frac{n_B}{n},$ $\gamma_B = \frac{m_B}{V_{\text{oldat}}}.$

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
	Tudja alkalmazni	<p>a tömegszázalékkal kapcsolatos összefüggést a <i>folyadékelegyek</i> és <i>porkeverékek</i> összetételével kapcsolatban;</p> <p>a térfogatszázalékkal kapcsolatos összefüggést a <i>gázelegyek</i> összetételével kapcsolatban;</p> <p>az anyagmennyiség-százalékkal kapcsolatos összefüggést (és kapcsolatát a térfogatszázalékkal) a <i>gázelegyek</i> összetételével kapcsolatban;</p> <p>az anyagmennyiség-koncentrációval kapcsolatos összefüggést az oldatok készítésével és egyéb, oldatokkal kapcsolatos feladatok megoldásánál.</p>	<p>a tömegszázalékkal, illetve tömegtörttel kapcsolatos összefüggést a folyadékelegyek, porkeverékek és gázelegyek összetételével kapcsolatban;</p> <p>a térfogatszázalékkal, illetve térfogattörttel kapcsolatos összefüggést gáz- és folyadékelegyekkel kapcsolatos számításokban;</p> <p>folyadékelegyeknél a térfogati kontrakciót;</p> <p>az anyagmennyiség-százalékkal, illetve törttel kapcsolatos összefüggést gázelegyek, porkeverékek és oldatok összetételével kapcsolatban;</p> <p>a tömegkoncentrációval kapcsolatos összefüggést az oldatok készítésével és egyéb, oldatokkal kapcsolatos feladatok megoldásánál;</p> <p>az oldhatósági adatokat az oldhatóság hőmérsékletfüggésével kapcsolatos feladatokban, kristályvízmentes és kristályvizes sók esetén.</p>
	Tudja	<p>átszámítani a kétféle oldhatósági adatot.</p>	
Egyéb, oldatokkal kapcsolatos feladatok	Tudja	<p>hogyan kell oldatot készíteni:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vízmentes anyagból és oldószerből, – hígítással, töményítéssel, – keveréssel. 	<p>hogyan kell oldatot készíteni kristályvíztartalmú anyagból.</p>
Gázelegyekkel kapcsolatos számítások	Tudja alkalmazni		<p>a kémiai számításokban az átlagos moláris tömeg és a gázelegyek összetétele közötti kapcsolatot.</p>

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT		
		Középszint	Emelt szint
4.4 Számítások a képlettel és a kémiai egyenlettel kapcsolatban Összegképlet	Fogalmi szint	az összegképlet jelentése.	
	Értse	a tapasztalati és a molekulaképlet közötti különbséget.	
	Tudja	alkalmazni az összegképlet és a tömegszázalékos összetétel kapcsolatát a kémiai számításokban, meghatározni a molekulaképletet a tömegszázalékos összetétel és a moláris tömeg ismeretében.	
Sztöchiometria	Fogalmi szint	a kémiai egyenlet, termelési százalék, szennyezettség.	meghatározni porkeverékek és gázelegyek összetételét, szerves és szervetlen vegyületek összetételének (képletnek) meghatározását a reakcióegyenlet alapján.
	Értse	a kémiai egyenlet jelentéseit.	
	Tudja	használni a reakcióegyenleteket a sztöchiometriai számításokban, alkalmazni az oldatok összetételével, a termelési százalékkal és a szennyezettséggel kapcsolatos összefüggéseket a kémiai számításokban.	
4.5 Termokémia	Fogalmi szint	a reakcióhő és a képződéshő fogalma, jele, mértékegysége, Hess tétele.	kötési energia, rácsenergia, hidratációs energia, ionizációs energia, elektronaffinitás.
	Tudja	meghatározni a reakcióhőt a képződéshőkből, használni a reakcióhőt az egyszerű sztöchiometriai számításokban.	használni a kötési energia, a rácsenergia, a hidratációs energia, az ionizációs energia és az elektronaffinitás adatokat reakcióhő és képződéshő kiszámításánál; meghatározni a reakcióhőt, a képződéshőt egyszerű körfolyamat segítségével.
4.6 Kémiai egyensúly	Fogalmi szint		egyensúlyi koncentráció, kiindulási koncentráció.
	Tudja		kiszámítani az egyensúlyi állandót az egyensúlyi koncentrációkból, alkalmazni az egyensúlyi koncentráció és a kiindulási koncentráció, valamint az átalakulási százalék közti kapcsolatot.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT		
		Középszint	Emelt szint
4.7 Kémhatás	Fogalmi szint	pH, víziionszorzat.	K_s, K_b , disszociációfok
	Értse	a víziionszorzatot: $K_v = [H^+] \cdot [OH^-]$.	a következő összefüggéseket: $K_s = \frac{[H^+] \cdot [A^-]}{[HA]}$ $K_b = \frac{[HB^+] \cdot [OH^-]}{[B]}$ $\alpha = \frac{c(\text{disszociált})}{c(\text{bemérési})}$
	Tudja	alkalmazni az egész számú pH és az erős savak és bázisok vizes oldatának $[H^+]$ -ja és $[OH^-]$ -ja közötti kapcsolatot a kémiai számításokban.	a pH-val kapcsolatos egyszerű számításokat erős és gyenge savak, illetve bázisok esetén; a közömbösítési reakciók alapján történő sztöchiometriai számításokat; a sav-bázis titrálással kapcsolatos feladatokat; a különböző pH-jú erős sav-, illetve lúgoldatok összekeverésével kapcsolatos egyszerű számításokat.
4.8 Elektrokémia	Fogalmi szint	standardpotenciál, elektromotoros erő, elektrolízis.	Faraday-törvények.
	Értse	a következő összefüggést: $E_{MF} = \varepsilon_{\text{katód}} - \varepsilon_{\text{anód}}$	a Faraday-törvényt: $m = kI\Delta t$, $\frac{Q}{n_e} = F$, ahol: $F = 96\,500 \text{ C/mol}$

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
	Tudja	kiszámítani az elektromotoros erőt standardpotenciálokból, illetve fordítva.	
	Tudja alkalmazni	az elektrolízis tanult, illetve megadott elektródfolyamatait egyszerű sztöchiometriai számításokban.	az elektrokémiai ismereteket (redoxi folyamatok irányának becslése) a sztöchiometriai számításokban, a feladatban megadott, illetve a tanultakból kikövetkeztethető elektródfolyamatokat egyszerű sztöchiometriai számításokban, a Faraday-törvényeket a sztöchiometriai számításokban tanult, illetve megadott elektródfolyamatok esetén.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
120 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	Függvénytáblázat periódusos rendszerrel, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	NINCS	Függvénytáblázat periódusos rendszerrel, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	NINCS
A vizsga- bizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	Függvénytáblázat periódusos rendszerrel, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, tételeknek megfelelően csoportosított kísérleti eszközök	NINCS	Függvénytáblázat periódusos rendszerrel, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, tételeknek megfelelően csoportosított kísérleti eszközök

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	témakörök, kísérletek	NINCS	A és C feladatok témakörei, B feladat kísérletei
Mikor?		jogszabály szerint		jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
120 perc	15 perc
Egy írásbeli feladatsor	Egy téma kifejtése; Egy kísérlettel kapcsolatos feladat
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központilag összeállított feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsor általános, szerves és szervetlen kémiai kérdéseket tartalmaz. Az írásbeli feladatsor tartalmi összeállításánál meg kell jelennie a környezetkémiai és a hétköznapi élettel kapcsolatos, praktikus szemléletmódnak.

Az írásbeli feladatsor a következő típusú feladatokból állhat:

- feleletválasztásos kérdések (ezen belül egyszerű, akár fejben is megoldható számítási feladat is lehetséges);
- táblázatkiegészítés;
- reakcióegyenletek kiegészítése;
- elemző feladatok (kísérletelemzés, táblázatok, illetve diagramok elemzése, anyagok összehasonlítása, a jelenségek magyarázata stb. rövid szövegalkotási feladat formájában);
- esettanulmány típusú problémafeladat (egy kémiai tárgyú szöveg (pl. újságcikk) értelmezése, és a hozzá kapcsolódó kérdések megválaszolása);
- számítási feladatok (szöveges feladatok és feleletválasztásos kérdések egyaránt).

Az elméleti feladatoknak ismeret-, értés- és alkalmazásszintű kérdéseket is tartalmazniuk kell. A feladatok száma változó, a felsorolt feladattípusok közül lehetőleg minél többféle szerepel az írásbeli feladatsorban. A feladattípusok vegyesen is alkalmazhatók az egyes feladatokon belül, például kísérlet értelmezése és hozzá kapcsolódó számítás. Az írásbeli feladatsor az egyik feladat esetében két alternatívát kínál: az egyik inkább kémiai anyagismeretet igénylő, a másik számítási feladat.

Az írásbeli feladatsor összeállításában a következő arányok érvényesülnek:

- A számítási feladatokkal elérhető pontszám az összpontszámnak mintegy 20-40%-át teszi ki: annak, aki az alternatív feladat számításos formáját választja, legfeljebb 40%, annak, aki az elméleti jellegű kérdést oldja meg, 20% körüli érték.
- Az elméleti feladatokkal elérhető pontszám az összpontszámnak 60-80%-át teszi ki.
- A feleletválasztásos kérdések pontaránya az elméleti feladatokon belül minimum 15%.
- Az alternatív feladat pontszáma az összpontszámnak legfeljebb 15%-a lehet.
- Egy-egy feladat maximális pontszáma nem haladhatja meg az írásbeli feladatsor összpontszámának 20%-át.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az írásbeli feladatsoron elérhető összpontszám 100 pont.

A vizsgadolgozat megfelelő helyén a vizsgázónak meg kell jelölnie, hogy a választásra felajánlott részben melyik feladatot választotta. Ezt a felügyelő tanárnak a vizsgadolgozat beszédesekor ellenőriznie kell. Amennyiben ez nem történt meg, és a választás ténye a dolgozathoz sem derül ki egyértelműen, akkor minden esetben az első választható feladat megoldását kell értékelni.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tételek pontos megfogalmazása nem hozható nyilvánosságra.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsor legalább 20 tételt tartalmaz. A tételsorban minden témakörből szerepelnie kell kérdésnek, törekedni kell a követelményrendszer minél teljesebb lefedésére.

A tétel jellemzői

A szóbeli vizsgatétel két feladatot, A és B feladatot tartalmaz.

Az A feladat: Egy szerves, szervetlen vagy általános kémiai téma vagy témakör átfogó ismertetése.

A B feladat: Egy kísérlet végrehajtása és a tapasztalatok értelmezése,

leírt kísérlet várható tapasztalatainak megadása és értelmezése,

vagy

leírt kísérlet megadott tapasztalatainak értelmezése.

A két feladatnak eltérő témaköröket (pl. szerves és szervetlen vagy általános és szerves kémia) kell érinteniük.

Elvégzendő kísérlet esetén a tételnek tartalmaznia kell a kísérlet során felhasználható anyagok és eszközök listáját.

A felkészülési idő után, a szóbeli felelet megkezdése előtt a vizsgázó az elvégzendő kísérletet a tantárgyi bizottság tagjainak bemutatja.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet összpontszáma az alábbi szempontok szerint megállapított részpontszámok összegzésével alakul ki:

	Értékelési szempontok	Max. pontszám
A feladat	a) Tartalmi helyesség	20
	b) Előadásmód, logikai helyesség	5
B feladat	a) A kísérlet elvégzése	5/0/0*
	b) A tapasztalatok megállapítása	5/5/0*
	c) A kísérlet tapasztalatainak értelmezése	5/10/15*
Szakmai nyelvezet, a mértékegységek, a jelrendszer helyes használata		5
A segédeszközök szakszerű használata		5
Maximálisan elérhető összes pontszám		50

*A felsorolásban mindhárom esetben első helyen az a pontszám szerepel, ami elvégzendő kísérlet esetén érvényes, második helyen a várható tapasztalatok nélkül leírt kísérletre, harmadik helyen pedig a leírt és a tapasztalatokat is megadó kísérletre vonatkozó maximális pontszám olvasható.

Az értékelés az alábbi szempontrendszer alapján történik:

A) feladat

a) Tartalmi helyesség

0 pont	A vizsgázó nem a témáról beszél, tanári segítséggel sem tér át a kérdésben szereplő témára.
1-3 pont	A vizsgázó megemlíti néhány információt a kérdésben szereplő témával kapcsolatban, de alapvetően nincs tisztában a kérdés lényegével.
4-7 pont	A vizsgázó tisztában van a feladatával, hiányos tudása miatt azonban csupán egy szűk részletét tárgyalja.
8-11 pont	A vizsgázó a kérdésben szereplő téma egyes részeit csak felületesen tárgyalja, illetve a felelet több súlyos szaktárgyi tévedést tartalmaz.
12-15 pont	A vizsgázó a kérdésben szereplő téma egy nagyobb részletével nincs tisztában, vagy sok apró hibát ejt, vagy csak a tanári kérdésekre adott válaszokkal fejti ki a témát.
16-19 pont	A vizsgázó felelete során a kérdésben szereplő téma legtöbb lényeges részletét önállóan tisztázza. A felelet hiányosságára vagy apróbb pontatlanságra vonatkozó, a tanár által feltett egy-két kiegészítő kérdésre nem tudja a választ.
20 pont	A vizsgázó felelete során a kérdésben szereplő téma minden lényeges részletét önállóan tisztázza, a tanár által feltett egy-két kiegészítő kérdésre helyesen felel.

b) Előadásmód, logikai helyesség

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A felelet minden része logikus rendszerbe foglalt. A vizsgázó csak ritkán keresi a szavakat mondanivalója megfogalmazásához.	A felelet nagyrészt logikusan felépített, csak néhány logikai hibát tartalmaz. A vizsgázót többször kell kisegíteni a mondanivalója megfogalmazásánál.	A felelet sok súlyos logikai hibát tartalmaz, illetve a megfogalmazások szakszerűtlenek.	A felelet összefüggéstelen, logikai rendszere követhetetlen.

B) feladat

Elvégzendő kísérlet esetén:

a) A kísérlet elvégzése

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgázó szakszerűen elvégzi a kísérletet.	A vizsgázó rendelkezik a feladat megoldásához szükséges gyakorlati ismeretekkel, de a kísérlet végrehajtásakor apró hibákat vét.	A vizsgázó a feladat megoldásához szükséges gyakorlati ismeretek egy részével rendelkezik, de a kísérletet nem tudja végrehajtani.	A vizsgázó nem rendelkezik a kísérlet elvégzéséhez szükséges gyakorlati ismeretekkel.

b) A kísérlet tapasztalatainak megállapítása

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgázó a kísérlet minden tapasztalatát helyesen állapítja meg.	A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait nagyrészt helyesen állapítja meg, néhány megfigyelése azonban téves, bizonyos, az értelmezés szempontjából nem elsődleges fontosságú jelenségek elkerülik a figyelmét.	A vizsgázó a kísérlet lényegét érintő tapasztalatok rögzítésében több hibát vét, bizonyos, az értelmezés szempontjából fontos jelenségek elkerülik a figyelmét	A vizsgázó nem tudja megállapítani a kísérlet tapasztalatait.

c) A kísérlet tapasztalatainak értelmezése

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait hibátlanul értelmezi.	A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait kisebb tanári segítséggel értelmezi.	A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait tanári segítséggel is csak hiányosan értelmezi.	A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait tanári segítséggel sem képes értelmezni.

A várható tapasztalatok nélkül leírt kísérlet esetén:

b) A kísérlet tapasztalatainak megállapítása

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgáló a kísérlet minden várható tapasztalatát helyesen állapítja meg.	A vizsgáló a kísérlet várható tapasztalatait nagyrészt helyesen állapítja meg, néhány esetben azonban téved, bizonyos, az értelmezés szempontjából nem elsődleges fontosságú jelenségeket nem említ meg.	A vizsgáló a kísérlet lényegét érintő tapasztalatok megállapításában több hibát vét, bizonyos, az értelmezés szempontjából fontos jelenségeket nem említ meg.	A vizsgáló nem tudja megbecsülni a kísérlet tapasztalatait.

c) A kísérlet tapasztalatainak értelmezése

10 pont	6-9 pont	1-5 pont	0 pont
A vizsgáló a kísérlet tapasztalatait hibátlanul értelmezi.	A vizsgáló a kísérlet tapasztalatait kisebb tanári segítséggel értelmezi.	A vizsgáló a kísérlet tapasztalatait tanári segítséggel is csak hiányosan értelmezi.	A vizsgáló a kísérlet tapasztalatait tanári segítséggel sem képes értelmezni.

A várható tapasztalatokkal együtt leírt kísérlet esetén:

c) A kísérlet tapasztalatainak értelmezése

15 pont	8-14 pont	1-7 pont	0 pont
A vizsgáló a kísérlet tapasztalatait hibátlanul értelmezi.	A vizsgáló a kísérlet tapasztalatait kisebb tanári segítséggel értelmezi.	A vizsgáló a kísérlet tapasztalatait tanári segítséggel is csak hiányosan értelmezi.	A vizsgáló a kísérlet tapasztalatait tanári segítséggel sem képes értelmezni.

Szakmai nyelvezet, a mértékegységek, jelrendszer helyes használata

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgáló helyesen használja a szakkifejezéseket, mértékegységeket, illetve hibátlanul	A vizsgáló többnyire szakszerűen használja a szakkifejezéseket, mértékegységeket, illetve a fizikai és	A vizsgáló a szakkifejezések, mértékegységek, illetve a fizikai és kémiai jelrendszer	A vizsgáló tájékozatlan a szakkifejezések, mértékegységek, illetve a fizikai és

alkalmazza a fizikai és kémiai jelrendszert.	kémiai jelrendszert. Hibáit tanári segítséggel korrigálja.	használatában gyakran téved. Hibáit többször még tanári segítséggel sem tudja korrigálni.	kémiai jelrendszer használatában.
--	--	---	-----------------------------------

A segédeszközök szakszerű használata

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgázó önállóan és helyesen használja a segédeszközöket (periódusos rendszert, táblázatokat, diagramokat stb.)	A vizsgázó csak felszólításra használja a segédeszközöket a kérdések megoldásához.	A vizsgázó csak tanári segítséggel képes eligazodni a segédeszközök használatában.	A vizsgázó tanári segítséggel sem képes eligazodni a segédeszközök használatában.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	20 perc
Egy írásbeli feladatsor	Egy téma kifejtése; Egy kísérlettel kapcsolatos feladat; Egy problémafeladat
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi írásbeli feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsor közel azonos pontszámban tartalmaz általános, szervetlen és szerves kémiai kérdéseket. Az írásbeli feladatsor tartalmi összeállításánál meg kell jelennie a környezetkémiai szemléletmódnak.

Az írásbeli feladatsor a következő típusú feladatokból állhat:

- feleletválasztásos kérdések;
- táblázatkiegészítés;
- reakcióegyenletek kiegészítése;
- elemző feladatok (kísérletelemzés, táblázatok, illetve diagramok elemzése, anyagok összehasonlítása, a jelenségek magyarázata stb. rövid szövegalkotási feladat formájában);
- esettanulmány típusú problémafeladat (egy kémiai tárgyú szöveg (pl. újságcikk) értelmezése, és a hozzá kapcsolódó kérdések megválaszolása);
- számítási feladatok (szöveges feladatok és feleletválasztásos kérdések egyaránt).

A feladatok száma változó, a felsorolt feladattípusok közül lehetőleg minél több fajta szerepel az írásbeli feladatsorban. Egy feladaton belül a feladattípusok vegyesen is alkalmazhatók, például kísérlet értelmezése és hozzá kapcsolódó számítás.

Az írásbeli feladatsor összeállításában a következő arányok érvényesülnek:

- Az írásbeli feladatsor legalább négy számítási feladatot tartalmaz.
- A számítási feladatokkal elérhető pontszám az összpontszámnak mintegy 40-50%-át teszi ki.
- Az elméleti feladatokkal elérhető pontszám az összpontszámnak 50-60%-át teszi ki.
- Ezen belül: az elméleti feladatok típusainak aránya az elmélet pontszámának százalékában:
 - Feleletválasztásos kérdések 15-25%
 - Táblázatos feladat, egyenletkiegészítés 25-40%
 - Elemző feladatok 25-40%
 - Esettanulmány (az esetleges számítási feladatrészek nélkül) 0-20%
- Egy-egy feladat maximális pontszáma nem haladhatja meg az írásbeli feladatsor összpontszámának 20 %-át.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az írásbeli feladatsoron elérhető összpontszám 100 pont.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tétel pontos megfogalmazása nem hozható nyilvánosságra.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli feladatsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsor egyenként legalább 20 tételt tartalmaz.

A tétel jellemzői

A szóbeli vizsgatétel három feladatot, A, B és C feladatot tartalmaz.

Az A feladat: Egy szerves, szervetlen vagy általános kémiai téma vagy témakör átfogó ismertetése.

A B feladat: Egy kísérlet végrehajtása és a tapasztalatok értelmezése,

vagy

egy leírt kísérlet várható eredményének becslése és elemzése.

A C feladat: Problémamegoldó feladat.

A tétel három feladatának megfogalmazásánál törekedni kell arra, hogy legalább egy-egy szerves, illetve szervetlen kémiai kérdés szerepeljen, amelyben fel kell használni az általános kémiai ismereteket. (Például, ha az A feladat általános kémiai témára vonatkozik, akkor a következő két feladat egyikében a szerves, a másikban a szervetlen kémia domináljon.)

Elvégzendő kísérlet esetén a tételnek tartalmaznia kell a kísérlet során felhasználható anyagok és eszközök listáját.

A felkészülési idő után, a szóbeli felelet megkezdése előtt a vizsgázó az elvégzendő kísérletet a tantárgyi bizottság tagjainak bemutatja.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központi értékelési útmutató alapján, az alábbi szempontok szerint megállapított részpontoszámok összegzésével történik:

	Értékelési szempontok	Max. pontszám
A feladat	a) Tartalmi helyesség	20
	b) Előadásmód, logikai helyesség	5
B feladat	a) A kísérlet elvégzése, illetve a várható tapasztalatok megadása	5
	b) A kísérlet elemzése	5
C feladat	a) A probléma megoldásához szükséges elmélet ismerete	5
	b) A probléma megoldása	5
Szakmai nyelvezet, a mértékegységek, a jelrendszer helyes használata		3
A segédeszközök szakszerű használata		2
Maximálisan elérhető összes pontszám		50

A) feladat

a) Tartalmi helyesség

A tartalmi helyesség a központi értékelési útmutatóban szereplő tartalmi elemek megléte alapján történik. A felelet értékét nem feltétlenül csökkenti, ha a szaktanár egy-két kiegészítő kérdéssel pontosítja a kérdésben szereplő téma kifejtését.

b) Előadásmód, logikai helyesség

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A felelet minden része logikus rendszerbe foglalt. A vizsgázó csak ritkán keresi a szavakat mondanivalója megfogalmazásához.	A felelet nagyrészt logikusan felépített, csak néhány logikai hibát tartalmaz. A vizsgázót többször kell kiegészíteni a mondanivalója megfogalmazásánál.	A felelet sok súlyos logikai hibát tartalmaz, illetve a megfogalmazások szakszerűtlenek.	A felelet összefüggéstelen, logikai rendszere követhetetlen.

B) feladat

a) A kísérlet elvégzése, illetve a várható tapasztalatok megadása

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgázó szakszerűen elvégzi a kísérletet, tapasztalatai helyesek.	A vizsgázó rendelkezik a feladat megoldásához szükséges gyakorlati ismeretekkel, de a kísérlet végrehajtásakor apró hibákat követ el.	A vizsgázó a feladat megoldásához szükséges gyakorlati ismeretek egy részével rendelkezik, de a kísérletet nem tudja végrehajtani.	A vizsgázó nem rendelkezik a kísérlet elvégzéséhez szükséges gyakorlati ismeretekkel.
vagy			
A vizsgázó önállóan és helyesen oldja meg a feladatát.	A vizsgázó csak tanári segítséggel képes megbecsülni a kísérlet várható eredményét.	A vizsgázó tanári segítséggel is csak a feladat megoldásához szükséges részismeretekkel rendelkezik.	A vizsgázó nem rendelkezik a feladat megoldásához szükséges ismeretekkel.

b) A kísérlet elemzése

Az alábbi pontok a felismert vagy a tanár által közölt probléma megoldására adhatók.

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait hibátlanul értelmezi.	A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait kisebb tanári segítséggel értelmezi.	A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait tanári segítséggel is csak hiányosan értelmezi.	A vizsgázó a kísérlet tapasztalatait tanári segítséggel sem képes értelmezni.

C) feladat

a) A probléma megoldásához szükséges elmélet ismerete

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgázó megérti a problémát, és rendelkezik a	A vizsgázó rendelkezik a megoldásához	A vizsgázó segítséggel ismeri fel a problémát, és a megoldásához	A vizsgázó segítséggel sem ismeri fel a problémát.

megoldásához szükséges ismeretekkel.	szükséges ismeretekkel, de a problémát csak segítséggel ismeri fel.	szükséges összefüggéseket a tanár közli.	
--------------------------------------	---	--	--

b) A probléma megoldása

Az alábbi pontok a felismert vagy akár a tanár által közölt probléma megoldására adhatók.

5 pont	3-4 pont	1-2 pont	0 pont
A vizsgázó a problémát hibátlanul megoldja.	A vizsgázó a problémát kisebb tanári segítséggel oldja meg.	A vizsgázó a problémát tanári segítséggel is csak hiányosan oldja meg.	A vizsgázó a problémát tanári segítséggel sem képes megoldani.

Szakmai nyelvezet, a mértékegységek, jelrendszer helyes használata

3 pont	2 pont	1 pont	0 pont
A vizsgázó helyesen használja a szakkifejezéseket, mértékegységeket, illetve hibátlanul alkalmazza a fizikai és kémiai jelrendszert.	A vizsgázó többnyire szakszerűen használja a szakkifejezéseket, mértékegységeket, illetve a fizikai és kémiai jelrendszert. Hibáit tanári segítséggel korrigálja.	A vizsgázó a szakkifejezések, mértékegységek, illetve a fizikai és kémiai jelrendszer használatában gyakran téved. Hibáit többször még tanári segítséggel sem tudja korrigálni.	A vizsgázó tájékozatlan a szakkifejezések, mértékegységek, illetve a fizikai és kémiai jelrendszer használatában.

A segédeszközök szakszerű használata

2 pont	1 pont	0 pont
A vizsgázó önállóan és helyesen használja a segédeszközöket (periódusos rendszert, táblázatokat, diagramokat stb.)	A vizsgázó csak felszólításra illetve hiányosan használja a rendelkezésre álló segédeszközöket.	A vizsgázó tanári segítséggel sem képes eligazodni a segédeszközök használatában.

”

9. Az R. Mellékletének LATIN NYELV fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„LATIN NYELV

Az élő nyelvek tanulásakor megismerhető más kultúrák a latin esetében térbeli helyett időbeli eltérést mutatnak: saját európai és nemzeti múltunk jelentős kulturális értékeinek felfedezését. Az élő nyelvek köznapi beszédhelyzetekben történő alkalmazásával szemben latin nyelvtudásukat a tanulóknak írott szövegek megértéséhez kell alkalmazniuk, mely szövegek az egyidejű emberi kapcsolatok kialakításának lehetősége helyett általános esztétikai, erkölcsi értékkel vagy történeti fontossággal bírnak.

A tantárgy oktatásának célja és feladata tehát kettős. Ki kell alakítani a latin nyelv elemeinek és szabályainak gyakorlott és tudatos használatát, emellett pedig képet kell adnia Európa latin nyelvű kultúrájának térbeli és időbeli kereteiről, szakaszairól, megjelenési formáiról - elsősorban pedig ennek alapjáról: az antik Róma műveltségéről és életéről. Közvetett cél a tanulók anyanyelv- és általános idegennyelv-használatának tudatosabbá tétele, antik eredetű köznyelvi és szaknyelvi kifejezéseink helyes és tudatos használatának elősegítése.

Az érettségi vizsga latin nyelvből szövegközpontú, tehát hangsúlyos az idegen nyelvről magyarra fordítás, de a nyelvtudás mérése mellett a művelődéstörténeti elemeknek is kiemelt szerepük van.

A két szint közötti eltérés sohasem egyazon anyag kétféle mértékű vagy minőségű elsajátításán, illetve számonkérésén alapul. A nyelvtani és kultúrtörténeti tudás területén elsősorban mennyiségi, a fordítási készség mérésekor mennyiségi és minőségi szempontok együtt tesznek különbséget közöttük. A feladatok típusait tekintve középszinten a reprodukív, emelt szinten a produktív elemek túlsúlya jellemző. A középszintű követelmények ugyanakkor emelt szinten nélkülözhetetlenek.

A részletes vizsgakövetelmények felépítése

Az érettségi vizsgakövetelményeit mindkét szinten a nyelvtudás egyes elemeire bontva határozzuk meg. A *készségek* közül az élő nyelvek kommunikációs formáival ellentétben az *olvasást* és a *beszédkészség* sajátos elemeit, illetve a *szövegértést* és *fordítást* mérjük. A latinnyelv-oktatás nyelvi képzésen túlmutató összetett célrendszere sajátos *témák*: meghatározott *kulturális ismeretek* és az utóbbiak forrásaiként szolgáló *szöveganyag* megadásával jár.

A követelményeket a *nyelvtani ismeretek* területén az I.B. rész 3. pontjában részletesen is meghatározzuk. Az érettségi követelményekben ismertnek tekintett szavak listáját (alapszókins) az I.B. rész 4. pontja tartalmazza.

A latin nyelvi érettségén valamennyi nyelvi készség mérése eredeti latin szövegek szóbeli vagy írásbeli feldolgozásán alapul. E szövegek megfelelnek a vizsgázó életkori sajátosságainak, mind tartalmilag, mind nyelvileg világos szerkezetűek, témájukban egységes egészt alkotnak.

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KÉSZSÉGEK

1. Olvasás és beszéd-készség

VIZSGASZINTEK	
Középszint	Emelt szint
<p>A vizsgázó képes</p> <ul style="list-style-type: none">- a humanista vagy restituált kiejtési szabályok <i>egyike</i> szerint tetszőleges klasszikus latin szöveg helyes felolvasására, valamint elméletben ismeri a <i>másik</i> kiejtési rendszer szabályait is,- megfelelő ritmusban felolvasni <i>hexameterben</i>, illetve <i>disztichonban</i> írt verses szövegeket, <p>- a <i>témakörök forrásanyagában</i> megadott szerzők mindegyikétől legalább egy eredeti szöveg vagy szövegrészlet kiejtés, ritmus és intonáció szempontjából egyaránt helyes memoriter felidézésére.</p>	<p>A vizsgázó képes</p> <ul style="list-style-type: none">- a humanista és restituált kiejtési szabályok <i>bármelyike</i> szerint tetszőleges klasszikus latin szöveg egyformán helyes felolvasására,- megfelelő ritmusban felolvasni hexameterben, disztichonban, lírai strófákban, iambikus formában vagy hendecasyllabusban írt verses szövegeket.

2. Szövegértés, fordítás

VIZSGASZINTEK	
Középszint	Emelt szint
<p>A vizsgázó képes</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>írásban</i> ismeretlen, egyszerű (a klasszikus nyelvi normáknak megfelelő, bevezetéssel, esetleg kommentárral könnyített vagy az emelt szinthez képest rövidebb) eredeti latin szöveget nyomtatott szótár segítségével kifogástalanul lefordítani,- <i>szóban</i> egyszerűbb, középiskolai tanulmányai során megismert, eredeti latin szöveg segédeszköz nélküli, kifogástalan lefordítására és értelmezésére, a szöveg szókincsének pontos ismeretével.	<p>A vizsgázó képes</p> <ul style="list-style-type: none">- nyelvilag és tartalmilag összetettebb (esetleg a klasszikus nyelvi normáktól valamelyest eltérő, vagy a középszinten elvárhatónál hosszabb) szövegek fordítására, értelmezésére,- a témakörökben megadott szerzőktől ismeretlen szöveg értelmezésére, segítséggel fordítására.

B) TÉMAKÖRÖK

1. Források

VIZSGASZINTEK	
Középszint	Emelt szint
<p>A vizsgázó nyelvi és tartalmi szempontból egyaránt ismeri <i>legalább</i> az alábbi szerzők egyes eredeti műveit vagy azok részleteit:</p> <p><i>Marcus Tullius Cicero, Caius Iulius Caesar, Caius Valerius Catullus, Publius Vergilius Maro, Titus Livius, Quintus Horatius Flaccus, Publius Ovidius Naso, Cornelius Tacitus, Plinius Minor</i> továbbá az ókeresztény irodalom (pl. <i>Augustinus</i>) és a magyarországi latinság (pl. <i>Janus Pannonius, Bonfini, Istvánffy, Forgách</i>) legalább egy-egy eredeti műve vagy annak részlete.</p> <p>A tanuló alapvető ismeretekkel rendelkezik a fenti szerzők eredeti nyelven megismert szövegein túli irodalmi és egyéb működéséről.</p>	<p>Titus Lucretius Carus, Lucius Annaeus Seneca.</p>

2. Kulturális ismeretek

VIZSGASZINTEK	
Középszint	Emelt szint
<p>A vizsgázó ismeri</p> <ul style="list-style-type: none"> - a fenti források pontos megértéséhez és értelmezéséhez szükséges földrajzi, történelmi, gazdasági és kultúrtörténeti tudnivalókat, - a latin nyelvű műveltség időbeli és térbeli kiterjedésének kereteit, fontosabb szakaszait, különösen az antikvitás után megjelenő keresztény kultúra latin nyelvhasználatát - a klasszikus antikvitás mindennapi életét, életkörülményeit (lakás, öltözködés, étkezés, család, szórakozóhelyek), a társadalmi érintkezés szokásait (társadalmi rétegek, államszervezet, közigazgatás), az adott társadalom alapértékeit, a fontosabb ünnepeket és rítusokat (áldozatbemutató, jóslás), - az ókori Pannónia emlékeit és a latin nyelv jelentőségét a magyar kultúrában, - e kulturális értékeknek korunkra és az egyetemes kultúrára gyakorolt hatását, e kapcsolatrendszernek az általa megismert forrásokhoz köthető egyedi elemeit. 	<p>A vizsgázó ismeri</p> <p>- az ókeresztény kultúrát és az egyházi nyelvhasználatot.</p>

3. Nyelvtani ismeretek

VIZSGASZINTEK	
Középszint	Emelt szint
<p>- A vizsgázó képes az adott latin szövegben előforduló lexikai elemek és nyelvi struktúrák pontos felismerésére, utóbbiak elemzésére, valamint képzésük, szerkesztésük bemutatására.</p> <p>- A vizsgázó ismeri és tudja képezni a latin leíró nyelvtan alaktanának szabályos és rendhagyó alakjait, ismeri és képes alkalmazni a mondatban fontosabb szabályait.</p> <p><i>Alaktan</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az öt declinatio az i-tövűség általános szabályaival - Vocativus - Locativus - Melléknévfokozás (a kivételek közül: -er végűek; 6 -ilis végű; bonus, malus, magnus, parvus, multus) - Adverbiumok képzése és fokozása (a kivételek közül: -er végű melléknevek; 6-ilis végű; bonus, malus, magnus, parvus, multus adverbiumai) - Névmások: személyes, visszaható, birtokos, mutató névmások közül <i>hic haec hoc, iste ista istud, ille illa illud, is ea id, idem eadem idem, ipse ipsa ipsum</i>, vonatkozó névmás, kérdő névmások közül <i>quis quid</i>, - Számnevek közül: <i>unus -a -um, duo duae duo, tres</i> 	<p><i>Alaktan</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az öt declinatio az i-tövűség általános szabályaival és egyedi eseteivel, a ritkább esetvégződésekkel és a egyes ragozású szavakkal - Locativus (kapcsolódó kötőszó nélküli eseteivel) - Melléknévfokozás - Adverbiumok képzése és fokozása - Névmások és ragozásuk - Rendhagyó igék közül: <i>nolo, malo, hiányos igék</i>

<p><i>tria, mille (milia)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Névmási genitívusszal és datívusszal járó szavak - A négy coniugatio - Deponens igék - Semideponens igék - Körülírt igeragozás - Rendhagyó igék közül: <i>sum, possum, eo, fero, volo</i> - Szóalkotás (prefixumok, suffixumok) <p>Mondattan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mondatrészek és azok kapcsolatai: állítmány (és „összetett állítmány”), alany, állapothatározó (attributum praedicativum, appositio praedicativa, participium coniunctum) - Az esetben leggyakoribb elemei (az eset használata és nem a terminus felől közelítve): genitívus subiectívus, obiectívus, partitívus; datívus commodi, incommodi, finalis; ablatívus loci, temporis, rei efficientis, auctoris, comparationis, mensurae - Az igemódok jelentése - Igenevek és igeneves szerkezetek - A consecutio temporum általános szabályrendszere - Alanyi és tárgyi mellékmondatok: kijelentő, kérdő, célzatos - Célhatározói mellékmondat, következményes mellékmondat - Feltételes mellékmondat - <i>a cum idő és okhatározói mellékmondatok, az ut idő és célhatározói mellékmondatok kötőszavaként</i> - A vizsgázó képes ismert latin szövegből kiemelni és bemutatni a szövegek pontos megértését szolgáló stilisztikai fogalmakat és jelenségeket: anakronizmus, archaizmus, asyndeton, értelem szerinti egyeztetés (constructio ad intellectum), ellipsis, jelzőcsere (enallage), hendiadyoin, in medias res, metaphora, metonimia, pars pro toto, relatív mondatfűzés, zeugma. 	<p>Mondattan</p> <ul style="list-style-type: none"> - A consecutio temporum teljes szabályrendszere - Oratio obliqua - Vonatkozó mellékmondat - Okhatározói mellékmondat - az ut következményes mellékmondatok kötőszavaként - A vizsgázó képes az érettségi vizsgán fordított szövegből is kiemelni és bemutatni a megértést szolgáló elemek mellett a szövegek esztétikai értékét tükröző stilisztikai eszközöket is: hasonlat, ismétlés (és annak variációi, ritmus, gondolatrítmus), halmozás, fokozás, ellentétek, jelzős szerkezetek.
---	--

4. Alapszókincs

VIZSGASZINTEK					
Középszint			Emelt szint		
Latinul - alapszó	Latinul - genitívus, szótári alak	Latinul – nem/ragozás	Latinul - alapszó	Latinul - genitívus, szótári alak	Latinul – nem/ragozás
a,ab,abs		praep.	abeo	abire,abii,abitum	
absum	-esse, afui		accedo	accedere,-cessi,-cessum	3.
ac			accendo	-ere,-cendi,-censum	3.
accipio	accipere,accepi,acceptum	3.	accuso	-are,-avi,-atum	1.
ad		praep.	acer	acris, acre	
adeo	adire,adii,aditum		acies	aciei	f.
adsum	-esse, -fui		adventus	-us	m.
ago	agere, egi, actum	3.	adverto	advertere, adverti, adversum	3.
agricola	-ae	m.	aedes	aedis	f.
aio,ait		hiányos ige	aeger	aegra,aegrum	

aliquis	aliquid	névm. decl.	aequo	-are,-avi-atum	1.
alius	alia,aliud	névm. decl.	aequus	-a, -um	
alter	altera, alterum	névm. decl.	aes	aeris	n.
altus	-a, -um		aestimo	-are,-avi,-atum	1.
amicus	-i	m.	aetas	-atis	f.
amo	amare, amavi, amatum	1.	aeternus	aeterna,aeternum	
amor	amoris	m.	ager	agri	m.
an			agito	-are, -avi,-atum	1.
animal	animalis	n.	agnus	-i	m.
animus	-i	m.	alienus	-a, -um	
annus	anni	m.	almus	-a,-um	
ante		praep.	alo	alere, alui, al/i/tum	3.
antiquus	-a,-um		appareo	-ere, -ui, -itum	2.
aperio	-ire, aperui,apertum	4.	appello	-are, -avi, atum	1.
apud		praep.	appeto	-ere, -ivi, -itum	3.
aqua	-ae	f.	ara	arae	f.
arma	-orum	n.	arbitror	arbitrari,arbitratus sum	1.
ars	artis	f.	arbor	arboris	f.
arx	arcis	f.	arceo	arcere,arcui	2.
atque			ardeo	-ere, arsi, arsurus	2.
auctoritas	auctoritatis	f.	armo	armare,-avi,-atum	1.
audeo	audere,ausus sum	2.	ater	atra,atrum	
audio	audire,audivi,auditum	4.	Athenae	-arum	f.
augur	auguris	m.	auctor	auctoris	m.f.
aut			audax	audacis	
auxilium	-i	n.	augeo	-ere,auxi,auctum	2.
avis	avis	f.	augurium	-i	n.
beatus	-a,-um		auris	auris	f.
bellum	belli	n.	avidus	-a,-um	
benignus	-a,-um		barbarus	-a,-um	
bis			bos	bovis	m.f.
bonus	-a,-um		caecus	-a,-um	
brevis	breve		caedes	-is	f.
cado	-ere,cecid,casurus	3.	caedo	-ere, cecidi, caesum	3.
caelum	caeli	n.	candidus	-a,-um	
campus	campi	m.	careo	-ere, -ui	2.
canis	canis	m.f.	caveo	-ere,cavi,cautum	2.
cano	canere,cecini,cantum	3.	cedo	-ere, cessi, cessum	3.
capio	capere, cepi, captum	3.	celeber	celebris,celebre	
Capitolium	-i	n.	celebro	-are,-avi,-atum	1.
caput	capitis	n.	celer	celeris, celere	
carmen	carminis	n.	cerno	-ere,crevi,cretum	3.
caro	carnis	f.	cibus	-i	m.
castra	castrorum	n.	circum		praep.
causa	causae	f.	circumdo	-dare, -dedi, -datum	1.
censeo	-ere,censui,censum	2.	citus	-a,-um	
centum			clamor	clamoris	m.
certus	-a,-um		claudio	-ere,clausi,clausum	3.
ceterus	-a,-um		cognosco	cognoscere, cognovi, cognitum	3.
civilis	-e		colligo	-ere,-legi,-lectum	3.
civis	civis	m.f.	collis	-is	m.
civitas	civitatis	f.	colonus	-i	m.
clamo	-are,-avi,-atum	1.	color	-is	m.

clarus	-a,-um		comes	comitis	m./f./
coepi	coepisse,coeptum		communico	-are,-avi,-atum	1.
cogito	-are,-avi,-atum	1.	compono	-ponere,-posui,-positum	3.
cogo	cogere,coegi,coactum	3.	concordia	-ae	f.
colo	-ere,colui,cultum	3.	concurro	-ere,concursi,concursum	3.
communis	commune		condicio	-nis	f.
compleo	-ere,complevi,completum	2.	confero	-ferre,-tuli,collatum	
condo	-ere,condidi,conditum	3.	confirmo	-are,-avi,-atum	1.
coniunx	coniugis	m.f.	coniungo	-ere,-iunxi,-iunctum	3.
consilium	consilii	n.	coniuratio	-nis	f.
consul	consulis	m.	coniuro	-are,-avi,-atum	1.
contra		praep.	consto	-are,constiti,constaturus	1.
copia	-ae	f.	consulo	-ere,consului,consultum	3.
cornu	cornus	n.	convenio	-ire,-veni,-ventum	4.
corpus	corporis	n.	convivium	convivii	n.
credo	credere,credidi,creditum	3.	cor	cordis	n.
creo	creare,creavi,creatum	1.	corona	-ae	f.
cresco	-ere,crevi,cretum	3.	cum..., tum...		
crimen	criminis	n.	cupido	-inis	m.
culpa	-ae	f.	custodia	-ae	f.
cum			damno	-are,-avi,-atum	1.
cum			decem		
cum		praep.	decreasco	-ere,-crevi,-cretum	3.
cunctus	-a,-um		delecto	-are,-avi,-atum	1.
cupidus	-a,-um		denique		
cupio	cupere,cupivi/ii/,cupitum	3.	descendo	-ere,descendi,descendum	3.
cur			desero	-ere,-ui,-tum	3.
cura	-ae	f.	dictator	-is	m.
curo	-are,-avi,-atum	1.	disciplina	-ae	f.
curro	-ere,cucurri,cursum	3.	discipulus	-i	m.
currus	currus	m.	discordia	-ae	f.
de		praep.	dissimilis	-e	
dea	deae	f.	diversus	-a,-um	
debeo	-ere,debui,debitum	2.	doctus	-a,-um	
decet	-ere,-uit		donec		
decus	decoris	n.	dono	-are,-avi,atum	1.
defendo	-ere,defendi,defensum	3.	donum	-i	n.
deus	dei	m.	dubito	-are,-avi,atum	1.
dexter	dextra,dextrum		dubius	-a,-um	
dico	-ere,dixi,dictum	3.	educo	-ere,-duxi,-ductum	3.
dies	diei	m.f.	efficio	-ere,-feci,-fectum	3.
difficilis	-e		egeo	-ere,-ui	2.
dignus	-a,-um		eligo	-ere,-legi,-lectum	3.
diligo	-ere,-lexi,-lectum	3.	ensis	-is	m.
disco	-ere,didici	3.	epistola	-ae	f.
dives	divitis		eques	equitis	m.
divinus	-a,-um		equus	equi	m.
do	dare,dedi,datum	1.	eripio	-ere,-ripui,-reptum	3.
doceo	-ere,docui,doctum	2.	evenio	-ire,-veni,-ventum	4.
doleo	-ere,dolui,doliturus	2.	exemplum	-i	n.
dolor	doloris	m.	exerceo	-ere,-ui,-itum	2.
dominus	-i	m.	existimo	-are,-avi,atum	1.
domus	domus	f.	exitium	exitii	n.

dormio	-ire,dormivi,dormitum	4.	expedio	-ire,-ivi/ii/,-itum	4.
duco	-ere,duxi,ductum	3.	expello	-ere,expuli,expulsum	3.
dulcis	dulce		exspecto	-are,-avi,-atum	1.
dum			extra		praep.
duo	duae, duo		extremus	-a,-um	
durus	-a,-um		fallo	-ere,fefelli, falsum	3.
dux	ducis	m.	falsus	-a,-um	
e,ex		praep.	fames	-is	f.
ego			ferox	ferocis	
enim			festus	-a,-um	
eo	ire,ivi,itum		finis	-is	m.
eo			flamma	-ae	f.
ergo			flos	floris	m.
erro	-are,-avi,-atum	1.	fluctus	-us	m.
et			flumen	fluminis	n.
et... et ...			foedus	foederis	n.
etiam			fons	fontis	f.
exercitus	-us	m.	for	fari,fatus sum	1.
fabula	-ae	f.	forma	-ae	f.
facilis	facile		forte		
facio	-ere,feci,factum	3.	fortis	-e	
fama	-ae	f.	frequens	-tis	
familia	-ae	f.	frons	frontis	f.
fas		n.	fructus	-us	m.
fatum	fati	n.	frumentum	-i	n.
felix	felicis		frux	frugis	f.
femina	-ae	f.	fuga	-ae	f.
fero	ferre,tuli,latum		fundo	-ere, fudi, fusum	3.
ferrum	-i	n.	furor	furoris	m.
fides	fidei	f.	gracilis	-e	
filia	-ae	f.	grex	gregis	m.
filius	-i	m.	habito	-are,-avi,-atum	1.
finio	-ire,-ivi,-itum	4.	haruspex	haruspicis	m.
fio	fieri,factus sum	3.	horreo	horrere,horrui	2.
forum	-i	n.	hortor	hortari,hortatus sum	1.
frango	-ere,fregi,fractum	3.	hospes	hospitis	m.
frater	-ris	m.	humanus	-a,-um	
frigus	frigoris	n.	humilis	-e	
fugio	-ere,fugi,fugiturus	3.	iaceo	-ere,iacui	2.
futurus	-a, -um		iacto	-are,-avi,-atum	1.
gaudeo	-ere,gavisus sum	2.	imitor	-ari,imitatus sum	1.
gemini	-orum	m.	immortalis	-e	
gens	gentis	f.	impello	-ere,-puli,-pulsum	3.
genus	generis	n.	impono	-ere,-posui,-positum	3.
gero	-ere,gessi,gestum	3.	ingenium	-i	n.
gigno	gignere,genui, genitum	3.	ingens	ingentis	
gloria	-ae	f.	inimicus	-a, -um	
gratus	-a,-um		iniquus	-a, -um	
gravis	grave		initium	-i	n.
habeo	-ere,habui,habutum	2.	iniuria	-ae	f.
hic	haec,hoc	névm. decl.	innocens	innocentis	
hic			inopia	-ae	f.
hinc			inquit		hiányos ige
historia	-ae	f.	instituo	-ere,institui,institutum	3.

homo	hominis	m.	integer	integra,integrum	
honor	-oris	m.	invideo	-ere,-vidi,-visum	2.
horribilis	-e		invidia	-ae	f.
hostis	hostis	m.(f.)	itaque		
huc			iter	itineris	n.
humanitas	-atis	f.	iudex	-icis	m.
iam			iussus	-us	m.
ibi			lacrima	-ae	f.
idem	eadem,idem	névm. decl.	lapis	lapidis	m.
igitur			lateo	-ere, latui	2.
ignis	-is	m.	latus	lateris	n.
ignoro	-are,-avi,-atum	1.	laus	laudis	f.
ille	illa,illud	névm. decl.	lavo	-are,-avi,-atum	1.
illustris	illustre		legatio	-onis	f.
imperator	-oris	m.	legatus	-i	m.
imperium	imperii	n.	legio	-onis	f.
impero	-are,-avi,-atum	1.	libenter		
impius	-a, -um		libero	-are, -avi, atum	1.
in		praep.	libertas	-atis	f.
in		praep.	limen	liminis	n.
incipio	-ere,-cepi,-ceptum	3.	litus	litoris	n.
inde			loquor	-i, locutus sum	3.
insula	-ae	f.	lumen	luminis	n.
intellego	-ere,-lexi,-lectum	3.	lyra	-ae	f.
inter		praep.	malo	malle, malui	
interficio	-ere,-feci,-fectum	3.	malum	-i	n.
interrogo	-are,-avi,-atum	1.	mando	-are,-avi,-atum	1.
intro	-are,-avi,-atum	1.	maritus	-i	m.
invenio	-ire,-veni,-ventum	4.	medius	-a,-um	
ipse	ipsa,ipsum	névm. decl.	mensa	-ae	f.
ira	-ae	f.	mensis	-is	m.
is	ea,id	névm. decl.	mercator	mercatoris	m.
iste	ista, istud	névm. decl.	mille		
ita			ministro	-are,-avi,-atum	1.
iubeo	-ere,iussi,iussum	2.	miraculum	-i	n.
iudicium	iudicii	n.	misceo	miscere,miscui,mixtum	2.
ius	iuris	n.	moenia	moenium	n.
iuvenis	iuvene		mollis	-e	
labor	laboris	m.	moneo	-ere, -ui, -itum	2.
labor	labi,lapsus sum	3.	monstro	-are,-avi,-atum	1.
laboro	-are,-avi,-atum	1.	monumentum	-i	n.
latus	-a,-um		mortuus	-a, -um	
laudo	-are,-avi,-atum	1.	mulier	mulieris	f.
lego	-ere,legi, lectum	3.	multitudo	multitudinis	f.
levis	-e		munio	-ire,munivi(ii),munitum	4.
lex	legis	f.	munus	-eris	n.
liber	libri	m.	murus	-i	m.
liber	libera,liberum		muto	-are,-avi,-atum	1.
liberi	liberorum v.liberum	m.	natus	-i	m.
licet	licere,licuit	2.	nauta	-ae	m.
lingua	-ae	f.	ne... quidem		
	-ae,-arum	f.	necesse		Ragoz-

littera, litterae					hatatlan
locus	-i	m.	negotium	negotii	n.
longus	-a, -um		nimis		
ludus	-i	m.	nosco	-ere, novi, notum	3.
luna	-ae	f.	noto	-are, -avi, -atum	1.
lupus, lupa	-i, -ae	m., f.	novem		
lux	lucis	f.	nudus	-a, -um	
magis			numen	numinis	n.
magister	magistri	m.	numero	-are, -avi, -atum	1.
magistratus	-us	m.	numerus	-i	m.
magnus	-a, -um		nuntius	nuntii	m.
maiores	-um	m.	ob		praep.
malus	-a, -um		obscurus	-a, -um	
maneo	-ere, mansi, mansum	2.	observo	-are, -avi, -atum	1.
manus	-us	f.	obsto	-are, obstiti, obstaturus	1.
mare	maris	n.	occido	-ere, occidi, occisum	3.
mater	matris	f.	occido	-ere, occidi, occasum	3.
memini	meminisse		occupo	-are, -avi, -atum	1.
mens	mentis	f.	octo		
metuo	-ere, metui	3.	odium	-i	n.
meus	mea, meum		officium	officii	n.
miles	militis	m.	onus	oneris	n.
miror	mirari, miratus sum	1.	opera	-ae	f.
miser	miseria, miserum		opinio	opinionis	f.
mitto	-ere, misi, missum	3.	ops	opis	f.
modus	-i	m.	opto	-are, -avi, -atum	1.
mons	montis	m.	opus	operis	n.
morior	mori, mortuus sum	3.	opus est		
mors	mortis	f.	ora	-ae	f.
mortalis	mortale		ordo	ordinis	m.
mos	moris	m.	ostendo	-ere, ostendi, ostentum	3.
moveo	-ere, movi, motum	2.	par	paris	
multus	-a, -um		pasco	-ere, pavi, pastum	3.
nam			pastor	pastoris	m.
narro	-are, -avi, -atum	1.	pateo	-ere, patui	2.
nascor	nasci, natus sum	3.	pauper	pauperis	
natio	nationis	f.	pectus	pectoris	n.
natura	-ae	f.	pecunia	-ae	f.
navis	navis	f.	perdo	-ere, -didi, -ditum	3.
ne			pereo	-ire, perii, periturus	4.
-ne			periculum	-i	n.
nec			perpetuus	-a, -um	
nefas			pes	pedis	m.
nego	-are, -avi, -atum	1.	placeo	-ere, placui, placitum	2.
nemo	neminis		porta	-ae	f.
neque			potens	potentis	
nescio	-ire, nescivi(ii), nescitum	4.	praeda	-ae	f.
nihil			praedico	-are, -avi, atum	1.
nisi			praedico	-ere, -dixi, -dictum	3.
nobilis	nobile		praesum	-esse, -fui	
nolo	nolle, nolui		pretium	pretii	n.
nomen	nominis	n.	prodigium	-i	n.
nomino	-are, -avi, -atum	1.	proelium	-i	n.

non			proprius	-a, -um	
non solum..., sed etiam...			proverbium	-i	n.
nos			provincia	-ae	f.
noster	nostra, nostrum		prudencia	-ae	f.
novus	-a, -um		pulso	-are, -avi, -atum	1.
nox	noctis	f.	purgo	-are, -avi, -atum	1.
nullus	-a, -um	névm. decl.	quam..., tam		
num			quasi		
nunc			quattuor		
oculus	-i	m.	queror	queri, questus sum	3.
odi	odisse, osus sum		quidam	quaedam, quoddam	névm. decl.
omen	ominis	n.	quin		
omnis	omne		quinque		
oportet	oportere, oportuit	2.	quisquam	quidquam v. quicquam	névm. decl.
oppidum	-i	n.	quisquis	quidquid	névm. decl.
oratio	orationis	f.	quomodo		
orbis	-is	m.	radius	-i	m.
origo	originis	f.	ratio	-onis	f.
orior	oriri, ortus sum	4.	recipio	ere, --cepi, -ceptum	3.
oro	orare, -avi, -atum	1.	reddo	reddere, reddidi, redditum	3.
os	oris	n.	redeo	redire, redii, reditum	
os	ossis	n.	refero	referre, rettuli, relatum	
otium	otii	n.	regio	-onis	f.
parco	-ere, peperci, parsurus	3.	relinquo	-ere, reliqui, relictum	3.
parens	-ntis	m.f.	reliquus	-a, -um	
pareo	-ere, parui, pariturus	2.	repetitio	-onis	f.
paro	-are, -avi, -atum	1.	repeto	-ere, repetivi(ii), repetitum	3.
pars	partis	f.	requies	-etis	f.
parvus	-a, -um		requiro	-ere, requisivi, requisitum	3.
pater	patris	m.	res publica	rei publicae	f.
patior	pati, passus sum	3.	restituo	-ere, restitui, restitutum	3.
patria	-ae	f.	ruo	ruere, rui, rutum	3.
paucus	-a, -um		sacerdos	sacerdotis	m.f.
pax	pacis	f.	salus	salutis	f.
per		praep.	sanguis	sanguinis	m.
peto	ere, petivi(ii), petitum	3.	sapientia	-ae	f.
pietas	pietatis	f.	scelus	sceleris	n.
pius	-a, -um		scientia	-ae	f.
plebs	plebis	f.	seco	-are, -ui, sectum	1.
poeta	-ae	m./f.	secedo	-ere, secessi, secessum	3.
pono	-ere, posui, positum	3.	sedes	-is	f.
pons	pontis	m.	septem		
populus	-i	m.	sex		
porto	-are, -avi, -atum	1.	sidus	sideris	n.
possum	posse, potui		silentium	-i	n.
post		praep.	simul		
postea			simulacrum	-i	n.
postquam, posteaquam			simulo	-are, -avi, -atum	1.
potestas	-atis	f.	sino	-ere, sivi, situm	3.
praebeo	-ere, -ui, -itum	2.	societas	-tis	f.
praetor	-oris	m.	sollemnis	sollemne	

primum			spatium	-i	n.
premo	ere,pressi,pressum	3.	species	speciei	f.
primus	-a,-um		spectaculum	-i	n.
princeps	principis		specto	-are,-avi,atum	1.
princeps	principis	m.	sperno	-ere,sprevi,spretum	3.
principium	pincipii	n.	spero	-are,-avi,atum	1.
prius			spiritus	-us	m.
priusquam			studeo	-ere,studui	2.
privatus	-a,-um		studium	studii	n.
pro		praep.	stultus	-a,-um	
proficiscor	poficisci,profectus sum	3.	stupeo	-ere,stupui	2.
publicus	-a,-um		suadeo	-ere,suasi,suasum	2.
puella	-ae	f.	suavis	-e	
puer	pueri	m.	summus	-a,-um	
pugna	-ae	f.	superbus	-a,-um	
pugno	-are,-avi,atum	1.	supero	-are,-avi,-atum	1.
pulcher	pulchra,pulchrum		supersum	-esse,-fui	
purus	-a,-um		superus	-a,-um	
puto	-are,putavi,putatum	1.	supplicium	-i	n.
quaero	-ere,quaesivi,quaesitum	3.	surgo	-ere,surrexi,surrectum	3.
qualis	quale		tacitus	-a,-um	
quam			taurus	-i	m.
quando			tellus	telluris	f.
quantus	-a,-um		telum	-i	n.
quare			terminus	-i	m.
-que			terreo	-ere,-ui	2.
qui	quae,quod	névm. decl.	tertius	-a,-um	
quia			Tiberis	-is	m.
quis	quid	névm. decl.	tot		Ragoz-hatatlan
quo			transeo	-ire,transii,transitum	
quod			triumpho	-are,-avi,-atum	1.
quoniam			triumphus	-i	m.
quoque			tueor	tueri,tuitus sum	2.
rapio	rapere,rapui,raptum	3.	tum		
rarus	-a,-um		turba	-ae	f.
rectus	-a,-um		turbo	-are,-avi,-atum	1.
regina	-ae	f.	tutus	-a,-um	
regno	-are,-avi,-atum	1.	ultra		praep.
regnum	-i	n.	unda	-ae	f.
rego	-ere,rexii,rectum	3.	uva	-ae	f.
religio	-onis	f.	vagor	vagari,vagatus sum	1.
reperio	-ire,repperi,repertum	4.	valeo	-ere,valui,valiturus	2.
res	rei	f.	validus	-a,-um	
respondeo	-ere,-spondi,-sponsum	2.	varius	-a,-um	
rex	regis	m.	vehemens	vehementis	
rideo	ere,risi,risum	2.	velut		
rogo	-are,-avi,-atum	1.	vicinus	-a,-um	
Roma	-ae	f.	victor	victoris	m.
Romanus	-a,-um		vigilia	-ae	f.
Romulus	-i	m.	virens	virentis	
rus	ruris	n.	vix		
rusticus	-a,-um		voluntas	-atis	f.
sacra facere			voluptas	-atis	f.

sacer	sacra,sacrum		volvo	-ere,volvi,volutum	3.
sacrum	sacri	n.	votum	-i	n.
saeculum	-i	n.	vulnero	-are,-avi,-atum	1.
saepe					
salio	-ire,salui	4.			
saluto	-are,-avi,-atum	1.			
sapiens	-entis				
sapio	-ere,sapii	3.			
satis					
scio	-ire,scivi(ii),scitum	4.			
scribo	-ere,scripsi,scriptum	3.			
se					
secundus	-a,-um				
sed					
sedeo	-ere,sedi,sessum	2.			
semper					
senator	-oris	m.			
senatus	-us	m.			
senex	senis				
sententia	-ae	f.			
sentio	-ire,sensi,sensum	4.			
sequor	sequi,secutus sum	3.			
servio	servire,servivi(ii),servitum	4.			
servo	-are,-avi,-atum	1			
servus	-i	m.			
sese					
si					
sic					
signum	-i	n.			
silva	-ae	f.			
similis	simile				
sine		praep.			
sive... sive...					
socius	socii	m.			
sol	solis	m.			
solum					
solus	-a,-um				
soror	sororis	f.			
sors	sortis	f.			
spes	spei	f.			
spiro	-are,-avi,-atum	1.			
statuo	-ere,statui,statutum	3.			
sto	stare,steti,staturus	1.			
sub		praep.			
sub		praep.			
sum	esse,fui				
sumo	-ere,sumpsi,sumptum	3.			
super		praep.			
super		praep.			
suus	-a,-um				
taceo	-ere,tacui,tacitum	2.			
talis	-e				
tam					
tam...,					

quam...					
tamen					
tango	-ere,tetigi,tactum	3.			
tantus	-a,-um				
tego	-ere,texi,tectum	3.			
templum	-i	n.			
tempus	temporis	n.			
tendo	-ere,tetendi,tentum	3.			
teneo	-ere,tenui,tentum	2.			
terra	-ae	f.			
timeo	-ere, -ui	2.			
tollo	-ere,sustuli,sublatum	3.			
totus	-a,-um	névm. decl.			
trado	-ere,tradidi,traditum	3.			
traho	-ere,traxi,tractum	3.			
trans		praep.			
tremo	-ere,tremui	3.			
tres	tria				
tristis	triste				
tu					
tunc					
turpis	turpe				
tuus	-a,-um				
ubi					
ullus	-a,-um	névm. decl.			
umbra	-ae	f.			
unde					
unus	-a,-um	névm. decl.			
urbs	urbis	f.			
usus	-us	m.			
ut,uti					
uter	utra,utrum	névm. decl.			
utilis	utile				
utor	uti,usus sum	3.			
uxor	uxoris	f.			
vates	vatis	m.f.			
veho	-ere,vexi,vectum	3.			
vel					
venio	-ire,veni,ventum	4.			
ventus	-i	m.			
Venus	-eris	f.			
verbum	-i	n.			
veritas	veritatis	f.			
versus	-us	m.			
verto	-ere,verti,versum	3.			
verus	-a,-um				
vester	vestra,vestrum				
veto	-are,vetui,vetitum	1.			
vetus	veteris				
via	-ae	f.			
victoria	-ae	f.			
video	-ere,vidi,visum	2.			
vinco	-ere,vici,victum	3.			
vinum	-i	n.			

vir	virī	m.			
virgo	virginis	f.			
virtus	virtutis	f.			
vis		f.			
vita	-ae	f.			
vivo	-ere, vixi, victurus	3.			
voco	-are, -avi, -atum	1.			
volo	velle, volui				
volo	-are, -avi, -atum	1.			
vos					
vox	vocis	f.			
vulgus	vulgi	n.			
vultus	-us	m.			

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	15 perc	180 perc	20 perc
75 pont	75 pont	75 pont	75 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	Nyomtatott latin-magyar szótár (csak az I. részhez)	NINCS	Nyomtatott latin-magyar szótár (csak az I. részhez)	NINCS
A vizsgáztató intézmény biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint		
Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
180 perc		15 perc
75 pont		75 pont
I. fordítás	II. feladatsor	Szövegismeret Szövegelemzés Képelemzés
135 perc	45 perc	
40 pont	35 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak a vizsgaközpont által összeállított feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó az I. (135 perc) és a II. (45 perc) részen belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

A vizsgázó először a fordítási feladatot oldja meg. A vizsgadolgozatokat a 135 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. Ezután kerülhet sor a II. feladatlapon kiosztására és megoldására.

A fordításhoz segédeszközként nyomtatott latin-magyar szótár használható. A II. részhez nem használható segédeszköz.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Fordítás

A középszintű érettségi vizsgán a fordítási feladat szövege eredeti, klasszikus latin vagy ahhoz közel álló próza vagy vers, terjedelme 500 karakter ($\pm 10\%$) szóközökkel, amely témájában nem tér el a középiskolában feldolgozott szemelvényektől.

A fordítási feladat azt méri, hogy a vizsgázó képes-e nyomtatott szótár segítségével közepes nehézségű, számára ismeretlen latin szöveget önállóan és szabatosan lefordítani magyar nyelvre. A feladat célja annak mérése, hogy a vizsgázó elsajátította-e a követelményrendszerben meghatározott nyelvi és művelődéstörténeti ismereteket, és tudja-e ezeket adott latin nyelvű szöveg feldolgozása során mozgósítani. A fordítás és a feladatsor időtartama is jelzi, hogy a fordítási feladat igényel a vizsgázótól nagyobb kreativitást, míg a feladatsor inkább reprodukív jellegű.

Feladatsor

A középszintű érettségi vizsgán a feladatsor 6 leíró nyelvtani és 2 lexikai-szóképzéstani feladatból áll. A leíró nyelvtani feladatokban az általános szabályokon túl csak a gyakoribb kivételek ismerete elvárt. A feladatok között szerepelhet kiegészítés, módosítás, átalakítás, meghatározás, felismerés, általában olyan típusú feladat, amely a vizsgázó részéről önálló latin nyelvű szövegalkotást nem igényel.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a szaktanár értékeli. Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az írásbeli vizsgán összesen 75 pont szerezhető, ebből a fordítási feladatra 40 pont, a feladatsorra 35 pont adható. A feladatsor első 6 leíró nyelvtani feladatának pontértéke mindig legalább 25.

A javítási-értékelési útmutató a fordítási feladat értékeléséhez mintafordítást nyújt, és megadja a feladatsor megoldását, valamint a fordítás tagmondatonkénti és a feladatsor helyes válaszonkénti pontértékét.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A felkészüléshez és a felelethez semmilyen segédeszköz nem használható.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább kétszer annyi tételt kell tartalmaznia, mint a vizsgára jelentkezők száma, de nem lehet kevesebb 5-nél. Ha a vizsgázók száma 10 vagy annál több, akkor minimum 20 tétel kell.

A tétel jellemzői

A tétel első részének feladatai egyazon eredeti latin szövegrészlethez kapcsolódnak, és alapvetően reprodukív jellegűek. A tétel első részének alapjául szolgáló szöveg bármely, a részletes követelményeknek megfelelő szemelvény lehet, amelynek terjedelme 300 karakter ($\pm 10\%$) vers vagy 400 karakter ($\pm 10\%$) próza szóközökkel.

A szemelvényhez kapcsolódó feladatok típusai minden tétel esetében a következők:

- a szöveg *felolvasása humanista vagy restituált kiejtéssel*;
- a szöveg *fordítása*, amit kiegészít a benne szereplő
 - = 3-5 nyelvtani, stilisztikai jelenség felismerése;
 - = 3-5 lexikai elem pontos meghatározása; valamint
 - = 3-5, a szöveg keletkezésére, kultúrtörténeti utalásaira, illetve értelmezésére vonatkozó rövid kérdés;
- a *szöveg szerzőjétől* vagy a követelményrendszer forrásanyagában meghatározott szerzők valamelyikétől legalább ötszöveges emlékezetből történő hibátlan előadása. (Öt különálló szállóige is elfogadható.)

A tétel második részében a vizsgázónak egy fénykép, reprodukció alapján az ókori, illetve későbbi latin nyelvű kultúra valamely, napjaink műveltségében számottevő jelentőségű területének ismeretéről kell számot adnia. A képnek egyértelműen kell szemléltetnie egy, a követelmények (*források és kulturális ismeretek*) által meghatározott témát. A képek témája nem feltétlenül kapcsolódik a vizsgán szereplő szöveghez.

A vizsgázó által kihúzott tétel tartalmazza a szöveg felolvasására és fordítására, a memoriterek előadására és a képhez kapcsolódó kultúrtörténeti összefoglalásra vonatkozó feladatot. A felelet során a vizsgázónak önállóan kell számot adnia olvasási és közvetítői készségéről, majd válaszolnia a vizsgáztató tanár 3-5 nyelvtani (stilisztikai), lexikai és tartalmi kérdésére, valamint számot adnia memoritertudásáról. Ezt követően a vizsgázó önállóan fejt ki a képhez kapcsolódó művelődéstörténeti témát. A vizsgáztató kérdéseit a tételsor összeállításával együtt kell rögzíteni.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet 75 ponttal értékelhető. Ez a következőképpen oszlik meg az egyes feladatok között:

Felolvasás	5 pont
Fordítás	25 pont
Elemző kérdések	20 pont
Memoriter	10 pont
Képelemzés	15 pont

Értékelési szempontok:

- Felolvasás: helyes (humanista vagy restituált) latin kiejtés; a szöveg értő intonációja; esetleges versritmusának felismerése.
- Fordítás: a szöveg ismerete, értése.
- A nyelvtani, stilisztikai jelenségek felismerésének önállósága, helyessége.
- A lexikai elemek meghatározásának pontossága, önállósága.
- A szöveg keletkezése, kultúrtörténeti utalásai, értelmezése: az ismeretek helyessége, gazdagsága.
- Memoriter: pontosság, helyes (humanista vagy restituált) latin kiejtés; a szöveg értő intonációja, terjedelem.
- Képelemzés: absztrakciós készség; az előadott ismeretek tartalmi gazdagsága; nyelvi megformáltság; az elsajátított ismeretek adott régészeti vagy művészeti emlékekkel történő összekapcsolásának képessége.

A vizsgázó feleletének értékeléséhez központilag kidolgozott egyéni értékelő lapot használnak.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint		
Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
180 perc		20 perc
75 pont		75 pont
I. fordítás	II. feladatsor	Szövegismeret
135 perc	45 perc	Szövegelemzés
40 pont	35 pont	Képelemzés

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak a vizsgaközpont által összeállított feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó az I. (135 perc) és a II. (45 perc) részen belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

A vizsgázó először a I. feladatsort oldja meg. A vizsgadolgozatokat a 135 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására.

A fordításhoz segédeszközként nyomtatott latin-magyar szótár használható. A II. részhez semmilyen segédeszköz nem használható.

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Fordítás

Az emelt szintű érettségi vizsgán a fordítási feladat szövege eredeti klasszikus latin vagy ahhoz közel álló próza vagy vers, amely a részletes érettségi követelményrendszerben meghatározott szerzők műveinek nyelvi megformálásától és témáitól eltérhet. Terjedelme 600 karakter ($\pm 10\%$) szóközökkel. A fordítási feladat azt méri, hogy a vizsgázó képes-e nyomtatott szótár segítségével nyelvi és tartalmilag összetettebb, számára ismeretlen latin szöveget önállóan és szabatosan lefordítani magyar nyelvre. A feladat célja annak mérése, hogy a vizsgázó elsajátította-e a követelményrendszerben előírt nyelvtani és művelődéstörténeti ismereteket, és tudja-e ezeket adott latin nyelvű szöveg feldolgozása során mozgósítani. A fordítás és a feladatsor időtartama is jelzi, hogy a fordítási feladat igényel a vizsgázótól nagyobb kreativitást, míg a feladatsor inkább reprodukív jellegű.

Feladatsor

A feladatsor 6 db leíró nyelvtani és 2 db lexikai-szóképzéstan feladatból áll. Ezek között szerepelhet kiegészítés, módosítás, átalakítás, meghatározás, felismerés, általában olyan típusú feladat, amely a vizsgázó részéről aktív nyelvtani és kultúrtörténeti tudást, önálló latin nyelvű szövegalkotást is igényel. A leíró nyelvtani feladatokban az általános szabályok részletes ismeretén túl a kivételek ismerete is elvárt. A feladatok közt produktív jellegű is szerepel.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelést központi javítási-értékelési útmutató alapján a vizsgaközpont végzi. A vizsgadolgozatra összesen 75 pont adható, ebből a fordítási feladatra 40 pont, a feladatsorra 35 pont adható. A feladatsor első 6 nyelvtani feladatának pontértéke mindig legalább 25.

A javítási-értékelési útmutató a fordítási feladat értékeléséhez mintafordítást nyújt, és megadja a feladatsor megoldását, valamint a fordítás tagmondatonkénti és a feladatsor helyes válaszonkénti pontértékét.

Szöbeli vizsga

Az emelt szintű szöbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik. A felkészüléshez és a felelethez semmilyen segédeszköz nem használható.

A szóbeli feladatsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsor jellemzői

A szóbeli vizsgához vizsganaponként 20 szóbeli tétel készül.

A tétel jellemzői

A tétel első része a vizsgázó számára ismeretlen, de a klasszikus nyelvi normákat követő szövegrészletre épül. A szöveghez kapcsolódó tartalmi kérdések a követelményrendszerben meghatározott irodalmi, stilisztikai és művelődéstörténeti jelenségekre vonatkoznak. A fordítandó szöveg mennyisége 250 karakter ($\pm 10\%$).

A szemelvényhez kapcsolódó feladatok típusai minden tétel esetében a következők:

- a szöveg *felolvasása*;
- a szöveg *fordítása*, illetve az ezt előkészítő és követő *nyelvi* elemzés;
- a szerzőre és a műre vonatkozó ismeretek bemutatása vagy a szövegben megfogalmazódó információ értelmezése;
- ötsornyi, a tételhez kapcsolódó szöveg emlékezetből történő felidézése és helyes előadása.

A tétel második részében a vizsgázó egy fénykép, reprodukció alapján az ókori, illetve későbbi latin nyelvű kultúra valamely, napjaink műveltségében számottevő jelentőségű területének ismeretéről ad számot. A képek *egyértelműen* szemléltetnek egy-egy, az emelt szintű érettségi követelményrendszerének (*források és kulturális ismeretek*) megfelelően kiválasztott témát. A képek témája nem kapcsolódik feltétlenül a vizsgán szereplő szöveghez. Emelt szinten a vizsgázó ismertetését nem csupán a kép témájához köti, hanem leszűkíti a képen ábrázolt egyedi elemekre, s szól az ábrázolás vagy az információhordozás mikéntjéről is (régészeti jelentőség, értelmezés stb.).

A vizsgázó által kihúzott tétel szövege a szöveg felolvasására, fordítására és értelmezésére, a memoriterek előadására vonatkozó feladatokat tartalmazza. Tartalmazza továbbá a kép, reprodukció címét és alkotóját (ha az ismeretlen, valamely további segítő információt: lelőhely, rendeltetés stb.), valamint egy-egy, a kép tartalmára, illetve az információhordozás mikéntjére vonatkozó kérdést. A felelet során a vizsgázónak önállóan kell számot adnia olvasási és fordítási készségéről, a szöveg értelmezéséről, memoritertudásáról, illetve válaszolnia a vizsgáztató leíró nyelvtani vagy művelődéstörténeti kérdéseire. Ezt követően önállóan fejt ki a kép által megvilágított művelődéstörténeti témát és mutatja be annak adott ábrázolását. A vizsgáztató kérdéseit a tételsor összeállításával együtt kell rögzíteni.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet 75 ponttal értékelhető központi értékelési útmutató alapján. Az összpontszám a következőképpen oszlik meg az egyes feladatok között:

Felolvasás	2 pont
Nyelvtani értelmezés	18 pont
Fordítás	25 pont
Tartalmi-történeti kérdések	10 pont
Memoriter	5 pont
Kép bemutatása	15 pont
Értékelési szempontok:	

- Felolvasás: helyes (humanista vagy restituált) latin kiejtés; a szöveg értő intonációja; esetleges versritmusának felismerése.

- Fordítás, illetve az ezt előkészítő és követő nyelvi elemzés: fordítási készség; grammatikai ismeretek alkalmazása.

- Tartalmi, történeti kérdések: az ismeretek helyessége, gazdagsága.

- Memoriter: helyes előadás, terjedelem.

- Kép bemutatása: absztrakciós készség; az előadott ismeretek tartalmi gazdagsága; nyelvi megformáltság; az elsajátított ismeretek adott régészeti vagy művészeti emlékekkel történő összekapcsolása.

A vizsgázó feleletének értékeléséhez központilag kidolgozott egyéni értékelő lapot használnak.”

10. Az R. Mellékletének MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Közép- és emelt szinten egyaránt

1. Szövegértés

- Információk feldolgozása és megítélése.
- Információk célirányos és kritikus használata: kiválasztás, újrendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.
- Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (*pl. egy nyelvű szótár, antológia, kézikönyv, lexikon, enciklopédia, írott és elektronikus sajtó; CD-ROM, Magyar Elektronikus Könyvtár*). A célirányos, etikus és kritikus információhasználat.
- Nyelvi, kommunikációs és irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, megítélésében.
- Személyes állásfoglalás kialakítása különféle gondolatokról, ismeretekről, véleményekről.
- Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése.
- Különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása a műfajnak és az adott szempontnak megfelelően.
- A gondolatmenet, a kifejezésmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus jelentéshordozó szerepének megfogalmazása szépirodalmi, szakmai-tudományos, publicisztikai és gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével.
- Annak bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.
- Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli utalások megfogalmazása.
- A cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, értékelése írott megnyilatkozásokban.
- Olvasmányokra való tárgyyszerű, illetve a személyes érintettséget is kifejező reagálás különböző írásbeli és szóbeli közlésmódokban, a műfaji normák és a címzettek figyelembevételével.

2. Írásbeli szövegalkotás

- Széles körű olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása különböző témákban és különböző műfajokban a műfajnak, a témának, a címzettnek megfelelő szabadsággal.
- Tájékoztató, érvelő és esszé-típusú szövegek létrehozása a megadott témákban (*pl. a kulturális örökség; a civilizáció ellentmondásai; az élet minősége, a mindennapi életvitel döntéshelyzetei; az emberi kapcsolatok, erkölcsi kérdések, érzelmek; a mindenkori jelen problémahelyzetei, kérdései, válaszai; a tömegkommunikáció, az információs társadalom*).
- Írásbeli és szóbeli műfajok felépítési, nyelvhasználati normáinak önálló alkalmazása, ideértve az önellenőrzés és a javítás képességét.
- A megnyilatkozás céljának és tárgyának megfelelő kifejtettségű és stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.
- Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, érvek megfogalmazása, a téma több nézőpontú értékelését is magában foglaló önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.

- Műalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény, álláspont, értékelés kifejezése (pl. költészetben, szépprózában, színházi előadásban, filmben, épített alkotásokban, a tárgyi világban, képzőművészetben, zenében).
- Gyakorlati írásművek szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása (pl. hozzászólásban, pályázatban, levélben, önéletrajzban, kérvényben).
- Az információk célirányos, etikus és kritikus felhasználása.

3. Szóbeli szövegalkotás, beszéd

- A beszédhelyzetnek, a műfajnak és a témának megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlés.
- A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumainak alkalmazása élőbeszédben, felolvasásban, memoriter szövegű előadásában, adott témáról szóló szóbeli előadásban. A nyelv zenei eszközeinek – artikuláció, beszédtempó, hangerő, hangsúly, hanglejtés, szünet – kifejező és pontos alkalmazása.

4. Fogalomhasználat

- Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, előadása.
- Erkölcsi, esztétikai, poétikai, retorikai, stilisztikai fogalmak önálló alkalmazása a beszédhelyzetnek és a témának megfelelően.
- Fogalmak összefüggéseinek és változó jelentésének megértése és bizonyítása példákkal.

Kizárólag emelt szinten

- Fogalmak értelmezése, meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.
- Fogalmak változó érvényességéből következőek megfogalmazása (pl. a köznyelvi norma alakulása, az irodalmiság fogalmának változásai).

Az érettségi vizsgán számon kérhető fogalmak körét a Kerettantervek 5-12. évfolyamra érvényes előírásaiban szereplő fogalmak alkotják.

B) ISMERETKÖRÖK

Emelt szinten a középszintű tananyag ismerete is elvárás. Az ismeretkörök emelt szint című oszlopai kizárólag az emelt szinten elvárt többletet tartalmazzák.

I. MAGYAR NYELV

1. témakör: Kommunikáció

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A nyelv mint kommunikáció	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A kommunikációs folyamat tényezőinek, céljának, funkcióinak, valamint ezek összefüggésének megértése, bizonyítása beszédhelyzetek elemzésével, szövegértelmezéssel, szövegalkotással. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A kommunikáció folyamata. ▪ A kommunikáció tényezői. ▪ A kommunikációs cél és funkció. ▪ A kommunikáció univerzális jellege. ▪ A kommunikáció fogalmának interdiszciplináris jellege. ▪ Néhány példa a különféle

	<ul style="list-style-type: none"> A nyelv szerepe a kommunikációban. 	<p>társadalmak és kultúrák jelrendszereinek eltéréseire (pl. a folklór, az utca, az elektronikus kommunikáció jelrendszere).</p> <ul style="list-style-type: none"> A nyelvi és nem nyelvi kommunikációs normák kultúránkénti eltérései példák alapján.
Pragmatika	<ul style="list-style-type: none"> A sikeres nyelvhasználat gyakorlata: a nyelvhasználat, a társalgás összetevői; beszédaktusok; az együttműködés elve; udvariassági formák. 	<ul style="list-style-type: none"> A nyelv működése, a nyelvhasználat különböző kontextusokban, különböző célok elérésére. Együttműködési elvek. Deixis.
Nyelvi és vizuális kommunikáció	<ul style="list-style-type: none"> Az emberi kommunikáció nem nyelvi jelei és kifejezőeszközei (pl. gesztusok, mimika, térközsabályozás, tekintet, külső megjelenés, testtartás, fejtartás, csend). 	<ul style="list-style-type: none"> A vizuális és a nyelvi jel, a vizuális és a nyelvi kommunikáció.
A kommunikáció működése	<ul style="list-style-type: none"> A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség. A szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal. Példák a különböző közlésmódok kommunikációs funkcióira (párbeszéd, történetmondás, levél, üzenet, feljegyzés; köszönés, megszólításformák). 	
Személyközi kommunikáció	<ul style="list-style-type: none"> Kommunikációs zavar, manipuláció, elvárás, megfelelés. 	<ul style="list-style-type: none"> A közvetlen személyközi kommunikáció, az írott és az elektronikus tömegkommunikáció különbségei.
A tömegkommunikáció	<ul style="list-style-type: none"> A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek szándékának felismerése. Tény és vélemény, tájékoztatás és véleményközlés megkülönböztetése a tömegkommunikációban A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és 	<ul style="list-style-type: none"> Tájékoztató és véleményközlő műfajok.

	<p>tömegkommunikáció.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái. ▪ A reklámok, internetes felületek. ▪ Néhány tömegkommunikációs műfaj. 	
--	---	--

2. témakör: A magyar nyelv története

VIZSGASZINTEK		
	Középszint	Emelt szint
A nyelv mint történeti képződmény	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Változás és állandóság a nyelvben. ▪ Nyelvi változások felismerése a jelenkorban és múltban, példák alapján. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szinkrón és diakrón nyelvszemlélet.
A magyar nyelv rokonsága	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának bemutatása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának kutatói, a nyelvrokonság kutatásának módszerei. ▪ A magyar nyelvrokonság főbb bizonyítékai.
Nyelvtörténeti korszakok	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A magyar nyelv történetének fő korszakai. ▪ A nyelvtörténet forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek (<i>pl. A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd és könyörgés, Ómagyar Mária-siralom</i>). ▪ A nyelvújítás lényege és jelentősége példák alapján. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az ősmagyar, az ómagyar, a középmagyar korszak, az újmagyar kor. ▪ A nyelvtörténeti korszakokat jellemző változások néhány példája a hangrendszerből, a nyelvtani rendszerből. ▪ Az életmód, a történelem és a szókincs néhány összefüggése, anyagi és szellemi műveltség megjelenése a szókészletben néhány példával. ▪ Nyelvtörténeti-nyelvtudományi kézikönyvek (<i>pl. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára – TESZ</i>). ▪ A nyelvújítás története, hatása, értékelése, ortológus-neológus vita főbb állomásai és szereplői, a magyar nyelv sztenderdizációja. ▪ Néhány szöveg nyelvi szempontú bemutatása a régi magyar irodalom köréből (<i>pl. Pázmány Péter, Mikes Kelemen</i>).

A magyar nyelv szókészletének alakulása	<ul style="list-style-type: none"> A szókészlet rétegei: ősi örökség, belső keletkezésű elemek, jövevényszók, nemzetközi műveltségyszók, idegen szavak. 	<ul style="list-style-type: none"> A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái.
Nyelvművelés	<ul style="list-style-type: none"> A mai magyar nyelvművelés néhány kérdése. 	<ul style="list-style-type: none"> A nyelvművelés fogalma, kérdései, feladata, színterei; a nyelvi norma. A nyelvművelés szerepe az új nyelvi fejlemények, jelenségek értelmezésében.

3. témakör: Ember és nyelvhasználat

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Ember és nyelv	<ul style="list-style-type: none"> A nyelv mint a gondolkodás része. 	<ul style="list-style-type: none"> A nyelv szerepe a világról formált tudásunkban. Korlátozott kódú nyelvek: gesztusnyelvek, jelnyelvek.
A jel, a jelrendszer	<ul style="list-style-type: none"> A nyelv mint jelrendszer. A jel, jelek, jelrendszerek a nyelvi és nem nyelvi közlésben. 	<ul style="list-style-type: none"> A nyelvi jel sajátosságai. A jeltípusok.
Általános nyelvészet		<ul style="list-style-type: none"> A nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai, nyelvtipológia, főbb nyelvtípusok és jellemzőik (agglutináló, izoláló, flektáló). Az anyanyelv és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése.
Nyelvváltozatok	<ul style="list-style-type: none"> A nyelvváltozatok rendszere, a nyelv vízszintes és függőleges tagolódása. A köznyelv jellemzői, használati területe. A nyelv társadalmi tagolódása szerinti csoportnyelvek, azok jellemző használati köre, szókincse. Csoportnyelvek, szaknyelvek, rétegnyelvek, hobbinyelvek. A szleng és az argó. Egynyelvű szótárak. 	<ul style="list-style-type: none"> A nyelv területi tagolódása: leggyakoribb nyelvjárásaink jellemzői, területi megjelenésük, a regionális köznyelv jellemzői. A rétegnyelvi szótárak (pl. tájszótár, szaknyelvi szótár). A szókincs szerepének jellemzése nem irodalmi és irodalmi művekben (pl. újságnyelvben, szaknyelvben, szociográfiában).
Nemzetiségi nyelvhasználat és határon túli magyar nyelvűség	<ul style="list-style-type: none"> Hazánkban élő nemzetiségi nyelvhasználat. Nyelvünk helyzete a határon túl. Nyelvi identitás. 	<ul style="list-style-type: none"> A kétnyelvűség, kettősnyelvűség, kevert nyelvűség kérdései. A nyelvközösség helyzete és nyelvhasználat közötti összefüggés.

Nyelv és társadalom	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia, nyelvi diszkrimináció. ▪ A tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra. ▪ Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre (pl. szövegszerkesztés számítógéppel, kommunikáció az interneten, elektronikus levelezés). ▪ Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kettősnyelvűség, kétnyelvűség, kevert nyelvűség.
Nyelv és politika		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, nyelvtörvény, norma. ▪ Korlátozott kód.

4. témakör: A nyelvi szintek

VIZSGASZINTEK		
	Középszint	Emelt szint
Hangtan	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A magánhangzók és a mássalhangzók rendszere. ▪ A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. ▪ A magyar hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése. ▪ A magyar hangrendszer néhány nyelvtörténeti vonatkozása.
A helyesírás	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A magyar helyesírás rendszerszerűsége. ▪ Helyesírási szótár, elektronikus szótárak az iskolai és hétköznapi szövegalkotásban. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A magyar helyesírás rendszere. A magyar helyesírás alapelvei. ▪ A helyesírás stilisztikai változatai.
Alaktan és szótan	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A morféimák, szóelemek szerepe és helyes használata a szóalak felépítésében, a szó szerkezetek alkotásában. ▪ Az alapszófajok, a viszonszók és a mondatszók. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alaktani sajátosságok: a szótó, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik. ▪ A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai, egy lehetséges szófaji rendszer megismerése.
A mondat szintagmatikus szerkezete	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szó szerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik. ▪ A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében (állítmány, alany, tárgy, határozó, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A vonzat.

	jelző).	
Mondattan	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai. ▪ Az egyszerű és összetett mondatok felismerése, egyszerű mondatok elemzése. ▪ A helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése. ▪ Összetett mondatok elemzése. ▪ Mondatvariánsok közötti különbségek értelmezése (pl. a stílusérték szempontjából).

5. témakör: A szöveg

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A szöveg és a kommunikáció	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet. ▪ Szövegek jellemzőinek megfigyelése. ▪ A címzett szerepe a szöveg megalkotottságában. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szöveg fogalma, a szövegek jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése. ▪ Szövegpragmatika: szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, foratókönyv.
A szöveg szóban és írásban	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra. ▪ A szóbeli és írott szövegek szerepe, eltérő jegyei. ▪ Szövegek alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák néhány egyszerűbb műfajában. ▪ A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek értelmes, kifejező alkalmazása. ▪ A szövegfonetika helyes használata (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szövegek alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák néhány összetettebb műfajában. ▪ Érvelő esszék írása. ▪ A szövegfonetika jelentősége, funkciója (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó).
A szöveg szerkezete és jelentése	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szöveg és a mondat viszonya. ▪ A különféle szövegek felépítése, egységei. ▪ Szövegméret, megjelenés. ▪ A szövegkohézió, a témaháló és a cím. ▪ Bekezdés, tömb, szakasz. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szövegértelem összetevői: a pragmatikai, a jelentésbeli és a nyelvtani szintek. ▪ Az elsődleges és másodlagos, mögöttes jelentés. ▪ Szövegkohézió: téma–réma, topik, fókusz, kulcsszó. ▪ A szövegmondat. ▪ Nyelvtani tényezők a szöveg jelentésének megteremtésében: kötőszó, névmás, névelő,

		határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés.
Szövegértelmezés	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák. ▪ A téma értelmezése mindennapi, ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegekben. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A téma értelmezése tudományos szövegekben.
Az intertextualitás	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szövegköziség, intertextualitás jelenségeinek értelmezése irodalmi és nem irodalmi szövegekben. 	
A szövegtípusok	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szinterek szerint. ▪ A legjellegzetesebb közlésmódok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek ▪ Nyelvhasználati szinterek szerinti szövegtípusok: mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi. ▪ A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok: különböző típusú önéletrajzok, motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (pl. panaszos levél), kérvény, beadvány; hozzászólás, felszólalás, vitaindító, rövid ünnepi beszéd; ajánlás, méltatás; szórólap szövege. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szövegtípusok: monologikus, dialogikus és polilogikus; beszélt, írott, elektronikus; spontán, tervezett. ▪ Közlésmódok: elbeszélő, leíró, érvelő. ▪ Ismeretterjesztő, szépirodalmi és egyszerűbb tudományos szövegek elemzése (pl. a címzettek, a téma, a szóhasználat, a megszerkesztettség szempontjából).
Az elektronikus írásbeliség és a világháló hatása a szövegre, szövegek a médiában	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az internetes szövegek jellemzői, az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése, megnevezése. ▪ Az internetes adatkeresés, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. ▪ A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása. A pontos és etikus hivatkozás. ▪ Az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Digitális formájú szövegek alkotása, multimédiás kiegészítések használata. ▪ Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusait elkülönítő nyelvi és nem nyelvi tényezők. ▪ Médiaközlések elemzése (pl. hír, kommentár, tudósítás, interjú, cikk, glossza, ismeretterjesztő szöveg): tartalmi, szerkezeti és szövegformálási kritériumai, nyelvhasználati, hatásbeli sajátosságai. ▪ A hagyományos és az új elektronikus média publicisztikai és a tájékoztató műfajai.

	új közlésmódjai (pl. honlap, blog, internet), az új közlésmódok társadalmi hatása.	
--	--	--

6. témakör: A retorika alapjai

VIZSGASZINTEK		
	Középszint	Emelt szint
A nyilvános beszéd	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A retorika mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben. ▪ A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. ▪ A hivatalos felszólalás, hozzászólás különböző helyzetekben, a nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumai. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A retorika jelentősége és alkalmazása. ▪ A retorika mint a szónoklás tudománya. ▪ Néhány történeti értékű és jelenkori szónoki beszéd retorikai eszközei és esztétikai hatása.
Érvelés, megvitatás, vita	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A kulturált véleménynyilvánítás és vita gyakorlata. ▪ Az érvelés műfajai: a tétel, a bizonyítás, a cáfolat, az érv és az ellenérv. ▪ Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése. A releváns és a hibás érv megkülönböztetése. ▪ A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése. ▪ Az állásinterjú. ▪ A hatásos előadásmód eszközei. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szónok tulajdonságai, feladatai. ▪ Az érvelési hibák. ▪ A cáfolat módszerei. ▪ Az előadás szemléltetésének módjai (bemutatás, prezentáció). ▪ A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi (mondat- és szövegfonetikai eszközök) és nem nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban. ▪ A hivatalos felszólalás, hozzászólás különböző helyzetekben.
A szövegszerkesztés eljárásai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az összefoglalás funkciója és típusai (pl. vázlat, tartalmi kivonat, tömörítés). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szónoklat felépítése: bevezetés (az érdeklődés felkeltése, a jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, érv, cáfolat, összekötő elem; befejezés (összefoglalás, kitekintés). ▪ Indukció, dedukció.

7. témakör: Stílus és jelentés

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Szóhasználat és stílus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. ▪ A jellegzetes stílustípusok (stílusárnnyalatok) megismerése (<i>pl. bizalmas, közömbös, választékos</i>), felismerése, hatásának elemzése. ▪ Egyszerű stílusjelenségek felismerése, magyarázata. ▪ Stílusérték (alkalmi és állandó). ▪ Stílushatás. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szóhasználat nyelvtani, jelentésbeli és stílári kötöttségei. ▪ Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály. ▪ Denotatív, konnotatív jelentés.
A szójelentés	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A nyelvi szintek alkalmi és állandó stílusértékének megfigyelése, felismerésük, valamint alkalmazásuk a szövegalkotásban. ▪ A szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek. ▪ Egyjelentésű, többjelentésű szó, homonima, szinonima, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés. ▪ Egynyelvű szótárak használata (<i>pl. Magyar szinonimaszótár, Magyar értelmező kéziszótár</i>), valamint kétnyelvű szótárak ismerete. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. ▪ Motivált és motiválatlan szavak. ▪ A szójelentés változásai. ▪ A jelentés szerepe a nyelvi szerkezetek kialakításában. ▪ A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés.
Stíluszeszközök	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluszeszközök tudatos használata a szövegalkotásban. ▪ Az egyszerűbb szóképek köznyelvi és szépirodalmi szövegekben: hasonlat, metafora, metonímia. ▪ Metaforikus jelentés. ▪ Az egyszerűbb alakzatok: felsorolás, ismétlődés, ellentét, gondolatrítmus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A bonyolultabb szóképek: szinesztézia, szinekdoché, összetett költői kép, allegória, szimbólum. ▪ Az alakzatok. ▪ A szókészlet stilisztikája és a mondatstilisztikai eszközök (<i>pl. archaizálás, evokáció, verbális stílus, nominális stílus, körmondat</i>). ▪ Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció.
Stílusréteg, stílusváltozat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani jellemzőkkel. ▪ A társalgási stílus ismérvei, minősége. ▪ A közélet szinterei, a közéleti és a hivatalos stílus kritériumai, stílári kötöttségei. ▪ A publicisztikai stílus főbb jellemzői, tipikus szóhasználat, a megjelenítés közlésértéke (<i>pl. tipográfia, képi világ</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nem irodalmi és szépirodalmi szövegek stílusának összehasonlítása. ▪ Nem irodalmi és szépirodalmi szövegek stílushatásának komplex értékelése. ▪ A tudományos és a szakmai stílus sajátosságai. ▪ A stílus és norma koronkénti változatai – néhány példa bemutatásával.

2. IRODALOM

2.1. Szerzők, művek

A Szerzők, művek (2.1). szempontjaiból összeállított tételekben megjelenhetnek különböző korok, szerzők, művek az Értelmezési szintek, megközelítések (2.2.) szempontjai szerint.

1. témakör: Művek a magyar irodalomból I. Kötelező szerzők

SZERZŐK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ady Endre ▪ Arany János ▪ Babits Mihály ▪ József Attila ▪ Kosztolányi Dezső ▪ Petőfi Sándor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A főbb művek szövegismereten alapuló értelmezése, kapcsolatok a művek között (<i>pl. témák, műfajok, kifejezőmód, jellemző motívumok</i>), a művek elhelyezése az életműben, az adott korszakban. ▪ Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, illetve 1-3 epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (<i>pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján.</i>) ▪ Művészletek értelmezése. ▪ Memoriterek szövegű és kifejező előadása. ▪ Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése. ▪ A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az életút, az életmű legjelentősebb tényei. ▪ Kronológiai és topográfiai tájékozottság, a szerzők jellegzetes regionális, kulturális kötődései, a pályakép főbb jellemzői. ▪ A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdésfeltevések. ▪ A pályaképre ható irányzatok és szellemi kötődések, világirodalmi párhuzamok. ▪ Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. ▪ A művek hatása, fogadtatása egy-két példa alapján. ▪ A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban. ▪ A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani, társadalmi, továbbá gondolati, filozófiai, esztétikai vonatkozása. ▪ Különbőféle kritikák, interpretációk.

2. témakör: Művek a magyar irodalomból II. Választható szerzők

SZERZŐK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Balassi Bálint ▪ Berzsenyi Dániel ▪ Csokonai Vitéz Mihály ▪ Illyés Gyula ▪ Jókai Mór ▪ Karinthy Frigyes ▪ Kassák Lajos ▪ Kertész Imre ▪ Kölcsey Ferenc ▪ Krúdy Gyula 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, illetve 1-3 epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (<i>pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján.</i>) ▪ A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével. ▪ Művészletek értelmezése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az életút, az életmű legjelentősebb tényei. ▪ Kronológiai és topográfiai tájékozottság, a szerzők jellegzetes regionális, kulturális kötődései, a pályakép főbb jellemzői. ▪ A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdésfeltevések. ▪ A pályaképre ható irányzatok és szellemi kötődések, világirodalmi párhuzamok.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Márai Sándor ▪ Mikszáth Kálmán ▪ Móricz Zsigmond ▪ Nagy László ▪ Nemes Nagy Ágnes ▪ Németh László ▪ Ottlik Géza ▪ Örkény István ▪ Pilinszky János ▪ Radnóti Miklós ▪ Szabó Lőrinc ▪ Szilágyi Domokos ▪ Vörösmarty Mihály ▪ Weöres Sándor ▪ Zrínyi Miklós <p>A fenti lista bővíthető legfeljebb két, a fentiekhez hasonló jelentőségű szerzővel, vagy egy szerzővel a közelmúlt vagy a jelenkor irodalmából.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Memoriterek szöveghű és kifejező előadása. ▪ Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése. <p>A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. ▪ A művek hatása, fogadtatása egy-két példa alapján. ▪ A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban. ▪ Különféle kritikák, interpretációk. ▪ Tájékozottság a korszakban, a kortársak között (<i>pl. Berzsenyi és Kazinczy, Berzsenyi és Kölcsey; Jókai és kora</i>), az irodalmi hagyományban (<i>pl. az antik hagyomány Berzsenyi, Kosztolányi, Radnóti költészetében</i>). ▪ Műfaji, kifejezőmódbeli, tematikai sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is. ▪ A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani, társadalmi, továbbá gondolati, filozófiai, esztétikai vonatkozása. ▪ A művek fogadtatása, hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban egy-egy példával.
---	---	---

3. témakör: Művek a magyar irodalomból III. Kortárs szerzők

MŰVEK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>Kortárs műalkotás: a mindenkor vizsga előtti utolsó harminc évben keletkezett (írt, bemutatott, megjelent) irodalmi alkotás.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Legalább egy szerző néhány lírai, drámai, illetve epikai művének értelmezése az utolsó harminc évből. ▪ A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével. ▪ Műrészletek értelmezése. ▪ Memoriterek szöveghű és kifejező előadása. ▪ Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése. ▪ A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nyomtatott szöveg, digitális közlés. ▪ Tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban (<i>pl. antológiák, irodalmi ismeretterjesztés, könyvhét</i>). ▪ A művek hatása, fogadtatása – egy-két példa alapján, különféle kritikák, interpretációk. ▪ A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani, társadalmi, továbbá gondolati, filozófiai, esztétikai vonatkozása.

4. témakör: Művek a világirodalomból

SZERZŐK / MŰVEK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Választható korok és művek a világirodalomból	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia (pl. <i>műfajok, témák, motívumok, hőstípusok</i>). ▪ További választható korszakok: a romantika, a realizmus, a századfordulós modernség a szimbolizmustól az avantgárdig, a 20. század. ▪ A korszak jellemzőinek és egy-két kiemelkedő alkotásának bemutatása. ▪ A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével. ▪ Műrészletek értelmezése. ▪ A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történelmi, gondolati, filozófiai vonatkozása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ További választható korszakok: a középkor, a reneszánsz, a felvilágosodás, avantgárd és a 20. század első fele, a 20. század második fele és kortárs világirodalom. ▪ A korszak jellemzőinek és egy-két kiemelkedő képviselőjének vagy alkotásának bemutatása. ▪ Művek értelmezése a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is (pl. <i>műfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció összefüggései, a lehetséges és szükséges stíluskorszakbeli, stílustörténelmi vonatkozások</i>).

5. témakör: Színház és dráma

SZERZŐK / MŰVEK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szophoklész egy műve ▪ Shakespeare egy műve ▪ Molière egy műve ▪ Katona József: <i>Bánk bán</i> ▪ Madách Imre: <i>Az ember tragédiája</i> ▪ Egy 19. századi dráma: Ibsen, Csehov ▪ Örkény István egy drámája ▪ Egy 20. századi magyar dráma 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása a dráma lényegre törő értelmezésével. ▪ Drámarészletek értelmezése. ▪ Színház és dráma az adott mű korában. ▪ A művekről szóló olvasatok, vélemények megértése. ▪ A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történelmi, lélektani vagy társadalmi vonatkozása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vörösmarty Mihály: <i>Csongor és Tünde</i> ▪ Az epikus dráma. Az abszurd dráma. ▪ Egy 20-21. századi magyar dráma. ▪ Az adott mű színpadi előadása mint az interpretáció eszköze (pl. <i>színpadi megjelenítések összehasonlítása</i>). ▪ Memoriter szövegű és kifejező előadása. ▪ A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történelmi, lélektani, társadalmi, továbbá gondolati, filozófiai, esztétikai vonatkozása.

6. témakör: Az irodalom határterületei

SZERZŐK / MŰVEK / JELENSÉGEK /	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint

MŰFAJOK		
Egy jelenség vagy szerző vagy műfaj vagy műalkotás elemzése vagy bemutatása a lehetséges témák egyikéből.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A népköltészet. ▪ Az irodalom filmen, televízióban, dalszövegben, a virtuális valóságban: az adaptáció (<i>pl. irodalom filmen, rajzfilmen, rádióban, televízióban, digitális közlésben</i>). ▪ A gyermek- és ifjúsági irodalom. ▪ A szórakoztató irodalom vonzereje, hatáskeltő eszközei (<i>pl. tematizált hőstípusok, élethelyzetek, értékvilág, kalandosság, csattanó, szójáték</i>). ▪ Egy-két tipikus műfaj jellemzőinek bemutatása (<i>pl. útirajz, detektívregény, kalandregény, képregény, tudományos fantasztikus irodalom, humoros és erotikus irodalom, dalszöveg, szonon, vicc, reklámvers</i>). ▪ A virtuális tér műfajai: fanfiction, komment, blog stb. ▪ Mítosz, mese és kultusz. Film- és könyvsikerek, divatjelenségek korunk kultúrájában (<i>pl. A Gyűrűk Ura, Bridget Jones naplója</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az olvasmányok iránti tömegszükséglet és a művészi színvonal / minőség összefüggései. ▪ „Magas” (elit) művészet és a tömegkultúra viszonyának problémája egy korszakban. ▪ Könyvnyomtatás, sajtó, irodalom (<i>pl. a folytatásos regény jelentősége és példái</i>). ▪ Egy-egy jellemző nézet az irodalomolvasás szellemi, lelki motivációiról. ▪ Az irodalom felhasználása, praktikus használata (<i>pl. gyógyító használata: olvasásterápia; alkalmi költészet: köszöntők, ünnepi versek</i>). ▪ Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai (<i>pl. könyvismertetés, ajánlás, kritika, CD-ROM, internetes könyvkinálat</i>).

7. témakör: Regionális kultúra, interkulturális jelenségek és a határon túli irodalom

SZERZŐK / MŰVEK / JELENSÉGEK / INTÉZMÉNYEK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Egy szerző vagy műalkotás vagy jelenség vagy intézmény bemutatása vagy elemzése a lehetséges témák egyikéből.	<p>Csak középszinten: Regionális jelenségek, valamint a határon túli irodalom</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Az adott régió, a tájegység, a település múltbeli és jelenkori kulturális, irodalmi hagyományainak bemutatása (<i>pl. nemzetiségi, etnikai kisebbségek irodalma, alkotások a kisebbségekről; folklór, művelődéstörténeti vonatkozások; múzeum, színház, civil társaságok</i>). ▪ A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők; tájak, régiók, társadalmi problémák irodalmi alkotásokban való 	<p>Csak emelt szinten: Interkulturális jelenségek, valamint a határon túli irodalom</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Interkulturális jelenségek, eltérő szöveghagyományok. ▪ Posztmodern jelenségek a mai kultúrában. ▪ Szerzők, művek a határon túli magyar irodalomból.

	<p>megjelenítése.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Szerzők, művek a határon túli magyar irodalomból. 	
--	---	--

2.2. Értelmezési szintek, megközelítések

Az *Értelmezési szintek, megközelítések (2.2.)* szempontjai különböző korokból és szerzőktől származó műveket is kérhetnek a *Szerzők, művek (2.1.)* megengedett témaköreiben.

Témák	Vizsgaszint	
	Középszint	Emelt szint
Témák, motívumok	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szépirodalmi alkotások gondolati, tematikus, motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése. ▪ Az olvasott művekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése (pl. <i>hegy, kert, sziget, alászállás, felemelkedés, nemzedékek, család, felnőtté válás, beavatás; ember és természet, mikro- és makrokozmosz, felnőtt-gyermek, férfi-nő, bűn és bűnhődés, vándorlás, kaland, falusi és nagyvárosi életformák; a háború élménye, a holokauszt, a légerek világa, a diktatúrák, az elidegenedés stb.</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Műveket összekötő motivikus összefüggések (pl. <i>hasonlóságok, párhuzamosságok, nyilvánvaló utalások</i>) elismerése, szerepének, jelentésének megfogalmazása. ▪ Néhány téma, motívum, toposz, archetípus hosszszetszerű feltárása érvekkel, példákkal. ▪ Egy-egy szépirodalmi mű motívumai továbbélésének bemutatása példákkal. ▪ Az intertextualitás egy-egy példájának bemutatása elsősorban a posztmodern irodalmából.
Műfajok, poétika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A műnemek és műfajok felismerése. ▪ Alapvető versformák felismerése. ▪ Poétikai fogalmak alkalmazása művek bemutatásában, értelmezésében. ▪ Azonos műfajú alkotások összehasonlítása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Különböző korokban keletkezett, azonos műfajú alkotások poétikai szempontú összevetése, történeti változásának vizsgálata. ▪ Műfajteremtő művek, egy-egy magyar és világirodalmi példa bemutatása. ▪ Egy-egy műfaj, poétikai sajátosság változása hosszabb-rövidebb történeti folyamatban (pl. <i>elégiák a magyar irodalomban; epigrammák Kazinczytól Illyésig, a meseforma változatai, az antik és a shakespeare-i tragédia; regényformák, regénytípusok; a posztmodern irodalom poétikai jellemzői</i>).
Korszakok, stílustörténet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A kifejezőmód és világlátás 	

	változása a különböző korszakokban a középkortól napjainkig.	
Irodalomtörténet		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az irodalom, az irodalmiság történetileg változó hagyományának bemutatása néhány példával. ▪ A magyar irodalomtörténet / művelődéstörténet főbb korszakainak néhány jellemzője. ▪ Azonosság és változás az irodalomban (<i>pl. a kifejezésmódok, a témák, a hőstípusok változásai; irányzatok, programok</i>).

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizgabizottságot működtető intézmény biztosítja	helyesírási szótár (tantermenként négy példány)	irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (<i>pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album</i>)	helyesírási szótár (tantermenként négy példány)	irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (<i>pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album</i>)

Nyilvánosságra hozandó tudnivalók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	témakör- és tételcímek	NINCS	témakör- és tételcímek
Időpont	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		15 perc	
90 perc	150 perc		
Feladatsor		Tételkifejtés	
I. feladatlap: Szövegértés és köznapi szövegalkotás: szövegértési feladatsor és köznapi szövegalkotása	II. feladatlap: Műértelmező szövegalkotás: műértelmezés vagy összehasonlítás	Egy magyar nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
50 pont	40 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége: 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg, a megoldásra 90 perc áll rendelkezésére. A feladatlap egy 60 percre tervezett szövegértési és egy 30 percre tervezett szövegalkotási feladatot tartalmaz. A vizsgadolgozatokat a 90 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Ezután kerül sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására. A II. feladat megoldására 150 perc áll rendelkezésre, ennek leteltével a felügyelő tanár összegyűjti a dolgozatokat.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor helyesírási szótár használható, ebből vizsgatermenként négy példány szükséges. A szótárakról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Az írásbeli vizsga első része egy köznapi szöveg értését és egy köznapi szöveg alkotását várja el. Eszerint tartalmaz egy szövegértési feladatsort, valamint egy köznapi szövegalkotási feladatot, amely lehet érvelés vagy gyakorlati szövegműfaj alkotása. A kétfajta köznapi szövegalkotási feladat közül a vizsgázó választ.

Az írásbeli vizsga második része egy műértelmező szöveg alkotását várja el, amely lehet egy mű adott szempontú értelmezése vagy két mű adott szempontú összehasonlító értelmezése. A két műértelmező szövegalkotási feladat közül a vizsgázó választ.

Ahol a vizsgázó a kijelölt feladatok közül választ, ott a feladatlapon jelzi a választását. Ha az elkezdett feladat helyett másikat választ, akkor az általa érvénytelennek tekintett írásművet át kell húznia.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor

A szövegértési feladat szövege egy, esetleg két (egymással összefüggő), körülbelül 700–1000 szó terjedelmű köznapi szöveg. A téma, a műfaj, a kommunikációs résztvevők, a szöveg tervezettsége szempontjából további kötöttsége nincs.

A szövegértést vizsgáló kérdések, feladatok az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi, kommunikációs jellemzőinek megfelelően a következőkre irányulhatnak:

- azonosítás, értelmezés: a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás; különböző szövegbeli érvek, álláspontok; szerzői álláspont; a szöveg jelentése, jelentésrétegei;
- összefüggések: a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői között; a cím és a szöveg között; a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei között;
- a szöveg jellemzői kommunikatív, szövegműfaji, pragmatikai szempontokból; a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe; a szöveg és más (külső) információk kapcsolata;
- a szöveg felépítése: szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok; a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés;
- a szöveg visszaépítése (*pl. vázlat, kivonat, adott szempontú tömörítés stb. formájában*).

Köznapi szövegalkotási feladat

A vizsgázó egy köznapi szövegalkotási feladatot old meg az alábbi két választási lehetőség közül. A feladat megoldásának elvárható terjedelme 75–150 szó.

A feladat a következő lehet:

- A) Érvelés: 3-5 érveléssel alátámasztott állásfoglalás valamely közéleti, kulturális, életmódbeli kérdésben.
- B) Gyakorlati szövegműfaj: gyakorlati szöveg alkotása adott műfajban, témában, esetleg adott kommunikációs tényezőkkel. A szöveg műfajai a következők lehetnek: motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (*pl. panaszos levél*), kérvény; hozzászólás, felszólalás, vitaindító; ajánlás, méltatás.

Mindkét fajta feladat tartalmazhat rövid gondolatébresztő szöveget, szövegrészletet. A feladatlap közli a konkrét feladatoknak megfelelő kritériumokra kapható részpontoszámokat.

II. Műértelmező szövegalkotás

A vizsgázó két különböző szövegalkotási feladattól választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárható terjedelme 400-800 szó. A választható feladatok a következők lehetnek:

- A) Egy mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása.
- B) Két mű (vagy műrészlet) adott szempontú összehasonlító értelmezése.

Mindkét feladat bázisszövege lehet lírai alkotás, szépprózai mű vagy műrészlet, drámarészlet. A művek származhatnak bármely korszakból, stíluskorszakból, szerzőtől, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Mindkét feladat lényeges eleme az irodalmi szövegekben megjelenő problémák felismerése és az azokra való reflektálás. Mindkét feladat tartalmazza az értelmezés, összehasonlítás, középpontjába állítandó problémát, annak kiemelt szempontját, szempontjait (*pl. a megjelenített téma, élmény, probléma, helyzet; a szereplő(k) viselkedése, jellemzése, egymáshoz való viszonya; a motívumok szerepe, jelentése; különböző korok életszemlélete, értékrendje*).

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit és az ettől való eltérés lehetőségét. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A javító tanár mindegyik feladatban jelöli a helyesírási hibákat a központi javítási-értékelési útmutatóban közölt hibatípusok szerint. A végső minősítésben értékeli az egész dolgozat helyesírását és írásképet.

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

A szövegértési feladatsor javítása, értékelése

A szövegértési feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat a javítási-értékelési útmutató közli. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontoszámokat, valamint az elért összpontoszámot.

Köznapi szövegalkotási feladat javítása, értékelése

A szövegalkotási feladat értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladat maximális pontértéke 10 pont. Értékelni a feladatban csak a választható két feladat egyikét lehet. Ha a vizsgázó mindkét feladatot megoldja, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át az érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást értékelnie. A javítási-értékelési útmutató közli mindkét feladat megfelelő, elvárt elemekért adható részpontoszámait. A javító tanár az elfogadott tartalmi és formai elemeket pipával jelzi. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontoszámokat, valamint az elért összpontoszámot.

A szövegértés és köznapi szövegalkotás (I. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértési feladat	40 pont
	Szövegalkotási feladat	10 pont

II. A műértelmező szövegalkotás javítása, értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli. Jónak minősíthető elem a tartalmilag helytálló, indokolható megfigyelés, következtetés, megállapítás.

Ha a vizsgázó egynél több témát old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át az érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie.

A javító tanár jelzi a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat a javítási-értékelési útmutatóban közölt javítási módok szerint.

A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése:

Tartalom – a bázisszöveg és a feladat értéke; tudáskörének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint.

Szövegszerkezet – a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – a nyelvi regiszter, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

Műértelmező szövegalkotási feladat	Tartalmi minőség		25 pont
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5 pont
		Stílus	5 pont
		Nyelvhelyesség	5 pont

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás – a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével.

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértés	40 pont
	Szövegalkotás	10 pont
Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25 pont
	Nyelvi minőség	15 pont
Helyesírás		8 pont
Íráskép		2 pont

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még belefér a felelési időbe.)

A szóbeli vizsga egy magyar nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldásából és a megoldás kifejtéséből áll.

A magyar nyelv és irodalom tételsor 20 magyar nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A magyar nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A magyar nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból és magyar nyelvből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

Az egyes tételekhez legalább egy-egy feladat tartozik. A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a feladatkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egy nyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Magyar nyelvi tételsor és feladatok

A tételsor 20 tételét a részletes vizsgakövetelmény Magyar nyelv című fejezetében foglaltak alapján kell összeállítani. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék. További szóbeli tételek kijelöléséről a tételkészítő dönt, de egy témakörben legföljebb 4 tétel adható.

Témakörök	Tételek száma (minimum–maximum)
1. Kommunikáció	2–4
2. Ember és nyelvhasználat	2–4
3. A magyar nyelv története	2–4
4. A nyelvi szintek	2–4
5. A szöveg	2–4
6. A retorika alapjai	2–4
7. Stílus és jelentés	2–4

Magyar nyelvi feladat

A témakörnek, illetve a tételnek megfelelő feladat egy szövegből, szövegrészletből és az ahhoz kapcsolódó utasításból áll.

A szöveg, szövegrészlet lehet megállapítás, idézet, nyomtatott vagy elektronikus dokumentum (*pl. űrlap, használati utasítás, újságcikk, kép, ábra, térkép, internetes oldal, egynyelvű szótár vagy annak részlete*). A feladat a szövegben megjelenő nyelvi, kommunikációs jelenségre kérdez rá: a jelenség felismerésére, adott szempontú értésére, a feladat megoldására a kapcsolódó nyelvi probléma, jelenség, összefüggés, szabály vonatkozásában.

Irodalom tételsor és feladatok

A tételsor 20 tételét a részletes vizsgakövetelmény Irodalom című fejezetében foglaltak alapján kell összeállítani. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez a megadott számú tétel tartozzék.

Témakörök	Tételek száma
1. Művek a magyar irodalomból I. Kötelező szerzők	6
2. Művek a magyar irodalomból II. Választható szerzők	6
3. Művek magyar irodalomból III. Kortárs szerzők	1
4. Művek a világirodalomból	3
5. Színház és dráma	2
6. Az irodalom határterületei	1
7. Regionális kultúra és a határon túli irodalom	1

Irodalom feladat

A témakörnek, illetve a tételnek megfelelő feladat közli a kifejtendő vizsgafeladatot, annak kiemelt szempontját. Megjelöli a vizsgakérdésnek, illetve a kitűzött szempontnak megfelelő konkrét szerzőt, művet, műrészletet (vagy szerzőket, műveket és részleteket). A kiemelt szempont lehet műfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai, világértelmezési kérdés. A kiemelt szempontok lehetőséget adnak arra, hogy a tételek között szerepeljenek olyanok, amelyek különböző korok és szerzők műveit kapcsolják össze tematikus, motivikus, műfaji, archetipikus, stiláris, poétikai jegyek alapján (az

Értelmezési szintek, megközelítések szempontjai szerint). Ugyanaz a mű egyazon tételsor két különböző tételében nem szerepelhet.

Ha a feladat lehetővé teszi, a vizsgázó választhat a megjelölt szerzők vagy művek közül.

A feladat tartalmazhat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet). Ebben az esetben a feladatnak kapcsolódnia kell a dokumentum szövegéhez vagy részletéhez.

Mindkét tételsor témaköreit és tételcímeit a jogszabályban meghatározott időben és módon nyilvánosságra kell hozni. Az egyes tételekhez tartozó feladatok nem hozhatók nyilvánosságra, csak a vizsgán ismerhetőek meg.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a magyar nyelv felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – irodalomból összesen 25 pont, magyar nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:
- Irodalmi, nyelvészeti, kulturális tájékozottság - Tárgyi tudás - Szövegismeret, szövegértés - Feladatmegoldó képesség - Gondolatgazdagság - Önálló vélemény - A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:
- Rendszerezés, lényegkiemelés - Logikus gondolatmenet - Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés - Megfelelő szókincs, szóhasználat - Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – magyar nyelv	10 pont
A kifejtés nyelvi minősége	15 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		20 perc	
Feladatsor		Tételkifejtés	
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok: műértelmező szöveg és reflektáló szöveg	Egy magyar nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	50 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó egyetlen feladatlapot kap, a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg, és a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja. A feladatok megoldására 240 perc áll rendelkezésre.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor helyesírási szótár használható, amelyből vizsgatermenként legalább négy példány szükséges. A szótárakról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga a szaktárgyi tudás alkalmazását mérő szövegértési, nyelvi-irodalmi műveltségi feladatokat, valamint két különböző szövegalkotási feladatot tartalmaz.

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy irodalmi vagy nyelvészeti témájú szöveghez kapcsolódik (*pl. esszé, értekező próza, ismeretterjesztő mű vagy ezek részlete*).

A feladatsor egyrészt a szöveg értését, másrészt a kapcsolódó nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását várja el (*pl. fogalmak felismerése, azonosítása, definíciója, alkalmazása különböző szövegekre; különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárása; műismeret; a vizsgálandó szöveg kommunikációs, nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzői; kapcsolódó nyelvészeti kérdések*). A feladatsor szövegértésre, nyelvészeti ismeretekre és irodalmi műveltségre irányuló kérdéseket egyaránt tartalmaz.

Szövegalkotási feladatok

A két szövegalkotási feladat két különböző témáról szóló, adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását írja elő.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy mű adott szempontú elemzése, értelmezése, értékelése (a továbbiakban: műértelmező szövegalkotási feladat).

- Érvelő vagy véleménykifejtő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdésre, jelenségre, *pl. kor-, kulturális, közéleti jelenségre* (a továbbiakban: reflektáló szövegalkotási feladat).

A feladatok mindegyike szövegbázisú (*pl. irodalmi mű, művészet; rövid felvezető idézetet a véleménykifejtés, értékelő érvelés alapjaként*).

A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 400–800 szó.

A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 150–450 szó.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit és az ettől való eltérés lehetőségét. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A javító tanár mindegyik feladatban jelöli a helyesírási hibákat a központi javítási-értékelési útmutatóban közölt hibatípusok szerint. A végső minősítésben értékeli az egész dolgozat helyesírását és írásképét.

A szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor javítása, értékelése

A szövegértési, nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat a javítási-értékelési útmutató közli. Az értékelő a dolgozaton feltünteteti a vizsgázó által elért részpontoszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontoszámot.

Szövegértési, nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40 pont
---	---------

A szövegalkotási feladatok javítása, értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldások lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli.

A javító tanár jelzi a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.

A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szövegszerkezet, a stílus és a nyelvhelyesség értékelésének pontszámait a következő kritériumok szerint:

Tartalom – a bázisszöveg és feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszlemek a feladat szempontjainak, szövegbázisának való megfelelése (problémaérzékenység, lényeglátás, témataartás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.

Szövegszerkezet – a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedeleme) szerint.

Stílus – a nyelvi regiszter, a stílus, a szókinccs szerint.

Nyelvhelyesség – a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A reflektáló szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a reflektáló feladat értékelésének tartalmi, szerkezeti, nyelvi pontszámait a következő kritériumok szerint:

- Tárgyi tudás, általános tájékozottság
- Problémaérzékenység, gondolatgazdagság
- Gondolatmenet, szövegfelépítés
- Nyelvi igényesség

A két szövegalkotási feladat értékelésének pontértékei:

Műértelmező szöveg 30 pont	Tartalom	15 pont
	Szövegszerkezet	5 pont
	Stílus	5 pont
	Nyelvhelyesség	5 pont
Reflektáló szöveg 20 pont	Tartalom,	5 pont
	Problémaérzékenység	5 pont
	Gondolatmenet	5 pont
	Nyelvi igényesség	5 pont

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás – a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével.

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40 pont
Műértelmező szövegalkotási feladat	30 pont
Reflektáló szöveg	20 pont
Helyesírás	8 pont
Íráskép	2 pont

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tételapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdetni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga egy magyar nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldása, és a megoldás kifejtése.

A magyar nyelv és irodalom tételsor 20 magyar nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A magyar nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A magyar nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból is és nyelvészetből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egy nyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Magyar nyelvi tételsor és feladatok

A tételsor 20 tételét a részletes vizsgakövetelmény Magyar nyelv című fejezetében foglaltak alapján állítja össze a tételkészítő. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék. További szóbeli tételek kijelöléséről a tételkészítő dönt, de egy témakörben legföljebb 4 tétel adható.

Minden tételhez egy feladat tartozik, amelyek vizsganaponként különbözhetnek egymástól.

Témakörök	Tételek száma (minimum–maximum)
1. Kommunikáció	2–4
2. Ember és nyelvhasználat	2–4
3. A magyar nyelv története	2–4
4. A nyelvi szintek	2–4
5. A szöveg	2–4
6. A retorika alapjai	2–4
7. Stílus és jelentés	2–4

Magyar nyelvi feladat

A témakörnek, illetve a tételnek megfelelő feladat egy szövegből és az ahhoz kapcsolódó utasításból áll.

A szöveg lehet megállapítás, idézet, nyomtatott vagy elektronikus dokumentum (*pl. úrlap, használati utasítás, újságoldal, kép, ábra, térkép, internetes oldal, egynyelvű szótár részlete*). A feladat az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi, kommunikációs probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, fogalom értelmezése, nyelvészeti problémák magyarázata, indoklása.

Irodalom tételsor és feladatok

A tételsor 20 tételét a részletes vizsgakövetelmény Irodalom című fejezetében foglaltak alapján állítja össze a tételkészítő. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez a megadott számú tétel tartozzék. Minden tételhez egy feladat tartozik, a feladatok vizsganaponként változhatnak.

Témakörök	Tételek száma
1. Művek a magyar irodalomból I. Kötelező szerzők	6
2. Művek a magyar irodalomból II. Választható szerzők	6
3. Művek magyar irodalomból III. Kortárs szerzők	1
4. Művek a világirodalomból	3
5. Színház és dráma	2
6. Az irodalom határterületei	1
7. Interkulturális jelenségek és a határon túli irodalom	1

Irodalom feladat

A témakörnek, illetve a tételnek megfelelő feladat közli a kifejtendő vizsgafeladatot, annak kiemelt szempontját. Megjelöli a vizsgakérdésnek, illetve a kitűzött szempontnak megfelelő konkrét szerzőt, művet, műrészletet (vagy szerzőket, műveket és részleteket). A kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a műre, a szerzői életpályára jellemző sajátosság. A kiemelt szempontok lehetőséget adnak arra, hogy a tételek

között szerepeljenek olyanok, amelyek különböző korok és szerzők műveit kapcsolják össze tematikus, motivikus, műfaji, archetipikus, stiláris, poétikai jegyek alapján (az *Értelmezési szintek, megközelítések* szempontjai szerint). Ugyanaz a mű egyazon tételsor két különböző tételében nem szerepelhet.

Ha a feladat megjelölt szempontja lehetővé teszi, a vizsgázó választhat a megjelölt szerzők vagy művek közül.

A feladat tartalmazhat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (*pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet*), ebben az esetben a feladatnak kapcsolódnia kell a dokumentum szöveghez vagy részlethez.

Bizonyos tételek a szerzők és az elemzendő művek körét a vizsgázó személyes választására bízzák. E tételeket a nyilvánosságra hozott tételsor jelzi. A vizsgázó a szóbeli vizsgára magával viszi, és a bizottság kérésére bemutatja azt az olvasmánylistát, amely az e tételek körében általa választott művek jegyzékét tartalmazza.

Mindkét tárgy tételsorának témaköreit és tételcímeit a jogszabályban meghatározott időben és módon nyilvánosságra kell hozni. Az egyes tételekhez tartozó feladatokat nem szabad nyilvánosságra hozni, csak a vizsgán ismerhetőek meg.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a magyar nyelv felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – irodalomból összesen 25 pont; magyar nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:
- Irodalmi, nyelvészeti, kulturális tájékozottság - Tárgyi tudás - Szövegismeret, szövegértés - Feladatmegoldó képesség - Gondolatgazdagság - Önálló vélemény - A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:
- Rendszerezés, lényegkiemelés - Logikus gondolatmenet - Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés - Megfelelő szókincs, szóhasználat - Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – magyar nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

11. Az R. Mellékletének MATEMATIKA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„MATEMATIKA

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

Az érettségi követelményeit két szinten határozzuk meg:

- *középszinten* a mai társadalomban tájékozódni és alkotni tudó ember matematikai ismereteit kell megkövetelni, ami elsősorban a matematikai fogalmak, tételek gyakorlati helyzetekben való ismeretét és alkalmazását jelenti;
- az *emelt szint* tartalmazza a középszint követelményeit, de az azonos módon megfogalmazott követelmények körében az emelt szinten nehezebb, több ötletet igénylő feladatok szerepelnek. Ezen túlmenően az emelt szint követelményei között speciális anyagrészek is találhatóak, mivel emelt szinten elsősorban a felsőoktatásban matematikát használó, illetve tanuló diákok felkészítése történik.

A) KOMPETENCIÁK

Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok

- A vizsgázó legyen képes adott szövegben rejlő matematikai problémákat észrevenni, szükség esetén matematikai modellt alkotni, a modell alapján számításokat végezni, és a kapott eredményeket értelmezni.
- Legyen képes kijelentéseket szabatosan megfogalmazni, azokat összekapcsolni, kijelentések igazságtartalmát megállapítani.
- Lássa az eltéréseket, illetve a kapcsolatokat a matematikai és a mindennapi nyelv között.
- A matematika minden területén és más tantárgyakban is tudja alkalmazni a halmaz fogalmát, illetve a halmazműveleteket.
- Legyen jártas alapvető kombinatorikus gondolatmenetek alkalmazásában, és legyen képes ennek segítségével gyakorlati sorbarendezi és kiválasztási feladatok megoldására.
- Ismerje a gráfok jelentőségét, sokoldalú felhasználhatóságuk néhány területét, és legyen képes további felhasználási lehetőségek felismerésére a gyakorlati életben és más tudományágakban.
- Az *emelt szinten* érettségiző diák ismerje a halmazelmélet alapvető szerepét a mai matematika felépítésében.

Számelmélet, algebra

- A vizsgázó legyen képes betűs kifejezések értelmezésére, ismerje fel használatuk szükségességét, tudja azokat kezelni, lássa, hogy mi van a „betűk mögött”.
- Ismerje az egyenlet és az egyenlőtlenség fogalmát, megoldási módszereit (pl. algebrai, grafikus, közelítő).
- Legyen képes egy adott probléma megoldására felírni egyenleteket, egyenletrendszereket, egyenlőtlenségeket, egyenlőtlenség-rendszereket.
- Tudja az eredményeket előre megbecsülni, állapítsa meg, hogy a kapott eredmény reális-e.
- Az *emelt szinten* érettségiző diáknak legyen jártassága az összetettebb algebrai átalakításokat igénylő feladatok megoldásában is.

Függvények, az analízis elemei

- A vizsgázó legyen képes a körülötte levő világ egyszerűbb összefüggéseinek függvényszerű megjelenítésére, ezek elemzéséből tudjon következtetni valóságos jelenségek várható lefolyására.
- Legyen képes a változó mennyiségek közötti kapcsolat felismerésére, a függés értelmezésére. Értse, hogy a függvény matematikai fogalom, két halmaz elemeinek egymáshoz rendelése. Ismerje fel a hozzárendelés formáját, tudja elemezni a halmazok közötti kapcsolatokat.
- Lássa, hogy a sorozat diszkrét folyamatok megjelenítésére alkalmas matematikai eszköz, a pozitív egész számok halmazán értelmezett függvény. Ismerje a számtani és mértani sorozatot.
- *Az emelt szinten* érettségiző diák ismerje az analízis néhány alapelemét, amelyekre más szaktudományokban is (pl. fizika) szüksége lehet. Ezek segítségével tudjon függvényvizsgálatokat végezni, szélsőértéket, görbe alatti területet számolni.

Geometria, koordináta geometria, trigonometria

- A vizsgázó tudjon síkban, illetve térben tájékozódni, térbeli viszonyokat elképzelni, tudja a háromdimenziós valóságot - alkalmas síkmetszetekkel - két dimenzióban vizsgálni.
- Vegye észre a szimmetriákat és az arányokat, tudja ezek egyszerűsítő hatásait problémák megfogalmazásában, bizonyításokban, számításokban kihasználni.
- Tudjon a feladatok megoldásához megfelelő ábrát készíteni.
- Tudjon hosszúságot, területet, felszínt, térfogatot mérni és számolni, legyen tisztában a mérési pontosság fogalmával.
- Ismerje a geometria szerepét a műszaki életben és bizonyos képzőművészeti alkotásokban.
- *Az emelt szinten* érettségiző diák tudja szabatosan megfogalmazni a geometriai bizonyítások gondolatmenetét.

Valószínűség-számítás, statisztika

- A vizsgázó értse a statisztikai kijelentések és gondolatmenetek sajátos természetét.
- Ismerje a statisztikai állítások igazolására felhasználható adatok gyűjtésének lehetséges formáit, és legyen jártas a kapott adatok áttekinthető szemléltetésében, különböző statisztikai mutatókkal való jellemzésében.
- *Az emelt szinten* érettségiző diák tudjon egyszerűbb véletlenszerű jelenségeket modellezni és a valószínűségi modellben számításokat végezni.
- *Az emelt szinten* érettségiző diák ismerje a véletlen szerepét egyszerű statisztikai mintavételi eljárásokban.

B) VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok

E témakört (különösen a gondolkodási módszereket, a halmazokat és a matematikai logikát) elsősorban nem önállóan számon kérhető ismeretanyagként kell elképzelni, hanem olyan szemléletformáló, a matematikaoktatás egészét átszövő módszerek, illetve eszközök összességéeként, amely szinte teljes egészében megjelenik minden további témakörben is.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Halmazok	Ismerje és használja a halmazok megadásának különböző módjait, a halmaz elemének fogalmát. Definiálja és alkalmazza gyakorlati és matematikai feladatokban a következő fogalmakat: halmazok egyenlősége, részhalmaz, üres halmaz, véges és végtelen halmaz, komplementer halmaz.	
1.1.1 Halmazműveletek	Ismerje és alkalmazza gyakorlati és matematikai feladatokban a következő műveleteket: unió, metszet, különbség. Tudjon koordináta-rendszerben ábrázolni egyszerűbb ponthalmazokat.	Ismerje és alkalmazza a de Morgan azonosságokat.
1.1.2 Számosság, részhalmazok	Tudja meghatározni véges halmazok elemeinek a számát.	Tudja alkalmazni a logikai szita módszerét egyszerűbb esetekben. Ismerjen példát véges, megszámlálhatóan végtelen és nem megszámlálhatóan végtelen halmazra. Ismerje a megszámlálhatóan végtelen halmaz definícióját. Bizonyítsa egyszerűbb esetekben, hogy egy halmaz számossága megszámlálhatóan végtelen.

<p>1.2 Matematikai logika</p> <p>1.2.1 Fogalmak, tételek és bizonyítások a matematikában</p>	<p>Tudjon egyszerű matematikai szövegeket értelmezni. Értse, és egyszerű feladatokban alkalmazza a tagadás műveletet.</p> <p>Ismerje az „és”, a „(megengedő) vagy” logikai jelentését, tudja használni és összekapcsolni azokat a hazmazműveletekkel.</p> <p>Tudja a „ha...akkor...” és az „akkor és csak akkor” típusú állítások igazságértékét megállapítani.</p> <p>Használja helyesen a „minden” és a „van olyan” kifejezéseket.</p> <p>Tudjon definíciókat, tételeket pontosan megfogalmazni. Használja és alkalmazza feladatokban helyesen a szükséges, az elégséges és a szükséges és elégséges feltétel fogalmát.</p> <p>Képes legyen egy egyszerű állításról eldönteni, hogy igaz vagy hamis.</p>	<p>Ismerje az alábbi bizonyítási típusokat és tudjon példát mondani alkalmazásukra: direkt és indirekt bizonyítás, skatulyaelv, teljes indukció.</p> <p>Tudja megfogalmazni konkrét esetekben tételek megfordítását.</p>
<p>1.3 Kombinatorika</p>	<p>Tudjon egyszerű sorbarendezési, kiválasztási és egyéb kombinatorikai feladatokat megoldani.</p> <p>Tudja a kedvező esetek számát meghatározni a komplementer esetek segítségével is.</p> <p>Tudja kiszámolni a binomiális együtthatókat.</p>	<p>Ismerje, bizonyítsa és alkalmazza a permutációk (ismétlés nélkül és ismétléssel), variációk (ismétlés nélkül és ismétléssel), kombinációk (ismétlés nélkül) kiszámítására vonatkozó képleteket.</p> <p>Ismerje és alkalmazza a binomiális tételt.</p> <p>Ismerje a Pascal-háromszöget és alapvető tulajdonságait.</p>
<p>1.4 Gráfok</p>	<p>Tudjon konkrét szituációkat szemléltetni, és egyszerű feladatokat megoldani gráfok segítségével.</p> <p>Ismerje és alkalmazza a következő fogalmakat: pont, él, fokszám, teljes gráf.</p> <p>Ismerje a gráf pontjainak fokszámösszege és éleinek száma közötti összefüggést.</p>	<p>Definiálja a következő fogalmakat: többszörös él, hurokél, út, kör, összefüggő gráf, egyszerű gráf, fa.</p> <p>Ismerje a fa pontjai és élei száma közötti összefüggést.</p>

2. Számelmélet, algebra

Az algebra tanításának egyik fő célja annak felfedeztetése és megértetése, hogy egymástól távol állónak tűnő problémák ugyanazon matematikai, algebrai struktúrával rendelkeznek, ezért megoldásuk során hasonló eljárásokat, gondolatmeneteket alkalmazhatunk, s leírásuk formálisan azonos módon történik. (Például különböző témakörökből vett másodfokú egyenletre vezető feladatok.)
 Fontos a számolás során megismert műveleti szabályok absztrahálása, a jártasság megszerzése a betűkifejezésekkel végzett műveletekben. Meg kell mutatni a számfogalom bővítésének szükségességét és folyamatát. Emelt szinten el kell juttatni a tanulókat a permanencia-elv fontosságának felismeréséhez.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Alapműveletek	Tudjon alapműveleteket biztonságosan elvégezni (zseb-számológéppel is). Ismerje és használja feladatokban az alapműveletek műveleti azonosságait (kommutativitás, asszociativitás, disztributivitás).	
2.2 A természetes számok halmaza, számelméleti ismeretek	Ismerje, tudja definiálni és alkalmazni az oszthatósági alapfogalmakat (osztó, többszörös, prímszám, összetett szám). Tudjon természetes számokat prímtényezőkre bontani, tudja adott számok legnagyobb közös osztóját és legkisebb közös többszörösét kiszámítani; tudja mindezeket egyszerű szöveges (gyakorlati) feladatok megoldásában alkalmazni. Definiálja és alkalmazza feladatokban a relatív prímszámokat.	Tudja megfogalmazni a számelmélet alaptételét. Bizonyítsa, hogy végtelen sok prímszám van.
2.2.1 Oszthatóság	Ismerje a 10 hatványaira, illetve a 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 számokra vonatkozó oszthatósági szabályokat, tudjon egyszerű oszthatósági feladatokat megoldani.	Tudjon összetett oszthatósági feladatokat megoldani. Tudja meghatározni természetes számok pozitív osztóinak számát.
2.2.2 Számrendszerek	Tudja a számokat átírni 10-es alapú számrendszerből 2-es alapú számrendszerbe és viszont. Ismerje a helyiértékes írásmódot.	Tudja a számokat átírni 10-es alapú számrendszerből n alapú ($n \leq 9$) számrendszerbe és viszont. Tudjon n alapú ($n \leq 9$) számrendszerben felírt számokat összeadni és kivonni.

2.3 Racionális és irracionális számok	Tudja definiálni a racionális és irracionális számokat, és ismerje ezek kapcsolatát a tizedestörtekkel.	Adott n ($n \in \mathbf{N}$) esetén tudja eldönteni, hogy \sqrt{n} irracionális szám-e. Bizonyítsa, hogy $\sqrt{2}$ irracionális szám. Tudja meghatározni tizedestört alakban megadott racionális szám közösleges tört alakját.
2.4 Valós számok	Ismerje a valós számkör felépítését (\mathbf{N} , \mathbf{Z} , \mathbf{Q} , \mathbf{Q}^* , \mathbf{R}), valamint a valós számok és a számegyenes kapcsolatát. Tudjon ábrázolni számokat a számegyenesen. Ismerje és használja a nyílt és zárt intervallum fogalmát és jelölését. Ismerje az abszolútérték definícióját. Ismerje adott szám normálalakjának felírási módját, tudjon számolni a normálalakkal. Tudjon adott helyiértékre vonatkozóan helyesen kerekíteni.	Tudja, hogy mit értünk adott műveletekre zárt számhalmazokon.
2.5 Hatvány, gyök, logaritmus	Tudja értelmezni a hatványozást racionális kitevő esetén. Ismerje és használja a hatványozás azonosságait. Ismerje és alkalmazza a négyzetgyökvonás azonosságait. Definiálja és használja az $\sqrt[n]{a}$ fogalmát. Definiálja és használja feladatok megoldásában a logaritmus fogalmát, valamint a logaritmus azonosságait. Tudjon áttérni más alapú logaritmusra.	Ismerje a permanencia elvet. Tudja szemléletesen értelmezni az irracionális kitevőjű hatványt. Bizonyítsa a hatványozás azonosságait egész kitevő esetén. Bizonyítsa a négyzetgyökvonás azonosságait. Ismerje és alkalmazza a gyökvonás azonosságait. Bizonyítsa a szorzat, a hányados és a hatvány logaritmusára vonatkozó azonosságokat. Bizonyítsa a más alapú logaritmusra való áttérés szabályát.
2.6 Betűkifejezések 2.6.1 Nevezetes azonosságok	Tudja alkalmazni feladatokban a következő kifejezések kifejtését, illetve szorzattá alakítását: $(a+b)^2$, $(a-b)^2$, $a^2 - b^2$. Tudjon algebrai kifejezésekkel egyszerű műveleteket végrehajtani, algebrai kifejezéseket egyszerűbb alakra hozni (összevonás, szorzás, osztás, szorzattá alakítás kiemeléssel, nevezetes azonosságok alkalmazása).	Ismerje a polinom fokszámát, fokszám szerint rendezett alakját. Tudja alkalmazni feladatokban az $a^n - b^n$, illetve az $a^{2n+1} + b^{2n+1}$ kifejezés szorzattá alakítását.

<p>2.7 Arányosság</p> <p>2.7.1 Százalékszámítás</p>	<p>Tudja az egyenes és a fordított arányosság definícióját és grafikus ábrázolásukat.</p> <p>Ismerje és tudja feladatokban alkalmazni az arányosság fogalmát.</p> <p>Ismerje és tudja feladatokban alkalmazni a százalék fogalmát.</p>	
<p>2.8 Egyenletek, egyenletrendszerek, egyenlőtlenségek, egyenlőtlenség-rendszerek</p> <p>2.8.1 Algebrai egyenletek, egyenletrendszerek</p> <p>Elsőfokú egyenletek, egyenletrendszerek</p> <p>Másodfokú egyenletek, egyenletrendszerek</p>	<p>Ismerje az alaphalmaz és a megoldáshalmaz fogalmát.</p> <p>Alkalmazza a különböző egyenletmegoldási módszereket: mérlegelv, grafikus megoldás, ekvivalens átalakítások, következményegyenletre vezető átalakítások, új ismeretlen bevezetése, értelmezési tartomány és értékészlet vizsgálata.</p> <p>Tudja meghatározni szóveges feladatban szereplő változók értelmezési tartományát és a feladat eredményét összevetni a feladat szövegével.</p> <p>Alkalmazza az egyenleteket, egyenletrendszereket szóveges feladatok megoldásában.</p> <p>Ismerje az egyismeretlenes másodfokú egyenlet általános alakját.</p> <p>Ismerje a másodfokú egyenlet diszkriminánsának fogalmát, és a diszkrimináns előjele és a (valós) megoldások száma közötti összefüggést.</p> <p>Ismerje és alkalmazza a másodfokú egyenlet megoldóképletét.</p> <p>Használja a teljes négyzetté alakítás módszerét.</p> <p>Alkalmazza feladatokban a gyöktényező alakot.</p> <p>Tudjon törtes egyenleteket, másodfokú egyenletre vezető szóveges feladatokat megoldani.</p>	<p>Tudjon paraméteres elsőfokú egyenleteket megoldani.</p> <p>Tudjon elsőfokú, háromismeretlenes egyenletrendszereket megoldani.</p> <p>Igazolja a másodfokú egyenlet megoldóképletét.</p> <p>Igazolja és alkalmazza a gyökök és együtthatók közötti összefüggéseket.</p> <p>Tudjon másodfokú paraméteres egyenleteket megoldani.</p>

Magasabb fokú egyenletek	Tudjon egyszerű, másodfokúra visszavezethető egyenleteket megoldani.	Tudjon másodfokúra visszavezethető egyenletrendszereket megoldani. Tudjon értelmezési tartomány, illetve értékészlet-vizsgálattal, valamint szorzattá alakítással megoldható összetett feladatokat megoldani. Tudjon két négyzetre emeléssel megoldható egyenleteket megoldani.
Négyzetgyökös egyenletek 2.8.2 Nem algebrai egyenletek	Tudjon $\sqrt{ax+b} = cx+d$ típusú egyenleteket megoldani.	
Abszolútértékes egyenletek	Tudjon $ ax+b = cx+d$ típusú egyenleteket megoldani.	Tudjon összetett abszolútértékes egyenleteket algebrai úton megoldani.
Exponenciális és logaritmusos egyenletek	Tudjon definíciók és azonosságok közvetlen alkalmazását igénylő feladatokat megoldani.	Tudjon összetett egyenleteket, egyenletrendszereket megoldani.
Trigonometrikus egyenletek	Tudjon definíciók és azonosságok közvetlen alkalmazását igénylő feladatokat megoldani.	Tudjon másodfokúra visszavezethető és a 4.5 pontban szereplő azonosságok alkalmazásával megoldható egyenleteket megoldani.
2.8.3 Egyenlőtlenségek, egyenlőtlenség-rendszerek	Tudjon egyszerű első- és másodfokú, valamint törtes egyenlőtlenségeket és egyszerű egyenlőtlenség-rendszereket megoldani.	Tudjon összetett egyenlőtlenségeket és egyenlőtlenség-rendszereket megoldani. Tudjon egyszerű négyzetgyökös, abszolútértékes, exponenciális, logaritmusos és trigonometrikus egyenlőtlenségeket megoldani.
2.9 Középértékek, egyenlőtlenségek	Ismerje két pozitív szám számtani és mértani közepének fogalmát, kapcsolatát, használatát.	Ismerje n szám számított középértékeit (számtani, mértani, négyzetes, harmonikus), valamint a nagyságrendi viszonyaikra vonatkozó tételeket. Bizonyítsa, hogy $\frac{a+b}{2} \geq \sqrt{ab}$, ha $a, b \in \mathbf{R}^+$. Tudjon megoldani feladatokat számtani és mértani közép közötti összefüggés alapján.

3. Függvények, az analízis elemei

A témakör (hasonlóan a geometria, illetve a valószínűség-számítás, statisztika fejezetekhez) különösen alkalmas annak szemléltetésére, hogy egy probléma matematikai megoldása három lépésben történik: a matematikai modell megalkotása, a matematikai feladat megoldása a modellen belül, és az eredmény értelmezése. Fontos terület a függvényábrázolás alkalmazása egyenletek és egyenlőtlenségek megoldásában.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A függvény	<p>Ismerje a függvény matematikai fogalmát és a függvénytani alapfogalmakat (értelmezési tartomány, hozzárendelés, képhalmaz, helyettesítési érték, értékészlet). Tudjon szövegesen megfogalmazott függvényt képlettel megadni. Tudjon helyettesítési értéket számítani, illetve tudja egyszerű függvények esetén $f(x) = c$ alapján az x-et meghatározni. Ismerje a kölcsönösen egyértelmű megfeleltetés fogalmát. Ismerje és alkalmazza a függvényeket gyakorlati problémák megoldásánál. Ismerje az inverzfüggvény fogalmának szemléletes értelmezését (pl. az exponenciális és a logaritmus függvény vagy a geometriai transzformációk esetében).</p>	<p>Ismerje a függvénytani alapfogalmak pontos definícióját. Ismerje és alkalmazza a függvények összegének, különbségének, szorzatának és hányadosának a fogalmát. Ismerje és alkalmazza a függvények megszorításának (leszűkítésének) és kiterjesztésének fogalmát.</p> <p>Ismerje és alkalmazza az inverzfüggvény fogalmát.</p> <p>Ismerje az összetett függvény fogalmát, képzésének módját.</p>
3.2 Egyváltozós valós függvények	<p>Ismerje, tudja ábrázolni és jellemezni az alábbi hozzárendeléssel megadott függvényeket: $x \mapsto ax + b$, $x \mapsto x^2$, $x \mapsto x^3$, $x \mapsto ax^2 + bx + c$, $x \mapsto \sqrt{x}$, $x \mapsto x$, $x \mapsto \frac{a}{x}$ $x \mapsto \sin x$, $x \mapsto \cos x$, $x \mapsto \operatorname{tg} x$, $x \mapsto a^x$, $x \mapsto \log_a x$.</p>	<p>Ismerje és tudja ábrázolni az $x \mapsto x^n$ ($n \in \mathbf{N}^+$) függvényt.</p> <p>Tudjon a középszinten felsorolt függvényekből összetett függvényeket képezni.</p>
3.2.1 A függvények grafikonja, függvénytranszformációk	Tudjon értéktáblázat és képlet alapján függvényt ábrázolni, illetve adatokat leolvasni a grafikonról.	

<p>3.2.2 A függvények jellemzése</p>	<p>Tudjon néhány lépéses transzformációt igénylő függvényeket függvénytranszformációk segítségével ábrázolni: $f(x) + c$, $f(x+c)$, $c \cdot f(x)$.</p> <p>Tudjon egyszerű függvényeket jellemezni (pl. grafikon alapján) értékkészlet, zérushely, növekedés, fogyás, szélsőérték, periodicitás, paritás szempontjából.</p>	<p>Tudja ábrázolni az alapvető függvények (3.2) transzformáltjainak grafikonját ($c \cdot f(ax + b) + d$).</p> <p>Tudja jellemezni a függvényeket korlátosság szempontjából.</p> <p>Tudja meghatározni a függvények tulajdonságait az alapfüggvények ismeretében, transzformációk segítségével.</p> <p>Használja a konvexitás és konkavitás fogalmát a függvények jellemzésére.</p> <p>Tudjon másodfokú függvényre vezető szélsőérték-feladatokat megoldani.</p>
<p>3.3 Sorozatok</p> <p>3.3.1 Számtani és mértani sorozatok</p> <p>3.3.2 Végtelen mértani sor</p> <p>3.3.3 Kamatos kamat, járadékszámítás</p>	<p>Ismerje a számsorozat fogalmát és használja a különböző megadási módjait (utasítás, képlet, rekurzív definíció).</p> <p>Tudjon olyan feladatokat megoldani a számtani és mértani sorozatok témaköréből, ahol a számtani, illetve mértani sorozat fogalmát és az a_n-re, illetve az S_n-re vonatkozó összefüggéseket kell használni.</p> <p>Tudja a kamatos kamat számítására vonatkozó képletet használni, s abból bármelyik ismeretlen adatot kiszámolni.</p>	<p>Tudjon sorozatot jellemezni (korlátosság, monotonitás). Ismerje a konvergencia szemléletes fogalmát.</p> <p>Ismerje és alkalmazza egyszerű sorozatokban a konvergens sorozat definícióját.</p> <p>Alkalmazza egyszerű sorozatokban a konvergens sorozatok összegének, különbségének, szorzatának és hányadosának határértékére vonatkozó tételeket.</p> <p>Bizonyítsa a számtani és a mértani sorozat általános tagjára vonatkozó összefüggéseket, valamint az összegképleteket.</p> <p>Ismerje a végtelen mértani sor fogalmát, összegét.</p> <p>Tudjon gyűjtőjáradékot és törlesztőrészletet számolni.</p>

<p>3.4. Az egyváltozós valós függvények analízisének elemei</p> <p>3.4.1 Határérték, folytonosság</p> <p>3.4.2 Differenciálszámítás</p> <p>3.4.3 Integrálszámítás</p>		<p>Ismerje a végesben vett véges, a végtelenben vett véges és a tágabb értelemben vett határérték szemléletes fogalmát. Ismerje a folytonosság szemléletes fogalmát.</p> <p>Tudja a differencia- és differenciálhányados definícióját. Alkalmazza az összeg-, a különbség-, a konstansszoros, a szorzat- és a hányadosfüggvény deriválási szabályait. Alkalmazza egyszerű esetekben az összetett függvény deriválási szabályát.</p> <p>Tudja bizonyítani, hogy $(x^n)' = nx^{n-1}$ ($n \in \mathbb{N}$ esetén).</p> <p>Ismerje a trigonometrikus függvények deriváltját. Alkalmazza a differenciálszámítást érintő egyenletének felírására, szélsőérték-feladatok megoldására és polinomfüggvények vizsgálatára (monotonitás, szélsőérték, konvexitás).</p> <p>Ismerje folytonos függvényekre a határozott integrál szemléletes fogalmát és tulajdonságait. Ismerje a kétoldali közelítés módszerét, az integrál-függvény fogalmát, a primitív függvény fogalmát, valamint a Newton-Leibniz-tételt.</p> <p>Tudja polinomfüggvények, illetve a szinusz és koszinusz függvény grafikonja alatti területet kiszámolni.</p>
--	--	---

4. Geometria, koordinátagometria, trigonometria

A témakör követelményeit abban a tudatban kell megfogalmaznunk, hogy a geometria szerepe, funkciója, hangsúlyai sokat változtak az elmúlt évtizedekben. Ennek következtében a szintetikus geometria egyes területeken háttérbe szorult. Szem előtt kell tartani ugyanakkor, hogy a geometria oktatása segíti a pontos fogalomalkotást, a struktúraalkotás képességét, és fejleszti a térszemléletet.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 Elemi geometria 4.1.1 Térelemek 4.1.2 A távolságfogalom segítségével definiált ponthalmazok	<p>Ismerje és használja megfelelően az alapfogalom, axióma, definiált fogalom, bizonyított tétel fogalmát.</p> <p>Ismerje a térelemeket és a szög fogalmát.</p> <p>Ismerje a szögek nagyság szerinti osztályozását és a nevezetes szögpárokat.</p> <p>Tudja a térelemek távolságára és szögére (pont és egyenes, pont és sík, párhuzamos egyenesek, párhuzamos síkok távolsága; két egyenes, egyenes és sík, két sík hajlásszöge) vonatkozó meghatározásokat.</p> <p>Ismerje a kör, gömb, szakaszfelező merőleges, szögfelező fogalmát. Használja a fogalmakat feladatmegoldásokban.</p>	<p>Tudja kitérő egyenesek távolságát és hajlásszögét meghatározni.</p> <p>Ismerje a parabola fogalmát.</p>
4.2 Geometriai transzformációk 4.2.1 Egybevágósági transzformációk	<p>Ismerje a síkbeli egybevágósági transzformációk (eltolás, tengelyes tükrözés, középpontos tükrözés, pont körüli forgatás) leírását, tulajdonságaikat.</p> <p>Alkalmazza a feladatokban az eltolás, tengelyes tükrözés, középpontos tükrözés egybevágósági transzformációkat.</p> <p>Tudjon végrehajtani transzformációkat konkrét esetekben.</p> <p>Ismerje és tudja alkalmazni feladatokban a háromszögek egybevágósági alapeseteit.</p> <p>Ismerje fel és használja feladatokban a különböző alakzatok szimmetriáit.</p>	<p>Ismerje a geometriai transzformációk és a függvények kapcsolatát.</p> <p>Tudja pontosan megfogalmazni az egybevágósági transzformációk definícióit, a síkidomok egybevágóságának fogalmát, valamint a sokszögek egybevágóságának feltételét.</p> <p>Tudja alkalmazni a pont körüli forgatást.</p> <p>Ismerje és alkalmazza feladatokban a térbeli egybevágósági transzformációkat.</p>

<p>4.2.2 Hasonlósági transzformációk</p>	<p>Ismerje a középpontos hasonlósági transzformáció leírását, tulajdonságait. Alkalmazza a középpontos nagyítást, kicsinyítést egyszerű, gyakorlati feladatokban. Tudjon szakaszt adott arányban felosztani. Ismerje és tudja alkalmazni feladatokban a háromszögek hasonlósági alapeseteit. Ismerje fel a hasonló alakzatokat, tudja felírni a hasonlóság arányát. Ismerje és alkalmazza feladatokban a hasonló síkidomok területének arányáról és a hasonló testek felszínének és térfogatának arányáról szóló tételeket.</p>	<p>Ismerje a hasonlósági transzformáció definícióját.</p> <p>Ismerje és alkalmazza a párhuzamos szelők tételét, a tétel megfordítását és a párhuzamos szelőszakaszok tételét. Bizonyítsa és alkalmazza a belső szögfelező tételt.</p>
<p>4.2.3 Egyéb transzformációk Merőleges vetítés</p>		<p>Ismerje és alkalmazza feladatokban a merőleges vetítést.</p>
<p>4.3 Síkbeli és térbeli alakzatok</p> <p>4.3.1 Síkbeli alakzatok Háromszögek</p>	<p>Ismerje a síkidomok, testek csoportosítását különböző szempontok szerint.</p> <p>Tudja csoportosítani a háromszögeket oldalak és szögek szerint. Ismerje és alkalmazza az alapvető összefüggéseket háromszögek oldalai, szögei, oldalai és szögei között (háromszög-egyenlőtlenség, belső, illetve külső szögek összege, nagyobb oldallal szemben nagyobb szög van). Ismerje és alkalmazza speciális háromszögek tulajdonságait. Ismerje és alkalmazza a háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó definíciókat, tételeket (oldalfelező merőleges, szögfelező, magasságvonal, súlyvonal, középvonal, körülírt, illetve beírt kör). Ismerje és alkalmazza a Pitagorasz-tételt és megfordítását. Ismerje és alkalmazza a magasság- és a befogótételt.</p>	<p>Bizonyítsa a háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó tételeket (körülrírt és beírt kör középpontja, magasságpont, súlypont, középvonal tulajdonságai).</p> <p>Bizonyítsa a Pitagorasz-tételt és megfordítását. Bizonyítsa a magasság- és a befogótételt.</p>

Négyszögek	<p>Ismerje a négyszögek fajtáit (trapéz, paralelogramma, deltoid, rombusz, téglalap, négyzet) és tulajdonságaikat, ismereteit alkalmazza egyszerű feladatokban.</p> <p>Ismerje a konvex négyszög belső és külső szögeinek összegére vonatkozó tételeket, alkalmazza ezeket egyszerű feladatokban.</p>	<p>Bizonyítsa a húrnégyszögek és az érintőnégyzetek tételét, ismerje a tételek megfordítását. Ismereteit alkalmazza feladatok megoldásában.</p>
Sokszögek	<p>Ismerje és alkalmazza konvex sokszögeknél az átlók számára, a belső és külső szögösszegre vonatkozó tételeket. Ismerje a szabályos sokszögek definícióját.</p>	<p>Bizonyítsa a konvex sokszög átlóinak számára, valamint a belső és külső szögösszegre vonatkozó tételeket.</p>
Kör	<p>Ismerje a kör részeit, ismereteit alkalmazza egyszerű feladatokban.</p> <p>Tudja és használja, hogy a kör érintője merőleges az érintési pontba húzott sugárra, és hogy külső pontból húzott érintőszakaszok egyenlő hosszúak.</p> <p>Tudjon szöget mérni fokban és radiánban.</p> <p>Tudja és alkalmazza feladatokban, hogy a középponti szög arányos a körívvel és a hozzá tartozó körcikk területével.</p> <p>Ismerje és alkalmazza feladatokban a Thalész-tételt és megfordítását.</p>	<p>Bizonyítsa, hogy a kör érintője merőleges az érintési pontba húzott sugárra, valamint hogy a külső pontból húzott érintőszakaszok egyenlő hosszúak.</p> <p>Bizonyítsa és alkalmazza feladatokban a kerületi és középponti szögek tételét és a kerületi szögek tételét. Ismerje és használja a látókör fogalmát. Bizonyítsa a Thalész-tételt és megfordítását. Ismerje és alkalmazza a körhöz húzott érintő- és szelőszakaszok tételét.</p>
4.3.2 Térbeli alakzatok	<p>Ismerje a következő testeket és azok részeit, alkotóelemeit: hasáb, henger, gúla, kúp, gömb, csonkagúla, csonkakúp. Ismereteit alkalmazza egyszerű feladatokban.</p>	
4.4 Vektorok síkban és térben	<p>Ismerje és alkalmazza feladatokban a következő definíciókat, tételeket:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vektor fogalma, abszolútértéke, – nullvektor, ellentett vektor, – vektorok összege, különbsége, vektor skalárszorosa, – vektorműveletekre vonatkozó műveleti azonosságok, – vektor felbontása összetevőkre. <p>Ismerje a skaláris szorzat definícióját, tulajdonságait.</p>	

	<p>Ismerje és alkalmazza feladatokban a következő definíciókat, tételeket:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vektor koordinátái, – a vektor 90°-os elforgatottjának koordinátái, – vektorok összegének, különbségének, skalárral való szorzatának koordinátái, – skalárszorzat kiszámítása vektorok koordinátáiból. 	<p>Tudja koordinátaikkal adott vektorok hajlásszögét meghatározni.</p> <p>Ismerje az egyértelmű vektorfelbontás tételét.</p> <p>Bizonyítsa a skalárszorzat koordinátákból való kiszámítására vonatkozó tételt.</p>
4.5 Trigonometria	<p>Tudja hegyesszögek szögfüggvényeit derékszögű háromszög oldalarányaival definiálni, ismereteit alkalmazza feladatokban.</p> <p>Tudja a szögfüggvények általános definícióját.</p> <p>Tudja és alkalmazza a szögfüggvényekre vonatkozó alapvető összefüggéseket: pótszögek, kiegészítő szögek, negatív szög szögfüggvénye, $\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha = 1$,</p> $\operatorname{tg} \alpha = \frac{\sin \alpha}{\cos \alpha}.$ <p>Ismerje és alkalmazza a nevezetes szögek (30°, 45°, 60°) szögfüggvényeit.</p> <p>Ismerje és alkalmazza feladatokban a szinusz- és a koszinusztételt.</p>	<p>Függvénytáblázat segítségével tudja alkalmazni egyszerű feladatokban az addíciós összefüggéseket ($\sin(\alpha \pm \beta)$, $\cos(\alpha \pm \beta)$, $\operatorname{tg}(\alpha \pm \beta)$, $\sin 2\alpha$, $\cos 2\alpha$, $\operatorname{tg} 2\alpha$).</p> <p>Bizonyítsa a szinusz- és a koszinusztételt.</p>
4.6 Koordinátageometria 4.6.1 Pontok, vektorok	<p>Tudja kiszámítani \overline{AB} vektor koordinátáit, abszolútértékét.</p> <p>Tudja kiszámítani két pont távolságát.</p> <p>Tudja kiszámítani szakasz felezőpontjának, harmadoló pontjainak koordinátáit, alkalmazza ezeket feladatokban.</p> <p>Tudja felírni a háromszög súlypontjának koordinátáit, alkalmazza ezt feladatokban.</p>	<p>Igazolja a szakasz felezőpontja és harmadoló pontjai koordinátáinak kiszámítására vonatkozó összefüggéseket.</p> <p>Tudja kiszámítani szakasz $n : m$ arányú osztópontjának koordinátáit.</p> <p>Igazolja a háromszög súlypontjának koordinátáira vonatkozó összefüggést.</p>

4.6.2 Egyenes	<p>Tudja felírni különböző adatokkal meghatározott egyenesek egyenletét.</p> <p>Tudja kiszámítani egyenesek metszéspontjának koordinátáit.</p> <p>Ismerje az egyenesek párhuzamosságának és merőlegességének koordinátageometriai feltételeit.</p>	<p>Tudja levezetni az egyenes egyenletét a síkban különböző kiindulási adatokból.</p> <p>Tudja síkbeli egyenesek hajlásszögét meghatározni.</p>
4.6.3 Kör	<p>Tudjon megoldani egyszerű geometriai feladatokat koordinátageometriai eszközökkel.</p> <p>Tudja felírni adott középpontú és sugarú kör egyenletét.</p> <p>Tudja meghatározni kétismeretlenes másodfokú egyenletből a kör középpontját és sugarát.</p> <p>Tudja meghatározni kör és egyenes metszéspontját.</p> <p>Tudja felírni a kör adott pontjában húzott érintő egyenletét.</p>	<p>Tudja levezetni a kör egyenletét.</p> <p>Ismerje a kör és a kétismeretlenes másodfokú egyenlet kapcsolatát.</p> <p>Tudja meghatározni két kör kölcsönös helyzetét, metszéspontjait.</p> <p>Tudja felírni külső pontból húzott érintő egyenletét.</p> <p>Tudja levezetni a parabola $x^2 = 2py$ alakú egyenletét.</p> <p>Tudjon feladatokat megoldani a koordinátatengelyekkel párhuzamos tengelyű parabolákkal.</p>
4.6.4 Parabola		
4.7 Kerület, terület	<p>Ismerje a kerület és a terület szemléletes fogalmát.</p> <p>Tudja kiszámítani a háromszög területét különböző adatokból: $t = \frac{a \cdot m}{2} = \frac{ab \cdot \sin \gamma}{2}$.</p> <p>Tudja kiszámítani nevezetes négyszögek, szabályos sokszögek, továbbá kör, körcikk, körszelet kerületét és területét.</p>	<p>Bizonyítsa a háromszög területének kiszámítására használt képleteket, továbbá ismerje és alkalmazza az alábbi összefüggéseket:</p> <p>$t = sr$ (bizonyítással),</p> <p>$t = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}$.</p> <p>Bizonyítsa nevezetes négyszögek és szabályos sokszögek területképleteit.</p>
4.8 Felszín, térfogat	<p>Ismerje a felszín és a térfogat szemléletes fogalmát.</p> <p>Tudja kiszámítani hasáb, gúla, forgáshenger, forgáskúp, gömb, csonkagúla és csonkakúp felszínét és térfogatát egyszerű esetekben.</p>	<p>Bizonyítsa a csonkagúla és a csonkakúp térfogatképletét.</p>

5. Valószínűség-számítás, statisztika

A modern tudományelmélet egyik fontos pillére az a gondolkodásmód, amellyel a sztochasztikus jelenségek leírhatók. A társadalomtudományi, a természettudományi és a közgazdasági törvényeink nagy része csak statisztikusan igaz. A mindennapi élet történéseit sem lehet megérteni statisztikai ismeretek nélkül, mivel ott is egyre gyakrabban olyan tömegjelenségekkel kerülünk szembe, amelyek a statisztika eszközeivel kezelhetők. A sztochasztika gondolkodásmódja a XXI. század elejére az emberi gondolkodásnak, döntéseknek és cselekvéseknek olyannyira alapvető része lesz, hogy elsajátítása semmiképpen sem kerülhető meg.

Ebben a témakörben középszinten csak az alapfogalmak megértését és használatát követeljük meg, míg emelt szinten a téma matematikai felépítésének egyes részéről is számot kell adni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>5.1 Leíró statisztika</p> <p>5.1.1 Statisztikai adatok gyűjtése, rendszerezése, különböző ábrázolásai</p> <p>5.1.2 Nagy adathalmazok jellemzői, statisztikai mutatók</p>	<p>Tudjon adott adathalmazt szemléltetni.</p> <p>Tudjon adathalmazt táblázatba rendezni és táblázattal megadott adatokat feldolgozni.</p> <p>Értse a véletlenszerű mintavétel fogalmát.</p> <p>Tudjon kördiagramot és oszlopdiagramot készíteni.</p> <p>Tudjon adott diagramról információt kiolvasni.</p> <p>Tudja és alkalmazza a következő fogalmakat: osztályba sorolás, gyakorisági diagram, relatív gyakoriság.</p> <p>Ismerje és alkalmazza a következő fogalmakat: átlag, súlyozott számtani közép, medián, módusz, terjedelem, átlagos abszolút eltérés, szórás.</p> <p>Tudja kiszámítani ismert átlagú adathalmazok egyesítésének átlagát.</p> <p>Tudja a szórást kiszámolni adott adathalmaz esetén a definíció alkalmazásával vagy számológéppel.</p> <p>Tudjon adathalmazokat összehasonlítani a tanult statisztikai mutatók segítségével.</p>	

<p>5.2 A valószínűség-számítás elemei</p>	<p>Alkalmazza az esemény és az eseménytér fogalmát konkrét példák esetén. Ismerje és alkalmazza a klasszikus (Laplace)-modellt. Tudja meghatározni esemény komplementerének a valószínűségét. Ismerje a szemléletes kapcsolatot a relatív gyakoriság és a valószínűség között.</p> <p>Tudjon valószínűséget számítani visszatevéses és visszatevés nélküli mintavétel esetén. Ismerje és alkalmazza a binomiális eloszlás képletét.</p>	<p>Ismerje és alkalmazza a következő fogalmakat: események egyesítésének, metszetének és komplementerének valószínűsége, feltételes valószínűség, függetlenség, függőség. Ismerje és alkalmazza a geometriai valószínűség modelljét.</p> <p>Tudja értelmezni a binomiális eloszlást (visszatevéses modell) és a hipergeometriai eloszlást (visszatevés nélküli modell). Tudjon ezek alkalmazásával konkrét valószínűségeket kiszámítani. Ismerje és tudja kiszámítani a várható értéket a diszkrét egyenletes és a binomiális eloszlás esetén.</p>
--	---	--

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint			Emelt szint		
Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
180 perc		15 perc	240 perc		20 perc
I. 45 perc	II. 135 perc	Definíció, illetve tétel kimondása Definíció közvetlen alkalmazása Feladatmegoldás	I.	II.	Egy téma összefüggő kifejtése megadott szempontok szerint
30 pont	70 pont	50 pont	51 pont	64 pont	35 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő	függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő	függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	a tételsorban szereplő feladatokhoz kapcsolódó összefüggéseket tartalmazó képlettár

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	NINCS	NINCS	tételcímek, képlettár
Mikor?	NINCS	NINCS	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint		
Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
180 perc		15 perc
I. 45 perc	II. 135 perc	Definíció, illetve tétel kimondása Definíció közvetlen alkalmazása Feladatmegoldás
30 pont	70 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó az I. (45 perc) és a II. (135 perc) feladatlapon belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja. A vizsgázó először az I. feladatlapon oldja meg. A vizsgadolgozatokat a 45 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. Ezután kerülhet sor a II. feladatlapon kiosztására és megoldására.

Vizsgázónként megengedett segédeszközök: függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő, melyekről a vizsgázó gondoskodik. Ezeket az eszközöket a vizsgázók a vizsga során egymás között nem cserélhetik.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői:

A feladatsor két, jól elkülönülő feladatlapon áll.

Az I. feladatlap 10-12 feladatot tartalmaz, amely az alapfogalmak, definíciók, egyszerű összefüggések ismeretét hivatott ellenőrizni. Ebben a feladatlapon előfordulhat néhány igaz-hamis állítást tartalmazó vagy egyszerű feleletválasztós feladat is, de a feladatok többsége nyílt végű. Az első feladatlap megoldására 45 perc áll rendelkezésre, vagyis ezen idő eltelte után a feladatok megoldására nincs tovább mód.

A II. feladatlap megoldási időtartama 135 perc. Ez további két részre oszlik, melynek megoldása folyamatos, az adott időn belül nem korlátozott.

A II. A rész három, egyenként 9-14 pontos feladatot tartalmaz. A feladatok több részkérdésből állnak.

A II. B rész három, egyenként 17 pontos feladatot tartalmaz, amelyből a vizsgázó választása szerint kettőt kell megoldani, és csak ez a kettő értékelhető. A feladatok a középszintű követelmények keretein belül összetett feladatok, általában több témakört is érintenek és több részkérdésből állnak.

A II. feladatlap megoldására fordított időt a vizsgázó szabadon használhatja fel.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor összeállításakor az alábbi tartalmi arányok az irányadók:

Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok	20%
Számelmélet, algebra	25%
Függvények, az analízis elemei	15%
Geometria, koordinátageometria, trigonometria	25%
Valószínűség-számítás, statisztika	15%

Ezek az arányok természetesen csak hozzávetőlegesek lehetnek, hiszen a feladatok egy jelentős része több témakörbe is besorolható, összetett ismeretkörre épül, továbbá a feladatsor választható feladatokat tartalmazó részei miatt az egyes vizsgázók számára – a választásaiktól függően – az arányok eltolódhatnak. Az első témakörbe tartozik a feladatoknak minden olyan részlete, amely a szöveg matematikai nyelvre való lefordítását, matematikai modell megalkotását igényeli.

A feladatsor feladatainak 30-50%-a szöveges, a hétköznapi élethelyzetekhez kapcsolódó, esetenként egyszerű modellalkotást igénylő feladat.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldását, esetenként több változatot is, valamint az egyes megoldási lépésekre adható részpontoszámokat.

A középszintű feladatlap II. B részében kitűzött 3 feladat közül csak 2 feladat megoldása értékelhető. A vizsgázónak az erre a célra szolgáló négyzetben meg kell jelölnie annak a feladatnak a sorszámát, melynek értékelése nem fog beszámítani az összpontoszámba. Ezt a felügyelő tanárnak a vizsgadolgozat beszédesekor ellenőriznie kell. Amennyiben ez nem történt meg, és a választás ténye a dolgozathoz sem kerül ki egyértelműen, akkor a nem értékelendő feladat automatikusan a kitűzött sorrend szerinti utolsó feladat lesz.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik, amennyiben a vizsgázó csoportban van szóbeli vizsgázó.

A szóbeli tételek nem hozhatók nyilvánosságra.

A szóbeli vizsgára kétszer annyi tételt kell készíteni, mint amennyien a szóbeli vizsgázók vannak, de a tételek száma nem lehet 10-nél kevesebb vagy 20-nál több.

Vizsgázónként megengedett segédeszközök: függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő, melyekről a vizsgázó gondoskodik. Ezeket az eszközöket a vizsgázók a vizsga során egymás között nem cserélhetik.

A szóbeli tételek tartalmi jellemzői

A tétel tartalmazzon három egyszerű, az elméleti anyag elsajátítását számon kérő kérdést (definíció, illetve tétel kimondását, vagy ezek közvetlen alkalmazását megkívánó egyszerű feladatot), valamint 3 feladatot.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A tétel egyes elemeit más-más témakörből kell kiválasztani.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés szempontjai:

1. Az elméleti kérdések összesen	15 pont
2. A három feladat összesen	30 pont
3. Önálló teljesítményre való képesség, a feladatok logikus előadása, illetve a matematikai kommunikációs képesség	5 pont

Azt, hogy a harmadik szempont szerinti 5 pontból mennyit kap a vizsgázó, annak a mérlegelésével kell eldönteni, hogy a vizsgázó milyen mértékben tudott önállóan megbirkózni a kérdésekkel, illetve a feladatokkal; ha segítő kérdésekre volt szüksége, azokat megértette-e és a feleletében fel tudta-e használni.

A szóbeli vizsgát is tett vizsgázó végső értékelése az írásbeli és a szóbeli vizsga együttes pontszáma alapján történik.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint		
Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
240 perc		20 perc
I.	II.	Egy téma összefüggő kifejtése megadott szempontok szerint
51 pont	64 pont	35 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az I. és a II. rész, illetve az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként megengedett segédeszközök: függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő,

amelyekről a vizsgázó gondoskodik. Ezeket az eszközöket a vizsgázók a vizsga során egymás között nem cserélhetik.

Az írásbeli feladatsor formai jellemzői

Az I. részfeladatsor négy feladatból áll. Ezek az emelt szintű követelmények alapján egyszerűnek tekinthetők, többnyire a középszintű követelmények ismeretében is megoldhatók. A négy feladat közül legalább három több részkérdést is tartalmaz.

A II. részfeladatsor öt, egyenként 16 pontértékű feladatból áll. Ezek közül legalább kettőben a gyakorlati életben előforduló szituációból származik a probléma, így a megoldáshoz a vizsgázónak a szöveget le kell fordítania a matematika nyelvére, azaz matematikai modellt kell alkotnia, abban számításokat végeznie, s a kapott eredményeket az eredeti probléma szempontjából értelmezve kell válaszolnia a felvetett kérdésekre. A vizsgázónak az öt feladatból négyet kell kiválasztania, megoldania, és csak ez a négy értékelhető. A feladatok több részkérdést tartalmaznak, és általában több témakör ismeretanyagára támaszkodnak.

A feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor összeállításakor az alábbi arányok az irányadók:

Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok	20%
Számelmélet, algebra	25%
Függvények, az analízis elemei	20%
Geometria, koordináta geometria, trigonometria	20%
Valószínűség-számítás, statisztika	15%

Ezek az arányok természetesen csak hozzávetőlegesek lehetnek, hiszen a feladatok egy jelentős része több témakörbe is besorolható, összetett ismeretkörre épül, továbbá a feladatsor választható feladatokat tartalmazó részei miatt az egyes vizsgázók számára – a választásaiktól függően – az arányok eltolódhatnak. Az első témakörbe tartozik a feladatoknak minden olyan részleme, amely a szöveg matematikai nyelvre való lefordítását, matematikai modellalkotást igényel.

A feladatsor feladatainak 30-40%-a szöveges, a hétköznapi élethelyzetekhez kapcsolódó, modellalkotást igénylő feladat.

A feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, azok lehetséges változatait, az egyes megoldási lépésekre adható részpontszámokat.

Az írásbeli feladatsor II. részében kitűzött 5 feladat közül csak 4 feladat megoldása értékelhető. A vizsgázónak az erre a célra szolgáló négyzetben meg kell jelölnie annak a feladatnak a sorszámát, melynek értékelése nem fog beszámítani az összpontszámába. Ezt a felügyelő tanárnak a vizsgadolgozat beszédeseke ellenőriznie kell. Amennyiben ez nem történt meg, és a választás ténye a dolgozattól sem derül ki egyértelműen, akkor a nem értékelendő feladat automatikusan a kitűzött sorrend szerinti utolsó feladat lesz.

Az írásbeli vizsga összpontszáma 115 pont.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsgára legalább húsz tételt kell készíteni. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy tematikailag fedje le a követelményrendszert. A tételek feladatait minden évben frissíteni kell.

Vizsgálónként szükséges segédeszköz a tételsorban szereplő feladatokhoz kapcsolódó összefüggéseket tartalmazó képlettár, melyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít, továbbá szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő, melyekről a vizsgázó gondoskodik.

Az egyes tételek egy-egy témából kerülnek ki. A tétel címében megjelölt témát logikusan, arányosan felépített, szabad előadásban kell kifejtene a vizsgázónak. A feleletben feltétlenül szerepelniük kell az alábbi részleteknek:

- egy, a témához tartozó, a vizsgázó választása szerinti definíció pontos kimondása;
- egy, a témához tartozó, a vizsgázó választása szerinti tétel pontos kimondása és bizonyítása;
- a kitűzött feladat megoldása;
- a téma matematikán belüli vagy azon kívüli alkalmazása, illetve matematikatörténeti vonatkozása (több ismertetése vagy egy részletesebb bemutatása).

A tételeket úgy kell összeállítani, hogy a nehézségük (az általuk átfogott tananyagrészek nagysága és mélysége) közel azonos legyen. Ügyelni kell arra, hogy a tételben kitűzött feladat nehézsége az egyes tételeket tekintve körülbelül azonos legyen.

A vizsgán használható képlettárat és a tételcímekeket nyilvánosságra kell hozni.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgán elérhető pontszám 35. Az értékelés központi értékelési útmutató alapján történik.

Az értékelési szempontok

A felelet tartalmi összetétele, felépítésének szerkezete		10 pont
Logikus felépítés, szerkesztettség, tartalmi gazdagság	6 pont	
<i>Ebben a pontban kell értékelni a feleletben szereplő, a témához illő definícióknak, a kimondott tételnek és bizonyításának a nehézségét is.</i>		
A felelet matematikai tartalmi helyessége	4 pont	
A feleletben szereplő, a témához illő definíció helyes kimondása		2 pont
<i>Ha több definíciót is elmond, akkor a definícióra adható 2 ponttal a legjobbat kell értékelni.</i>		
A feleletben szereplő, a témához illő tétel helyes kimondása és bizonyítása		6 pont
A tétel helyes kimondása	2 pont	
A tétel helyes bizonyítása	4 pont	
A kitűzött feladat helyes megoldása		8 pont
<i>Ha a feladatot csak a vizsgáztató segítségével tudja elkezdni, akkor maximum 5 pont adható.</i>		
Alkalmazások ismertetése		4 pont
<i>Egy, a tételhez illő alkalmazás vagy matematikatörténeti vonatkozás részletes kifejtése, vagy 3-4 lényegesen eltérő alkalmazás vagy matematikatörténeti vonatkozás rövid ismertetése.</i>		
Matematikai nyelvhasználat, kommunikációs készség		5 pont
Matematikai nyelvhasználat	2 pont	
Önálló, folyamatos előadásmód	2 pont	
Kommunikáció	1 pont	
<i>Ez utóbbi 1 pont akkor is jár, ha a vizsgázó önálló felelete után nem volt szükség kérdésre.</i>		

12. Az R. Mellékletének MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

1. A mozgóképnyelv alapjai, a filmpoétika fogalmai

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A képrögzítés és mozgásábrázolás alapjai és jellemzői, a technikai képalkotás és a mozgóképi történetmesélés előtörténete	A mozgókép előtti mozgásábrázolási, történetalkotási törekvések azonosítása (a barlangrajztól a képregényig). A technikai kép létrehozására szolgáló eszközök (fényképezőgép, videokamera) kezelői szintű használata. A technikai képalkotás technikatörténete, meghatározó találmányainak ismerete.	Különbféle képtípusok (pl. természeti, képzőművészeti és technikai képek) és a mozgókép előtti mozgásábrázolási-történetalkotási törekvések azonosítása (a barlangrajztól a képregényig). Képalkotás és képrögzítés, mozgásábrázolás és történetmesélés motivációinak felismerése adott esetekben.
A technikai kép jellemzői	Rögzítés és ábrázolás mozzanatainak elkülönítése és kapcsolatuk értelmezése a mozgóképi szövegek elemzésében. A mozgókép kettős természetének (reprodukció és ábrázolás) következményei a művészi és köznapi mozgóképi szövegformálásban.	A mozgókép utalásos természetének bemutatása, valamint értelmezése alkalmas példákkal.
A látvány mozgóképi megszervezése	A beállítás és a képkivágat fogalmainak pontos használata; a plánfajták felismerése és alkalmazásuk értelmezése mozgóképi szövegek elemzésében. A kamera térbeli elhelyezésével és optikai beállításával kapcsolatos jelzések, illetve a kameramozgások és a beállítás	A kamera térbeli elhelyezésével és optikai beállításával kapcsolatos jelzések (nézet és látószög, térmélység, előtér-háttér), felismerése és magyarázata kortárs mozgóképi szövegek értelmezésében. A megvilágítás és a színhasználat szerepének felismerése, leírása és magyarázata kortárs mozgóképi

	<p>elemeinek elrendezésével kapcsolatos jellegzetességek felismerése és magyarázata klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében.</p> <p>A megvilágítás szerepének felismerése, leírása és magyarázata klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében.</p>	szöveg értelmezésében.
Szerepjáték	<p>A szereplőválasztás változatainak (<i>pl. civil vagy hivatalos</i>) és a szereplő külső megjelenésének, mint metakommunikációs jelzésnek a leírása és elemzése adott mozgóképi szöveg értelmezésében.</p> <p>A viselkedés szóbeli, vokális és metakommunikációs eszközeinek felismerése és értelmezése.</p>	A szereplők dinamikusan változó státusz helyzetének értékelése, elemzése adott mozgóképi szövegek értelmezésében.
Montázs	<p>A montázs-jelenség felismerése, montázs és gondolkodás, illetve montázs és ábrázolás kapcsolatának (<i>pl. a tér-idő felbontása és újraszervezése</i>) ismerete és alkalmazása adott montázmegoldások leírásában és értelmezésében.</p> <p>A lineáris/narratív, az asszociatív/expresszív, a belső montázs felismerése és a montázshatás értelmezése adott montázmegoldások elemzésében.</p> <p>A kép és hang montázsviszonyának értelmezése klasszikus szerzői és műfaji mozgóképi szövegek értelmezésében.</p>	<p>A mozgóképi hanghatások fajtáinak elkülönítése, kombinációik és képekkel történő összekapcsolásuk alapvető megoldásainak (szinkronitás-aszinkronitás, időérzet, hangulatteremtés) leírása és magyarázata a szövegelemzés során.</p> <p>A kép és hang montázsviszonyának értelmezése kortárs szerzői filmek értelmezésében.</p>
Mozgóképi elbeszélés	<p>A történetnek mint változássorozatnak az elemzése; a történet időrendi és okozati láncolatának összeállítása, leírása adott mozgóképi szöveg értelmezésében.</p>	

	<p>A történet legfőbb alkotóelemeinek (expozíció, lezárás, fordulat és epizód) felismerése, elkülönítése adott mozgóképi szövegek értelmezésében.</p> <p>A történet, a cselekmény és az elbeszélés fogalmainak helyes használata és alkalmazása a mozgóképi szövegek értelmezésében.</p>	
--	--	--

2. Mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A médiaszövegek és a mozgóképi alkotások rendszerezése	<p>A médiaszövegek rendszerezése néhány fontosabb szempont szerint <i>(pl. médiumok, a valósághoz való viszony, az alkotói szándék és nézői elvárás, a szöveg keletkezése és stílusa, továbbá televíziós műsортípusok)</i> és ezen kategóriák alkalmazása adott mozgóképi szövegek elemzésében és értelmezésében</p>	<p>A médiaszövegek rendszerezése néhány további fontos szempont szerint <i>(pl. elbeszélő és nem elbeszélő jelleg; animáció; a kifejező eszközök kísérleti használata)</i>.-Továbbá ezen kategóriák alkalmazása adott mozgóképi szövegek elemzésében és értelmezésében.</p>
A valóság ábrázolásához való viszony	<p>A képi ábrázolás és a mágikus gondolkodás kultúrtörténeti kapcsolatának ismerete.</p> <p>A valóságos és a valószerű fogalmának ismerete.</p> <p>A fikciós és dokumentarista ábrázolásmód megjelenési formáinak felismerése és értelmezése. A technikai képrögzítés kultúrtörténeti szerepének értelmezése.</p> <p>A televízió valóságfelfogásának értelmezése a médium megjelenésétől a valóságshow műsorokig.</p>	
Cselekményelemzés	<p>A fordulatok és az epizódok különválasztása, a cselekmény tér-idő folyamatának és okozati</p>	<p>A műfaji konvenciók és a formanyelv cselekményre gyakorolt hatásának felismerése; a</p>

	rendjének összeállítása adott mozgóképi szövegek értelmezésében. Alapvető műfaji jellegzetességek (helyszín és idő, szereplők, fő téma, jellegzetes fordulatok, atmoszféra) felismerése adott mozgóképi szövegek elemzésében és értelmezésében.	cselekményen belüli és azon kívüli elemek elkülönítése.
A mozgóképi szövegek jelentése	Jelentéstulajdonítás a legfontosabb filmnyelvi kódok (látványszervezés, szerepjáték, montázs, elbeszélés) értelmezésével adott mozgóképi szövegek esetében.	

3. Mozgóképi szövegalkotás

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Egyszerű mozgóképi vagy médiaszövegek megszerkesztése	Szövegalkotási ismeretek és képességek bizonyítása (több beállításból álló, értelmes mozgóképi szekvencia, fotósorozat vagy más médium eszközeit használó rövid terjedelmű komplett szöveg, alkotás) megtervezése és kivitelezése a projekt munka során)	

4. Műfaj- és műismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A filmkultúra kettőssége	A tömeg- és a magas/artistikus kultúra fogalmának elhatárolása. A műfaji és a szerzői filmalkotások megkülönböztetése és	A kultúrahasadás jelenségének, okainak és következményeinek bemutatása és értékelése.

	<p>összehasonlítása. Az archetípus fogalmának ismerete, archetípusok felismerése (<i>pl. archetipikus konfliktusok, karakterek</i>) és azok konkrét formáinak értelmezése adott mozgóképi alkotás értelmezésében. A szerzői filmek sajátosságainak (a nemzeti magaskultúrába ágyazottság, elitista alkotás- és befogadásmód, hétköznapiság dominancia, stílusközpontúság, szoros kapcsolat a társművészetekkel) ismerete.</p>	
<p>Műfaji jellemzők</p>	<p>A tömegfilmek sajátosságainak (sztárkultusz, iparszerűség és gazdasági meghatározottság, nézőszám-maximalizálásra törekvés, szórakoztatás-központúság, akció-és látványközpontúság, műfaji jegyek, fogyasztói minták kiváltása és követése, multiplex-terjesztés) felismerése és bemutatása adott közönségfilmek segítségével. A legjellemzőbb műfajok (melodráma, vígjáték, burleszk, western, akciófilm, krimi, thriller, horror, sci-fi) közül három szabadon választott műfaj alapvonásainak ismertetése egy-egy hozzárendelhető film vázlatos elemzésével – a témaválasztásban, a motívumhasználatban és az elbeszélésmódban megfigyelhető hasonlóságok alapján.</p>	<p>Egy szabadon választott tömegfilmes alkotói életmű (<i>pl. Chaplin, Ford, Hitchcock, Spielberg</i>) bemutatása.</p>

5. Korstílusok, szerzők és művek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Korstílusok	<p>A téma-, szereplő- és környezetválasztás, a filmnyelvi kifejezőeszközök (látvány, montázs, történetmesélés) használata, a filmtörténeti hagyományokhoz való viszony és a film szerepéről való elképzelések szempontjából megfigyelhető stiláris hasonlóságok és különbségek felismerése.</p> <p>A (német) expresszionizmus, a francia és a szovjet-orosz avantgárd, az (olasz) neorealizmus, a francia és a csehszlovák új hullám jellemzőinek azonosítása a korszakot meghatározó alkotók és művek alapján.</p>	<p>A szerzőiség stílusjegyeinek (személyes világlátás, az alkotóra jellemző formanyelvi jegyek) felismerése és bemutatása.</p> <p>A film stílustörténeti korszakaihoz nehezen besorolható ún. „nagy mesterek” (pl. <i>Antonioni, Bergman, Bunuel, Cassavetes, Fellini, Godard, Kurosava, Pasolini, Tarkovszkij, Welles</i>) közül egy alkotó életművének alaposabb bemutatása a legfontosabb művek és a szerzőt jellemző témák, stiláris eszközök alapján.</p>

6. Egyetemes filmtörténeti ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A filmtörténet kezdetei, az ősfilm		A Lumiere-fivérek és Melies munkásságának ismerete.
A némafilmművészet	<p>A német expresszionizmus jellemzése, egy meghatározó művének ismerete.</p> <p>A szovjet-orosz montázsiskola jellemzése, két meghatározó művének ismerete.</p>	<p>Griffith filmművészeti jelentőségének értékelése.</p> <p>A francia filmes avantgárd jellemzése, két meghatározó művének ismerete.</p>
A hangosfilmművészet kialakulása	Az (olasz) neorealizmus jellemzése, két meghatározó művének ismerete.	A lírai realizmus jellemzése, egy meghatározó művének ismerete.
A modern film	A fontosabb nemzeti új hullámok (pl. <i>francia, csehszlovák, angol, német</i>) jellemzése, néhány meghatározó mű ismerete.	Új Hollywood jellemzése, néhány meghatározó mű ismerete.

A kortárs film		A Dogma mozgalom jellemzése, legalább két meghatározó mű ismerete.

7. Magyar filmtörténeti ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A magyar film a második világháború előtt		A meghatározó műfajok (vígjáték és melodráma) jellemzése, néhány alapvető/kiemelt mű ismerete.
Az új magyar film az ötvenes évektől a rendszerváltásig	A magyar film néhány jelentős alkotója közül két rendező (pl. <i>Fábri Zoltán, Makk Károly, Jancsó Miklós, Szabó István, Huszárík Zoltán, Bódy Gábor, Jeles András, Tarr Béla</i>) munkásságának vázlatos bemutatása (az életmű helye és jelentősége a magyar film történetében). Az ún. budapesti iskola jellemzése, két fontosabb alkotás ismerete.	A magyar film néhány jelentős alkotója közül két rendező (pl. <i>Fábri Zoltán, Makk Károly, Jancsó Miklós, Szabó István, Huszárík Zoltán, Bódy Gábor, Jeles András, Tarr Béla</i>) munkásságának vázlatos bemutatása (az életmű helye és jelentősége a magyar film történetében). Az ún. budapesti iskola jellemzése, néhány fontosabb alkotás ismerete.
A kortárs magyar film	Három– szabadon választott – a rendszerváltás után készült, jelentősebb magyar film részletező ismertetése (<i>Pálfy György, Mundruczó Kornél, Fliegauf Bence, Hajdu Szabolcs, Kocsis Ágnes</i> munkái közül).	Az ezredforduló utáni magyar film néhány fontosabb alkotója (<i>Pálfy György, Mundruczó Kornél, Fliegauf Bence, Hajdu Szabolcs, Kocsis Ágnes</i>) szerzői karakterének vázlatos bemutatása.

8. Média a mindennapi életben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A társadalmi nyilvánosság	A közszféra-magán-szféra, a nyilvánosság, a médiakonvergencia és a diskurzus fogalmának ismerete; a modern társadalmi nyilvánosság kialakulását	A nyilvános szereplés során követendő és elvárható etikai szempontok alkalmazása (pl. <i>interjúhelyzetben</i>).

	<p>elősegítő fontosabb tényezők szerepének kifejtése (pl. a <i>technikai sokszorosítás, a technikai képrögzítés-képközvetítés, a távközlés, digitalizáció</i>).</p> <p>Annak ismerete, hogy milyen alapvető tényezőktől függ valamely kor és társadalom nyilvánossága.</p> <p>A média napirend kijelölő szerepének a bizonyítása aktuális médiapéldákkal.</p> <p>A média legfontosabb társadalmi szerepeinek (pl. <i>tájékoztató, „örkutyá”-szerep, közösségteremtő-szerep, a morális értékrend formálása</i>) ismerete.</p> <p>A nyilvános szereplés során követendő és elvárható etikai szempontok ismerete.</p>	
Mediatizált információforrások használata	<p>Az egyes médiumokban használatos szövegtípusok (pl. <i>újsághírek, riportok és tanulmányok, rádióműsorok, filmek, televíziós műsorok, Web-lapok, CD-ROM-ok, digitális archívumok</i>) mint információs források tudatos, szelektív és célirányos használata (pl. a <i>projektmunkában</i>).</p>	
Online média használata	<p>Az internethasználat biztonságának problémái (pl. személyes adatok védelme, hamis vagy megbízhatatlan oldalak, információk kiszűrése, ismerkedés veszélyei) ismerete.</p> <p>Az internetes és mobilkommunikáció fontosabb sajátosságainak (pl. interaktivitás, a kommunikáció térbeli és időbeli szabadsága, figyelemmegosztás, multitasking, virtuális kapcsolatok, konstruált</p>	<p>A mindennapi kommunikáció digitális technológián alapuló formáinak (chat, SMS, e-mail, fórum) és nyelvi sajátosságai (pl. szókincs, szavak alakváltozatai, mondat szerkesztés, az érzelm kifejezés eszközei) értelmező ismerete.</p>

	személyiségek, anonimitás és annak korlátai, e-részvétel, e-demokrácia, amatőr és professzionális tartalomgyártás, médiahasználat más emberek jelenlétében és annak normái) tudatosítása.	
A média és az életmód	A médiumok – elsősorban a rádió, a televízió és az online sajtó – műsorrendjének, honlap-struktúráinak, az intézmény vagy csatorna-image kialakításának a befogadók életmódjára, műsorválasztási preferenciáira gyakorolt hatásainak bemutatása.	A fontos tömegkommunikációs modellek (transzmissziós, rituális, propaganda-reklám, befogadási modell) működésének szemléltetése önállóan gyűjtött médiapéldák alapján (pl. rövid szóbeli vagy írásbeli beszámoló, esettanulmány formájában).

9. A médiaszövegek befogadása és a média közönsége

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Intertextualitás, sorozatelv	A sorozatelv fogalma, hatása a szövegek megszerkesztésére és befogadására. A sorozatszerű szerkesztés célja és hatása a befogadóra (<i>pl. szappanoperák, hírek, reklámkampányok esetén</i>). A hírmédia médiaszövegeinek mint történetkezdemények közrebocsátott értelmezési javaslatainak az elemzése; a fontosabb újságírói modellek (elkötelezett, pártos, objektív-semleges, bulvár) ismerete.	Aktuális médiapéldákkal annak a jelenségnek a bemutatása, hogy a médiaszövegek rendszeresen utalnak más médiaszövegekre, s a befogadó olykor csak a megelőző vagy következő szövegek, közlemények alapján értheti meg az adott textust (<i>pl. hírek</i>). A médiaszövegek mint történetkezdemények közrebocsátott értelmezési javaslatainak az elemzése; a fontosabb újságírói modellek (elkötelezett, pártos, objektív-semleges, bulvár) ismerete és alkalmazása konkrét médiaszövegek esetében.
A befogadást befolyásoló tényezők	Az egyirányú kommunikáció dominanciájának majd csökkenésének, az interaktivitás módjainak, szerepének ismerete a tömegkommunikációban. A lineáris és nemlineáris olvasás fogalmának ismerete.	Nemlineáris szövegek szerkezeti felépítésének elemzése. Alkalmos példákkal a hálózati kommunikáció életmódra, életminőségre vonatkozó hatásainak bemutatása, a <i>személyiség</i> felbontása és

	<p>A befogadásra a szövegen túl hatást gyakorló tényezők: kulturális kompetencia (a befogadó tudása, tapasztalata és ízlése); a közönség kulturális és társadalmi környezete (gazdasági, szociális, etnikai helyzet, életkor és nemi identitás), a befogadás környezete (pl. újságolvasás, rádiózás, tévénézés, szörfözés a világhálón), illetve ezek hatása az egyes médiaszövegek, szövegtípusok elfogadására vagy elutasítására.</p> <p>A médiaipar globalizálódásának jelei és következményei (pl. a nemzeti identitás veszélyeztetése és átalakulása) a médiaszövegek kódolásában és terjesztésében.</p> <p>A közönség eltérő szerepeinek értelmezése: a befogadó mint fogyasztó, a közönség mint állampolgár, a közönség mint nő vagy férfi.</p> <p>A legfontosabb médiahatáselméletek (pl. direkt, korlátozott, használati-érték, kultivációs modellek) ismerete</p>	<p>megsokszorozása kapcsán az online médiahasználat veszélyeinek (pl. függőség, elmagányosodás, egészségkárosodás) értelmezése.</p>
A sztár	<p>A sztár szerepének felismerése és értelmezése a filmen és a médiában néhány film és médiasztár jellemzésével.</p>	<p>A sztárfogalom kialakulása és módosulása.</p>
Új médiatechnológiák	<p>A mediatizált közlésmód új jelenségeinek (pl. interaktivitás, multimédia, hálózati kommunikáció, virtuális valóság, médiakonvergencia) jellemzése, a befogadási folyamatra gyakorolt hatásuk bemutatása és értékelése.</p>	

10. Médiaintézmények

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A médiaszöveg mint termék	A tömegkommunikációs folyamatra ható főbb gazdasági tényezők bemutatása, az iparszerű és piacelvű működés (pl. a maximális fogyasztásra készítés elve, a közönség mint vevő és mint áru, a műsoridő mint tulajdon) értelmezése.	Néhány jellemző adat (pl. a hazai film-és televíziós ipar nagyságrendje, a közpénzek és a „reklámtorta” mértéke) ismerete és értelmezése.
A médiaipar intézményei	A közszolgálati és kereskedelmi médiaintézmények jellemzése néhány példa alapján.	A független és alternatív médiaintézmények, szakosított csatornák és tematikus-specializálódott média-vállalkozások jellemzése alkalmas példák alapján.
A médiaipar ellenőrzése	A médiaipar jogi és etikai szabályozásának alapelvei (pl. önellenőrzés, a válaszadás lehetősége, a magánélet tiszteletben tartása, a közszereplőkkel kapcsolatos szabályok, a hátrányos megkülönböztetés tilalma). A törvények és szabályok betartását ellenőrző hazai intézmények megnevezése, beavatkozásuk (pl. a reklámidő túllépéséért, a fiatalokat károsan érintő műsorokkal – elsősorban az indokolatlan erőszak-megjelenítéssel kapcsolatos - döntések) jellemző példáinak ismertetése az adott időszakból. A médiatörvény és a monopóliumellenes törvények legfontosabb szabályozó eszközeinek (pl. a tőkekoncentráció limitálása, kvóták, hírszolgáltatás előírása) ismerete.	A rasszizmus és a gyűlöletbeszéd tilalmának és a szólásszabadság elvének konfliktusa ismerete, értelmezése a médiaszabályozás szempontjából.

	Az újságíró szabadsága és ennek korlátai; a szerzői jog; az információhoz való jog; a rágalmazással kapcsolatos, a kiskorúak védelmét és a politikai befolyásolástól való védelmet szolgáló főbb szabályozások ismerete.	
--	--	--

11. A reprezentáció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Manipuláció, a valóság sztereotip és torzított megjelenítése a médiában	<p>A reprezentáció fogalmának ismerete, a tapasztalati és a médiavalóság eltéréseinek felismerése és bemutatása a nemi szerepek, a kisebbségek és az etnikumok, az eszmék és politikai formációk médiareprezentációjának jellegzetes példáin keresztül, jellemző sztereotípiák bemutatása bizonyos társadalmi csoportok reprezentációjában. Fontosabb érvek és ellenérvek ismerete és alkalmazása, amelyek a média tömegbefolyásolási, közönségmanipulációs hatását kívánják bizonyítani vagy cáfolni.</p> <p>A manipuláció és a médiaipari selejt megkülönböztetése egymástól.</p> <p>A médiaoptimizmus és -pesszimizmus fogalmának, alapvető érvekészletének ismerete.</p>	<p>A morális pánik fogalmának ismerete</p> <p>Fontosabb érvek és ellenérvek ismerete és alkalmazása, amelyek a média agresszivizáló hatását kívánják bizonyítani vagy cáfolni.</p>

12. Jellegzetes televíziós műsortípusok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hírműsorok	A hír, a hírtérték, az infotainment és a vélemény fogalmainak ismerete és elkülönítésük adott médiaszövegben. A hírműsorszerkesztés elemi formáinak és normáinak ismerete és érvényesülésük kritikus megítélése.	A hírműsorok show-szerű átalakulásának értékelése. A televíziós dokumentarizmus átalakulásának értékelése.
Reklám	A reklám mint alkalmazott művészeti forma értelmezése adott médiaszöveg esetében. A reklámok címzettjének/célcsoportjának meghatározása. A reklámozásban alkalmazott néhány gyakori befolyásolási technika felismerése és értékelése.	A reklám szerepe a média-intézményrendszer fenntartásában és befolyásolásában játszott szerepének értékelése.
Folytatásos teleregény (szappanopera)	A szériaelv megjelenési formáinak felismerése és jellemzése. A teleregény szerkezeti sajátosságainak ismerete és bemutatása alkalmas példán.	
Show-műsorok	Valóságshow-műsorok (reality) jellemzése mint a jóízlés, a humánus, az önrendelkezés kikezdése másfelől annak az elemi igénynek a megvalósulása, amelyben az egyszerű ember az elit helyett magát láthatja viszont a nyilvánosságban.	A show-műsorok forrásainak és rokon műfajainak ismerete (pl. <i>varieté, cirkusz</i>); a leggyakoribb showműsor-változatok ismerete és jellemzése. A show külsőségeinek, a közönség és a show műsorvezetője (showman) szerepének jellemzése. A valóság és show viszonyának megfigyelése és értelmezése alkalmas példán.
Számítógépes játék		Választott számítógépes játék elemző bemutatása (pl. prezentáció keretében) cselekményvezetés, szereplők rendszere és a felkínált identitások, megformáltság

		(képi világ, hangeffektusok), az interaktivitás lehetőségei szerint.
--	--	--

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint			Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	Projekt	180 perc	Projekt	20 perc
50 pont	50 pont	60 pont	60 pont	30 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint		
	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	DVD-lejátszó és televízió vagy kivetítő	NINCS	DVD-lejátszó és televízió vagy kivetítő	NINCS	NINCS

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint		
	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	projektfeladatok	NINCS	projektfeladatok	tételsor
Mikor?	NINCS	Október 15. (November 1.); Április 15. (Május 1.)	NINCS	Október 15.; Április 15.	Jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint				
Gyakorlati vizsga		Írásbeli vizsga		
		180 perc		
Projekt		Feladatsor		
Médiaszöveg és munkanapló elkészítése („A” feladat)	Esszé elkészítése („B” feladat)	Fogalom- és tárgyismeret	Mozgóképi szövegértés	Média minisszé
25 pont	25 pont	10 pont	25 pont	15 pont
50 pont		50 pont		

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A feladatsor minden esetben tartalmaz egy DVD-re rögzített, néhány (kb. 5-15) perc hosszúságú filmrészletet vagy televíziós műorrészletet. Az írásbeli vizsga során először a feladatlaphoz tartozó film- vagy műorrészletet kell a vizsgázóknak megtekinteniük, majd a feladatlapon szétosztását követően a vizsgázók három percet kapnak a filmrészlettel kapcsolatos kérdések tanulmányozására. Ezt követően a vizsgázók másodszor is megnézik a részletet, majd megkezdik a munkát.

A részlet megtekintésére még egy alkalommal (a beadást megelőző utolsó fél óra kezdetén) harmadszor is lehetőséget kell biztosítani a vizsgázóknak, amennyiben azt bárki közülük igényli.

Vizsgacsoportonként szükséges eszköz a DVD-lejátszó és televízió vagy kivetítő, ezeket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A vizsgázók a feladatlapokon levő információkon kívül semmilyen segédeszközt nem használhatnak.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga feladatlapja három részből áll:

- tartalmaz néhány, elsősorban az ismereteket és a tudást mérő feladatot;
- a mozgóképi szövegértés képességének mérésére tartalmaz egy előzetesen nem látott, a vizsga során megtekintett mozgóképi szöveggel (filmrészlettel, televíziós műsorrészlettel) kapcsolatos kérdéssort, illetve a látott részlethez kapcsolódó részletesebben kifejtendő, elemző jellegű kérdést;

- tartalmazza valamely tömegkommunikációval kapcsolatos probléma felvetését, mellyel kapcsolatban rövid esszéisztikus kifejtést vár el a vizsgázótól.

Az írásbeli vizsgarészhez kapcsolódó nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsga értékelését központi javítási-értékelési útmutató alapján a szaktanár végzi.

A tesztlap feladatsoraiban megjelenő rövid, kifejtést-érvelést igénylő feladatok értékelése során minősíteni kell:

a) a probléma értelmezésének minőségét, a feladat megoldása során alkalmazott ismeretek mértékét, azok érvényességét;

b) a szöveg áttekinthetőségét (logikus szerkezetét) és érveléstechnikáját, annak stiláris színvonalát;

c) az önálló megfigyelések, felvetések előfordulását és minőségét.

A feladatsor első részét képező ismereteket és tudást mérő feladatokra maximálisan 10, a mozgóképi szövegértés mérésére vonatkozó feladatokra hibátlan megoldás esetén maximálisan 25, míg a médiaismerettel kapcsolatos esszé jellegű feladatra további 15 pont szerzhető. A vizsgadolgozat maximális összpontszáma így 50 vizsgapont lehet.

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsga önálló munka keretében kidolgozandó két különböző projektfeladat megoldásából áll. A központilag meghatározott hat vizsgafeladatot a szaktanár további két projektfeladattal egészítheti ki.

Az elkészült projektmunkát a vizsgabizottságot működtető intézményben kell legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig beadni, és azt a továbbiakban írásbeli vizsgadolgozatként kell kezelni.

A gyakorlati projektmunka tartalmi és formai jellemzői

A központilag közzétett feladatok közül három minden esetben valamely médiaszöveg és a hozzá tartozó munkanapló elkészítésére vonatkozik („A” feladat), míg a további három feladat esszé típusú („B” feladat). A vizsgázó a projektfeladatok közül egy „A” és egy „B” típusú feladatot köteles választani oly módon, hogy a választott feladatok legalább egyike a központilag közzétett feladatok valamelyike.

A vizsgázó gyakorlati vizsgamunkájának tartalmaznia kell:

a) egy médiaszöveget („A” feladat), amely lehet pl. rövid videofilm vagy műsorelőzetes, riportázs, reklám, portré, hanganyag, fotósorozat, animációs munka, plakát, képregény, storyboard, számítógépes honlap vagy amely egyéb kreatív formában valósulhat meg;

b) egy esszét, minitanulmányt („B” feladat), amely önálló irodalmazás, kutatás, elemzés alapján készül.

Az „A” feladathoz kötelezően mellékelni kell egy maximum 750 szóból álló munkanaplót, vagyis értelmező kommentárt. Ebben röviden ki kell térni a feladatválasztással kapcsolatos vizsgázói motivációkra, a munka tervezése és kivitelezése során felmerült főbb döntési helyzetekre, a feladatmegoldással kapcsolatos személyes élményekre, továbbá a szöveget a vizsgázó önértékelő megjegyzéseivel kell zárni.

Az esszéjellelű feladatok megoldásaként egy maximum 1000-1500 szóból (4-6 oldal) álló szöveget kell elkészíteni. Ha ebben a vizsgázó kritikai, elméleti szöveget interpretál vagy idéz, akkor a tudományos közleményeknél megszokott hivatkozásokat és irodalomjegyzéket is csatolni kell (ezek a megjelölt terjedelmen kívül esnek).

A tavaszi vizsgaidőszakra vonatkozó központi vizsgafeladatok minden év október 15-éig, az őszi vizsgaidőszakra vonatkozók április 15-éig kerülnek nyilvánosságra. A szaktanárok által kiadott feladatokat a tavaszi vizsgaidőszakra vonatkozóan legkésőbb november 1-jéig, az őszi vizsgaidőszakra vonatkozóan május 1-jéig kell az adott intézményben a vizsgázók számára közzétenni.

A gyakorlati projektmunka értékelése

Amennyiben a vizsgázó két azonos típusú feladat megoldását adja be, akkor, a nyilvánosságra hozott feladatok sorrendje szerinti első megoldott feladatát kell értékelni, a másik automatikusan 0 ponttal értékelendő.

A projektmunka értékelése során - a munka jellegét figyelembe véve - a szaktanár feladatonként az alábbi szempontok szerint minősíti a megoldásokat:

A gyakorlati (kreatív) feladatnál értékelni kell

a) az elképzelés megtervezettségét, a megvalósítás előkészítettségét és a munka szervezettségét;

b) a munka dokumentáltságának minőségét és az elkészített anyaggal kapcsolatos (ön)reflexió színvonalát;

c) a kivitelezés technikai és esztétikai minőségét, ötletességét, személyességét;

d) a prezentáció formai színvonalát.

Az esszétípusú feladatnál értékelni kell

a) a probléma értelmezésének minőségét, a feladat megoldása során felhasznált háttéranyagok és ismeretek érvényességét,

b) a szöveg áttekinthetőségét (logikus struktúráját) és érveléstechnikáját, stiláris színvonalát,

c) az önálló megfigyelések, felvetések előfordulását és minőségét,

d) a prezentáció formai színvonalát.

A központi javítási-értékelési útmutató alapján a fentiekben írt szempontokat érvényesítve feladatonként összesen 25-25 pont adható. A gyakorlati vizsgafeladatokra a vizsgázó így maximálisan 50 vizsgapontot szerezhet.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint							
Gyakorlati vizsga			Írásbeli vizsga			Szóbeli vizsga	
			180 perc			20 perc	
Projekt			Feladatsor			Tételkifejtés	
Média- szöveg és munkanapló elkészítése („A” feladat”)	Esszé elkészítése („B” feladat)	„C” feladat elkészítése	Fogalom- és tárgyismeret	Mozgóképi szövegértés	Média miniesszé	Mozgóképi altételsor	Média altételsor
20 pont	20 pont	20 pont	15 pont	30 pont	15 pont	15 pont	15 pont
60 pont			60 pont			30 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A feladatsor minden esetben tartalmaz egy DVD-re rögzített, néhány (5-15) perc hosszúságú filmrészletet vagy televíziós műsorrészletet. Az írásbeli vizsga során először a feladatlaphoz tartozó film- vagy műsorrészletet kell a vizsgázóknak megtekinteniük, majd a feladatlapon szétosztását követően a vizsgázók három percet kapnak a filmrészlettel kapcsolatos kérdések tanulmányozására. Ezt követően a vizsgázók másodszor is megnézik a részletet, majd megkezdik a munkát.

A részlet megtekintésére még egy alkalommal (a beadást megelőző utolsó fél óra kezdetén) harmadszor is lehetőséget kell biztosítani a vizsgázóknak, amennyiben azt bárki közülük igényli.

Vizsgacsoportonként szükséges eszköz a DVD-lejátszó és televízió vagy kivetítő, ezeket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A vizsgázók a feladatlapon levő információkon kívül semmilyen segédeszközt nem használhatnak.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga feladatlapja három részből áll:

- tartalmaz néhány, elsősorban az ismereteket és a tudást mérő feladatot;
- a mozgóképi szövegértés képességének mérésére tartalmaz egy előzetesen nem látott (ismeretlen) mozgóképi szöveggel (filmrészlettel, televíziós műsorrészlettel) kapcsolatos kérdéssort, illetve egy, a látott részlethez kapcsolódó részletesebben kifejtendő, elemző jellegű kérdést;
- tartalmazza valamely tömegkommunikációval kapcsolatos probléma felvetését, mellyel kapcsolatban rövid esszéisztikus kifejtést vár el a vizsgázótól.

Az írásbeli vizsgarészhez kapcsolódó nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

A feladatsorban megjelenő rövid, kifejtést-érvelést igénylő feladatok értékelése során minősíteni kell:

- a) a probléma értelmezésének minőségét, a feladat megoldása során alkalmazott ismeretek mértékét, azok érvényességét;

b) a szöveg áttekinthetőségét (logikus szerkezetét) és érveléstechnikáját, annak stiláris színvonalát;

c) az önálló megfigyelések, felvetések előfordulását és minőségét.

A feladatlap első részét képező, ismereteket és tudást mérő feladatokra maximálisan 15, a mozgóképi szövegértés mérésére vonatkozó feladatokra hibátlan megoldás esetén maximálisan 30, míg a médiaismerettel kapcsolatos esszé jellegű feladatra további 15 pont szerezhető.

A feladatlap maximális összpontszáma így 60 vizsgapont lehet.

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsga önálló munka keretében kidolgozandó három különböző projektfeladat megoldásából áll. A közzétett hat középszintű vizsgafeladathoz további három emelt szintű projektfeladat társul.

Az elkészült projektmunkát legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig kell beadni, és azt a továbbiakban írásbeli vizsgadolgozatként kell kezelni.

A gyakorlati projektmunka tartalmi és formai jellemzői

A központilag közzétett (a középszintű gyakorlati vizsgáéval azonos) feladatok közül három minden esetben valamely médiaszöveg és a hozzá tartozó munkanapló elkészítésére vonatkozik („A” feladat), további három feladat esszé típusú („B” feladat), míg a csak az emelt szintű vizsgára közzétett három feladat („C” feladat) típusa bármelyik lehet.

A vizsgázó a projektfeladatok közül egy „A”, egy „B” és egy „C” típusú feladatot köteles választani.

A vizsgázó gyakorlati vizsgamunkájának tartalmaznia kell:

a) egy médiaszöveget („A” feladat), amely lehet pl. rövid videofilm, film/előzetes, riportázs, reklám, portré, hanganyag, fotósorozat, animációs munka, plakát, képregény, story-board, számítógépes honlap stb. vagy amely egyéb kreatív formában valósulhat meg;

b) egy esszét, minitanulmányt („B” feladat), amely önálló irodalmazás, kutatás, elemzés alapján kerül elkészítésre;

c) egy további médiaszöveget vagy esszét („C” feladat).

Az „A”-típusú feladatokhoz kötelezően mellékelni kell egy maximum 750 szóból álló munkanaplót, vagyis értelmező kommentárt. Ebben röviden ki kell térni a feladatválasztással kapcsolatos vizsgázói motivációkra, a munka tervezése és kivitelezése során felmerült főbb döntési helyzetekre, a feladatmegoldással kapcsolatos személyes élményekre, továbbá a szöveget a vizsgázó önértékelő megjegyzéseivel kell zárni.

A „B”-típusú (esszé jellegű) feladatok megoldásaként egy maximum 1000-1500 szóból (4-6 oldal) álló szöveget kell elkészíteni. Ha ebben a vizsgázó kritikai, elméleti szöveget interpretál vagy idéz, akkor a tudományos közleményeknél megszokott hivatkozásokat és irodalomjegyzéket is csatolni kell (ezek a megjelölt terjedelmen kívül esnek).

A tavaszi vizsgaidőszakra vonatkozó központi vizsgafeladatok minden év október 15-éig, az őszi vizsgaidőszakra vonatkozók április 15-éig kerülnek nyilvánosságra.

A gyakorlati projektmunka értékelése

Amennyiben a vizsgázó három olyan feladat megoldását adja be értékelésre, melyek egyike sem C-típusú feladat, úgy az összes feladatot 0 ponttal kell értékelni.

Amennyiben a vizsgázó két vagy három azonos típusú feladat megoldását adja be, akkor feladattípusonként a nyilvánosságra hozott feladatok sorrendje szerinti első megoldott feladatát

kell értékelni, a többi feladat - az adott feladattípuson belül - automatikusan 0 ponttal értékelendő.

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A gyakorlati (kreatív) feladatnál értékelni kell

a) az elképzelés megtervezettségét, a megvalósítás előkészítettségét és a munka szervezettségét;

b) a munka dokumentáltságának minőségét és az elkészített anyaggal kapcsolatos (ön)reflexió színvonalát;

c) a kivitelezés technikai és esztétikai minőségét, ötletességét, személyességét;

d) a prezentáció formai színvonalát.

Az esszé típusú feladatnál értékelni kell

a) a probléma értelmezésének minőségét, a feladat megoldása során felhasznált háttéranyagok és ismeretek érvényességét;

b) a szöveg áttekinthetőségét (logikus struktúráját) és érveléstechnikáját, stílári színvonalát;

c) az önálló megfigyelések, felvetések előfordulását és minőségét;

d) a prezentáció formai színvonalát.

A központi értékelési útmutató alapján a fentiekben írt tartalmi (a, b, c) szempontokat érvényesítve feladatonként maximálisan 18, a prezentáció formai színvonalára pedig további 2, összesen 20 pont adható. A gyakorlati vizsgafeladatokra a vizsgázó így maximálisan 60 vizsgapontot szerezhethet.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg. Az altételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtjenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.) Ha az altétel önálló álláspont megfogalmazását igényli, akkor a vizsgázónak az ezzel kapcsolatban felmerülő kérdésekre is válaszolnia kell.

A szóbeli vizsgán a vizsgázónak két altételt kell húznia és kifejtjenie.

Az altételsorok legalább 8-8 altételt tartalmaznak.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A két altételsor közül az egyik a mozgóképkultúra, a másik a média világához kapcsolódó ismereteket, értelmezési képességeket ellenőrző altételeket tartalmaz.

Nyilvánosságra hozható a központi tételsor, a jogszabály szerint.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központi értékelési útmutató alapján, a következő szempontok szerint történik:

- a vizsgázó által kifejtettek mennyiben merítik ki tartalmilag az altétel címében megjelölt témát;

- logikusan fölépített-e a vizsgázó előadása, megfelel-e az ilyen típusú szóbeli közléstől elvárható követelményeknek;

- mennyiben önálló a vizsgázó szóbeli teljesítménye (pl. szüksége volt-e segítő kérdésre), mennyire rendszerezett és mély a tudása (pl. hogyan reagált a tantárgyi bizottság által esetlegesen felvetett kérdésekre).

A szóbeli vizsgán a vizsgázó teljesítményét a két altételre adott maximálisan 15-15 ponttal kell értékelni, tehát összesen 30 pont szerezhető.”

13. Az R. Mellékletének RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„VIZUÁLIS KULTÚRA

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

A részletes követelmények felépítése és használata

A részletes vizsgakövetelmények az érettségi vizsgán számon kérhető tananyag tartalmi vonatkozásait, továbbá az adott ismeretek elsajátításának szintjét határozzák meg közép- és emelt szinten.

A vizuális kultúra középszintű érettségi vizsgakövetelményeinek teljesítése azt tanúsítja, hogy a vizsgázó az általános műveltséghez szükséges vizuális ismeretek birtokában van, megfelelő jártasságokkal, készségekkel, képességekkel rendelkezik mind a vizuális alkotás, mind a befogadás területén, ami alkalmassá teszi a mindennapi életben szükséges ismeretek felhasználására és azok képesség szintű alkalmazására.

A vizuális kultúra emelt szintű érettségi vizsgakövetelményei - a tárgy iránt nagyobb érdeklődést feltételezve - a vizsgázónak középszintet meghaladó, komplexebb szakirányú ismereteit, jártasságait, készségeit, képességeit írja le a vizuális alkotás és befogadás területén. Az emelt szintű tudás az ismeretek mélysége - azaz összefüggések értelmezése, önálló alkalmazás, problémamegoldás - az alkotó képességek és alkotó gondolkodás magas szintű felhasználásának tekintetében arányosan növekszik a középszinthez képest.

A részletes vizsgakövetelmények támaszkodnak a kerettantervi követelményekre, ennek megfelelően az érettségi vizsgakövetelmények nem haladhatják meg a vizuális kultúra tantárgy 12 évfolyamra szóló kerettantervi követelményeit. A vizsgakövetelmények és a kerettantervi követelmények szerkezete különbözik, mert míg az előbbi, az adott tanulási szakasz lezárására, a vizsga módjához alkalmazkodva összegző jelleggel fogalmazza meg az adott tantárgy elvárt követelményeit, addig az utóbbi dokumentum a tanulószervezést, a fejlesztési folyamat tervezését segíti.

A vizuális kultúra részletes követelményrendszere mindkét vizsgaszinten két fő részre tagolódik, az alkotás és a befogadás tevékenységrendszerek követelményeinek leírására.

Kompetenciák

-A vizuális jelenségek megfigyelése, széles körű elemző vizsgálata, esztétikai és kommunikációs szempontok szerinti megítélése.

-A vizuális nyelv elemeinek ismerete és megfelelő használata az alkotó tevékenység során, valamint ezen ismeretek segítségével vizuális alkotások elemzése.

-A különböző köznapi és művészi vizuális közlésformák gyakorlati alkalmazása, továbbá sajátos és közös vonásainak bemutatása, sokrétű értelmezése, kritikus megítélése.

-A köznapi vizuális kommunikáció során értelmezhető vizuális közlések létrehozása a közlés céljának megfelelő formában és alkalmas technikával.

-Vizuális információk tudatos befogadása pontos vizuális megfigyelés és megfelelő értelmezés alapján.

-Tárgyak, vizuálisan érzékelhető jelenségek ábrázolása, valamint elképzelt dolgok, elvont gondolatok, érzések kifejezése különböző vizuális eszközökkel.

-Tárgyak, a köznapi vizuális környezet elemző vizsgálata, különböző szempontok szerinti megítélése.

-A környezettudatos gondolkodás fontosságának megértése és bemutatása.

-A képzetekben gazdag képi látásmód alkalmazása és ennek árnyalt vizuális kifejezése.

-Időben és térben eltérő kultúrák és művészeti korszakok művészi értékeire vonatkozó ismereteinek bemutatása, értelmezése és elemzése.

-Vizuális megjelenések kultúrák közvetítő szerepének megértése és bemutatása.

-Az adott feladatnak megfelelő szintű pszichomotorikus és technikai készségek használata.

-Leíró, értelmező, elemző munka során a megfelelő vizuális és textuális közlésformák kiválasztása.

-A vizuális kultúrához kapcsolódó fogalmak, szakkifejezések helyes használata.

-Vizuálisan feldolgozható problémahelyzetek önálló, kreatív megoldása, alkotói folyamat bemutatása.

A) ALKOTÁS

1. Vizuális eszközök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Vizuális nyelv		
1.1.1. A vizuális nyelv alapelemei		
Vonal	A pont, vonal, sík- és térforma, felület adott technikának és adott célnak megfelelő használata. Legalább háromféle minőségű (különböző vastagságú, tónusú, karakterű), a választott eszköznek megfelelő vonal következetes használata szabadkézi rajzban.	A vizuális nyelvi elemek adott technikának és adott célnak megfelelő tudatos használata.
Sík- és térforma	Modell alapján készített leképező jellegű munkában sík- és térforma pontos visszaadása.	Modell vagy elképzelés alapján sík- és térforma adott célnak (pl. formaredukció, nézőpontváltás) megfelelő leképezése.
Tónus, szín	Modell alapján készített leképező jellegű munkában (rajz, festés, vegyes technika) legalább négy különböző tónusfokozat következetes alkalmazása. A megadott színek pontos kikeverése.	Modell alapján vagy emlékezetből készített leképező jellegű munkában (rajz, festés, vegyes technika) legalább hat különböző tónusfokozat következetes alkalmazása.

Tér	A célnak legmegfelelőbb térábrázolási módok kiválasztása.	A legmegfelelőbb térábrázolási módok egyéni, kombinált alkalmazása.
1.1.2. A vizuális nyelvi elemek viszonyai		
Kompozíció (konstrukció)	Az adott célnak (közlés, kifejezés, alkotás) megfelelő kompozíció létrehozása.	A kompozíciós eszközök tudatos alkalmazása a vizuális közlés, kifejezés és alkotás során.
Kontraszt, harmónia	Kontrasztokkal (szín, tónus, forma, méret, felület) történő kiemelés használata az értelmező ábrázolásban. Színharmóniák, szíkontrasztok (fény-árnyék, hideg-meleg, komplementer, magában való, szimultán, mennyiségi, minőségi) használata.	Kontrasztokkal (szín, tónus, forma, méret, felület) történő kiemelés tudatos használata kifejező alkotások létrehozása során. Színharmóniák, szíkontrasztok tudatos alkalmazása tervezőmunka során.
1.1.3. Vizuális nyelv és kontextus	A vizuális nyelv eszközeinek használata különböző kontextusban a kifejező jellegű munkákban.	A vizuális nyelv hatáselemeinek jelentésmódosító átalakítása (pl. a képi környezet megváltoztatásával).
1.2. Technikák		
- Rajzolás	Adott technika adekvát használata. Szabadkézi rajz készítése ceruzával, tollal. Egyszerű műszaki jellegű rajz készítése szabadkézzel, vagy szerkesztve ceruzával és szerkesztőeszközökkel.	Az adott célnak legmegfelelőbb anyagok és technikák kiválasztása. Szabadkézi rajz készítése egy további technikával (pl. szénnel, krétával, pasztellel). Összetettebb műszaki jellegű rajz szerkesztése ceruzával, illetve a szükséges szerkesztőeszközökkel.
- Festés - Kollázs - Nyomtatás - Makettezés modellezés	Festés akvarellal, temperával. Kollázskészítés. Legalább egy kézi sokszorosító eljárás (nyomtatás) alkalmazása (pl. papírmetszet, linómetszet).	Modell- vagy makettkészítés.

- További technikák	Egy további szabadon választott technika alkalmazása (pl. mintázás, fotó, videó, számítógép, vegyes technikák, kézműves technikák). Feliratkészítés sablonnal.	Legalább két szabadon választott technika alkalmazása. Feliratkészítés egy további technikával (pl. betűvágással, számítógéppel).
---------------------	---	--

2. Tevékenységszintek

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Ábrázolás, látványértelmezés		
2.1.1. Formaértelmezés - Arány	Ábrázoló jellegű rajz készítése során természeti és mesterséges formák karakterét meghatározó főbb, a felismerhetőséget biztosító arányok helyes megfigyelése és visszaadása.	Ábrázoló jellegű rajz készítése során természeti és mesterséges formák karakterét meghatározó arányok pontos, részletekre kiterjedő megfigyelése és visszaadása. Ábrázoló jellegű rajzokban a részletek egymáshoz és az egészhez viszonyított arányainak helyes megítélése és visszaadása.
- Forma, alak, karakter	Ábrázoló jellegű rajz készítése során a látvány formáját meghatározó főbb, a felismerhetőséget biztosító jegyek megfigyelése és helyes visszaadása (befoglalóforma, körvonal).	Ábrázoló jellegű rajz készítése során a látvány formáját meghatározó jegyek pontos megfigyelése és helyes leképezése. A formát meghatározó karakterjegyek pontos megragadása emlékezetből.
- Szerkezet, felépítés, működés	Egyszerű tárgyak formakapcsolatait bemutató rajz készítése (pl. szabásrajz, szerkezeti vázlat).	Egyszerű szerkezeti összefüggéseket pontosan értelmező szabadkézi rajz készítése a látvány segítségével és emlékezetből (pl. szerkezeti rajz, metszetrajz, folyamatábra).
- Anyag		Látvány textúrájának, faktúrájának megjelenítése különböző eszközökkel.
2.1.2. Térértelmezés		

- Téri helyzetek	Téri helyzetek egyszerű, értelmező jellegű ábrázolása (pl. alaprajz). Tárgyak, objektumok egymáshoz viszonyított téri helyzetének pontos megjelenítése látvány alapján két vagy három dimenzióban.	Téri helyzetek egyszerű, értelmező jellegű ábrázolása szabadkézi rajzban és szerkesztéssel (pl. alaprajz, magyarázó-közlő rajz), szöveges instrukciók alapján is.
- Nézőpont	Látvány alapján tárgyak, objektumok ábrázolása során a nézőpont következetes megtartása. Adott cél érdekében a látványértelmezés szempontjából optimális nézőpont kiválasztása.	Tárgyak, objektumok ábrázolása során a nézőpont következetes megtartása emlékezetből is.
- Tértmélység	Beállítás alapján a fény-árnyék hatások segítségével a térmélység érzékeltetése (pl. szabadkézi rajzban, festéssel).	A térmélység megjelenítése különböző eszközökkel emlékezetből.
- Térábrázolási konvenciók	Ábrázoló jellegű szabadkézi rajzban választott térábrázolási rendszer következetes alkalmazása. Egyszerű beállításról a kétirányponthoz perspektivikus ábrázolás szabályainak alkalmazása szabadkézi rajzban. Beállításról vagy a látvány axonometrikus képéből az adott tárgy vetületi rajzának elkészítése (Monge-rendszerben) szabadkézi rajzban.	Geometriai térformák perspektivikus és axonometrikus rajzának megszerkesztése. Geometriai térformákból álló összetettebb beállítás vetületi rajza alapján az elképzelt látvány szabadkézi rajzának elkészítése (térrekonstrukció). Adott cél érdekében a megfelelő térábrázolási rendszer kiválasztása és tudatos alkalmazása.
2.1.3. Színértelmezés - Szín- és fényviszonyok	Beállítás alapján szín- és fényviszonyok helyes visszaadása (pl. szabadkézi rajzban, festéssel).	Beállítás vagy elképzelés alapján tárgyak testességének, plasztikus formáinak árnyalt érzékeltetése fény-árnyék hatások segítségével. Beállítás vagy szöveges instrukciók alapján, adott szempontok szerint (pl. hideg-meleg kontrasztra épülő) színvázlat készítése.

2.1.4. Mozgásértelmezés		Egyszerű mozgás fázisainak értelmező jellegű ábrázolása (pl. fázisrajz) szabadkézi rajzban.
<p>2.2. Megjelenítés, közlés, kifejezés, alkotás</p> <p>- Térviszonyok, Kompozíció</p> <p>- Színhatás</p> <p>- Érzelmek</p> <p>- Folyamat, mozgás, idő</p> <p>- Kép és szöveg</p>	<p>Ornamentális és képi kompozíció létrehozása látvány vagy elképzelés alapján.</p> <p>Színek kommunikációs és színdinamikai hatásának alkalmazása egyszerű tervező jellegű feladatban.</p> <p>Érzelmek, lelkiállapotok értelmezhető vizuális kifejezése szabadon választott vizuális formában.</p> <p>Folyamat, történet bemutatása értelmezhető képsorokban (pl. képregény).</p> <p>Adott kép(ek) és szövegrészek egymáshoz viszonyított, a kommunikációs célnak megfelelő elrendezése adott képmezőben (pl. címloldal, borító), hagyományos technikával vagy számítógéppel. Adott tartalomnak leginkább megfelelő betűtípus és kompozíció kiválasztása.</p>	<p>Téri helyzetek szubjektív megjelenítése kifejező jellegű alkotásokban.</p> <p>Képi igényű kompozíció létrehozása látvány, egy adott téma vagy önálló elképzelés alapján.</p> <p>A színek expresszív hatásának felhasználása kifejező jellegű munkákban.</p> <p>Adott cél (pl. adott hangulati hatás) elérésének érdekében adott színviszonylatok átalakítása.</p> <p>Érzelmek, lelkiállapotok, elvont gondolatok értelmezhető vizuális kifejezése síkbeli, térbeli alkotásokban, a kifejezési szándéknak megfelelő megjelenítésben.</p> <p>Elképzelt vagy gyűjtött képi elemekből (pl. montázstechnikával) olyan képi kompozíció összeállítása, amely egy elvont gondolatot, hangulatot vagy lelkiállapotot fejez ki.</p> <p>Rövid mozgóképi közlés, kifejezés megtervezése (pl. képes forgatókönyv).</p> <p>Kép és szöveg együttes alkalmazása adott hatás elérésének az érdekében (pl. amelyben a kép és a szöveg egymás hatását erősíti vagy jelentését módosítja - pl. illusztráció, képregény).</p>

Vizuális információ	Egyszerű, vizuális kommunikáció szándékú felület tervezése adott közlési céllal. Vizuális jelek, szimbólumok egyértelmű, következetes használata (pl. magyarázóközlő rajzokon). Nem vizuális természetű konkrét információk (pl. számszerű adatok: hőmérséklet-ingadozás, népességváltozás) értelmezhető, képi megjelenítése (pl. grafikonon, diagrammal). Színek kódok következetes alkalmazása a magyarázó-közlő ábrázolásban.	Szabadon választott, nem vizuális természetű információk értelmezhető képi jellé (pl. embléma, piktogram) tömörítése.
Tárgyak környezet	és Adott funkcióra csomagolás tervezése. Külső és belső terek különböző funkcióra történő berendezésének, átalakításának megtervezése, a tervek értelmezhető megjelenítése (pl. rajzban, montázssal).	Adott funkcióra egyszerű tárgy, csomagolás tervezése. A tervezéshez szükséges felmérés, kutatás elvégzése. Egyszerű tárgy elkészítése szabadon választott anyagból. A tervezési, megvalósulási folyamat dokumentálása. Adott tárgy, objektum, építészeti tér (pl. felületének, formájának) áttervezése, átalakítása (pl. más jelentés vagy más funkció betöltésére), és a tervek értelmezhető megjelenítése (pl. rajzban, festéssel, montázssal).

B) BEFOGADÁS

1. Vizuális eszközök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Megjelenítés sajátosságai Vizuális nyelvi elemek	A vizuális ábrázolás, közlés, kifejezés legfontosabb	A képi, zenei, irodalmi alkotásokban egyaránt előforduló

	<p>eszközeinek (pont, vonal, sík- és térformák, felület, tónus, szín, szerkezet/kompozíció, képi motívumok) a vizuális közlésben, kifejezésben betöltött szerepének ismerete és használata az elemzés során.</p>	<p>adekvát kifejezőeszközök (szerkezet, motívumok, jelkép, ritmus) felismerése és párhuzamok elemzése. A művészettörténet korszakaira jellemző, leggyakoribb kompozíciós formák és ezek kifejező hatásának ismerete.</p>
Térábrázolási módok	<p>A legjellegzetesebb térábrázolási konvenciók felismerése és lényegének ismerete. A termélység-megjelenítés különböző módjainak ismerete.</p>	<p>A legjellegzetesebb térábrázolási módok lényegének ismerete és összehasonlítása az elemzés során.</p>
Vizuális minőségek	<p>Vizuális minőségek (pl. tónus/szín; alak/forma; textúra/faktúra/struktúra megkülönböztetése) differenciált megkülönböztetése szöveges közlésekben is (pl. leírás, elemzés, összehasonlítás).</p>	
Látványértelmezés	<p>A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők (pl. nézőpont, arányok, képelemek egymáshoz való viszonya) lényegének, jelentésének ismerete és alkalmazása az elemzés során.</p>	<p>A látványértelmezés során, a kifejezési szándékot tudatosan erősítő további tényezők (pl. véletlen, túlzás, szokatlan, provokatív) felismerése és magyarázata az elemzés során.</p>
Kontraszt, harmónia	<p>A szíkontrasztok (fény-árnyék, hideg-meleg, komplementer, magában való, szimultán, mennyiségi, minőségi) lényegének felismerése. A szíkontrasztok lényegének ismerete.</p>	<p>A kontrasztok kiemelő szerepének elemző vizsgálata konkrét példákon keresztül.</p>
Kontextus	<p>A vizuális ábrázolási, közlési, kifejezési eszközök jelentését meghatározó összefüggések – kontextus – felismerése és használata értelmezés, elemzés során.</p>	<p>Vizuális produktumok keletkezésének mélyebb összefüggéseinek felismerése és magyarázata az elemzés során (pl. társadalmi kontextus).</p>

1.2. Technikák	A vizuális ábrázolás, közlés, kifejezés legfontosabb technikáinak felismerése.	A vizuális közlés, kifejezés alábbi technikáinak leíró jellegű ismerete: grafika (magas-, mély- és síknyomás); festészeti technikák (táblakép és falfestmény; mozaik, üvegablak); szobrászat (kő, agyag, fa; fémöntési technikák). A vegyes technika lényegének ismerete. Az iparművészeti technikák felsorolásszerű ismerete és legalább egy technika részletes, leíró jellegű ismerete.
-----------------------	--	---

2. Tevékenységterületek

<i>TÉMÁK</i>	<i>VIZSGASZINTEK</i>	
	<i>Középszint</i>	<i>Emelt szint</i>
2.1. Vizuális kommunikáció - Folyamat, mozgás, idő - Kép és szöveg - Vizuális információ - Tömegkommunikáció	<p>Az álló- és mozgókép időben zajló folyamatokat érzékeltető vizuális eszközeinek felismerése és magyarázata az elemzés során.</p> <p>A köznapi és művészi vizuális közlésekben előforduló legfontosabb jelek, jelzések, jelképek, motívumok megfelelő szöveges értelmezése. A köznapi közlésekben (pl. műszaki rajz, folyamatábra) leggyakrabban előforduló vizuális információk értelmezése.</p> <p>A tömegkommunikáció legfontosabb (auditív, vizuális, audiovizuális) eszközeinek, leggyakoribb formáinak ismerete és megkülönböztetése. A tömegkommunikáció vizuális</p>	<p>Időt, mozgást, változást rögzítő vizuális (álló- és mozgóképi) megjelenítési módok ismerete és összehasonlítása.</p> <p>Kép és szöveg kölcsönhatásának elemző vizsgálata.</p> <p>A tömegkommunikáció jelentőségének, működési hatásrendszerének ismerete.</p>

<p>- Médiakategóriák</p> <p>- Fotó, mozgókép</p>	<p>információinak megfelelő értelmezése megadott szempontok alapján (pl. figyelemvezetés, kiemelés).</p> <p>Fotóelemzés megadott szempontok szerint. A fotó legfontosabb műtípusainak (emlékfotó, szociófotó, sajtófotó, művészfotó) ismerete és elemző értelmezése. A mozgóképi közlés, kifejezés legfontosabb eszközeinek (montázs, kameramozgás, képkivágás, nézőpont, világítás, hang- és képkapcsolat) ismerete. A mozgóképi közlés ábrázoló és reprodukáló tulajdonságainak ismerete és értelmezése. Álló- és mozgóképi reklámanyag képi hatásának elemzése.</p>	<p>A legfontosabb médiakategóriák (nyomtatott és elektronikus médiumok) kommunikatív és esztétikai hatásának ismerete.</p> <p>A fotó képzőművészeti felhasználásának ismerete. A film műtípusainak ismerete (ismeretterjesztő, dokumentum-, játékfilm, kísérleti film, reklám).</p>
<p>2.2. Tárgy- és környezetkultúra</p> <p>- Forma- és funkcióelemzés</p> <p>- Tervezési folyamat</p>	<p>A tárgyról leolvasható információk ismerete és használata az elemzés során. Különböző korokból és kultúrákból származó tárgyak, objektumok (pl. épület, építmény) funkció- és formaelemzése. Tárgyak, épületek stílusjegyek alapján történő besorolása, csoportosítása.</p> <p>A tervező-, alkotófolyamat lépéseinek (kutatás, motívumgyűjtés, vázlatkészítés, modellezés, kipróbálás,</p>	<p>Tárgyak elemzése során minél több vizsgálati szempont alkalmazása.</p> <p>A tárgytervezés szempontjainak ismerete (funkció, ergonómia, anyag, technika/technológia) és értelmezése.</p>

<p>- Kézműves és ipari tárgykultúra - Népművészet</p>	<p>tervdokumentáció készítés) ismertetése egy konkrét példán keresztül.</p> <p>A tárgyi néprajz és a népművészet fogalmának ismerete. Egy választott néprajzi tájegység életmódjának, tárgykultúrájának ismertetése és elemzése.</p>	<p>A kézműves és ipari tárgykultúra főbb műfajainak, technikáinak ismertetése. A magyar népművészet legfontosabb sajátosságainak ismerete az elemzés és összehasonlítás során.</p>
<p>2.3. Kifejezés és képzőművészet - Művészeti ágak</p> <p>- Műfajok</p> <p>- Művészettörténeti korszakok, stíluskorszakok</p>	<p>Művészeti ágak (képzőművészet, építészet és alkalmazott művészetek) legfontosabb jellemzőinek ismerete és értelmezése.</p> <p>A képzőművészet kétdimenziós (festészet, fotó, grafika), háromdimenziós műfajainak (szobrászat, installáció, land art) és időbeli kifejezéssel is bíró műfajainak (mobil szobor, happening, videó, multimédia) ismerete és értelmezése.</p> <p>A művészet nagy stíluskorszakainak, irányzatainak (őskor, ókor, középkor, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, romantika, realizmus, impresszionizmus, posztimpresszionizmus, historizmus, szecesszió, szimbolizmus, fauvizmus, expresszionizmus, futurizmus, kubizmus, dadaizmus, szürrealizmus, absztrakt irányzatok, pop art, konceptuális művészet, transz-avantgard/posztmodern, valamint az Európán kívüli kultúrák közül India, Kína, Japán művészete és a prekolumbián kultúrák)</p>	<p>A művészet nagy stíluskorszakainak, irányzatainak (őskor, ókor, középkor, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, romantika, realizmus, impresszionizmus, posztimpresszionizmus, historizmus, szecesszió, szimbolizmus, fauvizmus, expresszionizmus, futurizmus, kubizmus, dadaizmus, szürrealizmus, absztrakt irányzatok, pop art, konceptuális művészet, transzavantgard/posztmodern, valamint az Európán kívüli kultúrák közül India, Kína, Japán művészete és a prekolumbián kultúrák) jellemzői, összefüggései;</p>

	legfontosabb jellemzői; e jellemzők ismerete és használata az elemzés során.	e jellemzők, összefüggések ismerete és összehasonlító, elemző tanulmányozása. A modernizmus és a posztmodern lényegének ismerete. művészeti korszakokban.
- Stílusjegyek		Stílusjegyek alapján ismeretlen mű meghatározása, besorolása.
- Alkotások és alkotók	Adott műalkotások besorolása vagy csoportosítása stílusjegyeik alapján. A legjelentősebb alkotók ismerete, alkotásaik felismerése és stílusmeghatározása (ld. a műtárgylistát).	A legjelentősebb alkotók ismerete, alkotásaik felismerése, stílusmeghatározása és kormeghatározása évszázados pontossággal (ld. a műtárgylistát).
- Műelemző módszerek	Műelemző módszerek ismerete és alkalmazása (pl. stílustörténeti, forma–funkció, forma–tartalom, összehasonlító és ikonográfiai elemzés).	Egy-egy szabadon választott hazai és külföldi kortárs alkotó munkáinak elemző vizsgálata. Megadott szempontok alapján műalkotáselemző vázlat (pl. a kompozíciót szemléltető vázlat) készítése.
- A mű tárgyi és kulturális környezete	A műalkotások létrehozásában szerepet játszó tényezők és összefüggések ismertetése és értelmezése (pl. kulturális környezet, megrendelői igény, alkotói beállítottság, technikai feltételek).	A kontextus jelentőségének megértése és a művészi értékek viszonylagosságának felismerése. Művész és közönsége kapcsolatának ismerete a fő művészeti korszakokban.

MŰTÁRGYLISTA

A 440 tételből álló jegyzék az érettségi vizsga központi képanyagát tartalmazza. A befogadói ismeretek mérése során minden más, a listában nem szereplő alkotó, műtárgy, tárgy ismerete, konkrét felismerése nem követelmény. Bármely más műtárgy, tárgy is szerepelhet azonban a vizsgafeladatokban, abban az esetben, ha nem konkrét ismeret mérését szolgálja (pl. formaelemzés).

Középszintű követelmény az alábbi listában szereplő, normál betűvel szedett alkotók ismerete, illetve az adott művek felismerése és elhelyezése a megfelelő művészettörténeti korban vagy kultúrában (lásd normál betűvel szedett ismeretek).

Emelt szintű követelmény az alábbi listában szereplő, vastag betűvel szedett további alkotók ismerete, az adott művek felismerése és az adott műlistában szereplő művek kormeghatározása évszázados pontossággal (lásd vastagon szedett ismeretek).

Abban az esetben, ha a listában szereplő tétel nem konkrét műtárgy (pl. egy Zsolnay porcelán), az adott tárgy meghatározó jegyei alapján a megfelelő kultúrában vagy korban történő elhelyezése a követelmény. A fotók, továbbá a népművészeti és az Európán kívüli kultúrák műtárgyai, tárgyai esetében emelt szinten sem követelmény a pontos kormeghatározás. Minden ismeret, ami az alábbi listában zárójelben szerepel, nem követelmény, csupán pontosító információ (lásd zárójel). A lista bizonyos elemei időről időre változhatnak, hogy a műtárgylistá folyamatosan megújulva őrizze aktualitását.

ŐSKOR

1. Stonehenge, bronzkor
2. **Őskori lakóházak (pl. (Çatal-Hüyük, Jerichó, Harappa, Mohendzso-Daro), Kr. e. 6000 k.**
3. Willendorfi Vénusz, felső paleolitikum, **Kr. e. 30 000 k.** (Bécs, Naturhistorisches Museum)
4. **Lausseli Vénusz (kő dombormű), felső paleolitikum, Kr. e. 30 000 k. (Franciaország)**
5. **Szegvár-Tűzkövesi „Sarlós isten”, újkőkor - Tiszai kultúra, (Szentés, Koszta József Múzeum)**
6. Szkíta aranyszarvas **Zöldhalompusztáról**, vaskor, **Kr. e. 400 k.** (Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum) (=MNM)
7. Őskori barlangfestmények (lascaux-i, altamirai), felső paleolitikum, **Kr. e. 15 000 k.**

ÓKORI EGYIPTOM

8. Gizai piramisegyüttes - kül. Kheopsz fáraó piramisa, óbirodalom, **Kr. e. 2600-2500 k.**
9. Ámon-Ré-templom, középbirodalom, **Kr. e. XVI-XII. sz.** Karnak
10. II. Ramszesz sziklatemploma, újbirodalom, **Kr. e. 1300 k.** Abu-Szimbél
11. Írnok (festett mészkő), óbirodalom, **Kr. e. III. ée.** (Párizs, Louvre)
12. Falusi bíró, óbirodalom, **Kr. e. III. ée.** (Kairó, Egyiptomi Múzeum)
13. Nofretete fejszobra, **Kr. e. 1360 k.** (Berlin, Staatliche Museen - Charlottenburg)
14. Anubisz szobra, Tutenchamon sírjából, **Kr. e. 1340 k.** (Kairó, Egyiptomi Múzeum)
15. Echnaton fáraó családjával (kő dombormű), **Aton kultusz, Kr. e. 1360 k.** (Berlin, Staatliche Museen)
16. **Medumi ludak (falifestmény), óbirodalom, Kr. e. 2550 k. (Kairó, Egyiptomi Múzeum)**
17. Halastó, **thébai sír (falifestmény), Kr. e. 1400 k.** (London, British Museum)
18. „Fáraó vadászaton”, **thébai (falifestmény), Kr. e. XIV. sz.** (London, British Museum)
19. Tutenchamon arany halotti maszkja, **Kr. e. 1340 k.** (Kairó, Egyiptomi Múzeum)
20. Bútorok Tutenchamon sírletéből (pl. Tutenchamon fáraó trónusa), **Kr. e. XIV. sz.** (Kairó, Egyiptomi Múzeum)

ÓKORI MEZOPOTÁMIA

21. Zikkurat, **Kr. e. 2000 e.** Ur
22. **Lamassu (kapuőrző démon), Kr. e. VIII. sz.** (Berlin, Staatliche Museen)
23. Babiloni Istaar kapu, **Kr. e. 570 k.** (Berlin, Staatliche Museen)
24. **Alabástrom női fej Urukól, Kr. e. 2800 k. (Bagdad, Irak Múzeum)**
25. Bikafejes hárfá Urból, **Kr. e. 2500 k.** (Bagdad, Irak Múzeum)
26. Gudea, Lagas uralkodója italáldozatot mutat be, **Kr. e. 2120.** (Párizs, Louvre)
27. Sumér ékírásos tábla (vagy pecsételöhenger), **Kr. e. 2000 k.** (London, British Museum)

ÓKORI GÖRÖGORSZÁG

28. Knósszoszi palota, **Kr. e. XVI. sz.** Kréta
29. Mükénei fellegrvár (kül.: Oroszlános kapu), **Kr. e. XIV-XIII. sz.**
30. Parthenon - **Pheidiasz, Kr. e. V. sz.** Athén
31. Egy görög színház (pl. delphoi vagy epidauroszi színház)
32. Athéni akropolisz, **Kr. e. 447-434.** - kül. Niké-templom, Erechteion
33. **Zeusz oltár, Kr. e. 180. (Berlin, Pergamon Múzeum)**
34. Kurosz-szobor Athénből, **Kr. e. 600 k.** (New York, Metropolitan Museum)
35. Mürón: Diszkoszvető, **Kr. e. 450 k.** (Róma, Museo Vaticano)
36. Polükleitosz: Lándzsavívő, **Kr. e. 450-440 k.** (Nápoly, Museo Nazionale)
37. **Praxitelész: Knidoszi Aphrodité, Kr. e. 350-340. (Róma, Museo Vaticano)**
38. Delphoi kocsihajtó, **Kr. e. 470 k.** (Delphi Múzeum)
39. Szamothrakéi Niké, **Kr. e. 200 k.** (Párizs, Louvre)
40. (Rodoszi Athanadórosz, Agészandrosz és Polüdórosz): Laokoón, **Kr. e. II. sz.** (Róma, Museo Vaticano)
41. Egy feketealakos vázakép (pl. Dionüszosz és bacchánsnők ábrázolással, Párizs, Bibliothèque Nationale)

42. Egy vörösalakos vázakép (pl. Orvietói kehelykratér Héraklész és társai, Párizs, Louvre)
43. **Pergamoni Héphaisteón padlómozaikja, Kr. e. 150 k. (Berlin, Staatliche Museen)**

ETRUSZK, RÓMAI

44. Etruszk sírszarkofág házaspár portréjával, **Kr. e. 625.** (Róma, Museo Nazionale, Villa Giulia)
45. Colosseum, **70-90.** Róma
46. Pantheon, **118-128 k.** Róma
47. **Vettiusok háza, I. sz. Pompei**
48. „Vesta-templom”, **I. sz.** Róma
49. Római vízvezeték (pl. Segovia, Nimes)
50. Forum Romanum rekonstrukció
51. Traianus oszlopa, **110 k.** Róma
52. Constantinus diadalíve, **312-315 k.** Róma
53. Marcus Aurelius bronz lovasszobra, 170 k. (Róma, Museo Capitolino)
54. Egy római portrészobor (pl. Caligula, Brutus, Vespasianus, Constantinus)
55. **A Misztérium villa falfestmény (egy részlete), Kr. e. I. sz. 2/3.**

KORAKERESZTÉNY

56. Santa Sabina, **422-432.** Róma
57. San Apollinare in Classe és mozaikjai, **VI. sz.** Ravenna
58. Palotakápolna, **805.** Aachen
59. Jó pásztor, mozaik, **V. sz.** Ravenna, **Galla Placidia**
60. **Durrow-i Kódex, 7. sz. vagy a Kells-i kódex, VIII. sz. (Dublin, Trinity College)**

NÉPVÁNDORLÁS KORA

61. Galgóci tarsolylemez, **X. sz.** (MNM)
62. Nagyszentmiklósi kincs, **800 k.** (Bécs, Kunsthistorisches Museum)
63. **Sankt galleni kolostor tervrajza 830 k. (Sankt Gallen, könyvtár)**
64. Germán sasfibula, **VI. sz.** (Nürnberg, Germanisches Nationalmuseum)
65. **Avar szíjvég (pl. klárafalvi - Szeged, Móra Ferenc Múzeum)**
66. Honfoglaló magyarok öltözete, rekonstrukció (MNM)

BIZÁNC

67. Hagia Sophia, **VI. sz.** Konstantinápoly
68. San Vitale, **532-547.** és mozaikjai, **574 k.** Ravenna
69. Szófia Székesegyház, **XI. sz.** Kijev
70. **Nikopeia Istenanya, X. sz. (Velece, San Marco)**
71. Trónoló Istenanya, **1280 k.** (Washington, National Gallery of Art)
72. (Andrej) Rubljov: Szentháromság, **1430 k.** (Moszkva, Tretyakovszkaja Galerija)
73. **Sztaurotéka, X. sz. (Limburg, Székesegyházi Kincstár)**

ROMANIKA

74. **Maria Laach, bencés templom, XI-XIII. sz. (Koblenz mellett)**
75. Pisai dóm, **XI-XIII. sz.**
76. **Pontigny-i ciszterci templom, 1140-1170.**
77. Szt. Mihály-templom, **1033.** Hildesheim
78. Bencés apátsági templom, **XIII. sz.** Ják
79. Ciszterci templom, **XIII. sz. eleje,** Béalápátfalva
80. **Csempezkopácsi plébániatemplom, XIII. sz. 2/2**
81. Szent István szarkofágja, **XI. sz.** (Székesfehérvár, István Király Múzeum)
82. Háromkirályok dombormű, **XII. sz. a pisai dóm bronzkapujáról**
83. **Maiestas Domini, 1123 k. San Clemente apszisából (Barcelona, Katalán Múzeum)**
84. Koronázási palást, **XI. sz.** (MNM)
85. **Bayeux-i kárpit, 1080 k. (Bayeux, Bibliothèque Municipale)**
86. Magyar Szent Korona, **XI-XIII. sz.** (Parlament, Budapest)
87. Királyfej Kalocsáról, **XIII. sz.** (Budapest, Magyar Nemzeti Galéria = MNG)

88. **Winchesteri biblia** (H-iniciálé), **1150-1160.** (Winchester, Cathedral Library)

GÓTIKA

89. Párizsi Notre Dame, **1163-1250.**

90. Amiens-i székesegyház, **1236-(1389)**

91. **Chartres-i székesegyház, 1194-1220.**

92. Ca d'Oro palota, **XV. sz.** Velence

93. Cambridge-i King's College Chapel, **1446-1515.**

94. Szent Vitus székesegyház, **XIV. sz.** Prága

95. Nyírbátori (ma) református templom, **XV. sz. vége**

96. Veleméri templom, **XIV. sz.**

97. Vajdahunyad vár, **XV. sz.** Vajdahunyad

98. Utolsó ítélet, **XV. sz. 1/2.** Kassa, **Szent Erzsébet-templom északi kapuzata**

99. Uta és Ekkehard szobra, **1250. Naumburg, dóm**

100. Veit Stoss: Mária oltár, **1477-1483 k. Krakkó, Mária-templom**

101. Kolozsvári Márton és György: Szent György, bronz, **1373.** (Prága, Národní Galeri)

102. Mária halála a Chartres-i katedrálisról (üvegablak), **XIII. sz.**

103. Cimabue: Trónoló Madonna, **XIII. sz. vége** (Firenze, Uffizi)

104. Giotto: Szent Ferenc élete, freskósorozat, **XIII. sz. vége** (Assisi, San Francesco)

105. **Simone Martini, Lippo Memmi:** Angyali Üdvözlet, **1323.** (Firenze, Uffizi)

106. Kolozsvári Tamás: Kálvária, **1427.** (Esztergom, Keresztény Múzeum)

107. M. S. Mester: Mária és Erzsébet találkozása a Selmechányai oltárról, **1508.** (MNG)

108. **Lőcsei Pál: Lőcsei Szent Jakab-templom főoltára, 1508-1517.**

109. **Wilton diptichon, 1400 k. (London, National Gallery)**

110. Avignoni Pietf, **XV. sz.** (Párizs, Louvre)

111. **Limbourg fivérek: Május, Berry herceg óráskönyvéből, 1410 k. (Chantilly, Musée Condée)**

112. **Magyar Anjou Legendárium, XIV. sz. 1/2 (Róma, Museo Vaticano; New York, Morgan Library; Szentpétervár, Ermitázs)**

113. Képes Krónika, **1360 k.** (Budapest, Országos Széchényi Könyvtár = OSZK)

114. Szent László fejereklyetartó, **1425 e.** (Győr, Székesegyház)

115. Suki-kehely, **XV. sz. közepe** (Esztergom, Főszékesegyházi Kincstár)

116. **Az egyszarvú legendája, gobelinsorozat, (Párizs, Musée Cluny)**

117. Szent László legenda, **1420-as é.** (Kakaslomnic)

RENEZÁNSZ

118. Santa Maria del Fiore, **1296-1436.** Firenze

119. **(Filippo) Brunelleschi: Ospedale degli Innocenti, 1421 k. Firenze**

120. **(Benedetto) da Maiano - Cronaca: Palazzo Strozzi, 1498-1508. Firenze**

121. (Donato) Bramante: Tempietto **1502-1505 k.** Róma (San Pietro in Montorio kolostor)

122. (Andrea) Palladio: Villa Rotonda, **1550 u.** Vicenza mellett

123. (Antonio da Sangallo) - Michelangelo: Palazzo Farnese, **1514-1550.** Róma

124. Loire menti reneszánsz kastély: Chenanceaux, **1515 k.**

125. Vaszilij Blazsennij székesegyház, **XVI. sz.** Moszkva

126. Budai vár és királyi palota, **XIV-XVI. sz. és XVIII. sz., XIX-XX. sz.**

127. Visegrádi királyi palota, **XIV-XV. sz.**

128. Bakócz-kápolna, **1506-1507.** Esztergom

129. Sárospataki vár, **XVI-XVII. sz.**

130. (Lorenzo) Ghiberti: A firenzei Battistero bronzkapuja (Porta del Paradiso), **1430-as é.**

131. Donatello: Gattamelata lovasszobra, bronz, **1447-1453 k.** (Padova)

132. (Andrea del) Verocchio: Colleoni zsoldosvezér lovasszobra, **1480-as é.** (Velence)

133. Michelangelo (Buonarotti): Pieta, márvány, **1498.** (Róma, San Pietro)

134. Michelangelo (Buonarotti): Dávid, **1504.** (Firenze, Accademia)

135. Michelangelo (Buonarotti): Lorenzo Medici siremléke, **1525.** (Firenze, San Lorenzo-templom sekrestyéje)

136. Donatello: Dávid, **1430-1435.** (Firenze, Museo Nazionale)

137. Visegrádi Madonna, **1480 k.** (Visegrád, Mátyás Király Múzeum)

138. Massaccio: Szentháromság, freskó, **1427 k.** (Firenze, Santa Maria Novella)

139. Fra Angelico: Krisztus levétele a keresztről, **1437-1440.** (Firenze, Museo San Marco)
140. Piero della Francesca: Krisztus ostromozása, **1470 k.** (Urbino, Palazzo Ducale)
141. (Sandro) Botticelli: Vénusz születése, **1485 k.** (Firenze, Uffizi)
142. **(Carlo) Crivelli: Angyali üdvözlés, 1486. (London, National Gallery)**
143. (Andrea) Mantegna: Pietà, **1506.** (Milánó, Brera)
144. Leonardo (da Vinci): Utolsó vacsora, **1495-1497.** (Milánó, Santa Maria delle Grazie kolostor refektórium)
145. Leonardo (da Vinci): Szent Anna harmadmagával, **1498.** (London, National Gallery)
146. Leonardo (da Vinci): Mona Lisa, **1503-1505.** (Párizs, Louvre)
147. Raffaello (Santi): Esterházy Madonna, **1507-1508.** (Budapest, Szépművészeti Múzeum = SZM)
148. Raffaello (Santi): Athéni iskola, freskó, **1509-1510.** (Vatikán, Stanza della Segnatura)
149. Michelangelo (Buonarroti): Utolsó ítélet, freskó, **1537-1541.** Vatikán, (Capella Sistina)
150. Giorgione: A Vihar, **1506 k.** (Velence, Accademia)
151. Tiziano (Vecellio): Urbinói Vénusz, **1538.** (Firenze, Uffizi)
152. **(Benvenuto) Cellini: Sótartó, 1543. (Bécs, Hofmuseum)**
153. Nyírbátori stallum, **1511.** (MNM)
154. (Jan) Van Eyck: Arnolfini házaspár, **1433.** (London, National Gallery)
155. (Rogier) van der Weyden: Angyali üdvölet (Párizs, Louvre)
156. **(Hugo) van der Goes: Portinari oltár, 1475 k.** (Firenze, Uffizi)
157. **(Hieronymus) Bosch: Szénásszekér, 1480-1485.** (Madrid, Prado)
158. (Albrecht) Dürer: Önarckép, **1498.** (Madrid, Prado)
159. (Albrecht) Dürer: Melankólia, rézmetszet, **1514.** (Berlin, Staatliche Museen)
160. **(Mathias) Grünewald: Keresztrefeszítés az isenheimi oltárról, 1515. (Colmar, Múzeum)**
161. ifj. (Hans) Holbein: (Jean de Dinteville és Georges de Selve) francia követek képmása, **1533.** (London, National Gallery)
162. **Id. (Pieter) Bruegel: Téli vadászat, 1565. (Bécs, Kunsthistorisches Museum)**
163. Id. (Pieter) Bruegel: Parasztlakodalom, **1567.** (Bécs, Kunsthistorisches Museum)
164. El Greco: Krisztus az olajfák hegyén, **1579 u.** (SZM)
165. **(Angelo) Bronzino: Toledói Eleonóra, XVI. sz. vége** (Firenze, Uffizi)

BAROKK

166. **167. Giacomo della Porta: II Gesù homlokzata, XVI. sz. vége Róma**
167. 168. (Lorenzo) Bernini: Szent Péter tér, **1656-tól** Róma
168. (Francesco) Borromini: San Carlo alle Quattro Fontane, **1667.** Róma
169. (Jules Hardouin)-Mansart: A Versailles-i palota, **1678 u.**
170. Drezdai Zwinger, **1711-1722.**
171. Győri karmelita templom, **1721-1729.**
172. Esterházy-kastély, **XVIII. sz.** Fertőd
173. **Santa Maria-templom, XVIII. sz. Mexikó**
174. Fellner Jakab: Líceum **1764.** Eger
175. (Lorenzo) Bernini: Szent Teréz extázisa, márvány, **1647-1652.** (Róma, S. Maria della Vittoria)
176. **(Georg Raphael) Donner: Szent Márton és a koldus, 1735. (Pozsony, Szt. Márton plébániatemplom főoltára)**
177. (Pieter Pauwel) Rubens: Amazonok harca, **1618.** (München, Alte Pinakothek)
178. Rembrandt (Harmensz van Rijn): A lövészegylet kivonulása (Éjjeli őrjárat), **1642.** (Amsterdam, Rijksmuseum)
179. **Rembrandt (Harmensz van Rijn): A három kereszt (rézkarc), 1662.**
180. Rembrandt (Harmensz van Rijn): Önarckép, **1665.** (Köln, Wallraf Richartz-Museum)
181. (Diego) Velazquez: Breda átadása, **1635-1636.** (Madrid, Prado)
182. (Diego) Velazquez: Udvarhölgyek, **1656-1657.** (Madrid, Prado)
183. Vermeer van Delft: Festő és modellje, **1665-1670.** (Bécs, Kunsthistorisches Museum)
184. (Michelangelo da) Caravaggio: Szent Pál megtérése, **1660 k.** (Róma, S. Maria del Popolo)
185. **(Georges de) La Tour: A születés, XVII. sz. 1/2. (Rennes, Musée de Beaux Arts)**
186. **(Andrea) Pozzo: Szent Ignác megdicsőülése, 1691-1694. Róma, San Ignazio mennyezetfreskója**
187. Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc, **1712.** (MNG)
188. (Giovanni Battista) Tiepolo: Freskó a würzburgi érseki palotából, **1753.**
189. (Franz Anton) Maulbertsch: A pásztorok imádása, **1758.** (Sümege, r. k. plébániatemplom)
190. **(Franz) Sigris: A négy fakultás, 1781. Eger, Líceum**

191. Chippendale bútorok **1740-1780.** (pl. könyvszekrény vagy szék fonadékos háttámlával)

KLASSZICIZMUS

192. British Museum, **1823-1844.** London
193. Péchy Mihály: Nagytemplom, **1805-1821.** Debrecen
194. Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, **1837-1847.** Budapest
195. Hild József: Főszékesegyház, **1839-1856.** Esztergom
196. (Antonio) Canova: Mária Krisztina főhercegnő síremléke, **1789-1805.** (Bécs, Augustinerkirche)
197. Ferenczy István: A szépmesterségek kezdetei (Pásztorlányka), **1820-1822.** (MNG)
198. (Jacques-Louis) David: A Horatiusok esküje, **1784.** (Párizs, Louvre)
199. (Jean Auguste-Dominique) Ingres: A nagy odalisk, **1814.** (Párizs, Louvre)
200. Id. Markó Károly: Visegrád, **1828.** (MNG)
201. **Egy Wedgwood kerámia a XIX. sz. elejéről (pl. váza, 1805. London, Victoria & Albert Museum)**
202. Copf stílusú bútorok (pl. kétajtós szekrény 1790 k. vagy felnyitható öltözőasztal XVIII. sz. vége, Budapest, Iparművészeti Múzeum)

ROMANTIKA, REALIZMUS

203. Parlament, **1840-1865.** London
204. **Kristálypalota 1851. - Londoni világkiállítás fotója**
205. **Operaház, 1860-1875. Párizs**
206. (Alexander) Eiffel: Eiffel-torony, **1889.** Párizs
207. Feszl Frigyes: Vigadó, **1859-1865.** Budapest
208. Ybl Miklós: Operaház, **1875-1884.** Budapest
209. Steindl Imre: Országház, **1885-1894.** Budapest
210. A budavári Nagyboldogasszony plébániatemplom (Mátyás-templom), **XIII-XV. sz. - 1874-1896. Schulek Frigyes - restaurálás**
211. (Francois) Rude: Marseillaise, **1836.** Párizs
212. Izsó Miklós: Táncoló paraszt, terrakotta, **1870.** (MNG)
213. (Francisco) Goya: 1808. május 3. **1814.** (Madrid, Prado)
214. (Caspar David) Friedrich: Vándor a ködtenger felett, **1818 k.** (Hamburg, Kunsthalle)
215. (Théodore) Gérciault: A Medúza tutaja, **1818-1819.** (Párizs, Louvre)
216. **(William) Blake: A teremtó, 1826.** (Manchester, Whitworth Gallery)
217. (Eugene) Delacroix: A szabadság vezeti a népet, **1831.** (Párizs, Louvre)
218. (William) Turner: Gőzhajó a hóviharban, **1842.** (London, Tate Gallery)
219. (Pavel Andrejevics) Fedotov: Leánykérőben, **1848.** (Moszkva, Tretyakovszkaja Galerija)
220. (Gustave) Courbet: Ornans-i temetés, **1849-1850** (Paris, Musée d'Orsay)
221. (Jean-François) Millet: Kalászszedők, **1857.** (Párizs, Louvre)
222. (Ilja) Repin: Hajóvontatók a Volgán, **1873.** (Szentpétervár, Russzkiej Muzej)
223. Borsos József: Nemzetőr, **1848.** (MNG)
224. Madarász Viktor: Hunyadi László siratása, **1859.** (MNG)
225. Székely Bertalan: Egri nők, **1867.** (MNG)
226. Munkácsy Mihály: Tépécsinálók, **1871.** (MNG)
227. Szinyei Merse Pál: Majális, **1873.** (MNG)
228. Barabás Miklós: Bittó Istvánné, **1874.** (MNG)
229. Paál László: Út a fontenebleau-i erdőben, **1876.** (MNG)
230. **Zichy Mihály: Illusztráció a „Hídavatás”-hoz, 1877 u. (MNG)**
231. Benczúr Gyula: Buda visszafoglalása, **1896.** (MNG)
232. **Lotz Károly: A zene apoteózisa, 1883-1884. (Budapest, Operaház mennyezetképe)**

IMPRESSZIONIZMUS, POSZTIMPRESSZIONIZMUS

233. (Edouard) Manet: Reggeli a szabadban, **1863.** (Párizs, Louvre)
234. (Edouard) Manet: Claude Monet csónakműtermében fest (A bárka), **1874.** (München, Neue Pinakothek)
235. (Claude) Monet: A felkelő nap impressziója, **1872.** (Párizs, Louvre)
236. (Edgar) Degas: Balettiskola, **1874.** (Párizs, Louvre)
237. (Auguste) Renoir: A Moulin de la Galette, **1876.** (New York, J. H. Whitney Gyűjtemény)

238. (Georges) Seurat: Vasárnap délután, **1884-1886**.
239. **(Paul) Cézanne: Mont-Sainte-Victoire, 1885-1887. (London, Courtauld Institute)**
240. (Paul) Cézanne: Csendélet korsóval és gyümölcsökkel, **1887-1895**. (Oslo, National galerie)
241. (Vincent) van Gogh: Önarckép, **1890**. (Párizs, Jeu de Paume)
242. (Vincent) van Gogh: Út ciprusokkal (Országút éjjel), **1890**. (Otterlo, Kröller-Müller Gyűtemény)
243. (Paul) Gauguin: Mi újság? (Tahiti nők) **1892**. (Drezda, Gemäldegalerie Neue Meister)

EKLEKTIKA, SZECCESSZIÓ, SZIMBOLIZMUS

244. **(William) Morris-(Philip) Webb: Vörös ház, 1859. London**
245. (Antonio) Gaudi: Sagrada Familia, **1884-től** Barcelona
246. (Victor) Horta: Tassel-ház, **1892-1893**. Brüsszel
247. (Charles Rennie) Mackintosh: Glasgow-i Művészeti Iskola, **1898 k.**
248. **(Joseph-Maria) Olbrich: A bécsi szecesszió épülete, 1898-1899. Bécs**
249. Lechner Ödön: Postatakarékpénztár, 1899-1902. Budapest
250. **Schikédanz Albert: Szépművészeti Múzeum, 1899-1906. Budapest**
251. Kós Károly-**Zrumecky Dezső: Madárház, 1908-1909. Budapesti Állatkert**
252. **Medgyaszay István: rákosmulyadi r. k. templom, 1910.**
253. (Auguste) Rodin: A csók, **1894**. Párizs, Rodin Múzeum
254. Fadrusz János: Mátyás király emlékmű, **1895-1902**. Kolozsvár
255. Mednyánszky László: Csavargófej, **1908-1910**. (MNG)
256. **(Edward) Burne-Jones: A rémfej, 1887. (Stuttgart, Staatsgalerie)**
257. (Henri de) Toulouse-Lautrec: Ezek a hölgyek, **1895**. (SZM)
258. **(Henri de) Toulouse-Lautrec: Jane Avril (litográfia), 1893. (Albi, Musée d'Albi)**
259. (Gustav) Klimt: A csók, **1907-1908**. (Bécs, Österreichische Galerie)
260. (Edvard) Munch: Sikoly, **1893**.
261. (Amadeo) Modigliani: Leányfej (Jeanne Hébuterne arcképe szemből), **1918**. (Bern, mgt.)
262. Rippl-Rónai József: Kalitkás nő, **1892**. (MNG)
263. Ferenczy Károly: Madárdal, **1893**. (MNG)
264. Gulácsy Lajos: A varázsló kertje, **1904**. (MNG)
265. Csontváry Kosztka Tivadar: Zarándoklás a cédrusokhoz Libanonban, **1907**. (MNG)
266. **Csontváry Kosztka Tivadar: Taormina, (MNG)**
267. Csók István: A keresztapa reggelije, **1932**. (MNG)
268. Rippl-Rónai József-Róth Miksa: Az Ernst Múzeum üvegablaka, **1912**. Budapest
269. Thonet bútorok, **1851-től** (pl. Thonet hajlított hintaszéktípusa 1860 vagy Thonet kerek ülésű standard széke, 1859. évi típus)
270. **Henry van de Velde bútorai (pl. szecessziós szék és asztal 1895-ből)**
271. A pécsi Zsolnay gyár egy tárgya a századfordulóról

XX. SZÁZAD ELSŐ FELE

272. **(Louis) Sullivan: Carson, Pirie és Scott áruház, 1899-1904. Chichago**
273. **(Peter) Behrens: Hoechst festékgár, 1920-1925. Berlin**
274. (Walter) Gropius: A Bauhaus központi épülete, **1925-1926**. Dessau
275. **(Gerrit Thomas) Rietveld: Schroeder-ház, 1924. Utrecht**
276. (Frank Lloyd) Wright: Vizesésház, **1936**. Bear Run (Pennsylvania)
277. **Hajós Alfréd: Margitszigeti Sportuszoda, 1930. Budapest**
278. Molnár Farkas: Társasház, **1936**. Budapest
279. (Alexander) Calder: Cím nélkül, Mobil, 1945 (81x73x45, Calder Foundation, New York)
280. **(Maurice de) Vlaminck: A vörös fák, 1906. (Párizs, Musée National d'Art Moderne)**
281. (Henri) Matisse: A vörös desszert, **1908**. (Szentpétervár, Ermitázs)
282. (Pablo) Picasso: Az avignoni kisasszonyok, **1907**. (New York, Museum of Modern Art)
283. (Pablo) Picasso: Guernica, **1937**. (Barcelona)
284. (Georges) Braque: A portugál nő, **1911**. (Basel, Kunstmuseum)
285. (Umberto) Boccioni: Az izmok dinamizmusa, bronz, **1913**. (New York, Museum of Modern Art)
286. (Marcel) Duchamp: Lépcsőn lemenő akt, **1912**. (Philadelphia, Museum of Modern Art)
287. (Marcel) Duchamp: Forrás, **1917**. (elveszett)
288. (Franz) Marc: A kék ló, **1911**. (München, Lenbachhaus)

289. (Constantin) Brancusi: Alvó Múza, **1916.** (Párizs, Musée d'Art Moderne)
290. (Vaszilij) Kandinszkij: Sárga, piros, kék, **1925.** (Párizs, Nina Kandinszkij Gyűjtemény)
291. (Paul) Klee: Őszi hely, akvarell, **1921.** (magántulajdon)
292. (Kazimir) Malevics: Vörös négyzet, **1914.** (Szentpétervár, Russzkij Muzej)
293. (Piet) Mondrian: Kompozíció: Szürke struktúra színes síkokkal, **1918.** (Zürich, Max Bill Gyűjtemény)
294. **(Man) Ray: Lautréaumont mondásának illusztrációja, a Minotaure folyóiratból, 1933.**
295. (Marc) Chagall: Az én kis falum, **1911.** (New York, Museum of Modern Art)
296. (Joan) Miro: Bohócfarsang, **1924-1925.** (New York, Albright-Knox Gallery)
297. (René) Magritte: A szóhasználat I. Ez nem pipa, **1928-1929.** (New York, mggy.)
298. (Méret) Oppenheim: Prémes csésze, **1936.** (New York, Museum of Modern Art)
299. (Salvador) Dali: A polgárháború előérzete, **1936.** (Philadelphia Museum of Art)
300. Nemes Lampérth József: Háttal álló női akt, **1916.** (Budapest, MNG)
301. Kassák Lajos: Képarchitektúra, fametszet, **1922.** (Pécs, Janus Pannonius Múzeum)
302. Moholy-Nagy László: Fényrekvizitum, **1922-1930.** (Eindhoven, Stedelijk van Abbe Museum)
303. Szőnyi István: Zebegényi temetés, **1928.** (Zebegény, Szőnyi Múzeum)
304. Bernáth Aurél: Tél, **1929.** (mgt.)
305. Derkovits Gyula: Viharban, **1931.** (mgt.)
306. Medgyessy Ferenc: Anya, **1932.** (MNG)
307. Vajda Lajos: Ezüst gnóm, **1940.** (MNG)
308. Egry József: Napfelkelte, **1940.** (MNG)
309. Breuer Marcell: csőszék 1926)

A XX. SZÁZAD MÁSODIK FELE

315. Le Corbusier: Ronchamp-i kápolna, **1955.**
316. **(Alvar) Aalto: Községháza, 1949-1953. Saynűtsalo**
317. (Pier Luigi) Nervi: Sportsarnok, **1956-1957.** Róma
318. (Frank Lloyd) Wright: Guggenheim Múzeum, **1946-1958.** New York
319. **(Tange) Kenzo: Olimpiai csarnokok, 1964. Tokio**
320. (Renzo Piano - Richard Rogers): Pompidou központ, **1971-1977.** Párizs
321. (Friedrich) Hundertwasser: Bécsi (Löwengassei) lakóház, **1980-1982.** Bécs
322. Makovecz Imre: A Művelődés Háza, **1976-1982.** Sárospatak
323. **(Marino) Marini: Ló és lovas, fa, 1949-1950. (Zürich, Krayenbühl Gyűjtemény)**
324. (Alberto) Giacometti: Az erdő (bronz), **1950.** (Duisburg, Wilhelm Lehbruck Gyűjtemény)
325. (Henry) Moore: Kétrészes fekvő alak (bronz), **1959.** (művész tulajdona)
326. **(Jean) Tinguely: Kerekeim, 1960-1961. (Budapest, Ludwig Múzeum-Kortárs Művészeti Múzeum = Ludwig)**
327. (Baldaccini) César: Egy autó összenyomása, 1962 (fém)
328. Somogyi József: Martinász, **1953.** (Dunaújváros)
329. Borsos Miklós: Madár tojással, **1968.**
330. Jovánovics György: Részlet a nagy Gilles-ből, **1967-1968.** (mgt.)
331. Schaár Erzsébet: Az utca, **1974.** (székesfehérvári kiállítás)
332. (Jackson) Pollock: No 14. **1948.** (Westport, Connecticut, mggy.)
333. **(Jean) Dubuffet: Metafizikus, 1950. (Winnetka-Illinois, mggy.)**
334. (Francis) Bacon: Tanulmány Velázquez után: X. Ince pápa. **1953.** (New York, mgt.)
335. (Roy) Liechtenstein: Tzing, **1962.** (Darmstadt, Karl Ströher gyűjtemény)
336. (Andy) Warhol: Elvis, **1964.** (Toronto, Art Gallery of Ontario)
337. (Rober) Rauschenberg: Turkey, **1965.** (Darmstadt, Karl Ströher gyűjtemény)
338. Kepes György: Programozott fényjátékterv a bostoni kikötő számára, **1965-1967**
339. (Victor) Vasarely egy op-art műve
340. **(Nam June) Paik: Tv-Buddha, 1974**
341. **(Allan) Kaprow: Háztartás, 1964. Happening (fotódokumentáció)**
342. (Joseph) Kosuth: Egy és három szék, **1965.**
343. **(Joseph) Beuys: Hétezer tölgyfa, 1982. Kassel (akció fotódokumentáció)**
344. **Szentjóby Tamás: Hűlő víz, 1965.** (mggy.)
345. **Keserü Ilona: Forma, 1969.** (mgt.)
346. Kondor Béla: Szent Antal megkísértése, **1966. (rézkarc)**

347. Lakner László: Mosoly, **1969.** (Budapest, Kiscelli Múzeum)
348. (Niki de) Saint Phalle: Fekete Nana, 1968-69. (Museum Ludwig, Köln)
349. (Duane) Hanson: Nő bevásárló kocsival, 1970. (poliészter)
350. **Pauer Gyula: Pszeudo, 1970.** (mgt.)
351. Christo: Völgyzáró függöny, **1970-1972.** (Colorado)
352. Haraszty István: Kalitka, **1973.** (Székesfehérvár, István Király Múzeum)
353. (Claes) Oldenburg: Ruhacsíptető, acél, **1974.** (USA, mggy.)
354. Erdély Miklós: Húség, **1979.**
355. **(Cindy) Sherman: Cím nélküli állókép 48., 1979.**
356. **(Sol) LeWitt: Konstrukció, 1979 (festett acél) (Carolina Nitsch Contemporary Art, New York)**
357. **Bálint Endre: In memoriam Ország Lili 1980, fotókollázs (Nagyházi Galéria)**
358. Bak Imre: Tao, **1993.** (Budapest, Ludwig)
359. Bukta Imre: Hajnali szabad permetezés, **1985.** (Budapest, Ludwig)
360. ef. Zámbo István: Új magyar népművészet II. **1987.** (Budapest, Ludwig)
361. Maurer Dóra: Hommage f Joseph Hoffmann, **1990.** (Budapest, Ludwig)
362. **(Barbara) Kruger: A tested csatatér, 1989.**
363. **Fehér László: Kútbanéző, 1989. (Budapest, Ludwig)**
364. **(Daniel) Spoerri: Az Hópital Ephémère szomszédos műtermének fiatal művészei által fogyasztott desszert, 1991 (Ludwig Múzeum, vegyes)**
365. **Csörgő Attila: Hogyan szerkesszünk narancsot (installáció), 1993-94**
366. **(Rebecca) Horn: Concert for Anarchy, 1994 e.**
367. **Németh Ilona: Elementáris objekt, 1996.**
368. **Gerber Pál: Te egy kiválasztott vagy, 1996.**
- 369. (Yayoi) Kusama: Repetitiv Vision. (Pittsburg) 1996. enironment**
- 370. Lakner Antal: Iners. Passzív munkaeszközök, 1998**
- 371. KIS-VARSÓ: Nefertiti teste, 2003 (Velencei Biennálén, bronz + Nefertiti feje)**
- 372. Baglyas Erika: 100 lepedő, 2004. (lepedő + videó vetítés)**

FOTÓ

373. (Eadward) Muybridge: Lovas fotók (1888 k.)
374. Moholy-Nagy László: Önarckép (1922)
375. (Alexander) Rodcsenko: Telefonáló nő (1923)
376. **(Man) Ray: Casati grófnő (1928)**
377. **Munkácsi Márton: Gyerekek (1928)**
378. (Edward) Weston: Káposztalevél (1931)
379. (Andre) Kertész: Torzulás (sorozat) (1933)
380. (Henri) Cartier-Bresson: Vasárnap a Marne partján (1938)
381. (Robert) Capa: Kollaboránsnő Chartres-ból (1944)
382. **(Diane) Arbus: Vasárnap Brooklynban sétáló fiatal pár (1966)**
383. **(Richard) Avedon: Apám (1969 u.)**
384. Escher Károly: Szénhordás
385. Türk Péter: Osztályátlag I-II. 1979. (MNG)
386. (Rineke) Dijkstra: "Oostende, Belgium, August 7, 1992," from Beach Portraits, 1992.
387. (Bill) Viola: Hat fej ("Six Heads" videó), 2000.
388. Szabó Dezső: Expedíció VIII. 2001.
389. Kimsooja: A tú asszony (Needle Woman, videó), 1997/2005.

MAGYAR NÉPMŰVÉSZEK

390. Dél-dunántúli tornácos ház alaprajza (XIX. sz.-ból)
391. Alföldi kontyosház (XIX. sz.-ból)
392. **Egy szabadtéri néprajzi múzeum (pl. Szentendre, Hollókő, Göcsej)**
393. Ácsolt láda Nógrád megyéből, Budapest, Néprajzi Múzeum (= NM) vagy Délkelet-Dunántúlról (Pécs, Janus Pannonius Múzeum)
394. Festett láda Komárom, Csongrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből (pl. a NM anyagából)
395. Király Zsiga: Tükrös spanyolozással (XIX. sz.) (NM)

396. Egy sárközi, egy somogyi és egy baranyai szőttös (párnahéj, párnavég, abrosz vagy komakendő) (pl. a NM anyagából)
397. „Táblás”, vörös-fekete gyapjú szőttös Sóváradról (Románia) (Budapest, NM)
398. „Ábrahám”, himzett párnavég Csík megyéből (Románia) (NM)
399. Cífraszűr Békés és Hajdú megyéből (pl. a NM anyagából)
400. Női ködmön Somogy, Békés és Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből (pl. a NM anyagából)
401. Egy csákvári cserépedény (kásástál, nagytál vagy korsó)
402. Egy-egy cserépedény (tál, fazék, butélia vagy butykos) Hódmezővásárhelyről és Tiszafüredről
403. Miskakancsó Mezőcsátról (1848.) (NM)

EURÓPÁN KÍVÜLI KULTÚRÁK

404. **Sziklarajzok Tassziliből (Kr. e. IV. ée.)**
405. **Táncmaszk Elefántcsontpartról**
406. **Ósszobor Indonéziából (NM)**
407. Húsvét-szigeti kőszobrok (Polinézia)
408. **Ausztráliai kéregfestmény (NM)**
409. **Vadkanmaszk fából (Melanézia) (NM)**
410. Bábfigura (Wayang - Indonéziából) (NM)
411. „Nazca vonalak”, **Kr. e. 200-Kr. u. 350.** (Peru)
412. Machu Picchu, **XVI. sz.** (Peru)
413. Nagy Jaguár-templom (maja), **300-900.** (Tikál)
414. Halotti maszk **IV-V. sz.** (Teotihuacan, Párizs, Musée de l'Homme)
415. A Nap Köve (aszték naptár) **XV. sz.** (Mexico City, Nemzeti Antropológiai Múzeum)
416. Totemoszlop Északnyugat-Amerikából (Drezda, Museum für Völkerkunde)
417. Cordobai nagymecset (IX-X. sz.)
418. Kászim pasa dzsámija (1543-1546, Pécs)
419. Királyfürdő (1566-1587, Buda)
420. Gül Baba türbéje (Buda)
421. **Kethüda-dzsámi, minaret (VIII. sz. Eger)**
422. Ladik imaszőnyeg, 6 oszlopos (XVIII. sz. Budapest, Iparművészeti Múzeum)
423. **Korán-lap (Arany Toll kalligráfiája), (1186. Dublin, Ch. Beatty Könyvtár)**
424. Nagy Sztúpa (Kr. e. III-I. sz. Szancsi)
425. **A 26. adzsantai barlangtemplom belseje (640 k.)**
426. Szúrja a Napisten, kőszéle (XIII. sz.)
427. **Buddha Sákjamuni fej Gandharából (himalájai pala) (II-III. sz. Budapest, Hopp F. Keletázsiai Múzeum)**
428. Siva Nataradzsa - Táncoló Siva (bronz) (XII-XIII. sz. Amszterdam, Museum van Aziatische Kunst)
429. **Rádzsput miniatúra** (Krisna és Rádha a ligetben, XVIII. sz.)
430. **Szateitpecsételők az Indusvölgyi kultúrából** (Új Delhi, National Museum)
431. Kínai Nagy Fal, Csin-dinasztia (Kr. e. VI-III. sz. 220-ig)
432. A „Tiltott város” - a pekingi császári palotaegyüttes részlete, a nagy csarnokkal, Ming- és Csing-korszak
433. Föld alatti folyosórendszer a kínai „cseréphadsereg”-gel (Csin-si Huang-ti császár sírjához), Kr. e. 220-210. Lintong Hszian mellett
434. **Temetkezési zászlókép selyem alapon** (Ma-vang-tui 1. számú sír, Nyugati Hang-kor Kr. e. 206 - Kr. u. 8.) (Peking, Neue archaologische Funde in China)
435. Buddha és kísérői a Gyémánt szutrából (fametszet) (868.) (London, British Museum)
436. **Csien-lung: Porcelándoboz pecsétfestéknek** (XVIII. sz.) (Budapest, IM)
437. **Hórjudsi buddhista templom Arany Csarnoka** (VII. sz.) (Nara)
438. **Részletek Kacura Rikju császári villa tavaskertjéből a Sókintei nevű teaházzal (XVII. sz. e.) (Kioto)**
439. **Kacusika Hokusai:** Déli szél és szép idő. A Fudzsjama harminchat képe sorozatból (1823-1829) (Tokió, Heibonsha Publisher Ltd.)
440. No-maszk (XVI. sz.) (Tokió, Nemzeti Múzeum)

SZAKKIFEJEZÉSEK

Az alábbi szakkifejezés-lista a részletes vizsgakövetelmények részét képezi azáltal, hogy pontosítja, konkretizálja az ismeretek körét. Emelt szinten egyrészt bővül az elvárható szakkifejezések mennyisége, másrészt magasabb az elsajátítás szintje, ebből következően az emelt szintű követelmények magukba foglalják a középszintet. A normál betűvel szedett kifejezések a középszint, míg a vastag betűvel vizsgázó fogalmak az emelt szint ismeretanyagát képezik. Ezen belül az aláhúzás nélküli kifejezéseknél az ismeret felismerése, megértése a követelmény, míg az aláhúzással megjelöltek esetében az ismeret reprodukív felidézése, definiálása is szükséges. Azon fogalmak esetében, amelyek dőlt betűvel kerültek megjelölésre, középszinten elegendő az ismeret felidézése, megértése, de emelt szinten elvárható az adott kifejezés reprodukálása is. A zárójelbe tett információ csak a pontosítást segíti.

ábra	arany metszés	Capitólium
ábrázoló geometria	archaikus	célközönség
ábrázolási rendszer	archetípus	címlap
<u>absztrakt</u>	architektúra	címrend
<u>absztrakt expresszionizmus</u>	architráv	cinquecento
absztrakt művészet	archivolt	ciszterna
agora	arcuatterv	cizellálás
<i>akadémizmus</i>	<u>árkád</u>	(anyagmegmunkálás)
akció (műforma XX. sz.)	árnyalat	<u>colosseum-</u>
<u>akciófestészet</u>	arte povera	<u>motívum</u>
<i>akrilfesték</i>	aszimmetria	<u>computer art</u>
<u>akropolisz</u>	<i>áthidalások (építészet)</i>	<u>csarnoktemplom</u>
akrotérion	<u>atlasz (építészet)</u>	<i>csegelyeskupola</i>
akt	<i>átlós kompozíció</i>	csendélet
<i>akvarell</i>	<u>átrium</u>	csúcsfény
<u>alakos és arcok edény</u>	áttört forma	<i>csúcsív</i>
alaprajz	<u>attribútum</u>	dagerrotípija
alapsík	audiovizuális	<u>DADA</u>
<u>alapszínek</u>	<u>automatizmus</u> (alkotói	<u>dekollázs</u>
<i>álboltozat</i>	<u>módszer</u>	dekorativitás
<u>alkalmazott grafika</u>	<u>avantgárd</u>	<u>derített szín</u>
<u>alkalmazott művészet</u>	művészet	<u>derítőfény</u>
<u>„alla prima” festésmód</u>	<u>axonometria</u>	<u>design</u>
<i>altemplom</i>	<u>ballusztrád</u>	diagram
<i>amfóra/ amphora</i>	banner	<i>diadalív</i>
<i>amphiteátrum</i>	<u>batikolás</u>	<u>diadém</u>
<u>anamorfózis</u>	<u>barokk</u>	<u>diaporáma</u>
anatómia	<u>Bauhaus</u>	digitális technikák
<u>ankh jel</u>	<u>bazilikális elrendezés</u>	diófapác
<u>angolkert</u>	beállítás (film)	<u>diszharmónia</u>
animáció	békaperspektíva	díszlet
<u>animációs film</u>	<i>béletes kapu</i>	dísz tárgy
<u>animizmus</u>	belsőépítész	<u>divat</u>
<u>antikva (tipográfia)</u>	<u>biedermeier</u>	<i>dokumentumfilm</i>
<u>antiművészet</u>	<u>body art</u>	<u>dolmen</u>
<u>antropomorf</u>	<i>boltív</i>	<i>dombormű</i>
anyagszerűség	<i>boltozat</i>	<i>dongaboltozat</i>
apátság	<i>boronafal</i>	dór
<u>apszis</u>	<i>bordás keresztboltozat</i>	<u>dőféspont</u>
arány	camera obscura	

dramaturgia
dzsámi
ecsetrajz
egyedi
grafika
egyiránypontos/centrális
perspektíva
egyméretű/izometrikus
axonometria
eklektika
elektronikus grafika
elektronikus médiumok
életkép/zsánerkép
ellenfény
embléma
emblematis ábrázolás
empire
enfilade/anfi
lád
enkauszтика
entázis
enteriór
environment (műforma XX. sz.)
enyézpont/iránypont
épületszobrászat
éremművészet
ergonómia
értelmező ábrázolás
ex libris
experimentális film
expresszionizmus
expresszív
fakszimile/hasonmás kiadás
faktúra
falfestészet
falikép
falkárpit
famentes
papír
fametszet
Fauves
fazekasság
fázisrajz
fedőfesték
fejléc
(tipográfia)
féloszlop

fényjáték
(műforma)
fénykalligráfia
fénykép
fényreklám
festékszín
festészet
festmény
festői
kifejezés mód
fiatorony
fibula
figuratív művészet
figyelemirányítás
filmetűd
filmkocka
filmmontázs
filmtrükk
filmvágás
fix beállítás
fixatív
flash-back
fluxus (műforma XX. sz.)
folklór
folyamatábra
forgástest
forgatókönyv
formaelemzés
formakarakter
formaredukció
fórum
fotóetűd
fotógrafika
fotogram
főfény
főhajó
fotómontázs
fotórealizmus
fővonal (ábrázoló **geometria)**
fő színek
franciakert
freskó
fríz
frontalitás
frottázs
funkció
funkcionalizmus
futurizmus
gádorfal
galéria (építészet)

geometrikus absztrakció
geometrikus forma
gépállás (film)
gesztusfestészet
gobelin
gótika
görög kereszt
graffiti
grafika
grafit
(s)grafittó
használati tárgy
harangtorony
happening
hard-edge
hevederív
hideg-meleg kontraszt
hieroglifa
hímzés
hiperrealizmus
hipertext
hírportál
historizmus
homloksík (ábrázoló geometria)
homlokzat
horizont
horizontális elrendezés
hozzáadó/additív
színkeverés
hüposztíl
huszártorony
ideográfia/ fogalomírás
idol
ikon
ikonográfia
ikonosztáz
illusztráció
illúzionizmus
impresszió
impresszionizmus
informel
iniciálé
installáció
intarzia
interaktív művészet
internet
intermédia
ión
ipari formatervezés
iparművészet

irányzat (művészeti)
jel
jelenet (film)
jelkép
jelmez
jelzésszerű ábrázolás
kalligráfia
kálvária
kamerába vágott
(filmtechnika)
kameramozgás
kannelurák
kánon
kariatída
karzat
katakomba
katalógus
katedrális
Kavallier axonometria
kazettás mennyezet
kelengyeláda
kemogram
kép-a-képben
képes forgatókönyv
képi egyensúly
képi elem
képkivágás
képmanipuláció
képmás
képmező
képregény
képrögzítés
képsík
képsor
képvers
képzőművészeti műfajok
kerámia
kerengő
keresztboltozat
keresztelőkápolna
kereszthajó
kertművészet
kétiránypontos perspektíva
kétméretű/dimetrikus
axonometria
kevert nézőpontú ábrázolás
kevert szín
kézjegy
kézművesség
kiadványszerkesztés

kiegészítő/komplementer
színek
kiemelés eszközei
kifejezőeszköz
kinetikus szobor
kísérleti film
kisplasztika
kivonó/szubtraktív
színkeverés
klasszicizmus
klasszikus **klisé**
(nyomdatechnika)
kockázás (film)
kocsizás (film)
kódex
kollázs
kolostor
kolosszus
komplementer kontraszt
kompozíció
kompozíciós vázlat
kompozíciótipusok
konceptuális művészet
konstrukció
konstruktivizmus
kontaktmásolás
kontextus
kontraposzt
kontraszt
kontraszt illúzió
kontúr
koré
korinthoszi
koronázási jelvények
korongozás
korpusz
korstílus
kortárs művészet
könyvművészet
környezetalakítás
környezetkultúra
körplasztika
középkép (film)
közösségi és
személyes tér
(építészet)
kránozás/daruzás
kratér
krétarajz
kroki
kubizmus

kupola
kurosz
kurzív (tipográfia)
kváderkő
land-art
lapdúc
lapos dombormű
latin kereszt
látósög
látványterv
lavírozás (festőtechnika)
layout
lazúrozás
legyezőboltozat
lépték
levegőperspektíva
link
linómetszet
litográfia/könyomás
lizéna
lokálszín
lyukkamera
madártávtlat
mandala
mandorla
manzardtető
magas dombormű
magasnyomás
magában való kontraszt
magyarozó-közlő rajz
mail-art
makett
manierizmus
maratás (sokszorosító
grafika)
margó (kiadványszerkesztés)
márkajel
maszk
maszkolás/kitakarás (fotó,
film)
masztaba
matt
mauzóleum
máz (kerámia)
média
mediális művészet
médiium
megaron
mellékhajó
mellékszín
mélynyomás

mélyiségelesség (fotó, film)
menhir
menóra
mennyiségi kontraszt
méretarány
méretperspektíva
merőleges vetítés (ábrázoló geom.)
mérmű
mesterséges forma
metakommunikáció
metopé
metszet (grafika)
metszetrajz
metszősík
minaret
miniatúra
minimal art
minőségi kontraszt
mintázás
miskakancsó
mobil (szobrászat)
modellezés
modern
modernizmus
modulor
moire
Monge-féle vetületi ábrázolás
monokróm
monolit
monotípi
montázs
montázs (film)
monumentális festészet
motívum
mozaik
mozgásfázis
mozgókép
mozgóképi kifejezés
multimédia
murális technikák
műalkotás
műelemzés
műfény
műleírás
műsorrend
műszaki rajz
műtárgy

műtípus
művészeti ágazat
művészeti irányzat
művészeti korszak
művészeti technikák
művészettörténet
művészi ábrázolás
művészkönyv
nabis
nagybányai festészet
nagyotál (film)
naiv művészet
narráció
naturalizmus
negatív forma
negatív kép
nemezelés
neoavantgard
neoirimpreszionizmus
népművészet
néprajz
néprajzi tájegység
nézetszerű ábrázolás
nézőpont
nonfiguratív művészet
nyeregterő
nyitott fedélszék
nyitott forma
nyomat
nyomódúc
nyomóforma
nyomvonal (ábrázoló **geometria**)
obelisz
objekt
ókeresztény művészet
olajfestés
oldalpár
(kiadványszerkesztés)
oltár
op art
opeion
optikai csalódás
organikus építészet
origámi
oromzat

ornamentika
oszlopfő
oszloptípusok
önarckép
önárnyék
önkifejezés
öntött szobor
öntőforma
összetett forma
ötvösművészet
övpárkány
palást (ábrázoló geometria)
paletta
pannó
panoráma
papírmásé
papírméretítés
papírmetszet
papírnyomat
papírplasztika
papirusz
párta (építészet)
parafraízis
paszpartu
pasztell
peplos
performance
pergamén
peripterosz
perspektivikus ábrázolás
pigment
piktogram
pilaszer
pillér
pillérköteg
pilon/pülon
piramis
pixilláció
plakát
plakett
plán
plasztika
plasztikus
plasztilin
playback
plein air
pointillizmus
pop art
populáris
porcelán

porfesték
portfólió
portikusz
portré
poszter
posztimpresszionizmus
posztmodern
pozitív forma
predinasztikus
prehisztorikus
premier plán
próbanyomat
profil
quattrocento
rajzfilm
raszter (nyomatás)
ready made
redukció
realizmus
reflex
rekeszzománc
reklám
reklámhatás
rekonstrukció
relief
reneszánsz
reprodukción
restaurálás
retrospektív
rézkarc
rézmetszet
riportfotó
rizalit
rokokó
romanika
romantika
rövidülés
rózsablak
sablon
sajtófotó
sámán
sekrestye
semleges szín
sfumato
síkbeli ábrázolás
síkidom
síknymás
sírkamra
sirtípus
skurc
snitt

sokszorosító grafika
sokszorosító technikák
spanyolozás
spektrum
stilizálás
stílus
stílusirányzat
stílusjegy
story-board
struktúra
strukturizmus
stukkó
surlófény
svenk
szabadkézi rajz
szabályos
forma
szabásminta
szabásrajz
számítógépes
grafika
szarkofág
származtatás (ábrázoló geometria)
szcenika
szecesszió
székely kapu
szekció/secco
szekond plán
szekvencia (film)
szénrajz
szentimentalizmus
szentély
szent kerület
szépművészet
szeriográfia/szitanyomat
szerkesztőrajz
szerkezeti rajz
szfinksz
sziluett
szimbolizmus
szimbólum
szimmetria
szimultán kontraszt
színárnyalat
szindinamika
színreflex
színérzet
színharmónia
színhőmérséklet
színintenzitás

szinkontraszt
színkör
szinopszis (film)
színperspektíva
színskála
színszimbolika
szobor
szoborfülke
szobrászat
szórt megvilágítás
szóttas
szövés
szövőszék
sztéle
szubjektív nézőpont (film)
szubkultúra
szuperközeli plán
szuprematizmus
szürrealizmus
szuszék
táblakép
tabló
tagolatlan forma
tájkép
takarás
tálas
támív
támpillér
tanulmányrajz/stúdium
tapasztalati és reprezentált
valóság (film)
tapasztalati távlattan/látszati
ábrázolás
tárgyanimáció
tárgykultúra
tasizmus
technikai kép
telített szín
templomhajó
temperafestés
térábrázolási konvenció
térhatás
térillúzió
termélység
természetelvű ábrázolás
természetes megvilágítás
természeti forma
térrétegek
térszervezés
tervezési folyamat
tervrajz

testbeszéd
textil
textilplasztika
textúra
tinta
tipográfia
tisztá szín
tojástempera
tollrajz
tónus
tónus/fény-árnyék kontraszt
tónusredukció
tornác
totem
totál (film)
többnézetű ábrázolás
tömegkommunikáció
tört szín
transzavantgard
transzformáció
transzparencia
trecento
trifórium
triglif
tükrös
tümpanon/timpanon
tumulus
tusrajz
tűzzománc
utókép
vágás (film)
vakárkád
valór
varrottas
vázakép
vázlat
vertikális elrendezés
vetett árnyék
vetítés (ábrázoló geometria)
vetítősík (ábrázoló geometria)
vetítősugár (ábrázoló geometria)
vetület (ábrázoló geometria)
vetületi ábrázolás
videoklip
videoművészet
videoinstalláció
virtuális valóság
viselet
vízfestés
vízjel

vizuális élmény
vizuális képzelet
vizuális kifejezőeszközök
vizuális kommunikáció
vizuális költészet
vizuális kultúra
vizuális minőségek
vizuális művészetek
voluta
vonalas rajz
vonalmínőségek
vonálperspektíva
zárt forma
zikkurat
zománcművészet
zsinagóga
zsindey

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga (portfólió)*	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	15 perc	240 perc	20 perc
75 pont	75 pont	120 pont	30 pont
	vagy Gyakorlati vizsga (projekt)**		
	75 pont		

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga (portfólió)*	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	az alapvető anyagokat és eszközöket	NINCS
A vizgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	vizsgaanyag rendezett körülmények között történő bemutatását	NINCS	NINCS
	Középszint			
	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga (projekt)**		
A vizsgázó biztosítja	NINCS	a projektmunka elkészítéséhez szükséges eszközöket		
A vizgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	NINCS		

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga (portfólió)*	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	NINCS	szükséges anyagok és eszközök listája	témakörök
Mikor?	NINCS	NINCS	jogszabály szerint	jogszabály szerint
	Középszint			
	Írásbeli vizsga	Gyakorlati vizsga (projekt)**		
Anyag	NINCS	legalább két projekttema megadása		
Mikor?	NINCS	december 1-ig		

* Portfólió: Az a vizsgázó, aki érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkezik, és tanulói jogviszonyban van, a korábbi tanulmányai során készült munkáiból megadott szempontok szerint összeválogat egy gyűjteményt, és azt a megfelelő módon, bemutatásra alkalmas formában kiállítja.

** Projekt: Az a vizsgázó, aki érettségi bizonyítvánnyal rendelkezik vagy nincs tanulói jogviszonyban, egy központilag megadott témájú vizuális projektmunkát készít el.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 180 perc	Gyakorlati vizsga 15 perc (az előkészületekre fordítható idő kötetlen)
Művészettörténet-műelemző feladatsor	Portfólió vagy projekt
75 pont	75 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgarészben a vizsgázóknak egy központi írásbeli feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli feladatsor tartalmi arányait több szempontrendszer határozza meg.

- A vizuális kultúra részterületei szerint:

<i>Képzőművészet</i>	50%
<i>Tárgy- és környezetkultúra</i>	40%
<i>Vizuális kommunikáció</i>	10%
<i>Összesen:</i>	100%

- Földrajzi régiók / Kultúrák szerint:

<i>Európai kultúrák</i>	80%
<i>Európán kívüli (klasszikus) kultúrák</i>	20%
<i>Összesen:</i>	100%

- Korszakok szerint:

<i>Őskor-XVIII. Század</i>	60%
<i>XIX.-XX. század</i>	40%
<i>Összesen:</i>	100%

Az írásbeli feladatsor és a feladatok jellemzői

Az írásbeli vizsgarészben a feladat egy képmelléklettel illusztrált művészettörténet, műelemző jellegű, legalább hat feladatból álló feladatsor megoldása. Az írásbeli vizsgarész feladatsora összetett - több részelemet tartalmazó - feladatból áll. A középszintű írásbeli feladatsor 40-50%-a feleletalkotó típusú, amelyből legalább egy elemző vagy összehasonlító jellegű esszéfeladat.

A befogadás folyamatának mérésére alkalmas írásbeli feladattípusok a feleletválasztó és a feleletalkotó feladatok csoportja.

Az adott vizsgatárgy lényegéből következik, hogy mindkét feladattípusban nagy gyakorisággal szerepel képi eszközök segítségével megadott feladat vagy megoldásváltozat is (pl. elemző vázlat készítése vagy képek/reprodukciók párosítása adott szempontok szerint).

Feleletválasztó feladat

A feleletválasztó feladattípusok (pl. alternatív válaszok, többszörös választás, válaszok illesztése-csoportosítása) esetében jellemző feladattípus a kép és szöveg vagy a kép és kép adott szempontok szerinti párba állítása, csoportosítása vagy sorrendbe állítása.

Példák a párosítás szempontjaira:

- alkotó és műve,
- adott mű és korstílus/stílusirányzat,
- mű és mű (pl. azonos stílusirányzat alapján),
- műrészlet és műrészlet,
- alkotó és alkotó (pl. azonos korban),
- mű és „korszakalkotó” művészetelméleti fogalom,
- korstílus/stílusirányzat és „korszakalkotó” művészetelméleti fogalom,
- (mű)tárgy és tulajdonságai, funkciója,
- szakkifejezés és annak pontos jelentése.

Példák a csoportosítás szempontjaira:

- korszakok szerint,
- korstílusok/stílusirányzatok szerint (ezen belül pl. mű - alkotó - idő),
- földrajzi (kultúrtörténeti) elhelyezkedés szerint (pl. európai, Európán kívüli kultúrák),
- műfajok, műtípusok szerint.

Példák a sorrend felállításának szempontjaira:

- időrend (pl. évszázadok) szerint,
- korstílusok/stílusirányzatok szerint (ezen belül pl. mű - alkotó - idő).

Feleletalkotó feladat

A feleletalkotó típusú, rövid választ (pl. egy szó, egy mondat) igénylő feladatok jellemzően a részletes követelményekben meghatározott tartalmak (pl. alkotó neve, alkotás címe, stílusa, konkrét fogalmak) felismerését, megnevezését, meghatározását jelentik. A fent említett feladattípus jellemző változata, ha csak részinformáció, információ-töredék áll rendelkezésre a felismeréshez (pl. képrészlet, képtöredék).

A hosszabb választ igénylő, esszétípusú feladatok középszinten minden esetben megadják a megfigyelési szempontokat, legyen az akár elemző vagy összehasonlító jellegű feladat. (Pl. Elemezze az adott művet formaalkotás, kifejezés, kompozíció és funkció szerint!) Középszinten mind az elemző, mind az összehasonlító feladatok esetén a feladat tárgya kép (pl. műalkotás) vagy ábra (pl. grafikon).

A feleletalkotó feladatok típusai például:

- művészeti ágak, műfajok, műtípusok felismerése, jellemzése;
- időszakok, korszakok, alkotók, művek, stílusjegyek megnevezése, jellemzése, összehasonlítása, értékelése;
- műtárgyak, tárgyak elemzése, összehasonlítása, értékelése;
- főbb művészettörténeti korszakok leírása, összehasonlítása a művészet változását befolyásoló alapvető kultúrtörténeti összefüggések szempontjából;
- művészeti fogalmak, szakkifejezések felismerése és szakszerű meghatározása, megfelelő használata;
- verbális és vizuális műelemző eszközök, módszerek használata.

Az írásbeli feladatlapon értékelése

Az írásbeli feladatsor értékelését központi javítási-értékelési útmutató alapján a szaktanár végzi. Az írásbeli vizsgarészben 75 pont szerezhető.

Az írásbeli feladatsor javítási-értékelési útmutatója minden egyes feladat esetében tartalmazza a helyesnek tekinthető választ és a hozzájuk tartozó pontértékeket. Azoknál a feladatoknál, ahol nem egyértelmű az elfogadható válasz, ismerteti az elfogadható lehetőségeket, tartalmi elemeket (kulcsfogalmakat) és azok pontozási eljárását. A pontozási eljárás alapelve, hogy a jó válasz és válaszelem meghatározott pontot érdemel, azonban rossz, vagy hiányos válasz esetén pontlevonás nem lehetséges.

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgarész feladata egy portfólió összeállítása. Az adott vizsgarész produktuma gyakorlati munka eredményeként jön létre, de a vizsgának része az elkészült munkák szóbeli bemutatása is, ezért a portfólió tanári értékelése a szóbeli vizsga keretei között zajlik.

A portfólió összeállításának szempontjai központilag adottak és évről évre ismétlődnek. A vizsgát megelőzően a vizsgaanyag kiválogatásához lehetőséget kell biztosítani a vizsgázó és a szaktanár közötti konzultációra. A vizsga során a vizsgabizottságot működtető intézménynek lehetőséget kell biztosítani a vizsgabizottság számára a vizsgaanyag rendezett körülmények között történő megtekintésére (pl. egy kiállítás formájában).

Minden olyan esetben, amikor a tanulói jogviszony megszűnése miatt nem biztosíthatók a portfólió összeállításának megfelelő feltételei (pl. a vizsgázó által önállóan, ellenőrzött keretek

között készült munkák összegyűjtése), a gyakorlati vizsga során a vizsgázók feladata egy központilag megadott témájú vizuális projekt munka elkészítése.

A választhatóság érdekében minden évben legalább két központilag megadott projekt témát kell biztosítani, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. Az elkészült projekt munkát a vizsgabizottságot működtető intézményben legkésőbb az adott vizsgaidőszak írásbeli vizsgáinak kezdetéig kell beadni. A beadott munkát a továbbiakban írásbeli feladatsorként kell kezelni.

A gyakorlati vizsga feladatának jellemzői

A portfólió/projekt mint a folyamatmérés egyik fontos eszköze kap szerepet a középszintű vizsgában. A portfólió jelentése: a vizsgázó korábbi tanulmányai során készült munkáiból megadott szempontok szerint összeválogat egy gyűjteményt, és azt a megfelelő módon, bemutatásra alkalmas formában kiállítja. Ez a gyűjtemény lehetőséget nyújt arra, hogy ne csupán egy véletlenszerűen kiragadott vizsgamunkát értékeljünk, hanem több munkán keresztül az alkotóképesség folyamatába is betekintést nyerhessünk.

A vizuális projekt egy bőséges asszociációs bázissal bíró téma vizuális feldolgozása szabadon választott eszközökkel. A projekt munka meghatározó vonása, hogy a téma feldolgozása önálló munkafolyamat eredménye. A végeredmény eléréséig vezető gondolatmenetet a vizsgázónak vizuálisan dokumentálnia is kell (pl. munkanaplóban).

A portfólió összeállításának feltételei

A portfólióba kizárólag ellenőrzött keretek között, a vizsgázó által készített és kiválogatott, lehetőleg az utolsó két tanév folyamán készült munkák kerülhetnek be. Ennek természetesen feltétele, hogy az adott időszakban, az iskolában készült munkákat megfelelő körülmények között megőrizzék.

A portfóliónak 8 darab munkát kell tartalmaznia. A munkák mérete nem korlátozott.

A portfólió összeállítása a következő szempontok szerint történik:

Tartalmazzon

1. két olyan munkát, amelyet sikeresnek tart a vizsgázó;
2. egy olyan munkát, amelyet kevésbé tart sikeresnek a vizsgázó;
3. egy olyan munkát, amelyet a legkedveltebb technikájával készített a vizsgázó;
4. egy olyan munkát, amely egy tárgy tervezését dokumentálja (több rajz is lehet egy lapon);
5. egy olyan munkát, amely látvány alapján készült tanulmányrajz, festmény vagy plasztika (fotója);
6. egy olyan munkát, amely képet és szöveget együttesen alkalmazó kompozíció;
7. egy olyan munkát, amely a vizsgázó által szabadon választott téma tetszőleges feldolgozása.

A vizsgára kiválogatott munkákat a hitelesség érdekében a megfelelő jelölésekkel és a szaktanár aláírásával kell ellátni.

A munkák hátoldalán szerepeljen a vizsgázó neve és a készítés dátuma, valamint a fenti listának megfelelő azonosító szám! (Pl. a 3. sorszámmal ellátott munkáról a vizsgáztatók tudni fogják, hogy a vizsgázó legkedveltebb technikájával készült munkájáról van szó.)

Vizsga előtt a saját szaktanár aláírásával hitelesíti a kiválogatott anyagot, igazolva, hogy valóban az iskolában, az adott vizsgázó által készült munkák alkotják a portfólió anyagát.

A portfólió bemutatása

A kiválogatott anyaghoz kapcsolódva a vizsgázó szóban önállóan bemutatja, értékeli, értelmezi munkáját és indokolja a válogatását, ismerteti a munkáját irányító főbb gondolatokat. A bemutatást a vizsgacsoport szóbeli vizsgáinak keretében kell megtartani.

A projekt munka elkészítése

A munka szabadon választott eszközökkel történik, melyekről a vizsgázó önmaga gondoskodik. A munka mérete nem meghatározott.

Az elkészült projekt munkát és a munkanaplót legkésőbb a vizsgaidőszak megkezdéséig le kell adni a vizsgabizottságot működtető intézménybe a készítő nevének és a választott témának a feltüntetésével. A vizsgaanyag kezelése az írásbeli feladatsorra vonatkozó előírások szerint történik.

A gyakorlati vizsga értékelése

A gyakorlati vizsgarészben a **portfolió esetében szerezhető 75 pontból 60 pont a gyakorlati vizsgaanyagra, 15 pont pedig annak szóbeli bemutatására adható.**

A portfolió értékelése csak abban az esetben lehetséges, ha megfelel a kiírásban szereplő formai követelményeknek, azaz:

- megfelelő számú munkát tartalmaz,
- a munkák a kiírásnak (a listának) megfelelően kerültek kiválogatásra,
- a munkák hitelesítése megtörtént,
- a munkák számokkal történő azonosítása szintén megtörtént.

A projektmunka esetében szerezhető 75 pontot teljes egészében a gyakorlati vizsgaanyagra kell megítélni.

A portfolió értékelése

A portfolió esetében a rajzi, illetve gyakorlati jellegű munkák értékelését a központi értékelési útmutatóban meghatározott, értékelési kritériumokra bontott szempontsor alapján végzi az értékelő.

Öt (négy plusz egy) különböző szempont alapján kell megvizsgálni a vizsgamunkákat, azaz kizárólag a gyakorlati teljesítményt.

Szempontok:

- I. Problémamegoldó képesség
- II. Vizuális kommunikációs képesség
- III. Kreativitás, tartalmi komplexitás (az alkotás tartalmi árnyaltsága)
- IV. Közlés, kifejezés, alkotás technikája
- V. Összkép

A fenti szempontokhoz tartozó kritériumrendszer világosan értelmezhető jellemzőkkel írja le az adott szempont szerint teljesülő minőséget, melyekhez pontskála tartozik.

A vizsgázó által az alábbi pontskála alapján elért összpontszámot 2-vel megszorozva megkapjuk a vizsgarész pontszámát. Ha például a vizsgázó 22 pontot ér el a vizsgaanyaga alapján, akkor $22 \times 2 = 44$ pont a vizsgarész pontszáma.

Értékelési útmutató

I. Problémamegoldó képesség	összesen: 6 pont
1.	
- A saját élmények, tapasztalatok hasznosítása egyértelmű a munkáiban, és ezeket az élményeket nagyon jól, szuggesztíven beépíti az alkotómunkájába.	3 pont
- Megállapítható saját élmények, tapasztalatok hasznosítása, de ezek érvényesítése nem meghatározó és meggyőző az alkotó munka beépítésébe.	2 pont
- Előfordul saját élmények, tapasztalatok hasznosítása, azonban nem adekvát azok beépülése az alkotó munkába.	1 pont
- Nyilvánvalóan nem támaszkodott saját élményeire, tapasztalataira.	0 pont
2.	
- A feladat megoldásához érzékelhetően tanulmányozta mások hasonló problémákra adott megoldásait, és ezeket a tapasztalatokat nagyon jól használta fel saját munkáiban.	3 pont
- A feladat megoldásához érzékelhetően tanulmányozta mások hasonló problémákra adott megoldásait, de ezeket a tapasztalatokat nem megfelelően adaptálja saját munkája során.	2 pont
- A munkájában alig kimutatható az érdeklődés mások megoldásai iránt, illetve azokat rosszul adaptálja saját munkája során.	1 pont
- Semmilyen érdeklődést nem mutatott mások megoldásai iránt.	0 pont
II. Vizuális kommunikációs képesség	összesen: 9 pont
1.	
- Vizuális közléseit pontosan, érthetően, nagyon világosan képes dokumentálni.	3 pont
- Vizuális közlései alapvetően világosak, de helyenként nehezen értelmezhetők vagy félreérthetők.	2 pont
- Vizuális közlései alapvetően nehezen értelmezhetők vagy félreérthetők.	1 pont
- A dokumentáció vizuális közlése teljesen zavaros vagy szegényes.	0 pont
2.	
- A vizuális kifejezés eszközeit (vonal, szín, forma, kompozíció stb.) a célnak megfelelően, kitűnően alkalmazza.	3 pont
- A vizuális kifejezés eszközeit alapvetően megfelelően alkalmazza.	2 pont
- A vizuális kifejezés eszközeit többször pontatlanul, nem a kifejezés céljának megfelelően	1 pont

alkalmazza.

- A vizuális kifejezés eszközeit esetlegesen vagy helytelenül alkalmazza. 0 pont
- 3.**
- A rajzi kifejezése igen árnyalt, érdekes, esetleg egyéni elemeket is tartalmaz. 3 pont
- A rajzi kifejezés árnyalt, illetve a célnak megfelelő, de szokványos. 2 pont
- A rajzi kifejezés nem elég árnyalt, illetve gyakran a célnak nem megfelelő. 1 pont
- A rajzi kifejezése igen kezdetleges, illetve a célnak nem megfelelő. 0 pont

III. Kreativitás, tartalmi komplexitás (az alkotás tartalmi árnyaltsága)

összesen: 6 pont

1.

- Tervei, elképzelései vagy előadásmódja igen érdekes, kreatív, innovatív. 3 pont
- Munkáinak vannak érdekes, egyéni vonásai. 2 pont
- Munkái alapvetően szokványosak, de néhol új ötletek nyomai észlelhetők. 1 pont
- Munkái teljesen szokványosak, semmi egyéni vonás nem észlelhető rajtuk. 0 pont

2.

- Munkái tartalmilag komplexek, érzékelhetően igen elmélyültek. 3 pont
- Munkájában vannak értékes, egyéni tartalmi momentumok, de helyenként egysíkú. 2 pont
- Munkáira nem jellemző a tartalmi komplexitás, elmélyülés. 1 pont
- Közhelyszerű, érdektelen munkák. 0 pont

IV. Közlés, kifejezés, alkotás technikai színvonala

összesen: 6 pont

1.

- Munkáit a célnak, szándékának megfelelő magas szintű előadásmód jellemzi. 3 pont
- Munkáit alapvetően a célnak, szándékának megfelelő előadásmód jellemzi, de helyenként bizonytalan. 2 pont

- Előadásmódját gyakran jellemzi bizonytalanság. 1 pont

- Ügyetlen, érzéketlen, kezdetleges előadásmód jellemzi. 0 pont

2.

- A bemutatott technikák mindegyikét kiválóan műveli. 3 pont
- A bemutatott technikákat kisebb hibákkal, a célnak megfelelően műveli. 2 pont
- A bemutatott technikák jelentősebb részében nem rendelkezik kellő jártassággal vagy nem mutat érdeklődést a különböző technikák iránt. 1 pont
- A bemutatott technikákban nem rendelkezik kellő jártassággal. 0 pont

V. Összkép

összesen: 3 pont

- A mappa koherens, igen színvonalas munkákat tartalmaz. 3 pont
- A mappa alapvetően jó munkákat tartalmaz. 2 pont
- A munkák között van néhány jó. 1 pont
- A munkák többsége felkészületlenségről tanúskodik. 0 pont

Összesen: 30 pont

Maximális pontszám: 30 pont x 2=60 pont

A portfólió szóbeli bemutatásának értékelése

A portfólió szóbeli bemutatásának értékelése az alábbi értékelési útmutató segítségével történik. Az értékelési útmutató tartalmazza a megítélés alapját képező szempontsort. Minden egyes értékelési szempont további kritériumokra bomlik. A kritériumok a szóbeli feleletet jellemzik az adott értékelési szempont tekintetében, a megítélhető pontszámokkal együtt.

A szóbeli bemutatást az alábbi szempontok szerint kell értékelni:

I. Önismeret (személyes relevancia, önértékelés)

II. Érvelés

III. Szaknyelv használata

IV. Téma felismerhetősége

V. Nyelvhelyesség

Értékelési útmutató

I. Önismeret (személyes relevancia, önértékelés)

összesen: 3 pont

- A vizsgázó önállóan képes saját munkáját kritikailag szemlélni, értékelése helytálló és érthető. 3 pont
- A vizsgázó kis rávezetéssel képes helytálló, érthető kritikai észrevételeket tenni munkájára vonatkozólag. 2 pont
- Csak részben vagy zavaros formában képes kritika megfogalmazására saját munkáit illetően, ami vagy gyenge önismeretről tanúskodik vagy nem képes annak pontos megfogalmazására. 1 pont
- Nem képes saját munkáját kritikailag szemlélni (pl. a sikeresebb és kevésbé sikeres munkákat megkülönböztetni), illetve teljesen téves önképet mutat. 0 pont

- II. Érvelés** összesen: 3 pont
- A vizsgázó pontosan és önállóan képes álláspontját megfogalmazni, ezt világosan érthetővé teszi mások számára is. 3 pont
 - A vizsgázó alapvetően (kis segítséggel) képes képviselni egy álláspontot, és azt hozzávetőleges pontossággal mások számára is érthetővé tudja tenni. 2 pont
 - Nincs határozott álláspontja, érvelése többnyire pontatlan, illetve zavaros. 1 pont
 - Nem képes saját gondolatainak, érveinek megfogalmazására. 0 pont

- III. Szaknyelv használata** összesen: 3 pont
- A vizsgázó pontos, megfelelő jelentéssel, megfelelő mértékben és megközelítésből használja a szakmai-tudományos kifejezéseket. 3 pont
 - A vizsgázó többnyire pontosan, megfelelő mértékben használja a szakmai-tudományos kifejezéseket, de nem mindig megfelelő szövegkörnyezetben. 2 pont
 - A vizsgázó törekszik a szakmai-tudományos kifejezések használatára, de gyakran hibásan, illetve nem a megfelelő szövegkörnyezetben használja. 1 pont
 - A vizsgázó egyáltalán nem használja vagy teljesen pontatlanul, rosszul használja a szakmai-tudományos kifejezéseket. 0 pont

- IV. Téma felismerhetősége** összesen: 3 pont
- A vizsgázó minden részletében az adott témáról beszél, és ez könnyen, világosan felismerhető. 3 pont
 - A vizsgázó alapvetően az adott témáról beszél, de bizonyos résztemáknál megkerüli a konkrét választ vagy lényegtelen, illetve nem oda illő részleteket érint. 2 pont
 - A vizsgázó csak érinti az adott témát, gyakran megkerüli a konkrét választ vagy lényegtelen, illetve oda nem illő részletekről beszél. 1 pont
 - A vizsgázó nem az adott témáról beszél, illetve megkerüli a konkrét választ, csak lényegtelen, illetve nem oda illő részletekről beszél. 0 pont

- V. Nyelvhelyesség** összesen: 3 pont
- A vizsgázó felelete koherens, jól felépített, nyelvtanilag helyes és érthető, felelete minden részletében szabatos, lényegre törő és hatásos. 3 pont
 - A vizsgázó felelete alapvetően jól felépített, de bizonyos esetekben nem teljesen érthető, logikailag nem pontosan kapcsolódó gondolatmenetet fejt ki, esetleg nyelvtanilag helytelen mondatokat használ, alapvetően lényegre törő, de nem biztos, hogy kellő hatást ér el. 2 pont
 - A vizsgázó felelete nem jól felépített, gyakran érthetetlen vagy nyelvtanilag helytelen, nem eléggé lényegre törő és nem éri el vele a kellő hatást. 1 pont
 - A vizsgázó felelete rosszul felépített, logikai összefüggések nem vagy csak elvétve lelhetők fel, számtalan érthetetlen vagy nyelvtanilag helytelen mondatot használ. 0 pont

Maximális pontszám: 15 pont

A vizsgán az eredmények rögzítésére egyéni értékelőlap készítését javasoljuk.

A projektmunka értékelése

A projektmunkára összesen 75 pont adható.

A projektmunka esetében az értékelést központilag kidolgozott javítási-értékelési útmutató alapján kell végezni az alábbi szempontok szerint.

- I. Problémamegoldó képesség
- II. Vizuális kommunikációs képesség
- III. Kreativitás, tartalmi komplexitás (az alkotás tartalmi árnyaltsága)
- IV. Közlés, kifejezés, alkotás technikája
- V. Összkép

A fenti szempontokhoz tartozó kritériumrendszer világosan értelmezhető jellemzőkkel írja le az adott szempont szerint teljesülő minőséget, melyekhez pontskála tartozik.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Gyakorlati vizsga 240 perc	Szóbeli vizsga 20 perc
Művészettörténet-műelemző és rajzi feladatsor	Két feladat kifejtése
120 pont	30 pont

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgarészben a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

A gyakorlati vizsga során az alapvető anyagokról és eszközökről a vizsgázó gondoskodik. A vizsgaközpont az adott évben szükséges anyagok és eszközök listáját nyilvánosságra hozza.

A gyakorlati feladatsor jellemzői

A gyakorlati feladatsort összesen 6 összetett, több részfeladatból álló feladat alkotja. Ebből 3 feladat gyakorlati jellegű, az alkotói, míg további 3 feladat a befogadói ismeretek, készségek és képességek mérését szolgálja. Az összesen 6 feladatból 4 feladatot kell a vizsgázónak kiválasztania és megoldania. Így az egyéni választástól függően jön létre a különböző készségeket, képességeket mérő gyakorlati feladatsor. A vizsgázónak a választását a feladatlapon meghatározott módon jelölnie kell.

Művészettörténet-műelemző feladatok

A befogadói típusú művészettörténet-műelemző feladatok összetett, gyakran képmelléklettel illusztrált részfeladatok összessége. Az emelt szintű feladatsorban - a középszinthez képest - csak a feladatok kisebb részénél szerepelnek a megoldást segítő képek, reprodukciók, így fontosabb szerepet kap az elsajátított ismeretek pontos felidézése és a vizuális emlékezet, továbbá a képzelet és az ítéletalkotás. Az emelt szintű írásbeli feladatok mindegyike tartalmaz elemző vagy összehasonlító jellegű esszé feladatrészt.

A három művészettörténet-műelemző feladat a követelményekben adott különböző témákat fed le (pl. különböző művészettörténeti korokat reprezentál).

Az emelt szintű befogadói ismereteket, készségeket és képességeket mérő feladattípusok megegyeznek a középszinten felsorolt feladattípusokkal, az emelt szinten azonban többségében feleletalkotó feladatok szerepelnek.

Az esszé-feladat megoldásánál alapvető követelmény a szakszókészlet pontos, adekvát, választékos használata. Az elemzések gyakran nem csak kronologikus szempontból történő leíró jellegű megközelítést igényelnek (pl. Röviden mutassa be, jellemezze a reneszánsz festészet!), hanem az elsajátított ismeretek összetett alkalmazását is (pl. Hasonlítsa össze a reneszánsz és a XX. század festészetében a térszemlélet legdominánsabb elemeit!).

Rajzi feladatok

Az emelt szintű alkotói ismereteket, készségeket és képességeket mérő rajzi feladatok szintén több részből álló, összetett feladatok, melyek egy-egy téma köré csoportosulnak. Egy-egy feladatban minden esetben különböző jellegű rajzi tevékenységek (pl. szabadkézi rajz látvány után, tervezés, színvázlatkészítés) is előfordulnak.

A gyakorlati jellegű rajzi feladatok közül legalább egy feladat a tárgy- és környezetkultúrához vagy a vizuális kommunikációhoz kapcsolódó tervezés.

A rajzi feladatok típusai például:

- látvány megfigyelése alapján vázlat vagy szabadkézi rajz készítése;
- látvány vagy elképzelés alapján tárgyak testességének, plasztikus formáinak visszaadása;
- anyagi minőségek megjelenítése különböző eszközökkel;
- egyszerű tárgyak szerkezetét, felépítését, működését értelmező szabadkézi rajz készítése;
- tárgyak, organizmusok szerkezetét értelmező szabadkézi rajz elkészítése;
- színkombinációs feladat megoldása;
- adott színek pontos kikeverése;
- színvázlat készítése;
- tónusredukció készítése;
- egyszerű geometrikus testek ábrázolása különböző ábrázolási rendszerekben;
- térrekonstrukciós feladat megoldása vetületi rajz alapján;

- geometrikus test kiterítése síkba;
- téri helyzetek megjelenítése csak vonallal;
- téri helyzetek megjelenítése az adott célnak legmegfelelőbb formában;
- mozgást, folyamatot bemutató szabadkézi rajz készítése;
- történet illusztratív megjelenítése vizuális eszközökkel;
- érzelmek, lelkiállapotok megjelenítése vizuális eszközökkel;
- nem vizuális jellegű információk képi megjelenítése, képi jellé alakítása;
- adott felület díszítésének megtervezése;
- adott látványelemekből díszítés tervezése;
- tárgytervezés, tervvázlat készítése;
- egyszerű csomagolásterv készítése;
- tárgy átalakítása adott cél érdekében;
- kép és szöveg együttes használata adott cél érdekében;
- felirat készítése adott feladat betöltésére.

A gyakorlati feladatsor értékelése

Az értékelés részletes központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az emelt szintű gyakorlati vizsgarészben összesen 120 pontot lehet elérni. Minden feladat maximálisan 30 pontot ér.

A vizsgázónak a kiválasztott feladatokat megfelelő módon jelölnie kell, csak a négy megjelölt feladat értékelhető. A nem jelölt, de esetlegesen elkezdett feladatok nem értékelhetők, azok rész megoldásaival további pontszám nem gyűjthető. A vizsga végén a felügyelőtanárnak ellenőriznie kell, hogy megtörtént-e a kiválasztott feladatok megjelölése.

Amennyiben ennek ellenére is hiányos a jelölés, illetve nem dönthető el egyértelműen a választás, hat elkezdett feladat esetében mind az alkotói, mind a befogadói típusú utolsó egy-egy feladat nem értékelendő; öt elkezdett feladat esetében a harmadik alkotói vagy befogadói típusú feladat megoldása nem értékelendő.

A művészettörténet-műelemző feladatok értékelése

A művészettörténet-műelemző feladatok javítási-értékelési útmutatója minden egyes feladat esetében tartalmazza a helyesnek tekinthető választ és a hozzájuk tartozó pontértékeket. Azoknál a feladatoknál, ahol nem egyértelmű a válasz, az útmutató ismerteti az elfogadható lehetőségeket, tartalmi elemeket (kulcsfogalmakat) és azok pontozási eljárását. A pontozási eljárás alapelve, hogy a jó válasz és válaszelem meghatározott pontot érdemel, azonban rossz, vagy hiányos válasz esetén pontlevonás nem lehetséges.

Rajzi feladatok értékelése

A rajzi, illetve gyakorlati jellegű feladatok esetében az értékelés szintén központi javítási-értékelési útmutató segítségével történik. Minden egyes rajzi feladathoz adott értékelési szempontsor tartozik. A szempontok további értékelési kritériumokra bomlanak. A kritériumok a munka minőségét írják körül, jellemzik az adott értékelési szempont szerint a megítható pontszámokkal együtt.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik. A tételek különböző témakörökre épülnek.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdetni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A tétel kifejtéséhez szükséges mellékleteket, színes reprodukciókat a tétel tartalmazza, vagy a vizsgázó megfelelő formában megkapja.

A szóbeli vizsgarész témaköreit a szabályzatnak megfelelő módon és időpontban nyilvánosságra kell hozni.

A szóbeli tételsor jellemzői

A tételsor legalább 15, különböző témakör alapján készült tételt tartalmaz. A témakörök, így a tételsor lefedi a követelményekben megfogalmazott témákat.

Minden tétel két feladatból áll. Az első feladat két alfeladatot tartalmaz, amelyek közül a vizsgázó választhat, és csak a választott alfeladatot kell kidolgoznia és bemutatnia. Az egyik alfeladat minden esetben leíró jellegű (pl. bizonyos stílusirányzat bemutatása), míg a másik mindig műelemzés (pl. összehasonlító műelemzés).

A második feladat minden esetben egy adott alkotótechnika leíró jellegű bemutatása.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsga értékelése központi értékelési útmutató segítségével történik. Az emelt szintű szóbeli vizsgarészben 30 pont szerezhető. Az értékelési útmutató tartalmazza a megítélés alapját képező szempontsort. Minden egyes értékelési szempont további kritériumokra bomlik. A kritériumok a szóbeli feleletet jellemzik az adott értékelési szempont tekintetében, a megítélhető pontszámokkal együtt.

A szóbeli feleletet az alábbi szempontok szerint kell értékelni:

- I. Elvárható tartalmi elemek (az adott téma szerint részletezve lásd az értékelési útmutatóban)
- II. Téma (tartalom) felismerhetősége
- III. Szaknyelv használata
- IV. Nyelvhelyesség
- V. Nyelvi kifejezőmód
- VI. Beszédhelyzetnek megfelelő kommunikáció

Értékelési pontskála

I. Elvárható tartalmi elemek

összesen: 15 pont

Minden tétel esetében az értékelési útmutatóban konkrét tartalmi elemek (kulcskifejezések) szerepelnek mindkét feladatra vonatkozóan.

- pont
- pont
- pont

II. Téma (tartalom) felismerhetősége

összesen: 3 pont

- A vizsgázó minden részletében az adott témáról beszél, és ez könnyen, világosan felismerhető. 3 pont
- A vizsgázó alapvetően az adott témáról beszél, de bizonyos résztemáknál megkerüli a konkrét választ, vagy lényegtelen, illetve nem oda illő részleteket érint. 2 pont
- A vizsgázó csak érinti az adott témát, gyakran megkerüli a konkrét választ, többnyire lényegtelen, illetve oda nem illő részletekről beszél. 1 pont
- A vizsgázó nem az adott témáról beszél, illetve megkerüli a konkrét választ, csak lényegtelen, illetve nem oda illő részletekről beszél. 0 pont

III. Szaknyelv használata

összesen: 3 pont

- A vizsgázó pontos, megfelelő jelentéssel, megfelelő mértékben és helyes szöveggörnyezetben használja a szakmai-tudományos kifejezéseket. 3 pont
- A vizsgázó többnyire pontosan, megfelelő mértékben, de nem mindig megfelelő szöveggörnyezetben használja a szakmai-tudományos kifejezéseket. 2 pont
- A vizsgázó törekszik a szakmai-tudományos kifejezések használatára, de gyakran hibásan, illetve nem a megfelelő szöveggörnyezetben használja. 1 pont
- A vizsgázó egyáltalán nem vagy teljesen pontatlanul használja a szakmai-tudományos kifejezéseket. 0 pont

IV. Nyelvhelyesség

összesen: 3 pont

- A vizsgázó nyelvtanilag helyes és érthető mondatokban fejezi ki önmagát. 3 pont
- A vizsgázó felelete bizonyos esetekben nem teljesen érthető, mert nyelvtanilag helytelen, érthetetlen mondatokat használ. 2 pont
- A vizsgázó felelete gyakran érthetetlen vagy félreérthető, mert nyelvtanilag helytelen mondatokat használ. 1 pont
- A vizsgázó felelete teljesen érthetetlen vagy félreérthető, mert nyelvtanilag helytelen mondatokat használ. 0 pont

V. Nyelvi kifejezőmód

összesen: 3 pont

- A vizsgázó felelete koherens, logikailag jól felépített, felelete minden részletében lényegre törő és hatásos. 3 pont

- A vizsgázó felelete alapvetően jól felépített, de bizonyos esetekben logikailag nem kapcsolódó gondolatmenetet fejt ki, többnyire lényegre törő, de nem biztos, hogy kellő hatást ér el. 2 pont
- A vizsgázó felelete nem jól felépített, logikailag nem kapcsolódó gondolatmenetekre alapszik, nem eléggé lényegre törő, és nem éri el vele a kellő hatást. 1 pont
- A vizsgázó felelete teljesen rosszul felépített, a logikai összefüggések nem, vagy csak elvétve lelhetők fel. 0 pont

VI. Beszédhelyzetnek megfelelő kommunikáció

összesen: 3 pont

- A vizsgázó pontosan és önállóan képes mondanivalóját megfogalmazni, ezt világosan érthetővé teszi mások számára is, esetenként bemutatja személyes érintettségét is a témában. 3 pont
- A vizsgázó kis segítséggel képes megfogalmazni a mondanivalóját, és azt hozzávetőleges pontossággal mások számára is képes érthetővé tenni, személyes érintettséget (véleményt) azonban nem tud megfogalmazni. 2 pont
- A vizsgázó kommunikációja többnyire pontatlan, illetve zavaros, mondanivalóját nehezen tudja megfogalmazni, személyes véleménye nincs. 1 pont
- A vizsgázó nem képes saját gondolatainak, érveinek megfogalmazására. 0 pont

Maximális pontszám: 30 pont

„

14. Az R. Mellékletének TÁRSADALOMISMERET fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„TÁRSADALOMISMERET

A Társadalomismeret vizsgatárgy sajátosságairól

A *Társadalomismeret* vizsgatárgy integráló szerepet tölt be a jelenismereti tárgyak között: felöleli a társadalmi viszonyokat leíró szociológiai megközelítéseket, valamint a gazdasági, szociálpszichológiai, jogi és állampolgári ismereteket is. A témák sokféleségéből következik, hogy nem hagyományos értelemben vett tantárgyról van szó, amelyben az „egy tudomány - egy tantárgy” elve érvényesül. Az elsődleges cél, hogy az iskola közvetlenül is válaszoljon a diákok szocializációs szükségleteire, segítse őket abban, hogy könnyebben elsajátítsák a társadalmi normákat, hogy a későbbiekben könnyebben be tudjanak illeszkedni a társadalomba.

A *Társadalomismeret* esetében tehát különösen fontos kérdés az ismeretátadás és készségfejlesztés „hatékonyan működő” arányának megtalálása - ami persze legfőképpen az órai munka szervezésében jelenik meg. Egy ilyen jellegű tárgynak ugyanis az alapvető társadalomtudományi ismereteken túl politikai és szociális mintákat, készségeket is kell közvetítenie. Szemlélete szorosan kötődik az aktuális társadalmi gyakorlathoz, illetve a diákok társadalmi tapasztalataihoz, különösen a közösségi szolgálat során szerettekhez. A tanítás alapvető célja az, hogy kifejlessze a diákokban a készséget és a hajlandóságot, hogy életük további részében is tudatosan és kritikusan foglalkozzanak társadalmi kérdésekkel. A *Társadalomismeret* vizsgatárgy módszertani sajátossága tehát az induktivitás, amely tanítás személyességében és a társadalmi gyakorlathoz való közelségben jelenik meg.

A Társadalomismeret vizsgatárgy részletes érettségi követelményeiről

A *Társadalomismeret* vizsgatárgy érettségi követelményei a kerettantervi tartalmakon túlmutató elemeket is tartalmaznak.

A *Társadalomismeret* különböző területei (társadalomismeret, jelenismeret, gazdasági-pénzügyi ismeretek, szociálpszichológia) nem jelentenek önálló tartalmakat, sokkal inkább eltérő megközelítési módokat, szemléleteket képviselnek. A vizsgatárgy komplex tartalmakra - pl. család, szocializáció, iskola, helyi társadalom, nemzet, glóbusz - épül, amelyeknek szociológiai, politológiai, szociálpszichológiai, gazdasági, filozófiai stb. oldalait vizsgáljuk meg.

A vizsga általános célja

A *Társadalomismeret* vizsgatárgy érettségi követelményeiben - mind középszinten, mind emelt szinten - két nagyon fontos elvárás fogalmazódik meg. Egyrészt az, hogy a vizsgázó minél több ismeretet gyűjtsön az őt körülvevő társadalmi viszonyokról, együttélési szabályokról és mintákról. Másrészt annak bemutatása, hogy a vizsgázó mennyire képes megszerzett ismereteit személyes formában - önálló véleményeként - elmondani. Ez részben azt jelenti, hogy saját élményeit és tapasztalatait mennyiben képes általános formában is megfogalmazni, részben pedig azt, hogy a fölvetődő általánosabb kérdésekre és problémákra tud-e konkrét példákat és eseteket mondani.

A társadalomismeret érettségi vizsga tehát – a tantárgy alapvető céljaival összefüggésben – nem csupán ismereteket kér számon, hanem rendeltetése az is, hogy felmérje, mennyire vált képessé a tanuló a saját értékrendjének felismerésére, életútjának, perspektíváinak tervezésére. A követelmények annak megmutatását is számon kérik a vizsgázótól, hogy milyen mértékben jutott el különböző társadalmi kérdések és problémák tudatos értelmezéséhez. A társadalomismeret vizsgakövetelményei tartalmazzák az ún. szinkron társadalomtudományok: a szociológia, a

közgazdaságtudomány, a politológia, a jogtudomány, a szociálpszichológia alapvető értelmezési kereteinek és fogalomrendszerének ismeretét.

A társadalomismeret érettségi vizsga célja

Az érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- ismeri-e a társadalom alapvető szerkezetét, illetve a társadalmi viszonyok legfőbb sajátosságait;
- megismerkedett-e a különböző társadalmi együttélési szabályokkal, a jog alapelveivel, saját jogaival és kötelességeivel, az állam intézményeivel, valamint a gazdaság működésével;
- foglalkozott-e a közvetlen környezet és a tágabb környezet összefüggéseivel, tudatosította-e a globalizáció előnyeit és hátrányait;
- meg tud-e fogalmazni konkrét példákat, esetek segítségével különböző értékrendeket, gondolkodási és cselekvési mintákat;
- mennyiben képes saját tapasztalatainak általánosítására és fogalmi megragadására;
- mennyire fejlődött ki benne az a készség, hajlandóság és felelősség, hogy élete további részében is tudatosan és kritikusan foglalkozzon társadalmi kérdésekkel, mások problémájával;
- képes-e a szűkebb és tágabb értelemben vett emberi csoportok, közösségekben zajló folyamatok megértésére, a mások iránti tiszteletre;
- megismerte-e a gazdaság alapintézményeit, törvényszerűségeit, szereplőit;
- ki tudja-e fejteni önálló véleményét gazdasági témákról, tudja-e vázolni megoldási javaslatait a gazdasági élettel összefüggő problémákról;
- mit tud a munkaerőpiacon érvényes írott és íratlan szabályokról.

Az emelt szintű vizsga célja a fentiekén túl annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- rendelkezik-e a felsőoktatásban való továbbhaladáshoz szükséges tantárgyi alapismeretekkel;
- tisztában van-e azzal és annak következményeivel, hogy az ember olyan individuum, aki társadalomban, annak különböző szintű közösségeiben él;
- képes-e a környezetében történő eligazodásra, a társadalmi beilleszkedésre, a tudatos életvezetésre, van-e reális önismerete;
- felkészült-e a felelős társadalmi szerepvállalásra, a demokratikus közéletben való aktív részvételre, helytállásra a munka és az üzleti élet területén;
- ismeri-e az ezredforduló alapvető modernizációs és globális folyamatait és azok nemzetközi, illetve hazai hatásait;
- milyen szintű együttműködési és problémamegoldó készséggel rendelkezik;
- ismeri-e az ember vizsgálatának tudományos történeti módszereit (pszichológia, szociológia) közös, illetve eltérő megközelítési módjait;
- ismeri-e a saját élete szempontjából legfontosabb kapcsolatok pszichológiai jellegzetességeit, a nemzeti identitás és szerepvállalás, a családi élet jellegzetességeit.

A vizsga két szintje, a vizsga formái

A középszintű vizsga elsősorban az elsajátított ismereteket - elsősorban fogalmakat - méri, illetve az alapvető ismeretek számonkérésén túl legfőképpen arra irányul, hogy a diákok képesek-e megérteni a körülöttük lévő világot. Az emelt szint vizsgája *tudományosabb* jellegű, ugyanis az emelt szintű vizsga legfőképpen a felsőoktatásban továbbtanulni szándékozó vizsgázó képességeit és ismereteit vizsgálja. Ez azt jelenti, hogy a vizsga a vizsgázóktól a középszintű követelményeket meghaladó bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokban való jártasságot feltételez, összetettebb és önállóbb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, valamint magasabb fokú gondolkodási, önállóbb ítéletalkotási képességeket vár el. A középszintű követelmények egésze vonatkozik az emelt szintre is: az emelt szint számára megfogalmazott követelmények a középszinthez képest kiegészítésként értelmezendők. Ebből az is következik, hogy egy-egy témakör követelményeinek részletező leírását a középszint követelményei tartalmazzák.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

KOMPETENCIÁK ÉS TÉMAKÖRÖK

A témakörökhöz tartozó, alább részletezett tematikus követelmények elsajátítását a vizsgázó **középszinten** a saját tapasztalatait is tartalmazó projektmunka keretében illetve annak szóbeli „megvédésében”, továbbá a tételes szóbeli vizsgafeleletében kell, hogy igazolja. Az itt megjelölt kompetenciák mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán megjelennek. Az emelt szintű követelmények tartalmazzák a középszintű követelményeket is.

Társadalomismeret

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Társadalomismeret		
1. Egyén és közösség	<p>Az ember biológiai és társadalmi meghatározottsága. Különböző kultúrák emberképe.</p> <p>Beilleszkedés a társadalomba. Szocializáció és identitás. Társadalmi szerepek. A szocializáció alapvető közegei: család, iskola, kortárs csoport, média. Konfliktus és konfliktuskezelés.</p> <p>Kultúrák és közösségek. Sztereotípiák és előítéletek. Társadalmi értékrendek. A vallás jelentősége az egyén közösségi és magánéleti mivoltában.</p> <p>Kulturális sokféleség. A világ vallásai.</p> <p>Társadalmi együttélési szabályok. A társadalmi norma és normaátadás. A deviancia fogalma. A társadalmi normák szabályozó szerepe. Bűnözés és bűncselekmény.</p> <p>Jogok és kötelességek. A gyermekek jogai, diákjogok és kötelességek. A közélet és magánélet határai. A média felelőssége a közélet és magánélet megközelítésében. A közélet etikája.</p>	<p>Az emberi faj kultúrájának gyökerei. A kulturális univerzálék. A kulturális önazonosság és a társadalmi hovatartozás problémái.</p> <p>A társadalmi szerződés. A társadalmi norma és normaátadás. Az anomia fogalma. Az illem.</p> <p>A vallásgyakorlás mint magán- vagy közügy.</p> <p>Jogok és kötelességek. A gyermekek jogai, diákjogok és kötelességek. Büntetőjogi számonkérés, elévülés – el nem évülés. A hatalommal való visszaélés bűncselekménye.</p> <p>Mentálhigiénés problémák és beilleszkedési zavarok a felnőtté válás életszakaszában.</p>

	<p>Az ifjúság sajátos helyzete a társadalomban. Mentálhigiénés problémák és beilleszkedési zavarok a felnőtté válás életszakaszában. A munkába lépés életszakasza.</p>	
<p>2. A társadalmi viszonyok</p>	<p>A család fogalma és funkciói. Családi szerepek. Nemzedékek együttélése. Nők és férfiak a társadalomban: a két nem viszonyának változásai.</p> <p>Az iskola társadalmi szerepe. Az iskolai tudás jellegének átalakulása. Az iskola közösségteremtő és szocializációs funkciói.</p> <p>Az életmód fogalma és elemei. Fogyasztói magatartás. Lakóhely, étkezési és öltözködési szokások. Munkaidő, szabadidő.</p> <p>A helyi társadalom. A nemzet politikai és kulturális fogalmi. A magyar nemzettudat sajátosságai. A hazafiság történelmi példái. A nemzetiség fogalma. Magyarországi nemzetiségek. A roma népesség helyzetének sajátosságai.</p> <p>A társadalom rétegződése életkor, nemek, műveltség, vagyoni helyzet, foglalkozás, településformák, etnikum szerint. A magyarországi egyházak, vallási közösségek. Multikulturális társadalomszemlélet. Demográfiai viszonyok.</p> <p>A társadalmi egyenlőtlenség. Méltányosság és igazságosság. A hátrányos helyzet fogalma. A hátrányos helyzet típusai: szegénység, testi és szellemi fogyatékoság. Karitatív tevékenység. Közösségi</p>	<p>Az iskola társadalmi szerepe. Az iskolai tudás jellegének átalakulása: az élethosszig tartó tanulás fogalma.</p> <p>A magyar nemzettudat fejlődésének sajátosságai. A nemzetiségek jogi szabályozásának történeti változásai és új vonásai.</p> <p>Az egyházak társadalmi szerepvállalása és jogi szabályozásuk.</p> <p>Demográfiai viszonyok. Korfa.</p> <p>A szociológia és a szociálpszichológia tudománya, szociálpolitika. Urbanizációs és regionális problémák.</p>

	szolgálat, önkéntesség. A szociológia tudománya. Tömegjelenségek. Tömegelektan. A média hatása.	
3. Állampolgári ismeretek		
3.1. Jogi alapismeretek	<p>Az alapvető emberi jogok. Egyéni és közösségi jogok. Gyermekei és diákjogok. Állampolgári kötelességek.</p> <p>A politika fogalma. Magánérdek és közérdek. A demokratikus társadalmi és állami berendezkedés. A demokratikus közélet fő jellemzői. A hatalommegosztás elve.</p> <p>Magyarország alaptörvénye. A törvényhozó hatalom rendszere. A végrehajtó hatalom rendszere. A köztársasági elnök szerepe. Politikai pártok.</p> <p>A bírászkodás rendszere Magyarországon. Jogi alapismeretek: jogsérelem, jogorvoslat. A rendőrség jogai és kötelezettségei.</p>	<p>Az állampolgárság fogalma. Állampolgárság létrejötte.</p> <p>A politika fogalma. Magánérdek és közérdek. A demokratikus társadalmi és állami berendezkedés. A demokratikus közélet fő jellemzői. A hatalommegosztás elve.</p> <p>Magyarország alaptörvényének létrejötte. Az államhatalmak elválasztásának elve.</p>
3.2. Intézményrendszer	<p>Az önkormányzatiság fogalma. A helyi önkormányzatok szervezete és működése. A közigazgatás rendszere. A civil társadalom szervezetei.</p> <p>Az Európai Unió kialakulása és céljai. Az Európai Unió alapintézményei.</p>	<p>Az Európai Unió intézményrendszere. Az európai polgárság jogai és kötelességei.</p>
3.3. Ügyek intézése	<p>Állampolgári dokumentumok: személyi igazolvány, lakcímkártya, diákigazolvány, útlevél, adóazonosító, taj-kártya, jogosítvány.</p>	<p>„A jó állam” elve</p>
4. Jelenismeret – Társadalmi világrend az ezredforduló után		
4.1. Az életmód	<p>A gazdasági növekedés dilemmái. A demográfiai</p>	<p>Az állami és nemzetközi politikai szerepvállalás ellentmondásai.</p>

	folyamatok ellentmondásai.	Biztonságpolitika: terrorizmus, migráció. Az európai integráció kérdései. Civilizációs konfliktusok: etnikai, környezeti, vallási, gazdasági kérdések. A multinacionális és nemzeti gazdaságok ellentmondásai.
4.2. Kultúra és globalizáció	A globalizáció folyamata. A fogyasztói társadalom válsága. A munka világának átalakulása. Az információs társadalom kialakulása. Az élethosszig tartó tanulás. A nemek közötti viszony és a család kulturális, gazdasági és társadalmi funkcióinak átalakulása.	A globalizáció fenyegetése a nemzeti-nemzetiségi kultúrák vonatkozásában. A szabadság, a jólét, a társadalmi igazságosság és a technológiai modernizáció összefüggései. A hálózati kultúrák növekvő szerepe. A gender-elmélet és annak kritikája. Szellemi és vallási körkép az ezredfordulón.
4.3. A növekedés határai	A fenntarthatóság elvei. A technikai civilizáció és a gazdasági növekedés hatása a természeti környezetre. A demográfiai robbanás társadalmi és gazdasági okai. A népesség csökkenése és az elöregedés hazánkban és más európai országokban. A környezetkímélő magatartás elterjedését ösztönző, illetve gátló tényezők.	A globális élelmiszeripar termékeinek és a természetes élelmiszerek fogyasztásának szembenállása. A génmódosított árukkal összefüggő társadalmi-egészségügyi kockázatok. Fenntartható fejlődés vagy fenntarthatóság? A globális demográfiai növekedés és a hazai népességcsökkenés ellentmondása.
5. Gazdasági és pénzügyi ismeretek		
5.1. A gazdasági környezet	A gazdaság alapintézményei, törvényszerűségei és gazdasági szereplői. A tulajdonformák. A vállalkozási formák fő jellemzői.	
5.2. Az állam gazdasági szerepvállalása	<p>Az állam gazdasági szerepvállalása. Állami költségvetés. Adópolitika. Az állam piaci és nem piaci feladatai. Az újraelosztási rendszerek.</p> <p>A fő makrogazdasági mutatók. A gazdasági növekedés, stagnálás, foglalkoztatottság, munkanélküliség, infláció, külső és belső egyensúly.</p> <p>Az Európai Unió fő gazdaságszervező elvei (szabad munkaerő- és tőkeáramlás, egységes valuta).</p>	<p>Adó- és járulékpolitika. Az állam gazdasági szerepének liberális, baloldali és konzervatív értelmezése.</p> <p>A makroökonómia alapfogalmai.</p> <p>Nézetek az Európai Unió gazdasági egységesedéséről. Konvergenciaprogramok.</p>

5.3. Pénzügyi ismeretek	A pénz fogalma, szerepe, funkciói. A nemzetközi és a hazai bankrendszer. Pénzügyi tranzakciók. Hitel (kamat, futamidő, fedezet, saját erő). A pénzpiac fogalma. Az ár-bér spirál folyamata.	A pénz kialakulása. A nemzetközi és a hazai bankrendszer változási tendenciái. A devizakölcsön problémája, megoldási lehetőségek. Pénzkereslet, pénzkínálat; a pénzpiac egyensúlya.
5.4. A munka világa; Fogyasztó a piacgazdaságban	A munkaviszony. Munkaadók és munkavállalók jogai és kötelezettségei. Hazai és nemzetközi munkaerő-piaci elvárások. Az adózás. Felkészülés a munkaerőpiacra való kilépésre: önéletrajz, motivációs levél. Az állásinterjú. Fogyasztás, beruházás, megtakarítás a háztartásban. A megtakarítás formái. A megfontolt hitelfelvétel. A fogyasztó jogai.	A munkáról való gondolkodás eltérő kulturális attitűdjei.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga (tételkifejtés és projektvédelem)	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
	15 perc (10 perc és 5 perc)	240 perc	20 perc
80 pont	70 pont (50 pont és 20 pont)	75 pont	75 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	középiskolai földrajz, illetve történelem atlaszok	NINCS	középiskolai földrajz, illetve történelem atlaszok

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	vizsgaidőszakonként három projekttema	NINCS	NINCS	témakörök
Mikor?	tavaszi vizsgaidőszakra: előző év december 1. őszi vizsgaidőszakra: adott év május 1.	NINCS	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	
	15 perc	
egy téma önálló, évközi feldolgozása	tételkifejtés 10 perc	projektvédelem 5 perc
	50 pont	20 pont
80 pont	70 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

A projektmunka témáját a vizsgázó a központilag meghatározott három témakör valamelyikéből választhatja.

A projekttémákat a tavaszi vizsgaidőszakra vonatkozóan előző év december 1-jéig, míg az őszi vizsgaidőszakra vonatkozóan az adott év május 1-jéig kell nyilvánosságra hozni.

A vizsgázót projektmunkájának elkészítésében konzulens segíti. Az a vizsgázó, aki érettségi bizonyítvánnyal rendelkezik, vagy nincs tanulói jogviszonyban, saját maga gondoskodik konzulensről, a tanulói jogviszonyban lévő és érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkező vizsgázó konzulense automatikusan szaktanára.

Az elkészült munkát a vizsgázónak legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig kell beadnia a vizsgát szervező intézményben, és azt a továbbiakban írásbeli vizsgadolgozatként kell kezelni.

A projektmunka leadásakor a vizsgázónak mellékelnie kell a munkanaplót. Ebben röviden le kell írnia a feladatválasztással kapcsolatos motivációkat, a munkája során felmerült problémákat, kérdéseket, tapasztalatokat, a projektmunka készítése során alkalmazott módszereket, a döntési helyzeteket, az esetleges akadályokat és ezek megoldását, a feladatmegoldás során tapasztalt személyes élményeket.

A projektkészítés közben készült jegyzeteket, vázlatokat, nyersvázlatot, meghívókat, fényképeket és bármilyen más a vizsgázó által kiválasztott dokumentációt a vizsgázó portfólióba rendezi. A portfólió az elkészült projektmunka mellékletét képezi.

A konzulens feladata, hogy az önálló témaválasztás után legalább 3 konzultáció alkalmával irányítsa a vizsgázót a feladat elkészítésében, a munkafolyamatról készült munkanaplót ellenőrizze, végül pedig a munka folyamatát a megadott szempontok szerint értékelje. Amennyiben a konzulens és a javító tanár nem azonos, akkor a konzulens a projekt készítés folyamatát a megadott szempontok szerint szövegesen értékeli. Az elkészült projektmunkát és a munkanaplót aláírásával és dátummal kell ellátnia.

Az írásbeli vizsga (projekt) alapelvei és kritériumai

A projekt témája lehet bármely hétköznapi vagy tudományos terület leírása, bemutatása. A központilag megadott téma többnyire általánosabb jellegű, ami többféle - a helyi viszonyoknak megfelelő - megközelítést is lehetővé tesz (pl. „Környezetszennyezési problémák lakóhelyeden” / „Egy szegénységben élő, kirekesztett család története, helyzete.”).

A vizsga fontos jellemzője a komplex megközelítés. A tantárgy komplex jellegét - azt, hogy többféle műveltségi terület (szociológia, politológia, gazdaságtan, filozófia stb.) ötvöződéséből jött létre - a vizsga keretén belül is érvényesíteni kell. A választott téma kidolgozásakor a tantárgy tartalmi struktúráját - mint megközelítési módot - is figyelembe kell venni. Például egy családra, iskolára, helyi társadalomra vonatkozó téma esetében társadalomismereti vagy gazdasági, pénzügyi, valamint jelenismereti (általánosabb összefüggéseket is tartalmazó, azokra kitékintő) megközelítéseket is alkalmazni kell.

A projektmunka jellemzői

A projektmunka elkészítése önálló kutatási tevékenység. A vizsgázó - a konzultációkat felhasználva - önállóan választja ki a témáját, önállóan készíti el a dolgozatát, folytatja kutatási tevékenységét.

A projektkészítés lehetséges műfajai

A projektek megvalósulását a vizsgázó különböző műfajok választásával oldhatja meg.

- Írásos dolgozat típusú projekt.
- Képi vagy elektronikus ismeretterjesztő információforráson alapuló projekt.
- Szervezésen alapuló projekt.

Írásos dolgozat típusú projekten értjük a hagyományos házi dolgozatot, esszét, esettanulmányt, dokumentumelemzést, az írásos formában beadott szociológiai jellegű interjút, kérdőíves felmérés elemzését, értékelést, publicisztikai típusú riportot, iskolaújságban megjelenő cikksorozatot.

Az írásos vizsgamunka terjedelme akkor tekinthető megfelelőnek és a vizsgához méltónak, ha terjedelme mellékletek nélkül, 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal, kb. 10-12 oldal, kézzel írt változatban valamivel több, 12-15 oldal.

Képi vagy elektronikus ismeretterjesztő információ-forráson alapuló projekten érjük az audiovizuális produktumot, az iskolai rádió vagy televízió részére készített riport- vagy műsorsorozatot, filmet, egyéb audiovizuális interjút, riportot, fotósorozatot, faliújságon tematikus képsorozatot, faliújság-sorozatot.

A projekt terjedelme akkor felel meg a vizsga elvárásainak, ha az iskolarádió, illetve televízió részére készített műsor legalább 3-5 perc terjedelmű, a műsorsorozat 3-5 részből áll, a film legalább 5-20 percnyi, a fotósorozat - bármilyen megjelenési formában vagy adathordozón - legalább 10-15 képből áll. A projekt elbírálásának feltétele, egy 1-3 oldalas kísérő szöveg mellékelése.

Szervezésen alapuló projekt műfajai közé a közéleti diákrendezvény megszervezését (pl. vitasorozat), az iskolán kívüli közéleti akció szervezését (pl. környezetvédelmi akció), a jótékonyági rendezvény lebonyolításában történő részvételt vagy annak megszervezését soroljuk.

A vizsgázó által a szervezésre, lebonyolításra fordított idő, akkor felel meg a vizsga elvárásainak, ha a dokumentumokból bebizonyosodik, hogy az eléri a 30-35 órát. A projekt elbírálásának itt is feltétele, egy 3-5 oldalas kísérő szöveg mellékelése.

Megjegyzés: A fenti műfajok bármilyen kombinációban történő alkalmazása elképzelhető.

A projektmunka elkészítésének ajánlott menete

- a téma kiválasztásához szükséges (esetleges) megbeszélés,
- a téma kiválasztása után hipotézis vagy célkitűzés kialakítása,
- bibliográfia készítése - a fontos irodalmak kiválasztása,
- tervezet készítése a munka részeire, illetve a munka ütemezésére vonatkozóan,
- részfejezet készítése,
- a nyers változat elkészítése, leadása,
- bírálat,
- korrigálás,
- végleges produktum leadása.

A projektmunka értékelése

Az elkészült projektmunka értékelése központilag készült javítási-értékelési útmutató alapján, az alábbiak figyelembevételével történik.

A vizsga értékelésének fontos szempontja, hogy a javító tanárnak (szaktanárnak) bírálnia kell egyrészt a projektkészítés folyamatát (30 pont), másrészt pedig az elkészült projekt tartalmát (50 pont) is.

Amennyiben a konzulens és a javítótanár nem azonos, akkor az elkészítés folyamatáért járó 30 pont megítélése a konzulens szöveges értékelése és a munkanapló figyelembevételével történik.

A projektkészítés folyamatának (30 pont) értékelési szempontjai:

- A vizsgázó önálló részvétele a projektkészítésben	2 pont
- önálló témafeldolgozás	
- A konzultációkon való részvétel	4 pont
- konzultációkon való aktív részvétel	
- pontos felkészülés az elemzés,	
- értékelés,	
- összegzés elkészítéséhez	

- Információk kezelése, probléma-felismerés, problémamegoldás képessége, széles körű alkalmazási ismeretek	14 pont
- munkanapló folyamatos vezetése	
- portfólió bemutatása	
- hipotézis vagy célkitűzés írásban való megfogalmazása, témaválasztás indoklása	
- munka ütemezésére vonatkozó tervezet készítése	
- konzultációkon megbeszélte határidők betartása	
- nyersvázlat, illetve részfejezet elkészítése	
- Nyelvi kultúra, kommunikáció, értő olvasás, szövegalkotás	10 pont
- személyes élmények megfogalmazása a konzultációk alkalmával és a munkanaplóban	
- a konzulenssel és más érintett személyekkel való jó együttműködés	
- a szakirodalom megértése, értő feldolgozása	
- a munkanapló, a tervezet tartalma logikusan felépített, nem tartalmaz súlyos nyelvtani, nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat	

Az egyes műfajcsoportokba tartozó projektmunkák tartalmáért járó 50 pont megítélése az alábbiak szerint történik:

- Az írásos dolgozat tartalmi követelményének hibátlan teljesítésével maximum 50 pont adható.
- A képi vagy elektronikus ismeretterjesztő információ-forráson alapuló projekt tartalmának értékelésekor a mellékelt írásos mű (10 pont) és a kész vizsgamunka (40 pont) együtt számít.
- Szervezésen alapuló projekt tartalmának értékelésekor a mellékelt írásos mű (30 pont) és maga a rendezvény (20 pont) szintén együtt értékelendő.

Megjegyzés: Amennyiben a javító tanár, illetve a vizsgabizottság észreveszi, hogy az elkészült projektmunka más személy szellemi terméke, akkor az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 23. § (2) bekezdése alapján kell eljárni.

A projektmunka megvédése (20 pont) a szóbeli vizsga egyik részlete.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A vizsgán kerül sor a - tételhúzás mellett - a projektmunka megvédésére.

A középszintű szóbeli vizsga tételSORÁNAK összeállításáról és a projektmunkához kapcsolódó kérdésekről a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A vizsgabizottság projektmunkához kapcsolódó kérdéseinek arra kell irányulnia, hogy a vizsgázó milyen következtetéseket tud levonni a témával kapcsolatban.

Az esetelemzési vagy dokumentum-, forráselemzési feladatokat tartalmazó tételSORT a részletes vizsgakövetelményben megadott témakörök figyelembevételével kell összeállítani. Az elemzés során a vizsgázó a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozza fel megadott szempontok alapján.

A tételek forrása lehet bármilyen, a műveltségi területhez kapcsolódó tankönyv, példatár, művészeti alkotás, fotó, szöveggyűjtemény, statisztikai adat, napi hír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseménye.

A tétel az eset rövid leírásán vagy a tétel kifejtését segítő dokumentumon, forráson kívül kérdéseket tartalmaz, amelyek jelzik az elemzés főbb szempontjait és megkívánt irányát.

Vizsgán használható segédeszközök a középiskolai földrajz, illetve történelem atlaszok.

Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt.

A projektmunka védésekor a vizsgázónak a feltett kérdésekre is válaszolnia kell.

A szóbeli tételSOR tartalmi jellemzői

A tételSOR jellemzői

A középszintű szóbeli vizsga tételSORA legalább 20 tételből áll. A tételSORT a részletes vizsgakövetelményben megadott témakörök figyelembevételével kell összeállítani.

A tétel jellemzői

A szóbeli vizsgatétel két feladatot tartalmaz.

1. feladat: tételkifejtés
2. feladat: projektvédés

1. feladat:

A tételkifejtés további két alfeladatot – *A)* és *B)* – tartalmaz.

Az *A)* alfeladat társadalomismereti vagy jelenismereti témát érintő feladat, míg a *B)* alfeladat egy gazdasági és pénzügyi ismeretek témához kapcsolódó feladat.

Az *A)*, illetve *B)* alfeladatban a következő tematikai arányokat kell figyelembe venni:

- *A)* alfeladatok a követelményrendszerben szereplő társadalomismereti és jelenismereti témák mindegyikének felhasználásával kell, hogy készüljenek.
- *B)* alfeladat a követelményrendszerben meghatározott gazdasági és pénzügyi ismeretek témák mindegyikének felhasználásával készül.

2. feladat:

A vizsgázó röviden bemutatja az általa elkészített projektet és válaszol a bizottság által feltett kérdésekre.

A vizsgabizottság, illetve elnök előzetes engedélyével bemutatható a képi vagy elektronikus ismeretterjesztő információforráson alapuló vizsgadarab. Az erre felhasznált idő nem számít bele az érettségiző szóbeli feleletének vizsgaidejébe. A vizsgadarab közös megtekintése viszont lehetővé teszi, hogy a bizottság tagjai is érdemi kérdéseket tegyenek fel, megismerjék az érettségiző munkáját.

A szóbeli védés alkalmával a portfólióban található anyagok bármelyikét a vizsgázó felhasználhatja szemléltetésre, használatára az értékelő tanár bátorítsa.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A középszintű szóbeli érettségi vizsgán szerezhető 70 pont, a tételkifejtésre adható 50 pont és a projektvédésből szerzett 20 pontból áll össze.

A kihúzott tétel értékelése

A tételsor összeállításakor rögzíteni kell a tételek kifejtésének elvárt összetevőit a megadott szempontok szerint, és az ezekre adható, az 50 pont felosztásával kialakított maximális részpontoszámokat, amely alapján a feleletet értékelni kell.

A tételkifejtés értékelésének szempontjai

Tartalom: 45 pont

Előadásmód: 5 pont

A tartalom (45 pont) értékelésének szempontjai:

- a vizsgázó mennyire rendelkezik a tételkifejtéséhez szükséges elméleti tudással,
- a vizsgázó mennyire képes konkrét esetek, dokumentumok, források értelmezése során alkalmazni az elsajátított ismereteket, fogalmi összefüggéseket és érvelési módokat, képes felismerni az esetlegesen jelenlevő erkölcsi dilemmákat, morális indítékokat,
- a vizsgázó milyen mértékben rendelkezik a tételkifejtéséhez szükséges szakszókincssel, logikus érveléssel,
- képes-e érvelni saját helyzetértékelése és értékválasztásai mellett.

Az előadásmód (5 pont) értékelésének szempontjai:

- rendszerező és lényegkiemelő képesség,
- meggyőző érvelés,
- nyelvhelyesség.

A projektvédés értékelésének szempontjai

A projektmunka megvédésének értékelése - bár a szóbeli érettségi vizsga keretében történik az írásbeli (projekt) vizsga lezárásának tekintendő.

A projektmunka védésének értékelésekor az alábbi szempontokat kell figyelembe venni és a 20 pont felosztásával kialakított részpontoszámokat, ez alapján kell felosztani:

- a vizsga tartalmának és az egyéni munka konkrétumainak bemutatása 6 pont
- a projektkészítés során szerzett egyéni tapasztalatok ismertetése 4 pont
- szaknyelv, szakmai ismeretek alkalmazása 4 pont

- a vizsgabizottság által feltett kérdések megválaszolása, témátartás, lényegkiemelés 4 pont
- a felelet felépítettsége, nyelvhelyesség 2 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	20 perc
feladatsor	tételkifejtés
75 pont	75 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központilag készült feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli vizsga feladatai 75%-ban a társadalomismeret és jelenismeret, és kb. 25%-ban a gazdasági és pénzügyi ismeretek témákból kerülnek ki.

A feladatsor két részből áll:

I. rész mindenki által megoldandó feladatokat tartalmaz a társadalomismeret és jelenismeret témakörökből

II. rész egy gazdasági és pénzügyi ismeretek feladatsort tartalmaz:

Társadalomismeret és jelenismeret

- fogalmakra vonatkozó teszt jellegű feladatok,
- egy-egy kisebb téma esszészerű kifejtése,
- esettanulmány értelmezése és elemzése,
- forráshasználatot (adatsor, ábra, kép) kívánó feladat,
- érvelést, egyéni véleményt, álláspont megfogalmazását elváró feladat.

Gazdasági és pénzügyi ismeretek

- fogalmakra vonatkozó kérdés,
- egy-egy kisebb téma esszészerű kifejtése,
- esettanulmány értelmezése és elemzése,
- adatsorok értelmezése és elemzése.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A vizsgadolgozatra összesen 75 pont adható, amely az I. részre adható 55 pont és a II. részre adható 20 pont összegéből jön létre.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik. A tétel tartalmazhat felvezető szöveget - idézetet, statisztikát, képet stb. - a kérdés, illetve feladat mellett.

Vizsgán használható segédeszközök a középiskolai földrajz, illetve történelem atlaszok.

Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg. A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie.

Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt.

A szóbeli feladatsor tartalmi jellemzői

A szóbeli tételsor legalább 20 tételből áll. A tételsort a részletes vizsgakövetelményben megadott témakörök figyelembevételével kell összeállítani. Minden tétel két feladatot tartalmaz.

1. feladat: társadalomismereti és jelenismereti témákhoz kapcsolódik

2. feladat: tartalmaz egy gazdasági és pénzügyi ismeretek témához kapcsolódó feladatot
A szóbeli vizsgán minden vizsgázó egy tételt húz, melyen rajta van az 1. feladat és a 2. feladat is.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet központi értékelési útmutató alapján 75 ponttal értékelhető.

1. feladat 55 pont

2. feladat 20 pont

A tartalom értékelési szempontjai:

- a feladat megértése, témátartás, lényegkiemelés,
- a szakmai nyelv használata, a szakirodalom felhasználása, a források felhasználása,
- tételének megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése, ismeretek mélysége, tárgyi tudás,
- a megközelítés sokszínűsége és komplex jellege, a jelenségeket, változásokat alakító tényezők feltárása, problémaközpontú bemutatás,
- önálló vélemény megalkotása, életszerű saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása.

Megjegyzés: Az értékelésbe a tartalmi elemek értékelése mellett az előadásmód értékelése is beszámít.

Az előadásmód értékelési szempontjai:

- Az előadásmód önállósága, folyamatossága, érthetősége.
- A kifejtés szerkezete.
- Lényegkiemelő képesség.
- Fogalomhasználat.
- Stílus.”

15. Az R. Mellékletének TESTNEVELÉS fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

**„TESTNEVELÉS
I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY**

A) Elméleti ismeretek

	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1. Az olimpiai mozaalom létrejötte, célja, feladatai; magyar sportsikerek	<ul style="list-style-type: none"> • Az ókori és az újkori olimpiai játékok kialakulása, története; kiemelkedő események; • olimpiai zászló, szimbólum, jelszó, embléma, olimpiai láng; • magyarok az olimpiai versenyeken, magyar olimpiai bajnokok; • magyar sikersportágak; • paralimpiai játékok. 	<ul style="list-style-type: none"> • Az ókori és az újkori olimpiai játékok kialakulása, története; kiemelkedő események; • olimpiai zászló, szimbólum, jelszó, embléma, olimpiai láng; • magyarok az olimpiai versenyeken, magyar olimpiai bajnokok; • magyar sikersportágak; • paralimpiai játékok; • NOB és a MOB szerepe az olimpiai eszme ápolásában.
2. A harmonikus testi fejlődés	A testi fejlődés rövid jellemzése általános és középiskolás korban (magasság, testsúly, mozgásos cselekvések).	<ul style="list-style-type: none"> • Legfontosabb testméretek (magasság, testsúly, testarányok) alakulása a fejlődés során; • a mozgásos cselekvések változása az életkor függvényében; • a serdülőkor testi és mozgásos cselekvés fejlődésének specialitásai.
3. A testmozgás, a sport szerepe az egészséges életmód kialakításában, és a személyiség fejlesztésében	<p>Tájékozottság bizonyítása az egészséges életmód kialakításához szükséges alapvető ismeretekben.</p> <p>Az egészséges életmód összetevőinek értelmezése: rendszeres testedzés, optimális testsúly, aktív pihenés, testi higiénia, lelki egyensúly, a szabadidő hasznos eltöltése, egészségkárosító szokások (alkohol, dohányzás, drog) hatásai és megelőzésük. A testmozgás szerepe az érzelem- és feszültség szabályozásban, stresszkezelésben (mentális egészség).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A testnevelés és a sport személyiségfejlesztő hatása; • az egészséges életmód meghatározó tényezői; • szenvedélybetegségek veszélyei; • az egyéni és a csapatsportok hatása a személyiségfejlődésre; • az „egészséges” közösség visszatartó ereje; • életre szóló sportolás lehetőségei.
4. A motoros képességek szerepe a teljesítményben	<p>A motoros képességek értelmezése, fejlesztési lehetőségei.</p> <p>A pulzus fogalma, típusai, mérési lehetőségei, összefüggése az intenzitással. Az erőfejlesztés szabályai.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A motoros képességek jellemzése; • fizikai teherbíró képesség; • szellemi teherbíró képesség; • edzettségi állapot mérésének lehetősége; • az egyes képességek és a sportágak kapcsolata; • egyszerű képességfejlesztő módszerek.
5. Gimnasztikai ismeretek	A bemelegítés szerepe és kritériumai. Gyakorlatok javaslata a testtartás javítására és a különböző kondicionális képességek fejlesztésére.	<ul style="list-style-type: none"> • A gimnasztika gyakorlatok felhasználása a testedzésben; • gyakorlatok javaslata a testtartás javítására és a különböző kondicionális képességek fejlesztésére.
6. Atlétika	A tanult atlétikai futó, ugró és dobó versenyszámok ismerete és végrehajtásuk lényege.	<ul style="list-style-type: none"> • Az atlétikai mozgásformák csoportosítása; • az atlétika mint előkészítő sportág; • fizikai törvényszerűségek

		<p>érvényesülése az atlétika versenyszámaiban;</p> <ul style="list-style-type: none"> • az atlétika mozgásanyagának kapcsolata más sportágakkal; • képességfejlesztés az atlétika mozgásanyagával; • magyarok az atlétika élvonalában.
7. Torna	<p>A női és férfi tornaszerek és az azokon végrehajtható alapelemek ismertetése. A legfontosabb baleset-megelőző eljárások. Segítségadás gyakorlásnál.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A női és férfi torna versenyszámai; • a különböző szereken végrehajtható alapelemek és a legfontosabb baleset-megelőző eljárások; • a tanult talaj- és szertornaelemek technikai végrehajtásának és a segítségnyújtás módjainak ismerete • magyar tornászok a világ élvonalában; kiemelkedő nemzetközi eredmények.
8. Zenés-táncos mozgásformák	<p>A zenés-táncos mozgásformák egyikének ismertetése (pl. ritmikus sportgimnasztika, aerobik, néptánc stb.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A ritmikus gimnasztika és az aerobik sportág bemutatása; • az esztétikum szerepének megítélése a zenés-táncos mozgásformákban; • a versenygyakorlatok speciális mozgásformái.
9. Küzdősportok, önvédelem	<p>Egy küzdősport bemutatása, alapvető szabályainak ismertetése. Küzdőjátékok. Alapvető esések, gurulások, tompítások jellemzése.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A küzdősportok tanulásának szerepe az iskolai testnevelésben; • előkészítő küzdőjátékok - páros és csoportos testnevelési játékok; • grundbirkózás és szabályai; • magyarok a küzdősportolók a világ élvonalában.
10. Úszás	<p>Az úszás jelentősége az ember életében, szerepe az egészségtudatos, aktív életvitelben. Egy úszásnem ismertetése. Az úszás higiéniájának ismerete.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Az úszás jelentősége az ember életében; • az úszás és a vízi sportok higiéniája; • úszásnemek és jellemzőik; • egy úszásnem technikai végrehajtásának leírása; • az úszás alapvető versenyszabályai; • a szabadvízi és az uszodai úszás különbségei; • fizikai törvényszerűségek érvényesülése az úszásban; • a vízből mentés végrehajtása; • kiemelkedő magyar nemzetközi eredmények az úszósportban.
11. Testnevelési és sportjátékok	<p>Labdaérintéssel, -vezetéssel, -átadással, célfelületre történő továbbítással és az összjátékkal kapcsolatos három testnevelési játék ismertetése. Egy választott sportjáték alapvető szabályainak (pályaméret, játékosok száma, időszabályok, eredményszámítás, a labdavezetésre, a támadásra és védekezésre vonatkozó szabályok), valamint alapvető technikai, taktikai elemeinek bemutatása. Személyes és társas folyamatok a játéktevékenységben (asszertivitás, sikerorientáltság, kooperáció).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Egy választott sportjáték bemutatása, szabályainak értelmezése; • a sportjátékot előkészítő testnevelési játékok; • két sportág összehasonlítása – szabályainak alapján (pályaméret, játékosok száma, pontszerzés, időtartam, csere, időkerés, technika, taktika stb.); • magyarok a sportjátékokban; sikeres labdajátékok.
12. Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek	<p>Egy választott, alternatív, szabadidős, természetben üzhető sportág jellegzetességeinek és legfontosabb szabályainak ismertetése (sí, kerékpár,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Egy választott, alternatív, szabadidős, természetben üzhető sportág bemutatása: sí, kerékpár, természetjárás,

	természetjárás, evezés, görkorcsolya stb.) Alapvető ismeretek a táborozások előnyeiről.	evezés, kajakozás, görkorcsolya, gördeszka stb.; • a választott sportág legfontosabb technikai elemeinek és szabályainak ismertetése; • baleset-megelőzés; • felszerelések, és azok karbantartása; • a választott sportág népszerűsége, elterjedése a világban; hazai ismertség; eredmények; • táborozási lehetőségek; alapvető táborozási ismeretek.
--	--	--

B) Gyakorlati ismeretek

1. Gimnasztika	Lányok: kötélmászás állásból, teljes magasságig mászókulcsolással. Fiúk: függeszkedés állásból teljes magasságig. A szabadon összeállított, 48 ütemű szabadgyakorlat bemutatása.	Lányok: kötélmászás állásból, teljes magasságig mászókulcsolással. A teljes feljutás ideje legfeljebb: 9,7 s. Fiúk: függeszkedés ülésből teljes magasságig, legfeljebb: 9,7 s. A mászókötel hossza: 5 méter. Az adott iskolaévre érvényes kötelező 64 ütemű szabadgyakorlat bemutatása.
2. Atlétika	Egy futó-, egy ugró- és egy dobószám választása kötelező. - 60 m-es síkfutás; - 2000 m-es síkfutás; - Távolugrás választott technikával; - Magasugrás választott technikával; - Súlylökés; - Kislabdahajítás.	60 m-es síkfutás, 2000 m-es síkfutás; egy választható dobószám (kislabdahajítás, súlylökés, gerelyhajítás, diszkoszvetés); egy választható ugrószám (távol- vagy magasugrás) technikailag elfogadott, teljesítménnyel értékelt bemutatása.
Futások	Egyik futószám választása kötelező: <i>60 méteres síkfutás</i> térdelőrajttal. Lányok: legfeljebb 9,8 s. Fiúk: legfeljebb 8,8 s. <i>2000 méteres síkfutás</i> Lányok: legfeljebb 10:30 perc. Fiúk: legfeljebb 9:30 perc.	<i>60 méteres síkfutás</i> térdelőrajttal. Lányok: legfeljebb 9,5 s. Fiúk: legfeljebb 8,4 s. <i>2000 méteres síkfutás</i> Lányok: legfeljebb 9:50 perc. Fiúk: 9:00 perc.
Ugrások	A két ugrószámból egy választása kötelező. Az ugrás technikája egyénileg választható. <i>Magasugrás</i> Lányok: minimummagasság: 110 cm. Fiúk: minimummagasság: 125 cm. <i>Távolugrás</i> Lányok: minimumtávolság: 330 cm. Fiúk: minimumtávolság: 410 cm.	A két ugrószámból egy választása kötelező. <i>Magasugrás</i> (flop vagy hasmánttechnikával) Lányok: minimummagasság: 115 cm. Fiúk: minimummagasság: 140 cm. <i>Távolugrás</i> választott technikával Lányok: minimumtávolság: 380 cm. Fiúk: minimumtávolság: 480 cm.
Dobások	Egy dobószám szabadon választott technikával történő bemutatása. <i>Kislabdahajítás</i> (Javasolt a Magyar Atlétikai Szövetség által rendszeresített új típusú kislabda használata.) Lányok: minimumtávolság: 20 m. Fiúk: minimumtávolság: 30 m.	Egy dobószám szabadon választott technikával történő bemutatása. <i>Kislabdahajítás</i> Lányok: minimumtávolság: 30 m. Fiúk: minimumtávolság: 42 m. <i>Súlylökés</i> Lányok: 4 kg-os súlygolyóval; minimumtávolság: 7 m.

	<p><i>Súlylökés</i> Lányok. 4 kg-os súlygolyóval; minimumtávolság: 5,5 m. Fiúk: 6 kg-os súlygolyóval; minimumtávolság: 7,5 m.</p>	<p>Fiúk: 6 kg-os súlygolyóval; minimumtávolság: 9 m. <i>Diszkoszvetés</i> Lányok: 1 kg-os diszkosszal; minimumtávolság: 20 m. Fiúk: 1,5 kg-os diszkosszal; minimumtávolság: 28 m. <i>Gerelyhajítás</i> Lányok. 600 g-os gerellyel; minimumtávolság: 20 m. Fiúk: 800 g-os gerellyel; minimumtávolság: 32 m.</p>
3. Torna	<p>A talajgyakorlat bemutatása kötelező, és egy további szer kötelezően választható. Lányoknál választható: szekrényugrás, felemáskorlát, gerenda, ritmikus gimnasztika. Fiúknál a szer lehet: szekrény, gyűrű, nyújtó vagy korlát.</p>	<p>A talaj- és a szekrényugrás bemutatása kötelező, egy szer kötelezően választható. Lányoknál: felemáskorlát, gerenda, ritmikus gimnasztika választható. Fiúknál a szer lehet: gyűrű, nyújtó vagy korlát.</p>
Talajtorna	<p>Öt kötelező elemet (gurulóátfordulás, fejjállás, tarkóállás, kézállás, mérlegállás), illetve az ajánlott elemek közül (kézenátfordulást, vagy tarkóbillenést, vagy fejenátfordulást stb.) tartalmazó, önállóan összeállított talajgyakorlat bemutatása.</p>	<p>A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.</p>
Szekrényugrás	<p>Egy tanult támaszugrás bemutatása (lányok minimum 4 részes, keresztben, fiúk 5 részes, hosszában felállított szekrényen).</p>	<p>Fiúk: lebegőtámasszal végzett terpeszátugrás bemutatása. Lányok: lebegőtámasszal végzett guggolóátugrás bemutatása.</p>
Felemáskorlát	<p>4 különböző elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: ostorlendület, térdfellendülés, kelepfellendülés a felső karfára, alugrás. Ajánlott elemek: kelepfelhúzóadás, támaszhelyzetek, malomforgás, kelepforgás.</p>	<p>A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása - Ostorlendület, kelepfellendülés a magaskarfára, kelepforgás hátra, malomforgás előre, alugrás.</p>
Gerenda	<p>5 különböző elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: járás, felugrás, testfordulat, hasonfekvés, leugrás. Ajánlott elemek: szökdelések, térdelés és térdelőtámasz, fekvőtámasz, hanyattfekvés, gurulóátfordulás stb.</p>	<p>A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása – Felugrás guggolásba, fordulat, lebegőállás, keringőlépés, mérlegállás, szökkenő hármaslépés, guggolás, lábtartás-csere, homorított leugrás.</p>
Ritmikus gimnasztika	<p>Különböző elemekből álló szabadgyakorlat zenére történő bemutatása (a gyakorlat ideje: 35-45 s). Javasolt elemek: érintőjárás, hintalépés, keringőlépés, fordulatok, szökkenő hármaslépés, lebegő- és mérlegállás, lábemelések és lendítések, törzshullámok, ívelt és nyújtott kartartások stb. Egy választott kéziszerrel (labda, karika, kötél, szalag, buzogány) 3 elem bemutatása.</p>	<p>Önállóan összeállított kéziszergyakorlat bemutatása zenére, a kötelezően megjelölt test- és szerttechnikai elemeknek megfelelően. A gyakorlat ideje: minimum 45 s. (választható kéziszer: labda, karika, kötél, szalag, buzogány).</p>

Gyűrű	A négy kötelező elem (alaplendület, zsongorlefűgés, lefűgés, homorított leugrás), illetve az ajánlott elemek közül (futólagos támaszba kerülés, lebegőfűgés, hátsófűgés, vállátfordulás előre, leterpesztés stb.) legalább egy szerepeljen a gyakorlatban.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.
Nyújtó	A négy kötelező elem (alaplendület, térdfellendülés, kelepforgás, alugrás), illetve az ajánlott elemek közül (malomfellendülés, nyílugrás stb.) legalább egy szerepeljen a gyakorlatban.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.
Korlát	A négy kötelező elem (alaplendület támaszba vagy felkarfűgésbe, felkarfűgés, pedzés, kanyarlati leugrás), illetve az ajánlott elemek közül (billenések, emelések, saslendület, vállállás stb.) legalább egy szerepeljen a gyakorlatban.	A tanévre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.
4. Küzdősportok, önvédelem	A dzsúdó vagy a birkózás alapelemeinek bemutatása: Dzsúdó alapelemek: - csúsztatott esés állásból, - esés állásból, - dzsúdógurulás; vagy Birkózás alapelemek: - dulakodás, - hídban forgás, - társ felemelése háttal felállásból.	A dzsúdó vagy a birkózás alapelemeinek bemutatása: Dzsúdó alapelemek: - csúsztatott esés állásból, - esés állásból, - dzsúdógurulás; vagy Birkózás alapelemek: - dulakodás, - hídban forgás, - társ felemelése háttal felállásból.
5. Úszás	50 m megtétele egy választott úszásnemben, szabályos rajttal és fordulóval; 25 m teljesítése egy másik választott úszásnemben, szabályos rajttal.	50 m úszás választott úszásnemben; két másik úszásnemben 25 m teljesítése, szabályos rajttal és fordulókkal. Vízből mentési előgyakorlat (az uszoda falától 5-10 m-re, a medence alján elhelyezett tárgy felhozása a víz alól). Az 50 m-es úszásnemben a pontszám az elért időeredmény alapján kerül kiszámításra.
6. Testnevelési és sportjátékok	Két sportjáték választása kötelező.	A vizsgázó a négy választható labdajáték (labdarúgás, kézi-, kosár- és röplabda) közül három gyakorlati anyagát mutatja be.
Kézilabda	1. Kapura lövés gyorsindítás után – a saját védővonalról indulva átadás a félpályánál álló társnak, a futás közben visszakapott labda vezetése után egykezes beugrások kapura lövés. 2. Büntetődobás – egyenlő eloszlásban, a kapu két alsó sarkába elhelyezett számolyra. 3. Tetszőleges lendületszerzés után távolba dobás kézilabdával.	1. Kapura lövés gyorsindítás után – a saját védővonalról indulva átadás a félpályánál álló társnak, futás közben a visszakapott labda vezetése után egykezes beugrások kapura lövés passzív védő mellett. 2. Büntetődobás – egyenletes eloszlással a kapu két sarkában elhelyezett számolyra. Érvényes a közvetlen találat, amelyet erős, egykezes felső dobással kell elvégezni. 3. Távolba dobás kézilabdával –

		tetszőleges lendületszerzés után.
Kosárlabda	<p>1. Fektetett dobás – felpályáról indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal magasságában az oldalvonalnál álló társnak, indulócsel után befutás a kosár felé, a visszakapott labdával leütés nélkül fektetett dobás. Jobbkezes végrehajtás.</p> <p>2. Fektetett dobás – felpályáról indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal magasságában az oldalvonalnál álló társnak, indulócsel után befutás a kosár felé, a visszakapott labdával leütés nélkül fektetett dobás. Balkezes végrehajtás.</p> <p>3. Büntetődobás – választott technikával.</p>	<p>1. Fektetett dobás – felpályáról a középkörből indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal előtt álló társnak, rövid esel után futás balra és a visszakapott labdával megállás, bal láb elől. Hosszú indulás, labdavezetés az adogató előtt, jobbkezes fektetett dobás.</p> <p>2. Fektetett dobás – felpályáról a középkörből indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal előtt álló társnak, rövid esel után futás jobbra és a visszakapott labdával megállás, jobb láb elől. Hosszú indulás, labdavezetés az adogató előtt, balkezes fektetett dobás.</p> <p>3. Tempódobás – elhelyezkedés a büntetővonal sarkánál kosárlabda alapállásban: rövidindulás után egy leütés tempódobás.</p>
Labdarúgás	<p>1. Labdaemelgetés (dekázás) – a földről felvett vagy feldobott labdát váltott lábbal történő érintéssel kell levegőben tartani.</p> <p>2. Szlalom labdavezetés – 10 m hosszan, öt darab egyenlő távolságra letett tömöttlabda (bója) között szlalom labdavezetés oda-vissza, kapura lövés 10 méterről.</p> <p>3. Összetett gyakorlat: felpályáról indulva labdavezetés, ráúgás a kaputól 8-10 méterre oldalt elhelyezett, ledöntött ugrószekrénytetőre, a visszapattanó labda kapura rúgása.</p>	<p>1. Labdaemelgetés (dekázás) – a gyakorlatot a földről felvett, illetve feldobott labdával is lehet kezdeni. A labdát váltott lábú érintéssel kell levegőben tartani.</p> <p>2. Szlalom labdavezetés – 10 m hosszan, öt darab egyenlő távolságra letett tömöttlabda (bója) között szlalom labdavezetés, kapura lövés 10 m-ről. Az utolsó bója 15 m-re legyen a kaputól.</p> <p>3. Összetett gyakorlat: felpályáról indulva labdavezetés, ráúgás a kaputól 10-12 m-re oldalt elhelyezett, ledöntött ugrószekrénytetőre, a visszapattanó labda kapura rúgása.</p>
Röplabda	<p>1. Kosárérintéssel a labda fej fölé játszása egy 2 m sugarú körben. (A labdát legalább 1,5 m-re a fej fölé kell játszani.)</p> <p>2. Alkarérintéssel a labda fej fölé játszása egy 2 m sugarú körben. (A labdát legalább 1 m-re a fej fölé kell játszani.)</p> <p>3. Nyítások választott technikával a támadóvonal mögé, váltott térfélre.</p>	<p>1. Kosárérintéssel 2 m távolságról a labda falra játszása 3 m magasságú vonal fölé.</p> <p>2. Alkarérintéssel 2 m távolságról a labda falra játszása 3 m magasságú vonal fölé.</p> <p>3. Nyítások – felső egyenes nyítástechnikával, érvényes a 3 m-es vonal mögötti terület. Váltott oldalra kell nyitni.</p>

Szakszó-, név- és fogalomtár

Az alábbi szakkifejezések használata a szóbeli vizsgán elvárható.

KÖZÉPSZINT

11-es rúgás
aktív pihenés
alakzatok - oszlop, vonal, kör
alkarérintés
álló- és térdelőrajt
alsó egyenes nyitás - nyitásfogadás
átadás - egykezes, kétkezes mellső, kétkezes felső, pattintott
büntetődobás
Coubertin báró
deformitás
döntés
edzésmódszer
edzettség
egészség
egészséges életmód
elhízás
előkészítő gyakorlatok
emelés
emelkedés
ereszkedés
esztétikus mozgás
fejlés
fejlődések, szakadozások
fektetett dobás
fogások
fordítás
forduló
gimnasztikai alapforma
gurulás
gyerekkor
gyors indítás
hajítás, vetés, lökés
hajlékonyság
hajlítás
helyes légzés (mellkasi, hasi, teljes)
ideális testsúly
ízületi mozgékonyosság
járás (futás) megindítása, megállítása
kapura lövések - beugrásos, felugrásos
keringési rendszer
kiindulóhelyzet
kosárérintés
küzdelem
labdaátadások lábbal - lapos, félmagas, ívelt
labdaérintések - belső, belső csüd, teljes csüd, külső csüd
labdavezetés
leengedés
légzőrendszer
lendítés
lendületszerzés
magasugrás - flop-, hasmánt-, átlépőtechnika
magyar olimpiai bajnokok - legalább öt név ismerete
mell-, gyors-, hátúszás
motiváció
mozgatórendszer
nyitódás, zárkózás, igazodás, takarás
nyújtás
olimpiai játékok - ókori, újkori játékok

passzív pihenés
prevenció
pulzus
rajtolás
rekreáció
ritmikus gimnasztika szerek - kötél, labda, karika, buzogány, szalag
serdülőkor
sérülés
sikerélmény
sorakozás
szabadgyakorlat, szergyakorlatok (pad, bordásfal), kéziszergyakorlatok (babzsák, labda, súlyzó, medicinlabda stb.)
szabadrúgás - közvetett, közvetlen
távolugrás - lépőtechnika, ollózótechnika
teljesítmény
terhelés
természeti erők
testedzés
testfordulatok
testi higiéné
testnevelés - sport
testtartás
tornaelemek: állások, gurulások, fordulatok, ugrások, billenések, forgások, átfordulások, támaszugrások, lebegőtámasz, lendületek, fellendülések, támaszhelyzetek, leugrások, összekötő elemek
tornaszerek - talaj, gerenda, felemáskorlát, ló, nyújtó, gyűrű, korlát, lólengés
váltás
védekezés - emberfogásos, területvédekezés

EMELT SZINT

a szervezet energiaszolgáltató rendszere
akadályfutás
akceleráció
átadások - légátadás, horogátadás, egykezes oldalsó átadás
átlövés
autogén tréning
bedobás
biológiai életkor
biológiai feltételek
cselekvésbiztonság
cselezés
diszkoszvetés
egyéni felelősség
elemkapcsolatok
ellenálló képesség
elzárás-leválás
értékrend
feladás
felső nyitás
fordulatok
genetikai adottságok
gyakorlatok az izmok munkájának jellege szerint: erő-, nyújtó-, lazító-, ernyesztőgyakorlatok
gyakorlatok testrészeire, izomcsoportra kifejtett hatás szerint: nyak-, kar-, törzs- (has-, hát-, oldal-), lábgyakorlatok
hármassugrás
húzás
irambeosztás
ismeret
izomműködés
jártasság
kalapácsvetés
kapustehnikák - kidobás, kirúgás, vetődés
Kemény Ferenc
képesség
készség
kinesztézia

kondicionális képességek (erő, gyorsaság, állóképesség)
 koordinációs képességek (egyensúlyérzék, téri tájékozódóképesség, reakcióképesség, kineztészis, gyorsasági koordináció, ügyesség)
 környezetkímélő tevékenység
 kudarckerülés
 kudarcátírás
 kultúra
 lábboltozat
 lelki higiénia
 les
 leütés
 megelőzés
 monotóniatírás
 mozgáskészség
 mozgáskommunikáció
 mozgásműveltség
 nemi különbségek a testmozgásban
 nyugalmi pulzusszám
 olimpiai bajnokok - legalább 10 név ismerete
 olimpiai eszme, jelképek, bajnokok
 ortopédiai elváltozások
 önismeret
 pillangóúszás
 relaxáció
 rúdugrás
 sánc
 sikerorientáció
 stressz
 stretching
 szenvedélybetegségek - alkohol, drog, dohányzás
 tápanyagszükséglet
 társas gyakorlat, szerygyakorlatok (pad, bordásfal), kéziszergyakorlatok (babzsák, bot, súlyzó, homokzsák stb.)
 tempódobás
 terheléses pulzusszám
 terhelési tényezők (intenzitás, ismétlésszám, pihenőidő)
 testi nevelés
 testkultúra
 testnevelés
 védekezés - letámadás

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
50 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	Személyi sportfelszerelés	NINCS	Személyi sportfelszerelés	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	A gyakorlati vizsgánál részletezett eszközöket		A gyakorlati vizsgánál részletezett eszközöket	

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	A gyakorlati vizsga anyaga nyilvános	NINCS	A gyakorlati vizsga nyilvános	NINCS
Mikor?	6 hónappal a vizsgaidőszak megkezdése előtt	NINCS	6 hónappal a vizsgaidőszak megkezdése előtt	NINCS

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
50 perc tiszta bemutatási idő	15 perc
Sportági technikák és önállóan összeállított gyakorlatsorok bemutatása	A) Egy téma kifejtése B) Fogalom vagy adat ismerete
100 pont	50 pont

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A vizsga helyszínén a vizsgát szervező intézménynek kell biztosítani a szükséges felszereléseket, de a vizsgázók előre bemutatott saját sportszereiket is használhatják. A gyakorlati vizsga lebonyolításához feltétlenül szükséges felszerelések:

- tornaterem kosárlabdapalánkkal, kézilabdakapuvál, kijelölt röplabdapályával, mászókötéllel, tornaszőnyegekkel, ugrószekrényvel, korláttal vagy/és nyújtóval, gyűrűvel;
- atlétikapálya legalább 200 méteres futókörrrel, 60 méteres futóhellyel, távol- és magasugróhellyel, dobóhellyel;
- választás esetén 25 méteres úszómedence;
- sportszerek;
- amennyiben szükséges, a zeneanyag lejátszásához magnetofon, illetve CD-lejátszó.

A vizsgázónak kell hoznia: személyi sportfelszerelés, a zenés-táncos mozgásformák esetében kéziszer, zeneanyag (amennyiben felhasználja a gyakorlatnál).

A vizsgázók részére a gyakorlati vizsga megkezdése előtt 30 perc általános bemelegítésre szolgáló időt, illetve a sportágváltásnál a speciális bemelegítésre 10-15 percet biztosítani kell.

A vizsgázót a vizsga során – ha mód van rá – a saját testnevelő tanára segíti, biztosítja.

A vizsgázás javasolt sorrendje a fizikai igénybevétel és a teremigény szempontját figyelembe véve a következő:

- gimnasztikai gyakorlat,
- mászás-függeszkedés,
- torna,
- küzdősport, önvédelem,
- labdajáték,
- atlétika,
- úszás.

(Az uszodai lehetőség függvényében az úszás elválasztható térben és időben egyaránt.)

A vizsgázóknak testgyakorlati áganként a részletes vizsgakövetelményekben meghatározott gyakorlatokat kell végrehajtaniuk.

A gyakorlati feladatsor tartalmi jellemzői

A középszintű gyakorlati vizsgán a teljesítmény mérése és az adott pszichomotoros sporttevékenység, illetve a sportág technikájára jellemző mozdulatsorok értékelése történik.

A vizsgázók a számukra szervezett versenyszerű tevékenység keretében teljesítik a kapott feladatokat. A vizsga 5 részből áll, amely több különböző sportág mozgásanyagára épül.

A gyakorlati vizsga kötelező és kötelezően választható részekből, ezeken belül elemekből áll. A vizsgázó előzetesen dönthet a követelményrendszerben rögzített választható testgyakorlati ágak közül, melyet az érettségi vizsgára történő jelentkezéskor kell megjelölnie.

- A gyakorlati vizsga kötelező részei a következők:

Gimnasztika: kötélmászás, szabad gyakorlat.

- A gyakorlati vizsga kötelezően választható részei és elemei a következők (minden részből egy elemet kell választani):

Atlétika: futás (60 méter vagy 2000 méter)

atlétikai ugrás (távol- vagy magasugrás)

atlétikai dobás (kislabdahajítás vagy súlylökés).

Torna: a szekrényugrás és a talajgyakorlat kötelező,

továbbá a vizsgázónak be kell mutatni egy választott tornaszer (lányok: felemáskorlát vagy gerenda vagy a zenés-táncos mozgásformák egyike (pl. ritmikus gimnasztika, aerobik, néptánc); fiúk: gyűrű vagy nyújtó vagy korlát) gyakorlatát.

Testnevelési- és sportjátékok: két választott labdajáték (kézi- vagy kosár- vagy röplabda vagy labdarúgás).

Úszás vagy küzdősport a követelményrendszerben meghatározott módon. A küzdősporthoz a vizsgázóknak kell gondoskodnia azonos súlycsoportú küzdőtársról.

A gyakorlati vizsgarész értékelése

A középszintű gyakorlati vizsgarészben 100 pont szerezhető meg.

Ezen belül:

Gimnasztika, mászás-függeszkedés	10 pont
Torna	20 pont
Atlétika	30 pont
Labdajáték	30 pont
Úszás vagy küzdősport	10 pont

A gyakorlati vizsga értékelése értékelési útmutató alapján történik, mely rögzíti az egyes elemekben nyújtott teljesítményekért megítélhető pontértékeket.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg. A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdéskor csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsor legalább 15-15 tételt tartalmaz.

Az „A” altételsorban testnevelés-elméleti, testkultúrával kapcsolatos, egészségügyi és szervezési kérdéseket, feladatokat tartalmazó kérdések fordulnak elő. Az altételsornak minden témakört érintenie kell.

A vizsgán „A” és „B” altételsorból húznak a vizsgázók.

A tétel jellemzői

Az „A” altételek egy téma önálló kifejtését, az ismeretek önálló felhasználását, értelmezését, alkalmazását igénylik.

A „B” altételsor a nélkülözhetetlen fogalmi ismeretek megbízhatóságát méri.

Az „A” altételhez kapcsolódó feladatok típusai az alábbiak lehetnek:

- önálló tervek, modellek készítése az egészséges életmód megtervezésére;
- a vizsgakövetelményekben előírt ismeretek értelmezése és felhasználása a mindennapos egyéni testedzés(terv) megtervezéséhez;
- az ismeretek alkalmazása megadott szempontok szerint egy kiválasztott gyakorlatra (feladat, mozgássor, sportág);
- meghatározott sport- és rendezvényszervezési feladatok saját, eredeti megoldásainak bemutatása;

- egy egészségvédelemmel és az egészséges életmóddal kapcsolatos probléma értékelő elemzése a vizsgázó saját véleménye, gondolatai alapján.

A „B” altételhez kapcsolódó feladatok típusai lehetnek:

- felsorolás (nevek, testnevelés-elméleti fogalmak stb.);
- fogalom meghatározása (egészségtani, testnevelés-elméleti stb.);
- adat felidézése (időpontok, sporteredmények stb.).

A szóbeli vizsgarész értékelése

A középszintű szóbeli vizsgarészben 50 pont szerezhető meg. Ezen belül az „A” altételre 40 pont, a „B” altételre 10 pont adható.

Értékelési arányok:

- „A” altétel: tárgyi tudás	24 pont
A megoldás önállósága:	12 pont
A kifejtés stílusa:	4 pont
- „B” altétel: tárgyi tudás	10 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Gyakorlati vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc tiszta bemutatási idő	20 perc
Kötelezően előírt gyakorlatok és technikák teljesítményre törekvő bemutatása	A) Egy téma kifejtése B) Fogalom vagy adat ismerete
100 pont	50 pont

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgán a vizsgázóknak több testgyakorlati ágból központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsga helyszínén a vizsgát szervező intézménynek kell biztosítani a szükséges felszereléseket, de a vizsgázók előre bemutatott saját sportszereiket is használhatják. A gyakorlati vizsga lebonyolításához feltétlenül szükséges felszerelések:

- tornaterem tornaszerekkel (ugrószekrényvel, korláttal, illetve nyújtóval, gyűrűvel, gerendával, felemáskorláttal, 5 méteres mászókötéllel, tornaszőnyegekkel) és birkózószőnyeggel;
- tornacsarnok (kosárlabdapalánkkal, kézilabdakapuval, kijelölt röplabdapályával);
- atlétikapálya 400 m-es futókörrrel, távolugrógödörrel, szivacsos magasugróhellyel, dobóhellyel;
- legalább 25 m-es úszómedence;
- sportszerek;
- amennyiben szükséges, a zeneanyag lejátszásához magnetofon és CD-lejátszó.

A vizsgázónak kell hoznia: személyi sportfelszerelés, a zenés-táncos mozgásformák esetében kéziszer, zeneanyag (amennyiben felhasználja a gyakorlatnál).

A vizsgázók részére a gyakorlati vizsga megkezdése előtt 30 perc általános bemelegítésre szolgáló időt, illetve sportágváltásnál a speciális bemelegítésre 10-15 percet biztosítani kell. A vizsgázók részére biztosítani kell a szükséges segítségadást, biztosítást.

Gyakorlati vizsga egy vagy két nap alatt bonyolítható le.

A gyakorlati feladatsor tartalmi jellemzői

Az emelt szintű gyakorlati vizsgán az adott pszichomotoros sporttevékenység, illetve a sportág technikájára jellemző mozdulatsorok értékelése történik a teljesítmény mérése alapján.

A vizsgázók a számukra szervezett versenyszerű tevékenység keretében teljesítik a kapott feladatokat.

A vizsga 6 részből áll, amely több különböző sportág mozgásanyagára épül. Minden vizsgázónak kötelező a gimnasztika, a torna, az atlétika, az úszás, két sportjáték és a küzdősport bemutatása.

A gyakorlati vizsga kötelező részekből, ezeken belül választható elemekből áll. A választott elemeket a vizsgázóknak a jelentkezéskor meg kell jelölniük.

- Gimnasztika: kötélmászás, illetve függeszkedés időre; a részletes vizsgakövetelmény-rendszerben előírt 64 ütemű szabad gyakorlat bemutatása.

- Atlétika: futás (60 és 2000 méter)

atlétikai ugrás (távol- vagy magasugrás)

atlétikai dobás (kislabdahajítás vagy súlylökés vagy gerelyhajítás vagy diszkoszvetés).

- Torna: 3 tornaszer (2 kötelező és 1 választható szer)

Lányok: talajgyakorlat és a szekrényugrás bemutatása kötelező; választható: a gerenda, a felemáskorlát vagy a zenés-táncos mozgásformák egyike. A zenés-táncos mozgásformák (pl. ritmikus gimnasztika, aerobik, néptánc) választása esetén az önállóan készített koreográfia bemutatása, a részletes vizsgakövetelmény-rendszerben előírt módon. A többi szeren a kötelezően előírt gyakorlat bemutatása történik.

Fiúk: talajgyakorlat és a lóugrás bemutatása kötelező, a korlát, a nyújtó és a gyűrű közül az egyik választható, a részletes vizsgakövetelmény-rendszerben előírt módon.

- Úszás: 3 úszásnem (50 méter úszás választott úszásnemben; két másik úszásnemben 25 méter leúszása szabályos rajttal és fordulóval. Vízből mentés előgyakorlata, azaz a medencefaltól 10 méterre a medence alján elhelyezett tárgy felhozása a víz alól.).

- Küzdősport: kötelező gyakorlat bemutatása a részletes vizsgakövetelmény-rendszerben előírt módon. (A gyakorlatot hasonló testsúlyú társ segítségével kell bemutatni. A partnerről a vizsgázónak kell gondoskodnia.)

- Testnevelési- és sportjátékok: három labdajáték előírt gyakorlati anyagának bemutatása (kézilabda vagy kosárlabda vagy labdarúgás vagy röplabda).

A gyakorlati vizsga anyaga nyilvános. A feladatsorban történő változtatást legalább 6 hónappal a vizsga időszak megkezdése előtt nyilvánosságra kell hozni. A gyakorlati vizsga előírt gyakorlatai és minimumkövetelményei az adott tanév nyilvánosságra hozott anyagaiban található meg.

A gyakorlati vizsgarész értékelése

Az emelt szintű gyakorlati vizsgarészben 100 pont szerezhető meg.

Ezen belül:

Gimnasztika	10 pont
Torna	20 pont
Atlétika	25 pont
Úszás	10 pont
Sportjátékok	25 pont
Küzdősport	10 pont

Értékelési szempontok:

Gimnasztika: pontos, hibátlan végrehajtás;

Mászás, illetve függeszkedés: időeredmény.

Atlétika: technikai kivitelezés; teljesítmény.

Úszás: technikai végrehajtás; időeredmény.

Torna: a torna, illetve a ritmikus gimnasztika elfogadott szabályai szerint.

Sportjátékok: technikai végrehajtás; eredményesség.

Küzdősportok: technikai végrehajtás; eredményesség.

A gyakorlati vizsga értékelése részletes központi értékelési útmutató alapján történik, mely rögzíti az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá történő átalakítását is. Minden testgyakorlati ágban minimálisan 10%-ot kell elérni. A részletes értékelési útmutató az Oktatási Hivatal honlapján megtalálható.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg. A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdésként csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételsor minden témakört érint.

A tétel jellemzői

A vizsgázók „A” és „B” altételsorból húznak egy-egy tételt. Az „A” altétel a testkultúra területét átfogóan érintő témát jelöl meg, és a kapcsolódó feladat leíró, elemző, összehasonlító, értékelő jellegű lehet.

A kérdés sporttörténeti, sportpedagógiai, fejlődéslélektani, testgyakorlatokkal és az egészséges életmóddal kapcsolatos témákat tartalmazhat.

A „B” altétel a sport területéről konkrét fogalmakra, tényekre, nevekre, eredményekre kérdez rá. A „B” altételsor a nélkülözhetetlen fogalmi ismeretek megbízhatóságát méri.

Az „A” altételhez kapcsolódó feladatok típusai az alábbiak lehetnek:

- önálló tervek, modellek készítése az egészséges életmód megtervezésére;
- a vizsgakövetelményekben előírt ismeretek értelmezése és felhasználása a mindennapos egyéni edzésterv megtervezéséhez;

- az ismeretek alkalmazása speciális szempontok szerint egy kiválasztott gyakorlatra (feladat, mozgássor, sportág);

- meghatározott sport- és rendezvényszervezési feladatok saját, eredeti megoldásainak bemutatása;

- egy egészségvédelemmel és az egészséges életmóddal kapcsolatos probléma értékelő elemzése a vizsgázó saját véleménye, gondolatai alapján.

A „B” altételhez kapcsolódó feladatok típusai lehetnek:

- felsorolás (nevek, testnevelés elméleti fogalmak stb.);

- fogalom meghatározása (egészségtani, testnevelés elméleti stb.);

- adat felidézése (időpontok, sporteredmények stb.).

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az emelt szintű szóbeli vizsgarészben 50 pont szerezhető meg. Ezen belül az „A” altétel 40 pontot, a „B” altétel 10 pontot ér.

A szóbeli vizsga értékelése a részletes vizsgakövetelményekben rögzített központi értékelési útmutató segítségével történik, amely rögzíti a pontszámok bontását és az értékelési szempontokat.

Értékelési arányok:

„A” altétel: tárgyi tudás	20 pont
Szaknyelv használata	8 pont
Logikus felépítés:	7 pont
Előadás mód	5 pont
- „B” tétel: tárgyi tudás	10 pont

16. Az R. Mellékletének TÖRTÉNELEM fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„TÖRTÉNELEM

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

A) KOMPETENCIÁK

1. Ismeretszerzés, források használata

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Releváns információk gyűjtése történelmi forrásokból (tárgyi, írásos stb.), következtetések megfogalmazása, a források értelmezése	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes információkat gyűjteni a forrásból megadott szempontok szerint, összevetni az információkat ismereteivel, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni. - Tudjon forrásokból gyűjtött információkra vonatkozó kérdésekre válaszolni <i>szöveges forrás, képi forrás, statisztikai táblázat, diagram, grafikon, térkép, térképvázlat, ábra</i> alapján. - Legyen képes <i>képi forrásokat</i> saját szavaival leírni, ismereteivel összevetni és a nagy történelmi korszakok, korstílusok szerint csoportosítani. - Tudja értelmezni a szöveges forrásokat megadott szempontok szerint, és tudjon forrásokból gyűjtött információkra vonatkozó következtetéseket megfogalmazni. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tudja csoportosítani, típusuk alapján meghatározni az <i>írásos</i> forrásokat, és bemutatni jellemzőiket konkrét példák alapján. - Legyen képes megnevezni a történelmi háttérre utaló tartalmi elemeket, műfaji, nyelvi sajátosságokat a forrás elemzése és értelmezése során.
1.2. Tanult ismeretek felidézése, azonosítása forrás alapján	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes felismerni és megnevezni eseményeket, személyeket, fogalmakat, földrajzi helyeket, korszakokat, korstílusokat <i>szöveges</i> forrás alapján. - Legyen képes azonosítani személyeket, fogalmakat, kulturális emlékeket, korszakokat, korstílusokat, illetve ezek jellemzőit jellemző <i>kép</i> alapján, folyamatokat <i>térképvázlatok</i> alapján, jelenségeket, folyamatokat <i>ábra</i> alapján. - Legyen képes azonosítani a térképes ábrázolás fontosabb sajátosságait. - Legyen képes kiegészíteni <i>szöveges forrást</i> a hiányzó információval. 	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes kiegészíteni <i>szemléltető ábrát, térképvázlatot, táblázatot, grafikont, diagramot</i> a hiányzó információval.
1.3. Különböző típusú forrásokból származó információk összevetése	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes megállapítani két azonos tárgyú történelmi forrás közti tartalmi és formai különbségeket. 	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes összevetni két azonos tárgyú nem szöveges, illetve különböző típusú forrásban megjelenő információkat, álláspontokat. - Tudjon feltételezéseket megfogalmazni a források tartalmi és formai különbözőségének okáról.

<p>1.4. Forráskritika alkalmazása</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes felismerni szöveges források szerzőjének szándékát, azonosítani nézőpontját. - Legyen képes érveket, bizonyítékot gyűjteni egy forrás hitelességének megállapításához más forrás segítségével. 	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes feltárni a forrás keletkezésének körülményeit. - Legyen képes megállapítani a forrás hitelességét ismeretei alapján.
<p>1.5. Folyamatok és történelmi jelenségek, történelmi személyiségek bemutatása/értelmezése, értékelése források alapján</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes értelmezni jelenségeket, <i>szöveges források, képi ábrázolások, statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák</i> alapján, folyamatokat bemutatni <i>térképvázlatok</i> alapján. - Legyen képes bemutatni történelmi mozgásokat <i>térképek</i> segítségével. - Tudjon felhasználni <i>képzőművészeti alkotásokat</i> egy-egy történelmi korszak sajátosságainak bemutatásához. - Legyen képes kiválasztani több forrás közül azt, amelyik alkalmas egy történelmi állítás, feltételezés, vélemény indoklására vagy cáfolására. - Legyen képes kiválogatni a rendelkezésre álló forrásokat megadott kérdés alapján. 	<ul style="list-style-type: none"> - Hozzon példát arra, hogy a történelem sorsfordító eseményeinek eltérő értékelései léteznek. - Legyen képes kifejteni megadott források alapján, hogy azok hogyan tükrözik a bemutatott személy vagy esemény megítélését. - Legyen képes megfogalmazni az események, jelenségek többféle megítélése közötti különbségeket, és azok lehetséges okaira vonatkozó feltételezéseket.

2. Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>2.1. Fontosabb történelmi fogalmak felismerése, azonosítása, meghatározása forrás alapján, történelmi fogalmak helyes használata</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes felismerni a fontosabb történelmi fogalmakat meghatározás alapján. - Legyen képes használni a történelmi szakszókincset. 	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes forrás alapján meghatározni, történelmi jelenségekhez kapcsolni történelmi fogalmakat.

<p>2.2. Az egy témához vagy korhoz kapcsolható fogalmak kiválasztása, rendszerezése, fogalmak jelentésváltozásainak ismerete</p>	<p>- Legyen képes kiválasztani és megadott szempont szerint rendszerezni az egy témához vagy korhoz kapcsolható fogalmakat.</p>	<p>- Legyen képes megkülönböztetni, összehasonlítani a történelmi fogalmak jelentésváltozatait. - Tudja, hogy bizonyos fogalmak a különböző történelmi korokban eltérő jelentéssel bírtak, és tudja értelmezni e különböző jelentéseket források segítségével.</p>
<p>2.3. Szövegalkotás megadott témában (szóban és írásban)</p>	<p>- Legyen képes kiemelni a lényeges ismereteket egy megadott témához. - Legyen képes szerkesztett szöveget alkotni kérdések, megadott szempontok alapján, megadott források felhasználásával.</p>	

3. Tájékozódás térben és időben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.1. Események, folyamatok, jelenségek, személyek elhelyezése térben és időben</p>	<p>- Legyen képes történelmi régiókhoz kapcsolni, elhelyezni, konkrét földrajzi helyhez rendelni eseményeket, jelenségeket, személyeket. - Legyen képes térképvázlaton jelölt pontokhoz, területekhez rendelni földrajzi helyeket. - Legyen képes sorrendbe állítani a fontos történelmi eseményeket. - Legyen képes összekapcsolni a történelmi eseményeket évszámokkal, nevekkel és helyekkel. - Legyen képes bemutatni konkrét eseménysorokat. - Legyen képes meghatározni a fontos történelmi események időpontját konkrét kronológiai adatokkal.</p>	<p>- Legyen képes azonosítani térképvázlaton jelölt földrajzi helyeket. - Legyen képes táblázatba rendezni eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat.</p>
<p>3.2. A nagy történelmi korok és a kisebb korszakok elnevezésének és sorrendjének, valamint legfontosabb jellemzőinek felismerése és bemutatása.</p>	<p>- Tudja megállapítani a nagy történelmi korok és a kisebb korszakok sorrendjét. - Tudja kiválasztani a nagy történelmi korok és a kisebb korszakok jellemzőit felsorolásból.</p>	<p>- Legyen képes jellemezni a különböző történelmi korszakokat több szempontból. - Tudja megadott szempontból korszakokra felbontani az egyetemes vagy a magyar történelmet. - Példákkal bizonyítsa, hogy egy-egy korszaknak többféle korszakhatára is létezhet. - Legyen képes analógiákat felismerni több korszakból vett</p>

		példák alapján.
3.3. A földrajzi környezet szerepének felismerése és bemutatása az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulásában	- Tudjon példákat felsorolni arra, hogy a földrajzi környezet hatással volt az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulására.	- Tudjon feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni a földrajzi környezetnek az egyes civilizációk kialakulásában játszott szerepéről.
3.4. A történelmi fejlődés során kialakult régiók bemutatása térképeken és a történelmi tér változásainak ismerete	- Tudja az adott kor történelmi régióit megnevezni történelmi térképvázlat alapján, vagy hozzárendelni felsorolt nevekhez. - Legyen képes leolvasni a történelmi tér változásait térképről.	- Legyen képes jellemezni a korszak történelmi régióit történelmi térképvázlat és más segédlet alapján.
3.5. Különbségek és egybeesések felismerése, értelmezése a világtörténet és a magyar történelem legfontosabb eseményei között	- Ismerje fel az egyetemes és a magyar történelem felsorolt eseményeiből azokat, amelyek valamilyen összefüggés alapján egymáshoz kapcsolhatók. - Tudjon kiválasztani jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségeket, akik egymással kapcsolatban álltak.	- Tudja felsorolásból kiválasztani a jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségek kortársait.
3.6. Aktuális események történelmi előzményeinek bemutatása	- Tudja kiválasztani megadott felsorolásból valamely aktuális esemény történelmi előzményeit.	- Legyen képes állításokat megfogalmazni valamely jelenkori esemény történelmi előzményeivel kapcsolatban.

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. Ok-okozati összefüggések, események, folyamatok, cselekedetek <u>mozgatórugóinak</u> rendszerzése, feltárása,	- Legyen képes feltárni az események, folyamatok, cselekedetek mozgatórugóit. - Legyen képes csoportosítani a felsorolt történelmi okokat, célokat, következményeket megadott szempontok szerint. - Legyen képes összekapcsolni a felsorolt történelmi tényezők közül az okokat és a következményeket.	- Legyen képes feltételezéseket megfogalmazni történelmi események okairól, következményeiről és azokat indokolni . - Legyen képes megkülönböztetni a különböző típusú okokat, következményeket, és felismerni azok eltérő jelentőségét. - Tudjon önálló kérdéseket megfogalmazni történelmi események okairól és következményeiről.

bemutatása	<ul style="list-style-type: none"> - Tudjon megfogalmazni egyszerű kérdéseket történelmi események okairól és következményeiről. - Legyen képes kiválasztani a különböző felsorolt történelmi tényezők közül az adott történelmi esemény okait, következményeit. - Legyen képes megkülönböztetni történelmi események okait, következményeit. - Legyen képes összevetni egyes fontosabb történelmi események következményeit és a benne részt vevők szándékait. - Ismerje fel az események, folyamatok, cselekedetek ok-okozati összefüggéseit. <p>Példákkal bizonyítsa, hogy egy történelmi eseménynek egyszerre több oka és következménye van.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes több szempontból feltárni történelmi jelenségek okait (társadalmi, gazdasági, politikai, eszmei). 	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes összehasonlítani történelmi események okait, következményeit és a résztvevők szándékait, és rámutatni a közöttük levő összefüggésekre. - Tudjon feltételezéseket megfogalmazni megadott forrás segítségével, hogy az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolhatja.
4.2. A változás és fejlődés közötti különbség értelmezése konkrét példákon	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes példákat kiválasztani a változás és a fejlődés bemutatására. - Legyen képes felismerni és bemutatni változást, fejlődést egy korszakon belül. 	<ul style="list-style-type: none"> - Értelmezze példák segítségével a változás és a fejlődés közti különbséget. - Legyen képes felismerni és bemutatni több korszakon átívelő változást, fejlődést.
4.3. Történelmi analógiák megadott szempontok szerinti keresése, értelmezése	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes összehasonlítani hasonló történelmi eseményeket megadott vagy önálló szempontok alapján. 	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes analógiákat keresni történelmi eseményhez megadott szempontok szerint, és választását indokolni.
4.4. Hosszabb időtávú történelmi változások bemutatása		<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes áttekinteni történelmi jelenségek változásait hosszabb időtávon. - Legyen képes bemutatni egy ország vagy régió történelmét hosszabb időtávon keresztül.
4.5. Személyek, pártok, csoportok szerepének felismerése, bemutatása egy történelmi esemény alakulásában	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes kapcsolatot találni történelmi események és szereplők között. - Legyen képes bemutatni források segítségével történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét. 	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes több szempontból bemutatni történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét. - Legyen képes értelmezni az ugyanazon eseményeket, személyeket többféleképpen, illetve ellentmondásosan bemutató állításokat. Legyen képes bemutatni érvekkel alátámasztott véleményeket az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről.
4.6.	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes problémaközpontúan rendszerezni tanult ismereteit 	<ul style="list-style-type: none"> - Legyen képes megkülönböztetni a történelmi események,

Történelmi jelenségek <u>problémaközpontú, forrásokon alapuló rendszerezése, bemutatása</u>	és a forrásból gyűjtött információkat. - Legyen képes problémaközpontúan bemutatni történelmi eseményeket és jelenségeket. - Legyen képes komplex módon összerendezni, bemutatni, magyarázni, értékelni a múltból szóló információkat és a történelmi események és változások leírásait egy megadott kérdés szerint.	összefüggések lényeges és kevésbé lényeges elemeit. - Tudjon érveket gyűjteni és bemutatni feltevések mellett és ellen, az érveket kritikailag értékelni .
4.7. <u>Általános szabályok alkalmazása</u> konkrét esetekre	- Legyen képes felismerni egy megadott általános szabály érvényesülését valamely forrásban megjelenő konkrét esetben. - Legyen képes bemutatni az eseményeket, jelenségeket a felismert történelmi kontextus figyelembe vételével többféle szempontból, többféle forrás alapján. - Legyen képes alátámasztani vagy cáfolni egy történelmi kérdésre adott válaszát érvekkel és a források vizsgálatán alapuló következtetésekkel és bizonyítékokkal.	- Legyen képes besorolni konkrét jelenségeket általános fogalmi kategóriákba.
4.8. A történelmi <u>kulcsfogalmak használata</u> történelmi jelenségek bemutatásakor	- Legyen képes megállapítani , hogy egy történelmi jelenség mely kulcsfogalmak alapján értelmezhető. - Legyen képes történelmi jelenségeket bemutatni kulcsfogalmak felhasználásával.	- Legyen képes történelmi jelenségeket értelmezni és értékelni történelmi kulcsfogalmak felhasználásával.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű érettségi vizsgán a számon kérhető évszámok, személyek, topográfiai adatok és fogalmak megegyeznek az alap- és középfokú történelem kerettantervek évszámokra, személyekre, topográfiai adataira és fogalmaira vonatkozó – az adott témakörhöz rendelhető – tantárgyi követelményeivel.

Az emelt szintű érettségi vizsga egyszerű, rövid választ igénylő feladatainak megoldásához szükséges részletes követelményeket a történelem kerettanterveknek az évszámokra, személyekre, topográfiára és fogalmakra vonatkozó részei tartalmazzák.

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeli részének szöveges (kifejtendő) feladatai és szóbeli tételai megoldásához szükséges nevek, fogalmak stb. körére vonatkozóan a kerettanterveknek az évszámokra, személyekre, topográfiára és fogalmakra vonatkozó részei példaként értelmezendők.

1. Az ókor és kultúrája

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Poliszok ókori Hellaszban	Az athéni demokrácia működése a Kr.e. 5. században.	
1.2. Társadalmi és politikai küzdelmek az ókori Rómában	Julius Caesar egyeduralmi kísérlete.	Octavianus hatalomra jutása és a principátus Augustus idején.
1.3. Az európai kultúra alapjai	A görög-római hitvilág. Az antikvitás kiemelkedő kulturális emlékei. A zsidó vallás fő jellemzői. A kereszténység kialakulása és főbb tanításai.	Az ókori keleti civilizációk vallási és kulturális jellemzői. A görög filozófia kimagasló képviselői (Platón, Arisztotelész). A kereszténység államvallássá válása.

2. A középkor

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Nyugat-Európa a kora középkorban	A hűbériség és a jobbágyság jellemzői. Az uradalom és a mezőgazdasági technika.	A Frank Birodalom történetének főbb állomásai.
2.2. A középkori egyház	A nyugati és a keleti kereszténység főbb jellemzői. Hitélet és vallások (pl. keresztény, zsidó) – együttműködés és konfliktusok.	A legfontosabb szerzetesrendek jellemzői (pl. <i>bencések, kolduló rendek</i>).
2.3. Az érett középkor Nyugat- és Közép-Európában	A középkori város és a céhes ipar.	A rendi állam kialakulása és működése Angliában és Franciaországban.
2.4. Az iszlám vallás és az Oszmán Birodalom	Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai.	Az Oszmán Birodalom kialakulása és főbb jellemzői.
2.5 A középkor kultúrája	A román és gótikus építészet; a reneszánsz kultúra.	Művelődés és írásbeliség a középkorban.

3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A magyar nép története az államalapításig	A magyar nép eredete, vándorlása és a honfoglalás.	A honfoglaló magyarság életmódja.
3.2. Az államalapítás és az Árpád-házi uralkodók kora	Géza fejedelemsége és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. A tatárjárás és az ország újjáépítése IV. Béla idején.	Az új rend megszilárdulása Szent László és Könyves Kálmán idején. Az Aranybulla.

3.3. Az Anjouk és Luxemburgi Zsigmond kora	A középkori magyar állam megerősödése I. Károly idején.	I. (Nagy) Lajos törvényei és az Anjou-kori társadalom. Zsigmond király külpolitikája.
3.4. A Hunyadiak	Hunyadi Mátyás reformjai és külpolitikája.	Hunyadi János törökellenes harcai.

4. Szellemi, társadalmi és politikai változások a kora újkorban (1492-1789)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. A földrajzi felfedezések és következményei	A földrajzi felfedezések és a kapitalista gazdaság jellemzői.	A 16-17. századi gyarmatosítás és a világgazdaság kialakulása.
4.2. Reformáció és katolikus megújulás	A lutheri és kálvini reformáció. A katolikus megújulás. A barokk stílus jellemzői.	
4.3. Alkotmányosság és abszolutizmus a 17-18. században	Az alkotmányos monarchia jellemzői Angliában.	A francia abszolutizmus XIV. Lajos korában.
4.4. A felvilágosodás kora	A felvilágosodás eszmerendszere és főbb képviselői források alapján.	Az Egyesült Államok létrejötte és alkotmánya.
4.5. Nagyhatalmi konfliktusok a 17-18. században		Nagyhatalmi konfliktusok a 17-18. században (harmincéves háború, spanyol örökösödési háború, osztrák örökösödési háború, hétéves háború).

5. Magyarország a kora újkorban (1490-1790)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1. Az ország három részre szakadása és az országrészek berendezkedése	A mohácsi vész és az ország három részre szakadása. A várháborúk (1541-1568).	A három országrész berendezkedése.
5.2. Az Erdélyi Fejedelemség virágkora	Erdély sajátos etnikai és vallási helyzete.	Bethlen Gábor fejedelemsége.
5.3. A török kiűzése és a Rákóczi-szabadságharc	A Rákóczi-szabadságharc okai, főbb eseményei és eredményei.	Zrínyi Miklós tevékenysége és a török kiűzése Magyarországról.
5.4. Magyarország a 18. századi Habsburg Birodalomban	Demográfiai és etnikai változások a 18. században. Mária Terézia és II. József reformjai.	
5.5. Művelődés, egyházak,		Reformáció és katolikus megújulás Magyarországon.

iskolák		
---------	--	--

6. A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora (1789-1914)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1. A francia forradalom eszméi és a napóleoni háborúk	Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának alapkérdései.	A napóleoni háborúk fordulópontjai. A nagyhatalmi együttműködés céljai és rendszere a bécsi kongresszus nyomán.
6.2. A 19. század eszméi és a nemzetállami törekvések Európában	A korszak főbb eszmeáramlatainak (liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus és szocializmus) jellemzői.	Az egységes Németország létrejötte és nagyhatalommá válása.
6.3. Gyarmati függés és harc a világ újrafelosztásáért	A szövetségi rendszerek kialakulása.	Gyarmatok és gyarmattartók a 19. század közepétől az első világháborúig.
6.4. Az ipari forradalom hullámai és hatásai	Az ipari forradalmak legjelentősebb területei (könnyűipar, nehézipar, közlekedés), néhány találmánya és a gyáripar kezdetei.	Az ipari forradalmak társadalmi hatásai (demográfia, életmód, nők helyzete)

7. A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon (1790-1914)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. A reformkor	A reformkor fő kérdései, Széchenyi és Kossuth reformprogramja.	A nemzeti eszme a reformkorban. A rendi országgyűlés és a megyerendszer működése.
7.2. Forradalom és szabadságharc	A pesti forradalom eseményei, az áprilisi törvények. A szabadságharc főbb katonai és politikai eseményei.	Népek, nemzetiségek (pl.: németek, zsidók, szlávok) szerepe a forradalom és szabadságharc eseményeiben.
7.3. A kiegyezés és a dualizmus	A kiegyezéshez vezető út. A kiegyezés tartalma és értékelése.	A polgári állam kiépülése Magyarországon (közigazgatás, közegészségügy, iskolahálózat).
7.4. Társadalmi és gazdasági változások a dualizmus korában	Gazdasági változások a dualizmus korában. A magyar polgárosodás társadalmi, gazdasági jellegzetességei, sajátosságai. Népek, nemzetiségek (pl.: zsidók, németek) szerepe a modernizációban. Etnikai viszonyok és a nemzetiségi kérdés a dualizmus korában.	Budapest világvárossá fejlődése. Társadalmi és életmódbeli változások a dualizmus korában. Egyenlőség és emancipáció.

8. A világháborúk kora (1914-1945)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. Az első világháború és következményei	Az első világháború (hadviselők, frontok, a háború jellege). Az első világháborút lezáró békerendszer.	
8.2. Gazdaság, társadalom és életmód		Életmód és mindennapok a 20. század első felében. A világgazdasági válság és a New Deal.
8.3. A fasizmus és a nemzetiszocializmus	A náci Németország legfőbb jellemzői.	Az olasz fasizmus jellemzői.
8.4. A kommunista diktatúra	A kommunista ideológia és a sztálini diktatúra a Szovjetunióban.	
8.5. A második világháború	A világháború előzményei, kitörése és jellemzői. A holokauszt.	A második világháború főbb hadi és diplomáciai eseményei.

9. Magyarország a világháborúk korában (1914-1945)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. Az első világháború és következményei Magyarországon	A trianoni békediktátum és következményei.	Magyarország az első világháborúban. Az őszirózsás forradalom és a tanácsköztársaság.
9.2. A Horthy-korszak	Az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának legfontosabb lépései. A magyar külpolitika a két világháború között. A politikai rendszer főbb jellemzői. Társadalmi, gazdasági, ideológiai kérdések.	A válság és hatása: a belpolitikai élet változásai az 1930-as években.
9.3. Művelődési viszonyok és társadalom	Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években. Az antiszemitizmus megjelenési formái és a „zsidókérdés” Magyarországon.	A klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika.
9.4. Magyarország a második világháborúban	Magyarország háborúba lépése és részvétele a Szovjetunió elleni harcokban. Magyarország német megszállása és a nyilas hatalomátvétel. A holokauszt Magyarországon.	Magyarország a náci birodalom árnyékában. A területi revízió lépései. Kállay Miklós miniszterelnöksége.

10. A jelenkor (1945-től napjainkig)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1. A kétpólusú világ kialakulása	A keleti és a nyugati blokk főbb politikai, gazdasági, társadalmi jellemzői, a hidegháborús szembenállás jellemzői. Az ENSZ létrejötte, működése.	Nemzetközi konfliktusok a hidegháború idején (berlini válság, Korea, Kuba, Vietnam).
10.2. A „harmadik világ”		A gyarmati rendszer felbomlása Indiában. A Kínai Népköztársaság létrejötte. A közel-keleti helyzet összetevői, az izraeli állam.
10.3. A kétpólusú világrend megszűnése	A kétpólusú világrend megszűnése; a Szovjetunió és Jugoszlávia szétesése; Németország újraegyesítése.	
10.4. Az európai integráció	Az Európai Unió alapelvei, intézményei és működése.	Az európai integráció főbb állomásai (bővülés és mélyülés).
10.5. A globális világ sajátosságai	A globális világgazdaság ellentmondásai.	A tömegkultúra új jelenségei napjainkban.

11. Magyarország 1945-től a rendszerváltozásig

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.1. A kommunista diktatúra kiépítése és a Rákosi-korszak	Az egypárti diktatúra működése, a gazdasági élet és a mindennapok jellegzetességei a Rákosi-korban.	Magyarország szovjetizálása (1945-1949).
11.2. Az 1956-os forradalom és szabadságharc	Az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörésének okai és főbb eseményei; a megtorlás.	A magyar forradalom nemzetközi jelentősége és összefüggései.
11.3. A Kádár-korszak	A rendszer jellemzői a Kádár-korszakban, életmód és mindennapok.	A Kádár-rendszer válsága, a külpolitikai változások és az ellenzéki mozgalmak.
11.4. A rendszerváltozás és a piacgazdaságra való áttérés	A rendszerváltozás főbb eseményei. A piacgazdaságra való áttérés és következményei.	A közjogi rendszer átalakítása (1990-2011).
11.5. Demográfiai folyamatok és a határon túli magyarság	A határon túli magyarság 1945-től.	Demográfiai változások Magyarországon 1945-től.

12. Társadalmi, állampolgári, pénzügyi és munkavállalói ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
12.1. Társadalmi tagozódás és felelősségvállalás	A magyarországi romák története és helyzetének főbb jellemzői napjainkban. A szociális ellátórendszer fő elemei.	Társadalmi rétegződés és társadalmi egyenlőtlenségek. Nemzetiségek Magyarországon.
12.2. Az aktív és felelős állampolgárság alapjai	Az emberi jogok ismerete és a jogegyenlőség elvének bemutatása, az állampolgári jogok, kötelességek. A politikai intézményrendszer fő elemei (országgyűlés, kormány, köztársasági elnök, alkotmánybíróság, ombudsman, helyi önkormányzatok, az Alaptörvény). A választási rendszer fő elemei.	
12.3. Alapvető pénzügyi és gazdasági fogalmak, folyamatok. A munkaviszonyhoz kapcsolódó ismeretek	A háztartás pénzügyei (adók és járulékok, pénzkezelési technikák, banki ügyletek). A munkaviszonyhoz kapcsolódó jogok és kötelezettségek, a munkaviszony megszűnése.	Az állam gazdasági szerepvállalása. A pénzpiac működése. A vállalkozási formák, a vállalkozás alapítása és működtetése.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	középkolai történelmi atlasz	NINCS	II. részhez vizsgázónként szükséges a középkolai történelmi atlasz	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	legalább három példány helyesírási szótár	középkolai történelmi atlasz	legalább három példány helyesírási szótár	középkolai történelmi atlasz

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tematika	NINCS	tematika
Határidő	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
180 perc		15 perc	
Feladatsor		Egy problémaközpontú tétel kifejtése	
I. Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldása	II. Szöveges (kifejtendő) feladatok megoldása		
50 pont	50 pont		
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között, és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz az állami tankönyvfejlesztésért és kiadásért felelős szerv által kiadott, kronológiai adattáblázatot nem tartalmazó középkolai történelmi atlasz, amelyről a vizsgázó gondoskodik; továbbá vizsgacsoportonként legalább három példány helyesírási szótár, amelyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott kompetenciákra és témakörökre irányulnak. Mindegyik feladat valamely forrás (szöveg, kép, diagram stb.) feldolgozását, értelmezését várja el a vizsgázóktól.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 12 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatot is tartalmazhat.

Példák a lehetséges feladattípusokra
1. Információkeresés források (szöveges, képi) segítségével
2. Források alapján egyszerű következtetések megfogalmazása
3. Különböző típusú (szöveges, képi, diagram) forrásból származó információk összevetése
4. Megadott szempontok szerinti fogalmak gyűjtése forrásokból
5. Fogalmak azonosítása, hozzárendelése egy korhoz vagy egy államhoz
6. Térképekről információk gyűjtése
7. Térképek alapján egyszerű következtetések megfogalmazása
8. Helyszínek azonosítása térképatlasz segítségével
9. Célok és következmények megkülönböztetése
10. Ok-okozati összefüggés felismerése, megkülönböztetése
11. Következtetések megfogalmazása események, folyamatok, jelenségek, döntések következményeiről
12. Komplex forráselemző feladat

Szöveges (kifejtendő) feladatok

Az írásbeli vizsga szöveges feladatait az alábbi kronológiai szakaszolás szerint kell kijelölni:

1. Az ókortól 1849-ig
2. 1849-től napjainkig

Ezekben a feladatokban a vizsgázóknak néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteniük a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott kompetenciákra és témakörökre irányulnak. Minden feladatnál forrás (szöveg, kép, adat, térkép stb.) segítségével kell a vizsgázóknak megválaszolni a feltett kérdést.

A feladatsor kétféle típusú kifejtendő feladatot tartalmaz:

1. Rövid feladatot, amelyet kb. 100-130 szóban, (kb. 12-16 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.
2. Hosszú feladatot, amelyet kb. 210-260 szóban, (kb. 26-32 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.

A feladatsor két rövid, egyetemes történelemre vonatkozó feladatot (amelyek közül az egyik az 1849 előtti, a másik az 1849 utáni korszakokkal kapcsolatos) és két hosszú, magyar történelemre vonatkozó feladatot (amelyek közül az egyik az 1849 előtti, a másik az 1849 utáni korszakokkal kapcsolatos) tartalmaz.

A vizsgázónak a *négy* feladatból *kettőt* kell választania:

- egyet az egyetemes történelemre vonatkozó két feladat közül;
- egyet a magyar történelemre vonatkozó két feladat közül;

Ha a vizsgázó által választott rövid esszé az 1849 előtti korszakokra vonatkozik, akkor a hosszú esszéjének az 1849 utáni korszakokra kell vonatkoznia. Ha a vizsgázó által választott rövid esszé az 1849 utáni korszakokra vonatkozik, akkor a hosszú esszéjének az 1849 előtti korszakokra kell vonatkoznia.

(A vizsgázónak a feladatválasztást a feladatlapon jelölnie kell.)

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsort kb. 60%-ban a magyar, kb. 40%-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódó feladatok alkotják. Az összes feladat kb. 50 %-a az 1849-től napjainkig terjedő időszakra vonatkozik. A feladatsor egészében az alábbi arányok érvényesülnek:

Politika-, esemény-, állam, jog- és intézménytörténet	kb. 40 %
Társadalom-, életmód-, mentalitás- és művelődéstörténet, munkaügyi alapismeretek	kb. 25 %
Gazdaság-, technikatörténet és a környezeti kultúra története, pénzügyi és gazdasági ismeretek	kb. 25 %
Eszme- és vallástörténet	kb. 10 %.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a vizsgabizottságot működtető intézmény szaktanára javítja és értékeli. Az értékelés a központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az írásbeli vizsgán elérhető 100 pont 50 %-a az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával, 50 %-a a szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

A szöveges (kifejtendő) feladatok értékelési kritériumait az alábbi táblázat rögzíti.

Rövid feladat	Hosszú feladat
Feladatmegértés	Feladatmegértés
Tájékozódás térben és időben	Tájékozódás térben és időben
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása
Ismeretszerzés, források használata	Ismeretszerzés, források használata
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

Ha a feladatmegértésre 0 pontot kap a vizsgázó, akkor a feladat a további szempontok szerint nem értékelhető, összpontszáma is 0 pont.

A szöveges feladat megszerkesztettsége, nyelvhelyessége a „kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása” kritérium keretein belül kerül értékelésre.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén az alábbiak szerint kell eljárni:

- ha a vizsgázó választása egyértelmű, de rossz, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontvesztés érje;

- ha a vizsgázó kettőnél több feladatba is belekezd, de nem jelöli egyértelműen választását, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A vizsgázó vázlatot készíthet, amelyet tétele kifejtése közben használhat.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. Ez esetben a téma kifejtését segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az a felelési időbe még befér.

A tételsor témakörönként *kettő-négy*, összesen 20-22 tételt tartalmaz.

A szóbeli tételsorokat minden évben legalább 20%-ban módosítaniuk kell (pl. a címet, a feldolgozási szempontokat, a forrásokat).

A felkészüléshez és a tételkifejtéshez vizsgázónként szükséges segédeszköz az állami tankönyvfelkészítésért és kiadásért felelős szerv által kiadott, kronológiai adattáblázatot nem tartalmazó középiskolai történelmi atlasz, amelyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít.

A szóbeli tételsor formai jellemzői

A tételsort a szóbeli vizsgához előírt témakörökbe rendezve kell elkészíteni.

A tétel lehet egy kisebb korszak történelmi problémájának részletezőbb bemutatása vagy egy összetettebb, illetve több történelmi korszakon átívelő probléma áttekintő bemutatása.

A tételek megfogalmazása ösztönöz a problémamegoldásra, valamint a történelmi (szöveges, képi, grafikus, tárgyi stb.) források és térképek használatára. A szóbeli tétel 3-6 forrást tartalmaz.

A szóbeli tételek három-négy feldolgozási, értelmezési szempontot jelölnek ki, és a megadott, különböző típusú források értelmezését is elvárják a tétel kifejtésekor.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A szóbeli vizsga témakörei

Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra, pénzügyi és gazdasági ismeretek

Népesség, település, életmód

Egyén, közösség, társadalom, munkaügyi ismeretek
 Politikai berendezkedések a modern korban
 Politikai intézmények, eszmék, ideológiák
 Nemzetközi konfliktusok és együttműködés
 Szabad témakör

A vizsgabizottságot működtető intézményeknek lehetőségük van a hat kötelező témakörön felül szabad témakör kijelölésére. Ennek követelményeit és tartalmát az egyes vizsgabizottságot működtető intézmények helyi tanterveik alapján határozzák meg (pl. helytörténeti téma; forradalom - reform - kompromisszum; etnikum - nemzet - nemzetiség).

A tételsor egészében is érvényesíteni kell azt, hogy a feladatok kb. 60 %-ban a magyar, kb. 40 %-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódjanak, és az összes feladat kb. 50 %-a az 1849-től napjainkig terjedő időszakra vonatkozik.

Amennyiben a vizsgázók között olyan vizsgázó is van, aki nem a tételekhez illeszkedő helyi tanterv szerint tanult, következmények nélkül kérheti a szabad témakör alóli felmentését.

A vizsgabizottságot működtető intézménynek minden vizsgaidőszak előtt nyilvánosságra kell hoznia a követelmények és a szóbeli témakörök tartalmi szerkezetének megfelelő ún. tematikát, amely a témakörhöz kapcsolható korszakokat és résztemákat határozza meg. A tematikában kb. 20-22 címet kell megfogalmazni és kiadni, amelyek alapján az egyes tételeket ki kell jelölni.

- pl. témakör: nemzetközi konfliktusok és együttműködés

tematika (korszak): Az első világháború (hadviselők, frontok, a háború jellege)

tétel: Mutassa be az első világháború főbb frontjait és az első világháború jellemzőit a megadott források alapján!

A tételsort nem lehet előzetesen kiadni, a tételeket a vizsgázók csak a vizsgán ismerhetik meg.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés az egyes tételekhez – az alábbi szempontok alapján készített – értékelési útmutató alapján történik. A szóbeli tételek értékelési útmutatóit a vizsgabizottságot működtető intézmény készíti el.

A feladat megértése	4 pont
Tájékozódás térben és időben	6 pont
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	10 pont
Ismeretszerzés, források használata	12 pont
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	18 pont
Összesen	50 pont

Ha a feladatmegértés 0 pont, akkor a feladat a további szempontok szerint nem értékelhető, összpontszáma is 0 pont.

A szóbeli felelet felépítettsége, világossága, nyelvhelyessége a „kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása” kritérium keretein belül kerül értékelésre.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga
240 perc		20 perc
Feladatsor		Egy problémaközpontú tétel kifejtése
I. Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldása	II. Szöveges (kifejtendő) feladatok megoldása	
100 perc	140 perc	
50 pont	50 pont	
100 pont		50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó az I. (100 perc) és a II. (140 perc) részen belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között, és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg. A vizsgadolgozatokat a 100 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására.

A II. részhez vizsgázónként szükséges segédeszköz az állami tankönyvfejlesztésért és kiadásért felelős szerv által kiadott, kronológiai adattáblázatot nem tartalmazó középiskolai történelmi atlasz, amelyről a vizsgázó gondoskodik; továbbá vizsgacsoportonként legalább három példány helyesírási szótár, amelyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

A feladatok a részletes követelményekben meghatározott kompetenciákra és témakörökre irányulnak. Mindegyik feladat valamely forrás (szöveg, kép, diagram stb.) feldolgozását, értelmezését várja el a vizsgázóktól.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor 12 feladtból áll. Egy-egy feladat több részfeladatot is tartalmazhat.

Példák a lehetséges feladattípusokra
1. Információkeresés források (szöveges, képi) segítségével
2. Források alapján egyszerű következtetések, értékelések megfogalmazása
3. Források egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
4. Különböző típusú (szöveges, képi, diagram) forrásból származó információk összevetése, elemzése
5. Megadott szempontok szerinti fogalmak gyűjtése forrásokból, következtetések levonása
6. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, területhez
7. Térképekről információk gyűjtése, következtetések levonása
8. Térképek alapján egyszerű következtetések megfogalmazása
9. Események közötti sorrendiség
10. Célok és következmények megkülönböztetése, értelmezése
11. Ok-okozati összefüggés felismerése, megkülönböztetése
12. Következtetések megfogalmazása események, folyamatok, jelenségek, döntések következményeiről
13. Különböző jellegű folyamatok és eseménysorozatok közötti kapcsolatok megtalálása
14. Komplex forráselemző feladat

Szöveges (kifejtendő) feladatok

Az írásbeli vizsga szöveges feladatait az alábbi kronológiai szakaszolás szerint kell kijelölni:

1. Az ókortól 1849-ig
2. 1849-től napjainkig
3. Komplex feladat az ókortól napjainkig

Ezekben a feladatokban a vizsgázóknak néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteniük a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott kompetenciákra és témakörökre irányulnak. Minden feladat valamely forrás feldolgozását, értelmezését várja el a vizsgázóktól.

A feladatlap háromféle típusú kifejtendő feladatot tartalmaz:

1. Rövid feladatot, amelyet kb. 110-130 szóban (kb. 14-18 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.
2. Hosszú feladatot, amelyet kb. 240-290 szóban (kb. 30-36 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.

3. Komplex feladatot (amely irányulhat például valamely, több korszakon átívelő történelmi probléma bemutatására, vagy azonos korszakban párhuzamosan zajló magyar és egyetemes történelmi események összehasonlítására, vagy két különböző korszak eseményeinek összevetésére), amelyet kb. 290-340 szóban (kb. 36-42 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.

A feladatlap a vizsgaleírásban meghatározott korszakokra vonatkozóan

- 2 rövid, egyetemes történelemre vonatkozó feladatot (amelyek közül egy az 1849 előtti, egy pedig az 1849 utáni korszakokkal kapcsolatos),
- 2 hosszú, magyar történelemre vonatkozó feladatot (amelyek közül egy az 1849 előtti, egy pedig az 1849 utáni korszakokkal kapcsolatos) és
- 2 komplex feladatot tartalmaz.

A vizsgázónak a *hat* feladatból *hármát* kell választania: egy rövid, egy hosszú és egy komplex feladatot. Ha a vizsgázó által választott rövid esszé az 1849 előtti korszakokra vonatkozik, akkor a hosszú esszéjének az 1849 utáni korszakokra kell vonatkoznia. Ha a vizsgázó által választott rövid esszé az 1849 utáni korszakokra vonatkozik, akkor a hosszú esszéjének az 1849 előtti korszakokra kell vonatkoznia.

(A vizsgázónak a feladatválasztást a feladatlapon jelölnie kell.)

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsort kb. 60 %-ban a magyar, kb. 40 %-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódó feladatok alkotják. Az összes feladat kb. 50 %-a az 1849-től napjainkig terjedő időszakra vonatkozik. A feladatsor egészében az alábbi arányok érvényesülnek:

Politika-, esemény-, állam, jog- és intézménytörténet	kb. 40 %
Társadalom-, életmód-, mentalitás- és művelődéstörténet, munkaügyi alapismeretek	kb. 25 %
Gazdaság-, technikatörténet és a környezeti kultúra története, pénzügyi és gazdasági ismeretek	kb. 25 %
Eszme- és vallástörténet	kb. 10 %.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám 50 %-ban egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával és 50 %-ban szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

A szöveges (kifejtendő) feladatok értékelési kritériumai:

Rövid feladat	Hosszú feladat
Feladatmegértés	Feladatmegértés
Tájékozódás térben és időben	Tájékozódás térben és időben
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása
Ismeretszerzés, források használata	Ismeretszerzés, források használata
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

Ha a feladatmegértés 0 pont, akkor a feladat a további szempontok szerint nem értékelhető, összpontszáma is 0 pont.

A szöveges feladat megszerkesztettsége, nyelvhelyessége a „kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása” kritérium keretein belül kerül értékelésre.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén az alábbiak szerint kell eljárni:

- ha a vizsgázó választása egyértelmű, de rossz, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontveszteség érje;
- ha a vizsgázó háromnál több feladatba is belekezd, de nem jelöli egyértelműen választását, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A vizsgázó vázlatot készíthet, amelyet tételének kifejtésekor használhat.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. Ez esetben a téma kifejtését segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az a felelési időbe még belefér.

A tételsorok minden vizsganapra témakörönként *három-négy* tételt, összesen 20-22 tételt tartalmaznak. Egy-egy vizsgaidőszak minden vizsganapjára más-más szóbeli tételsor készül.

Az országos vizsgaközpontnak a május-júniusi vizsgaidőszakra a témakörök szerinti szóbeli tematikát az előző évihez képest legalább 30 %-ban módosítania kell.

A felkészüléshez és a tételkifejtéshez vizsgázóként szükséges segédeszköz az állami tankönyvfejlesztésért és kiadásért felelős szerv által kiadott, kronológiai adattáblázatot nem tartalmazó középiskolai történelmi atlasz, amelyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít.

A szóbeli tételsor formai jellemzői

A tételsort a szóbeli vizsgához előírt témakörökbe rendezve kell elkészíteni.

A tétel lehet egy kisebb korszak történelmi problémájának részletezőbb bemutatása vagy egy összetettebb illetve több történelmi korszakon átívelő probléma áttekintő bemutatása.

A feladatok megfogalmazása ösztönözzön a problémamegoldásra, valamint a történeti (szöveges, képi, grafikus, tárgyi stb.) források és térképek használatára.

A szóbeli tételek három-öt feldolgozási, értelmezési szempontot jelölnek ki, és a megadott, különböző típusú források értelmezését is elvárják a tétel kifejtésekor.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A szóbeli vizsga témakörei:

Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra, pénzügyi és gazdasági ismeretek

Népesség, település, életmód

Egyén, közösség, társadalom, munkaügyi ismeretek

Politikai berendezkedések a modern korban

Politikai intézmények, eszmék, ideológiák

Nemzetközi konfliktusok és együttműködés

A tételsor egészében is érvényesíteni kell azt, hogy a feladatok kb. 60 %-ban a magyar, kb. 40 %-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódjanak, és az összes feladat kb. 50 %-a az 1849-től napjainkig terjedő időszakra vonatkozzon.

A tételsort nem lehet előzetesen kiadni, a tételeket a vizsgázók csak a vizsgán ismerhetik meg.

Minden vizsgaidőszak előtt az országos vizsgaközpontnak nyilvánosságra kell hoznia a követelmények és a szóbeli témakörök tartalmi szerkezetének megfelelő ún. tematikát, mely a témakörökhöz kapcsolható korszakokat és résztémákat határozza meg. A tematikában kb. 30 címet kell megfogalmazni és kiadni, mely alapja az egyes tételek kijelölésének.

- pl. témakör: politikai intézmények, eszmék, ideológia

tematika (résztéma): a 19. sz. uralkodó eszméi

tétel: Elemezze a marxizmus történelemszemléletét a megadott források és szempontok alapján!

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli feleletek értékelése az egyes tételekhez készített részletes, központi értékelési útmutató alapján történik. Az útmutatók az alábbi szempontok alapján rögzítik a feladatmegoldáskor elvárható műveleteket és tartalmi elemeket.

A feladat megértése	4 pont
Tájékozódás térben és időben	6 pont
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	10 pont
Ismeretszerzés, források használata	12 pont
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	18 pont
Összesen	50 pont

Ha a feladatmegértés 0 pont, akkor a feladat a további szempontok szerint nem értékelhető, összpontszáma is 0 pont.

A szóbeli felelet felépítettsége, világossága, nyelvhelyessége a „kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása” kritérium keretein belül kerül értékelésre.”

17. Az R. Mellékletének ÉLŐ IDEGEN NYELV fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„ÉLŐ IDEGEN NYELV

A vizsgakövetelmény minden élő idegen nyelv érettségi vizsgájának részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza. A dokumentum konkrét nyelvi példákat nem tartalmaz.

Az idegen nyelvi érettségi vizsga célja a kommunikatív nyelvtudás mérése, azaz annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e kommunikációs céljait megvalósítani.

A vizsga mindkét szinten *írásbeli és szóbeli részből* áll, és *a négy nyelvi alapkészséget* méri: olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédkészség és íráskészség. A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelő szókinccsel, és ismernie kell a nyelv struktúráját is. Ezért *a nyelvtani és lexikai kompetenciát* mindkét szinten külön vizsgarész keretében is mérjük. A vizsga egynyelvű, azaz közvetítési készséget nem mér.

A követelmények az Élő idegen nyelvi érettségi vizsga általános követelményei, valamint az Európa Tanács idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlásai alapján készültek. Az idegen nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai igazodnak az Európa Tanács skálájához. A vizsga középszintje a B1, az emelt szint pedig a B2 szintnek felel meg.

Európa Tanács	Érettségi vizsga
C2 Mesterszint	
C1 Haladó szint	
B2 Középszint	Emelt szint
B1 Küszöbszint	Középszint
A2 Alapszint	
A1 Minimumszint	

Az Európa Tanács B1, B2 szintjeinek általános leírása:

B2	Megérti a változatos, konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, követni tudja a hosszabb, összetettebb érveléseket is. Folyamatos és természetes módon tud a célnyelven interakciót folytatni. Világos és részletes szöveget tud létrehozni különböző témákról. Véleményét indokolni tudja, részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat olyan egyszerű, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidő, munka). Képes külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Be tud számolni eseményekről, élményeiről, érzelmeiről és törekvéseiről. Rövid magyarázatot tud fűzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tud különböző álláspontokat és terveket.

A dokumentum az élő idegen nyelvi érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza. A vizsga szintje, alapelvei és a készségek szintjén megfogalmazott követelményei azonosak minden élő idegen nyelvben.

Az I. fejezetben található a részletes vizsgakövetelmények. Először a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzőit és a szövegfajtákat soroljuk fel mindkét szintre vonatkozóan a vizsgarészek lebonyolításának sorrendjében. Ezt követik a témakörök, a kommunikációs helyzetek és szándékok, továbbá a nyelvtanra és a szókincsre vonatkozó információk.

A készségeken belül külön jelöljük az Európa Tanács szintrendszere szerinti B1 és B2 szintű követelményeket. Az adott szinten megfogalmazott követelmények

magukban foglalják az alacsonyabb szinten megadottakat is.

A dokumentum II. fejezete, a vizsgaleírás először a középszintű, majd az emelt szintű vizsgát mutatja be. A vizsgarészek itt is a lebonyolítás sorrendjében követik egymást. A könnyebb kezelhetőség érdekében az egyes vizsgarészek leírásakor megismételjük a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzőit és a szövegfajták felsorolását.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY

Az emelt szinten megjelenő követelményekbe a középszint követelményei is beleértendők.

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
1.1 Készségek	A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben a gondolatmenet lényegét megérteni	a gondolatmenetet követni
	véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni	véleményeket, érvelést követni
	egyreszinformációkat kiszűrni.	az információkat megfelelő részletességgel megérteni
		a szerző álláspontjára következtetni
		a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.
<p>A vizsgarészben használt szöveg</p> <ul style="list-style-type: none"> - autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett, - tartalma, szerkezete, nyelve világos, - tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, - megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, - kiválasztásakor a <i>Témakörök</i> című rész az irányadó, - autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához. 		

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
1.2 A szöveg jellemzői	rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos	hosszabb, nyelviileg és tartalmilag összetettebb
	hétköznapi nyelven íródott.	konkrét vagy elvont témájú.
1.3 Szövegfajták	utasítások (pl. használati utasítások)	publicisztikai írások.
	tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfűzet)	
	levelek	
	újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport)	
	ismeretterjesztő szövegek	
	egyszerű elbeszélő szövegek	
	irodalmi szövegek.	

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
2.1 Készségek	A vizsgázó képes	
	gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.	változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.
<p>A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet</p> <ul style="list-style-type: none"> - nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál, - autentikus, esetleg szerkesztett, - tartalma, szerkezete, nyelve világos, - tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, - megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, - kiválasztásakor a <i>Témakörök</i> című rész az irányadó, - autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához, 		

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
2.2 A szöveg jellemzői	rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos	hosszabb, nyelviileg és tartalmilag összetettebb
	hétköznapi nyelven íródott.	konkrét vagy elvont témájú.

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
3.1 Készségek	A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg	
	gondolatmenetét nagy vonalakban követni	gondolatmenetét részleteiben is követni
	egyes tényyszerű részinformációkat megérteni.	megértésén túl a szöveggörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára
		megértésén túl a szöveggörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.
<p>A vizsgarészben használt szöveg</p> <ul style="list-style-type: none"> - autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel), - tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, - megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, - kiválasztásakor a <i>Témakörök</i> című rész az irányadó, - anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el, - egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el, - akusztikai minősége kifogástalan, - hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját, - autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához. 		

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
3.2 A szöveg jellemzői	hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkezik	változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező
	normál tempójú	természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú
	a standard kiejtés(ek)hez közel álló.	tartalmilag és szerkezetileg összetett.
3.3 Szövegfajták	közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban)	általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.
	rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, menetrend)	
	utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron)	
	médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír)	
	beszélgetések, telefonbeszélgetések	
	műsorrészletek	
	riportok, interjúk	
	beszámolók.	

4. Íráskészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
4.1 Készségek	A vizsgázó képes - a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd <i>Kommunikációs helyzetek és szándékok</i> című részt), - a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd <i>Témakörök</i> című részt),	
	ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni	a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni
	meglévő szókincsét változatosan használni	álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni
	a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni	a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni
	a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet, választani	
	az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni	a nyelvtani struktúrákat valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni.
	egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.	

4.2 Szövegfajták	személyes jellegű közlés (pl. e-mail, üzenet, blog, naplóbejegyzés)	olvasói levél
	meghívó	cikk (diák)újság számára.
	magánjellegű vagy intézménynek pl. nyelviskolának) szóló levél.	

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
5.1 Készségek	<p>A vizsgázó képes</p> <ul style="list-style-type: none"> - a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd <i>Kommunikációs helyzetek és szándékok</i> című részt), - a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a <i>Témakörök</i> című részt), - a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdni, fenntartani és befejezni). 	
	az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni	folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet
		gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejezni,
	ismerős témáról folyó társalgásban részt venni	a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni
	kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani	folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban
	viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről	bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani
		elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni
	érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.	enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

B) TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik, azaz a feladatok minden vizsgarészben tematikusan ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre. A lista nem tartalmaz külön országismereti témakört, mert ennek elemei a többi témakörben előfordulnak.

A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
1. Személyes vonatkozások, család	A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)	A család szerepe az egyén és a társadalom életében
	Családi élet, családi kapcsolatok	Családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése
	A családi élet mindennapjai, otthoni teendők	
	Személyes tervek	
2. Ember és társadalom	A másik ember külső és belső jellemzése	
	Baráti kör	Az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem, házasság)
	A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel	Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése
	Női és férfi szerepek	Előítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése
	Ünnepek, családi ünnepek	Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében
	Öltözködés, divat	Az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése
	Vásárlás, szolgáltatások (posta)	A fogyasztói társadalom, reklámok
	Hasonlóságok és különbségek az emberek között	Társadalmi viselkedésformák
3. Környezetünk	- Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)	A lakóhely és környéke fejlődésének problémái
	A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek	
	A városi és a vidéki élet összehasonlítása	A természet és az ember harmóniája
	Növények és állatok a környezetünkben	
	Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?	A környezetvédelem lehetőségei és problémái
	Időjárás	

4. Az iskola	Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)	- Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban
	Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka	
	A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága	Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban
	Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok	
5. A munka világa	Diákmunka, nyári munkavállalás	A munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban, divatszakmák
	Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás	
6. Életmód	Napirend, időbeosztás	A kulturált étkezés feltételei, fontossága
	Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)	A szenvedélybetegségek
	Étkezési szokások a családban	Az étkezési szokások hazánkban és más országokban
	Ételek, kedvenc ételek	Ételspecialitások hazánkban és más országokban
	Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben	
	Gyakori betegségek, sérülések, baleset	
	Gyógykezelés (házi orvos, szakorvos, kórházak)	A gyógyítás egyéb módjai
7. Szabadidő, művelődés, szórakozás	Szabadidős elfoglaltságok, hobbik	A szabadidő jelentősége az ember életében
	Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.	A művészet szerepe a mindennapokban
	Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport	Szabadidősport, élsport, veszélyes sportok
	Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet	A könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai
	Kulturális események	
8. Utazás, turizmus	A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés	A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra
	Nyarlás itthon, illetve külföldön	
	Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése	Az idegenforgalom jelentősége
	Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai	
9. Tudomány és technika	Népszerű tudományok, ismeretterjesztés	A tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre
	A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben	
10. Gazdaság	Családi gazdálkodás	Üzleti világ, fogyasztás és reklámok
	A pénz szerepe a mindennapokban	Pénzkezelés a csejvelvi országokban
	Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank)	Pénzkezelés a csejvelvi országokban

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban, illetve írásban mindkét szinten.

Helyzet	Szerep
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérő
Szolgáltató egységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón)	utas, útítárs

2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázat azon kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek nyelvi megvalósítása a középszintű vizsgán elvárható. Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyűjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minőségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthető.

<i>1. A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok</i>
Megszólítás és arra reagálás
Köszönés, elköszönés és arra reagálás; Bemutatkozás, bemutatás és ezekre reagálás
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás
Levélben megszólítás, elbúcsúzás
Szóbeli üdvözlőküldés
Érdeklődés hogyanlét iránt és arra reagálás; Köszönet és arra reagálás

Bocsánatkérés és arra reagálás
Gratuláció, jókívánságok és azokra reagálás
<i>2. Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok</i>
Hála
Sajnálkozás, csalódottság
Öröm
Elégedettség, elégedetlenség
Csodálkozás
Remény
Félelem, aggodalom; Bánat, elkeseredés; Együttérzés
<i>3. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok</i>
Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás
Érdeklődés, érdektelenség
Tetszés, nem tetszés
Valaki igazának elismerése, el nem ismerése; Egyetértés, egyet nem értés
Helyeslés, rosszallás
Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása; Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás; Közömbösség
Ígéret
Akarat, szándék, terv; Kívánság, óhaj
Képesség, lehetőség, szükségesség, kötelezettség; Bizonyosság, bizonytalanság
Preferencia, érdeklődési kör kifejezése, illetve érdeklődés ezek iránt; Kritika, szemrehányás
<i>4. Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok</i>
Dolgok, személyek megnevezése
Dolgok, események leírása
Információkérés
Igenlő vagy nemleges válasz; Tudás, nem tudás; Válaszadás elutasítása;
Bizonyosság, bizonytalanság; Ismerés, nem ismerés; Feltételezés
Emlékezés, nem emlékezés
Indoklás (ok, cél)
<i>5. A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok</i>
Kérés, kívánság; Felszólítás, tiltás, parancs; Javaslat és arra reagálás
Rendelés
Meghívás és arra reagálás; Kínálás és arra reagálás
Reklamálás
Tanácskérés, tanácsadás; Figyelmeztetés
Engedély kérése, megadása, megtagadása
Segítségkérés és arra reagálás; Segítség felajánlása és arra reagálás
<i>6. Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)</i>
Visszakérdezés, ismétléskérés
Nem értés
Betűzés kérése, betűzés
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre; Beszélési szándék jelzése
Téma bevezetése, témaváltás
Félbeszakítás, megerősítés, igazolás
Körülírás
Példa megnevezése
Beszélgetés lezárása

D) NYELVTANI SZERKEZETEK ÉS SZÓKINCS

1. Nyelvtani szerkezetek

VIZSGASZINTEK	
Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
A vizsgázó megérti, és helyesen használja az egyszerű szerkezeteket szóban és írásban,	A vizsgázó változatos szerkezeteket is megért és használ szóban és írásban
ismerős helyzetekben elfogadható nyelvhelyességgel kommunikál	viszonylag nagy biztonsággal használja a nyelvtani szerkezeteket, és közben nem követ el rendszerszerű hibát
az esetleg előforduló hibák és az érezhető anyanyelvi hatás ellenére érthetően fejezi ki gondolatait, kommunikációs szándékait.	szükség esetén mondanivalóját képes önállóan helyesbíteni, pontosítani
	árnyaltan fejezi ki kommunikációs szándékait.

2. Szókincs

VIZSGASZINTEK	
Középszint (B1)	Emelt szint (B2)
A vizsgázó megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon a legtöbb olyan témában, amely összefügg saját mindennapi életével	A vizsgázó megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon változatos helyzetekben, illetve elvont témákról
jól tudja alkalmazni alapvető szókincsét, noha még előfordulhatnak nagyobb hibák	a változatos nyelvi, lexikai elemek közül általában ki tudja választani a kommunikációs célnak legmegfelelőbbet; szükség esetén néha körülírást alkalmaz
a bonyolultabb gondolatokhoz, témákhoz nem mindig találja meg a legmegfelelőbb kifejezőeszközt.	kisebb lexikai pontatlanságai nem gátolják a kommunikációt.

A vizsga szókincsének alapjául a mindenkori mai köznyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete nem követelménye a vizsgának. Ilyen típusú szavak kizárólag olyan szövegekben fordulhatnak elő, amelyekben az ismeretük nem előfeltétele az adott szöveg megértésének.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	15 perc	240 perc	20 perc
117 pont	33 pont	120 pont	30 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	nyomtatott szótár csak a IV. részhez (írás készséghez)	NINCS	nyomtatott szótár csak a IV. részhez (írás készséghez)	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	CD-lejátszó a III. részhez (hallott szöveg értéséhez)	NINCS	CD-lejátszó a III. részhez (hallott szöveg értéséhez)	NINCS

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga				Szóbeli vizsga
180 perc				15 perc
117 pont				33 pont
I. feladatlap	II. feladatlap	III. feladatlap	IV. feladatlap	
60 perc	30 perc	30 perc	60 perc	
33 pont	18 pont	33 pont	33 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű vizsga az Európa Tanács skálája B1 szintjének, az emelt szintű a B2 szintjének felel meg.

A közép- és az emelt szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

Értékelés

- Az írásbeli vizsgarész egyes vizsgarész-összetevőinek értékelése egymástól független.

- Az írásbeli vizsgarész minden vizsgarész-összetevőjében csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak az írásbeli és a szóbeli vizsgarészben külön-külön teljesítenie kell az elérhető pontszámnak legalább a 12%-át.
- Az írásbeli és a szóbeli vizsgarészek elbírálása központilag kidolgozott javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarész-összetevők javítási-értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség vizsgarész-összetevő és a Beszédkészség vizsgarész értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az írásbeli vizsgarész-összetevőkben, illetve a szóbeli vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.

Összetevő	Időtartam (perc)
Olvasott szöveg értése	60
Nyelvhelyesség	30
<i>15 perc szünet</i>	
Hallott szöveg értése	30
Íráskészség	60

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az Olvasott szöveg értése, Nyelvhelyesség, Íráskészség vizsgarész-összetevőkben a megadott szószám helyett egyes nyelvekben – többek között az arab, a kínai, a japán és a héber esetében – használt eltérő írásjegyek miatt – nyelvspecifikusan a karakterszám értendő.

Olvasott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie a céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben

- a gondolatmenet lényegét megérteni,
- véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni,

- egyes részinformációkat kiszűrni.

A felhasznált szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- rövid, tartalma és szerkezete világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök (Részletes követelmények)* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,
- hétköznapi nyelven íródott.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- elektronikus és nyomtatott levelek,
- elektronikus és nyomtatott újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő vagy egyszerű, elbeszélő (modern szépirodalmi) szövegek.

A feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés, pl.
 - cím, kép, összegző mondat szöveg(rész)hez, bekezdéshez rendelése,
 - kérdés és felelet egymáshoz rendelése,
 - szavak, kifejezések, definíciók, szinonimák egymáshoz rendelése a szövegösszefüggés alapján,
 - vélemények, kijelentések, események személyekhez kapcsolása,
- csoportosítás megadott kategóriák szerint,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegből kiemelt mellékmondat, mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos szöveg kiegészítése (szavak, kifejezések pótlása előre megadott listából vagy anélkül),
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések.

Az írásbeli feladatlap feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi rész-készségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3-4 szövegből és 3-4 feladtból áll. Egy feladaton belül egy

hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is (pl. apróhirdetések). A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme (az egyes nyelvek sajátosságaitól függően) 1000-1200 szó. A feladatsor 25-30 itemből áll.

A feladatok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

Nyelvhelyesség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

A felhasznált szöveg vagy szövegrészlet

- autentikus, esetleg szerkesztett,
- rövid; tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök (Részletes követelmények)* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrészlet helyének azonosítása szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak ragozott alakjainak vagy a belőlük képzett új szavaknak a szövegbe illesztése,
- szövegtranszformáció megadott szempontok alapján.

Az írásbeli feladatlap feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból, összesen 20-25 itemből áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 500-600 szó.

Az összes feladat szövegre épül.

A feladatok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

Hallott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználatától nem vagy csak kissé eltérő anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelően.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie a céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg

- lényegét megérteni,
- gondolatmenetét nagy vonalakban követni,
- egyes tényyszerű részinformációkat megérteni.

A felhasznált szöveg

- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök (Részletes követelmények)* című rész az irányadó,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,
- hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkezik,
- normál tempójú,
- a standard kiejtés(ek)hez közel álló.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),

- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek, riportok, interjúk,
- beszámolók,
- ismeretterjesztő szövegek.

A feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, űrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések,
- ténybeli hibák azonosítása, javítása.

Az írásbeli feladatlap feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2-3 szövegből és 2-3 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 6-9 perc. A feladatsor 20-25 itemből áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg, a második meghallgatásnál megszakításokkal.

A feladatok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

A hangfelvétel tartalmazza a feladat meghatározását, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapra olvasható feladat-meghatározások szó szerint megegyeznek.

Íráskészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten idegen nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd Részletes vizsgakövetelmények: *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd Részletes

- vizsgakövetelmények: *Témakörök* című részt),
- ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni,
 - meglévő szókincsét változatosan használni,
 - a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni,
 - a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzethez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
 - az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni
 - egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek a vizsgázói populáció élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

- rövid, személyes jellegű közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés, blogbejegyzés), internetes hozzászólás,
- e-mail,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek szóló levél.

A feladatsor jellemzői

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök (Részletes követelmények)* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A feladatok a következő feladattípusok egy vagy több elemét tartalmazhatják:

- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, blogbejegyzések, internetes hozzászólások, szórólapok) alapján történő szövegalkotás, illetve azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek, képsorok, grafikonok, táblázatok) alapján történő szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati, illetve nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma

kidolgozásához.

A vizsga két feladatból áll.

Az *első feladat* interakciós és tranzakciós szöveg. Ebben a feladatban a vizsgázó verbális, illetve vizuális segédanyagra reagálva, három irányító szempont alapján 80-100 szó terjedelmű közlést hoz létre.

A *második feladatban* a vizsgázó hosszabb leíró, vagy véleménykifejtő szöveget hoz létre négy irányító szempont alapján. Az írás terjedelme 100-120 szó.

A feladatok, az irányító szempontok és a segédanyagok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

A feladatok megoldása során egy-, illetve kétnyelvű nyomtatott szótár használható.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Olvasott szöveg értése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgadolgozatban szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi Javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Nyelvhelyesség

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgadolgozatban szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi Javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Hallott szöveg értése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgadolgozatban szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi Javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Íráskészség

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési

szempontok részletes leírását is.
A két feladat értékelése egymástól független.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételt a vizsgázó húzza. A tételekhez vizsgáztatói és vizsgázói példány készül. A kihúzott tétel az összes feladatot tartalmazza. Egy tétel feladatainak különböző témakörökhöz kell tartozniuk. A tételhez készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett közbeszólásokat, kérdéseket és megjegyzéseket is.

A feladatok kidolgozásához felkészülési idő nincs, de a feladatok végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül fél perc) gondolkodási idő áll rendelkezésére a 2. és a 3. feladat megkezdése előtt.

A tételsor tételeinek legalább 10%-a évenként cserélendő.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Beszédképesség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni és a kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédképesség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd Részletes vizsgakövetelmények: *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd Részletes vizsgakövetelmények: a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),
- az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni,
- ismerős témáról folyó társalgásban részt venni,
- kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani,
- viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről,
- érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.

A tételsor jellemzői

A tételben előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek a vizsgázói populáció élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsga három feladatból áll. (A vizsga néhány rövid, ráhangoló kérdéssel kezdődik. Az itt elhangzottakat nem értékelik.)

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulnak elő:

- társalgás,
- szerepjáték,
- önálló témakifejtés verbális vagy vizuális segédanyagok alapján.

A *társalgási feladatban* a vizsgázó néhány olyan kérdésre válaszol, amelyek saját személyéhez, közvetlen környezetéhez és hétköznapi tevékenységeihez kapcsolódnak. A társalgás egy témát érint. A feladathoz készült vizsgáztatói példány tartalmazza az előre megtervezett kérdéseket is. Ehhez a vizsgafeladathoz a vizsgázó nem kap tétellapot, a vizsgáztató által feltett, a témakörhöz kapcsolódó kérdésekre kell reagálnia.

A *szerepjáték* során a vizsgázónak a mindennapi élet helyzeteihez hasonlító szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A vizsgázó feladata az, hogy az előre meghatározott helyzetben, a meghatározott cél elérése érdekében különböző kommunikációs szándékok felhasználásával beszélgetést (tranzakciót vagy interakciót) folytasson, azaz szükség esetén megfelelő kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzottakra megfelelően reagáljon. A vizsgázó számára készült leírás rögzíti a szituációt, a szerepeket és az elérendő célt, továbbá tartalmazhat néhány szavas szöveget, egyszerű képet, rajtot, ábrát. A szerep minden esetben reális, alkalmazkodik a vizsgázó személyéhez, életkorához. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett kérdéseket is. A *szerepjáték* feladat-meghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását. A szóbeli vizsgán az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

Az *önálló témakifejtés feladatban* a vizsgázónak egy adott, hétköznapi témához kapcsolódóan kell gondolatait, véleményét összefüggően kifejtenie verbális vagy vizuális segédanyagok alapján. A vizsgázónak ebben a feladatban vagy két kép (fénykép, rajz) és megadott irányítószempontok alapján kell beszélnie egy adott témáról, vagy csak irányító szempontok alapján. Az önálló témakifejtés feladatban a vizsgázó számára készült tétellap tartalmazza a témát, adott esetben a képeket az irányító szempontokkal vagy kizárólag az irányító szempontokat. Az irányító szempontok egyrészt segítségül szolgálnak, másrészt megakadályozzák, hogy a vizsgázó előre megtanult szövegeket mondjon el. A vizsgáztató szükség esetén segítő kérdéseket tehet föl. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett segítő kérdéseket is. A feladatok és a verbális segédanyagok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

A szaktanárnak a szóbeli tételleket úgy kell összeállítani, hogy azok minden témakört (10) lefedjenek. Ha a vizsgázók száma 10-nél kevesebb, akkor minimum 10 tételt, ha 10 vagy annál több, akkor minimum 20 tételt kell készítenie. Az előző évben felhasznált szóbeli tételsor legalább 10%-át a tapasztalatok alapján frissíteni kell.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is. A feladatok értékelése egymástól független.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga				Szóbeli vizsga
240 perc				20 perc
120 pont				30 pont
I. feladatlap	II. feladatlap	III. feladatlap	IV. feladatlap	
70 perc	50 perc	30 perc	90 perc	
30 pont	30 pont	30 pont	30 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az emelt szintű vizsga az Európa Tanács skálája B2 szintjének felel meg.

Vizsgarész	Időtartam (perc)
Olvasott szöveg értése	70
Nyelvhelyesség	50
15 perc szünet	
Hallott szöveg értése	30
Íráskészség	90

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak mind az öt vizsgarészben külön-külön teljesítenie kell az elérhető pontszámnak legalább a 12%-át.
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási-értékelési, illetve értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek javítási-értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az Olvasott szöveg értése, Nyelvhelyesség, Íráskészség vizsgarészekben a megadott szószám helyett (az egyes nyelvekben – többek között az arab, a kínai, a japán és a héber esetében – használt eltérő írásjegyek miatt) nyelvspecifikusan a karakterszám értendő.

Olvasott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie a céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben

- a gondolatmenetet követni,
- véleményeket, érvelést követni,
- az információkat megfelelő részletességgel megérteni,
- a szerző álláspontjára következtetni,
- a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.

A felhasznált szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma és szerkezete világos,
- konkrét vagy elvont témájú,
- a szintnek megfelelően nyelvileg és tartalmilag összetett,
- tematikusan megfelel a korosztály életpasztalátának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök (Részletes követelmények)* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- utasítások (pl. használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. műsorfűzet),
- elektronikus és nyomtatott levelek,
- elektronikus és papíralapú újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő vagy elbeszélő (modern, szépirodalmi) szövegek,
- publicisztikai írások.

A feladatok jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,

- egymáshoz rendelés, pl.
 - cím, kép, összegző mondat szöveg(rész)hez, bekezdéshez rendelése,
 - kérdés és felelet egymáshoz rendelése,
 - szavak, kifejezések, definíciók, szinonimák egymáshoz rendelése a szövegösszefüggés alapján,
 - vélemények, kijelentések, események személyekhez kapcsolása,
- csoportosítás megadott kategóriák szerint,
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegből kiemelt mellékmondat, mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos szöveg kiegészítése (szavak, kifejezések pótlása előre megadott listából vagy a nélkül),
- hiányos szöveg összefoglalásának kiegészítése,
- (rövid választ igénylő) nyitott kérdések.

Az írásbeli feladatlap feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi rész-készségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3-4 szövegből és 3-4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 1300-1500 szó. A feladatsor 25-30 itemből áll. A feladatok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

Nyelvhelyesség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten. A felhasznált szöveg vagy szövegrészlet

- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál,
- autentikus, esetleg szerkesztett,
- tartalma és szerkezete világos,
- nyelvileg és tartalmilag a B2 szintnek megfelelően összetett,
- konkrét vagy elvont témájú,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök (Részletes követelmények)* című rész az irányadó,

- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

Emelt szinten a vizsgázó változatos és komplex nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrészlet helyének megtalálása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak ragozott alakjainak vagy a belőlük képzett új szavak szövegbe illesztése,
- hibaaazonosítás.

Az írásbeli feladatlap feladattipológiaiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladatból, 30-35 itemből áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 700-900 szó.

Az összes feladat szövegre épül.

A feladatok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

Hallott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználatától nem vagy csak kissé eltérő anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelően.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg

- gondolatmenetét részleteiben is követni,
- egyes tényszerű részinformációt megérteni,
- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára,
- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.

A felhasznált szöveg

- autentikus vagy autentikus hangzású stúdiófelvétel,
- változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező,
- természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú,
- tartalmilag és szerkezetileg összetett,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök (Részletes követelmények)* című rész az irányadó,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények,
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő),
- utasítások,
- médiaközlemények (pl. rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,
- beszámolók,
- általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.

A közép- és az emelt szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezők is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélők száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Középszinten a vizsgázónak döntően a mindennapi élet helyzeteiben elhangzó, nyelvileg egyszerűbb szövegeket kell megértenie, amelyek tartalmilag és szerkezetileg egyértelműek. *Emelt szinten* a művelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is előfordulnak, a szövegek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg, és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- események sorrendjének megállapítása,
- térképkövetés,
- űrlapok kitöltése,
- táblázatok kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,

- hiányos szöveg kiegészítése,
- (rövid választ igénylő) nyitott kérdések,
- ténybeli hibák azonosítása, javítása.

Az írásbeli feladatlapon feladattipológiaiilag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2-3 szövegből és 2-3 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 7-10 perc. A feladatsor 20-25 itemből áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

A feladatok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

A hangfelvétel tartalmazza a feladat meghatározását, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladat-meghatározások szó szerint megegyeznek.

Íráskészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát B2 szinten idegen nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd Részletes vizsgakövetelmények: *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd Részletes vizsgakövetelmények: *Témakörök* című részt),
- a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni,
- álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni,
- a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni,
- a nyelvtani struktúrákat, valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzethez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek a vizsgázói populáció életpasztalatának és általános érdeklődésének,

- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:

- magánjellegű vagy intézménynek szóló levél, e-mail,
- blogbejegyzés,
- internetes hozzászólás,
- olvasói levél,
- cikk (diák)újság számára.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó személyes nézőpontból ír hozzá közel álló, mindennapi, személyével kapcsolatos vagy őt érdeklő témákról, míg *emelt szinten* az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy *középszinten* a vizsgázó röviden, egyszerűen, összefüggő mondatokban, *emelt szinten* pedig részletesen, változatos szókinccsel, nyelvileg igényesebben és pontosabban ír.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A feladatok a következő feladattípusok egy vagy több elemét tartalmazhatják:

- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, internetes hozzászólások, blogbejegyzések, szórólapok stb.) alapján történő szövegalkotás, illetve azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek, képsorok, grafikonok, táblázatok stb.) alapján történő szövegalkotás.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati, illetve nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész két feladatból áll. Mindkét feladatot megadott szempontok alapján kell kidolgozni. Az *első feladat* egy rövidebb, interakciós és tranzakciós szöveg, a *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtő szöveg létrehozása. A vizsgázónak az első feladatban három irányító szempont segítségével 120-150 szót, a második feladatban négy irányító szempont segítségével 200-250 szót kell írnia.

A feladatok meghatározása, az irányító szempontok és a segédanyagok az adott idegen nyelven vannak megfogalmazva.

A feladatok megoldása során egy- illetve kétnyelvű nyomtatott szótár használható.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Olvasott szöveg értése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Nyelvhelyesség

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Hallott szöveg értése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Íráskészség

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A szóbeli tételt a vizsgázó húzza. A tételekhez vizsgáztatói és vizsgázói példány készül. A kihúzott tétel az összes feladatot tartalmazza. Egy tétel feladatainak különböző témakörökhöz kell tartozniuk. A tételhez készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett közbeszólásokat, kérdéseket és megjegyzéseket is.

A feladatok kidolgozásához felkészülési idő nincs, de a második és a harmadik feladat végiggondolásához a vizsgázónak rövid (feladatonként maximum fél perc) gondolkodási idő áll rendelkezésére.

A szóbeli tételsor 20 darab szóbeli tételből áll. A tételek legalább 10%-át évente ki kell cserélni.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Beszédképesség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni, és a kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédképesség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd Részletes vizsgakövetelmények: *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd Részletes vizsgakövetelmények: a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdni, fenntartani és befejezni),
- folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet,
- gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejezni,
- a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni,
- folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban,
- bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani,
- elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni,
- enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg. A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó a megadott témakörökön belül a személyes vonatkozásokat fejti ki. *Emelt szinten* a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani, *ezen a szinten* a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A tételsor jellemzői

A szóbeli vizsgán előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok*, valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek a vizsgázói populáció élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vitafeladat meghatározása egyértelműen tartalmazza a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását. A szóbeli vizsgán az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulnak elő:

- társalgás,
- vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
- önálló témakifejtés verbális illetve vizuális segédanyagok alapján.

A vizsga három feladatból áll. (A vizsgarész rövid, *ráhangoló kérdésekkel* kezdődik. Az itt elhangzottakat nem értékelik.)

A *társalgási feladat* azt méri, hogy a vizsgázó képes-e olyan témákat érintő beszélgetésben részt venni, amelyek nem hétköznapi tevékenységéhez, hanem elvontabb jelenségekhez kapcsolódnak. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett kérdéseket is. Ehhez a vizsgafeladathoz a vizsgázó nem kap tétellapot, a vizsgáztató által feltett, a témakörhöz kapcsolódó kérdésekre kell reagálnia.

A *vita feladat* során a vizsgázónak egy adott témához kapcsolódó provokatív állítást kell megvitatnia a vizsgáztatóval. A vizsgázó feladata az, hogy az adott állítás mellett vagy ellen érveljen, kifejtse álláspontját, és reagáljon vitapartnere álláspontjára a megadott 3-4 rövid irányító szempont alapján. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az adott témához kapcsolódó lehetséges érveket, amelyeket a vizsgáztató a beszélgetés során használhat.

Az *önálló témakifejtésben* a vizsgázónak egy általánosabb témáról kell gondolatait, véleményét részletesen és összefüggően kifejtenie. Ehhez verbális illetve vizuális segédanyagok (képek, rajzok, grafikonok stb.) állnak rendelkezésére. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett segítő kérdéseket is.

A feladatok és a verbális segédanyagok az adott idegen nyelven vannak meghatározva.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is. A feladatok értékelése egymástól független.”

18. Az R. Mellékletének EMBERISMERET ÉS ETIKA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„EMBERISMERET ÉS ETIKA

Az érettségi vizsgán számonkérhető tudásanyag mindkét szinten szervesen illeszkedik a kerettantervhez, valamint az általános érettségi követelményekhez. A két szinten azonban a vizsga felépítése lényeges különbséget mutat. Bár mind a két szinten megjelennek írásbeli és szóbeli követelmények, ezek jellege azonban nagymértékben különbözik egymástól.

A középszintű Emberismeret és etika oktatás nem a filozófiai etika fogalomrendszerének vagy az etikátörténet tárgyi ismeretanyagának elsajátíttatását célozza meg. A képzés inkább a szemléletformálásra, a problémaérzékenység elmélyítésére összpontosít. Ezért az értékelésben is arra helyezük a hangsúlyt, mennyire képes a vizsgázó konkrét élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok értelmezése, elemző feldolgozása során alkalmazni a tanultakat. Ennek megfelelően a vizsgakövetelmények teljesítése önálló munkát, a tárgy kreatív, személyes meggyőződésen alapuló megközelítését igényli. Középszinten a vizsga írásbeli részét a vizsgázók egyéni projektek készítésével teljesítik. A projektvizsga témái központilag kerülnek meghirdetésre, s a vizsgázók e megadott témakörökön belül választhatnak. A vizsgázók ugyanakkor a szóbeli vizsgán esetelemzések során tesznek tanúbizonyságot az általuk megtanultak alkalmazásáról. A szóbeli vizsga másik eleme az egyéni projektmunka megvédése a vizsgabizottság előtt.

Az emelt szintű vizsga írásbeli és szóbeli vizsgán elvárjuk a vizsgázóktól - akik vélhetően ezen a területen kívánnak továbbtanulni -, hogy a kerettantervi követelményrendszer mélységében ismerjék a filozófia, illetve etika alapvető fogalomrendszerét, valamint az etikátörténet alapvető tárgyi ismeretanyagát. Az emelt szinten az írásbeli vizsga esszékérdésből és kisebb esetelemzésekből áll, míg a szóbelin a megadott tételsor alapján vizsgáznak, ami alkalmat ad elméleti felkészültségük, valamint az etika alapkérdéseiben szerzett jártasságuk bemutatására.

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A megjelölt kompetenciák mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán megjelennek.

A) KOMPETENCIÁK

Az ismeretszerzés és feldolgozás eljárásai

Tematikus tájékozódás a nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (hol, milyen formában lelhető fel, követhető nyomon egy-egy etikai téma megjelenése). Különböző filmek, fotók, tárgyi emlékek, irodalmi szövegek, műalkotások újságok, történelmi dokumentumok, vallási rítusok, tudományos nézetek, társas kapcsolatok, metakommunikatív jelzések, hagyományok, népszokások, temetkezési kultúrák, öltözködés stb. hogyan mutatják be egyes korok morális viszonyait, szokásait.

Az absztrahálás képessége

- A hétköznapi, mindennapi moralitás és az etikai gondolkodásmód megkülönböztetése, az egyéni, mindennapi probléma általános szintű megfogalmazása.

- Az egyén és a társadalom moralitásának megkülönböztetése.

- A különböző korok tudományának, művészetének, filozófiájának, erkölcsének és etikájának (etikáinak) összehasonlítása, találkozási pontjainak felismerése.

Az értelmezés képessége

- Az információforrások értelmezése, összehasonlítása, megítélése következtetések levonása.

- Szövegértés és értelmezés, szövegalkotás. Ez magában foglalja, hogy a szövegek ismerete és az olvasó előzetes ismerete összekapcsolódik.

- Komplex ismeretek (globalitás, holisztikus szemlélet) alapján elemzés.

Az érvelés képessége, a vitakészség

- Logikus, koherens, lineáris szövegalkotás.

- Különböző erkölcsi álláspontok megkülönböztetése.

- Önálló kérdésfeltevés és véleményalkotás, ítélőképesség.

- Párbeszéd képessége, mások szempontjainak - előismeretének, érintettségének, céljának figyelembe vétele.

- Másokkal való együttműködés.

- A testbeszéd jelentőségének ismerete.

B) TÉMAKÖRÖK

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Az etika megalapozása	Jó és rossz fogalmának etikai értelmezése. Az erkölcsi gondolkodás fejlődése. Hagyomány, szokás, erkölcs, törvény. Értelmezze ezeket a fogalmakat: meggyőződés, hit, kétely, nyitottság, türelem, előítélet	Ismertesse a modern természetjogi, illetve emberi jogi álláspont lényegét. Ismertesse az utilitarizmus erkölcsfilozófiai álláspontját.
		Tegyen különbséget kötelesség- és céletikák között. Tegyen különbséget formális és materiális etikai érvelésmód között.
		Magyarázza el, mi az értelme az univerzalizálhatóság követelményének a kanti kategorikus imperatívusz és a kortárs etikai elméletek esetében.
		Hogyan jelenik meg az erkölcsi döntés személyessége és a felelősség kérdése az egzisztencialista, illetve fenomenológiai irányzatok felfogásában?
2. Az erények és a jellem	Ismertesse az erkölcsi személyiség kialakulásának folyamatát az	Magyarázza meg, mit értünk az ember történetiségén.

	<p>egyén szocializációja során, a példa- és szabálykövetéstől a tudatos meggyőződésen alapuló lelkiismereti döntésig.</p> <p>Mutassa be az európai civilizációban legáltalánosabban elfogadott alapértékeket.</p> <p>Ismertesse a velünk született adottságok, a körülmények, a felelősség, a helyes önismeret, az önfegyelem és az önnevelés szerepét a jellem fejlődésében.</p> <p>Értelmezzen és értékeljen megadott konkrét értékkonfliktusokat szándék és következmény szempontjából.</p>	<p>Ismertessen néhány elméletet az ember szabadsága és meghatározottsága közötti összefüggésre. Tegyen különbséget a szabadság fogalmának politikai és etikai értelme között. Példák segítségével mutasson be különböző szabadság-felfogásokat.</p> <p>Ismertesse az erény és a mérték fogalom jelentőségének megítélésében végbement változásokat az erkölcsi gondolkodás történetében.</p>
	Értékelje az őszinteség erkölcsi jelentőségét.	
3. Társas kapcsolatok	<p>Mutassa be a versengés, illetve a kölcsönös segítség jelentőségét a természetben és a társadalomban.</p> <p>Értelmezze a szülő-gyermek kapcsolat jellegzetes erkölcsi helyzeteit.</p>	<p>Mutassa be, miként jelenik meg az ember bűnössége és jóra valóssága a zsidókeresztény hagyományban. Hasonlítsa össze, miként oldják fel a rossz tapasztalata és az erkölcsi világrendbe vetett hit közti ellentmondást a nagy világvallások.</p> <p>Foglaljon állást, mennyiben jelent önkorlátozást, mennyiben önkiteljesedést a mások iránti kímélet és részvét, a másokért hozott áldozat. Miként szolgálja a szeretetkapcsolat az én felfedezését, illetve meghaladását?</p>
	<p>Keressen és értelmetlen példákat a házasság erkölcsi konfliktusaira.</p> <p>Értelmezze az ösztönök, az érzelmek és az erkölcsi tudatosság szerepét a nemi párkapcsolatban.</p>	
4. Erkölcs és társadalom	<p>Tegyen különbséget erkölcs és jog között. Foglaljon állást az emberi alapjogok és köteleességek természetéről folyó vitában.</p>	<p>Hasonlítsa össze a társadalmi igazságosságról alkotott, egymással ellenkező felfogásokat.</p>
	Érveljen a szólás szabadsága,	

	illetve korlátozása mellett és ellen.	
	Keressen példát az egyéni lelkiismeret, a család és a társadalom/állam illetékessége közötti lehetséges konfliktusokra.	
	Értelmezzén a gazdasági érdekek és erkölcsi értékek ellentmondására, illetve összhangjára vonatkozó megadott példákat. Milyen kulturális hagyományok érvényesülnek a munkaerőcs területén.	
	Ismertesse a hazaszeretet erkölcsi megítélésében kialakult főbb álláspontokat és érveket.	
	Jellemezze a más közösségekkel, illetve a társadalmi kisebbségekkel kapcsolatos etikus magatartás főbb vonásait.	
5. Vallás és erkölcs	Értelmezze az ember megkülönböztetett léthelyzetét és felelősségét az Ó- és Újszövetség alapján. Értelmezze a szeretet jelentőségét a zsidó-keresztény hagyományban, és ennek hatását az európai erkölcsi gondolkodásra. Értelmezze a személyes gondviselésbe vetett hit szerepét az individuális etika kibontakozásában.	Mutasson be vallás és erkölcs viszonyával kapcsolatos álláspontokat. Mutassa be a világvallások álláspontját a természethez való viszony, a törvényisztelet tekintetében.
6. Korunk erkölcsi kihívásai	Ismertessen néhány, a tudományos-technológiai változásokkal kapcsolatos erkölcsi problémát.	Milyen erkölcsi feltételei vannak egy fenntartható természeti és társadalmi állapot megteremtésének.
	Ismertesse, milyen tényezők hatására vált a női és férfi szerepek kérdése közéleti témává korunkban. Mutassa be a pazarló gazdálkodás néhány környezeti, társadalmi, és kulturális következményét.	
	Ismertesse, milyen etikai dilemmákat vet fel az ember-állat	Fejtse ki véleményét, korunkban miért és mennyiben merült fel a

	viszony, értelmezze ezeket az állattartás és az állatok hasznosításának különféle területein.	jövő nemzedékek iránti felelősség újraértelmezésének igénye.
--	---	--

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga (esetelemzés és projektvédés)	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
	15 perc (10 perc és 5 perc)	240 perc	20 perc
80 pont	70 pont (50 pont és 20 pont)	75 pont	75 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	középiskolai földrajz, illetve történelem atlasz	NINCS	középiskolai földrajz, illetve történelem atlasz

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	vizsgaidőszakonként három projekttema	NINCS	NINCS	témakörök
Mikor?	tavaszi vizsgaidőszakra: előző év december 1. őszvi vizsgaidőszakra: adott év május 1.	NINCS	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	
	15 perc	
egy téma önálló, évközi feldolgozása	esetelemzés 10 perc	projektvédés 5 perc
	50 pont	20 pont
80 pont	70 pont	

Írásbeli vizsga (projekt)

Általános szabályok

A projektmunka témáját a vizsgázó a központilag meghatározott három témakör valamelyikéből választhatja.

A projekttémákat a tavaszi vizsgaidőszakra vonatkozóan előző év december 1-jéig, míg az őszi vizsgaidőszakra vonatkozóan az adott év május 1-jéig kell nyilvánosságra hozni.

A vizsgázót projektmunkájának elkészítésében konzulens segíti. Az a vizsgázó, aki érettségi bizonyítvánnyal rendelkezik, vagy nincs tanulói jogviszonyban, saját maga gondoskodik konzulensről, a tanulói jogviszonyban lévő és érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkező vizsgázó konzulense automatikusan szaktanára.

Az elkészült munkát a vizsgázónak legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig kell beadnia a vizsgát szervező intézményben, és azt a továbbiakban írásbeli vizsgadolgozatként kell kezelni.

A projektmunka leadásakor a vizsgázónak mellékelnie kell a munkanaplót. Ebben röviden le kell írnia a feladatválasztással kapcsolatos motivációkat, a munkája során felmerült problémákat, kérdéseket, tapasztalatokat, a projektmunka készítése során alkalmazott módszereket, a döntési helyzeteket, az esetleges akadályokat és ezek megoldását, a feladatmegoldás során tapasztalt személyes élményeket.

A projektkészítés közben készült jegyzeteket, vázlatokat, nyersvázlatot, meghívókat, fényképeket és bármilyen más a vizsgázó által kiválasztott dokumentációt a vizsgázó portfólióba rendezi. A portfólió az elkészült projektmunka mellékletét képezi.

A konzulens feladata, hogy az önálló témaválasztás után legalább 3 konzultáció alkalmával irányítsa a vizsgázót a feladat elkészítésében, a munkafolyamatról készült munkanaplót ellenőrizze, végül pedig a munka folyamatát a megadott szempontok szerint értékelje.

Amennyiben a konzulens és a javító tanár nem azonos, akkor a konzulens a projekt készítés folyamatát a megadott szempontok szerint szövegesen értékeli. Az elkészült projektmunkát és a munkanaplót aláírásával és dátummal kell ellátnia.

Az írásbeli vizsga (projekt) alapelvei és kritériumai

A vizsga témája lehet bármely hétköznapi vagy tudományos terület leírása, bemutatása. A központilag megadott téma többnyire általánosabb jellegű, ami többféle - a helyi viszonyoknak megfelelő - megközelítést is lehetővé tesz.

A vizsga fontos jellemzője a komplex megközelítés. A tantárgy komplex jellegét - azt, hogy többféle műveltségi terület (szociológia, politológia, pszichológia, gazdaságtan, filozófia stb.) ötvöződéséből jött létre - a vizsga keretén belül is érvényesíteni kell.

A projektmunka jellemzői

A projektmunka elkészítése önálló kutatási tevékenység. A vizsgázó - a konzultációkat felhasználva - önállóan választja ki a témáját, önállóan készíti el a dolgozatát, folytatja kutatási tevékenységét.

A projektkészítés lehetséges műfajai

A projektek megvalósulását a vizsgázó különböző műfajok választásával oldhatja meg.

- Írásos dolgozat típusú projekt.
- Képi vagy elektronikus ismeretterjesztő információforráson alapuló projekt.
- Szervezésen alapuló projekt.

Írásos dolgozat típusú projekten értjük a hagyományos házi dolgozatot, esszét, esettanulmányt, dokumentumelemzést, az írásos formában beadott szociológiai jellegű interjút, kérdőíves

felmérés elemzését, értékelést, publicisztikai típusú riportot, iskolaújságban megjelenő cikksorozatot.

Az írásos vizsgamunka terjedelme akkor tekinthető megfelelőnek és a vizsgához méltónak, ha terjedelme mellékletek nélkül, 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal, kb. 10-12 oldal, kézzel írt változatban valamivel több, 12-15 oldal.

Képi vagy elektronikus ismeretterjesztő információ-forráson alapuló projekten érjük az audiovizuális produktumot, az iskolai rádió vagy televízió részére készített riport- vagy műsorsorozatot, filmet, egyéb audiovizuális interjút, riportot, fotósorozatot, faliújságon tematikus képsorozatot, faliújság-sorozatot.

A projekt terjedelme akkor felel meg a vizsga elvárásainak, ha az iskolarádió, illetve televízió részére készített műsor legalább 3-5 perc terjedelmű, a műsorsorozat 3-5 részből áll, a film legalább 5-20 percnyi, a fotósorozat - bármilyen megjelenési formában vagy adathordozón - legalább 10-15 képből áll. A projekt elbírálásának feltétele, egy 1-3 oldalas kísérő szöveg mellékelése.

Szervezésen alapuló projekt műfajai közé a közéleti diákrendezvény megszervezését (pl. vitasorozat), az iskolán kívüli közéleti akció szervezését (pl. környezetvédelmi akció), a jótékonyági rendezvény lebonyolításában történő részvételt vagy annak megszervezését soroljuk.

A vizsgázó által a szervezésre, lebonyolításra fordított idő, akkor felel meg a vizsga elvárásainak, ha a dokumentumokból bebizonyosodik, hogy az eléri a 30-35 órát. A projekt elbírálásának itt is feltétele, egy 3-5 oldalas kísérő szöveg mellékelése.

Megjegyzés: A fenti műfajok bármilyen kombinációban történő alkalmazása elképzelhető.

A projektmunka elkészítésének ajánlott menete

- a téma kiválasztásához szükséges (esetleges) megbeszélés,
- a téma kiválasztása után hipotézis vagy célkitűzés kialakítása,
- bibliográfia készítése - a fontos irodalmak kiválasztása,
- tervezet készítése a munka részeire, illetve a munka ütemezésére vonatkozóan,
- részfejezet készítése,
- a nyers változat elkészítése, leadása,
- bírálat,
- korrigálás,
- végleges produktum leadása.

A projektmunka értékelése

Az elkészült projektmunka értékelése központilag készült javítási-értékelési útmutató alapján, az alábbiak figyelembevételével történik.

A vizsga értékelésének fontos szempontja, hogy a javító tanárnak (szaktanárnak) bírálnia kell egyrészt a projektkészítés folyamatát (30 pont), másrészt pedig az elkészült projekt tartalmát (50 pont) is.

Amennyiben a konzulens és a javítótanár nem azonos, akkor az elkészítés folyamatáért járó 30 pont megítélése a konzulens szöveges értékelése és a munkanapló figyelembevételével történik.

A projektkészítés folyamatának (30 pont) értékelési szempontjai:

- A vizsgázó önálló részvétele a projektkészítésben 2 pont
 - önálló témafeldolgozás
- A konzultációkon való részvétel 4 pont
 - konzultációkon való aktív részvétel
 - pontos felkészülés az elemzés,
 - értékelés,
 - összegzés elkészítéséhez
- Információk kezelése, probléma-felismerés, problémamegoldás képessége, széles körű alkalmazási ismeretek 14 pont
 - munkanapló folyamatos vezetése
 - portfólió bemutatása
 - hipotézis vagy célkitűzés írásban való megfogalmazása, témaválasztás indoklása
 - munka ütemezésére vonatkozó tervezet készítése
 - konzultációkon megbeszélte határidők betartása
 - nyersváltozat, illetve részfejezet elkészítése
- Nyelvi kultúra, kommunikáció, értő olvasás, szövegalkotás 10 pont
 - személyes élmények megfogalmazása a konzultációk alkalmával és a munkanaplóban
 - a konzulenssel és más érintett személyekkel való jó együttműködés
 - a szakirodalom megértése, értő feldolgozása
 - a munkanapló, a tervezet tartalma logikusan felépített, nem tartalmaz súlyos nyelvtani, nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat

Az egyes munkacsoportokba tartozó projektmunkák tartalmáért járó 50 pont megítélése az alábbiak szerint történik:

- Az írásos dolgozat tartalmi követelményének hibátlan teljesítésével maximum 50 pont adható.
- A képi vagy elektronikus ismeretterjesztő információ-forráson alapuló projekt tartalmának értékelésekor a mellékelt írásos mű (10 pont) és a kész vizsgamunka (40 pont) együtt számít.
- Szervezésen alapuló projekt tartalmának értékelésekor a mellékelt írásos mű (30 pont) és maga a rendezvény (20 pont) szintén együtt értékelendő.

Megjegyzés: Amennyiben a javító tanár illetve a vizsgabizottság észreveszi, hogy az elkészült projektmunka más személy szellemi terméke, akkor a 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 23. § (2) bekezdése alapján kell eljárni.

A projektmunka megvédése (20 pont) a szóbeli vizsga egyik részeleme.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A vizsgán kerül sor a - tételhúzás mellett - a projektmunka megvédésére.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról és a projektmunkához kapcsolódó kérdésekről a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Vizsgán használható segédeszközök a középiskolai földrajz, illetve történelem atlaszok.

Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt.

A projektmunka védésekor a vizsgázónak a feltett kérdésekre is válaszolnia kell.

A szóbeli feladatsor tartalmi jellemzői

A középszintű szóbeli vizsga tételsora legalább 20 tételből áll.

A középszintű szóbeli érettségi vizsga két, jól elkülöníthető részből áll:

1. feladat: esetelemzést jelentő tételkifejtés

2. feladat: projektvédés

1. feladat

Az esetelemzési feladatokat tartalmazó tételsort, a részletes vizsgakövetelmény 2., 3., 5., 6., 7., 9. témaköreit figyelembe véve kell összeállítani. (A vizsgázó a többi témakörben szereplő fogalmi ismeretekről és érvelési módok alkalmazásának képességéről az eset feldolgozása közben adhat számot.)

Az esetelemzés során a vizsgázó a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozza fel a megadott szempontok alapján. A tételek forrása lehet bármilyen, a műveltségi területhez kapcsolódó tankönyv, példatár, művészeti alkotás, fotó szöveggyűjtemény, statisztikai adat, napi hír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseménye. A tétel az eset rövid leírásán kívül, kérdéseket tartalmaz, melyek jelzik az elemzés főbb szempontjait és megkívánt irányát.

2. feladat

A vizsgázó röviden bemutatja az általa elkészített projektet és válaszol a bizottság által feltett kérdésekre.

A vizsgabizottság, illetve elnök előzetes engedélyével bemutatható a képi vagy elektronikus ismeretterjesztő információforráson alapuló vizsgadarab. Az erre felhasznált idő nem számít bele az érettségiző szóbeli feleletének vizsgaidejébe. A vizsgadarab közös megtekintése viszont lehetővé teszi, hogy a bizottság tagjai is érdemi kérdéseket tegyenek fel, megismerjék az érettségiző munkáját.

A szóbeli védés alkalmával a portfólióban található anyagok bármelyikét a vizsgázó felhasználhatja szemléltetésre, használatára az értékelő tanár bátorítsa.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A középszintű szóbeli érettségi vizsgán szereshető 70 pont, a tételkifejtésre adható 50 pontból és a projektvédésből szerzett 20 pontból áll össze.

A kihúzott tétel értékelése

A tételsor összeállításakor rögzíteni kell a tételek kifejtésének elvárt összetevőit a megadott szempontok szerint, és az ezekre adható, az 50 pont felosztásával kialakított maximális részpontszámokat, amely alapján a feleletet értékelni kell.

A tételkifejtés értékelésének szempontjai

Tartalom: 45 pont

Előadásmód: 5 pont

A tartalom (45 pont) értékelésének szempontjai:

- a vizsgázó mennyire rendelkezik a tételkifejtéséhez szükséges elméleti tudással,
- a vizsgázó mennyire képes konkrét esetek, dokumentumok, források értelmezése során alkalmazni az elsajátított ismereteket, fogalmi összefüggéseket és érvelési módokat,
- a vizsgázó milyen mértékben rendelkezik a tételkifejtéséhez szükséges szakszókincssel, logikus érveléssel,
- felismeri-e az élethelyzetek, történelmi események, irodalmi példák kontextusában rejlő erkölcsi dilemmákat, morális indítékokat,
- képes-e érvelni saját helyzetértékelése és értékválasztásai mellett.

Az előadásmód (5 pont) értékelésének szempontjai:

- rendszerező és lényegkiemelő képesség,
- meggyőző érvelés,
- nyelvhelyesség.

A projektvédés értékelésének szempontjai

A projektmunka megvédésének értékelése - bár a szóbeli érettségi vizsga keretében történik az írásbeli (projekt) vizsga lezárásának tekintendő.

A projektmunka védésének értékelésekor az alábbi szempontokat kell figyelembe venni és a 20 pont felosztásával kialakított részpontoszámokat, ez alapján kell felosztani:

- a vizsga tartalmának és az egyéni munka konkrétumainak bemutatása 6 pont
- a projektkészítés során szerzett egyéni tapasztalatok ismertetése 4 pont
- szaknyelv, szakmai ismeretek alkalmazása 4 pont
- a vizsgabizottság által feltett kérdések megválaszolása, témataartás, lényegkiemelés 4 pont
- a felelet felépítettsége, nyelvhelyesség 2 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	20 perc
feladatsor	tétel kifejtése
75 pont	75 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központilag készült feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli feladatsor tartalmi jellemzői

Az emelt szint tartalmi követelménye épít a filozófiai etika fogalomkészletére. A feladatok középpontjába az elméleti összefüggések felismerése és megértése áll.

A feladatsor és a feladatok jellemzői

Az emelt szintű írásbeli vizsga három jól elkülöníthető feladattípusból áll, ezek az esszé, esetelemzés, érvelés.

Esszé

Az esszé célja, hogy mérje a vizsgázó képességét az etikai problémák, szituációk, több szempontú megértésére, a tett vagy mulasztás egyéni és társadalmi következményeinek elemzésére.

A vizsgázónak képesnek kell lennie a sajátjától eltérő nézetek tárgyyszerű bemutatására, az elvi és elméleti problémák gyakorlati alkalmazására.

Egy feladatsorban legfeljebb három esszékérdés szerepelhet.

Esetelemzés

Az esetelemzés írásos formája a történelmi, illetve társadalomismereti források, illetve dokumentumok elemzéséhez hasonlítható.

Az esetelemzés során a vizsgázó a mindennapi élet konkrét vagy modellezett élethelyzeteit dolgozza fel megadott etikai szempontok alapján.

A feladatok forrása lehet tankönyv, példatár, művészeti alkotás, fotó szöveggyűjtemény, statisztikai adat, napi hír, történelmi esemény, irodalmi alkotás, film, az iskolai vagy lakóhelyi közösség életének eseménye. A feladat az eset rövid leírásán kívül kérdéseket tartalmaz, melyek jelzik az elemzés főbb szempontjait és megkívánt irányát.

Érvelés

A vizsgázó egy adott erkölcsi probléma mellett és ellen fogalmaz meg érveket.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az emelt szintű írásbeli vizsga feladatsorának javítása központilag készült javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

Vizsgán használható segédeszközök a középiskolai földrajz, illetve történelem atlaszok.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie.

Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt.

A szóbeli feladatsor tartalmi jellemzői

A szóbeli tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételsort a részletes vizsgakövetelményben megadott témakörök figyelembe vételével kell összeállítani.

A tétel egy rövid forráshoz vagy idézethez kapcsolódó téma kifejtése.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet központi értékelési útmutató alapján 75 ponttal értékelhető.

Az értékelésbe, a tartalmi elemek értékelése mellett, az előadásmód értékelése is beszámít.

A tartalom értékelési szempontjai:

- a feladat megértése, témataratás, lényegkiemelés,
- a szakmai nyelv használata, a szakirodalom felhasználása, a források felhasználása,
- tételének megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése, ismeretek mélysége, tárgyi tudás,
- a megközelítés sokszínűsége és komplex jellege, a jelenségeket, változásokat alakító tényezők feltárása, problémaközpontú bemutatás,
- önálló vélemény megalkotása, életszerű saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása.

Az előadásmód értékelési szempontjai:

- az előadásmód önállósága, folyamatossága, érthetősége,
- a kifejtés szerkezete,
- lényegkiemelő képesség,
- fogalomhasználat,
- stílus.”

19. Az R. Mellékletének TERMÉSZETTUDOMÁNY fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„TERMÉSZETTUDOMÁNY

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Az Univerzum

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
<p>1.1. Az idő 1.1.1. Az idő természete; időmérés</p>	<p>Ismerje a periodikus jelenségek (csillagászati, mechanikai, atomfizikai) és az időmérés kapcsolatát.</p>	<p>Mit tekinthetünk állandó periódusidejű mozgásnak? A Nap és Hold ciklusait? (ókor 1.1.3.); az inga lengésidejét? – Galilei; a kisugárzott fény hullámhosszát? (1.3.3.; 8.1.2. – SI).</p> <p>Milyen biológiai ciklusok ismertek és milyen összefüggésben állnak a csillagászati ciklusokkal? (3.4.1.; 4.2.2.) Mi a folyamatok egyirányúságának termodinamikai oka?</p>
<p>1.1.2. A mozgások típusai</p>	<p>Ismerje fel a legalapvetőbb mozgástípusokat (egyenes vonalú egyenletes, egyenletesen gyorsuló, egyenletes körmozgás, rezgőmozgás, hullámmozgás), konkrét esetekben tudja jellemezni a megfelelő mennyiségekkel (sebesség, gyorsulás, periódusidő, frekvencia, terjedési sebesség, hullámhossz).</p> <p>Határozza meg és egyszerű példákon (numerikusan és grafikon-elemzéssel) alkalmazza konkrét mozgások esetében (egyenes vonalú egyenletes és egyenletesen gyorsuló mozgás, egyenletes körmozgás) a leíráshoz szükséges fogalmakat,</p>	<p>Mi a gyorsulás oka? (1.3.1.) Milyen (közelítő) körmozgások tapasztalhatók a természetben? (1.1.3.) Milyen erő hatására? (1.3.5.)</p>

	<p>összefüggéseket. Kvalitatív módon tudja leírni a hullámok terjedési tulajdonságait.</p>	
<p>1.1.3. Periodikus mozgások a csillagászatban; naptár</p>	<p>Mutassa be a nap- és a földközéppontú csillagászati világképeket (modelleket), a mellettük és ellenük felhozott legfontosabb érveket (Ptolemaiosz, Kopernikusz, Kepler, Galilei). Magyarázza a napszakok és évszakok váltakozását. Tudjon a helyi idővel és zónaidővel kapcsolatos feladatokat megoldani. Ismerje a Föld nevezetes szélességi köreit (Egyenlítő, térítők, sarkkörök) és az ezekhez kapcsolódó csillagászati időpontokat (napéjgyenlőségek, napfordulók). Mutassa be a naptárkészítés elvét, nehézségeit.</p>	<p>Mi az összefüggés időegységeink és a tapasztalt csillagászati jelenségek között? Hogyan magyarázhatók tapasztalataink a heliocentrikus világleírásban? (1.3.5.) Miként függ össze az időmérés a térképezéssel és a földrajzi zonalitással? (1.2.3.; 2.5.)</p>
<p>1.1.4. Az Univerzum története</p>	<p>Ismertesse a csillagok életének fő szakaszait, az Ősrobbanás elméletének lényegét.</p>	<p>Mi a feltétele a fúzió megindulásának? (1.3.4.) Mi a szerepe ebben az égítéstömegének? (1.3.5.) Milyen elemek keletkezhetnek a csillagokban, illetve a szupernovákban? (8.2.3.) Hogyan függ ez össze a Földet és az élő szervezetet fölépítő molekulák összetételével? (6.5-6.)</p>
<p>1.2. A tér 1.2.1. A tér természete</p>	<p>Ismertesse az ókori szférikus világmodell (Arisztotelész) és a homogén tér (Newton) különbségét.</p>	<p>Mi a tapasztalt különbség „égi” és „földi” mozgások között (1.1.3.); hogyan ad egységes magyarázatot a fizika? (1.2.2.; 1.3.1.; 1.3.5.).</p>
<p>1.2.2. A helyzet meghatározása</p>	<p>Ismerje a távolság, felszín és térfogat mértékegységeit, a tömegközéppont fogalmát és szabályos, homogén testek esetében meghatározásának</p>	<p>Mi a kapcsolat a Descartes-féle koordináták és a földrajzi koordináták között? (1.2.3.; 2.5.)</p>

	<p>módját.</p> <p>Tudja, hogy egy pont helyzete hogyan határozható meg a derékszögű koordináta-rendszer segítségével.</p> <p>Ismertessen néhány geometriai módszert nagy távolságok mérésére (pl. háromszögek hasonlósága, Eratoszthenész földátmérő-mérése).</p> <p>Tudja, hogy az űrkutatás eszközei és eredményei hogyan alkalmazhatók a Föld és az Univerzum megismerésében.</p>	
1.2.3. Térkép	<p>Mutassa be a térkép és a tapasztalati világ kapcsolatát, a térképi ábrázolás jelentőségét.</p> <p>Tudja értelmezni a térkép jelrendszerét. Szaktérképek (tematikus térképek) alapján tudjon értelmezni természeti jelenségeket és azok összefüggéseit.</p> <p>Legyen képes egyszerű méretarány-számítási feladatok megoldására.</p>	<p>Mire használhatók a tematikus térképek? (2.1.; 2.3.1.; 2.3.3.; 2.4.1.; 2.5.; 3.4.1.)</p>
1.2.4. Távolságok és méretek az Univerzumban és a Naprendszerben	<p>Ismerje a legfontosabb csillagászati objektumok (galaktika, Naprendszer, csillag, bolygó, hold, üstökös, meteor) legalapvetőbb jellemzőit (méretük nagyságrendje, fényük, mozgásuk).</p> <p>Ismerje a Nap és a Hold fő jellemzőit, hatásukat a földi életre.</p> <p>Értse a nap- és holdfogyatkozás feltételeit, a holdfázisok okát.</p> <p>Értse a Föld helyzetének és az élet fennmaradásának összefüggését.</p>	<p>Mi szabja meg az égi objektumok mozgását (1.3.5.); miként látszik pályájuk a Földről? (1.1.1.; 1.2.1.)</p> <p>Ez milyen földi élettani ciklusokat szabályoz (2.5.; 3.4.1.; 4.1.1.; 4.2.2.), és hogyan hat a tengerjárásra? (2.4.1.)</p> <p>Mi adja a csillagok fényét (8.2.3.); ennek milyen összetevői vannak? (1.3.3.)</p> <p>Hogyan melegíti fel a levegőt? (2.3.1.)</p> <p>Hogyan hat a Nap a növényekre (fotoszintézis: 1.3.3.; 5.2-3.; 7.4.2.), és melyek a túlzott UV sugárzás hatásai? (3.3.2.)</p> <p>Miből állnak (8.3.1.), mivé lesznek? (1.1.4.)</p>

1.3. Fizikai kölcsönhatások, átalakulások	Konkrét esetekben ismerje föl, hogy minden hatás két dolog kölcsönös viszonyában értelmezhető.	
1.3.1. Mechanikai kölcsönhatások	<p>Ismerje fel a konkrét testek esetében a mechanikai kölcsönhatásokat, tudja ezeket az erővel jellemezni, vektorábrával szemléltetni.</p> <p>Az alapvető mozgástípusokat tudja összekapcsolni a létrehozó erő jellemzőivel. Tudjon egyszerű méréseket (út, idő, erő, tömeg) végrehajtani, ezekből következtetéseket levonni, a mért értékekből egyszerűen származtatott mennyiségeket kiszámítani. Konkrét jelenségekben ismerje fel a lendületmegmaradás törvényének megnyilvánulását. Ismerje a hang jellemzőit, az emberi hangképzés és hallás mechanikai hátterét.</p> <p>Tudja értelmezni a kölcsönhatás során bekövetkező energia-átalakulásokat (mozgási-helyzeti, mozgási-rugalmas) és a fellépő mechanikai energiaveszteségeket az energiamegmaradás törvényével. Tudja folyamatok jellemzésére alkalmazni a hatásfok fogalmát.</p>	<p>Milyen mechanikai hatások befolyásolják a levegő mozgását helyi és földi méretekben, a tengeráramlatokat (2.3-4.), a külső erők pusztító és építő munkáját? (2.2.3.)</p> <p>Milyen mechanikai hatások érvényesülnek az üledékes és átalakult kőzetek képződése során? (2.2.2.) Milyen mechanikai hatások befolyásolják az emberi mozgást, keringést és légzést? (4.2.1.)</p>
1.3.2. Termikus kölcsönhatások	<p>A termikus folyamatokban tudja megkülönböztetni az energiacsere két formáját (hőközlés, munkavégzés). Ismerje a hőátadás formáit és ezek jelentőségét.</p> <p>Tudja alkalmazni az I. főtételt mint az energiamegmaradást kifejező törvényt.</p> <p>Kvalitatív módon ismerje a belső energia kinetikus értelmezését, kapcsolatát a hőmérséklettel.</p>	<p>Hogyan függ össze a hőmérséklet és a halmazállapotok magyarázata a részecskék (atomok, molekulák) létevel és mozgásával? (7.2.1-3.).</p> <p>Milyen energiacserek zajlanak a levegő fölmelegedése és lehülése során? (2.3.1-2.).</p> <p>Mi a halmazállapot-változások élettani szerepe? (4.2.1-2.)</p> <p>Milyen energiacserek zajlanak le a csapadékképződés során?</p>

	<p>Legyen tisztában a folyamatok során a környezetben szétszóródó energia szerepével a folyamatok irányának meghatározásában.</p> <p>Magyarázza a halmazállapot-változások közben tapasztalható energiacsereket, hőmérsékletviszonyokat.</p> <p>Tudja kvalitatív módon értelmezni a gázok speciális állapotváltozásai közben az állapotjelzők kapcsolatát.</p> <p>Végezzen a belső energia, a fajhő és a hőmérséklet összefüggéseit mutató egyszerű számításokat.</p>	<p>(2.3-4-5.)</p> <p>Milyen más változások zajlanak le halmazállapot-változások közben? (7.2.4.)</p>
<p>1.3.3. Elektromágneses kölcsönhatás</p>	<p>Tudja, hogyan érzékeljük, illetve mérjük a fény hatását: az emberi szem mint optikai rendszer; fényképezés.</p> <p>Ismerje a fénysugár megtörésén és visszaverődésén alapuló eszközök fölépítésének és működésének alapelveit (lencsék leképezési törvénye).</p> <p>Ismerje az elektromágneses hullámok spektrumát, közös és eltérő vonásaikat (terjedési sebesség, hullámjelenségek, kölcsönhatás különböző közegekkel, élettani hatás).</p>	<p>Milyen objektumokról nyerhetünk ismereteket fénymikroszkóppal illetve távcsövekkel? (1.2.4.; 5.1.) Mi szab határt teljesítményüknek; hogyan függ ez a felhasznált fény hullámhosszától? (1.3.3.)</p> <p>Mi az üvegházhatás oka? (2.3.1.)</p> <p>Hogyan hat a Nap a növényekre (fotoszintézis: 1.3.3.; 5.2-3.; 7.4.2.), és melyek a túlzott UV sugárzás hatásai? (3.3.2.)</p>
<p>1.3.4. Nukleáris kölcsönhatás</p>	<p>Tudja jellemezni a nukleáris (erős) kölcsönhatást (milyen objektumok között lép fel, hatótávolság, távolságfüggés kvalitatív módon).</p>	<p>Milyen nukleáris folyamatok zajlanak le a csillagok belsejében? (1.2.4.)</p> <p>Mi a magfúzió és a maghasadás? (8.2.3.)</p> <p>Milyen előnyei és hátrányai vannak a különböző energianyerési módoknak (megújuló és nem megújuló energiaforrások)? (1.3.1-5.; 2.3.4.; 3.3.1.)</p>
<p>1.3.5. Gravitációs kölcsönhatás</p>	<p>Tudja jellemezni a gravitációs kölcsönhatást. Tudja alkalmazni</p>	<p>Hogyan hat a Nap és a Hold a tengerjárásra? (2.4.1.)</p>

	<p>ismereteit az égitestek mozgásának, a Naprendszer szerkezetének magyarázatában.</p> <p>Ismerjen legalább egy módszert a nehézségi gyorsulás mérésére.</p> <p>Ismerje a súly fogalmát.</p> <p>Tudja értelmezni a súlytalanság jelenségét.</p> <p>Ismerje a torziós inga (Eötvös L.) felhasználását érc- és kőolajtelepek feltárására.</p>	
--	---	--

2 A Föld

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
<p>2.1. A Föld múltjának megismerő módszerei</p>	<p>Tudja, hogy milyen jelekből következtethetünk az egykori eljegesedésekre (felszínformák, fajok elterjedése).</p> <p>Ismerje a lemeztektonika földtani, őshajlattani és biogeográfiai bizonyítékait.</p> <p>Értse, minek alapján következtetnek az őslénytani leletekből az egykori élőlények korára, környezetére és életmódjára.</p> <p>Táblázat, grafikon segítségével értelmezze, hogy mai fajok genetikai állományának összevetésével hogyan következtetnek eredetükre, múltjukra (biokémiai törzsfa).</p>	<p>Mi a kapcsolat az éghajlatváltozások és a biomok kiterjedése között? (2.4.2.)</p> <p>Hogyan használhatók fel az izotópok az abszolút kormeghatározásra? (8.2.3.)</p> <p>Mi az összefüggés a szervek, az életmód és a környezet között? (4.1.1.)</p> <p>Mi a kapcsolat a DNS bázissorrendje, a fajok tulajdonságai és a mutációk között? (3.3.2.; 6.5-6.; 7.3.2.)</p> <p>Mi valószínűsíti, hogy az eukarióta sejt szimbiózis útján jött létre? (5.1-2.)</p>
<p>2.2. A kőzetburok 2.2.1. Kőzetlemezek</p>	<p>Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, az egyes geoszférák fizikai, kémiai jellemzőinek változásában megnyilvánuló törvényszerűségeket.</p> <p>Ismertesse a kontinentális és az óceáni kőzetlemezek jellemzőit.</p> <p>Mutassa be a kőzetlemezmozgások okát, típusait és azok következményeit.</p> <p>Tudjon a témakörhöz</p>	<p>Mi a mechanikai feltétele a földrengéshullámok kipattanásának, s mire következtethetünk irány- és sebességváltozásukból? (1.1.2.; 1.3.3.; 7.2.3.)</p> <p>Mi a radioaktivitás szerepe a kőzetlemezek mozgásában? (8.2.3.)</p>

	<p>kapcsolódó ábrákat elemezni. Magyarázza a kőzetlemezmozgások és a vulkanizmus kapcsolatát. Jellemezze az ütköző kőzetlemezek alapján a hegységképződés típusait, és tudjon példákat ezekre.</p>	
<p>2.2.2. Kőzetek, ásványok</p>	<p>Különböztesse meg az ásvány, a kőzet, az érc, a fosszília és a talaj fogalmát. Ismertesse a kőszén és a szénhidrogének keletkezését.</p>	<p>A talaj mint környezeti tényező. (3.1.1.) Milyen fizikai-kémiai változások zajlanak a magma lehűlésekor? (7.2.4.) Mik a szénhidrogének? (6.2.) Milyen kőzetek és ásványok vesznek részt a szén körforgásában? (3.1.2.)</p>
<p>2.2.3. Külső erők</p>	<p>Jellemezze a külső és belső erők rendszerét. Példák alapján mutassa be a víz a szél és a jég felszínformáló tevékenységét. Képek alapján ismerjen föl felszínformákat. Tudja konkrét példákon keresztül értelmezni az emberi gazdálkodás tájformáló hatásait.</p>	<p>Milyen mechanikai hatások befolyásolják a külső erők pusztító és építő munkáját? (1.3.1.) Mi jellemző az áramló levegő és folyadék viselkedésére? (7.2.2.)</p>
<p>2.3. A légkör 2.3.1. Általános jellemzői</p>	<p>Ismertesse a légkör összetételének jellemző vonásait, hozza kapcsolatba az élőlények anyagcsere-folyamataival. Mutassa be a légkör szerkezeti felépítését, az egyes szerkezeti egységek jellemzőit, a bennük lezajló változások (p, T) legfontosabb vonásait, ezek mérésének módját. Ismertesse az ózonréteg keletkezését és egyensúlyának megbomlását, hatását a földi életre. Mutassa be a levegő felmelegedésének folyamatát, a felmelegedés és a lehűlés törvényszerűségeit, az üvegházhatás okait és következményeit. Tudjon a</p>	<p>A fotoszintézis és a légzés jellemzői. (5.2.) Mi szabályozza a légkörösszetételét? (Gaia) (3.4.1.) Milyen energiacserek zajlanak a levegő fölmelegedése és lehűlése során? (1.3.2.) Milyen hatások csökkenthetik az ózonréteget? (6.2.)</p>

	<p>hőmérsékleti adatokkal kapcsolatos számítási és grafikus ábrázolásai feladatokat megoldani, a témához kapcsolódó tematikus térképeket elemezni.</p>	
<p>2.3.2. A szél, a szélrendszerek</p>	<p>Bizonyítsa a szél kialakulásának kapcsolatát a hőmérséklet és a légnyomás változásaival. Ismereteit alkalmazva magyarázza a nagy földi légkörzés rendszerének kialakulását.</p> <p>Hasonlítsa össze a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzőit, szerepüket az időjárás alakításában.</p> <p>Ismertesse az összefüggést a levegő hőmérséklete és lehetséges maximális vízgőztartalma között. Mutassa be a legfontosabb csapadékfajták keletkezésének feltételeit és folyamatát.</p>	<p>Mi jellemző az áramló levegő viselkedésére? (7.2.2.) Milyen energiacserék zajlanak a légörvények belsejében? (1.3.2.)</p>
<p>2.3.3. Az időjárás</p>	<p>Tudjon időjárási térképet olvasni, időjárás-jelentést értelmezni, a témához kapcsolódó tematikus térképeket összehasonlítani, az adatokból diagramot szerkeszteni, és törvényszerűségeket megállapítani.</p> <p>Tudjon példákat mondani az időjárás-változások biológiai hatásaira.</p>	
<p>2.3.4. Levegőszennyezés</p>	<p>Mondjon példákat légszennyező tevékenységekre. Ismertesse azok hatását az élővilágra, az ember életminőségére, a többi geoszférára.</p> <p>Legyen képes elemezni és értelmezni a légkör szennyezettségével kapcsolatos adatokat, tematikus térképeket és ábrákat, tudjon azokból következtetéseket levonni.</p>	<p>A levegő és az élőlények élettani kapcsolata. (3.1.1.; 5.2.) Mi a környezeti kár; hogyan csökkenthető? (3.1.3.)</p>

	Mondjon példákat a szennyezés csökkentésének lehetőségeire.	
2.4. A vízburok 2.4.1. Az óceánok	<p>Ismertesse a víz fizikai és kémiai körforgásának sajátosságait, kapcsolatát a napsugárzással és az élőlények anyagcsere-folyamataival.</p> <p>Ismertesse az óceán és a tengervíz áramlási rendszerének kialakulását, működésének sajátosságait, kapcsolatát az általános légközzel, hatását az éghajlatra.</p> <p>Mutassa be a tengerjárás kialakulását és a vízszintváltozás sajátosságait.</p>	<p>Mi az élőlények szerepe a víz körforgásában? (3.1.2.)</p> <p>A fajhő fogalma (1.3.2.) és magyarázata. (7.2.2.)</p> <p>Mitől függ a tengervíz sűrűsége (sókoncentráció és hőmérséklet)? (7.2.2.)</p>
2.4.2. A szárazföld felszíni és felszín alatti vizei	<p>Mutassa be a folyók vízjárásának jellemzői, összefüggéseit az éghajlattal.</p> <p>Ismertesse a folyók építő és romboló felszínátalakító munkáját, a folyó munkavégző-képességét meghatározó tényezőket.</p> <p>Ismerje fel képeken a folyók által kialakított jellegzetes felszíni formákat.</p>	<p>Mi jellemző az áramló víz viselkedésére? (7.2.2.)</p> <p>Melyek a tavak feltöltődésének földrajzi okai és szukcessziós következményei? (3.4.1.)</p> <p>Mi magyarázza a víz sűrűségváltozásait a hőmérséklet függvényében? (7.2.2.)</p>
2.4.3. Emberi hatások	<p>Példák alapján mutassa be az emberi tevékenység nyomán a vízburkot ért környezeti hatásokat, a felszíni és a felszín alatti vízkészlet szennyezésének következményeit, hatását a többi geoszférára.</p> <p>Mondjon példákat a védekezési lehetőségekre. Hazai példák alapján mutassa be a folyószabályozás környezeti hatásait.</p>	<p>Mi a környezeti kár; hogyan csökkenthető? (3.1.3.)</p> <p>Hogyan őrizhető meg a biológiai diverzitás? (3.4.2.) Az árterek természetes és mesterséges életközösségei. (3.4.1.)</p> <p>Egészség és környezet (geoszférák) kapcsolata. (3.1.3.)</p>
2.5. A természetföldrajzi övezetesség 2.5.1. Az éghajlati övezetesség	<p>Határozza meg az időjárás és az éghajlat egymáshoz való viszonyát.</p>	<p>Mi a természetföldrajzi övezetesség csillagászati oka? (1.1.3.)</p>

	<p>Összefüggéseiben mutassa be az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a domborzat és a földfelszín éghajlatmódosító hatását.</p> <p>Magyarázza meg, hogy az éghajlat kialakulásában milyen szerepet játszanak a csillagászati hatások, a légkör, a vízburok és a bioszféra folyamatai.</p> <p>Igazolja az éghajlat meghatározó szerepét a többi természeti tényező (felszínformálás, élővilág, talaj) kialakulásában.</p> <p>Tudjon éghajlati diagramot elemezni, illetve adatok alapján szerkeszteni.</p> <p>Ismertesse az összefüggést a tengerszint feletti magasság, a környezeti tényezők, a földrajzi hely és az élővilág között.</p> <p>Tudjon példákat mondani a különböző övezetek, övek környezeti/természeti problémáira (esőerdők irtása, elsivatagosodás, élőhelyek megszüntetése, a talaj savasodása).</p>	<p>Hogyan tükrözik a biotok a természetföldrajzi adottságaikat? (3.4.1.; 3.1.1.)</p> <p>Melyek a függőleges övezetesség rendjét meghatározó légkörfizikai tényezők? (1.3.2.)</p> <p>A természetvédelem feladatai. (3.4.2.)</p>
--	--	--

3. Életközösségek és populációk

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
<p>3.1. Az élettelen környezeti tényezők</p> <p>3.1.1. Az ökológiai környezet</p>	<p>Értelmezzék a talaj, a víz, a levegő, a fény és az élőlények élettani jellemzőinek kapcsolatát bemutató adatokat. Konkrét példán mutassa be, hogy a környezetszennyezés hatását hogyan jelzik az élőlények (pl. gyomosodás, betegségek, kipusztulás).</p>	<p>Melyek az élőlények elterjedését befolyásoló éghajlati tényezők? (2.5.1.)</p> <p>Hogyan hat egymásra a légkör és az élővilág? (2.3.1.; 5.3.)</p> <p>Mik a talajképződés éghajlati feltételei? (2.2.2.)</p> <p>Mit jelent a szennyezés? (2.3.4.; 2.4.3.)</p>
<p>3.1.2. Anyagok körforgása</p>	<p>Ismertesse a C, H, O, N alábbi szerves vegyületeit, ezek főbb</p>	<p>A fotoszintézis és a légzés jellemzői. (5.2.)</p>

	<p>fizikai-kémiai tulajdonságait: O₂, O₃, H₂O, CO₂, CO, H₂CO₃⁻, HCO³, CO₃²⁻, karbonátsók, Tudja, hogy ezek hogyan keletkeznek természetes úton és emberi hatásra. Értelmezze, hogy mi a szerepük a természetes körforgásban, és miért lehet hiányuk vagy fölöslegük környezeti kár.</p>	<p>Mi szabályozza a légkör összetételét? (Gaia) (3.4.1.) Milyen jellemző reakciók mehetnek végbe a felsorolt elemek és vegyületek között? (7.4.1-2.) Hogyan állíthatók elő mesterséges úton elemek? (7.4.2.; 8.3.1.) Hogyan keletkeznek a karbonátos kőzetek? (2.2.2.)</p>
<p>3.1.3. Környezetvédelem</p>	<p>Magyarázza meg a fenntartható gazdálkodás feltételeit. Tudja, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésünkre e károk enyhítésére vagy megszüntetésére (technológiák, pl. szennyvíztisztítás, jogi és gazdasági lépések például határérték megszabása, szelektív adózás, illetve életmódváltás). Elemezzon környezetvédelmi eseteket, javasoljon etikai, jogi, gazdasági tartalmú intézkedéseket és tudjon érvelni ezek mellett.</p>	<p>Mi a környezeti kár? (2.3.4.; 2.4.3.) Hogyan függ össze a betegségek kialakulása a környezetszennyezéssel, a környezet védelme az egészséggel? (4.2.4.)</p>
<p>3.2. Az élők mint környezeti tényezők</p>	<p>Jellemezze a populáción belüli (agresszió, altruizmus, kommunikáció, hierarchia) és populációk közti (fogyasztás, versengés, élősködés, szimbiózis) kapcsolatokat, és hozzon ezekre konkrét példákat.</p>	<p>Mi a kapcsolat az állati viselkedés és a populáció létszámának szabályozása között? (3.3.1.) Milyen nagyobb egységekké kapcsolják össze a kölcsönhatások a populációkat? (3.4.1.)</p>
<p>3.3. Populációk 3.3.1. Populáción belüli kölcsönhatások, etológia</p>	<p>Elemezze a populáción belüli és populációk közti kölcsönhatások szerepét a populáció létszámának, sűrűségének és eloszlásának szabályozásban (például a ragadozók és élősködők szerepe). Vesse össze az állati és emberi társas viselkedést (kommunikáció, agresszió, önzetlenség). Példán mutassa be az emberi</p>	<p>Hogyan függ egy életközösség stabilitása az alkotó populációk sokféleségétől? (3.4.2.) Mi a különbség az öröklött és a tanult viselkedésformák között? (4.1.2.) Mi a környezet- (3.1.3.) és természetvédelem (3.4.2.) feladata?</p>

	hatás szerepét populációk elszaporodásában vagy kipusztulásában.	
3.3.2. Genetika	<p>Értelmezze a gén és a jelleg (fén) kapcsolatát és különbségét, a mendeli öröklésmenet lényegét. Legyen képes öröklésmenetet elemezni 1 és 2 génes (nem kapcsolt) példákon. Tudja, mi jellemző a hajlam öröklésére</p> <p>Különböztesse meg a minőségi és a mennyiségi jellegeket, ismertesse ezek öröklésének különbségét. Értelmezzen mennyiségi jellegek eloszlását ábrázoló görbéket</p> <p>Mondjon konkrét példát arra, hogy a génműködés is szabályozott folyamat (pl. egyedfejlődés szakaszai.)</p> <p>Magyarázza az ivaros folyamat szerepét a genetikai változatosság fenntartásában.</p> <p>Sorolja föl a genetikai anyag megváltozásának (mutációk) lehetséges okait és következményeit, a kockázati tényezők csökkentésének módját.</p> <p>Értelmezze a környezetvédelem, a gazdaság, a politika és az emberi felelősség kapcsolatát, fogalmazza meg véleményét (pl. sugárterhelés, mutagén növényvédőszer alkalmazása).</p>	<p>Milyen molekula a genetikai információ „hordozója”? (6.6.)</p> <p>Hogyan függ össze a DNS bázissorrendje (6.6.) a fehérje szerkezetével (6.5.), az pedig a tulajdonságokkal (fén)?</p> <p>Hogyan befolyásolja a mennyiségi jellegek eloszlási görbéit a szelekció? (3.3.3.)</p> <p>Mitől függ az, hogy egy gén működik-e vagy sem? Hogyan függ össze a génműködés szabályozása a többsejtűek egyedfejlődésével (4.3.) és egészségével? (4.2.2-4.)</p> <p>Mi a mutációk biokémiai oka (6.6.) és milyen emberi hatások fokozhatják valószínűségét? (1.1.4.; 6.2.; 8.2.3.)</p>
3.3.3. Fajfogalom, szelekció	<p>Mutassa be a géngyakoriságot befolyásoló tényezőket.</p> <p>Hasonlítsa össze és elemezze a természetes és mesterséges szelekció hatását.</p> <p>Magyarázza meg a fajok elkülönülésének evolúciós-ökológiai okát.</p>	<p>Mi a szerepe az életmódjukban különböző fajoknak az életközösségekben (3.4.1.), az anyagáramlásban? (3.1.2.)</p>
3.3.4. Etikai vonatkozások	<p>Ismertesse a modern genetika lehetőségeit, a fölvetett etikai</p>	<p>Mi a szexualitás genetikai funkciója? (3.3.2.; 4.3.)</p>

	problémákat, a lehetséges válaszokat (pl. génerápia, klónozás, genetikailag módosított élőlények, családtervezés).	Mi a biológiai diverzitás szerepe? (3.4.2.)
3.4. Életközösségek 3.4.1. Az életközösségek jellemzői	Ismertesse az életközösség (társulás, biom, bioszféra v. Gaia) fogalmát, az élővilág szintekre tagoltságának jellemzőit. Jellemezze az élőlénytársulásokat anyag- és energiaáramlásuk, térbeli szerveződésük (szintezettség) és időbeli mintázataik alapján. Vessen össze természetes, természetközeli és mesterséges társulásokat a fenti szempontok alapján.	Mi a kapcsolat a természetföldrajzi zonalitás és a biomok között? (2.5.) Milyen érvek szólnak a földi bioszféra önszabályozó tulajdonsága mellett? (Gaia) (2.3.1.; 3.1.2.) Mi az összefüggés a biológiai, a természetföldrajzi és a csillagászati periódusok között? (1.1.1.; 1.1.3.; 2.5.)
3.4.2. Diverzitás és természetvédelem	Értelmezze a genetikai és a fajegyed változatosság (diverzitás) megőrzésének fontosságát, az ember veszélyeztető és fenntartó szerepét. Értelmezze a természetvédelem fő feladatait és lehetőségeit, kapcsolatát a környezetvédelemmel. Foglaljon állást hazai teendőinkről, érveljen álláspontja mellett.	Mi a szerepe az életmódjukban különböző fajoknak az életközösségekben (3.4.1.), az anyagáramlásban? (3.1.2.)

4. Az élő egyed

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
4.1. Az élő egyed és a környezet kapcsolata A viselkedés mint alkalmazkodás	Példán mutassa be, hogy az állat viselkedése is a környezethez való alkalmazkodás eszköze. Különböztesse meg és értelmezze ebből a szempontból az öröklött és a tanult viselkedésformákat. Ismertesse a bevésődést, a feltételes reflexet és az operáns tanulást, illetve az ezt vizsgáló kutatók módszereit (K. Lorenz, Pavlov, Thorndike).	Mi a szerepe a területvédelemnek, a társas viselkedésnek, az utódgondozásnak a populációk fennmaradásában? (3.2.) Mi a különbség az öröklött és a szerzett tulajdonságok között? (3.3.2.)

<p>4.2. Az emberi életműködések 4.2.1. Önfenntartás: struktúrák és funkciók</p>	<p>Ismertesse az emberi önfenntartó életműködések helyszíneit, az itt zajló folyamatok lényegét, a működés feladatát az egész szervezet fenntartásában, homeosztázisában, az alábbi szempontok alapján: Táplálkozás, emésztés, felszívás: mit, hol, mivé bontunk? Kiválasztás: funkciója. Keringés: a szív működés és a véráramlás mechanikája, a hajszálerek anyagforgalma. Légzés: a légzőmozgások mechanikája; a gázok funkciója a sejtben. Mozgás: a csontváz- és izomrendszer mechanikája (emelő), energiaellátása. Ismertesse ezen életműködések gyakoribb zavarait, betegségeit, az egészségmegőrzés módját.</p>	<p>A homeosztázis mint szabályozott és vezérelt állapot. (4.2.2.) Hogyan lesz a táplálékból tápanyag? (6.1-5.; 5.3.) Milyen szerepet játszik a diffúzió, az ozmózis és a vérnyomás a szervezet anyagforgalmában? (7.2.2.) Mi a légzés kémiai háttere? (5.3.; 7.3.1.; 7.4.2.) Az emelő elve a fizikában. (1.3.1.)</p>
<p>4.2.2. Szabályozás és vezérlés</p>	<p>Mutassa be a hormonális szabályozás lényegét az inzulin és cukoranyagcsere példáján. Értelmezze a cukorbetegség kialakulásnak lehetséges okait, gyógymódját. Ábra alapján jellemezze a hormonálisan szabályozott és vezérelt folyamatokat a női nemi működésekben. Értelmezze a hormonális és idegi szabályozás kapcsolatát a szervezet szintjén (szimpatikus és paraszimpatikus idegrendszer - stressz - adrenalin). Ismertesse a rövid és hosszú ideig tartó stressz hatásait (magas vérnyomás, szorongás), a civilizációs betegségeket és ezek megelőzésének módját.</p>	<p>Hogyan jut szőlőcukorhoz a növényi és az emberi sejt? (4.2.1.; 5.3.) Mi a szőlőcukor lehetséges sorsa, funkciója a szervezetben? (5.1-3.; 6.3.) Milyen veszélyeket jelent hormontartalmú készítmények ellenőrizetlen fogyasztása (pl. doppingerek)? (4.1.2.; 4.2.1.) Mi magyarázza a szerfüggések veszélyességét (pl. alkohol, drogok)? (4.2.4.)</p>
<p>4.2.3. Immunrendszer</p>	<p>Ismertesse az immunrendszer részeit, az immunitás funkcióját,</p>	<p>Mi az egyedek kémiai különbségének genetikai oka</p>

	a csökkent és túlzott (allergia) immunválasz kockázatát Semmelweis és Pasteur munkásságának ismeretében értelmezze a tudományos kutatás és a tudás alkalmazásának lehetőségeit (higiéné- védőoltások) és a tudós erkölcsi felelősségét.	(6.5-6.; 3.3.2.) és ökológiai magyarázata? (3.4.2.) Mi az emésztés funkciója? (4.2.1.) Mi az egészség feltétele egy kölcsönhatások által fenntartott életközösségen belül? (3.2.)
4.2.4. Életmód, egészség	Hozza kapcsolatba az egészséget a testi-lelki egyensúllyal (homeosztázissal), ennek felborulását pedig a betegségekkel. Ismerje a függőségek kialakulásának okait és általános hatását az egyén és a közösség életére.	Mi magyarázza a szerfüggés veszélyességét? (pl. alkohol, drogok) (4.2.2.)
4.3. A családtervezés	Ismerje a családtervezés biológiai alapjait.	

5. A sejt

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
5.1. Sejttípusok	Ismertesse a baktérium, a növényi, a gomba és az állati sejtek fő alkotóit, ezek feladatát, hozza kapcsolatba a különbségeket az eltérő életmóddal.	Mit jelent az életmód kémiai szempontból? (6.1.; 7.3.1-2.; 7.4.2.)
5.2. Sejtalkotók és feladatuk	Ismertesse a sejthártya feladatát az elkülönítésben és a kapcsolattartásban, tudja, hogy a sejtmag örökítő anyagot tartalmaz.	A sejthártya kémiai alkotói. (6.4-5.) A sejthártya mint félig áteresztő membrán (7.2.2.) és mint immunológiai jelek hordozója. (4.2.3.)
5.3. A sejtanyagcsere	Határozza meg az autotróf és a heterotróf életmód lényegét, a heterotrófia típusait (ragadozó, növényevő, lebontó, élősködő), az energianyerés két útját (foto- és kemotrófia), a sejtben zajló fontosabb energiaigényes és energiatermelő folyamatokat (izomműködés, felszívás,	Mit jelent az életmód kémiai szempontból (6.1.; 7.3.1-2.; 7.4.2.) és ökológiailag? (3.2.; 3.3.1.) Mi a fő anyagcsere folyamatok energetikai mérlege a sejtben belül? (1.3.1-3.; 7.3.1-2.) Mi zajlik le az óriásmolekulák hidrolízisekor, és mi történik

	<p>fehérjeszintézis). Írja fel a fotoszintézis/légzés bruttó egyenletét. Tudja az erjedés és a biológiai oxidáció különbségét, helyszínét, energiamérlegét, gyakorlati jelentőségét.</p>	<p>monomerjeik erjedése vagy oxidációja során? (6.1-6.; 4.2.1.) Mi ezen folyamatok biológiai funkciója? (7.3.1.) Mi jellemző az enzimekre mint katalizátorokra (fajlagosság); mi a magyarázata? (6.5-6.; 7.3.2.)</p>
--	--	--

6. Szerves kémia

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
6.1. Az óriásmolekulák jellegzetességei	<p>Különböztesse meg a polimerizációt és a (poli)kondenzációt; értelmezze a hidrolízist (alkének, monoszaharidok, aminosavak, nukleotidok összekapcsolódását és szétválását; észterképződés glicerinnél, zsírsavakból; a szappanok szerkezete és hatása közti összefüggés magyarázata.</p>	<p>Részletesebben a továbbiakban: (6.2-6.). Hogyan magyarázható a molekulák polaritása (7.1.3.); miként befolyásolja az oldhatóságot? Mi a membránok szerepe a sejtben? (5.1-3.) Mi az epe szerepe? (4.2.1.;6.4.)</p>
6.2. A szénhidrogének	<p>Ismertesse a kőolaj eredetét, fizikai (lepárlás) és kémiai feldolgozásnak legfontosabb termékeit (benzin, petróleum, Diesel-olaj, pakura), ezek felhasználását a gyakorlatban (energiaforrás, vegyipari alapanyag). Értelmezze a fokozódó kőolaj-felhasználás környezeti veszélyeit. Ismertesse a halogénezett szénhidrogének felhasználását (freon, peszticidek, műanyagok) és ezek környezeti veszélyeit (ózonbontás, mutagén és rákkeltő hatás, biológiai akkumuláció stb.). Foglaljon állást a műanyagok felhasználásával kapcsolatban.</p>	<p>A kőolaj keletkezése. (2.2.2.) Hogyan függ a forráspont a molekulamérettől és a kötőerők típusától? (7.1.2-3.) Mi az üvegházhatás oka? (2.3.1.) Mi az ózonpajzs szerepe? (2.3.1.) Mi a mutációk biokémiai oka (3.3.2.; 6.6.) és milyen emberi hatások fokozhatják valószínűségét? (1.1.4.; 6.2.; 8.2.3.) Mi a környezeti kár, hogyan csökkenthető? (3.1.3.)</p>
6.3. A szénhidrátok	<p>Ismertesse a szőlőcukor, a keményítő, a cellulóz és a kitin előfordulását, tulajdonságaikat. Ismertesse ezen anyagok</p>	<p>Mi a szőlőcukor szerepe a sejtanyagcserében (5.3.), hogyan keletkezik a növényi (5.3.) és az állati szervezetben?</p>

	biológiai jelentőségét.	(4.2.1.)
6.4. Zsírok, olajok	Ismertesse a zsírok és olajok tulajdonságait, élettani szerepüket.	Hogyan magyarázható a molekulák polaritása (7.1.3.); miként befolyásolja az oldhatóságot? Milyen élettani hatásai vannak a szteroidoknak? (4.2.2.) Mi a membránok szerepe a sejtben? (5.1-3.) Mi az epe szerepe? (4.2.1.; 6.4.)
6.5. Fehérjék, kolloidok	Ismertesse a fehérjék típusait (egyszerű - összetett, enzim - struktúrfehérje, fibrilláris - globuláris). Határozza meg a kolloid állapotot, ismertessen olyan hatásokat, melyek a kolloidokat kicsapják, értelmezze ezt molekuláris szinten, és fogalmazza meg jelentőségét az életműködések szempontjából (pl. nehézfém-mérgezések, emésztés, talajkolloidok sorsa).	Miként szabja meg a DNS a fehérjék aminosavsorrendjét? (6.6.) Hogyan jön létre a talaj (2.2.2.), mi a víztartó képességének magyarázata (7.2.2.) és ökológiai szerepe? (3.1.1.)
6.6. A nukleinsavak	Ismertesse a nukleinsavak 3 alaptípusát (DNS, mRNS, tRNS), előfordulását, szerepüket a fehérjeszintézisben. Magyarázza a génmutációk következményeit.	Mi a kapcsolat az öröklődés molekuláris genetikai (bázissorrend, aminosavsorrend) és klasszikus genetikai (tulajdonság) leírása között? (3.3.2.)

7. Atomcsoportok (vegyületek, halmazok)

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
7.1 Molekulák, atomcsoportok 7.1.1. A képlet	Értelmezze a különbséget keverék és vegyület között. Értelmezze a kapcsolatot az összegképlet, a szerkezeti képlet és a térszerkezet között.	Hogyan segítette az Avogadro-törvény a vegyületek összegképletének fölírását? (7.2.1.)
7.1.2. A molekulák tulajdonságai	Értelmezze a molekulák polaritását, ismertesse ennek gyakorlati jelentőségét. Tudjon példát mondani vízben	Mi magyarázza a víz fizikai-kémiai tulajdonságait? (7.2.2.) A fehérjék harmadlagos szerkezetét biztosító kötések.

	<p>oldódó és oldhatatlan, vizes közegben savas, bázikus és semleges kémhatású vegyületekre.</p> <p>Magyarázza ezeket a tulajdonságokat a molekulák, illetve atomcsoportok polaritásával.</p>	<p>(6.5.)</p> <p>Hogyan magyarázható a savasság a szó hétköznapi értelmében (Arrhenius), illetve Brönsted szerint? (7.4.1.)</p>
<p>7.2. Anyagi halmazok</p> <p>7.2.1. Gázok</p>	<p>Értelmezze az ideális gáz fogalmát, az Avogadro-törvényt. Ismertesse ennek jelentőségét a kémiában (moláris anyagmennyiség megadása). Tudjon megoldani egyszerű számításos feladatot a periódusos rendszer fölhasználásával.</p> <p>Ismertessen olyan jelenségeket (gázokban és folyadékokban), melyek a Bernoulli-törvény segítségével értelmezhetők.</p>	<p>Mi szabja meg a moláris atomtömeget? (8.3.2.)</p> <p>A véráramlás mechanikája. (4.2.1.)</p> <p>Mi magyarázza a folyók felszínformáló hatását? (2.2.3.)</p>
<p>7.2.2. Folyadékok</p>	<p>Magyarázza az oldódás folyamatát.</p> <p>Magyarázza a diffúzió jelenségét gázokban és folyadékokban. Konkrét példákon mutassa be a hidrosztatikai nyomás hatásait.</p> <p>Értelmezze és alkalmazza a sűrűség, a koncentráció és a százalékos összetétel fogalmát.</p> <p>Értelmezze az ozmózis jelenségét és biológiai fontosságát.</p> <p>Ismerje a víz különleges viselkedését (sűrűség-anómália, nagy fajhő) és ennek biológiai-földrajzi jelentőségét.</p> <p>Ismerjen folyadék és szilárd felületek közt föllépő kölcsönhatásokat (felületi feszültség, nedvesedés, hajszálcsövesség), és legyen tisztában ezek gyakorlati jelentőségével.</p>	<p>Hogyan magyarázható a kősótelepek keletkezése? (2.2.2.)</p> <p>Milyen folyamatok játszódnak le a széndioxid, az ammónia, a hidrogén-karbonátok és a nitrogén-oxidok vízben oldódásakor? (3.1.2.)</p> <p>Milyen élettani folyamatokat magyarázunk ozmózissal? (4.2.1.)</p> <p>Az óceánok éghajlat módosító hatása. (2.5.1.)</p> <p>Milyen a jó vízgazdálkodású talaj szerkezete? (3.1.1.; 2.2.2.)</p> <p>Hogyan hatnak a felületaktív anyagok? (6.4.; 7.1.3.)</p>

<p>7.2.3. Halmazállapot-változások</p>	<p>Ismerje és magyarázza a halmazállapot-változások közben tapasztalható jelenségeket (sűrűség- és energetikai változások).</p>	<p>Exo- és endoterm folyamatok a víz körforgása során. (2.3.2.) Milyen szerepet játszik a víz halmazállapot-változása a kőzetaprózódásban? (2.2.3.)</p>
<p>7.3. Átalakulások 7.3.1. Termokémia</p>	<p>Értelmezze a különbséget fizikai átalakulás és kémiai változás között. Definiálja az exo- és endoterm reakciókat, gyakorlati jelentőségüket (égés, biológiai oxidáció).</p>	<p>Milyen fizikai és kémiai változáson esnek át a kőzetek pusztulásuk során? (2.2.3.) Milyen fizikai és kémiai változáson esnek át a tápanyagok emésztésük során? (4.2.1.; 6.1-6.) A sejtanyagcsere folyamatainak energiamérlege. (5.3.)</p>
<p>7.3.2. Reakciókinetika</p>	<p>Tudja, milyen tényezőktől függ a reakciók sebessége. Ismertesse a katalízis jelenségét. Különböztesse meg a termodinamikailag zárt és nyílt rendszereket, tudja, hogy a Föld és az élő rendszerek miért nem kerülhetnek a dinamikus egyensúly állapotába.</p>	<p>Hogyan értelmezhető kinetikusan a belső energia? (1.3.2.) Az enzimek mint biokatalizátorok. (6.5.) A Nap hatása a földi életre. (1.2.4.) A légközés és az óceáni áramlatok mint energiaszállító rendszerek. (2.3.2.; 2.4.1.)</p>
<p>7.4. Reakciótípusok 7.4.1. Sav-bázis reakciók</p>	<p>Ismertesse a savasság hétköznapi fogalmát, illetve mérőszámát (pH). Tudja, mik a sav-bázis indikátorok. Ismertesse a Brönsted-féle sav-bázis elméletet és vesse össze a hétköznapi fogalommal (Arrhenius). Ismertessen a gyakorlati életben fontos savakat: szén-sav (a CO₂ reakcióival) hidrogén-klorid, -gyomornedv, hidrogénfejlés ecetsav, - erjedés aminosavak; - fehérjék és bázisokat (nátrium-hidroxid, ammónia), - ammóniagyártás, nitrogén-</p>	<p>Mi bizonyítja, hogy a semleges oldatban is lehetnek ionok, s hogyan függ ez össze az elemi töltésegységgel (8.1.1.) és a mól fogalommal? (7.1.2.) Hogyan keletkezik a szén-sav? (3.1.2.) Mi a HCl szerepe az emésztésben? (4.2.1.) A környezetvédelem feladatai. (3.1.3.) A nitrogén természetes körforgása. (3.1.2.) Milyen ásványok, illetve kőzetek keletkeznek ezekből az ionokból? (2.2.2.) Mi az atomcsoportok polaritásának oka? (7.1.3.)</p>

	körforgás. Írja fel és értelmezze ezek sav-bázis reakcióit, nevezze meg az így keletkező sókat.	
7.4.2. Redox reakciók	Ismertesse az oxidáció és a légzés lényegi azonosságát bizonyító kísérleteket (Lavoisier), az égés magyarázatát oxidációval. Ismertesse a redox folyamatok általánosított elméletét (elektronátmenet), a mindennapi életben fontos redox folyamatokat: vas korróziója, kohászat (vas); légzés, égés, fotoszintézis.	A légzés és a fotoszintézis biokémiai részlépései. (5.2-3.) Hogyan magyarázható a periódusos rendszer elemeinek redukciója, illetve oxidációja? (8.3.2.)
7.3. Egyéb reakciók	Ismertesse a kondenzáció és a hidrolízis fogalmát, mutassa be e reakciókat a 6. pont példáin.	Lásd 6. pont.

8. Atomok, elemi részek

TÉMÁK	Tantárgyi ismeret és készség	Kapcsolat
8.1. Elemi részek 8.1.1. Az elemi töltés	Ismerje az elektron, proton, neutron legfontosabb tulajdonságait (töltés, tömegeik egymáshoz viszonyított aránya). Ismertesse az ion fogalmát, és olyan jelenségeket, melyek ezzel magyarázhatók.	Hogyan bizonyítható az elektron és a proton léte? (8.2.2-3.) Az atom fölépítése a Rutheford-modellben. (8.2.1.)
8.1.2. Az energia kvantáltsága	Tudja, mit jelent az energia kvantáltsága, tudjon példát mondani olyan jelenségekre, amelyek ennek alapján értelmezhetők (pl. vonalas színeképek).	Mitől függ a fény (elektromágneses hullám) energiája? (1.3.3.) Mit jelent a héj, illetve pálya a periódusos rendszerben? (8.3.2.)
8.2. Az atom 8.2.1. Ókori modellek	Ismertessen az atomok léte mellett szóló bizonyítékokat. Tudja, mi a különbség az atom ókori (Démokritosz) és újkori fogalma közt.	Hogyan függ össze a szerkezeti képlet az atomok létevel? (7.1.1.) Milyen szerepet játszott a tömegmérés (1.3.1.) és a mólfogalom (7.1.2.) a vegyületek és keverékek elkülönítésében? (7.1.1.)

<p>8.2.2. A héj szerkezete</p>	<p>Értelmezze Rutherford szórási kísérletét, és azt magyarázó modelljét.</p> <p>Legyen szemléletes képe az atommag és az elektronburok nagyságrendi viszonyairól.</p> <p>Tudja értelmezni az elektronburok szerkezetét megszabó törvényszerűségeket (diszkrét energiaszintek, fő- és mellékkvantumszám szemléletes jelentése).</p> <p>Ismertesse, hogy az atom szerkezetéről alkotott mai képünk miben tér el Rutherford modelljétől (valószínűségi elektroneloszlás, delokalizált pályák lehetősége).</p>	<p>Milyen szerepet játszik a valószínűség fogalma a mendeli genetikában (3.3.2.), a termikus kölcsönhatások (1.3.2.) és a mutációk keletkezésének magyarázatában (6.6.), valamint a genetikai hajlam megnyilvánulásában? (4.2.4.)</p> <p>Mit bizonyít a vonalas színek? (8.1.2.; 1.3.3.)</p>
<p>8.2.3. A mag szerkezete</p>	<p>Ismerje az atommag összetételét.</p> <p>Tudja megkülönböztetni a legfontosabb magreakciókat (radioaktív bomlások, maghasadás, magfúzió).</p> <p>Konkrét, felírt magreakciót tudjon besorolni ezek közé.</p> <p>Ismerje a radioaktív sugárzások fajtáit, fizikai jellemzőit, élettani hatásait, tudjon példákat mondani felhasználásukra.</p> <p>Ismerje a sugárvédelem alapjait.</p> <p>Ismerje az izotóp fogalmát, tudjon példákat mondani gyakorlati felhasználásukra.</p>	<p>Mi történik a csillagokban (1.2.4.; 1.3.4.) fejlődésük különböző szakaszaiban? (1.1.4.)</p> <p>Mi a mutagén és rákkeltő hatás következménye? (6.6.; 3.3.2.; 4.2.2.)</p>
<p>8.3. Kémiai elemek 8.3.1. Elemek előállítása</p>	<p>Különböztesse meg a kémiai elem és az atom fogalmát.</p> <p>Ismertesse az alábbi elemek természetes előfordulását és keletkezésük módját: hélium (csillagokban fúzióval) szén, oxigén, nitrogén (a Földön természetes úton).</p> <p>Tudja, hogy milyen kísérleti eszközökkel lehet előállítani hidrogén- és oxigéngázt</p>	<p>Mi történik a csillagokban (1.2.4.; 1.3.4.) fejlődésük különböző szakaszaiban? (1.1.4.)</p> <p>A redox folyamatok általános elmélete. (7.4.2.)</p>

	(elektromos és vegyi úton), vasat (aluminotermiával és vaskohóban), alumíniumot (elektrolízissel); értelmezze a reakciókat.	
8.3.2. A periódusos rendszer	<p>Ismertesse a periódusos rendszer jelöléseit és fölépülésének elvét: teremtse kapcsolat az atom héjszerkezete és a periódusok között.</p> <p>Jellemezze egységesen az alkálifémeket, alkáliföldfémeket, halogéneket és nemesgázokat.</p> <p>Értelmezze az egy oszlopon belüli fizikai/kémiai tulajdonságok változásainak hasonló tendenciáit, értelmezze a jelenséget.</p>	<p>Mit bizonyít a vonalas színekép? (8.1.2.; 1.3.3.)</p> <p>Mi a kapcsolat rendszám és a mag szerkezete között? (8.2.3.)</p>

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	
feladatsor	vagy tételkifejtés	vagy projektmunka bemutatása*
120 perc	15 perc	
75 pont	75 pont	

* Projektmunkát csak akkor választhat a vizsgázó, ha érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkezik és tanulói jogviszonyban van.

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	Függvénytáblázat, középiskolai földrajz atlasz, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	Függvénytáblázat, középiskolai földrajz atlasz, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	
feladatsor	vagy tételkifejtés	vagy projektmunka bemutatása*
120 perc	15 perc	
75 pont	75 pont	

* Projektmunkát csak akkor választhat a vizsgázó, ha érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkezik és tanulói jogviszonyban van.

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz: függvénytáblázat, középiskolai földrajzi atlasz és szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor a biológia, a fizika, a kémia és a természetföldrajz tantárgyak ismeretköréből tartalmaz kérdéseket, ezek aránya közelítőleg azonos.

A feladatsor jellemzői

A kérdések kb. 50%-a főként ismeretfölidítésre, szövegértésre, grafikonértelmezésre irányul.

A feladatok másik fele az ismeretek összekapcsolására, alkalmazására, mélyebb értelmezésére, kritikájára, ellenőrzésére, új szempont szerinti rendszerezésére vagy megjelenítésére (pl. grafikonkészítés) vonatkozhat. Ezek között szerepelhetnek véleményalkotást váró feladatok is.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

A véleményalkotást igénylő feladatoknál a vélemény megfogalmazásának módja mellett az alátámasztás, indoklás tartalmi része értékelhető, maga a vélemény nem.

Az egyes tantárgyakkal kapcsolatos feladatok pontszámai közelítőleg azonosak.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű szóbeli vizsga a vizsgázó választása szerint vagy egy tételkifejtésből vagy egy projektmunka bemutatásából áll.

Projektmunkát csak akkor választhat a vizsgázó, ha érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkezik és tanulói jogviszonyban van.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Vizsgázónként szükséges segédeszközök: függvénytáblázat, középiskolai földrajzi atlasz és szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép.

A vizsgázó vázlatot készíthet, és azt használhatja (amennyiben a feladat ezt megköveteli, a vázlat készítése szükséges is).

A vizsgázótónak lehetővé kell tennie, hogy a vizsgázó gondolatmenetét önállóan fejtsse ki, majd - amennyiben a feladat ez - álláspontját is megfogalmazza és megvédje.

Amennyiben a vizsgázó projektmunkát készít, a projekt témája lehetőség szerint olyan legyen, hogy az legalább két természettudományos tárgy ismereteit és készségeit / kompetenciáit érintse. Például a „Kerti fáink virágzása” című munka biológiai és meteorológiai, a „Dunai árvíz pusztítása” című földrajzi és fizikai, a „Műtrágyák hatása” pedig kémiai és biológiai műveltségi köröket kapcsol össze.

A vizsgázó a projektmunkát egy konzulens szaktanár irányításával végezze.

A projekt témáját a vizsgázó szabadon választhatja meg. A konzulens szaktanárnak el kell utasítania a témaválasztást, amennyiben az megítélése szerint balesetveszélyes, egészségkárosító, környezetszennyező, törvénysértő vagy az iskolai munkát akadályozza.

A projektmunkának feltétlenül tartalmaznia kell valamely saját (a vizsgázó által elvégzett) megfigyelést vagy kísérletet, amely a konzulens szaktanár által ellenőrzött és a vizsgázó által munkanaplóban rögzített.

A konzulens szaktanárral legalább kétszer - a téma megbeszélésekor és a munka során legalább egyszer - konzultáljon a projektmunka készítője.

Az elkészült projektmunkát legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig kell beadni a vizsgabizottságot működtető intézménynek.

Ha a vizsgázó projektmunkáját nem adja be határidőre, akkor a középszintű szóbeli vizsgán tételt húz.

A beadott projektmunka írásbeli dolgozatként kezelendő.

A szóbeli vizsgán a vizsgázó beszámol saját vizsgálatairól, és válaszol az azzal kapcsolatban fölteszt kérdésekre. Az elkészült projektmunka nem helyettesíti, hanem kiegészíti és segíti a párbeszédet.

A szóbeli vizsgára adható pontszámot - maximum 75 pontot - ezért két szempont - az írásos dolgozat és a szóbeli beszámoló - együttes figyelembevételével adjuk meg.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételtől kell állnia. A tételsor a vizsgakövetelményeknek megfelelően, valamennyi természettudomány területről közelítőleg azonos arányban tartalmaz kérdéseket.

A szóbeli tétel két feladatból áll:

1. feladat: egy téma kifejtése megadott szempontok szerint
2. feladat: problémamegoldást igénylő feladat

1. feladat

A kifejtő kérdés valamely nagyobb, legalább két tudományágot (pl. biológia-kémia) érintő témára vonatkozik. A téma megnevezése mellett a tétel szövegének a kifejtést segítő szempontokat is tartalmaznia kell.

2. feladat

Valamely konkrét, gyakorlati vagy etikai kérdést is érintő feladat megoldása, mely szintén több területet érint. A szükséges adatokat, ismereteket a feladathoz mellékelt szöveg, grafikon, táblázat, fotó vagy más információhordozó tartalmazza. Amennyiben a problémafeladat megoldásához számolás szükséges, az csak egyszerű, 1-2 perc alatt megoldható műveleteket igényelhet.

A két feladat között jelentős tartalmi átfedés nem lehet (a probléma tehát nem vonatkozhat az 1. feladatban kifejtett témára).

A szóbeli vizsgarész értékelése tételkifejtés esetén

A szóbeli vizsga értékelését jelentő pontszámot legalább két jelen levő szaktanár, megegyezéssel adja.

1. feladat: 40 pont

- tartalom 30 pont

- a felelet felépítésére és a kifejtés önállóságára 10 pont

az alábbi szempontok alapján:

- a felelet mennyire alkot összefüggő, logikus egészet;

- tartalmaz-e a témához nem tartozó részeket;

- mennyire önálló a tétel kifejtése (azaz szükség van-e és milyen mértékben, mennyire lényeges részeknél segítő, illetve kiegészítő kérdésekre).

2. feladat: 35 pont

A tételsor összeállításakor röviden rögzíteni kell az egyes feladatok kifejtésének elvárt összetevőit és az 1. feladat tartalmára adható 30 pont, illetve a 2. feladatra adható 35 pont felosztásával kialakított maximális részpontszámokat, továbbá az 1. feladatban a felelet felépítésére és a kifejtés önállóságára adható 10 pont felosztását, a megadott szempontok szerint.

A szóbeli vizsgarész értékelése projektmunka bemutatása esetén

A javasolt terv szempontokat ad a pontozáshoz. Minden szempont maximális pontszámának megadásához az összes fősorolt szempont teljesítése szükséges. Kisebb pontszám - szélső esetben nulla - adandó, ha bármelyik fősorolt szempontnak nem vagy csak részben felelt meg a projektmunka.

A projektmunka értékelésének szempontjai

Szempontok	Részpontszámok	Maximális pontszám
A projektmunka írásos része		
Tartalmi szempontok	25	45
Formai szempontok	20	
A szóbeli beszámoló		
Az olvasottak ismertetése	10	30
A módszerek bemutatása	10	
Az eredmények értékelése	10	
Összesen	75	75

1. A projektmunka írásos anyaga (a dolgozat) 45 pont

1.1 Tartalmi szempontok 25 pont

1.1.1 Kérdésfölvetés 10 pont

(E részben értékeljük a probléma megfogalmazását és a módszer ismertetését.)

10 pont adható, ha a vizsgázó

- érthetően fogalmazza meg a vizsgálat célját,
- pontosan leírja a használt módszert, eszközöket, és
- számba veszi és elemzi a lehetséges hibaforrásokat.

Legfeljebb 5 pont adható, ha a vizsgázó

- nem fogalmaz meg célt, vagy a tárgyalás során eltér a kitűzött céltól, vagy
- a módszerek és hibaforrások leírása hiányos, esetleges.

Nem adható pont, ha akár a célok, akár az eszközök leírása hiányzik

1.1.2 Eredmények, következtetések 5 pont

(E részben értékeljük magát a vizsgálatot és az abból levont következtetéseket.)

5 pont adható, ha a vizsgázó

- minden kapott adatot, tényt pontosan rögzített, és
- azokból helyes (releváns, a tényekkel összhangban álló) következtetést vont le.

Legfeljebb 3 pont adható, ha a vizsgázó

- az eredmények egy részére csak utal, anélkül hogy azokat rögzítené (a jegyzőkönyv hiányos),
- a következtetések nem kellően megalapozottak.

Nem adható pont, ha a vizsgázó

- nem rögzíti eredményeit,
- nem von le következtetést, vagy az nem függ össze megfigyeléseivel.

1.1.3 Háttérismeret 10 pont

(E részben értékeljük a tájékozottságot.)

10 pont adható a vizsgázó

- több (legalább három) forrást (pl. szakkönyvet, cikket, internetes forrást) földolgozott,
- a források érdemben kapcsolódnak a megfigyelésekhez, segítik azok értékelését.

Legfeljebb 5 pont adható, ha a vizsgázó

- háromnál kevesebb forrást dolgozott föl,
- a felhasznált forrásokban levő (vagy abból kiemelt) ismeretek érdemben nem segítik a kitűzött cél elérését.

Nem adható pont, ha a vizsgázó

- nem használt forrásmunkákat vagy
- a felhasznált források értelmezése téves, hibás.

1.2 Formai szempontok 20 pont

1.2.1 Tagolás 5 pont

(E részben azt értékeljük, hogy a dolgozat fölépítése áttekinthető-e.)

5 pont adható, ha a vizsgázó

- főcíme találó (arról szól, ami a projekt tényleges témája),
- a munka jól tagolt (a fejezetcímek és a fejezetek tartalma egyezik),
- koherens (a fejezetek és a fejezeteken belüli gondolatok egymásra épülnek, egymásból következnek).

Legfeljebb 3 pont adható, ha vizsgázó

- címei tágabb vagy szűkebb tartalomra utalnak, mint ami a fejezetekben valójában szerepel,
- sorrendjük zavaros, esetleges.

Nem adható pont, ha a vizsgázó dolgozata nem tagolt

1.2.2 Korrekt utalások 5 pont

(E részben a fölhasznált források korrekt megjelölését értékeljük.)

5 pont adható, ha a vizsgázó

- irodalomjegyzéke formailag teljes (a szerző, a könyv / cikk címe, a kiadó és kiadás dátuma / a folyóirat évfolyama / a link elérhetősége) is szerepel, és
- a dolgozaton belül egyértelmű utalások jelzik, hogy mi a saját gondolat, és mi a másoktól (szó szerint vagy lényegét tekintve) átvett idézet.

Legfeljebb 3 pont adható, ha a vizsgázó

- irodalomjegyzéke formailag hiányos vagy
- az utalások nem egyértelműek.

Nem adható pont, ha a vizsgázó

- nem tartalmaz irodalomjegyzéket vagy
- nem derül ki, hogy az irodalmat hol és mire használta, nem különülnek az átvett és a saját gondolatok.

1.2.3 Az eredmények megjelenítése 5 pont

(Ebben a részben az eredmények összegzésének célszerű, áttekinthető ábrázolását értékeljük.)

5 pont adható, ha a vizsgázó

- a rajzok, táblázatok, grafikonok stb. pontosak és áttekinthetőek (pl. a mértékegységek helyesen szerepelnek).

Legfeljebb 3 pont adható, ha vizsgázó

- az eredmények megjelenítése hiányos vagy zavaros.

Nem adható pont, ha a vizsgázó

- nem törekedett az eredmények összegző megjelenítésére, vagy

- az ábrázolás elvileg hibás.

1.2.4 Nyelvhelyesség 5 pont

(Ebben a részben a helyesírást és a helyes megfogalmazást értékeljük.)

5 pont adható, ha a vizsgázó fogalmazása

- igényes, nyelviileg helyes és találó,

- az idegen nyelvű szakkifejezések mellett / helyett tartalmazza azok pontos magyar megfelelőit (is) - amennyiben ezek léteznek.

Legfeljebb 3 pont adható, ha a vizsgázó fogalmazása

- igénytelen, dagályos, pontatlan vagy

- szükségtelen szakszavaktól hemzseg.

Nem adható pont, ha a vizsgázó

- nyelviileg igénytelen, stílusa nem a tárgyhoz illő, vagy

- nehezen érthető nyelvi pontatlansága miatt.

2. A szóbeli beszámoló 30 pont

2.1 Az olvasottak ismertetése 10 pont

A vizsgázó röviden összefoglalja, hogy milyen irodalmat tanulmányozott a vizsgálat sikeres elvégzése érdekében. A címeken kívül emelje ki azt, hogy az olvasottakból mit használt föl, miben segítettek munkáját. E vizsgarész végén a vizsgabizottság tagjai kérdéseket tehetnek föl az irodalommal kapcsolatban. E kérdések ne az irodalom részletes ismertetésére vonatkozzanak, hanem az irodalom és a saját projekt munka kapcsolatára.

10 pont adható, ha

- a vizsgázó jól kiemelte az olvasottak kapcsolatát az elvégzett munkával.

Legföljebb 5 pont adható, ha

- a források és a munka kapcsolatát nem vagy rosszul világította meg.

Nem adható pont, ha

- a források ismertetése elmarad vagy

- a vizsgázó ezeket munkájával nem tudja kapcsolatba hozni.

2.2 A módszerek bemutatása 10 pont

A vizsgázó röviden összefoglalja, hogy hogyan tervezte meg a vizsgálatot, milyen eszközöket használt, hol és mikor zajlott, kik és mi módon segítettek a tervezésben. Itt térjen ki arra is, hogy a projekt munka során mikor és hogyan támaszkodott a konzulens szaktanár tanácsaira, azokat hogyan vette figyelembe. Amennyiben a munka jellege ezt megkívánja, itt alkalmazhatók segédeszközök is, például a helyszínt bemutató térkép, az eszközöket ábrázoló rajz, a kézírásos vizsgálati jegyzőkönyv stb.

10 pont adható, ha

- a vizsgázó világosan bemutatta, hogy mit, mi célból végzett el

- milyen segítséget kapott, hogyan változott ennek hatására a munka menete

Legfeljebb 5 pont adható, ha

- a beszámolóból nem derül ki a módszer megválasztásának indoka

- saját munkájának történetéről csak töredékesen tud számot adni

Nem adható pont, ha

- a vizsgázó nem tudja fölidézni a választott módszert és eszközöket

2.3 Az eredmények értékelése 10 pont

A vizsgázó tömören bemutatja eredményeit. Ennek szemléltetésére használjon megfelelő segédeszközt (pl. saját készítésű posztert, fóliát, diát, videokazettát, számítógépes prezentációt). E vizsgarész végén a bizottság tagjai tegyenek föl kérdéseket a használt módszerrel és az eredményekkel kapcsolatban. A kérdések vonatkozhatnak az elhangzottak esetleg nem egyértelmű részleteire is (pl. Pontosan mit ábrázolt a bemutatott grafikon függőleges tengelyén?), de mindenképpen térjenek ki arra, ami a munkát egyénivé tette, például az elvégzett munka szépségére, nehézségeire, az esetleges kudarcok okaira, a további vizsgálatok lehetőségére.

10 pont adható, ha

- a vizsgázó világosan bemutatta eredményeit,
- meggyőző választ adott a fölített kérdésekre.

Legfeljebb 5 pont adható, ha

- az eredmények bemutatása hiányos,
- válaszai zavarosak.

Nem adható pont, ha

- nem használ szemléltető eszközt vagy
- nem tud érdemben reagálni a fölített kérdésekre.”

20. Az R. Mellékletének ANGOL CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ ÉRETTSÉGI VIZSGA

A Célnyelvi civilizáció részletes érettségi vizsgakövetelményeiről szóló rendelkezések kizárólag az angol, a francia, a német, az olasz, az orosz, a spanyol és a szlovák célnyelvi civilizáció érettségi vizsgára vonatkoznak.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Ismeretszerzés célnyelven

A vizsgázó legyen képes a célnyelven megadott forrásokból (írott vagy audiovizuális források, táblázatok, képek) információkat gyűjteni. A megszerzett ismereteket tudja rendszerezni, értelmezni. Különböző típusú forrásokból származó információkat legyen képes összevetni. Tudja egy, a mindennapi életből származó célnyelvi forrás lényegét kiemelni, abból rövid tartalmi összefoglalót készíteni.

A források segítségével legyen képes a célnyelvi országokban élő emberek gondolkodásmódjára, szokásaira, életmódjára vonatkozó ismereteket gyűjteni, a magyar kultúrától való eltéréseket, azzal való hasonlóságokat felfedezni, megérteni.

2. Kritikai gondolkodás

Ismerje fel a vizsgázó a célnyelvi ország/ok hazánkétól eltérő sajátosságait, tudjon tényeket és véleményeket megkülönböztetni, a tanult ismeretek kapcsán kérdéseket önállóan megfogalmazni, következtetéseket levonni. Ismerje fel a kultúrák és értékrendek közötti különbségeket. Vegye észre, tudja megfogalmazni, összehasonlítani a társadalmi, erkölcsi problémákat.

3. Kommunikáció és problémamegoldás célnyelven

A vizsgázó legyen képes 10-15 percben a témáját célnyelven életszerűen, szabad előadásban bemutatni – különböző források alapján, megadott vagy önállóan kidolgozott szempontok szerint. Tudjon önálló, tárgyilagos véleményt alkotni, a szubjektív és objektív érvelés között különbséget tenni. Emelt szinten véleményét, a tanult témakör kapcsán, írásban is tudja kifejtetni. Tudjon eltérő véleményeket, problémákat is világosan leírni, következtetéseket levonni.

4. Tájékozódás időben és térben

A vizsgázó legyen képes a célnyelvi ország/ok nagy tájegységeit, történelme, kultúrája szempontjából fontos helyszíneit azonosítani a térképen. Legyen tisztában a földrajzi környezet hatásaival a célnyelvi állam/ok és kultúrák fejlődésére. Tudja időben elhelyezni a célország/ok történelmének, kultúrájának legfontosabb eseményeit, fordulópontjait. Legyen rálátása Magyarországra és a célnyelvi ország/ok történelmének közös pontjaira, a társadalmi és kulturális élet párhuzamos és eltérő jelenségeire.

Legyen képes aktuális eseményeket nagyobb összefüggésbe helyezve értelmezni, bemutatni.

B) TÉMAKÖRÖK

Az emelt szintű követelményeknek részét képezik a középszintű követelmények; viszont elvárás a témák behatóbb, részletesebb ismerete, a véleményalkotás nagyobb önállósága, a szélesebb körű ismeretanyagon, tájékozottságon nyugvó probléma-megoldási készség.

Téma	Középszint	Emelt szint
1. A célnyelvi ország/ok földrajza		
1.1. A célnyelvi országok természetföldrajza		
1.1.1. Fekvés, tájegységek	A célnyelvi ország/ok földrajzi fekvésének, legfontosabb tájegységeinek bemutatása térkép segítségével. Összevetés Magyarország fekvésével, tájegységeivel.	A célnyelvi ország/ok földrajzi fekvésének, legfontosabb tájegységeinek bemutatása vaktérkép segítségével.
1.1.2. Éghajlat, élővilág	A célnyelvi ország/ok éghajlatának, élővilágának rövid jellemzése. Az élővilág néhány hazánkétől eltérő sajátossága.	A célnyelvi ország/ok egy éghajlati érdekességének ismertetése.
1.2. Geopolitikai helyzet		
1.2.1. Geopolitikai következmények	A közigazgatási régiók (autonómiák, tartományok, államok) azonosítása térkép segítségével. A népesség eloszlásának területi sajátosságai, ennek természeti, társadalmi, gazdasági okai és következményei.	Geopolitikai következmények felismerése, megfogalmazása.
1.2.2. Nemzetiségek, ki- és bevándorlók	A bevándorlók szerepe az egyes célnyelvi országok népességének alakulásában, valamint a bevándorlás és a bevándorlás korlátozásának okai.	Néhány nemzetiség vagy határokon kívül élő nemzetiségi csoport bemutatása.
1.3. Turisztikai nevezetességek	A célnyelvi ország/ok egy/néhány, idegenforgalom szempontjából fontos régiója, városa.	
2. A célnyelvi ország/ok gazdasága		

2.1. A gazdaság főbb jellemzői	A célnyelvi ország/ok gazdasági helyzete, főbb gazdasági ágazatai; a világ illetve az EU társadalmi-gazdasági rendszerében betöltött szerepe, Magyarországgal fenntartott kapcsolatai. Néhány híres márka, termék, Magyarországon jelen lévő nagyvállalat ismerete.	A különböző vállalati formák súlya, szerepe a célnyelvi ország/okban. Az ország nemzetközi gazdasági kapcsolatai – EU, IMF, WTO, Világbank stb.
2.2. Pénzügyi ismeretek	A célnyelvi ország/ok pénzügyei, fizetőeszköze, pénzhasználati szokások.	Adózás a célnyelvi ország/okban.
2.3. Közlekedés	A közlekedés fő ágazatai; a főbb szárazföldi, vasúti, vízi és légi közlekedési útvonalak, az egyes közlekedési ágak főbb sajátosságainak ismerete.	Főbb közlekedési útvonalak.
2.4. Idegenforgalom	Az idegenforgalom főbb ismérvei a célnyelvi országokban; jelentősége az ország gazdasági életében. Magyarország és a célnyelvi ország/ok turisztikai kapcsolatai.	Az idegenforgalom főbb tendenciái a célnyelvi ország/okban. Magyarország és a célnyelvi ország/ok turisztikai kapcsolatrendszerének változásai és ennek okai.
2.5. Egyéni és társadalmi felelősségvállalás	A fenntartható gazdaság és a fogyasztási szokások, a fogyasztóvédelem kérdései, összehasonlítva az itthoni helyzettel. A környezettudatosság, minőségtudatosság és a fenntarthatóság a mindennapi életben.	
2.6. Munkavállalás	A célnyelvi ország/okban való munkavállalás lehetőségei, esetleges butatói.	Külföldiek magyarországi munkavállalása.
3. Politikai berendezkedés		
3.1. Közigazgatási régiók, államforma, politikai adatok, intézményrendszer	A célnyelvi ország/ok politikai berendezkedése; hasonlóságok és különbségek a célnyelvi ország/ok és Magyarország politikai rendszerében. Alapvető jogok és kötelezettségek; jelentős politikai pártok; a népszavazás szerepe.	Társadalmi, politikai problémák, feszültségek napjainkban.
3.2. Civil társadalom	A civil szervezetek, mozgalmak hagyománya, súlya, jelentősége; egybevetés a magyarországi	

	helyzettel.	
4.Társadalmi viszonyok		
4.1.Társadalmi berendezkedés	A célnyelvi ország/ok társadalmi rétegeinek, csoportjainak aktuális helyzete, együttélési formái; az eltérő kultúrák közötti konfliktusok.	A szociális intézményrendszer, egészségügy és társadalombiztosítás jellemzői, megoldásra váró kérdései.
4.2.Problémák	A célnyelvi társadalmakat érintő globális problémák.	
4.3.Oktatás	A célnyelvi ország/ok hagyományos és jelenlegi oktatási rendszere, összehasonlítva a magyar oktatással. A tudás, a műveltség, a munka megbecsülése, helye az erkölcsi értékrendben. Magyar diákok továbbtanulási lehetőségei a célország/okban.	A tudományok, a kutatás-fejlesztés támogatottsága, elismertsége a célország/okban. Külföldi diákok tanulási lehetőségei Magyarországon.
4.4. A vallás és az egyházak szerepe	A lakosság felekezetei szerinti összetétele; egyházi ünnepek, hagyományok; az egyház/ak szerepe a célnyelvi társadalmakban; a fiatalok és a vallás; tolerancia, nyitottság.	
4.5. Köznyelv és dialektusok	Az irodalmi nyelv, a köznyelv és a dialektusok a célnyelvi ország/okban.	A különböző vallási közösségek együttélése a célnyelvi ország/okban.
4.6. Közösségi szolgálat	Önkéntesség, közösségi szolgálat a célnyelvi ország/okban	
5.Hagyományok, szokások, életmód		
5.1. Család	A célnyelvi ország/ok családmodelljei; aktuális problémák, összevetve a magyarországi helyzettel.	
5.2. Családi ünnepek	Családi ünnepek és népi hagyományok, étkezési szokások, tipikus ételek a célnyelvi ország/okban.	
5.3. Szabadidő eltöltése	Szórakozási, nyaralási és pihenési szokások. Vidéki és városi élet, a fejlődés tendenciái.	A nyaralás, utazás új formái; a szabadidő eltöltésének a hazaitól eltérő módjai. Egészségtudatosság az életmódban. A társadalmi érintkezés és az üzleti etikett szabályai.
6. Környezetvédelem		
6.1. Éghajlatváltozás	A célnyelvi ország/okra jellemző éghajlati változások okai és lehetséges következményei.	

6.2. Környezeti problémák	A célnyelvi ország/okra jellemző környezeti problémák, összevetve a magyarországi helyzettel.	
6.3. Törekvések a környezeti károk enyhítésére		
6.3.1. Energiaforrások	A hagyományos és az alternatív/megújuló energiaforrások használata a célnyelvi ország/okban és hazánkban.	A köz- és a magánszféra hozzáállása az alternatív energiaforrások használatához.
6.3.2. Biogazdálkodás	A biogazdálkodás szerepe a célnyelvi ország/ok mezőgazdaságában és Magyarországon.	A bioélelmiszerek, egyéb biotermékek iránti kereslet a célnyelvi ország/okban és itthon.
6.3.3. Természetvédelem, felelős tájgazdálkodás	Természetvédelem, nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, tájgazdálkodás a célnyelvi ország/okban és Magyarországon.	A „zöld mozgalmak”, a Natura 2000 a célnyelvi ország/okban és Magyarországon.
7. Tömegkommunikáció, média	A sajtószabadság és helyzete a célország/okban. A közszolgálati média nézettsége, elfogadottsága. A célnyelvi ország/ok fontos sajtótermékei, rádiós és televíziós csatornái és internetes fórumai. Az egyéni tájékozódás lehetőségei és buktatói. Reklám.	Az elektronikus tömegkommunikáció a célnyelvi ország/okban. A célnyelvi ország/ok vitakultúrájának megismerése; összehasonlítás a hazai helyzettel. Újságírói etika, reklámetika.
8. Sport	A sport és az egészséges életmód szerepe a mindennapi életben a célnyelvi ország/okban és hazánkban. A célnyelvi ország/ok legnépszerűbb sportágai, kiemelkedő sportolói, olimpikonjai, sporteseményei. Iskolai és szabadidősport.	A célnyelvi ország/okra jellemző problémák a sportban. Új tendenciák, extrém sportok a célnyelvi ország/okban és Magyarországon.
9. Tudományok	A célnyelvi ország/ok kiemelkedő jelentőségű tudósai, feltalálói és találmányaik. Újdonságok a célnyelvi ország/ok tudományos életében.	A célnyelvi ország/okban élt magyar tudósok. Aktuális tudományetikai kérdések.
10. Történelmi ismeretek		
Angol célnyelvi civilizáció	Nagy-Britannia történelmének kezdetei térben és időben. Anglia történelmének 3-4 legfontosabb csomópontja. Az Amerikai Egyesült Államok	Az angol, illetve az egyesült államokbeli identitástudat kialakulása és változásai.

	<p>történelmének 3-4 legfontosabb csomópontja.</p> <p>Anglia és az angol nyelvű országok történelmének kapcsolódási pontjai. (Például: <i>Kossuth Amerikában; magyar emigránsok, magyar tudósok angol nyelvterületen; az angol királyi család kötődése Magyarországhoz</i>)</p>	
Francia célnyelvi civilizáció	<p>Franciaország történelmének kezdetei térben és időben; találkozási pontok a magyar történelemmel.</p> <p>Franciaország történelmének legfontosabb korszakai.</p> <p>Jellemző társadalmi rétegek, életformák.</p> <p>A francia forradalmak jelentősége.</p> <p>Franciaország a két világháborúban.</p> <p>A 20. század utolsó két évtizedének átalakulásai, változásai.</p> <p>Az EU és a célország viszonya.</p> <p>A jelenkor politikai, társadalmi, kulturális kérdései.</p>	<p>Az első államszerveződések.</p> <p>Nemzetudat, identitástudat kialakulása, illetve változásai.</p>
Német célnyelvi civilizáció	<p>A középkori német birodalom fénykora és hanyatlása (11-15. századig).</p> <p>Német városalapítások, városszövetségek.</p> <p>Nemesi, polgári és paraszti életformák.</p> <p>A svájci Eidgenossenschaft kialakulása és küzdelmei.</p> <p>A reformáció és az ellenreformáció kora.</p> <p>A reformáció főbb irányzatainak (lutheránus, kálvinista) és elterjedése a német nyelvterületen.</p> <p>Luther Márton bibliafordításának jelentősége.</p> <p>A felvilágosult abszolútizmus jellemzői Ausztriában és Poroszországban.</p> <p>A német nemzetállam kialakulása.</p> <p>Az ipari forradalom és hatásai a német nyelvterületen.</p> <p>A nemzetiszocializmus.</p> <p>Az NSZK és az NDK létrejötte, a gazdasági, politikai és társadalmi fejlődés jellemzői.</p>	<p>A császár és a pápaság konfliktusa, az investitúra-harc.</p> <p>A Hohenstaufen-dinasztia Itália-politikája, a német fejedelemségek megerősödése.</p> <p>A 30 éves háború és a vesztfáliai béke hatalmi, politikai, felekezeti, és társadalmi következményei.</p> <p>A német felvilágosodás alapeszméi.</p> <p>Az 1848-as német forradalmak.</p> <p>Az I. világháború és az azt lezáró békék területi és etnikai vonatkozásai.</p>

	<p>A német újraegyesítés főbb állomásai.</p> <p>Az egyesítést követő gazdasági és szociális nehézségek.</p> <p>A német nyelvű országok és Magyarország történelmi kapcsolatai, ennek 3-4 kiemelkedő jelentőségű eseménye, illetve 2-3 személyisége.</p>	
Olasz célnyelvi civilizáció	<p>Olaszország történelmi fejlődésének főbb szakaszai, csomópontjai, és fontosabb eseményei.</p> <p>A társadalom és a gazdaság főbb jellemzői, a kultúra legjelentősebb irányzatai; a legfontosabb történelmi és kulturális személyiségek a signoriak korában, illetve a Risorgimento idején.</p> <p>Olaszország az I. világháborúban.</p>	<p>A Velencei Köztársaság.</p> <p>A társadalom és a gazdaság főbb jellemzői, a kultúra legjelentősebb irányzatai; a legfontosabb történelmi és kulturális személyiségek a Reneszánszban.</p> <p>A Risorgimento meghatározó alakjai és szerepük (pl. Mazzini, Cavour, Garibaldi, II. Viktor Emanuel).</p> <p>Olaszország a II. világháborúban.</p>
Orosz célnyelvi civilizáció	<p>A Kijevi Rusz. Az első orosz fejedelmek (Oleg, Igor, Olga, Szvjatoszlav). A kereszténység felvétele, és ennek jelentősége, Bölcs Jaroszláv szerepe.</p> <p>Ismerje a Novgorodi Köztársaság történelmi szerepét. Tudja, hogy ki volt Alekszandr Nyevszkij.</p> <p>A Moszkvai Oroszország alapítása, a tatárok legyőzése. Hogyan lett Oroszország Moszkva központú egységes állam.</p> <p>Tudja, milyen szerepet játszott az orosz történelemben I. Péter, miért nevezik őt nagy reformátornak.</p> <p>A következő uralkodók egyikének bemutatása: II. Katalin, I. Pál, I. II. III. Sándor, II. Miklós, valamint az uralkodásuk alatt történt fontos történelmi események ismertetése.</p> <p>Az 1917. februári és októberi forradalmak lényege. A Szovjetunió lenini és sztálini korszakai. A Nagy Honvédő Háború. A II. világháború után átalakult világ.</p> <p>Gorbacsov szerepe a Szovjetunió történetében. Tudja, hogy mit jelent a „glasznosztj” és a „peresztrojka”.</p> <p>A Szovjetunió szétesése és a Jelcin-korszak. A FÁK. Az elnöki</p>	<p>Ismerje, hogy milyen kapcsolatok voltak a Kijevi Rusz és az akkori Magyarország között.</p> <p>Ismerje, milyen kapcsolatokat épített ki I. Péter Magyarországgal. Oroszország a 18-19. században.</p> <p>A Varsói Szerződés és a KGST. Magyarország és a Szovjetunió kapcsolata.</p> <p>Fejtse ki a saját véleményét arról, hogy Gorbacsov nagy reformátor volt-e, vagy a Szovjetunió „sírásója”.</p> <p>Hasonlítsa össze, milyen változások történtek Oroszországban és Magyarországon az utolsó évtizedben.</p>

	rendszer megszilárdulása. Ismerje és összegezze Oroszországban az utolsó évtizedben végbement változásokat	
Spanyol célnyelvi civilizáció	<p>Hispánia a római birodalomban. A mór uralom a Pireneusi-félszigeten. Spanyolország történelmének kezdetei térben és időben; találkozási pontok a magyar történelemmel. Spanyolország történelmének legfontosabb korszakai. 1492 jelentősége. A nagy földrajzi felfedezések és a gyarmatosítás kora. Az egységes Spanyolország kialakulása és megszilárdítása. Jellemző társadalmi rétegek, életformák. A spanyol polgárháború. Spanyolország a 20. században. A gyarmatbirodalom feloszlása, a volt gyarmatok történelmének alakulása. Az utolsó évtizedek változásai. Spanyolország helyzete az EU-ban. A jelenkor politikai, társadalmi, kulturális kérdései.</p>	<p>Autentikus és bevándorló népek: ibérek, kelták, keltibérek. A romanizáció: Jelentősége kulturális, nyelvi és történelmi szempontból. A barbár invázió, nyugati gótok. Az Ibériai-félsziget benépesülése. A legújabb leletek. A rómaiak előtt érkezett népek. A romanizáció folyamata. A nyugati gót monarchia. A mór uralom a Pireneusi-félszigeten (711-1492): Al-Andalus. Nyelvi és kulturális hatások. A rekonkvizta. Granada fénykora – az Alhambra építése. Középkor: a keresztény királyságok. 1492 jelentősége (Granada visszafoglalása, Amerika felfedezése. A zsidók kiűzése Spanyolországból) A Rekonkvizta szakaszai és újranépesítési modellek. A 15. század krízisei. Spanyolország tengeri expanziója a Földközi-tengeren és az Atlanti-óceánon. A Kanári-szigetek. Az egységes Spanyolország kialakulása és megszilárdítása. A katolikus királyok. A modern állam kialakulása. A dinasztiai egyesülése. A modern állam megalapítása. Területi egyesítés: a nazari királyság meghódítása és Navarra annexiója. Valláspolitikai és annak nemzetközi vetületei. Amerika felfedezése. 16. század I. Károly birodalma és II. Fülöp monarchiája. 18. század. A Bourbonok. Dinasztiaaváltás: a bourbon monarchia. A felvilágosult reformtörekvések: az állam egyesítése és központosítása. III. Károly. Amerikai gyarmatok. A régi rezsim krízise. Háború és forradalom. Az 1812-es Alkotmány. Abszolutizmus és liberalizmus. Amerika emancipációja. A liberális állam megalakulása. II. Erzsébet uralma. Haladók és hagyományőrök. I. Amadeusz és az Első Köztársaság. A Restauráció időszakának politikai rendszere. Szembenállás a rendszerrel: regionalizmus és nacionalizmus. A gyarmati birodalom megszűnése. Kuba.</p>

		<p>XIII. Alfonz kora. A megújulásra irányuló törekvések és a parlamentáris monarchia nehézségei. Regeneracionizmus és politikai revisionizmus. Társadalmi és politikai nyomások. Primo de Rivera diktatúrája.</p> <p>A II. Köztársaság politikai fejlődése. A spanyol polgárháború (1936-39). A katonai felkelés. A két térség katonai és politikai fejlődése. A konfliktus nemzetközivé válik.</p> <p>A Franco-diktatúra Franco tábornok diktatúrája: a rezsim ideológiai és társadalmi alapjai. Politikai fejlődés és nemzetközi konjunktúra. Az önellátó társadalomból a felvirágoztatásig: társadalmi és gazdasági átalakulások, ellenállás.</p> <p>Demokratikus átmenet. A demokratikus átmenet. János Károly monarchiája. Az 1978-as Alkotmány. A demokratikus kormányok: Politikai tendenciák. Az európai integráció és a nemzetközi szervezetek.</p>
Szlovák célnyelvi civilizáció	<p>A Nyitrai Fejedelemség, a Nagymorva Birodalom, Szent Cirill és Szent Metód tevékenysége, kulturális, politikai és vallási szerepük.</p> <p>Szlovákok a Magyar Királyságban</p> <p>A szlovák értelmiségi formálódása, a szlovák nemzetiségi öntudat megerősödése.</p> <p>A szlovákok az 1848-49-es forradalom és szabadságharc alatt.</p> <p>A Matica slovenská. A szlovákok az első Csehszlovák Köztársaságban.</p> <p>Szlovákia a 2. világháború alatt.</p> <p>Az 1. Szlovák Köztársaság kikiáltása, és a Szlovák Nemzeti Felkelés.</p> <p>A szlovákok a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban.</p> <p>A Szlovák Köztársaság megalapítása</p> <p>Kisebbségek Szlovákia területén.</p>	<p>Cirill és Metód és a szláv írásbeliség, a glagolita írás, Cirill és Metód művei.</p> <p>A szlovák nyelv korai művelői: Jozef Ignác Bajza, Anton Bernolák, Juraj Fándly, Ján Hollý, Ján Kollár, Pavel Jozef Šafárik</p> <p>A szlovák irodalmi nyelv kodifikálása: Ludovít Štúr.</p> <p>Az 1907-es nyelvtörvény (Lex Apponyi). Kassai Kormányprogram.</p> <p>Az 1996-os közigazgatási reform.</p>
11. Irodalmi ismeretek		
Angol célnyelvi civilizáció	<p>Az angol irodalom történetének főbb korszakai, néhány kiemelkedő</p>	<p>Az irodalom és az olvasás helye, szerepe a brit és amerikai mindennapokban.</p>

	<p>alkotója és alkotása. Egy kortárs irodalmi mű részletes ismerete. Egy-egy kiválasztott brit és amerikai író magyarra lefordított ismert művének és pályájának bemutatása. Példák az angol nyelvű és a magyar irodalom kapcsolódásaira.</p>	<p>Két-három 20. századi, illetve kortárs alkotó és mű részletes ismerete.</p>
Francia célnyelvi civilizáció	<p>Minden irodalmi korszakból (középkor, reneszánsz, klasszicizmus, romantika, realizmus, modernizmus), továbbá a jelenkor irodalmából legalább 1-3 szerző ismerete, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktől legalább 1-3 mű említése. Minden műfajból (színdarab, novella, episztola, regény) legalább 1-1 mű, versből legalább 3, különböző korszakokból származó mű olvasottságot is igazoló elemzése.</p>	<p>Minden irodalmi korszakból (középkor, reneszánsz, klasszicizmus, romantika, realizmus, modernizmus), továbbá a jelenkor irodalmából legalább 2-5 szerző ismerete, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktől legalább 2-5 mű említése. Minden műfajból (színdarab, novella, episztola, regény) legalább 2-2 mű, versből legalább 6, különböző szerzőktől és minél több korszakból származó mű olvasottságot is igazoló elemzése. Francia irodalmi díjak, 2-3 díjazott említése. A frankofón országok irodalmából egy-két jelentős alkotó (pl. Simenon, Senghor stb.) megemlítése, műveik műfajának és jellemző témáik megjelölése.</p>
Német célnyelvi civilizáció	<p>A németnyelvű országok és Magyarország irodalmi kapcsolatai. J. W. Goethe és F. Schiller egy-két fő művének bemutatása. A német romantika irodalmának néhány példája. B. Brecht epikus színházának jellemzői egy műve alapján. Két-három 20. századi vagy kortárs alkotó és mű részletes ismerete.</p>	<p>Az irodalom szerepe a mindennapokban. A németnyelvű országok és Magyarország irodalmi kapcsolatai. G. E. Lessing egy szabadon választott drámájának elemző bemutatása. A német romantika főbb jellemzői. E. T. A. Hoffmann egy szabadon választott művének elemző bemutatása. Az epikus színház továbbfejlesztése F. Dürrenmatt műveiben. Két-három 20. századi vagy kortárs alkotó és mű részletes ismerete.</p>
Olasz célnyelvi civilizáció	<p>Az olasz irodalom történetének főbb korszakai. Dante, Petrarca, Boccaccio Goldoni jelentősége, főbb műveik. Egy szabadon választott szerző és műve(i) bemutatása a 20. század II. világháború előtti irodalmából (pl. Verga, Pirandello). Egy szabadon választott szerző és műve(i) bemutatása a II. világháború utáni olasz irodalomból (pl. Moravia, Buzzati, Carlo Levi, Primo Levi, Calvino).</p>	<p>Macchiavelli 19. századi költők (Leopardi, Pascoli). Manzoni: Jegyesek. 20. századi költők (Montale, Ungaretti, Penna, Pasolini) Női szerzők (D. Maraini, N. Ginzburg, O. Fallaci) Az olasz filmművészet főbb korszakai (pl. neorealizmus, a commedia all'italiana). Az olasz filmművészet kiemelkedő alakjai (rendezők, színészek).</p>

	Az utóbbi évtizedek olasz elbeszélői - egy szabadon választott szerző és műve(i) bemutatása.	
Orosz célnyelvi civilizáció	<p>Orosz népköltészet. Ismerje, milyen műfajokból áll az orosz folklór gazdag világa (mesék, történeti énekek stb.). Tudja, hol és mikor keletkezett az orosz irodalom, milyen műfajok jellemzők rá. Tudjon megnevezni a 18. századi orosz irodalomra jellemző néhány stílusbeli sajátsgot. Ismerje a 19. század első fele orosz irodalmának néhány képviselőjét, híres, romantikus költőit. (pl. Puskin, Lermontov). Legyen képes részletesen bemutatni valamelyiknek az életpályáját, műveit (pl. Puskin). Ismerje részletesebben a 19. század második fele orosz prózájának valamely képviselőjének (Tolsztoj, Dosztojevszkij, Csehov stb.) pályáját és műveit. Tudjon megnevezni a 19-20. század fordulójának orosz irodalmából néhány író (Ahmatova, Blok, Bunyin stb.). Tudja megnevezni a 20. század első fele orosz irodalmának legnagyobb képviselőit. Részletesebben is tudjon beszélni valamelyikről (pl. Gorkij, Jeszenyin, Bulgakov). Ismerje a 20. század második fele orosz irodalmának néhány világhírű költőjét, prózaíróját (pl. Szolzsenyicin). Ismerje a leghíresebb orosz bárdok nevét (Okudzava, Viszockij, Rozenbaum stb.).</p>	<p>Tudja, hogy kik voltak (néhány név) az orosz folklór - a bilinák - hősei. Tudjon az „Ének Igor hadáról” jelentőségéről. Tudjon kívülről elmondani az orosz klasszikus irodalomból verset vagy prózarészletet. Tudjon az orosz klasszikus irodalmi művek magyarországi sorsáról. Ismerje az orosz klasszikus irodalom hatását a világirodalomra. Tudjon valamit ezeknek a költőknek, íróknak magyarországi népszerűségéről. Ismerje az irodalmi Nobel-díjjal kitüntetett orosz írókat, költőket (Bunyin, Paszternák, Solohov, Szolzsenyicin, Brodskij).</p>
Spanyol célnyelvi civilizáció	<p>Középkori irodalom. A pikareszk regény. Cervantes: A Don Quijote elemzése. A barokk. A barokk színház. A nemzeti komédia. A felvilágosodás. A 18. századvégi dráma és Goya. Romantika Don Juan Tenorio. Egy mítosz születése.</p>	<p>Az irodalmi alkotás jelentése a középkorban. A vándor énekes (juglar) jelentősége. Mester de Juglaría: Cantar de Mio Cid. X. Alfonz, a kasztíliai próza megalapítója és gallego dalok (cantigas) szerzője. El Mester de Clerecía: Gonzalo de Berceo. A népi irodalom a középkorban: lírika. El Arcipreste de Hita: el Libro de Buen amor. Don Juan Manuel: El Conde</p>

	<p>A modernizmus Gaudí és Rubén Darío.</p> <p>A 20. századi színház A nagy újítók: Valle Inclán és Lorca.</p> <p>20. századi regény. Egy szabadon választott szerző és mű bemutatása.</p> <p>A 20. századi költészet. Egy szabadon választott szerző és mű bemutatása.</p> <p>Latin-amerikai irodalom Egy szabadon választott szerző és mű bemutatása.</p>	<p>Lucnno El Romancero: eredete és további élete Spanyolországban és Latin-Amerikában.</p> <p>A lovagregény. A középkori világ krízise.</p> <p>Jorge Manrique: Coplas - hatása a spanyol irodalomra. La Celestina, a formálódó spanyol színház műremeke a középkor és a reneszánsz határán.</p> <p>Az Aranyszázad (El Siglo de Oro) Mit értünk „Siglo de Oro” alatt.</p> <p>A spanyol reneszánsz. Humanizmus. Lira: Garcilaso de la Vega. El Lazarillo és a pikareszk regény.</p> <p>Cervantes, a modern regény atyja.</p> <p>A barokk kultúra. Lope de Vega, az Aranyszázad nemzeti színházának megalapítója. Calderón drámái, a barokk színház csúcspontja: La vida es sueño. A barokk vers két stílusirányzata: culteranismo és conceptismo: Góngora és Quevedo.</p> <p>Felvilágosodás és romantika Az európai felvilágosodás és hatása a spanyol kultúrára. A Spanyol Királyi Akadémia megalapítása: irányító, szabályozó és tájékoztató szerepe a nyelv és az irodalom terén. Az esszé fejlődése: Cadalso. A neoklasszikus komédia és Leandro Fernández de Moratín.</p> <p>A spanyol romantika helye az európai történelemben és kultúrában. Színház: egy archetípus végső megszilárdulása: Zorrilla: Don Juan Tenorio. Larra és az újságírás gyökerei. A romantikus vers: Espronceda. Bécquer művészete: hatása a mai költészetre.</p> <p>A realizmustól a 19. század tragédiáig. A spanyol realizmus és kapcsolata az európai realizmussal. Az elbeszélés, mint a realizmus és a naturalizmus fő műfaja. Galdós és Clarín, két nagy elbeszélő és műveik: Fortunata y Jacinta és La Regenta, a 19. századi európai elbeszélés remekei.</p> <p>A modernizmus: Rubén Darío és más latin-amerikai írók, a spanyol nyelvű újítói. Juan Ramón Jiménez és a Machado-testvérek. Valle-Inclán költői prózája. Az 1898-as krízis és hatása az irodalomra. A regény és az esszé uralma: Baroja, Unamuno. A 20. század nagy</p>
--	--	--

		<p>esszé írói.</p> <p>Az avantgárd. Az európai avantgárd irányzatok. Bevezetése</p> <p>Spanyolországban: Ramón Gómez de la Serna. Valle-Inclán expresszionizmusa (esperpentos). A spanyol és a latin-amerikai avantgard kapcsolata: Neruda, Vallejo és Borges. A 27-es nemzedék. A legfontosabb költők és művek. Közös jellemvonásaik: nyitottságuk az avantgard irányzatokra, de gyökereik a hagyományba nyúlnak. A spanyol szürrealizmus sajátosságai. Lorca, költő és drámaíró. Kulturális törés: a „két Spanyolország” („dos Espanas”) gondolkodói és drámája.</p> <p>A 20. század második felének irodalma A regény újjászületése: Cela, Delibes, két nagy elbeszélő a század közepéből. Az új latin-amerikai elbeszélés győzelme a hatvanas években és hatása a spanyol nyelvű elbeszélés későbbi megújulására: Cortázar, García Márquez, Vargas Llosa. A spanyol színház a 20. század második felében. Miguel Mihura: komédia és abszurd színház. Buero Vallejo: művészi érték és korrajz. Költészet. A háború utáni költészet. Az elkötelezett költészet: Blas de Otero és José Hierro. Los „novísimos”. Kísérleti költészet</p>
<p>Szlovák célnyelvi civilizáció</p>	<p>A szlovák romantika irodalma (Janko Král', Andrej Sládkovič, Samo Chalupka, Ján Botto egy-egy művének bemutatása).</p> <p>A szlovák realizmus irodalma (Martin Kukučín, Božena Slančíková Timrava és Jozef Gregor Tajovský egy-két fő művének bemutatása).</p> <p>A 20. század és napjaink irodalma Peter Jaroš művészetének bemutatása egy választott műve alapján</p> <p>Ladislav Ballek művészetének bemutatása egy választott műve alapján.</p> <p>Egy szabadon választott 20. századi, illetve kortárs szerző életművének vagy egy művének bemutatása</p>	<p>A Štúr-iskola bemutatása, a szlovák romantika jellemzői szabadon választott művek alapján.</p> <p>Pavol Országh Hviezdoslav egy-két művének bemutatása</p> <p>A szlovák realizmus főbb jellemzői szabadon választott művek alapján</p> <p>Egy szabadon választott 20. századi, illetve kortárs szlovák drámaíró életművének vagy egy művének bemutatása.</p>

12. Művészeti ismeretek		
Angol célnyelvi civilizáció	<p>Nagy-Britannia művelődéstörténetének legfontosabb korszakai és stílusai. Kiemelkedő alkotók és alkotások az angol és amerikai építészetben, képző- és iparművészetben.</p> <p>A zene- és táncművészet, színház- és filmművészet legjelesebb angol/amerikai képviselői, alkotásai.</p> <p>A londoni National Gallery és a British Museum kiállításainak átfogó bemutatása és néhány ismert alkotás részletesebb elemzése.</p>	<p>A londoni National Gallery, a Tate Gallery és a British Museum világhírű anyagainak ismertetése és néhány híres alkotó kiválasztott műveinek bemutatása. A leghíresebb angol/amerikai kulturális fesztiválok.</p>
Francia célnyelvi civilizáció	<p>Minden művészettörténeti korszakból, valamint a fontosabb modern stílusirányzatokból 1-3 mű vagy művész említése, rövid jellemzése.</p> <p>Legalább 2-3 francia zeneszerző és mindegyikük 1-2 művének megemlézése, zenei stílusuk, illetve műfajuk megjelölésével.</p> <p>A francia és francia nyelvű szonon 2-3 jelentős képviselője, dalaik, stílusuk, témáik rövid jellemzése.</p> <p>A képregény műfaj 2-3 jelentős francia vagy francia nyelvű példája, azok témái, alaphelyzete.</p> <p>A mozi kezdetei, a Lumière-fivérek munkássága.</p> <p>A Cannes-i filmfesztivál.</p>	<p>Minden művészettörténeti korszakból és stílusirányzatból legalább 2-5 művész említése, munkásságuk rövid jellemzése, mindegyiküktől legalább 1-3 műalkotás ismerete.</p> <p>Le Corbusier építészetének rövid jellemzése.</p> <p>A francia és francia nyelvű szonon jelentős képviselőinek említése, dalok stílusának, témáinak rövid jellemzése.</p> <p>A francia könnyűzene új vonásai</p> <p>A francia filmművészet történetének legjelentősebb állomásai: legendás filmek, színészek. A francia Új Hullám rövid jellemzése.</p> <p>A César-díj. A francia film és Hollywood kapcsolata.</p> <p>Egy-két közelmúltban bemutatott francia vagy frankofón film, színházi előadás, kiállítás vagy egyéb kulturális esemény megemlézése.</p> <p>Példák a frankofón országok művészetéből.</p>
Német célnyelvi civilizáció	<p>A zeneművészet legkiemelkedőbb német alakjainak ismerete, egy szabadott választottnak bemutatása.</p> <p>A képző- ipar- és építőművészet legkiemelkedőbb német alakjainak ismerete, egy szabadott választottnak bemutatása.</p> <p>A német nyelvű országok leghíresebb múzeumai, műemlékei, legrangosabb kulturális eseményei, fesztiváljai.</p>	<p>A szecesszió jellemző vonásai és kiemelkedő képviselői az építészetben és a festészetben.</p> <p>Az expresszionista festészet jellemzői és néhány képviselője (pl. „Der blaue Reiter”, „Die Brücke”, O. Kokoschka, E. Schiele).</p> <p>A Bauhaus.</p> <p>A német nyelvű országok és Magyarország művészeti kapcsolatai.</p>
Olasz célnyelvi	Olaszország művészettörténetének	Róma és a Barokk.

civilizáció	fontosabb korszakai, kiemelkedő művészek és műalkotások. Nagy olasz múzeumok (pl. Vatikáni Múzeumok, Uffizi Képtár). Firenze és a Reneszánsz Leonardo élete és művei.	Michelangelo élete és művei. Raffaello élete és művei. A Futurizmus. Az olasz filmművészet főbb korszakai (pl. neorealizmus, a commedia all'italiana). Az olasz filmművészet kiemelkedő alakjai (rendezők, színészek).
Orosz célnyelvi civilizáció	Tudja jellemezni a kereszténységgel együtt Oroszországba bekerült bizánci templomépítészeti stílust és ikonfestészetet. Ismerje a világhírű orosz ikonfestőket. (Feofan Grek, Andrej Rubljov, Dioniszij). A világi művészetek (paloták, használati tárgyak, népművészet stb.) megjelenése a 16-17. században. A nyugat-európai művészet bevonulása Oroszországba I. Péter reformjai nyomán.	Tudja bemutatni Andrej Rubljovot és főművét, a „Szentháromság”-ot. Mutassa be a 16. században épült orosz építészeti remekművet, a Vaszilij Blazsennij Székesegyházat.
Spanyol célnyelvi civilizáció	Őskori művészet. Az északi és a levantei őskori festészet jellemzői. A római kultúra emlékei. Utak, vízvezetékek és egyéb emlékek. Segovia; Mérida. Mór művészet. Jellemvonások, alapanyagok és formák. Alhambra és Córdoba. Keresztény művészet. A romanika és a gótika összehasonlítása, templomtípusok spanyolországi példák alapján. A Santiago de Compostela-zarándokút. Spanyol festészet El Greco, Velázquez, Goya, Picasso, Dalí	Őskori művészet: megalitikus építészet, festmények. Az ibér kultúra. Művészet Hispániában. A nyugati gót művészet. Al-Andalus: Kultúra és művészet – a mecset és a palota a hispano-muzulmán művészetben. Művészeti megnyilvánulások: az európai kontextus. A preromán művészet: asztúriai és mozarab művészet. A román művészet és Santiago de Compostela-zarándokút. A spanyol gótikus építészet. Képzőművészet a spanyol gótikában. A spanyol reneszánsz: építészet, szobrászat, festészet. El Greco. A barokk Spanyolország az Aranyszázadban. Építészet és szobrászat. A barokk festészet. Velázquez. Goya. A 19. századi művészet: építészet, Gaudí és a modernizmus. Szobrászat és festészet. A spanyol kultúra az Ezüstkor kezdetétől 1936-ig. Az avantgárd irányzatok, a 20. századi spanyol festészet: Picasso, Dalí és Miró. A mai Spanyolország 20. századi művészete, a legújabb irányzatok: építészet, festészet és szobrászat
Szlovák célnyelvi civilizáció	A szlovák képzőművészet kiemelkedő alakjai (pl. Martin Benka, Mikuláš Galanda, Ľudovít	Lőcsei Pál mester nevéhez fűződő alkotások. A szlovák népi építészet jellemző jegyei,

	<p>Fulla).</p> <p>A szlovák zeneművészet kiemelkedő alakjai (pl. Mikuláš Schneider-Trnavský, Ján Cikker, Eugen Suchoň).</p> <p>Szlovákia leghíresebb múzeumai, műemlékei, legrangosabb kulturális eseményei, fesztiváljai.</p>	<p>skanzenek Szlovákiában.</p> <p>A szlovák népzene és néptánc jellemző jegyei.</p> <p>Szlovákia és Magyarország mai művészeti kapcsolatai.</p>
<p>13. A célnyelvi ország/ok és Magyarország kapcsolata, aktuális jelenségek</p>	<p>A célnyelvi ország/ok és Magyarország kapcsolatának, viszonyának jelene.</p> <p>A célnyelvi ország/ok aktuális politikai, társadalmi, gazdasági, illetve művészeti eseményei (irodalmi Nobel-díj, EU-hoz való viszony változása stb.).</p>	<p>A célnyelvi ország/ok kulturális intézetének tevékenysége, rendezvényei Magyarországon.</p> <p>Az aktuális magyar vonatkozású események megjelenése a célnyelvi ország/ok médiájában, illetve a célnyelvi ország/ok megjelenése a magyar médiában.</p>

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint	Emelt szint	
Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
15 perc	180 perc	20 perc
50 pont	80 pont	70 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint	Emelt szint	
	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	Bármilyen egynyelvű, illetve kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár	NINCS
A vizgabizottságot működtető intézmény biztosítja	Középiskolai célnyelvi, vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott nem enciklopédikus szótár	NINCS	Középiskolai célnyelvi, vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott nem enciklopédikus szótár

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Szóbeli vizsga
15 perc
50 pont

Szöbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű érettségi csak szóbeli vizsgarészből áll. A vizsgán a vizsgázó tételt húz és a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 15 perc.

A vizsgázók a tételek pontos megfogalmazását és a feladatok párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két feladatra összesen legalább 30 perc) alatt használhat minden engedélyezett segédeszközt: középiskolai célnyelvi vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlaszt, valamint egy nyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótárt. A szóbeli feleletnél a vizsgázó csak a térképeket, a második feladathoz tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat használhatja. A segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékleteket, szemelvényeket a tételsor tartalmazza.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli tétel két feladtból áll.

A tételek első (a) feladata a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrzi. A feladat formája önálló témakifejtés.

A második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása. A feladat formája rövid elemzés.

Amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 300 szót.

A két feladat között tartalmi átfedés nem lehet.

A felelet időtartamának megoszlása az (a) és (b) feladat között 2/3-1/3 arányú legyen.

A tételek száma vizsgacsoportonként legalább 20 legyen, és a tételekben meg kell jelennie az általános követelményekben meghatározott valamennyi témakörnek. A tételsor legalább 20%-át (20 tétel esetén 4 tételt) évről évre módosítani kell.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli feleletet az értékelési útmutató segítségével a kérdező tanár értékeli. Az értékelés csak egész pontszámokban történhet. Az elérhető maximális pontszám 50, amelyből az első feladat megoldására maximum 35, a másodikéra maximum 15 pont adható.

Az összpontszám megoszlása az értékelési szempontok szerint:

FELADATTÍPUS	AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI	PONTSZÁM
a) Önálló témakifejtés	- Tartalom - Felépítés - (Szak)szókincs, nyelvhasználat	20 pont 5 pont 10 pont
b) Elemzés:	- Tartalom - (Szak)szókincs, nyelvhasználat	8 pont 7 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	20 perc
80 pont	70 pont

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészből áll.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg.

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. A feladat megoldására 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvű illetve kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. A segédeszközöket a vizsgázó biztosítja.

Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak 450-500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani. Az egyes címeknek a következő témakörökhöz kell kapcsolódniuk:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet
2. a célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(A célnyelvi országok körét a részletes vizsgakövetelmény tartalmazza.)

Az írásbeli feladatlap értékelése

A vizsgadolgozatok javítását és értékelését a vizsgaközpont által megbízott, a vizsgázó iskolájától független, külső értékelő végzi központilag összeállított javítási-értékelési útmutató alapján.

Az értékelés csak egész pontszámokban történhet.

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;

- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókinccs használata: 30 pont.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A szóbeli vizsgán a vizsgázó tételt húz, és a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A vizsgázók a tételek pontos megfogalmazását és a feladatok párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezőknek.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két feladatra összesen legalább 30 perc) alatt használhat minden engedélyezett segédeszközt: a középiskolai célnyelvi vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlaszt, valamint egynyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótárt. A

szóbeli feleletnél a vizsgázó csak a térképeket, a második feladathoz tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat használhatja.

A segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékleteket, szemelvényeket a tételsor tartalmazza.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan felépítve, gazdag (szak)szókincs megfelelő használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll.

A tételek első (a) feladata a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrzi. A feladat formája önálló témakifejtés.

A második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása. A feladat formája rövid elemzés.

Amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 400 szót.

A két feladat között tartalmi átfedés nem lehet.

A felelet időtartamának megoszlása az (a) és (b) feladat között 2/3-1/3 arányú legyen.

A tételek száma vizsgacsoportonként legalább 20 legyen, a tételekben meg kell jelennie az általános követelményekben meghatározott valamennyi témakörnek.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli felelet értékelése a központilag összeállított értékelési útmutató alapján történik. Az értékelés csak egész pontszámokban történhet. Az elérhető maximális pontszám 70, amelyből az első feladat megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Az összpontszám megoszlása az értékelési szempontok szerint:

FELADATTÍPUS	AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI	PONTSZÁM
a) Önálló témakifejtés	- Tartalom - Felépítés - (Szak)szókincs, nyelvhasználat	30 pont 5 pont 10 pont
b) Elemzés:	- Tartalom - (Szak)szókincs, nyelvhasználat	15 pont 10 pont

21. Az R. Mellékletének CIGÁNY KISEBBSÉGI NÉPISMERET ÉRETTSÉGI VIZSGA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„ROMA/CIGÁNY NEMZETISÉGI NÉPISMERET

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

1. Történeti ismeretek

A roma közösség történetére vonatkozó írott, képi vagy elektronikus források ismerete és felhasználása. A kapott forrásrészletek, sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók valamint személyes tapasztalatok alapján kisebbségpolitikai problémák minél pontosabb megfogalmazása, múlt és jelen közötti párhuzam megvonása.

2. Néprajzi ismeretek

Múzeumokból, néprajzi gyűjteményekből, illetve egyéb forrásokból (család, rokonság, helyi roma közösség) információk gyűjtése, ezek felhasználásával a roma közösség hétköznapijainak és ünnepeinek megismerése.

A tárgyi és a szellemi néprajzi hagyaték felhasználása segítségével a roma közösség életének bemutatása.

3. Földrajzi ismeretek

A roma közösség tagjai által lakott települési területeken a földrajzi adottságok, az életviszonyok és a gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése, értelmezése.

Falusi és városi roma közösségek kapcsolatainak és eltérő helyzetének szemléletes bemutatása.

Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi és demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával egy a roma közösség életére különösen jellemző jelenség sokoldalú bemutatása.

4. Társadalmi kapcsolatok és kötődések

Kérdések megfogalmazása és válaszadás a „*Mit jelent ma a magyarországi roma közösség tagjának lenni?*” kérdéskörben.

Szociológiai felmérések, publicisztikai részletek válogatásával és felhasználásával az identitásvállalás magatartásformáinak, a kisebbségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.

5. Nyelvi ismeretek

A roma/cigány nyelvek kialakulásának bemutatása, a közöttük meglévő lehetséges kapcsolatok felismerése és ismertetése.

Egy hallott cigány nyelvű szöveg megértése, néhány jellegzetességének magyarázata.

6. Zene- és tánckultúra

A roma közösség zene-, ének- és tánckultúrája néhány jellegzetességének összegyűjtése és bemutatása.

A zene- és tánckultúra kiemelkedő szerepének bemutatása a roma közösség életében.

Műsoros est összeállítása és a válogatás ajánlása magyarázatokkal a leendő közönségnek.

7. Nemzetiségpolitikai ismeretek

A nemzetiségpolitikai jogszabályi keretek és az intézményrendszer ismerete, a működési mechanizmus elemző bemutatása.

Egy választott helyi roma/cigány önkormányzat vagy egyesület tevékenységének felvázolása, lehetőségeinek feltérképezése, kritikai bemutatása egyéni tapasztalatok és a rendelkezésre álló dokumentumok segítségével.

TÉMAKÖRÖK

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
<p>1. Történeti ismeretek</p> <p>1.1. A cigányság eredete, vándorlása</p> <p>1.2. A cigányság sorsa a középkori és újkori Európában, valamint Magyarországon 1914-ig</p> <p>1.3. Az első világháborútól a második világháború végéig</p> <p>1.4. Változások 1945 után a hazai roma közösség életében</p>	<p>Az indiai őshaza elmélete; egyéb elméletek (Perzsia, Egyiptom). A vándorlás kezdete; <i>ben</i> és <i>phen</i> cigányok. A cigány népcsoportok szétválása.</p> <p>A cigányok megjelenése Közép- és Nyugat-Európában a XV. századtól. A fogadtatás; az első cigányellenes intézkedések. A cigányság betelepődése a Kárpát-medencébe. Luxemburgi Zsigmond első oltalomlevele. Mátyás király privilégium levele. A török hódoltság időszaka; cigányok az Erdélyi Fejedelemség területén. Mária Terézia és II. József rendeletei: az összeírás és a letelepítés első kísérlete.</p> <p>A reformkor és a dualizmus időszaka</p> <p>Az első világháború és az utána következő évek megpróbáltatásai. Folyamatos beépülés a társadalomba. Erősödő előítéletek és megkülönböztető intézkedések a Horthy-korszakban.</p> <p>A roma holocaust 1944–45-ben. Cigányrazziák, munkásszázadok, deportálás, áldozatok.</p> <p>Az asszimiláció-integráció politikája a szocializmus idején. A rendszerváltás alapvető következményei.</p>	<p>A cigányság magyarországi megjelenése a történeti források tükrében. A felvilágosult abszolutizmus korának kísérlete a magyarországi cigányság összeírására és letelepítésére. Az 1893-as első teljes körű cigányösszeírás bemutatása, elemzése.</p> <p>Az 1938-as belügyminiszteri rendelet és következményei.</p> <p>Az iparosítás hatása a magyarországi cigány közösségek életében. Az MSZMP 1961- és 1979-es határozatai. Az 1971-es szociológiai felmérés eredményei.</p>
<p>2. Néprajzi ismeretek</p> <p>2.1. A cigányság tárgyi kultúrája</p>	<p>A cigány népviselet, hagyományos öltözetek és a korról változó öltözeti elemek.</p> <p>Hagyományos cigány mesterségek: vályogvetés,</p>	<p>A vándorláshoz kapcsolódó életmód és szokások jellegzetességei. Az épített környezet sajátosságai. A hagyományos életmód és a</p>

<p>2.2. A cigányság szokásrendszere</p> <p>2.3. Cigány mese- és mondavilág</p> <p>2.4. Hagyományápolás; művészet és média</p>	<p>kosárfonás, fa- és fémmegmunkálás, lókupec, vásározó, zenész. A kézműves tárgyak jellegzetességei.</p> <p>A lakókörnyezet jellegzetességei, lakásmódok. Az életmód alapvető elemei; életmód és hitélet kapcsolata. A házasság és a gyerek szerepe. A halálhoz kapcsolódó szokások.</p> <p>Mesék, balladák, eredetmondák, rigmusok, altatók, mondókák; szájhagyomány.</p> <p>Cigány és magyar nyelvű kiadványok. Írott és elektronikus sajtó. Képzőművészet; naiv alkotások és alkotók. Roma művészeti, művelődési csoportok.</p>	<p>modern kor hatásai a cigányság lakáskultúrájában, táplálkozási szokásaiban, életvitelében.</p> <p>A komponálás jellegzetes módjai a cigány képzőművészeti alkotásokban.</p>
<p>3. Földrajzi ismeretek</p> <p>3.1. A Magyarországon élő roma/cigány csoportok és térbeli elhelyezkedésük</p> <p>3.2. A településföldrajzi viszonyok hatása a cigányság életmódjára</p> <p>3.3. A jövő lehetőségei, kitérési pontok, esélyek</p>	<p>Magyarcigány (romungro), oláh cigány, beás, szinto cigányok. Településterületeik, létszámuk, szociológiai és gazdasági ismérveik.</p> <p>A különböző csoportok gazdaságföldrajzi meghatározottsága megélhetés és foglalkozás alapján.</p> <p>A földrajzi helyzet és a jövő lehetőségeinek kapcsolata.</p>	<p>Egy régió vagy kistérség roma/cigány közösségeinek bemutatása településterületeik, létszámuk, anyanyelvük, foglalkozásaik alapján.</p> <p>A fejlődés-felzárkózás lehetőségei. A városi és a falusi roma/cigány lakosság életlehetőségeinek eltérése. Foglalkozási és megélhetési stratégiák a XXI. század elején.</p>
<p>4. Társadalmi kapcsolatok és kötődések</p> <p>4.1. A cigányság szociológiai ismérvei</p>	<p>A cigányság a korábbi és a mai társadalomtudományi elemzésekben. A cigányság képe a mai szociográfiákban.</p>	<p>Két szociográfia összehasonlítása (az egyik legyen a régebbi, a másik a mai helyzettel foglalkozó).</p>

<p>4.2. A közösségi összetartozás tudata és jellemző megnyilvánulási formái</p> <p>4.3. Az egyén helye a roma/cigány közösségekben, a többes kötődés szerepe és hatásai</p>	<p>Értékrend, közösséget erősítő szokások, szabályok. Énkép, <i>mi-kép</i>, a különbözőség tudata. <i>Romani Kris, Patyív</i>. A közösség vezetőinek, védelmező tagjainak szerepe és feladata. Az ünneplés formái.</p> <p>A közösséget alkotó nők, férfiak és gyerekek kapcsolata; a közösségben elfoglalt helyük, feladataik. Idősek és fiatalok közötti kapcsolatok. Csoport, nagycsalád, család szerepe és ezek változása napjainkban. A roma közösség és a többségi társadalom viszonya.</p>	<p>A közösségi összetartozás tudatának és megnyilvánulási formáinak szerepe a mai roma közösségekben. Társadalmi differenciálódás, társadalmi hierarchia napjainkban.</p>
<p>5. Nyelvi ismeretek</p> <p>5.1. A roma/cigány nyelvek eredete és fejlődése</p> <p>5.2. A cigányság beszélt nyelvei és ezek jellemzői Magyarországon</p> <p>5.3. Írott nyelvi emlékek</p> <p>5.4. Szépirodalom</p>	<p>Nép- és önelnevezés. Indoeurópai nyelvcsalád, nyelvrokonság; különböző hatások a nyelvi fejlődésében.</p> <p>Beszélt nyelvek, nyelvjárások a hazai cigányság körében (romani-lovári, beás). A szókincs; két- vagy többnyelvűség.</p> <p>Történeti források; nyelvészeti emlékek.</p> <p>A romák/cigányok képe a magyar és a világirodalomban (néhány szerző és mű ismerete). Cigány és magyar nyelvű irodalmi művek; a roma közösség kiemelkedő írói, költői.</p>	<p>A roma/cigány nyelvek legősibb gyökerei.</p> <p>A beszélt nyelvek kapcsolata; hasonlóságok és különbözőségek. Az anyanyelv megőrzésének problematikája; célok és feladatok.</p> <p>Egy írott nyelvi emlék elemző bemutatása.</p> <p>Egy szabadon választott irodalmi alkotás elemző jellegű bemutatása.</p>
<p>6. Zene- és táncművészet</p> <p>6.1. A cigányság zenéje és táncművésze</p> <p>6.2. Hagyományok és újítások a</p>	<p>A szokások, az életmód és a zene kapcsolata. Autentikus zene, pergetők, hallgatók. Népies és modern cigány műzene. Jellemző hangszerek és hangszerpótló eszközök (hegedű, cimbalom, kanál, kanna stb.). Dalok, éneklési és táncszokások.</p> <p>Ismert cigányok a zenetörténetben (Bihari János, Dankó Pista stb.). A</p>	<p>A modern cigány műzene kialakulása, kapcsolata az ősi zenei hagyományokhoz.</p> <p>Híres cigányzenekarok repertoárja.</p>

<p>cigányzenében</p>	<p>zenélés mint életforma és megélhetési lehetőség. A zenetörténet néhány cigány motívumokkal, témákkal foglalkozó alkotója és műveik (Liszt Ferenc, Kodály Zoltán, Johann Strauss). A cigányzene mint hungarikum. Korunk modern műzenéje pl. dzsessz, populáris műzene.</p>	<p>Kiemelkedő zenészek és zenekarok napjainkban.</p>
<p>7. Nemzetiségpolitikai ismeretek 7.1. A nemzetiségpolitika jogszabályi keretei 7.2. Az önkormányzatiság alapjai és gyakorlata 7.3. Az önkormányzatok, egyesületek, civil szervezetek szerepe a roma/cigány önazonosság fenntartásában 7.4. A jelen társadalmi problémái</p>	<p>A 2011. évi nemzetiségi törvény alapjai. Roma/cigány önkormányzatiság Magyarországon. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe. A 2011. évi helyi önkormányzatokról szóló törvény. Az önkormányzatok felépítése és működése. Új oktatási és kulturális kezdeményezések. A komplex problémakezelés feladatai, lehetőségei (oktatás, munkahelyteremtés, szociális háló).</p>	<p>A 2011. évi nemzetiségi törvény cigányságra vonatkozó részeinek ismertetése. A jogszabályok alkalmazása a mindennapok során. A felmerülő problémák és ezek kezelése. Egy helyi vagy országos társadalmi program bemutatása és hatása a roma/cigány közösség életére.</p>
<p>8. Szabadon választott témakör</p>	<p>Pl. egy kiemelkedő helyi roma személyiség életútja. Saját önkormányzat tevékenységének bemutatása. Civil szervezetek, kulturális-művelődési csoportok szerepe a közösségi élet fenntartásában, fejlesztésében.</p>	<p>Európai Unió-távlatok, programok, lehetőségek a magyarországi roma közösség számára.</p>

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga 15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgozása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.

A projekt témája a tanulmányok alatt érintett nyolc ismeretsoport (lásd Részletes követelmények) bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.

A projekttel szemben támasztott követelmények:

10-20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát, szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes élményeket.

A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanulói jogviszonnal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanulói jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.

A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

I. Tartalom

- a) komplexitás, a téma többoldalú megközelítése 30 pont
- b) a téma újszerű megközelítése 10 pont
- c) bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése 5 pont

II. A projektkészítés folyamata

- a) a projekt fázisainak megjelenítése 5 pont
- b) az egyéni kutatómunka megjelenítése 15 pont

III. Forma

- a) nyelvi megformáltság 8 pont
- b) szerkezet, végső megjelenítés minősége 7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmennyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A vizsgázó 5 percen bemutatja projektmunkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tételsor a négy kötelező ismeretscsoportból összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, A roma/cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek) A témakörök arányait a felkészülés során érvényesített súlypontok határozzák meg, de a tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy ismeretscsoportot. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a felelet része.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

- A projekt bemutatása - összesen 20 pont
- a projektmunka lényegre törő összefoglalása 7 pont
- prezentációs technika, előadásmód 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont
- szemléltetés 3 pont

A szóbeli tétel értékelése - összesen 50 pont

- tartalom 25 pont
- a forrás elemzése 10 pont
- nyelvi megformáltság 10 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 180 perc	Szóbeli vizsga 20 perc
Esszé	Tétel kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva) egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc ismeretszoportból (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételtől áll. Az „A” altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Kisebbségpolitikai ismeretek témakörből, a „B” altételt a Néprajzi ismeretek és A roma/cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek témakörből húzza. Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat. A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két feladatban meghatározott témákat kifejtse.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

1. „A” altétel:

- tartalom 15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont

2. „B” altétel:

- tartalom 15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont.”

22. Az R. Mellékletének HORVÁT NÉPISMERET fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„HORVÁT NEMZETISÉGI NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK A) KOMPETENCIÁK

1. Történeti ismeretek

- A vizsgázó ismerje a nemzetiség történetének alapvető jellemzőit. Ismerje a népcsoport eredetét, közösséggé formálódásának kezdeteit.
- Tekintse át az ezzel kapcsolatos írásos és íratlan forrásokat, hagyományokat.
- Használja fel a képi, elektronikus forrásokat.
- Ismerje a népcsoportnak a Magyar Királyság társadalmi szervezetében betöltött szerepét.
- Ismerje a közösségi együttélés változásait, mutassa be a jelenkorig érvényes hatásokat.
- Mutassa be az interetnikus kapcsolatokat.
- Ismerje az anyaország történelmének legjelentősebb vonatkozásait.
- Ismerje Horvátország honvédő háborújának kiváltó okait, annak állomásait az önálló Horvát Köztársaság megalakulásáig, annak nemzetközi elismeréséig.
- Ismerje a horvát és magyar nép ezeregyszáz éves együttélésének kapcsolódási pontjait.
- Legyen képes horvát és magyar történelmi események közötti hasonlóságok felismerésére, a párhuzamok vonására.
- Ismerje a két nemzet állami szimbólumait és nemzeti ünnepeit.
- Tárja fel az anyaország és a hazai nemzetiség története közötti összefüggéseket.
- Ismerje a magyarországi horvát népcsoportokat, területi elhelyezkedésüket, a betelepült horvátok társadalmi rétegeit. Tudja a magyarországi horvát települések magyar és horvát elnevezéseit.
- Tárja fel és értelmezze a népcsoport helyi és regionális történetére vonatkozó forrásokat.
- Tudjon önálló gondolatokat megfogalmazni a magyarországi horvátok jövőjére vonatkozóan. Legyen képes a magyarországi horvátok helyzetének elemzésére a népszámlálási adatok tükrében (diagramok, statisztikai adatok), s ezek alapján képes következtetések levonására.
- Ismerje a családtörténet kutatásának eredményeit, fogalmazzon meg általános érvényű következtetéseket.
- Legyen képes a kapott forrásrészletek, publicisztikai, képi források és elektronikus ismerethordozók, valamint a személyes tapasztalatok alapján a múlt és a jelen között párhuzamot vonni.

2. Néprajzi ismeretek

- Ismerje az ünnepek jelentését és jelentőségét, az ünneplés idejét és módját, jelképeit, az ünnepek jellegzetes ételeit, étkezési szokásait, az ünnepekhez kötődő dalokat, mondókákat, köszöntőket, az ünnepek népviseletét.
- A múzeumokból, néprajzi gyűjteményekből gyűjtsön információkat a horvát nemzetiség hétköznapijainak és ünnepeinek megismeréséhez.
- Ismerje a népcsoport tárgyi hagyatékát. Mutasson be néhány jellegzetes eszközt, a szokásrendszer változását.
- Ismerje a népcsoport családhoz, helyi közösséghez, vallásgyakorláshoz kapcsolódó szokásrendszerét.
- Értelmezze az élő szokás fenntartása és a globalizáció közötti összefüggéseket.
- Vázzon fel jövőstratégiai elképzeléseit.
- Kísérje figyelemmel a szokások, közösségi ünnepek megjelenését az írott és elektronikus médiában.
- Elemezze, hogy milyen szerepet játszik a média a nemzetiség értékeinek fenntartásában.

- Készítsen projekttervet: 1. A néprajzi hagyaték és családom, helyi közösségem. 2. Hogyan tehető vonzóvá a hagyományok ápolása? 3. A hagyomány szerepe a nemzeti-etnikai közösségek fenntartásában. 4. A hagyományteremtés eszköztára.

3. Földrajzi ismeretek

- Legyen tisztában a Trianonnal szétszakadt, az addigi egységes kulturális, civilizációs és gazdasági egység megszűnésével, azzal, hogy az új határok a Magyarországon maradt horvátokat elszakították az anyanemzettől.
- Ismerje az anyaországhoz való tartozást elősegítő kapcsolatok különbözőformáit (pl. testvérvárosi kapcsolat, intézmények közötti együttműködés, a két ország gazdasági, környezetvédelmi, stb. együttműködése), és legyen képes ezek jelentőségének megfogalmazására.
- A vizsgáló ismerje a népcsoport hazai településterületeit.
- Mutassa be a földrajzi környezet és a specifikus nemzetiségi jegyek kölcsönhatását.
- Értelmezze az életviszonyokat.
- Mutassa be a népcsoport gazdasági kapcsolatait.
- Elemezze a gazdasági fejlődés felgyorsulásának következményeit.
- Ismertesse a jelenkori gazdaságföldrajzi kihívásokat és az azokra adott nemzetiségi válaszokat.
- Ismerje a nemzetiség számára a természeti és gazdaságföldrajzi környezetben adott alternatívákat.
- Mutasson be és értelmezzen egy, a saját tapasztalatok és kutatások alapján készített modellt.
- Ismerje Horvátország földrajzi jellegzetességeit, gazdasági földrajzát, nemzeti és természetvédelmi parkjait, a Duna–Dráva közös nemzeti park együttműködésének jelentőségét.
- Ismerje Horvátország turisztikai jellemzőit, legyen képes megfogalmazni, milyen mértékben járulhatnak hozzá a magyarországi horvátok Horvátország turisztikai fejlesztéséhez.
- Legyen képes bemutatni legalább egy horvát jelentős várost (pl. Zágráb, Dubrovnik, Split).

4. Társadalmi ismeretek

- Értelmezze azokat az ismérveket, amelyek meghatározzák a népcsoporthoz tartozók alapvető és nagyobb közösségi kapcsolatait.
- Mutassa be a közösségi funkciókat.
- Esettanulmányok alapján elemezze a közösségi kapcsolatokat.
- Ismerje a horvát nemzetiséget erősítő közösségi szerveződések funkcióit, jellemzőit; értelmezze őket.
- Térképezze fel az egyén lehetőségeit, miként tudja megélni a népcsoporthoz való tartozást.
- Ismerje az identitásvállalás jellemző magatartásformáit.
- Elemezze a lehetőségeket esettanulmányok alapján.
- Ismerje a nemzetiségi oktatási formákat a hazai horvátok oktatási rendszerében, a kétnyelvű intézményeket, a felsőoktatási továbbtanulási lehetőségeket itthon és Horvátországban.
- Ismerje a magyarországi horvát intézményeket és médiumokat, azok jelentőségét az anyanyelv megőrzésében, a hagyományok ápolásában, az identitástudat erősítésében.
- Legyen képes bemutatni régiója, lakhelye színtársulatát, kulturális egyesületét, múzeumát, tájházát, könyvtárát, az intézmények látogatása alkalmával szerzett információit, tapasztalatait képes kritikusan megfogalmazni, és azokkal kapcsolatos nézeteit összefüggően elő tudja adni.
- Tudjon javaslatokat megfogalmazása a hazai horvátok identitástudatának megtartása, fejlesztése és kialakítása érdekében (pl. családi nevelés, az iskola szerepe, horvát önkormányzatok, civil szervezetek és kulturális egyesületek feladatai).
- Legyen nyitott a kultúrák közötti kommunikáció lehetőségeinek és akadályainak megtapasztalására, a tapasztalatok megfogalmazása, és javaslatok megfogalmazása a kommunikáció megvalósításának érdekében.
- Fel tudja vázolni a toleráns és demokratikus magatartás elfogadtatásának módjait, azok megvalósításának területeit.

5. A horvát nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek

- Gyűjtse össze azokat a tényezőket, amelyek a népcsoport nyelvére és a használt nyelvi változatokra hatással voltak.
- Mutassa be a tájnyelvnek a közösségi identitás megőrzésében betöltött szerepét.
- A köznyelv, az államnyelv és a tájnyelv összefüggéseinek számbavételével fogalmazza meg következtetéseit.
- Mutassa be a nyelvi változatok jellemzőit az anyanemzettel való összehasonlításban.
- Mutassa be a helyi közösségben használt nyelvi változat néhány jellegzetességét.
- Mutassa be a hazai népcsoport írásos emlékeit.
- Mutasson be egy szabadon választott nyelvi dokumentumot.
- Tolmácsoljon egy választott nyelvjárásban hallott szöveget, vázolja fel az eltéréseket.
- Ismerjen olyan irodalmi műalkotásokat, amelyek központi problematikája a nyelv.

6. A horvát nemzetiség épített környezete

- Ismertesse a népcsoport lakókörnyezetét, közösségi célokat szolgáló épületeit.
- Ismertesse az épületek funkcionális jegyeit.
- Ismerje az építészet formai és funkcionális jegyeit, értelmezze azok kapcsolatát.
- Mutassa be a népcsoport építkezési gyakorlatában érvényesülő általános és kölcsönös jegyeket. Elemezze azokat.
- Ismerje a lakóházak berendezési tárgyait és eszközeit, legyen képes az ezzel kapcsolatos gyűjtése során szerzett tárgyak és információk elemzésére, következtetések levonására a mai életmóddal összefüggésben.
- Dolgozzon ki értékmentő programot a lakóhelyén, figyelembe véve a népcsoport sajátosságait és a modernizáció követelményeit.

7. A horvát nemzetiség zenéje és tánckultúrája

- Mutassa be az éneklés, a hangszeres zene és a tánc gyakorlatát a horvát népcsoport körében.
- Adjon történeti áttekintést, vázolja a jelen körülményeit.
- Tervezzon zenés-táncos programot, ismertesse annak lebonyolítását.
- Programjában a hagyományörzés mellett érvényesüljön a jelenkor igényeinek megfelelő szórakoztatás is.
- Mutassa be a „Prelo” különböző funkcióit.

8. Nemzetiségpolitikai ismeretek

- Ismertesse a nemzetiségpolitikai törvénykezés alakulását és az elmúlt évtizedekre tett hatását.
- Végezzen esettanulmányt a nemzetiségi önkormányzat működéséről.
- Vegye számba a pozitív és negatív jellemzőket, vázolja fel annak működését javító elképzeléseit.
- Ismertesse az önazonosság fenntartását szolgáló programokat, értékelje végrehajtásukat.
- Fogalmazza meg javaslatait az önkormányzati, egyesületi működésre vonatkozóan.
- Tárja fel és értelmezze a népcsoport helyi és regionális történetére vonatkozó forrásokat.
- Ismertesse a családtörténet-kutatás eredményeit.
- Gyűjtson információkat, adatokat arról, hogyan érvényesülnek a hazai horvátok jogai, ezekről legyen képes összegző értékelést készíteni, személyes tapasztalatait elmondani.
- Fogalmazza meg következtetéseit a nemzet-nemzetiség elsődleges közösségi kapcsolatrendszerében.
- Bizonyítsa be, hogy a magyarországi horvátok autonómiája fokozatosan megvalósul.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Középszinten kisebb elméleti háttérrel a személyes tapasztalatok, megszerezhető ismeretek felhasználása, azok szabatos megfogalmazása és előadása a követelmény. Emellett néhány jelentősebb tartalom, pl. a magyarországi horvátok betelepedésével, életmódváltozásával és demográfiai jellemzőivel, jövőjével kapcsolatos következtetések levonása is elvárás. Emelt szinten átfogó összefüggéslátás, a részletes információk, tapasztalatok mélyebb összefüggésekben való ismerete, ok-okozati összefüggések meglátása, következtetések levonása, általánosítás, a cél. Középszinten a vizsgázó az anyaországgal kapcsolatos ismereteit tárgyilagosan fogalmazza meg, és adja elő, ezeket saját élményeivel, tapasztalataival színesíti. Emelt szinten a magyarországi horvátokkal kapcsolatos ismereteit összefüggésbe hozza az anyaországgal kapcsolatos ismereteivel, láttatja az anyaország és hazánk közötti kapcsolatok lényegét, fontosságát.

Témakörök	Követelmények, példák
1. Történeti ismeretek	<ul style="list-style-type: none">- A legrégebbi archeológiai leletek, antik görög és római városok Horvátországban (pl. vučedolska golubica, homo neandertalis, Vis, Jadera).- A horvátok honfoglalása (VII. sz.).- A Trpimirović dinasztia uralkodása; Tomislav, az első horvát király; Zvonimir királysága.- Könyves Kálmán horvát királlyá koronázása, az 1918-ig tartó magyar–horvát államközösség kezdete.- A Dubrovniki Köztársaság.- Mátyás király uralkodása; horvát mesterek Mátyás udvarában.- Horvátország és a Monarchia; a mohácsi csata. A törökellenes küzdelmek a 15. és 16. században. A kőszegi csata és a várvédő kapitány, Jurisics Miklós. A reformáció elterjedése Horvátországban. Zrínyiek és Frangepánok; Zrínyi Miklós, a szigetvári hős.- Reformok Mária Terézia és II. József korában.- A Horvát és Szlavón Katonai Határőrvidék.- Az 1790. évi országgyűlés és a nyelvkérdés.- Horvátország déli része francia fennhatóság alatt.- A horvát nemzeti mozgalom, az illírismus korszaka; 1847 – a horvát nyelv hivatalossá tétele Horvátországban.- A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódása, közös jegyeinek párhuzamba állítása (pl. Baškai kőtábla - Tihanyi apátság alapítólevele, Matija Gubec által vezetett parasztfelkelés – Dózsa György féle parasztfelkelés, illírismus, a nemzeti nyelv problémája, reformkor).- Az 1848/49-es szabadságharc eseményei.- A horvát-magyar kiegyezés (1868).- Khuen-Héderváry Károly bánatsága (1883-1903).

	<ul style="list-style-type: none"> - Horvátország részvétele az I. világháborúban. - A Szerb–Horvát–Szlovén Királyság megalakulása. - A Horvát Parasztpárt és Stjepan Radić küzdelme a szerb központosítási törekvések ellen. - A második világháború; a Független Horvát Állam kikiáltása. - A „Horvát Tavasz” mozgalom. - 1991-95. A horvát függetlenségi háború. - A független horvát állam elismerése (1992). - Az egyes horvát népcsoportok letelepedése Magyarországon és annak okai: menekülés a török elől, tudatos telepítések. - A betelepült horvátok társadalmi rétegei (jobbágyok, polgárság, nemesség, papok), gazdálkodásuk: földművelés, állattenyésztés, halászat, lótenyésztés, kertészet, szőlőművelés és borászat; iparosok. - A ferencesek szerepe a horvátság életében: vallás, oktatás-művelődés. - A magyarországi horvátok aranykora. - Az első világháború negatív hatása a magyarországi horvátok életére: sok áldozat, Trianonnal szétszakadt az addig egységes kulturális, civilizációs és gazdasági egység, az új határok a Magyarországon maradt horvátokat elszakították az anyanemzettől. - A hazai horvátság életének alakulása a második világháború után. <p>A magyarországi horvátok szerepe a Horvát Köztársaság és Magyarország jószomszédi viszonyainak fejlesztésében.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Közös történelmi személyiségek ismerete (pl. Zrínyiek, Martinovics Ignác, Batthyányak).
<p>2. Néprajzi ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A magyarországi horvátok szokásai és ünnepei: karácsony, újév, húsvét, advent, pünkösd, Szent Katalin, Szent Miklós, Szent Luca, Vince-nap, farsang - busójárás, mindenszentek, Szent Márton - borszentelés, virágvasárnap, „materice”, „oci”, György-nap, a gyermekszületéshez, lakodalomhoz és halotthoz kötődő népszokások. - Az ünnepek népviselete. - Az ünnepek jelentése és jelentősége. - Az ünneplés ideje és módja, jelképei. - Az ünnepek jellegzetes ételei, étkezési szokásai. - Az ünnepekhez kötődő dalok, mondókák, köszöntők. - Az ünnepek népviselete. - A népszokások és ünnepek továbbélésének, hagyományozásának problémája. - Az egyes etnikai csoportok népviselete, azok jellegzetes motívumai. Szóttések. - Néprajzkutatók (pl. Sárosác György, Stjepan Velin, Begovác Rózsa, Frankovics György), fafaragók,

	<p>népművészeti táborok.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Népköltészeti alkotások gyűjtői és előadói: Balint Vujkov, Živko Mandić, Andrija Hideg, Kata Ražić, Marko Horvat. - Az Etnográfia című kiadvány. - Népi mesterségek és mesteremberek: fazekasok, kosárfonók, takácsok, kovácsok, molnárok, kádárok. - Tájházak, gyűjtemények, skanzenok. - Folklór-együttesek (pl. Fáklya, Baranya, Tanac); tevékenységük jelentősége.
<p>3. Földrajzi ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Horvátország elhelyezkedése az európai kontinensen. - Horvátország szomszédos államai. - Horvátország alapvető jellemzői: területe, lakosságának száma, megyék. - Horvátország domborzata és éghajlata, jellemző szelek. - A domborzat és éghajlat hatása a lakosság eloszlására és a gazdaságra. - Az ország gazdasági ágai. - Horvátország, a turizmus országa, az Adriai-tenger jelentősége (közúti, légi, vasúti és tengeri közlekedés). - A magyarországi horvátok szerepe a horvát turisztika népszerűsítésében. - Horvátország állat- és növényvilága. - Horvátország nemzeti és természetvédelmi parkjai; a Duna–Dráva közös nemzeti park. - Környezetvédelem. - A két ország gazdasági együttműködése. - Horvátország jelentős városai: Zágráb, Dubrovnik, Split, Zadar, Pula, Rijeka, azok nevezetességei. - Horvát városok magyar vonatkozásai (pl. Rijekát, Trogir, Zagreb, Dubrovnik, Biograd na moru). <ul style="list-style-type: none"> - A magyarországi horvát népcsoportok területi elhelyezkedése. - A magyarországi horvátok régiói: gradistyei, zalai, baranyai, bácskai, pesti, Dráva menti. - A magyarországi horvát települések magyar és horvát elnevezéseinek ismerete. - A magyarországi horvátok gazdálkodása a XX. századig (földművelés, lótenyésztés, kertészet, szőlőművelés, borászat, állattenyésztés). - Kivándorlás Amerikába, Angliába, Ausztráliába stb. - A gazdasági fejlődés felgyorsulásának hatása és annak következményei a hazai horvátokra: migráció, az ipar térhódítása a mezőgazdasággal szemben. A téeszek megszűnése. A háztáji gazdálkodás mint keresetkiegészítés (pl. csirketenyésztés, uborka- málnaszedertermelés, stb.). A korábbi életvitel megváltozása, a városokba való költözés, a falvak hanyatlása. Fokozatosan megszűnnek a kertek, konyhakertek.

<p>4. Társadalmi ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A népcsoportokhoz tartozók alapvető és nagyobb közösségi kapcsolatainak jellemzői. - A nemzetiséget erősítő közösségi szerveződések funkciói és jellemzői (pl. falunap, sportrendezvények, folklór együttesek, táborok, irodalmi estek, színházi előadások, szokások újjáélesztése, vetélkedők). - A magyarországi horvátok oktatási rendszere és állomásai a kezdetektől máig. - A nemzetiségi oktatási formák a hazai horvátok oktatási rendszerében, a kétnyelvű intézmények, a felsőoktatási továbbtanulási lehetőségek itthon és Horvátországban. - A magyarországi horvát intézmények és médiumok (Pécsi Horvát Színház, Croatica Kft., August Šenoa Horvát Klub, peresznyei Szakrális Múzeum, Horvát Tudományos Intézet, Hrvatski glasnik, Hrvatska kronika, a Hrvatski radio, Croatica radio, Hrvatski kalendar). - A vizsgázó régiójában, lakhelyén működő és országos szintársulatának, kulturális egyesületének, múzeumának, tájházának, könyvtárának bemutatása, az intézmények látogatása alkalmával szerzett információk, tapasztalatok kritikus megfogalmazása, és az azokkal kapcsolatos nézetek összefüggő előadása. - Javaslatok megfogalmazása a hazai horvátok identitástudatának megtartása, fejlesztése és kialakítása érdekében. -A kultúrák közötti kommunikáció lehetőségeinek és akadályainak megfogalmazása, és javaslatok megfogalmazása a kommunikáció megvalósításának érdekében. - A toleráns és demokratikus magatartás elfogadtatásának módjai, azok megvalósításának területei. - A magyarországi horvátok vallási élete. A vallás szerepe a közösségalkotásban és az identitástudat, valamint az anyanyelv ápolásában. - A vlašíci kulturális és üdülőközpont jelentősége. - Az August Šenoa Horvát Klub tevékenysége. - A peresznyei Szakrális Múzeum tevékenysége. - A Horvát Tudományos Intézet tevékenysége. - A magyarországi horvátok demográfiajának alakulása a népszámlálások tükrében. - Az asszimiláció okai (pl. migráció, életvitel, divat, gazdasági fejlődés, generációk elkülönülése) és hatása. - Civil szervezetek és azok működése. - Nemzetiségi önkormányzatok, intézmények, civil szervezetek kapcsolatai az anyaországgal, azok jelentősége. - Magyarországi horvát festők, grafikusok tevékenysége

	<p>(pl. Stipan Kubatov, Lujo Brigović).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Erőd, villa, kastély (pl. Veliki Tabor, Gornja Bistra, Keglević kastély, Trakošćan kastély, Toma Kovačević kúriája Zágrábban, Sorkočević villája, Hanibal Lucić villája). - A horvát festészet kiemelkedő alakjai (pl. Oton Iveković, Slava Raškaj, Miroslav Kraljević, Marino Tartaglia, Emanuel Vidović, Oton Gliha, Edo Murtić). - Krsto Hegedušić és a naiv horvát festészet. - Ivan Meštrović a kiemelkedő horvát szobrász; műalkotásai a horvát városokban (pl. Zágráb: Zdenac života, Povijest Hrvatske; Split: Grgur Ninski, Marko Marulić, Cavtat: Mauzolej obitelji Račić). - A horvát építészet kiemelkedő alkotásai: Radovan mester portálja a trogiri katedrálisban, a zadari Szent Donát templom, a sibeniki katedrális. - Horvát mesterek Mátyás király és a Jagellók udvarában: a trogiri Ivan Duknović szobrász: Budai vár, Diósgyőr; a szpliti Luka de la Festa, Ivan Grubanić, Petrar Trogirani, Julije Klović, Ivan Duknović. - Műemlékvédelem. - Janus Pannonius (Ivan Česmički), August Šenoa, Ivan Mažuranić, Miroslav Krleža magyarországi vonatkozásai.
<p>5. A horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Az egyes nyelvjárások (stokáv, kájkáv, csákáv) jellemzői. - Hazai és horvátországi horvát költők/írók nyelvjáráson írt művei, valamint a nyelvjáráson írt népköltészeti alkotások (pl. Jolanka Tišler, Matilda Bölc, Marko Dekić, Lajoš Škrapić, Josip Gujaš-Džuretin, Ivan Goran Kovačić, Drago Gervais, Dragutin Domjanić, Antun Gustav Matoš). - A tájnyelv szerepe a közösségi identitás megőrzésében. - A horvátok írásos emlékei. - A horvát népcsoportok nyelvének elszigetelődése, archaikussága; a magyar nyelv hatása a horvátok nyelvére. - A nyelvjárások összehasonlítása az irodalmi nyelvvel, a különbségek megnevezése. - Irodalmi alkotások ismerete, melyek központi motívuma a nyelv (pl. Petar Preradović: Rodu o jeziku, Jezik roda moga, Jolanka Tišler: Kajkavska ruža). - A köznyelv, az államnyelv, az anyanyelv és a tájnyelv összefüggése. A kétnyelvűség. - A budai horvát ferences kultúrkör képviselőinek tevékenysége: Lovro Bračuljević, Stjepan Vilov, Emerik Pavić, Matija Petar Katančić. - Mišo Jelić jelentősége. - A magyarországi horvát irodalom periódusai 1918-tól máig.

	<ul style="list-style-type: none"> - Az egyes periódusok alkotói, a korszakok jellemzői. - A jugoszláv irodalom hatása a magyarországi horvát költőkre. - Antun Karagić és Ivan Petreš drámái. - Mate Meršić Miloradić és Mate Šinković munkássága. - Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Josip Gujaš Džuretin, Marko Dekić, Matilda Bölc, Lajoš Škrapić, Đuso Šimara Pužarov, Mijo Karagić munkássága; Stjepan Blažetin, Angela Šokac, Katarina Gubinski-Takač, Ladislav Gujaš művei. - Az alkotók közös és önálló kötetei. - A Narodne novine és a Narodni kalendar jelentősége az irodalmi alkotásoknak az olvasóközönséggel való megismertetésében. - A hazai horvát költők verseinek magyarra fordítása, valamint a kétnyelvű kötetek jelentősége a költemények magyar olvasóközönséggel való megismertetésében. - Az egyes költők, írók műveinek fő motívumai. - A magyarországi horvát intézmények és médiumok jelentőség az anyanyelv megőrzésében, a hagyományok ápolásában, az identitástudat erősítésében. <p>Az anyanyelv ápolásának módjai és színterei (pl. család, oktatási-nevelési intézmények, anyaországgal való kapcsolattartás, színház, médiumok, sport, gazdasági együttműködés, falunap).</p>
<p>6. A horvát nemzetiség épített környezete</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A horvátok lakta régiók lakóházainak jellegzetességei; jellemző építőanyagok. - Az épületek funkcionális jegyei. - A népcsoport közösségi célokat szolgáló épületei (pl. kultúrház, kocsmá, iskola). - A lakóházak berendezési tárgyai és eszközei. - Berendezési tárgyak és eszközök, melyeket házilag készítettek (pl. textíliák, ágyak, kosár, munkaeszközök), és melyeket mesteremberektől vásároltak (pl. munkaeszközök, edények). - A gazdasági fejlődés felgyorsulásának, valamint a generációk elkülönülésének hatása az építkezésre pl. korábban több generációs együttélés céljából hatalmas lakóházak épültek, melyek ma szinte üresen állnak, a gazdasági épületek feleslegessé válása – nincs állattartás). - A gazdasági válság negatív következményei a horvátok lakta települések életvitelére.
<p>7. A horvát nemzetiség zenéje és táncművészete</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A magyarországi horvátok régióira jellemző népzene, népdalok és néptáncok; gyermektáncok és -játékok. - A magyar népdalok, néptáncok és népzene hatása a horvátokra. - Jellegzetes népi hangszerek. - Vinko Žganec népdalkutató, Fran Kurelac

	<p>népdalgyűjtő.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A Magyarországon működő horvát folklóregyüttesek, népdalkórusok, kulturális egyesületek tevékenysége, azok jelentősége a hagyományőrzésben. - Az egyes népszokásokhoz kapcsolódó népdalok és néptáncok. - A tőköli horvát férfikórus tevékenysége.
8. Nemzetiségpolitikai ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> - A nemzetiségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben, annak hatása a nemzetiségek életére. - A hatályos nemzetiségi törvény (2011) és annak megvalósulása. - Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe. - A nemzetiségi önkormányzati rendszer (helyi, megyei önkormányzatok). - A nemzetiségi választások. - Az Országos Horvát Önkormányzat (OHÖ) és a helyi horvát nemzetiségi önkormányzatok működése. - A Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége. - A Magyarországi Horvátok Országos Szövetségének (MHOSZ) működése. - A Magyar-Horvát Vegyesbizottság működésének pozitívumai. - Állami támogatások a magyarországi horvátok intézményeinek, médiumainak és szervezeteinek. - A magyarországi horvátok kulturális autonómiájának megvalósítása.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga 15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgozása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.

A projekt témája a tanulmányok alatt érintett nyolc ismeretscsoport (lásd Részletes követelmények) bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.

A projekttel szemben támasztott követelmények:

10-20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek, illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát, szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes élményeket.

A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanulói jogvisztonnal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanulói jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.

A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

I. Tartalom

- komplexitás, a téma többoldalú megközelítése 30 pont
- a téma újszerű megközelítése 10 pont
- bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése 5 pont

II. A projektkészítés folyamata

- projekt fázisainak megjelenítése 5 pont
- az egyéni kutatómunka megjelenítése 15 pont

III. Forma

- nyelvi megformáltság 8 pont
- szerkezet, végső megjelenítés minősége 7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmenyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A vizsgázó 5 percen bemutatja projektmunkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tételsor a négy kötelező ismeretsoportból összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, a Horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek) A témakörök arányait a felkészülés során érvényesített súlypontok határozzák meg, de a tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy ismeretsoportot. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a felelet része.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

A projekt bemutatása - összesen 20 pont

- a projektmunka lényegre törő összefoglalása 7 pont
- prezentációs technika, előadásmód 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont
- szemléltetés 3 pont

A szóbeli tétel értékelése - összesen 50 pont

- tartalom 25 pont
- a forrás elemzése 10 pont
- nyelvi megformáltság 10 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 180 perc	Szóbeli vizsga 20 perc
Esszé	Tétel kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva) egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc ismeretsoportból (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

Szöbéli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételből áll. Az „A” altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Kisebbségpolitikai ismeretek témakörből, a „B” altételt a Néprajzi ismeretek és a Horvát nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek témakörből húzza. Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat. A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két feladatban meghatározott témákat kifejtse.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

1. „A” altétel:

- tartalom 15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont

2. „B” altétel:

- tartalom 15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont

23. Az R. Mellékletének HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„HORVÁT NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

Jártasság a horvát nyelv helyes használatában: a beszédben, szövegértésben és szövegalkotásban. Az írásbeli és élőszóbeli kifejezés legfontosabb formáinak ismerete.

A témának megfelelő nyelvi kifejezés képessége; helyes írás, áttekinthető, olvasható íráskép.

Az irodalom mint művészet és az emberi társadalom kapcsolata. A horvát irodalom helye a világirodalomban; irodalmi műalkotások értelmezése.

I. Szövegértés

- Szövegértés képessége: az írott és beszélt szöveg megértése, az adott szöveg logikai-jelentésbeli szerkezetének ismerete.

- A nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (szótár, lexikon, enciklopédia, antológia, sajtó, internet, CD-ROM).

- Az információk kiválasztása, rendszerezése a megnyilatkozás tárgyának, funkciójának és irányának megfelelően.

- Személyes álláspont kialakítása a különböző módon szerzett információk alapján.

II. Irodalmi és más szövegek értelmezése

- Különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása a műfajnak, az adott szempontnak megfelelően: szépirodalmi, publicisztikai, valamint ismeretterjesztő szövegek; szövegek összehasonlítása, értelmezése a műfajnak, kifejezésmódnak, szerkezetnek megfelelően.

- Annak felismerése, megértése és bemutatása, hogyan fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit és gondolatait.

- Olvasmányokra való tárgyyszerű, illetve személyes érintettséget is kifejező reagálás különböző írásbeli és szóbeli közlésmódban a műfaji normák és a címzettnek figyelembevételével.

III. Írásbeli szövegalkotás

- Különböző témákban, különböző műfajokban személyes vélemény megfogalmazása megfelelő szabotossággal.

- Tájékoztató, érvelő és esszé típusú szövegek alkotása a megadott témában (a magyarországi horvátok kulturális öröksége; döntéshelyzetek a mindennapi életben; emberi kapcsolatok; erkölcsi kérdések, érzelmek; a jelenkor problémáitípusai, a tömegkommunikáció).

- Különböző műfajú szövegek alkotása technikájának, stíláriis jegyeinek ismerete, azok alkalmazása; a szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási hibák önálló javítása (önellenőrzési képesség birtoklása).

- A köznyelvi norma alkalmazása, a helyesírási szabályok helyes alkalmazása a helyesírási szabályzat önálló alkalmazásával és a nélkül; rendezett íráskép.

- A műalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény, állásfoglalás megfogalmazása (költészet, széppróza, színházi élmény, film, építészet, zene).

- Hivatalos szövegművek (hozzászólás, pályázat, levél, önéletrajz, kérvény, stb.) szerkezeti, tartalmi és nyelvi normáinak alkalmazása.

IV. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- A beszédhelyzetnek, a műfajnak, a témának és a címzettnek megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlés.
- Retorikai képességek bizonyítása memoriterek előadásával (szóhasználat, szó- és mondat hangsúly, hanglejtés, szünet, hangerő, hangszín, beszédtempó).

V. Fogalomhasználat

- Nyelvi és irodalmi fogalmak ismerete, azok helyes alkalmazása szóban és írásban.
- Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése, bizonyítása példákkal.

Csak emelt szinten:

- Fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

B) ISMERETKÖRÖK

HORVÁT NYELV

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Ember és nyelv	A nyelv és a beszéd eredete, szerepe az emberi érintkezésben. A kommunikáció tényezői és funkciói. A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei. A nyelv és beszéd összefüggése. A nyelv mint változó rendszer. A nyelv mint jelrendszer. A nyelvi jelek (jelölő, jelölt). Anyanyelv, idegen nyelv, kétnyelvűség. A horvát és a magyar nyelv közötti különbségek (pl. nyelvtípusban).	A gesztusok, a mimika, a testbeszéd szerepe az emberi érintkezésben példák alapján. A művészi nyelvhasználat jellemzői (a nyelv esztétikai funkciója). Különböző jelrendszerek (matematikai, közlekedési jelek, piktogramok, szimbólumok).
2. A horvát nyelv története	A szláv nyelvek helye az indoeurópai nyelvcsaládban. A szláv nyelvek osztályozása (összláv nyelv, ószláv nyelv; nyugati szláv, déli szláv és keleti szláv nyelvek). A horvát nyelv történetének főbb szakaszai (a latin írásra való áttérés, horvát szótárírás, törekvések az egységes irodalmi nyelv megteremtéséért, a horvát normatív nyelv kezdetei, az illír mozgalom jelentősége a horvát nyelv történetében, a horvát nyelv alárendelt szerepe a szerb nyelvvel szemben, „Deklaráció”).	Az első horvát grammatikák és szótárak. Változások a horvát nyelv hangállományában. Nyelv, kultúra és politika. Ljudevit Gaj: Kratka osnova című művének jelentősége. Helyesírási viták a mai horvát nyelvészeti körökben (pl. etimologikus v. kiejtés szerinti helyesírás).

	<p>Nyelvemlékek: Bascanska ploca, Red i zakon, Sibenska molitva, Mária-siralom.</p> <p>A glagolita, a cirill és a latin írás. Az irodalmi nyelv kialakulása.</p> <p>A mai horvát nyelvművelés legfontosabb kérdései. Purizmus és kultúra (a standard nyelv normái, nyelvi tanácsadó szótárak ismerete és használata).</p>	
3. Nyelv és társadalom	<p>A társadalmi és területi nyelvváltozatok és norma (szakszavak, zsargon, regionalizmus). A mai horvát nyelv rétegződése; köznyelv, tájnyelv, regionális köznyelv. Az irodalmi nyelv és a nyelvjárások kapcsolata. Magyarországi horvát nyelvjárások és fő jellemzőik példák bemutatásával.</p> <p>Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre (pl. szövegszerkesztés számítógéppel, kommunikáció az interneten, elektronikus levelezés).</p>	<p>A változások a mai horvát nyelvben. Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre (SMS tömörsége, elektronikus levelezés). A magyar nyelv hatása a magyarországi horvátok anyanyelvére példák bemutatásával.</p> <p>Legalább egy nyelvjárás jellemzői.</p>
4. Nyelvi szintek A) Hangtan	<p>A horvát nyelv hangállománya. A hangképzés: a hangképzés menete és a hangképző szervek. A c, c, d, dz, lj és a magánhangzós r helyes képzése és kiejtése. A horvát és a magyar nyelv hangrendszere közti különbségek ismerete. A hangok csoportosítása.</p> <p>Hangváltozások (mozgó a, l/o alternáció, palatalizáció, szibilarizáció, o>e hangváltozás, jotáció, zöngéesség szerinti hasonulás, a képzés helye szerinti hasonulás) ismerete, tudatos és helyes használata szóban és írásban.</p> <p>Az ije/je/e/i alternáció helyes használata.</p> <p>A horvát nyelv (szó)hangsúlyrendszerének megfelelő kiejtés, a szóhangsúly jelentésmegkülönböztető szerepe példákon keresztül.</p>	<p>A nyelvjárások hangrendszerének gazdagsága. A horvát hangrendszer néhány nyelvtörténeti vonatkozása [pl. jer, jor, jat, nazálisok].</p> <p>Tőváltozatok; hangváltozások az abszolút és relatív tövekben.</p> <p>Az ije/je/e/i alternáció értelmezése a szillabikus verselésben.</p>
B) Alaktan	<p>A szóelemek (szótő, toldalékok) osztályozása (jelentésük, helyük, valamint funkciójuk szerint) és</p>	<p>A toldalékok rendszere (főnév és ige-képzők).</p>

	<p>szerepük a szóalak felépítésében. Szavak képzése adott szófajokból. A szófajok rendszere. A szófajok felosztása.</p> <p>Az alapszófajok nyelvtani kategóriái (nem, szám, személy, eset, igeidő, igemód).</p> <p>A főnevek csoportosítása és ragozása. A gyűjtőnevek jelentése, ragozása és egyeztetése. A melléknevek fajtái és kétféle ragozásuk. A melléknévfokozás.</p> <p>A névmások fajtái, ragozásuk. A számnevek felosztása, ragozásuk. A számnevek és névszók egyeztetése nyelvtani esetben.</p> <p>Az igék felosztása; az igenemek.</p> <p>A határozószók fajtái és jelentésük. Az előjárósók szerepe, esetbeli vonzata. A k(a) és a s(a) előjárósó helyes használata. A kötőszók, indulatszók és partikulák szerepe a mondatban.</p> <p>Különbségek a magyar és a horvát nyelvben a szófajfelosztásban, a mondatrészek, valamint a mondatrészek kifejezőeszközei között.</p> <p>A különböző szófajok helyesírása. Helyesírásbeli különbségek a horvát és a magyar nyelvben.</p>	<p>Az aorisztosz (befejezett múlt idő), az imperfektum (folyamatos múlt idő) használatának gyakorisága a mindennapi beszédben és költői nyelvhasználatban.</p>
C) Szószerkezetek	<p>Paradigmatikus és szintagmatikus viszonyok a mondatban (szószerkezetek).</p> <p>A vonzatok és a mondatrészek összefüggéseinek felismerése.</p>	
D) Mondattan	<p>A mondat szerkezete és felépítése. A mondatok szerkesztettségi fokuk szerint (teljes és hiányos mondat, tagolatlan mondat). A mondat az élőbeszédben és az írott nyelvben. A mondatfajták (kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító).</p> <p>A mondatrészek (alany, állítmány, tárgy, jelző, értelmező jelző) és kifejezőeszközeik. Szám, személy és nem szerinti egyeztetés. A modalitás.</p> <p>A szófajok mondatbeli és szövegbeli szerepe. Pl. főnevek és melléknevek a leírásban (nominális stílus), igék az elbeszélésben (dinamizmus), a</p>	<p>Az aktuális mondattagolás és a szórend. A fordított szórend (inverzió) stilisztikai szerepe.</p> <p>A felszólító módú igealak szerepének megkülönböztetése és helyes alkalmazása a kérdés, óhaj, parancs/felszólítás kifejezésében.</p> <p>A jelen és múlt idő szerepe a mondatban: valódi jelen és múlt idő, elbeszélő jelen idő, jövő idő kifejezése jelen és múlt idejű igealakkal, a „mindenidejű” jelen és múlt idő.</p>

	<p>névmások helyettesítő szerepe. Az egyszerű és összetett mondatok. Az írásjelek a mondatban és a szövegben.</p>	
E) A szöveg	<p>A szöveg szóban és írásban. Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotása. Az esszé típusai, jellemzői, az esszéírás folyamata. Gondolatok, érzelmek kifejezése különböző nézőpontból. A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok (pl. kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, meghatalmazás, hozzászólás). Az információk a feladatnak megfelelő, alkotó és etikus felhasználása. A meghívó, gratuláció, köszönet- és részvétnyilvánítás tartalmú szövegek szerepe a társas érintkezésben. A monologikus és a dialogikus szövegtípusok (pl. előadás, vita). A reklámok nyelve, nyelvhelyességi hibáik.</p>	<p>Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusai közti különbségek.</p>
5. Szókészlettan	<p>A szókincs fogalma. Aktív és passzív szókincs. A szókincs változásainak okai. A szókincs gazdagításának módjai (szóátvétel, szóhasadás, szóképzés, szóösszetétel). Szóképzési módok (prefixummal, szuffixummal, összetett szuffixális). A szófajváltás. A nevek világa (személy- és ragadványnevek, népnevek, helynevek). Egynyelvű és kétnyelvű szótárak biztos használata.</p>	<p>A historizmusok, archaizmusok, lokalizmusok, regionalizmusok, tájszavak, kollokvializmusok, zsargonok, vulgarizmusok, idegen szavak és frazémák stilisztikai szerepe.</p>
6. A stílus és jelentés	<p>A stílus fogalma, értelmezése. Stílus a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. A nyelv és a stílus összefüggése. Az irodalmi nyelv és a zsargon viszonya. A horvát nyelv stílusrétegei és jellemzőik. A szépirodalmi, a publicisztikai, a tudományos, a hivatalos, és társadalmi stílus jellemzői. Szóhasználat és stílusérték.</p>	<p>A nyelv és a stílus összefüggése. Az irodalmi nyelv és a zsargon viszonya. Néhány frazeológiai kifejezés eredete példával Frazeológiai kifejezések és szerepük a mindennapi életben valamint a művészi nyelvhasználatban. A szójelentés változásai.</p>

	<p>A nyelvi jelek csoportjai a hangalak és jelentés viszonya szerint (egyjelentésű és többjelentésű szavak, szinonimák, homonimák, homográfok).</p> <p>Kétféle névátvitel (metaforikus, metonimikus).</p> <p>Alapjelentés és elsődleges jelentés.</p> <p>Denotatív és konnotatív jelentés.</p> <p>Állandósult és alkalmi jelentés.</p> <p>A szótárak fajtáinak ismerete, és azok használata.</p> <p>A képszerűség stíluseszközei és hatásuk. Stíluskorszakok, stílusirányzatok ismerete alapján tájékozottság a stílustörténetben.</p>	<p>Stílus és norma koronkénti változatai példa alapján.</p>
7. Retorika	<p>A retorika mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben.</p> <p>A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumai.</p> <p>A kulturált vita, véleménynyilvánítás kritériumai.</p> <p>A szónok tulajdonságai, feladatai.</p> <p>A szónoki beszéd kommunikációs funkciói.</p> <p>A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig.</p> <p>Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése.</p> <p>A cáfolat módszerei.</p> <p>A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése.</p> <p>A hatásos előadásmód eszközei.</p> <p>A hivatalos felszólalás, hozzászólás helyzetekben.</p> <p>Monologikus szöveg (előadás, beszéd).</p>	<p>A retorika jelentősége és alkalmazásának társadalmi szinterei.</p> <p>A retorika mint a szónoklás tudománya.</p>

A középszint követelményei kötelezőek az emelt szinten is.

FOGALMAK

KÖZÉPSZINT ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűk jelzik.

alakzatok: ismétlés, párhuzam, ellentét, felsorolás, fokozás, túlzás,
 állandósult szókapcsolat: szólás, szóláshasonlat, szállóige, közmondás

egyeztetés
 expresszivitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, *poetizmus*
 gesztusnyelv
 hangutánzás, alliteráció, áthajlás
 horvát nyelv történetének korszakai
 indoeurópai nyelvek
 írásjelek (*interpunkció*): gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző, idézőjel
 jel, jelrendszer
 jelentés: szójelentés, denotatív és konnotatív jelentés, szótári és kontextuális jelentés
 kétnyelvűség
 kommunikáció, a kommunikációs folyamat tényezői és funkciói
 kommunikáció létformái: szóbeliség, írásbeliség; magánéleti és nyilvános nyelvhasználat
 magánhangzó, mássalhangzó képzésmódja, hangtörvények
 mondatfajták: modalitás
 mondat- és szövegfonetikai eszközök
 mondat szerkezet: egyszerű mondat, összetett mondat, alárendelő és mellérendelő összetett mondat
 metafora: szótó, toldalékok és fajtáik
 morféma
 nyelvelmlék
 nyelvi norma
nyelvtörvény
 nyelv területi, funkcionális és élőnyelvi tagolódása: sztenderd, köznyelv, irodalmi nyelv, nyelvjárás,
 regionális nyelv, szaknyelv, zsargon
 publicisztikai műfajok: hír, tudósítás, interjú, riport, *recenzió*, kritika
 stílus, stílusérték (sztiléma), stílushatás
 stílusirányzatok kifejezőeszközei
 szláv nyelvcsalád: nyugati, déli és keleti szláv nyelvek; ósszláv nyelv, ószláv nyelv
 szó szerkezetek és fajtáik
 szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel, szóátvétel, szóhasadás
 szófajok
 szó jelentés: egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú szó; rokon- és ellentétes jelentésű szó, homográfok
 szóképek: metafora, metonímia, hasonlat, allegória, szimbólum
 szókinccs rétegei: belső keletkezésű szavak, jövevény- és idegen szavak
 szórend: egyenes, fordított és mechanikus szórend; aktuális tagolás: ismert és új közléselem
 szöveg, szövegegységek: bekezdés; kontextuális jelentés
 szövegtípus, szövegfajta: leírás, elbeszélés, magyarázat, párbeszéd, monológ, kérvény, önéletrajz,
 pályázat, hivatalos levél, hozzászólás, információk, tanácskérés, udvariassági formák, ismertetés,
 köszönőlevél, meghívó, részvétnyilvánítás

B) ISMERETKÖRÖK

HORVÁT NYELV

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Szerzők és művek Életművek	Marin Drzic, Petar Preradovic, August Senoa, Silvije Strahimir	A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, problémafelvetések. Kötetek

	<p>Kranjcevic, Antun Gustav Matos, Miroslav Krleza, Tin Ujevic, Josip Gujas Dzuretin. Az életút jelentős tényei. A szerzők jellegzetes regionális és kulturális kötődései. A pályakép főbb jellemzői. Néhány kortárs megnevezése. Kapcsolatok a művek között (témák, élethelyzetek, műfajok, kifejezőmód, jellemző motívumok).</p> <p>A művek bemutatása, elhelyezése az életműben, az adott korszakban. Memoriterek előadása.</p>	<p>(témák, motívumok, rendszerező elvek).</p> <p>A pályaképet befolyásoló irányzatok, egyéb hatások.</p> <p>A művek bemutatásához, értelmezéséhez kapcsolódó tények (meghatározó hatások, világirodalmi párhuzamok).</p> <p>Kapcsolatok a magyar irodalommal.</p> <p>A szerző helye és hatása az irodalmi hagyományokban.</p>
Portrék	<p>Ivan Mazuranic, August Senoa, A. B. Simic, Vladimir Vidric, Dragutin Tadijanovic, Ranko Marinkovic, Dobrisa Cesaric, Vesna Parun.</p> <p>Az életmű néhány jellemzője keretében 1-2 lírai illetve értelemszerűen egy epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok alapján.</p>	<p>A műnemi, műfaji, stílusbeli sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben. A mű utóélete, hatása az irodalmi hagyományban.</p> <p>Tájékozottság a korszakban, az irodalmi hagyományban.</p>
Látásmódok	<p>Marko Marulic, Petar Preradovic, Ivan Gundulic, Ksaver Sandor Gjalski, Vjenceslav Novak, Ante Kovacic, Ivan Goran Kovacic, Miroslav Krleza, Jure Kastelan, Josip Pupacic.</p> <p>A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével. Memoriterek előadása.</p>	<p>A társadalmi és családragény általános jellemzői világirodalmi példákon keresztül. Krleza és Ady.</p> <p>Az analitikus dráma jellemzői Krleza: Gospoda Glembajevi drámája alapján.</p> <p>A választott szerző 2-3 lírai illetve 1-2 epikai, illetve drámai művének értelmezése a korszak szellemi irányzataival való összefüggésben is.</p> <p>A művekben felvetett kérdések néhány etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p> <p>Memoriterek felhasználása a művek értelmezése alkalmával.</p>
Művek értelmezése	<p>Legalább egy szerző 2-3 lírai illetve 1-2 epikai művének értelmezése. Művek bemutatása, lényegre törő értelmezése. A téma, a kompozíció, a nyelvhasználat, a motívumok összefüggései. Egy választás szerinti szerző a közelmúlt magyarországi horvát irodalmából.</p>	<p>Egy költő néhány versének, egy-egy drámáiról, illetve prózáiról 1-2 művének értelmezése. A művek összevetése a korszak irányzataival.</p>

A kortárs irodalomból		Az irodalmi nyelv mai jellegzetességei, példákkal (pl. kollokvializmusok, zsargon, stb. jelenléte a mai horvát irodalomban).
Világirodalom	Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia (műfajok, témák, motívumok, élethelyzetek, hőstípusok). Egy korszak jellemzői egy kiemelkedő képviselőjének bemutatásával (középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, realizmus, avantgarde, XX. század). Pl. Balzac: Goriot apó - realizmus. Baudelaire: Albatrosz - francia szimbolista líra.	Korszakok jellemzőinek ismerete; korszakonként két szerző és művének felsorolása. Megjegyzés: A magyar nyelvet idegen nyelvként tanuló diákoknak, akik a világirodalmat nem a magyar irodalmon belül tanulják kötelező: Két választás szerinti prózai vagy drámai mű elemző bemutatása a korszakok jellegzetes jegyeinek kiemelésével.
Korszakok, stílustörténet	Legalább egy korszak legalább két művészeti ágának tematikus, kifejezőmódbeli hasonlóságainak, különbségeinek bemutatása. Pl. A középkori irodalomvallásossága. A barokk és a romantika stílusjegyei a festészetben és irodalomban. A barokk túldíszítettségének bemutatása az irodalomban és festészetben. A klasszicista kompozíció. A horvát újjászületés mozgalmának eszméi az irodalmi alkotásokban.	Legalább két korszak két-három művészeti ágának tematikus, kifejezőmódbeli hasonlóságainak, különbségeinek bemutatása. Egy-egy korszak összehasonlítása (pl. reneszánsz és barokk). A stílusok egymásra felelése (pl. A romantika és a realizmus különbségei: a múltból a jelen világa felé fordulás, az idealizált hősöket felváltják a mindennapi élet átlagos hősei).
Értelmezési szintek Irodalomtörténeti értelmezés	A horvát irodalom főbb korszakainak jellemzői: alkotók, művek, irányzatok: A középkori horvát irodalom jellemzői, a humanizmus, a reneszánsz, a barokk és a felvilágosodás. A horvát újjászületés mozgalma (illírismus) és a horvát romantika. Senoa kora (protorealizmus). A horvát realizmus legfontosabb jegyei és témái. Modernizmus, modern irányzatok (dekadencia, parnasszizmus, szimbolizmus, impresszionizmus, szecesszió) a horvát irodalomban - életfelfogás, költői sors, stílusjegyek, műfajok. Horvát irodalom a modernizmustól	A szláv írásbeliség kezdetei (Crnorizac Hrabar: Traktat o pismenima). Az itáliai reneszánsz hatása a horvát reneszánsz irodalmára (pl. Petrarca). Új irodalmi központok kialakulásának okai a barokkban (észak-Horvátország). Hasonlóságok a horvát és magyar korabeli törekvések között (pl. nemzeti függetlenség, nemzeti nyelv). A horvát és magyar történelmi regények születése (August Senoa és Eötvös József). Az orosz realista hatása (pl. Turgenev) a horvát realista irodalomra. Eugen Kumicic és a horvát naturalista regény (E. Kumicic: O romanu). A francia szimbolizmus hatása (pl. A. G. Matos). Vladimir Vidric

	<p>az 50-es évekig (avantgarde, expresszionizmus, realista témák, szocialista realizmus, ruralitás, regionalizmus).</p> <p>Második modernizmus a horvát irodalomban (1952-1968): A szülőföld felé való fordulás mint jellemző tematika a Krug folyóirat köré csoportosuló szerzők jellegzetes attitűdje.</p> <p>A magyarországi horvát irodalom történetének állomásai; egy-egy mű bemutatásával.</p>	<p>költészete.</p> <p>Dobrica Cesarić szociális költészete. Ivan Goran Kovačić: Tömegsír poémájának és Radnóti Miklós költészetének kapcsolata.</p> <p>Vesna Krmpotić: Djetetu u utrobi és Mak Dizdar: Modra rijeka költeménye.</p>
Tematikus, motivikus értelmezés	<p>Antik, bibliai és más motívumok a horvát irodalmi alkotásokban: pl. Bibliai motívumok Silvije Strahimir Kranjčević költészetében.</p> <p>Az elmúlás motívuma Ivan Gundulić epikus műveiben.</p> <p>A virág motívuma Antun Gustav Matos műveiben.</p> <p>A megérkezés motívuma Miroslav Krleža műveiben.</p> <p>A halál motívuma Antun Branko Šimić költeményeiben.</p> <p>A szerelem motívuma a horvát petrarkistáktól a modernizmusig.</p> <p>A költészet feladatának megfogalmazása a romantikától napjainkig.</p> <p>A hazaszeretet, a szabadságért folytatott harc témájának megfogalmazása a horvát irodalom különböző korszakaiban.</p>	<p>Az emberi élet értelmének megfogalmazása a különböző korokban. A bűn és bűnhődés motívuma a horvát irodalmi alkotásokban. A fájdalom motívuma Vladimir Vidrić költészetében.</p> <p>Örök érvényű témák a horvát irodalomban. Adott téma, illetve motívum kifejezésének különbségei az egyes korokban és költőknél.</p> <p>Szociális témák a horvát költészetben. Horvát tájak a horvát irodalomban.</p> <p>Egyezőségek, hasonlóságok a horvát és a magyar irodalomban a nemzeti nyelvért és nemzeti önállóságért vívott harc tekintetében.</p>
Műfajok, poétika	<p>Különböző korok jellemző műfajai példákkal. Pl. a reneszánsz komédia, budnica a romantikában, a realista regény, a romantika hazafias költészete. Szépirodalmi művek poétikai szempontú elemzése és összehasonlítása. Téma és műfaj, műfaj és kompozíció alapvető összefüggéseinek megértése és elemzése. Ksaver Šandor Gjalski hangulati novelláinak jellemzői pl. Na Badnjak című novellán keresztül.</p> <p>A diszkurzív műnem (tudományos-irodalmi próza) műfajai (pl. útleírás, életrajz, napló). Jellegzetes költői képek, stíluseszközök a</p>	<p>Különböző korokban keletkezett azonos műfajú alkotások közös és eltérő jegyeinek megnevezése, összevetése (pl. a horvát történelmi regény fejlődése Senoától Nehajevig, a XIX. és a XX. századi novellák sokszínűsége)</p> <p>A világirodalmi barokk eposz hatása a horvát eposzra (Tasso - Gundulić). Antun Gustav Matos szonettjei világirodalmi kontextusban.</p> <p>A szabadvers jellemzőinek bemutatása egy szabadon választott mű alapján.</p> <p>A regény eseménysorának kronológiai elbeszélése, és az attól</p>

	különböző korok horvát irodalmában. Az elbeszélés technikájának bemutatása a horvát novellákban, regényekben egy művön keresztül.	való eltérés példák alapján.
Regionális kultúra, népköltészet	<p>A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők - Dinko Simunovic: Muljika; a horvát dialektális költészet - Dragutin Domjanic: Bele roze; tájak, régiók irodalmi alkotásokban való megjelenítése (pl. Ksaver Sandor Gjalski: Perillustris ac Generosus Cintek, Bölcs Matild egy költeménye, Tislér Jolán: Kajkavska ruza). A népköltészet alapvető jellemzői és műfajai; a népköltészet hatása a műköltészetre; egy-egy jellemző mű bemutatása.</p> <p>Pl. A különböző szokásokhoz kapcsolódó dalok, mondókák, azok verselése, szóképhasználata, motívumok.</p> <p>A népköltészet jegyei a horvát petrarkisták költeményeiben.</p> <p>A magyarországi horvát népköltészet bemutatása egy-egy jellegzetes népköltészeti alkotáson keresztül.</p> <p>Memoriter: 1-2 népdal, részletek.</p>	<p>Miroslav Krleža: Balade Petrice Kerempuha.</p> <p>A magyarországi horvát dialektális költészet jellemzői.</p> <p>Népköltészet és romantika.</p> <p>Népi szó- és szóképhasználat Ivan Mazuranic Smrt Smail-age Cengica című eposzában.</p> <p>Magyar hősök (Hunyadiak, Zrínyiek, Szilágyi) a horvát epikus énekekben.</p> <p>Magyarországi horvát népművészet gyűjtői (Frankovics György, Mándity Vitályos, Sárosacz György, Vinko Zganec).</p>

A középszint követelményei kötelezőek az emelt szinten is.

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűk jelzik.

abszurd

alkotás, befogadás, értelmezés

antikvitás

apokrif

Biblia: Ó- és Újszövetség; mózesi ötkönyv zsoltár, evangélium, példázatos történet, eredendő bűn, özönvíz, Babel tornya, szövegség, kanonizáció

didaktikusság

dikció, egyenes beszéd, függő beszéd,

diszkurzív műfajok: útleírás, életrajz, napló

dráma: dialógus, dikció, szituáció, konfliktus, tragikus hős, jelenet, felvonás, szerzői utasítás, helyzetkomikum, jellemkomikum, kellékek, színpad, színházi ismertető, dialógus, monológ, expozíció, bonyodalom, tetőpont, megoldás, prolóógus, epilógus

drámai műfajok: tragédia, komédia, tragikomédia; analitikus dráma, abszurd dráma, *jelenések*, *misztérium*, *moralitás*, pástorjáték, farsza, maszkarád

elbeszélő, elbeszélői nézőpont

epikai közlés formái: elbeszélés, leírás, párbeszéd, belső monológ

epikai műfajok: anekdota, ballada, elbeszélés, (*hangulati elbeszélés*), eposz, poéma, legenda, mese, mítosz, novella, parabola, regény, *vallomás*, verses regény

epikus kompozíció

epikus költészet

esztétikai érték

esztétikai hatás

groteszk

harmónia, diszharmónia, feszültség, késleltetés

hőstípus

humor, irónia, gúny

idő, idősíkok, szimultanizmus

irodalmi hagyomány

irodalmi korszak, *irodalomkritika*, *irodalomelmélet*

irodalomtörténet

jellem, jellemábrázolás, jellemnovella, jellemdráma

katarzis

képszerűség kifejezőeszközei: trópusok és stilisztikai eszközök: metafora, metonímia, megszemélyesítés, allegória, szimbólum, *eufemizmus*, költői jelző, antitézis, asszonánc, alliteráció, anafora, epifora, fokozás, hangutánzás, hasonlat, hiperbola, inverzió, okszimoron, polisindeton,

képzelet, képzettársítás

képvers

kor, korszak; illírizmus

korstílus, stílusirányzat, antik irodalom, középkori irodalom, humanizmus, reneszánsz, reformáció, ellenreformáció, barokk, *rokokó*, klasszicizmus, szentimentalizmus, preromantika, romantika, realizmus, naturalizmus, parnaszizmus, szimbolizmus, *impresszionizmus*, *szecesszió*, avantgárd, *futurizmus*, expresszionizmus, *szürrealizmus*, modernizmus költői magatartás, költői szerep

kultusz

látomás, vízió

líra: szubjektivitás, lírai hős

lírai műfajok: hagyományos lírai műfajok: óda, elégia, himnusz, dithürambosz, epigramma, episztola, idill, epitáfium; ars poetica, szabadvers, prózavers, szonett, davoria, budnica, *gazella*

mitológia, mítosz

művem: líra, epika, dráma, diszkurzív; műfaj

művelődéstörténeti korszak

nemzeti eposz

népköltészet, műköltészet

petrarkisták

poétizáció, *stilizáltság*, *allegorikus és szimbolikus ábrázolásmód*

regénytípusok *pikareszk regény*, *eszmeregény*

„próza: családregény, társadalmi regény, történelmi regény, fejlődésregény, *esszéregény*, életrajzi regény, *levélregény*, lélektani regény, kalandregény, farmernadrágban”

rím, rímfajták: páros rím, bokorrím, ölelkező rím, keresztírím

ritmus, zeneiség

szerkezet, kompozíció, forma

színház, a színpadi hatás összetevői

szóbeliség, írásbeliség

téma, motívum

verselés: hangsúlyos verselés, időmértékes verselés; verssor, versszak, sorfajták, strófaeképletek, *hexameter*, *pentameter*, *disztichon*

trubadúrköltészet

világi irodalom, egyházi irodalom

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy-, illetve kétnyelvű szótár (tíz vizsgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy-, illetve kétnyelvű szótár (tíz vizsgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.

Nyilvánosságra hozandó tudnivalók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	témakör- és tételecímek	NINCS	témakör- és tételecímek
Időpont	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		15 perc	
90 perc	150 perc		
I. feladatlap: Szövegértési feladatsor és köznapi szöveg alkotása	II. feladatlap: Műértelmező szövegalkotás: műértelmezés vagy összehasonlítás	Egy horvát nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
50 pont	40 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége: 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg, a megoldásra 90 perc áll rendelkezésére. A feladatlap egy 60 percre tervezett szövegértési és egy 30 percre tervezett szövegalkotási feladatot tartalmaz. A vizsgadolgozatokat a 90 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Ezután kerül sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására. A II. feladat megoldására 150 perc áll rendelkezésre. A megoldáshoz helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű nyomtatott szótár használható.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Az írásbeli vizsga első része egy köznapi szöveg értését és egy köznapi szöveg alkotását várja el. Eszerint tartalmaz egy szövegértési feladatsort, valamint egy köznapi szövegalkotási feladatot, amely lehet érvelés vagy gyakorlati szövegműfaj alkotása.

Az írásbeli vizsga második része egy műértelmező szöveg alkotását várja el, amely lehet egy mű adott szempontú értelmezése vagy két mű adott szempontú összehasonlító értelmezése – a vizsgázó választása szerint.

A vizsgázó az I. feladatlapon nem választhat a kijelölt feladatok közül, a II. feladatlapon viszont igen. A II. feladatlapon jelzi a választását. Ha az elkezdett feladat helyett másikat választ, akkor az általa érvénytelennek tekintett írásművet át kell húznia.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor

A szövegértési feladat szövege egy, esetleg két (egymással összefüggő), körülbelül 500–800 szó terjedelmű szöveg. A téma, a műfaj, a kommunikációs résztvevők, a szöveg tervezettség szempontjából kötöttsége nincs.

A szövegértést vizsgáló kérdések, feladatok az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi, kommunikációs jellemzőinek megfelelően a következőkre irányulhatnak:

- azonosítás, értelmezés: a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás; különböző szövegbeli érvek, álláspontok; szerzői álláspont; a szöveg jelentése, jelentésrétegei;
- összefüggések: a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői között; a cím és a szöveg között; a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei között;
- a szöveg jellemzői kommunikatív, szövegműfaji, pragmatikai szempontokból; a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe; a szöveg és más (külső) információk kapcsolata;

- a szöveg felépítése: szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok; a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés;
- a szöveg visszaépítése (*pl. vázlat, kivonat, adott szempontú tömörítés stb. formájában*).

Köznapi szövegalkotási feladat

A vizsgázó egy köznapi szövegalkotási feladatot old meg az alábbi két választási lehetőség közül. A feladat megoldásának elvárható terjedelme $\frac{1}{2}$ – 1 oldal, azaz 75–150 szó.

A feladat a következő lehet:

- 3-5 érveléssel alátámasztott állásfoglalás valamely közéleti, kulturális, életmódbeli kérdésben.
- Gyakorlati szöveg alkotása adott műfajban, témában, esetleg adott kommunikációs tényezőkkel. A szöveg műfajai a következők lehetnek: motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (*pl. panaszos levél*), kérvény; hozzászólás, felszólalás, vitaindító, ajánlás, méltatás.)

A feladatkiírás tartalmazhat gondolatébresztő szöveget, szövegrészletet. A feladatlap közli a konkrét feladatnak megfelelő tartalmi, műfaji, nyelvi, formai kritériumokra kapható részpontszámokat.

II. Műértelmező szövegalkotás

A vizsgázó két különböző témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárható terjedelme 2-4 oldal (azaz 300-600 szó). A választható feladatok a következők lehetnek:

- A) Egy mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása.
- B) Két mű (vagy műrészlet) adott szempontú összehasonlító értelmezése.

Mindkét feladat bázisszövege horvát nyelvű irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli horvát alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Mindkét feladat lényeges eleme az irodalmi szövegekben megjelenő problémák felismerése és az azokra való reflektálás. Mindkét feladat tartalmazza az értelmezés, összehasonlítás középpontjába állítandó problémát, annak kiemelt szempontját, szempontjait (*pl. a megjelenített téma, élmény, probléma, helyzet; a szereplő(k) viselkedése, jellemzése, egymáshoz való viszonya; a motívumok szerepe, jelentése; különböző korok életszemlélete, értékrendje*).

Lehetőség szerint legalább az egyik feladatnak a magyarországi horvátság kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit és az ettől való eltérés lehetőségét. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A javító tanár mindegyik feladatban javítja a helyesírási és nyelvhelyességi hibákat a központi javítási-értékelési útmutatóban közölt hibatípusok szerint. A végső minősítésben értékeli az egész dolgozat helyesírását és írásképét.

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor javítása, értékelése

A szövegértési feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat a

javítási-értékelési útmutató közli. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontszámokat, valamint az elért összpontszámot.

Köznapi szövegalkotási feladat javítása, értékelése

A szövegalkotási feladat értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladat maximális pontértéke 10 pont. A javítási-értékelési útmutató közli a feladatnak megfelelő, elvárt tartalmi, műfaji, nyelvi, formai elemekért adható részpontszámokat. A javító tanár az elfogadott tartalmi és formai elemeket pipával jelzi. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontszámokat, valamint az elért összpontszámot.

A szövegértés és köznapi szövegalkotás (I. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértési feladat	40 pont
	Szövegalkotási feladat	10 pont

II. A műértelmező szövegalkotás javítása, értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli. Jónak minősíthető elem a tartalmilag helytálló, indokolható megfigyelés, következtetés, megállapítás.

Értékelni a feladatban csak a választható két téma egyikéről szóló dolgozatot lehet. Ha a vizsgázó egynél több témát old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át az érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat a központi javítási és értékelési útmutatóban közölt javítási módok szerint.

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szövegszerkezet, a stílus és a nyelvhelyesség értékelésének pontszámait – a vizsgaleírásban és a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével. A pontthátrókon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotási feladat (II. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Műértelmező szövegalkotási feladat	Tartalmi minőség		25 pont
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5 pont
		Stílus	5 pont
		Nyelvhelyesség	5 pont

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

Tartalom – a bázisszöveg és a feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszlemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint.

Szövegszerkezet – a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedeleme) szerint.

Stílus – a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – a köznyelvi normának való megfelelés szerint

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás –a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével.

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibák is a központi javítási és értékelési útmutatóban szereplő jelölések és súlyozás szerint javítandók, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Az emlékezetből idézett szövegek hibáit javítani kell, de nem kell beszámítani a hibák közé.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértés	40 pont
	Szövegalkotás	10 pont
Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25 pont
	Nyelvi minőség	15 pont
Helyesírás		8 pont
Íráskép		2 pont

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még belefér a felelési időbe.)

A szóbeli vizsga egy horvát nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldásából és a megoldás kifejtéséből áll.

A meghirdetett horvát nyelv és irodalom tételsor 20 horvát nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból és nyelvből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

Az egyes tételekhez legalább egy-egy feladat tartozik.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a feladatkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egy nyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi altételt fejt ki a vizsgázó. A tételsor 20 nyelvi és 20 irodalmi altételből áll. A tételsor összeállításáért a szaktanár felelős.

A tételsor összeállításához a részletes követelmények horvát nyelv és irodalom témáit kell figyelembe venni.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok - a témák sajátosságait figyelembe véve - lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi altételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés,

beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20 altételt jelöl ki. Minden altétel kb. 200-250 szó terjedelmű szövegből és a hozzá kapcsolódó feladatokból áll. (nyelvi transzformáció, lexikai, stilisztikai feladat stb.) A nyelvi altételek 25%-a a magyarországi horvátok nyelvvel, szokásaival, hagyományaival, kultúrájával, kisebbségpolitikájával stb. kapcsolatos szövegeket tartalmaz.

Irodalmi altételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20 altételt állít össze. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ.

Az altételt a horvát nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt műhöz, vagy annak egy részletéhez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtene. Legalább két altétel a magyarországi horvátok irodalmával kapcsolatos feladatokat tartalmaz. A vizsgáztató tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítő kérdéseket tehet fel.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható irodalomból összesen 25 pont, horvát nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:
- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság - Tárgyi tudás - Szövegismeret, szövegértés - Feladatmegoldó képesség - Gondolatgazdagság - Önálló vélemény - A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:
- Rendszerezés, lényegkiemelés - Logikus gondolatmenet - Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés - Megfelelő szókincs, szóhasználat - Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – horvát nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		20 perc	
Feladatsor		Feladatkiejtés	
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok: műértelmező szöveg és reflektáló szöveg	Egy horvát nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
40 pont	50 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó egyetlen feladatlapot kap, a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg, és a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja. A feladatok megoldására 240 perc áll rendelkezésre.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga egy feladatlapja három feladatot tartalmaz: egy szakszöveg-értési és hozzá kapcsolódó, a szaktárgyi tudást mérő szövegértési, nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsort, valamint két különböző szövegalkotási feladatot.

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy irodalmi vagy nyelvi témájú szöveghez kapcsolódik (*pl. esszé, értekező próza, ismeretterjesztő mű vagy ezek részlete*).

A feladatsor egyrészt a szöveg értését, másrészt a kapcsolódó nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását várja el (*pl. fogalmak felismerése, azonosítása, definíciója, alkalmazása különböző szövegekre; különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárása; műismeret; a vizsgálandó szöveg kommunikációs, nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzői*). A feladatsor szövegértésre, nyelvi ismeretekre és irodalmi műveltségre irányuló kérdéseket egyaránt tartalmaz.

Szövegalkotási feladatok

A két szövegalkotási feladat két különböző témáról szóló, adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását írja elő.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy mű adott szempontú elemzése, értelmezése, értékelése (a továbbiakban: műértelmező szöveg).
- Érvelő vagy véleménykifejtő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdésre, jelenségre, *pl. kor-, kulturális, közéleti jelenségre* (a továbbiakban: reflektáló szövegalkotási feladat).

A feladatok mindegyike szövegbázisú (*pl. irodalmi mű, műrészlet; rövid felvezető idézetet a véleménykifejtés, értékelő érvelés alapjaként*).

- A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 2–4 oldal (300–800 szó).
- A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 1–3 oldal (150–450 szó).

A műértelmező feladat bázisszövege irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli horvát alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrésztlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Lehetőség szerint legalább az egyik feladatnak a magyarországi horvátság kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.

A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szöveg szerkezete, stílusa és nyelvhelyessége értékelésének pontszámait a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével.

A reflektáló szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a reflektáló feladat értékelésének tartalmi, szerkezeti, nyelvi pontszámait a következő kritériumok szerint:

- Tárgyi tudás, általános tájékozottság
- Problémaérzékenység, gondolatgazdagság
- Gondolatmenet, szövegfelépítés
- Nyelvi igényesség

A két szövegalkotási feladat értékelésének szempontjai és pontértéke:

Műértelmező szöveg 30 pont	Tartalom	15 pont
	Szövegszerkezet	5 pont
	Stílus	5 pont
	Nyelvhelyesség	5 pont
Reflektáló szöveg 20 pont	Tartalom	5 pont
	Problémaérzékenység	5 pont
	Gondolatmenet	5 pont
	Nyelvi igényesség	5 pont

Tartalom – adható összesen

- a műértelmező szövegre 15 pont,

- a reflektáló szövegre 5 pont

a bázisszöveg és feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának (problémaérzékenység, lényeglátás, témataartás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.

Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – adható összesen 5 pont a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – adható összesen 5 pont a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás –a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével-

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40 pont
Műértelmező szövegalkotási feladat	30 pont
Reflektáló szövegalkotási feladat	20 pont
Helyesírás	8 pont
Íráskép	2 pont

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga egy horvát nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldása, és a megoldás kifejtése.

A meghirdetett horvát nyelv és irodalom tételsor 20 nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból is és nyelvészetből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy nyelvi altételt fejt ki a vizsgázó. A tételsor legalább 20 nyelvi és 20 irodalmi altételből áll. A tételsor összeállításához a részletes követelmények horvát nyelv és irodalom témáit kell figyelembe venni.

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok - a témák sajátosságait figyelembe véve - lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi altételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkézség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Az altételek a témakörnek, illetve az altételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmaz(hat)/nak egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (*pl. úrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét*), majd közlik a kifejtendő feladat megjelölését. A feladatmegjelölés a részletes vizsgakövetelményekre épül.

A nyelvi altételek 25%-a a magyarországi horvátok nyelvével, szokásaival, hagyományával, kultúrájával, kisebbségpolitikájával stb. kapcsolatos szövegeket tartalmazzon.

Irodalmi altételsor

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. Az altételt a horvát nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt műhöz, vagy annak egy részletéhez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. Legalább két altétel a magyarországi horvátok irodalmával kapcsolatos feladatokat tartalmazzon.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a horvát nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható: irodalomból összesen 25 pont; horvát nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókincs, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése:

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – horvát nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

24. Az R. Mellékletének NARODOPIS fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„NARODOPIS

I. OPIS I DETALJNI ZAHTJEVI MATURALNOG ISPITA

A) KOMPETENCIJE

1. Povijesne spoznaje

- Kandidat mora poznavati osnovne karakteristike povijesti narodnosti. Mora poznavati podrijetlo zajednice i početke stvaranja zajednice.
- Neka pregleda pisane i nepisane izvore i nasljeđe u svezi s tim.
- Neka upotrijebi slikovne i elektronske izvore.
- Mora poznavati ulogu (svoje) zajednice u društvenoj organizaciji Kraljevine Mađarske.
- Mora poznavati promjene u životu zajednice, neka predstavi utjecaje koji vrijede sve do danas.
- Mora predstaviti interetničke veze.
- Mora poznavati najznačajnije veze povijesti matične domovine.
- Mora poznavati razloge koji su doveli do domovinskog rata, njegove etape do stvaranja Republike Hrvatske, do njezinog međunarodnog priznanja.
- Mora poznavati veze tisućustogodišnjeg suživota hrvatskog i mađarskog naroda.
- Sposobnost spoznavanja sličnosti između hrvatskih i mađarskih povijesnih događaja te sposobnost njihove usporedbe.
- Mora poznavati simbole dviju država i nacionalne blagdane.
- Neka otkrije sveze između povijesti matične države i domaće narodnosti.
- Mora poznavati etničke skupine Hrvata u Mađarskoj, njihovu teritorijalnu rasprostranjenost, društvene slojeve kojima su pripadali. Poznavanje imena naselja gdje obitavaju Hrvati na hrvatskom i mađarskom jeziku.
- Neka otkrije i interpretira izvore u svezi s mjesnom i regionalnom poviješću zajednice.
- Sposobnost sastavljanja samostalnog/osobnog mišljenja u svezi budućnosti Hrvata u Mađarskoj. Sposobnost analize stanja Hrvata u Mađarskoj na temelju podataka popisa pučanstva (dijagrami, statistički podaci), te na temelju njih izvući zaključke.
- Neka upozna rezultate istraživanja obiteljske povijesti, neka formulira zaključke opće vrijednosti.
- Na osnovi dobivenih ulomaka izvornog materijala, publicistike, slikovnih izvora, elektronskih baza podataka, odnosno osobnih iskustava neka bude sposoban povući paralele između prošlosti i sadašnjosti.

2. Etnografske spoznaje

- Poznavanje blagdana i njihova značenja, njihovo doba i način slavljenja, njihovi simboli, karakteristična jela, navika blagovanja, pjesama, ritmičkih tekstova, čestitaka te nošnji karakterističnih za pojedine blagdane.
- Za razumijevanje svakodnevice i blagdana hrvatske narodnosti neka sakuplja informacije iz muzeja i etnografskih zbirki.

- Neka poznaje predmete materijalne kulture zajednice. Neka predstavi nekoliko karakterističnih sredstava i promjene sustava običaja.
- Neka poznaje sustav običaja zajednice u svezi s obitelji, mjesnom zajednicom, vjerom.
- Neka analizira suodnos između globalizacije i održavanja još živih običaja.
- Neka skicira svoje zamisli o strategiji budućnosti.
- Neka prati prezentiranje običaja i blagdana zajednice u pisanim i elektronskim medijima.
- Neka analizira koja je uloga medija u očuvanju vrijednosti narodnosti.
- Neka izradi plan-projekt: 1. etnografsko nasljeđe i moja obitelj, moja uža zajednica. 2. Kako se može učiniti privlačnim njegovanje tradicija? 3. Uloga tradicije u održavanju nacionalnih i etničkih zajednica. 4. Sredstva stvaranja tradicije.

3. Zemljopisne spoznaje

- Spoznavanje činjenice da je sa sklapanjem Trianonskog mira razbijen dotada jedinstveni kulturni, civilizacijski i gospodarstveni prostor, toga da su Hrvati u Mađarskoj novom granicom presječeni od matičnog naroda.
- Poznavanje različitih oblika koji doprinose osjećaju pripadanja matičnoj domovini (npr. pobratimljena naselja, suradnja između ustanova, međudržavna suradnja na polju gospodarstva i zaštite okoliša i sl.), te sposobnost formuliranja značaja toga.
- Neka kandidat poznaje područja naselja domaće zajednice.
- Neka predstavi uzajamni utjecaj zemljopisnog okoliša i specifičnih narodnosnih karakteristika.
- Neka interpretira uvjete života.
- Neka predstavi gospodarske veze zajednice.
- Neka analizira posljedice ubrzanja gospodarskog razvoja.
- Neka predstavi gospodarsko-zemljopisne izazove sadašnjice i odgovore narodnosti na te izazove.
- Neka poznaje alternative manjine u prirodnom i gospodarsko-zemljopisnom okolišu.
- Neka predstavi i interpretira jedan model koji je napravljen na osnovi vlastitih iskustava i istraživanja.
- Poznavanje zemljopisnih karakteristika, ekonomske geografije, nacionalnih parkova i parkova prirode Hrvatske te značenja suradnje zajedničkog nacionalnog parka Dunav-Drava.
- Poznavanje turističkih karakteristika Hrvatske, sposobnost formuliranja toga na koji način mogu pridonijeti Hrvati u Mađarskoj promidžbi turizma Hrvatske.
- Sposobnost predstavljanja najmanje jednog značajnog hrvatskog grada (npr. Zagreb, Dubrovnik, Split).

4. Društvene spoznaje

- Neka interpretira one kriterije koji determiniraju osnovne i veće kolektivne veze pripadnika zajednice.
- Neka predstavi kolektivne funkcije.
- Na osnovi pojedinačnih studija neka analizira veze zajednice.
- Neka poznaje i interpretira funkcije i karakteristike onih ustrojstava zajednice koje jačaju hrvatsku narodnost.
- Neka razmotri one mogućnosti pojedinca u kojima on može očitavati pripadnost nacionalnoj zajednici.
- Neka poznaje karakteristične oblike očitovanja nacionalnog identiteta.
- Neka analizira mogućnosti na temelju pojedinačnih studija.

- Poznavanje narodnosnih obrazovnih oblika u obrazovnom sustavu Hrvata u Mađarskoj, dvojezičnih ustanova, mogućnosti višeg obrazovanja u Mađarskoj i Hrvatskoj.
- Poznavanje hrvatskih institucija i medija u Mađarskoj, njihove uloge u očuvanju materinskog jezika, u gajenja tradicija i jačanju narodnosnog identiteta.
- Sposobnost predstavljanja kazališne družine, kulturne udruge, muzeja, zavičajne kuće, knjižnice. Sposobnost formuliranja kritičkog stava na temelju informacija i iskustava stečenih prilikom posjeta tih ustanova te suvislo iznošenje mišljenja u svezi toga.
- Sposobnost formuliranja prijedloga u cilju održavanja i razvijanja narodnosnog identiteta (npr. obiteljski odgoj, uloga škole, zadaća hrvatskih samouprava, civilnih organizacija i kulturnih udruga).
- Otvorenost prema sticanju iskustava o mogućnostima i preprekama komunikacije među kulturama, sposobnost formuliranja iskustava i prijedloga u cilju ostvarivanja komunikacije.
- Zna skicirati načine prihvaćanja tolerantnog i demokratskog ponašanja, područja njegovog ostvarivanja.

5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske narodnosti

- Neka sakupi one činitelje koji su utjecali na jezik i na promjene jezika zajednice.
- Neka predstavi ulogu dijalekta u očuvanju nacionalnog identiteta zajednice.
- Evidentiranjem uzajamnih odnosa jezika u javnoj uporabi, službenog jezika i dijalekta neka formulira svoje zaključke.
- Neka predstavi karakteristike jezičnih varijanti u usporedbi s matičnim narodom.
- Neka predstavi nekoliko karakterističnih varijanti mjesnog govora.
- Neka predstavi spomenike pismenosti domaće zajednice.
- Neka predstavi, po slobodnom izboru, jedan jezični dokument.
- Neka interpretira jedan poslušani tekst na dijalektu, neka navede odstupanja.
- Neka upozna takva književna djela čija je središnja tema jezik.

6. Graditeljstvo hrvatske narodnosti

- Neka predstavi stambeni okoliš i društvene objekte zajednice.
- Neka prezentira funkcionalne značajke građevina.
- Neka prezentira formalne i funkcionalne značajke graditeljstva, neka interpretira njihov odnos.
- Neka predstavi opće i uzajamne značajke graditeljstva zajednice. Neka ih analizira.
- Poznavanje namještaja i sredstava stambenih zgrada, sposobnost analize sredstava i iskustava stečenih prilikom skupljanja tih elemenata te sposobnost izvođenja zaključaka u odnosu na današnji način života.
- Uvažavajući osobitosti zajednice i zahtjeve modernizacije, neka izradi program za očuvanje vrijednosti svoga mjesta.

7. Glazba i plesna kultura hrvatske narodnosti

- Neka prezentira praksu pjevanja, instrumentalne glazbe i plesa domaće hrvatske zajednice.
- Neka načini povijesni pregled, skicira sadašnje prilike.
- Neka planira glazeno-plesni program, neka prezentira njegovu realizaciju.
- U njegovom programu, pored čuvanja tradicija, neka budu i elementi zabave po zahtjevima sadašnjosti.

8. Spoznaje o narodnosnoj politici

- Neka prezentira razvoj manjinskog zakonodavstva i njegov utjecaj na protekla desetljeća.
- Neka napiše studiju o djelatnosti narodnosne samouprave.
- Neka evidentira pozitivne i negativne karakteristike te skicira prijedloge za poboljšanje rada.
- Neka prezentira one programe koji imaju za cilj očuvanje nacionalnog identiteta i neka ocijeni njihovu učinkovitost.
- Neka otkrije i interpretira mjesne i regionalne povijesne izvore.
- Neka prezentira rezultate istraživanja povijesti obitelji.
- Skupljanje informacija, podataka o tome na koji način se aformiraju prava Hrvata u Mađarskoj, sposobnost sumiranja prikupljenih podataka te iznošenje osobnih iskustava.
- Neka formulira svoje zaključke u primarnoj zajednici sustava veza narodnosti.
- Dokazivanje toga da se autonomija Hrvata u Mađarskoj postepeno ostvaruje.

B) SADRŽAJNI ZAHTJEVI

Srednji i viši stupanj

Na **srednjem stupnju** je cilj s manjim teoretskim znanjem primijeniti rezultate osobnih iskustava i spoznaja, te njihovo egzaktno formuliranje i iznošenje. Pored toga se zahtijeva i nekoliko značajnijih sadržaja, npr. izvođenje zaključaka u svezi useljavanja, promjene u načinu života, demografskih promjena i budućnosti Hrvata u Mađarskoj. Na višem stupnju se zahtijeva složenije, općenitije, apstraktivnije prezentiranje sveobuhvatnih pogleda i informacija, spoznavanje kauzalnosti, izvođenje zaključaka. Kandidat na srednjem stupnju svoje spoznaje o matičnoj domovini objektivno formulira i iznosi te ih obogaćuje svojim doživljajima i iskustvima. Na višem stupnju svoje spoznaje o Hrvatima u Mađarskoj povezuje sa spoznajama o matičnoj domovini, očituje suštinu i značaj veza između naše domovine i matične zemlje.

Tematski krugovi	Zahtjevi, primjeri
1. Povijesne spoznaje	<ul style="list-style-type: none">- Najstariji arheološki nalazi, antički grčki i rimski gradovi Hrvatske (npr. vučedolska golubica, homo neandertalis, Vis, Jadera).- Seoba Hrvata (VII. st.).- Vladavina dinastije Trpimirovića: Tomislav prvi hrvatski kralj, Zvonimirovo kraljevstvo- Krunidba Kolomana Mudrog za hrvatskog kralja, početak hrvatsko-mađarske državne zajednice koja traje do 1918. g.- Dubrovačka Republika.- Vladavina Matije Korvina; hrvatski majstori na dvoru Matije Korvina.- Hrvatska i Monarhija; Bitka kod Mohača. Borba protiv Turaka u 15. i 16. st. Nikola

	<p>Šubić Zrinski – junak Sigeta. Bitka kod Kisega i Nikola Jurisić branitelj tvrđave. Širenje reformacije u Hrvatskoj. Zrinski i Frankopani;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reforme u vrijeme vladavine Marije Terezije i Josipa II. - Hrvatska i Slavonska Krajina. - Sabor 1790. i pitanje nacionalnog jezika. - Južni dio Hrvatske pod upravom Francuza. - Hrvatski narodni preporod i ilirizam; 1847. Sabor je proglasio hrvatski jezik službenim jezikom. - Usporedba hrvatskog i mađarskog naroda na temelju povijesnih, političkih, gospodarstvenih, kulturnih i vjerskih dodira (npr. Bašćanska ploča - Tihanyi apátság alapítólevele, seljačka buna pod vodstvom Matije Gupca - Dózsa György féle parasztfelkelés, ilirizam, problem nacionalnog jezika, reformno doba). - Događaji Revolucije 1848/1849. - Hrvatsko-ugarska nagodba 1868. - Banovanje Khuena Héderváryja (1883.-1903). - hrvatska u Prvom svjetskom ratu. - Osnivanje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. - Borba za osamostaljivanje Hrvatske seljačke stranke i Stjepana Radića. - Drugi svjetski rat; Nezavisna Država Hrvatska - Hrvatsko proljeće - 1991.-1995. Domovinski rat. - Priznanje Republike Hrvatske (1992.) - Doselidba Hrvata u Mađarsku i njezini razlozi: bijeg ispred Turaka, plansko naseljavanje. - Društveni slojevi useljenih Hrvata: kmetovi, građani, plemići, crkvenjaci; njihovo gospodarstvo: zemljoradnja, stočarstvo, ribolov konjogojstvo, vrtlarstvo, vinarstvo i vinogradarstvo; zanatlije. - Uloga franjevacu u životu Hrvata: vjerski život, obrazovanje i kultura. - Zlatno doba Hrvata u Mađarskoj. - Negativni utjecaj Prvog svjetskog rata na Hrvate u Mađarskoj: mnogo žrtava, razbijen je dotada jedinstveni kulturni, civilizacijski i
--	---

	<p>gospodarstveni prostor, Hrvati u Mađarskoj su novom granicom presječeni od matičnog naroda.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Život Hrvata u Mađarskoj nakon Drugog svjetskog rata. - Uloga Hrvata u Mađarskoj u razvijanju dobrosusjednih veza između Republike Hrvatske i Mađarske. - Poznavanje zajedničkih povijesnih likova (npr. Zrinski, Ignjat Martinović, Batthyányjevi).
<p>2. Etnografske spoznaje</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Običaji i blagdani Hrvata u Mađarskoj: Božić, Nova godina, Uskrs, Došašće, Duhovi, Sveta Katarina, Sveti Nikola, Lucija, Vincekovo, Poklade – ophod buša, Svi sveti, Sveti Martin – krštenje mladog vina, Cvjetnica, Materice, Oci, Jurjevo, običaji vezani uz rođenje djeteta, svatova i mrtvaca (sahranu). - Narodna nošnja vezana uz blagdane. - Značenje i značaj blagdana. - Termini i simboli blagdana, način svetkovanja. - Tipična jela blagdana i način blagovanja. - Pjesme, ritmički tekstovi i čestiotke pojedinih blagdana. - Problem nasljeđivanja običaja i blagdana budućim naraštajima. - Narodna nošnja pojedinih etničkih skupina Hrvata i njihovi tipični motivi. Tkanine. - Etnolozi (npr. Đuro Šarošac, Stjepan Velin, Ruža Begovac, Đuro Franković), drvorezbari, etnografski tabori (likovne kolonije, kolonije drvorezbara). - Skupljači i izvođači narodnih umjetnina (npr. Balint Vujkov, Živko Mandić, Andrija Hideg, Kata Ražić, Marko Horvat). - Časopis Etnografija. - Narodni zanati/obrti i obrtnici: lončari, košarači, tkalci, kovači, mlinari, bačvari. - Zavičajne kuće, zbirke, etnosela. - Kulturna umjetnička društva (Luč, Baranja, Tanac); njihova djelatnost i značaj.
<p>3. Zemljopisne spoznaje</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Smještaj Hrvatske na europskom kontinentu. - Susjedne države Hrvatske.

	<ul style="list-style-type: none">- Osnovni podaci Hrvatske: površina, broj stanovnika, županije.- Reljef i klima Hrvatske.- Utjecaj reljefa i klime na prostorni razmještaj stanovništva i privredu.- Privredne grane Hrvatske.- Hrvatska – zemlja turizma – značaj Jadranskog mora (cestovni, zračni, željeznički i morski promet).- Uloga mađarskih Hrvata u promidžbi turizma Hrvatske.- Životinjski i biljni svijet Hrvatske.- Nacionalni parkovi i parkovi prirode Hrvatske; zajednički nacionalni park Duna – Drava.- Zaštita okoliša.- Gospodarska suradnja dviju država.- Značajni gradovi Hrvatske: Zagreb, Dubrovnik, Split, Zadar, Pula, Rijeka, njihove znamenitosti.- Mađarske veze Hrvatskih gradova (npr. Rijeka, Trogir, Zagreb, Dubrovnik, Biograd na moru).- Prostorni razmještaj hrvatskih etničkih skupina u Mađarskoj.- Regije Hrvata u Mađarskoj: gradaišćanski, pomurski, baranjski, bački, peštanski, podunavski.- Poznavanje imena naselja gdje obitavaju Hrvati na hrvatskom i mađarskom jeziku.- Gospodarenje mađarskih Hrvata do XX. st.(zemljoradnja, konjogojstvo, vrtlarstvo, vinogradarstvo, vinarstvo, stočarstvo).- Iseljavanj Hrvata u Ameriku, Englesku, Australiju i sl.- Utjecaj ubrzanja ekonomskog razvoja i njegove posljedice na domaće Hrvate: migracija, pojačanje industrijalizacije u odnosu na zemljoradnju.- Okućnica kao dopuna zarade (npr. uzgoj pilića, krastavaca, maline i kupine i sl.). Promjena ranijeg načina života, migracija u
--	---

	<p>gradove, izumiranje sela. - Postupno nestajanje okućnica.</p>
<p>4. Društvene spoznaje</p>	<p>Karakteristike temeljnih i većih društvenih veza pripadnika etničkih skupina.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Karakteristike i uloga zajedničkih organizacija koje jačaju narodnosnu svijest (dan sela/naselja, sportski programi, folklorni ansambli/KUD-ovi, tabori, književne večeri, kazališne predstave, oživljavanje običaja, natjecanja). - Obrazovni sustav Hrvata u Mađarskoj od početaka do danas. - Narodnosni obrazovni oblici u obrazovnom sustavu Hrvata u Mađarskoj, dvojezične ustanove, mogućnosti višeg obrazovanja u Mađarskoj i Hrvatskoj. - Hrvatske institucije i mediji u Mađarskoj (Pečuško hrvatsko kazalište, Croatica d. o. o., Hrvatski klub Augusta Šenoe, Sakralni muzej u Prisiki, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Hrvatski glasnik, Hrvatska kronika, Hrvatski radio, Radio Croatica, Hrvatski kalendar). - Predstavljanje kazališne družine, kulturne udruge, muzeja, zavičajne kuće, knjižnice koja djeluje u regiji ili naselju ispitanika. Sposobnost formuliranja kritičkog stava na temelju informacija i iskustava stečenih prilikom posjeta tih ustanova te suvislo iznošenje mišljenja u svezi toga. Formuliranje kritičkog stava na temelju informacija i iskustava stečenih prilikom posjeta tih ustanova te suvislo iznošenje mišljenja u svezi toga. - Formuliranje prijedloga u cilju održavanja i razvijanja narodnosnog identiteta. - Formuliranje mišljenja o tome koje su mogućnosti i prepreke komunikacije među kulturama te formuliranje prijedloga u cilju ostvarivanja komunikacije. - Načini prihvaćanja tolerantnog i demokratskog ponašanja, područja njegovog

	<p>ostvarivanja.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vjerski život Hrvata u Mađarskoj. Uloga vjere u stvaranju zajednice i u razvijanju identiteta te u njegovanju materinskog jezika. - Značaj kulturnog centra i odmarališta u Vlašićima. - Djelatnost Hrvatskog kluba Augusta Šenoae. - Djelatnost Sakralnog muzeja u Prisiki. - Djelatnost Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj. - Demografija Hrvata u Mađarskoj na temelju popisa pučanstva. - Uzroci asimilacije (migracija, način života, moda, gospodarski razvoj, odvajanje generacija) i njihove posljedice. - Civilne udruge i njihovo djelovanje. - Veze narodnosnih samouprava, ustanova civilnih udruga s matičnom domovinom i njihov značaj. - Djelatnost hrvatskih slikara i grafičara u Mađarskoj (npr. Stipan Kubatov, Lujo Brigović). - Utvrda, ljetnikovac, dvorac (npr. Veliki Tabor, Gornja Bistra, dvorac Keglevića, Trakošćan, Toma kurija Kovačevića u Zagrebu, ljetnikovac Sorkočevića, ljetnikovac Hanibala Lucića). - Istaknuti slikari Hrvatske (npr. Oton Iveković, Slava Raškaj, Miroslav Kraljević, Marino Tartaglia, Emanuel Vidović, Oton Gliha, Edo Murtić). - Krsto Hegedušić i naivno hrvatsko slikarstvo. - Ivan Meštrović istaknuti hrvatski kipar; njegove skulpture u hrvatskim gradovima (npr. Zagreb: Zdenac života, Povijest Hrvatske; Split: Grgur Ninski, Marko Marulić, Cavtat: Mauzolej obitelji Račić). - Istaknuta djela hrvatskih graditelja: Radovanov portal u trogirskoj katedrali, Crkva sv. Donata u Zadru, šibenska katedrala. - Hrvatski majstori u dvoru Matije Korvina: trogirski kipar Ivan Duknović: Budimska tvrđava, Diósgyőr; a splitski Luka de la Festa, Ivan
--	---

	<p>Grubanić, Petrar Trogiranin, Julije Klović.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zaštita spomenika. - Mađarske veze Janusa Pannoniusa (Ivana Česmičkog), Augusta Šenoe, Ivana Mažuranića, Miroslava Krleže.
<p>5. Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske narodnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Karakteristike pojedinih narječja (štokavsko, kajkavsko, čakavsko). - Književna djela domaćih i hrvatski spisatelja i pjesnaki pisanih na narječju te djela narodne književnosti na narječju (npr. Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Lajoš Škrapić, Josip Gujaš-Džuretin, Ivan Goran Kovačić, Drago Gervais, Dragutin Domjanić, Antun Gustav Matoš). - Uloga narječja i mjesnog govora u održavanju zajedničkog identiteta. - Hrvatski pisani jezični spomenici. - Izolacija i arhaičnost jezika hrvatske narodnosti; utjecaj mađarskog jezika na jezik hrvatske narodnosti. - Usporedba narječja s književnim jezikom, imenovanje razlika. - Poznavanje književnih djela čiji je temeljni motiv jezik (npr. Petar Preradović: Rodu o jeziku, Jezik roda moga, Jolanka Tišler: Kajkavska ruža). - Odnos razgovornog, državnog, materinskog jezika i narječja. - Dvojezičnost. - Djelatnost predstavnika budimskog hrvatskog franjevačkog kulturnog kruga : Lovro Bračuljević, Stjepan Vilov, Emerik Pavić, Matija Petar Katančić. - Značaj Miše Jelića. - Periodi književnosti Hrvata u Mađarskoj od 1918. do danas. Autori pojedinih perioda; karakteristike

	<p>pojedinih perioda.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utjecaj jugoslavenske književnosti na mađarske hrvatske pjesnike. - Drame Antuna Karagića i Ivana Petreša. - Djelatnost Mate Meršića Miloradića i Mate Šinkovića. - Djela Stipana Blažetina, Jolanke Tišler, Josipa Gujaša Džuretina, Marka Dekića, Matilde Bölc, Lajoša Škrapića, Đuse Šimare Pužarova, Mije Karagića; Stjepana Blažetina, Angele Šokac, Katarine Gubinski-Takač, Ladislava Gujaša. - Zajedničke i pojedinačne zbirke autora. - Značaj Narodnih novina i Narodnog kalendara u upoznavanju publike s djelima književnika. - Mađarski prijevodi domaćih hrvatskih pjesnika te značaj dvojezičnih zbirki u upoznavanju mađarske publike s djelima hrvatskih pjesnika. - Glavni motivi književnih djela pojedinih spisatelja i pjesnika. - Značaj ustanova i medija mađarskih Hrvata u održavanju materinskog jezika, u gajenju tradicija, jačanju identiteta. - Načini i mjesta gajenja materinskog jezika (npr. obitelj, odgojnoobrazovne ustanove, veze s matičnom domovinom, kazalište, mediji, sport, gospodarska suradnja, dan naselja).
<p>6. Graditeljstvo hrvatske narodnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Karakteristike stambenih zgrada i tipični građevinski materijali regija gdje obitavaju Hrvati. - Funkcionalne značajke građevina. - Građevine graditeljstva koje služe za ostvarivanje ciljeva zajednice (npr. kulturni dom, krčma, škola). - Namještaja i sredstava stambenih zgrada. - Namještaj i sredstva stambenih zgrada izrađeni ručnim radom (npr. tkanine, kreveti, košare, alati) te oni koje su od obrtnika

	<p>kupovali (npr. alati, posude).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utjecaj ubrzanja gospodarskog razvoja te odvajanja generacija na graditeljstvo, npr ranije se igrađivale ogromne kuće radi suživota više generacija koje su danas gotovo prazne – gospodarske zgrade su postale suvišne jer je prestao uzgoj stoke. - Negativne posljedice ekonomske recesije na način života Hrvata u Mađarskoj.
7. Glazba i plesna kultura hrvatske narodnosti	<p>Karakteristična narodna glazba, narodna pjesma i narodni ples za pojedine etničke skupine Hrvata u Mađarskoj; dječji plesovi – igre.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utjecaj mađarskih narodnih pjesama, glazbe i plesova na hrvatske. - Tipična narodna glazbala. - Vinko Žganec istraživač narodnih pjesam, Fran Kurelac sakupljač narodnih pjesama. - Hrvatski Folklorni ansambli, narodni zborovi i kulturna umjetnička društava koji djeluju u Mađarskoj; njihov značaj u očuvanju tradicija. - Narodne pjesme i plesovi vezani uz pojedine običaje. - Djelatnost tukuljskog muškog pjevačkog zbora.
8. Spoznaje o narodnosnoj politici	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj narodnosnog zakonodavstva prošlih desetljeća, njegov utjecaj na život narodnosti. - Važeći Zakon o pravima narodnosti (2011) i njegova sprovedba. - Narodnosni samoupravni sustav (mjesne i županijske samouprave). - Narodnosni izbori. - Djelovanje Hrvatske državne samouprave (HDS) i mjesnih hrvatskih samouprava. - Demokratski savez Južnih Slavena. - Djelovanje Saveza Hrvata u Mađarskoj. - Pozitivnosti postojanja i djelovanja Hrvatsko-mađarskog mješovitog odbora za suradnju. - Državne novčane potpore ustanovama, medijima i civilnim udrugama Hrvata u Mađarskoj.

	- Ostvarivanje kulturne autonomije Hrvata u Mađarskoj.
--	--

II. OPIS ISPITA

Dijelovi ispita

Srednji stupanj		Viši stupanj	
Pismeni ispit	Usmeni ispit	Pismeni ispit	Usmeni ispit
projekt	15 minuta	180 minuta	20 minuta
80 bodova	70 bodova	100 bodova	50 bodova

Pomagala koja se mogu koristiti na ispitu

	Srednji stupanj		Viši stupanj	
	Pismeni ispit	Usmeni ispit	Pismeni ispit	Usmeni ispit
Osigurava pristupnik	NEMA	NEMA	Jednojezični rječnik	NEMA
Osigurava nadležna institucija ispitnog povjerenstva	NEMA	Pomagala u svezi s označavanjem zadataka (slikovni, tiskani, odnosno elektronski nosači podataka)	NEMA	Pomagala u svezi s označavanjem zadataka (slikovni, tiskani, odnosno elektronski nosači podataka)

Javno se objavljuju

	Srednji stupanj		Viši stupanj	
	Pismeni ispit	Usmeni ispit	Pismeni ispit	Usmeni ispit
Materijal	NEMA	naslovi teza	NEMA	naslovi teza
Kada?	NEMA	sukladno pravnoj regulativi	NEMA	sukladno pravnoj regulativi

ISPIT SREDNJEG STUPNJA

Pismeni ispit (projekt)	Usmeni ispit 15 minuta	
Samostalna obrada jedne teme tijekom godine	Obrana projektne radnje	Razlaganje jedne teze
80 bodova	20 bodova	50 bodova

Pismeni ispit

Sadržajne i formalne karakteristike pismenog zadatka

Izrada jednog projekta zamjenjuje pismeni ispit.

Temu projekta pristupnik može izabrati od bilo koje od osam spoznajnih grupa obrađenih tijekom školovanja (Vidi Detaljne zahtjeve!), a koju pristupnik brani na usmenom ispitu.

Zahtjevi u odnosu na projekt:

U obimu od 10-20 stranica čija dužina teksta bez priloga, s veličinom slova od 12 i proreda od 1,5 iznosi najmanje 5 stranica. Opis projekta mora sadržavati: obrazloženje odabira teme, formulaciju hipoteza, odnosno postavljenih ciljeva, bibliografiju, podatke o stručnoj literaturi, opis prikupljanja podataka, razlaganje sadržajnog dijela teme, zaključke, osobne doživljaje.

Rad na projektu je, od izbora teme do njenog konačnog oblika, samostalan rad. Pristupnik tijekom izrade projektne radnje može tražiti pomoć konzulenta. Ako pristupnik više nema status učenika, a traži pomoć konzulenta, onda sam mora brinuti o konzulentu. Pristupnik koji ima status učenika može uzeti za konzulenta i strukovnog profesora. Pristupnik gotovu projektanu radnju predaje najkasnije do početka pismenog ispitnog roka.

Pristupnik za predstavljanje projektne radnje izrađuje zorni materijal ili kratki sažetak poput teza koji koristi tijekom ispita pri obrani projekta.

Vrednovanje

Za projektnu se radnu može dati ukupno 80 bodova. Vrednovanje učinka se obavlja primjenom središnje upute za vrednovanje i ispravljanje koja sadrži sljedeće opće kriterije za vrednovanje.

I. Sadržaj

- a) kompleksnost, pristup temi s više strana 30 bodova
- b) inovativni pristup temi 10 bodova
- c) prikaz bibliografije i stručne literature u svezi s temom 5 bodova

II. Proces izrade projekta

- a) prikaz faza projekta 5 bodova
- b) prikaz pojedinačnog istraživačkog rada 15 bodova

III. Forma

- a) jezična uobličenaost 8 bodova
- b) struktura, kvaliteta konačnog izgleda 7 bodova

Ukoliko je tekst znatno kraći od minimalne količine teksta (manje od 4 stranice), projektna radnja se ne može vrednovati.

Usmeni ispit

Sadržajne i formalne karakteristike niza teza usmenog ispita

Sadržajna struktura

Pristupnik u roku od 5 minuta predstavlja svoju projektnu radnju. U tu svrhu donosi sa sobom zorni materijal, sažetak teza. Nakon toga ima na raspolaganju 10 minuta za razlaganje svoje teze.

Sastavljanje niza teza ispita je zadaća nadležne institucije ispitnog povjerenstva. Niz teza se sastoji od 20 teza koje su sastavljene od četiriju obveznih spoznajnih grupa. (Povijesne spoznaje, Spoznaje o manjinskoj politici, Etnografske spoznaje, Spoznaje u svezi s jezikom hrvatske manjine). Omjeri tematskih krugova određuju se na osnovi težišnih točaka koje su afirmirane tijekom priprema za ispit, ali teze u cijelosti moraju pokriti sva četiri spoznajna kruga. Svaka od teza neka sadrži i jedan izvor u svezi s temom čija analiza također čini dio odgovora.

Vrednovanje

Najviša bodovna vrijednost ispitnog učinka iznosi 70 bodova. Unutar toga se za prezentiranje projekta može dati 20, a za razlaganje teze 50 bodova. Vrednovanje učinka se obavlja primjenom središnje upute za vrednovanje i ispravljanje koja sadrži sljedeće opće kriterije za vrednovanje.

Predstavljanje projekta - ukupno 20 bodova

- sažimanje projektne radnje s težnjom k bitnom 7 bodova
- tehnika prezentacije, način predstavljanja 5 bodova
- jezična uobličenaost 5 bodova
- zornost 3 boda

Vrednovanje usmene teze - ukupno 50 bodova

- sadržaj 25 bodova
- analiza izvora 10 bodova
- jezična uobličenaost 10 bodova
- struktura, gradnja odgovora 5 bodova

ISPIT VIŠEG STUPNJA

Pismeni ispit	Usmeni ispit
180 minuta	20 minuta
Esej	Razlaganje teze
100 bodova	50 bodova

Pismeni ispit

Sadržajne i formalne karakteristike pismenog zadatka

Na pismenom dijelu ispita višeg stupnja pristupnik mora na osnovi središnjih zadataka (birajući od tri zadana naslova) napisati esej od 600-700 riječi.

Pismeni ispit je zasnovan na detaljnim ispitnim zahtjevima. Pismeni dio ispita sadrži zadatak koji je zasnovan na osam spoznajnih grupa (Vidi Detaljne zahtjeve!) u svezi s kojima pristupnik suvislo razlaže o temi, potkrijepivši to svojim mišljenjem i reagirajući na izvore koji su zadani zadatkom.

Vrednovanje

Za cijeli se odgovor može dati najviše 100 bodova. Uputu za bodovanje sadrži uputa za vrednovanje i ispravljanje pismenog dijela ispita.

Usmeni ispit

Sadržajne i formalne karakteristike usmenog niza teza

Za usmeni ispit se izrađuje 10 središnje definiranih teza. Svaka se teza sastoji od dviju podteza. Podtezu „A” pristupnik izvlači iz tematskih krugova Povijesnih spoznaja i Spoznaja o manjinskoj politici, a tezu „B” izvlači iz tematskih krugova Etnografskih spoznaja i Spoznaja u svezi s jezikom hrvatske manjine. Unutar pojedinih nizova teza omjer tematskih krugova nije 50-50%, poneki tematski krug može biti naglašeniji. Za razlaganje tema dvaju izvučenih zadataka pristupnik ima na raspolaganju dva puta po deset minuta.

Vrednovanje

Najviša bodovna vrijednost učinka usmenog ispita iznosi 50 bodova. Na dvije podteze se može dati po 25 bodova. Vrednovanje učinka se obavlja primjenom središnje upute za vrednovanje i ispravljanje koja sadrži sljedeće opće kriterije za vrednovanje.

1. Podteza „A”:

- sadržaj 15 bodova
- struktura, gradnja odgovora 5 bodova
- jezična uobličenost 5 bodova

2. Podteza „B”:

- sadržaj 15 bodova
- struktura, gradnja odgovora 5 bodova
- jezična uobličenost 5 bodova”

25. Az R. Mellékletének HRVATSKI JEZIK I KNJIZEVNOST fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„HRVATSKI JEZIK I KNJIZEVNOST

I. OPIS I DETALJNI ZAHTJEVI MATURALNOG ISPITA KOMPETENCIJE

SREDNJI STUPANJ I VISI STUPANJ

Vjestina pravilne uporabe hrvatskog jezika: u govoru, razumijevanju i stvaranju teksta.

Poznavanje najznacajnijih oblika pismenog i usmenog izrazavanja.

Sposobnost jezičnog izrazavanja prilagođenog temi; pravilno pisanje, pregledni i citki rukopis.

Veza između književnosti kao umjetnosti i ljudskog društva. Mjesto hrvatske književnosti u svjetskoj književnosti; interpretacija književnih djela.

I. Razumijevanje teksta

- Sposobnost razumijevanja teksta: razumijevanje pisanog i govorenog teksta, poznavanje logičke i semantičke strukture određenog teksta.

- Poznavanje i uporaba tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora (rječnik, leksikon, enciklopedija, antologija, tisak, Internet, CD-ROM).

- Odabir i sistematizacija informacija adekvatno predmetu, funkciji i smjeru izrazavanja.

- Stvaranje osobnog stava na temelju informacija stečenih na različite načine.

II. Interpretacija književnih i inih tekstova

- Uporaba raznih postupaka razumijevanja teksta prilagođeno vrsti (književnoj vrsti) i aspektu: književnoumjetnički, publicistički, znanstvenopopularni tekstovi; uspoređivanje i interpretacija tekstova prilagođeno vrsti (književnoj vrsti), načinu izrazavanja i strukturi.

- Prepoznavanje, razumijevanje i prezentiranje kako književnost izražava iskustva, doživljaje i misli raznih ljudi i razdoblja.

- Objektivno, odnosno i unosenjem subjektivnih crta, reagiranje u raznim pismenim i usmenim oblicima na pročitano, uzimajući u obzir norme vrste teksta i adresata.

III. Pismeno stvaranje teksta

- Formuliranje osobnog mišljenja o različitim temama i vrstama, odgovarajućom preciznošću.

- Stvaranje tekstova tipa obavijesti, argumentacije, eseja, o zadanoj temi: kulturno nasljeđe Hrvata u Mađarskoj, donošenje odluka u svakidašnjem životu, ljudske veze, moralna pitanja, osjećaji, tipovi problema današnjice, masovna komunikacija).

- Poznavanje tehnike stvaranja raznih tekstova i njihovih obilježja te njihova uporaba; samostalno ispravljanje pravopisnih pogrešaka i grešaka u formuliranju i konstruiranju teksta (posjedovanje sposobnosti samokontrole).

- Primjena normi standardnog jezika, pravilna primjena pravopisnih pravila korištenjem pravopisa i bez njega. Citko pisanje.

- Formuliranje dojma, doživljaja, mišljenja, osobnog stava nastalog na temelju umjetničkog djela (poezija, proza, kazališni doživljaj, film, graditeljstvo, glazba).

- Primjena sadržajnih i jezičnih normi službenih tekstova (istupanje, natjecaj, pismo, autobiografija, zamolba i sl.).

IV. Govor, usmeno stvaranje teksta

- Jasno gradeno i na bitno svedeno samostalno izlaganje prilagodeno jezičnoj normi govorne situacije, vrste, teme i adresata.
- Dokazivanje retorike sposobnosti izvođenjem memoriranog teksta (leksik, riječni i rečenični naglasak, intonacija, stanka, jčina tona, boja tona, tempo govora).

V. Koristenje pojmova

- Poznavanje jezičnih i književnih pojmova, njihova pravilna primjena u usmenom i pismenom izražavanju.
- Dokazivanje primjerima da učenik razumije povezanost pojmova i promjenu njihovog značenja.

Samo na visoj razini

- Određivanje i uspoređivanje pojmova i u povijesnom kontekstu.

TEMATSKI KRUGOVI HRVATSKI JEZIK

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Visi stupanj
1. Čovjek i jezik	Postanak jezika i govora, njegova uloga u ljudskim kontaktima. Cinitelji i funkcije priopćavanja. Jezični i nejezični kod komunikacije. Jezik i govor. Jezik kao sustav koji je u stalnoj promjeni. Jezik kao sustav znakova. Jezični znakovi (oznacitelj/izraz, oznacnik/sadržaj). Materinski jezik, strani jezik, dvojezičnost. Razlike između hrvatskog i mađarskog jezika (npr. drugi tip jezika).	Uloga gesta, mimike i ostalih tjelesnih znakova u ljudskim kontaktima, na temelju primjera. Karakteristike umjetničkog jezika (estetska funkcija jezika). Razni znakovni sustavi (matematički i prometni znakovi, piktogrami, simboli).
2. Povijest hrvatskoga jezika	Mjesto slavenskih jezika u porodici indoeuropskih jezika. Podjela slavenskih jezika (praslavenski i staroslavenski jezik; zapadnoslavenski, južnoslavenski i istočnooslavenski jezici). Glavna razdoblja povijesti hrvatskog jezika (prijelaz na latinicno pismo, hrvatska leksikografija, rad na jedinstvenom književnom jeziku, počeci hrvatskog standardnog jezika, zalaganje iliraca da hrvatski jezik postane službenim jezikom, podređenost hrvatskog jezika srpskomu, „Deklaracija”). Pisani spomenici: Bascanska ploča, Red i zakon, Sibenska molitva, Marijin plac. Glagoljica, cirilica i latinica. Razvoj književnog jezika. Skrb za jezičnu čistocu i pravilnost. Jezični purizam i jezična kultura (norme standardnog jezika, jezični savjetnik).	Prve hrvatske gramatike i rječnici. Promjene u glasovnom sustavu hrvatskog jezika. Jezik, kultura i politika. Značaj Kratke osnove Ljudevita Gaja. Pravopisne rasprave među suvremenim jezikoslovcima (npr. etimologijski ili fonetički pravopis).

3. Jezik i društvo	<p>Drustvena (vremenska) i podrucna raslojenost leksika (strucno nazivlje, zargonizmi, regionalizmi).</p> <p>Raslojenost suvremenog hrvatskog jezika: razgovorni jezik, narjecja, regionalni jezik.</p> <p>Odnos knjizevnog jezika i narjecja. Hrvatska narjecja u Madarskoj.</p> <p>Utjecaj informacijskog društva na uporabu jezika i na jezično općenje (npr. stvaranje teksta računalom, komunikacija na internetu, elektronsko dopisivanje)</p>	<p>Promjene u suvremenom hrvatskom jeziku.</p> <p>Utjecaj informacijskog društva na jezičnu uporabu (jezgrovitost kratkih pisanih poruka (SMS), elektronično dopisivanje).</p> <p>Utjecaj mađarskog jezika na jezik Hrvata u Mađarskoj.</p> <p>Glavne značajke najmanje jednog narjecja.</p>
4. Jezične razine A) Fonetika	<p>Glasovni sustav hrvatskog jezika.</p> <p>Tvorba glasova: nastanak glasova i govorni organi.</p> <p>Pravilna tvorba i izgovor glasova c, c, d, dz, lj i samoglasničkog r.</p> <p>Razlike u glasovnom sustavu hrvatskog i mađarskog jezika.</p> <p>Podjela glasova.</p> <p>Poznavanje glasovnih promjena (nepostojano a, alternacija l/o, palatalizacija, sibilizacija, prijeglas, jotacija, asimilacija po zvučnosti, asimilacija po mjestu tvorbe), njihova svjesna i pravilna primjena u usmenoj i pismenoj uporabi jezika.</p> <p>Pravilna uporaba alternacije ije/je/e/i.</p> <p>Pravilno naglasavanje riječi.</p> <p>Dokazivanje razlikovne funkcije naglasaka na temelju primjera.</p>	<p>Bogatstvo glasovnog sustava narjecja.</p> <p>Neke promjene u glasovnom sustavu hrvatskog jezika u njegovom povijesnom razvoju (npr. jer (b), jor (b), jat (e), nazali).</p> <p>Alterniranost osnove; glasovne promjene u osnovi i korijenu riječi.</p> <p>Alternacija ije/je/e/i u silabickoj versifikaciji.</p>
B) Morfologija	<p>Razdioba morfema (korijen, osnova, nastavci) po značenju, položaju i funkciji; njihova uloga u građenju oblika. Tvorba riječi od određenih vrsti.</p> <p>Vrste riječi. Podjela riječi po vrstama.</p> <p>Gramatička obilježja punoznačnih riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, način).</p> <p>Podjela imenica i njihova deklinacija.</p> <p>Značenje zbirnih imenica, njihova deklinacija i sročnost.</p> <p>Vrste pridjeva i njihova dvojaka deklinacija. Komparacija pridjeva.</p> <p>Vrste brojeva i njihova promjena.</p> <p>Sročnost brojeva i imenskih riječi u padežu.</p> <p>Podjela glagola; vrste glagola.</p> <p>Vrste priloga i njihovo značenje. Uloga prijedloga i njihova rekcija. Pravilna uporaba prijedloga <i>k(a)</i> i <i>s(a)</i>. Uloga veznika, usklika i riječica u recenicima.</p> <p>Razlike u podjeli vrsta riječi, u recenicima dijelovima i njihovim izrazajnim sredstvima.</p>	<p>Osnovni i oblični nastavci (nastavci za tvorbu imenica i glagola).</p> <p>Učestalost uporabe aorista i imperfekta u svakidasnjem govoru i u književnoumjetničkom stilu.</p>

	<p>Pravopis pojedinih vrsti riječi. Razlike u hrvatskom i mađarskom pravopisu.</p>	
C) Spojevi riječi	<p>Paradigmatski i sintagmatski odnosi u rečenici (spojevi riječi). Prepoznavanje veza između rečeničnih dijelova i rekcije.</p>	
D) Sintaksa	<p>Gramatičko ustrojstvo rečenice. Članjivost rečenice (raščlanjene i neraščlanjene rečenice, potpune i eliptične rečenice). Rečenica i iskaz. Ciljna usmjerenost rečenica (izjavna, upitna, usklicna, zapovjedna). Recenični dijelovi (subjekt, predikat, objekt, atribut, apozicija) i njihova izrazajna sredstva. Sročnost (prema broju, licu i rodu). Modalnost. Recenična uloga pojedinih vrsta riječi. Npr. imenice i pridjevi u opisu (nominalni stil), glagoli u pripovijedanju (dinamizam), uloga zamjenica (zamjenjivanje imenskih riječi). Proste i složene rečenice. Interpunkcijski znakovi u rečenici i tekstu.</p>	<p>Obavijesno ustrojstvo iskaza i red riječi. Stilistička uloga obrnutog reda riječi (inverzija).</p> <p>Znacenje prezenta i perfekta u rečenici: prava i sadasnjost i pripovjedacki prezent, pravi perfekt, izrazavanje buducnosti prezentom i perfektom, svevremenski prezent i perfekt.</p>
E) Tekst	<p>Pisani i govoreni tekst. Upoznavanje strukture raznih privatnih i službenih tekstova, stvaranje službenih tekstova. Tipovi i karakteristike eseja, etape pisanja eseja. Izražavanje misli i osjećaja iz različitog stajališta. Tipovi teksta potrebnih za dalje učenje, za zapošljavanje (npr. molba, životopis, natječaj, službeno pismo, ovlaštenje/punomoć, istupanje/primjedba/osvrt). Uporaba informacija adekvatno zadaći, stvaralačkoj svrsi i etičnosti. Uloga pozivnice, čestitke, zahvalnice i izražavanja sućutui u društvenom općenju. Monolozi i dialozi (npr. predavanje, rasprava). Jezik reklama, pogreške u tim tekstovima.</p>	
5. Leksikologija	<p>Pojam rječnickog blaga. Aktivno i pasivno rječnicko blago. Razlozi promjene leksika. Nacini obogacivanja rječnickog blaga (leksicko posuđivanje, raspad viseznacnosti, tvorba riječi, srastanje i preobrazba). Tvorbeni nacini (prefiksalna, sufiksalna, prefiksarno-sufiksalna i slozeno-</p>	<p>Stilistička vrijednost historizama, arhaizama, lokalizama, regionalizama, dijalektizama, kolokvijalizama, zargonizama, vulgarizama, stranih riječi i frazema.</p>

	<p>sufiksna tvorba).</p> <p>Onomastika (osobna imena, nadimci, etnonimi i toponimi).</p> <p>Sigurnost u uporabi jednojezičnih i visejezičnih rječnika.</p>	
6. Stil i značenje	<p>Pojam stila.</p> <p>Stil u svakodnevnoj uporabi jezika, u stručnom jeziku i lijepoj književnosti.</p> <p>Funkcionalni stilovi hrvatskog jezika i njihove karakteristike.</p> <p>Glavne značajke književnoumjetničkoga, publicističkoga, znanstvenoga, administrativno i razgovornoga stila.</p> <p>Uporaba riječi i njihova stilska vrednota (stilemi).</p> <p>Jednoznačnost i viseznačnost riječi (jednoznačnice, viseznačnice, sinonimi, homonimi, homografi).</p> <p>Dva načina postanka prenesenoga značenja (metafora, metonimija).</p> <p>Osnovno i prvotno značenje.</p> <p>Denotativno/osnovno i konotativno/izvedeno značenje.</p> <p>Podrumljeno i individualno značenje.</p> <p>Poznavanje rječnika i njihovih znakova.</p> <p>Stilska sredstva slikovitog izraza i njihovo djelovanje.</p> <p>Upućenost u povijest stilova na temelju poznavanja stilskih razdoblja i smjerova.</p>	<p>Veza jezika i stila. Odnos književnog jezika i žargona.</p> <p>Frazeološki izrazi i njihova uloga u svakodnevici i umjetničkoj jezičnoj uporabi.</p> <p>Objasnjeno postanka nekoliko frazeoloških izraza s navođenjem primjera. Promjena značenja riječi.</p> <p>Varijante stila i norme u pojedinim razdobljima na temelju primjera.</p>
7. Retorika	<p>Retorika kao umjetnost uvjeravanja sugovornika.</p> <p>Glavni jezični kriteriji i kriteriji ponašanje prilikom javnog govora.</p> <p>Kriteriji kulturne rasprave i iznošenja sopstvenog suda/mišljenja.</p> <p>Osobine/vrline i zadaće govornika.</p> <p>Komunikacijske funkcije govorničkog teksta.</p> <p>Prikupljanje, raspoređivanje građe i formuliranje i izvođenje teksta.</p> <p>Dokazivanje, sastavljanje argumenata, logika i tehnika dokazivanja; razmjestaj dokaza.</p> <p>Metode pobijanja.</p> <p>Sastavljane predavanja, ispitnog odgovora.</p> <p>Sredstva efektivnog predavanja.</p> <p>Službeno iznošenje mišljenja, uzimanje riječi u danoj situaciji.</p> <p>Monolozi (predavanje, govor).</p>	<p>Značaj retorike i društvene prilike/situacije njene uporabe.</p> <p>Retorika kao znanost govorničkog umijeća.</p>

Zahtjevi srednjeg stupnja su obvezatni i na visem stupnju.

POJMOVI

SREDNJI I VISOKI STUPANJ

Pojmovni zahtjevi visokog stupnja istaknuti su kurzivom.

ciljna usmjerenost recenica, modalnost

dvojezicnost

ekspresivnost, eufemizam, evokacija, arhaizacija, nekrotizam, *poetizam* gesta

indoeuropski jezici

interpunkcijski znakovi: crtica, zagrada, dvotočje, točka sa zarezom, navodnici

intonativna sredstva recenice i teksta

izrazajna sredstva stilskih smjerova

jezicna norma

jezicni zakom

jezicni znak, znakovni sustav

komunikacija, cinitelji i funkcije komunikacijskog procesa

metafora

morfem: korijen, osnova, nastavci

onomatopeja, aliteracija, anazabman

pisani spomenici, publicisticke vrste: vijest, izvjestaj, intervju, reportaza, *recenzija*, kritika

raslojenost leksika: podrucna, funkcionalna i vremenska; standard, razgovorni jezik, knjizevni jezik, narjecje, regionalni jezik, strucni jezik, zargon

razdoblja povijesti hrvatskog jezika

recenicno ustrojstvo: prosta recenica, slozena recenica, zavisno i nezavisnoslozena recenica

red rijeci: osnovni, obilježeni, automatizirani; obavijesno ustrojstvo recenice: poznati i novi elemem propcenja samoglasnik, suglasnik, njihova tvorba; glasovne promjene

slavenski jezici: zapadnoslavenski, juznoslavenski, istocnoslavenski; praslavenski i staroslavenski jezik

slojevi rijeci: rijeci nastale od hrvatskih, usvojenice, tudice

spojevi rijeci i njihove vrste

srocnost

stil, stilem

stilske figure: ponavljanje, lirski paralelizmi, antiteza, nabrajanje, gradacija, hiperbola

tekst, jedinice teksta: ulomak, kontekstualno znacenje

tip teksta: opis, pripovijedanje, objasnjenje, dijalog, monolog, zamolba, autobiografija, natjecaj, sluzbeno pismo, istupanje, informacija, trazenje savjeta, oblici uctivosti, prikaz, zahvalnica, pozivnica, sazalnica

tropi: metafora, metonimija, poredenje, alegorija, simbol

tvorbeni nacini: tvorba rijeci, leksicko posudivanje, raspad viseznacnosti

usmeno i pismeno izrazavanje, javna i privatna jezicna uporaba

ustaljeni izrazi: izreka, poredbena izreka, krilatica, poslovica

vrste rijeci

znacenje: znacenje rijeci, denotativno i konotativno znacenje, osnovno/rjecnicko i kontekstualno znacenje

znacenje rijeci: jednoznacnice, viceznacnice, homonimi, sinonimi, antonimi, homografi

TEMATSKI KRUGOVI

HRVATSKA KNJIZEVNOST

TEME	RAZINA ISPITA	
	Srednji stupanj	Visoki stupanj
Autori i djela Zivotna djela	<p>Marin Drzic, Petar Preradovic, August Senoa, Silvije Strahimir Kranjcevic, Antun Gustav Matos, Miroslav Krleza, Tin Ujevic, Josip Gujas Dzuretin.</p> <p>Glavne Cinjenire zivota spisatelja.</p> <p>Karakteristicne tocke privrzenosti spisatelja regiji/podrucju i kulturnom uzoru. Glavne znacajke knjizevnog opusa. Imenovanje nekolicine suvremenika spisatelja.</p> <p>Veze izmedu knjizevnih djela (teme, zivotne situacije, vrste, nacin izrazavanja, karakteristicni motivi).</p> <p>Interpretacija glavnih umjetnickih djela.</p> <p>Smjestaj određenog knjizevnog djela u knjizevni opus i u razdoblje.</p> <p>Izvođenje memoritera.</p>	<p>Glavne teme i problemi pojedinih razdoblja.</p> <p>Zbirke (teme, motivi, aspekti raspodjele/odabira).</p> <p>Smjerovi i drugi utjecaji koji su određivali knjizevni opus spisatelja.</p> <p>Cinjenire (utjecaji, paralele svjetske knjizevnosti) vezani uz prikaz, interpretaciju.</p> <p>Veze s madarskom knjizevnoscju.</p> <p>Mjesto i utjecaj autora u knjizevnoj tradiciji.</p>
Portreti	<p>Ivan Mazuranic, August Senoa, A. B. Simic, Miroslav Krleza, Vladimir Vidric, Dragutin Tadijanovic, Ranko Marinkovic, Dobrisa Cesaric, Vesna Parun.</p> <p>U okviru nekoliko karakteristika zivotnog opusa predstavljanje, interpretacija 1-2 lirskih djela i/ili jednog proznog, dramskog djela, npr. na temelju epohalnog stila, teme, književne vrste, kompozicije, tipičnih motiva.</p>	<p>Veza knjizevnog roda, vrste, stila knjizevnog djela sa stilskim, idejnim smjerovima i epohalnim stilom određenog razdoblja. Utjecaj knjizevnog djela u knjizevnoj tradiciji.</p> <p>Orijentacija u razdoblju te u književnoj tradiciji.</p>
Način viđenja	<p>Marko Marulic, Petar Preradovic, Ivan Gundulic, Ksaver Sandor Gjalski, Vjenceslav Novak, Ante Kovacic, Ivan Goran Kovacic, Miroslav Krleza, Jure Kastelan, Josip Pupacic.</p> <p>Predstavljanje karakteristika načina viđenja svijeta i načina izražavanja na temelju interpretacije 1-2 književna djela.</p> <p>Interpretacija memoriranog teksta.</p>	<p>Karakteristike društvenog i obiteljskog romana i na temelju primjera iz svjetske književnosti.</p> <p>Karakteristike analitičke drame na temelju Krležine drame Gospoda Glembajevi.</p> <p>Interpretacija 2-3 lirskih i/ili 1-2 epskih odnosno dramskih djela slobodno biranog autora u kontekstu učenja/teorija/ smjerova razdoblja.</p> <p>Etičko, estetsko i filozofsko viđenje u djelima postavljenih problema.</p> <p>Uporaba memoriranih tekstova prilikom interpretacije djela.</p>
Interpretacija djela	<p>Interpretacija 2-3 lirskih i/ili 1-2 epskih djela barem jednog autora.</p> <p>Predstavljanje knjizevnih djela isticanjem njihovih bitnih karakteristika.</p>	<p>Interpretacija nekoliko pjesama nekog pjesnika, 1-2 književnih djela kojeg dramskog ili proznog spisatelja.</p> <p>Usporedba knjizevnih djela sa smjerovima razdoblja.</p>

	Knjizevna vrsta, tema, motivi, kompozicija, jezik knjizevnog djela. Po slobodnom izboru jedan spisatelj iz nedavne prošlosti knjizevnosti Hrvata u Madarskoj.	
Iz suvremene knjizevnosti	Najvažnije karakteristike i književne vrste hrvatske suvremene književnosti. Predstavljanje 1 književnog djela 1 autora.	Karakteristike knjizevnog jezika na temelju primjera (prisutnost kolokvijalizama i zargonizama i sl. u suvremenoj hrvatskoj knjizevnosti). Interpretacija izabranog djela.
Svjetska knjizevnost	Tradicija europske knjizevnosti: antička knjizevnost i Biblija (knjizevne vrste, teme, motivi, životne situacije, tipovi junaka). Karakteristike jednog razdoblja predstavljanjem njegovog tipičnog predstavnika (srednji vijek, renesansa, barok, prosvjetiteljstvo, romantika, realizam, avangarda, XX. stoljeće). Npr. Balzac: Otac Goriot - realizam. Baudelaire - francuska simbolistička poezija.	Poznavanje karakteristika razdoblja. Navođenje po dva spisatelja po razdobljima. Napomena: Učenici koji madarski jezik uče kao strani jezik stoga ne uče strapa knjizevnost unutar madarske obvezatni su predstaviti po slobodnom izboru dva prozna ili dramska djela i navesti karakteristike razdoblja u kojem su nastala.
Razdoblja, povijest stilova	Prikaz sličnosti i različitosti u tematici i načinu izražavanja barem dviju grana umjetnosti barem jednog razdoblja. Npr. religioznost srednjovjekovne knjizevnosti. Stilska obilježja baroknog slikarstva i knjizevnosti. Prikazi barokne kicenosti u knjizevnosti i slikarstvu. Klasicistička kompozicija. Ideje hrvatskog preporoda u književnim djelima.	Prikaz sličnosti i različitosti u tematici i načinu izražavanja barem u dvije-tri grane umjetnosti. Komparacija pojedinih razdoblja (npr. renesansa i barok). Reakcija razdoblja na prethodno (npr. razlike između romantizma i realizma: okretanje iz prošlosti prema sadašnjosti, umjesto izdvojenih pojedinaca u književna djela ulazi svakodnevni obični čovjek).
Interpretacijska razina Povijest knjizevnosti	Glavne značajke razdoblja hrvatske knjizevnosti: Karakteristike hrvatske knjizevnosti, humanizam, renesansa, barok i prosvjetiteljstvo. Hrvatski preporod (ilirizam) i hrvatski romantizam. Senoino doba (protorealizam). Glavne karakteristike i teme hrvatskog realizma. Modernizam, modernistički smjerovi u hrvatskoj knjizevnosti (dekadencija, parnasizam, simbolizam, impresionizam, secesija) - način života, pjesnička sudbina, pjesnički izraz, književne vrste. Hrvatska knjizevnost od modernizma	Počeci hrvatske pismenosti (Crnorizac Hrabar: Traktat o pismenima). Utjecaj talijanske renesanse na hrvatsku renesansnu knjizevnost (npr. Petrarca). Razlozi nastanka novih književnih sredista u baroku (sjeverna Hrvatska). Sličnosti između hrvatskih i madarskih nastojanja (nacionalna neovisnost, nacionalni jezik). Hrvatski i madarski povijesni roman (August Senoa i Eötvös József) Utjecaj ruskih realističkih spisatelja (npr. Turgenjev) na hrvatski realizam. Eugen Kumičić i hrvatski naturalistički roman (Eugen Kumičić: O romanu). Utjecaj francuskog simbolizma (npr. na A. G. Matosa). Pjesničko stvaralaštvo Vladimira Vidrica. Socijalno pjesništvo Dobriše Cesarica.

	<p>do 50-ih godina XX. stoljeca (avangarda, ekspresionizam, realisticke teme, socrealizam, ruralitet, regionalizam).</p> <p>Druga moderna u hrvatskoj knjizevnosti (1952.-68.):</p> <p>Usmjeravanje na zavicaj kao karakteristicna tematika, obiljezja djela pisaca okupljenih oko casopisa Krugovi.</p> <p>Periodi povijesti knjizevnosti Hrvata u Madarskoj prikazivanjem po jednog knjizevnog djela.</p>	<p>Slicnosti izmedu Jame Ivana Gorana Kovacica i pjesnistva Miklósa Radnótija.</p> <p>Vesna Krmpotic: Djetetu u utrobi Mak Dizdar: Modra rijeka</p>
Tematsko-motivska interpretacija	<p>Anticki, biblijski i drugi motivi u hrvatskoj knjizevnosti:</p> <p>npr. biblijski motivi u pjesmama Silvija Strahimira Kranjcevic.</p> <p>Motiv prolaznosti u epskim djelima Ivana Gundulica.</p> <p>Motiv cvijeca u Matosevom stvaralastvu.</p> <p>Motiv dolaska u Krlezinim djelima.</p> <p>Motiv smrti u pjesmama A. B. Simica.</p> <p>Motiv ljubavi od petrarkizma do modernizma.</p> <p>Zadatak pjesnistva od romantizma do suvremene knjizevnosti.</p> <p>Domoljublje i borba za slobodu u pojedinim razdobljima hrvatske knjizevnosti.</p>	<p>Smisao ljudskog zivota u raznim razdobljima.</p> <p>Motiv grijeha i kajanja u djelima hrvatske knjizevnosti.</p> <p>Motiv bola u Vidricevoj poeziji.</p> <p>Tradicionalne (opceljudske) teme u hrvatskoj knjizevnosti.</p> <p>Razlika izmedu nacira izrazavanja određenih tema u pojedinim razdobljima kod pojedinih knjizevnika.</p> <p>Socijalna tematika u hrvatskoj knjizevnosti.</p> <p>Hrvatski krajevi u djelima hrvatskih knjizevnika.</p> <p>Slicnosti i razlike u hrvatskoj i madarskoj knjizevnosti u temama: borba za nacionalni jezik i nacionalnu neovisnost.</p>
Knjizevne vrste, poetika	<p>Tipicne knjizevne vrste pojedinih razdoblja, navodenjem primjera.</p> <p>Npr. renesansna komedija, budnica u romantizmu, realistički roman, domoljubna poezija romantizma.</p> <p>Analiza knjizevnih djela iz poetskog aspekta, komparacijska analiza djela.</p> <p>Analiza knjizevnog djela na temelju povezanosti teme i knjizevne vrste, knjizevne vrste i kompozicije.</p> <p>Karakteristike novela ugodaja Ksavera Sandora Dalskog npr. preko analize novele Na Badnjak.</p> <p>Oblici diskurzivnog knjizevnog roda (putopis, zivotopis, dnevnik).</p> <p>Karakteristicne pjesnicke slike i stilisticka sredstva u pojedinim razdobljima hrvatske knjizevnosti.</p> <p>Prikaz pripovjedne tehnike u hrvatskim novelama i romanima pomocu jednog knjizevnog djela.</p>	<p>Imenovanje i usporedba djela iste knjizevne vrste nastalih u raznim razdobljima (npr. razvoj hrvatskog povijesnog romana od Senoe do Nehajeva, raznolikost novela u XIX. i XX. stoljecu).</p> <p>Utjecaj svjetskog baroknog epa na hrvatski ep (Tasso - Gundulic)</p> <p>Soneti Antuna tustava Matosa u kontekstu svjetske knjizevnosti.</p> <p>Prikaz karakteristika slobodnog soha preko djela po slobodnom izboru.</p> <p>Kronoloski slijed dogadaja i njegovo razbijanje na temelju primjera.</p>
Regionalna kultura, usmena knjizevnost	<p>Autori privrzeni lokalnoj sredini, regiji, rodnom mjestu: - Dinko Simunovic: Muljika; hrvatsko dijalektalno</p>	<p>Karakteristike dijalektalnog pjesnistva Hrvata u Madarskoj.</p>

	<p>pjesništvo - Dragutin Domjanić: Bele roze; prikazi hrvatskih predjela i regija u književnim djelima (npr. Ksaver Sandor Dalski: Perillustris ac Generosus Cintek, jedna pjesma Matilde Bölcs, Jolanka Tisler: Kajkavska ruža).</p> <p>Osnovne karakteristike i književne vrste usmene književnosti; utjecaj usmene književnosti na umjetničku književnost; prikaz po jednog karakterističnog djela. Npr. pjesme uz razne običaje, brojalice, njihova versifikacija, karakteristične pjesničke slike, motivi.</p> <p>Karakteristike usmene književnosti u pjesmama hrvatskih petrarkista.</p> <p>Prikaz usmene književnosti Hrvata u Madarskoj na osnovi jednog karakterističnog djela.</p> <p>Za memoriranje: 1-2 narodne pjesme, odlomci.</p>	<p>Usmena književnost i romantizam.</p> <p>Narodni izrazi i pjesničke slike usmene književnosti u epu Ivana Mazuranica: Smrt Smail-age Cengica.</p> <p>Madarski junaci (Hunjadijevi, Zrinski, Svilojević) u hrvatskim narodnim epskim pjesmama.</p> <p>Sakupljaci narodne bastine Hrvata u Madarskoj (Duro Franković, Zivko Mindić, Duro Sarosac, Vinko Zganec).</p>
--	---	--

Zahtjevi srednjeg stupnja su obvezatni i na visem stupnju.

POJMOVI

SREDNJI I VISOKI STUPANJ

Pojmovni zahtjevi visokog stupnja istaknuti su kurzivom.

absurd

antika

apokrifi

Biblija: Stari i Novi zavjet; Petoknjžje, psalam, evanđelje, parabola, prvi grijeh, potop, babilonska kula, savez, kanonizacija

didaktičnost

dikcija, upravni i neupravni govor

diskurzivne vrste: putopis, životopis, dnevnik

drama: dikcija, situacija, konflikt, tragični junak, prizor, čin, didaskalije, komedija situacije, komedija karaktera, rekviziti, pozornica, kazališni oglas, dijalog, monolog, ekspozicija, zaplet, kulminacija, rješenje, prolog, epilog dramske vrste: tragedija, komedija, tragikomedija; analitička drama, absurдна drama, *prikazanja*, *moralitet*, pastorala, farsa, maskerata

epohalni stil, stilski smjer, antička književnost, srednjovjekovna književnost, humanizam, renesansa, reformacija, protureformacija, barok, rokoko, klasicizam, sentimentalizam, preromantika, romantizam, naturalizam, parnasizam, simbolizam, *impresionizam*, *secesija*, avangarda, *futurizam*, ekspresionizam, *nadrealizam*, modernizam

epska kompozicija

epsko pjesništvo

epске vrste: anegdota, balada, pripovijetka, (*novela ugodaja*), ep, poema, legenda, narodna pripovijetka, mit, novela, parabola, roman, *ispovijest*, roman u stihovima

estetska vrednota

estetsko djelovanje

groteska

harmonija (sklad), disharmonija, napetost, retardacija

humor, ironija, podrugljivost

kaligram
karakter, karakterizacija, novela karaktere, drama karaktere
katarza
kazaliste, cinitelji kazalishnog dojma
knjizevna tradicija
knjizevni rod: lirika, epika, drama, diskurzivni; knjizevna vrsta
knjizevno razdoblje, *knjizevna kritika, teorija knjizevnosti*
kult
kulturnopovijesno razdoblje
lirika: subjektivnost, lirski subjekt
lirske vrste: stare lirske vrste: oda, elegija, himna, ditiramb, epigram, epistola, idila, epitaf;
programska pjesma (arspoetika), slobodni stih, pjesma u prozi, sonet, davorija, budnica, *gazela*
masta, asocijacija
mitologija, mit
nacionalni ep
oblici pjesnickog izraza: tropi i figure: metafora, metonimija, personifikacija, alegorija, simbol, *eufemizam*, epitet, antiteza, asonanca, aliteracija, anafora, epifora, gradacija, onomatopeja, poredba, hiperbola, inverzija, oksimoron, polisindeton
oblici pripovjedackog postupka: pripovijedanje, opis, dijalog, unutarnji monolog
petrarkisti
pjesnicki stav, pjesnicka uloga
poetizacija, stiliziranost, alegorijsko i simbolichno prikazivanje
povijest knjizevnosti
pripovjedac, aspekt pripovjedaca
proza u trapericama
razdoblje; ilirizam
rima, vrste rima: parna rima, nagomilana rima, obgrljena rima, ukrstena rima
ritam, melodioznost
struktura, kompozicija, forma
svjetska knjizevnost, crkvena knjizevnost
tema, motiv
tipovi junaka
tipovi romana: obiteljski romana, drustveni romana, povijesni romana, zivopisni romana, *roman eseja*, roman u pismima, psiholoski roman, pustolovni roman, *pikareskni roman, idejni roman*
trubadursko pjesnistvo
umjetnicko djelo, primanje umjetnickog djela, interpretacija
usmena knjizevnost, umjetnicka knjizevnost
usmenost, pismenost
versifikacija: kvantitativna i silabicko-tonska versifikacija; stih, strofa, vrste stihova, vrste strofa, *heksametar, pentametar, distih*
pjesnistvo trubadura
svjetovna knjizevnost, crkvena knjizevnost

II. OPIS MATURALNOG ISPITA

II. OPIS ISPITA

Dijelovi ispita

Srednja razina		Viša razina	
Pismeni ispit	Usmeni ispit	Pismeni ispit	Usmeni ispit
240 minuta	15 minuta	240 minuta	20 minuta
100 bodova	50 bodova	100 bodova	50 bodova

Pomagala koja se mogu koristiti na ispitu

	Srednja razina		Viša razina	
	Pismeni ispit	Usmeni ispit	Pismeni ispit	Usmeni ispit
Osigurava pristupnik.	NEMA	NEMA	NEMA	NEMA
Osigurava ustanova nadležna za izbornu povjerenstvo.	Za rješavanje testa II. tiskani pravopis, jednojezični i/ili dvojezični rječnik (za po deset pristupnika po jedan primjerak).	Čitanka, svezak ili drugi tiskani, odnosno elektronski nosači informacija u svezi sa zadacima.	Za rješavanje testa II. tiskani pravopis, jednojezični i/ili dvojezični rječnik (za po deset pristupnika po jedan primjerak).	Čitanka, svezak ili drugi tiskani, odnosno elektronski nosači informacija u svezi sa zadacima.

Javno se objavljuje

	Srednja razina		Viša razina	
	Pismeni ispit	Usmeni ispit	Pismeni ispit	Usmeni ispit
Materijal	NEMA	naslovi tematskih krugova i teza	NEMA	naslovi tematskih krugova i teza
Termin	NEMA	sukladno pravnoj regulativi	NEMA	sukladno pravnoj regulativi

ISPIT SREDNJE RAZINE

Pismeni ispit		Usmeni ispit	
240 minuta		15 minuta	
90 minuta	150 minuta		
Test I.: Razumijevanje i stvaranje svakodnevnog teksta: niz zadataka razumijevanja teksta i	Test II.: Stvaranje teksta interpretativne analize umjetničkog djela: interpretativna analiza ili usporedba	Razlaganje zadatka jedne teze iz hrvatskog jezika	Razlaganje zadatka jedne teze iz književnosti

stvaranje svakodnevnog teksta	umjetničkog djela		
50 bodova	40 bodova	10 bodova	25 bodova
Pravopis: 8 bodova Urednost rukopisa: 2 boda		Jezična kakvoća razlaganja: 15 bodova	
100 bodova		50 bodova	

Pismeni ispit

Opća pravila

Na pismenom ispitu pristupnici moraju riješiti jedan niz zadataka sastavljen u središnjici.

Pristupnik prvo rješava zadatke testa I. za što ima na raspolaganju 90 minuta. Test sadrži zadatak razumijevanja teksta koji je planiran za 60 minuta i zadatak stvaranja reksta planiranog za 30 minuta. Pristupnik ne mora svoje vrijeme rasporediti u tom omjeru. Testove ispita nakon isteka od 90 minuta skuplja profesor koji nadzire ispit.

Nakon toga slijedi podjela i rješavanje testa II. za što pristupnici imaju na raspolaganju 150 minuta. Pri rješavanju je dozvoljeno korištenje pravopisa, odnosno jednojezičnog i/ili dvojezičnog tiskanog rječnika.

Formalne karakteristike pismenog testa

Prvim dijelom pismenog ispita se očekuje razumijevanje jednog svakodnevnog i stvaranje jednog svakodnevnog teksta. Prema tome on sadrži jedan niz zadataka razumijevanja teksta i jedan zadatak stvaranja svakodnevnog teksta – koji sukladno propozicijama može biti argumentiranje ili stvaranje praktične vrste teksta.

U drugom dijelu pismenog ispita se očekuje stvaranje jednog teksta interpretativne analize umjetničkog djela koji – po izboru pristupnika – može biti analiza jednog umjetničkog djela po zadanim kriterijima ili usporedna interpretativna analiza dvaju umjetničkih djela po zadanim kriterijima.

Pristupnik pri rješavanju testa I. nema mogućnost izbora od navedenih zadataka, u testu II. međutim, može birati. Na testu II. označava svoj izbor. Ako je umjesto zadatka koji je otpočeo rješavati izabrao drugi, onda onaj sastavak koji smatra nevažecim mora precrtati.

Sadržajne karakteristike pismenog testa

Razumijevanje teksta i stvaranje svakodnevnog teksta

Niz zadataka razumijevanja teksta

Tekst razumijevanja teksta sastoji se od jednog, eventualno dvaju (povezanih) tekstova od otprilike 500-800 riječi. Glede teme, književne vrste, sudionika u komunikaciji i planiranosti teksta nema ograničenja/ograda.

Pitanja kojima se propituje razumijevanje teksta, sukladno tematskim, strukturnim, jezičnim i komunikacijskim karakteristikama teksta mogu biti usmjerena prema sljedećem:

- identifikacija, interpretiranje: činjenica, podatak koji se neposredno/direktno nalazi u tekstu; različiti argumenti, stajališta u tekstu; stav autora; značenje teksta, slojevi značenja;

- uzajamne povezanosti: među gramatičkim, stilističkim karakteristikama teksta; između testa i naslova; između značenja cijelog teksta i slojeva značenja;
- karakteristike teksta glede kriterija komunikacije, vrste književnog djela i glede pragmatičnosti; uloga ukazivanja i pozivanja u tekstu; veze između teksta i drugih (vanjskih) informacija;
- gradnja teksta: logičke sadržajne veze u tekstu; struktura teksta, način uređenja teksta, značenje koje se projicira gradnjom teksta;
- razgradnja teksta (*npr. sažimanje na osnovi zadanih kriterija u formi skice, izvoda itd.*)

Zadatak stvaranja svakodnevnog teksta

Pristupnik rješava jedan zadatak stvaranja svakodnevnog teksta tako da izabere od sljedećih dviju ponuđenih mogućnosti. Očekivani obim rješenja zadatka je ½ – 1 stranica, to jest od 75-150 riječi.

Zadatak može biti:

- stav potkrijepljen s 3-5 argumenata u svezi s nekim pitanjem/problemom iz javnog života, kulture, načina života.
- stvaranje praktičnog teksta zadane vrste, teme, eventualno komunikacijskim čimbenicima. Vrste teksta mogu biti sljedeće: motivacijsko pismo; službena pisma različitih tema (*npr. prigovor/žalba*), zamolba, istup, inicijalni istup za raspravu, preporuka, laudacija.

Propozicije zadataka mogu sadržati tekstove, fragmente tekstova koji potiču na razmišljanje. Test sadrži parcijalne bodove koji se mogu dati po sadržajnim, jezičnim, formalnim kriterijima i kriterijima umjetničkog djela konkretnog zadatka.

II. Stvaranje teksta interpretativne analize umjetničkog djela

Pristupnik bira između dvaju zadataka stvaranja teksta različitih tema. Očekivani obim rješenja izabranog zadatka je 2-4 stranice (to jest 300-600 riječi). Zadaci mogu biti sljedeći:

- A) Interpretativni prikaz, koncentriran na probleme, jednog umjetničkog djela (fragmenta djela).
- B) Usporedna interpretacija dvaju umjetničkih djela (fragmenta djela) po zadanim kriterijima.

Bazični tekstovi obaju zadataka su književna djela na hrvatskom jeziku (lirska, beletristička ili dramska, odnosno fragmenti djela). Mogu se izabrati i djela hrvatskih autora iz Mađarske i izvan Mađarske, iz bilo kojeg razdoblja, stilskog razdoblja, bez ograničenja u odnosu na temu i književnu vrstu. U zadatku nije izričit zahtjev poznavanje autora. U slučaju fragmenta djela se ne očekuje poznavanje cijelog djela.

Važni element obaju zadataka je prepoznavanje problema i reflektiranje na probleme koji su obrađeni u književnim tekstovima. Oba zadatka sadrže problem koji je u središtu interpretativne analize i usporedbe, te njegov istaknuti kriterij, kriterije (*npr. karakterizacija, suodnosi prikazane teme, doživljaja, problema, stanja; ponašanje, karakterizacija, međusobni odnos lik(ov)a; pogled na život, sustav vrijednosti različitih razdoblja*).

Po mogućnosti najmanje jedan zadatak mora biti povezan s kulturom Hrvata iz Mađarske.

Vrednovanje pismenog testa

Središnja Uputa za ispravljanje i vrednovanje sadrži raspored bodova koji se mogu dati za pojedine zadatke. Uputa za ispravljanje i vrednovanje u natuknicama sadrži moguće sadržajne elemente rješenja i mogućnosti odstupanja od njih. Na vrednovanje učinka pristupnika ne smije utjecati okolnost ako osobni stav ocjenjivača odstupa od općenito prihvaćenog stava u odnosu na

problem, pitanje, pojavu o kojoj je riječ u zadatku, kao ni to ako se pristupnikovo mišljenje razlikuje od pristupa koje se smatra općenito prihvaćenim pristupom.

Profesor koji ispravlja test ispravlja pravopisne i jezične pogreške sukladno tipovima pogrešaka kako su navedene u središnjoj Uputi za ispravljanje i vrednovanje. Svojom konačnom ocjenom vrednuje pravopis i urednost rukopisa cijele radnje.

Razumijevanje teksta i stvaranje svakodnevnog teksta

Ispravljanje i vrednovanje niza zadataka razumijevanja teksta

Vrednovanje niza zadataka razumijevanja teksta obavlja se na osnovi središnje Upute o ispravljanju i vrednovanju. Maksimalna bodovna vrijednost niza zadataka je 40 bodova. Odgovore koji se mogu prihvatiti, odnosno parcijalne bodove koji se mogu dati sadrži Uputa za ispravljanje i vrednovanje. Profesor koji ispravlja radnju zapiše na radnju broj parcijalnih bodova, odnosno ukupni broj postignutih bodova.

Ispravljanje i vrednovanje zadataka stvaranja svakodnevnog teksta

Vrednovanje niza zadataka stvaranja svakodnevnog teksta obavlja se na osnovi središnje Upute o ispravljanju i vrednovanju. Maksimalna bodovna vrijednost zadataka je 10 bodova. Uputa za ispravljanje i vrednovanje sadrži parcijalne bodove koji se mogu dati za oéekivane sadržajne, jezične, formalne elemente i elemente vrste umjetničkog djela zadatka. Profesor koji ispravlja radnje znakom kvake označava prihvaćene sadržajne i formalne elemente. Profesor koji ispravlja radnju zapiše na radnju broj parcijalnih bodova, odnosno ukupni broj postignutih bodova.

Bodovne vrijednosti razumijevanja teksta i stvaranja svakodnevnog teksta (Test I.):

Razumijevanja teksta i stvaranje svakodnevnog teksta	Zadatak razumijevanja teksta	40 bodova
	Zadatak stvaranja teksta	10 bodova

II. Ispravljanje i vrednovanje stvaranja teksta interpretativne analize umjetničkog djela

Profesor koji ispravlja radnju na osnovi kriterija iz opisa ispita i na osnovi Upute o ispravljanju i vrednovanju ocjenjuje učinak pristupnika.

Uputa o ispravljanju i vrednovanju u natuknicama sadrži moguće sadržajne elemente rješenja. I svako drugo dokazano dobro rješenje se može prihvatiti, ali se ne očekuje stručno točno korištenje jezika Upute za ispravljanje i vrednovanje. Profesor koji ispravlja radnju znakom kvake označava nedvosmisleno ispravne sadržajne elemente. Element koji se može okvalificirati ispravnim je sadržajno ispravno, obrazloživo opažanje, zaključak, konstatacija.

Vrednovati se može samo jedna radnja koja je izabrana od dviju ponuđenih tema. Ako pristupnik obradi više od jedne teme, a svoj izbor ne označi nedvosmisleno (ne podcrta temu koju je izabrao ili ne precrta nevažće rješenje), onda profesor koji ispravlja radnju od rješenja koja su navedena mora vrednovati ono koje je po redosljedu na prvom mjestu. Profesor koji ispravlja radnju kompozicijske, stilističke, jezične i pravopisne pogreške označava sukladno načinu označavanja navedenog u središnjoj Uputi za ispravljanje i vrednovanje.

Brojem bodova koji je ustanovio profesor koji ispravlja radnje označava broj bodova koji je dan nakon vrednovanja sadržaja zadatka interpretacije umjetničkog djela, odnosno broj bodova vrednovanja kompozicije teksta, stila i jezične pravilnosti – sukladno načinu označavanja

pogrešaka navedenog u opisu ispita i Uputi o ispravljanju i vrednovanju. Unutar bodovnih granica odlučujuća je uloga mjere udovoljavanja kriterijima vrednovanja.

Bodovne vrijednosti stvaranja teksta interpretacije umjetničkog djela (Test II.)

Zadatak stvaranja teksta interpretativne analize umjetničkog djela	Sadržajna kakvoća		25 bodova
	Jezična kakvoća	Kompozicija teksta	5 bodova
		Stil	5 bodova
		Jezična pravilnost	5 bodova

Kriteriji vrednovanja i vrednovanje stvaranja teksta interpretacije umjetničkog djela

Sadržaj – razumijevanje bazičnog teksta i zadatka; poznavanje okvira znanja (predmetno znanje u svezi s temom, opća informiranost); sukladnost elemenata odgovora kriterijima zadatka, bazi teksta; senzibilnost na problem, uočavanje bitnog, neodstupanje od teme, misaono bogatstvo, relevantni primjeri, sukladno iznesenom mišljenju.

Kompozicija teksta – sukladno gradnji (misaoni luk, logika, udovoljavanje književnoj vrsti); kompoziciji (koherencija, razmjernost, raščlanjenost, obim).

Stil – sukladno jezičnom registru, stilu i fondu riječi.

Jezična pravilnost – udovoljavanje normama govornog jezika.

Vrednovanje pravilnog pisanja i urednosti rukopisa

Pravopis – sukladno udovoljavanju pravopisnim normama; uzimanjem u obzir teške pogreške, manje pogreške i pravila o razgodcima/interpunkciji.

Urednost rukopisa – uređenost i čitkost teksta, uzimanje u obzir kriterije čitatelja, sukladno kulturnosti forme.

I pravopisne pogreške koje su navedene u navodima se moraju ispravljati sukladno oznakama u Uputi za ispravljanje i vrednovanje i sukladno tamo navedenim omjerima, ukoliko je pristupnik imao prilike provjeriti tekst navoda. Pogreške koje su učinjene u navodima, a citirane napamet treba ispraviti, ali se one ne uračunavaju u pogreške.

Sumiranje bodova pismene radnje

Razumijevanje i stvaranje svakodnevnog teksta	Razumijevanje teksta	40 bodova
	Stvaranje teksta	10 bodova
Stvaranje teksta interpretativne analize umjetničkog djela	Sadržajna kakvoća	25 bodova

	Jezična kakvoća	15 bodova
Pravopis		8 bodova
Urednost rukopisa		2 boda

Usmeni ispit

Sastavljanje niza ispitnih teza usmenog ispita srednje razine dužnost je ustanove u čijoj nadležnosti djeluje ispitno povjerenstvo.

Zadatak koji je naznačen na listu za tezu pristupnik mora samostalno razložiti. Postaviti pitanje tijekom odgovora pristupnika može se samo u slučaju ako je pristupnik krenuo u potpuno krivom smjeru ili je evidentno da je zastao. (U tom slučaju se može postaviti pomoćno pitanje, ukoliko to još dozvoljava vrijeme namijenjeno za davanje odgovora.)

Usmeni se ispit sastoji od rješenja i razlaganja rješenja zadatka koji je formuliran u svezi s jednom tezom iz hrvatskog jezika i jednom tezom iz hrvatske književnosti.

Objavljeni niz teza iz hrvatskog jezika i književnosti sastoji se od 20 teza hrvatskog jezika i 20 teza hrvatske književnosti. Nizovi teza iz jezika i književnosti čine odvojene nizove.

U odnosu na prethodno ispitno razdoblje u nizu teza iz jezika i književnosti najmanje 6 teza treba mijenjati/modificirati.

Uz pojedine teze pripada najmanje po jedan zadatak.

Pristupnik tijekom pripreme odgovora i za razlaganje smije koristiti sljedeća pomagala: čitanka/izbor tekstova iz književnosti, svezak ili tiskani nosač informacija koji je u svezi s razradom zadataka odgovarajućeg fragmenta teze (*npr. tiskani oblik web-stranice, jednojezični rječnik, kulturno-povijesna karta, album likovne umjetnosti*). Pomagala koja su usklađena s nizom teza osigurava ustanova zadužena za rad ispitnog povjerenstva.

Sadržajne i formalne karakteristike usmenog niza teza

Na usmenom ispitu pristupnik razloži jednu podtezu iz jezika i jednu podtezu iz književnosti. Niz teza sastoji se od 20 podteza iz jezika i 20 podteza iz književnosti. Za sastavljanje niza teza zadužen je strukovni profesor.

Pri sastavljanju niza teza treba uzeti u obzir teme detaljnih zahtjeva iz hrvatskog jezika i književnosti.

Niz teza treba sastaviti tako da zadaci koji su propisani tezama – uvažavajući osobitosti tema – po mogućnosti budu slične težine, odnosno da pristupnik u zadano vrijeme ima mogućnost za uspješnu pripremu i razlaganje teze.

Niz podteza iz jezika

Tijekom ispita provjeravamo u kojoj je mjeri i u kojoj je kvaliteti pristupnik sposoban za usmenu transakciju i interakciju čiji dio podjednako mjeri čine receptivne i produktivne sposobnosti (razumijevanje govora, govorne vještine). Pristupnik mora biti sposoban kako za samostalno razlaganje teme, tako i za interaktivno sudjelovanje u razgovoru.

Strukovni profesor za usmeni ispit definira 20 podteza. Svaka se podteza sastoji od teksta čiji obim iznosi otprilike 200-250 riječi i zadataka koji su u svezi s tezama (jezična transformacija, leksički, stilistički zadatak itd). Podteze iz jezika neka sadrže 25% takvih tekstova koji su u svezi s jezikom, običajima, tradicijom, narodnosnom politikom itd. Hrvata u Mađarskoj.

Niz podteza iz književnosti

Strukovni profesor za usmeni ispit sastavlja 20 teza. Svakoj podtezi pripadaju dva zadatka od kojih pristupnik bira jedan.

Pristupnik podtezu mora samostalno razložiti nadovezujući se uz djelo ili fragment djela koji je naveden u detaljnim zahtjevima iz hrvatskog jezika i književnosti. Najmanje dvije podteze neka sadrže zadatke koji su u svezi s književnošću Hrvata u Mađarskoj. Profesor koji ispituje pristupnika može postaviti dodatna pitanja u svezi s tezom.

Vrednovanje usmenog dijela ispita

Maksimalna bodovna vrijednost učinka na ispitu iznosi 50 bodova. Unutar toga se za sadržajnu kakvoću odgovora iz književnosti može dati 25 bodova, za sadržajnu kakvoću odgovora iz jezika 10 bodova, a za jezičnu kakvoću obaju odgovora 15 bodova.

Vrednovanje učinka na ispitu se obavlja primjenom sljedećih kriterija i broja bodova. Unutar bodovnih granica odlučujuća je uloga mjere udovoljavanja kriterijima vrednovanja.

Sadržajna kakvoća – procjenom sljedećih kriterija iz književnosti se može dati ukupno 25, a iz hrvatskog jezika ukupno 10 bodova:
--

- književna, gramatička i kulturna informiranost- predmetno znanje- poznavanje, razumijevanje teksta- sposobnost rješavanja zadataka- bogatstvo misli-samostalno mišljenje- razloženost zadatka

Jezična kakvoća – procjenom sljedećih kriterija za dva odgovora se može dati ukupno 15 bodova:

- sistematizacija, isticanje bitnoga- logičan slijed promišljanja- jasno i raščlanjeno sklapanje teksta, rečenica- odgovarajuća uporaba riječi, fonda riječi- razgovijetan način interpretacije

Sumiranje broja bodova usmenog dijela ispita

Sadržajna kakvoća – književnost	25 bodova
Sadržajna kakvoća – hrvatski jezik	10 bodova
Jezična kakvoća	15 bodova

ISPIT VIŠE RAZINE

Pismeni ispit		Usmeni ispit	
240 minuta		20 minuta	
Niz zadataka		Razlaganje zadataka	
Niz zadataka iz jezične i književne obrazovanosti	Zadaci stvaranja teksta: tekst interpretativne analize umjetničkog djela i reflektivni tekst	Razlaganje zadatka jedne teze iz hrvatskog jezika	Razlaganje zadatka jedne teze iz hrvatske književnosti
40 bodova	50 bodova	10 bodova	25 bodova
Pravopis: 8 bodova Urednost rukopisa: 2 boda		Jezična kakvoća razlaganja: 15 bodova	
100 bodova		50 bodova	

Pismeni ispit

Opća pravila

Pristupnici na pismenom ispitu moraju riješiti jedan središnji niz zadataka.

Pristupnik na ispitu dobije jedan jedini test, samostalno raspoređuje raspoloživo vrijeme za rješavanje zadataka i sam može odrediti i redoslijed rješavanja zadataka. Za rješavanje zadataka ima na raspolaganju 240 minuta.

Sadržajne i formalne karakteristike testa pismenog ispita

Jedan test pismenog ispita sadrži tri zadatka: jedan jezično-književno-obrazovni niz zadataka razumijevanja strukovnog teksta kojim se mjeri razumijevanje i znanje iz nastavnog predmeta, odnosno dva različita zadatka stvaranja teksta.

Niz zadataka razumijevanja teksta i jezično-književne obrazovanosti

Niz zadataka razumijevanja teksta i jezično-književne obrazovanosti vezuje se uz tekst s književnom ili jezičnom temom (*npr. esej, rasprava, znanstveno-popularno djelo ili njihovi fragmenti*).

Testom se očekuje razumijevanje teksta i primjena jezičnih i književnih spoznaja koja su povezana s njim (*npr. prepoznavanje, identificiranje, definicija i primjena pojmova na različite tekstove; otkrivanje različitih povijesnih, umjetničkih, tematskih, motivskih uzajamnih povezanosti; poznavanje umjetničkog djela; komunikacijske, jezične, gramatičke, retoričke, stilističke, tekstološke, pravopisne karakteristike analiziranog teksta*). Niz zadataka je podjednako usmjeren prema razumijevanju teksta, spoznajama o jeziku i književnoj obrazovanosti.

Zadaci stvaranja teksta

Dva zadatka razumijevanja teksta glase o dvjema različitim temama te je njima propisano samostalno stvaranje teksta po zadanom kriteriju i zadanoj književnoj vrsti.

Zadaci stvaranja teksta su sljedeći:

- Analiza, interpretativna analiza i ocjena jednog umjetničkog djela po zadanom kriteriju (u daljnjem dijelu teksta: tekst interpretativne analize).
- Argumentiranje i stvaranje jednog teksta kojim se formulira mišljenje i refleksija: reflektiranje na jednu književnu, estetsku, filozofsku, moralnu pojavu, pitanje, *npr. na pojavu iz kulture, javnog života doba* (u daljnjem dijelu teksta: zadatak stvaranja teksta reflektiranja).

Svaki od zadataka je sastavljen na bazi teksta (*npr. književno djelo, fragment djela; kratki uvodni navod kao osnova za razlaganje mišljenja, argumentirano vrednovanje*).

- Očekivani obim teksta interpretativne analize je 2-4 stranice (300-600 riječi).
- Očekivani obim teksta reflektiranja je 1-3 stranice (150-450 riječi).

Bazični tekst zadatka interpretativne analize teksta je književno djelo (lirsko, beletrističko, dramsko, odnosno fragmenti tih djela). Djela hrvatskih autora iz Mađarske i autora izvan Mađarske mogu biti iz bilo kojeg književnog i stilskog razdoblja, bez tematskih i ograničenja i bez ograničenja glede književne vrste. U slučaju fragmenta književnog djela se ne očekuje poznavanje cijelog djela.

Po mogućnosti najmanje jedan zadatak mora biti u svezi s kulturom Hrvata iz Mađarske.

Vrednovanje testa pismenog ispita

Središnja Uputa za ispravljanje i vrednovanje sadrži raspored bodova koji se mogu dati za pojedine zadatke. Uputa za ispravljanje i vrednovanje u natuknicama sadrži moguće sadržajne elemente rješenja i mogućnosti odstupanja od njih. Na vrednovanje učinka pristupnika ne smije utjecati okolnost ako osobni stav ocjenjivača odstupa od općenito prihvaćenog stava u odnosu na

problem, pitanje, pojavu o kojoj je riječ u zadatku, kao ni to ako se pristupnikovo mišljenje razlikuje od pristupa koje se smatra općenito prihvaćenim pristupom.

Profesor koji ispravlja test ispravlja pravopisne i jezične pogreške sukladno tipovima pogrešaka kako su navedene u središnjoj Uputi za ispravljanje i vrednovanje. Svojom konačnom ocjenom vrednuje pravopis, jezičnu pravilnost i urednost rukopisa cijele radnje.

Ispravljanje i vrednovanje niza zadataka razumijevanja teksta i jezično-književne obrazovanosti

Vrednovanje jezično-književno-obrazovnog niza zadataka vrši se na temelju središnje Upute za vrednovanje. Najviši broj za bodova niza zadataka iznosi 40 bodova. Izbor prihvatljivih odgovora i parcijalne bodove koji se mogu dati za djelomično rješenje sadrži Uputa vrednovanja. Profesor koji vrednuje zadaću na radnji naznačuje parcijalne bodove koje je maturant postigao te ukupan broj bodova koje je maturant postigao rješavanjem niza zadataka.

Niza zadataka razumijevanja teksta i jezično-književne obrazovanosti	40 bodova
--	-----------

Ispravljanje i vrednovanje zadataka stvaranja teksta

Profesor koji ispravlja radnju na osnovi kriterija iz opisa ispita i na osnovi Upute o ispravljanju i vrednovanju ocjenjuje učinak pristupnika.

Uputa o ispravljanju i vrednovanju u natuknicama sadrži moguće sadržajne elemente rješenja. I svako drugo dokazano dobro rješenje se može prihvatiti, ali se ne očekuje stručno točno korištenje jezika Upute za ispravljanje i vrednovanje. Profesor koji ispravlja radnju znakom kvake označava nedvosmisleno ispravne sadržajne elemente.

Profesor koji ispravlja radnju označava kompozicijske, stilističke, jezične i pravopisne pogreške.

Unutar bodovnih granica odlučujući je omjer udovoljavanja kriterijima vrednovanja.

Kriteriji vrednovanja i vrednovanje stvaranja teksta interpretativne analize umjetničkog djela

Brojem bodova koji je ustanovio profesor koji ispravlja radnje označava broj bodova koji je dan nakon vrednovanja sadržaja zadatka interpretacije umjetničkog djela, odnosno broj bodova vrednovanja kompozicije teksta, stila i jezične pravilnosti – sukladno načinu označavanja pogrešaka navedenog u Uputi o ispravljanju i vrednovanju, uvažavajući kriterije vrednovanja i broj bodova.

Kriteriji vrednovanja i vrednovanje stvaranja reflektivnog teksta

Bodovima koje je ustanovio profesor koji ispravlja radnje označeni su bodovi za sadržaj, kompoziciju i jezik reflektivnog zadatka – po sljedećim kriterijima

Predmetno znanje

Senzibilnost na probleme, misaono bogatstvo

Slijed razmišljanja, gradnja teksta

Jezična zahtjevnost

Kriteriji vrednovanja i bodovne vrijednosti dvaju zadataka stvaranja teksta:

Tekst interpretativne analize umjetničkog djela 30 bodova	Sadržaj	15 bodova
	Kompozicija	5 bodova
	Stil	5 bodova
	Jezična pravilnost	5 bodova
Reflektivni tekst 20 bodova	Sadržaj	5 bodova
	Senzibilnost na probleme	5 bodova
	Slijed razmišljanja	5 bodova
	Jezična zahtjevnost	5 bodova

Sadržaj – može se dati:

- za tekst interpretativne analize umjetničkog djela 15 bodova,
 - za tekst reflektiranja 5 bodova,
- sukladno razumijevanju bazičnog teksta i zadatka te njihovih okvira spoznaja (odnosno predmetno znanje, općenita informiranost); udovoljavanje elemenata odgovora kriterijima zadatka, bazičnom tekstu (senzibilnost za probleme, uočavanje bitnog, neodstupanje od teme, misaono bogatstvo, relevantni primjeri, iznošenje mišljenja).

Kompozicija teksta – može se dati ukupno 5 bodova, sukladno gradnji (misaoni luk, udovoljavanje zahtjevima književne vrste); kompoziciji (koherencija, razmjernost, raščlanjenost, obim) teksta.

Stil – može se dati ukupno 5 bodova, sukladno jezičnom registru, stilu, fondu riječi.

Jezična pravilnost – može se dati ukupno 5 bodova, sukladno udovoljavanju normama govornog jezika.

Vrednovanje pravilnog pisanja i urednosti rukopisa

Vrednovanje pravilnog pisanja i urednosti rukopisa

Pravopis – sukladno udovoljavanju pravopisnim normama; uzimanjem u obzir teške pogreške, manje pogreške i pravila o razgodbama/interpunkciji.

Urednost rukopisa – urednost i čitkost teksta, uzimanje u obzir kriterije čitatelja, sukladno kulturnosti forme.

Sumiranje bodova pismene radnje

Niz jezično-književno-obrazovnog niza zadataka i razumijevanja teksta	40 bodova
Zadatak stvaranja teksta interpretacije umjetničkog djela	30 bodova
Zadatak stvaranja reflektivnog teksta	20 bodova

Pravopis	8 bodova
Urednost rukopisa	2 boda

Usmeni ispit

Usmeni ispit više razine odvija se na osnovi središnjeg niza teza.

Zadatak koji je naznačen na listu za tezu pristupnik mora samostalno razložiti. Postaviti pitanje tijekom odgovora pristupnika može se samo u slučaju ako je pristupnik krenuo u potpuno krivom smjeru ili je evidentno da je zastao. (U tom slučaju se može postaviti pomoćno pitanje, ukoliko to još dozvoljava vrijeme namijenjeno za davanje odgovora.)

Usmeni se ispit sastoji od rješenja i razlaganja rješenja zadatka koji je formuliran u svezi s jednom tezom iz hrvatskog jezika i jednom tezom iz hrvatske književnosti.

Objavljeni niz teza iz hrvatskog jezika i književnosti sastoji se od 20 teza hrvatskog jezika i 20 teza hrvatske književnosti. Nizovi teza iz jezika i književnosti čine odvojene nizove.

U odnosu na prethodno ispitno razdoblje u nizu teza iz jezika i književnosti najmanje 6 teza treba mijenjati/modificirati.

Pristupnik tijekom pripreme odgovora i za razlaganje smije koristiti sljedeća pomagala: čitanka/izbor tekstova iz književnosti, svezak ili tiskani nosač informacija koji je u svezi s razradom zadataka odgovarajućeg fragmenta teze (*npr. tiskani oblik web-stranice, jednojezični rječnik, kulturno-povijesna karta, album likovne umjetnosti*). Pomagala koja su usklađena s nizom teza osigurava ustanova zadužena za rad ispitnog povjerenstva.

Sadržajne i formalne karakteristike usmenog niza teza

Na usmenom ispitu pristupnik razloži jednu podtezu iz jezika i jednu podtezu iz književnosti. Niz teza sastoji se od najmanje 20 podteza iz jezika i 20 podteza iz književnosti. Pri sastavljanju niza teza treba uzeti u obzir teme detaljne zahtjeva iz hrvatskog jezika i književnosti.

Niz teza treba sastaviti tako da zadaci koji su propisani tezama – uvažavajući osobitosti tema – po mogućnosti budu slične težine, odnosno da pristupnik u zadano vrijeme ima mogućnost za uspješnu pripremu i razlaganje teze.

Niz podteza iz jezika

Tijekom ispita provjeravamo u kojoj je mjeri i u kojoj je kvaliteti pristupnik sposoban za usmenu transakciju i interakciju čiji dio podjednako mjeri čine receptivne i produktivne sposobnosti (razumijevanje govora, govorne vještine). Pristupnik mora biti sposoban kako za samostalno razlaganje teme, tako i za interaktivno sudjelovanje u razgovoru.

Za usmeni ispit treba odrediti 20 podteza. Podteze sukladno tematskim krugovima, odnosno u skladu sa zadacima konkretiziranim u podtezama mogu sadržati/sadrže jednu konstataciju, navod, uvodnu misao, tiskani ili elektronički dokument (*npr. obrazac, uputu za uporabu, stranicu novina, sliku, prikaz, internetsku stranicu, dio iz jednojezičnog rječnika*), zatim priopćuju označavanje zadatka za razlaganje. Označavanje zadataka se nadovezuje na detaljne ispitne zahtjeve.

Neka 25% tekstova podteza bude u svezi s jezikom, običajima, nasljeđem, kulturom, narodnosnom politikom itd. Hrvata u Mađarskoj.

Niz podteza iz književnosti

Za usmeni ispit treba odrediti 20 podteza. Svakoj podtezi pripadaju dva zadatka od kojih pristupnik bira jedan. Pristupnik mora uz djelo koje je navedeno u detaljnim zahtjevima iz hrvatskog jezika i književnosti ili na osnovi jednog fragmenta djela samostalno razložiti podtezu. Najmanje dvije podteze neka sadrže zadatke koji su u svezi s književnošću Hrvata u Mađarskoj.

Vrednovanje usmenog dijela ispita

Maksimalna bodovna vrijednost učinka na ispitu iznosi 50 bodova. Unutar toga se za sadržajnu kakvoću odgovora iz književnosti može dati 25 bodova, za sadržajnu kakvoću odgovora iz jezika 10 bodova, a za jezičnu kakvoću obaju odgovora 15 bodova.

Vrednovanje učinka na ispitu se obavlja primjenom sljedećih kriterija i broja bodova. Unutar bodovnih granica odlučujuća je uloga mjere udovoljavanja kriterijima vrednovanja.

Sadržajna kakvoća – procjenom sljedećih kriterija iz književnosti se može dati ukupno 25, a iz hrvatskog jezika ukupno 10 bodova:

- književna, gramatička i kulturna informiranost
- predmetno znanje
- poznavanje, razumijevanje teksta
- sposobnost rješavanja zadataka
- bogatstvo misli
- samostalno mišljenje
- razloženost zadatka

Jezična kakvoća – procjenom sljedećih kriterija za dva odgovora se može dati ukupno 15 bodova:

- sistematizacija, isticanje bitnoga
- logičan slijed promišljanja
- jasno i raščlanjeno sklapanje teksta, rečenica
- odgovarajuća uporaba riječi, fonda riječi
- razgovijetan način interpretacije

Sumiranje broja bodova usmenog dijela ispita

Sadržajna kakvoća – književnost	25 bodova
Sadržajna kakvoća – hrvatski jezik	10 bodova
Jezična kakvoća	15 bodova

“

26. Az R. Mellékletének NÉMET NEMZETISÉGI NÉPISMERET ÉRETTSÉGI VIZSGA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„NÉMET NEMZETISÉGI NÉPISMERET

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

A középszint és emelt szint kompetenciái azonosak, eltérés csupán a témák megközelítésének konkrét, illetve elvont módjában van.

- A múlt és jelen kérdéseire kapcsolódó kritikus szemléletmód alkalmazása.
- A hazai németiség történelmének és jelenének feldolgozása, önálló véleményalkotás.
- A német nemzetiségre vonatkozó írott, képi vagy elektronikus források felhasználása.
- A magyarországi német nemzetiségi média szerepéről vélemény alkotása.
- A kapott forrásrészletek, napi sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók, valamint a személyes tapasztalatok alapján nemzetiségpolitikai problémák megfogalmazása, a múlt és jelen között párhuzam megvonása.
- A múzeumok, néprajzi gyűjteményekből információk gyűjtése, ezek segítségével a német nemzetiség hétköznapijainak és ünnepeinek ismerete.
- A tárgyi és szellemi néprajzi hagyományok felhasználásával a nemzetiség életének szemléletes bemutatása.
- A német nemzetiség települési területén a földrajzi adottságok, az életviszonyok és gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése és értelmezése.
- A településen belüli és térségi közösségek közötti kapcsolat ismerete és bemutatása.
- Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi és demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával, egy, a német nemzetiségre különösen jellemző (pl. települési szokások) jelenség sokoldalú bemutatása.
- Szociológiai felmérések, publicisztikai részletek válogatásával és felhasználásával az identitásvállalás magatartásformáinak, a nemzetiségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.
- Egy választott nyelvi változat, beszélt nyelvjárás és a köznyelv kapcsolatának bemutatása, az eltérések felismerése konkrét szöveg példáján.
- Irodalmi szövegben előforduló nyelvjárási jelenség felismerése, a nyelvi megoldás értelmezése. Egy jellegzetes épület funkcionális elemeinek bemutatása, értelmező ismertetése.
- Párhuzamok vonása az ugyanazon településen élő közösségek hasonló funkciójú épületei között, a hasonlóságok és eltérések leíró bemutatása.
- A magyarországi német nemzetiség irodalma, zene-, ének- és tánckultúrája néhány jellegzetességének összefoglalása és néhány helyben élő jellegzetesség bemutatása vagy leírása.
- A kisebbségpolitikai jogszabályi keretek ismerete, tájékozódás a központi és a helyi jogi szabályozás forrásaiban, gyakorlati kérdéseinek magyarázó bemutatása.
- Egy választott helyi német kisebbségi önkormányzat kritikai bemutatása, egy egyesület tevékenységének felvázolása egyéni tapasztalatok és konkrét dokumentumok alapján.
- Önálló projektek tervezése és kivitelezése.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

EMELT SZINT ÉS KÖZÉPSZINT

Az emelt és a középszinten a vizsgakövetelmények ismeretanyaga lényegében nem különbözik. Középszinten kisebb elméleti háttérrel a személyes tapasztalatok, megszerzhető ismeretek felhasználása, míg emelt szinten az átfogóbb összefüggéslátás, az információk, tapasztalatok elvontabb, általánosabb, összetettebb kifejezése a cél. Ezt a vizsgázónak írásban és szóban egyaránt tanúsítania kell.

1. Történeti ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Eredet, közösséggé válás, korai kapcsolatok	<ul style="list-style-type: none"> - Ismerje a hazai németiség magyarországi megjelenésének történeti szakaszait és emlékeit. Magyarázza a közössége válást elősegítő tényezőket. - Tudjon válogatni a különböző források között. - Értelmezze az írott források, térképek fontosabb üzeneteit. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vázzon fel a nemzetiségi közösségi tudat kialakulásának folyamatát.
Együttélés, életmód, értékrendszer	<ul style="list-style-type: none"> - Ismerje a német közösségeket összetartó, együttélési formákat. - Mutassa be a rendelkezésére álló forrásanyag alapján a közösség életmódját, értékrendszerét. 	<ul style="list-style-type: none"> - Értelmezze történetiségében a bekövetkezett változásokat.
Sorsfordulók a nemzetiség történetében napjainkig	<ul style="list-style-type: none"> - Jelen és múlt eseményeinek, ezek összefüggéseinek bemutatása forrásanyag és emberi sorsok alapján. 	<ul style="list-style-type: none"> Vesse a forrásokat kritikai elemzés alá, vonjon le következtetéseket.
Életképek a hazai németek történetéből	<ul style="list-style-type: none"> - Értelmezze saját családtörténetében az életmód változásának okait. - Tárja fel a változások legfőbb mozgatóit. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fogalmazzon meg általános érvényű következtetéseket a közösségi sajátosságokra vonatkozóan a helyben rendelkezésre álló források alapján.

2. Néprajzi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A német nemzetiség tárgyi kultúrája, hagyatéka és települési szokásai	<ul style="list-style-type: none"> - A német anyanyelvű lakosság települési szokásainak, a települések szerkezetének ismerete, az ismeretek alkalmazása. - Nevezze meg a rokoni kapcsolatokat, térjen ki a rokoni összetartás fontosságára régen és ma, 	<ul style="list-style-type: none"> - Elemezze a földrajzi adottság, az életkörülmények és a gazdasági körülmények összefüggéseit.

	<p>fogalmazza meg a különbségek okait.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismerje a paraszttudvar beosztását, az egyes épületek rendeltetéseit. - Ismerje a használati és munkaeszközöket, azok működését, hasonlítsa össze a ma használatos eszközökkel. - Ismerjen tipikus kézművesmesterségeket, azok települések szerinti elhelyezkedését, kialakulásuk okait. - Térjen ki a generációk együttélésének problematikájára, elemezze azt, és vetítse ki a mára. - Mutassa be néhány kézműipari termék jellemzőit, térjen ki a mesterségek mai helyzetére. - Tudjon projekttervet készíteni adott témában. 	
A német nemzetiség szokásrendszere	<ul style="list-style-type: none"> - Ismerje a naptári év szokásait, tudjon róluk összefüggően beszélni, ismerje kialakulásuk okait, a szokások hatásait a közösségi életre és szerepüket ma. - Ismerje a családi élet szokásait és az emberi élet sorsfordulóihoz kapcsolódó szokásokat, tudjon róluk összefüggően beszélni. - Ismerjen különböző népi gyógy módokat, azokhoz fűződő babonákat, helyezze el őket a mában, értékelje őket és térjen ki újraélesztésük lehetőségeire. - Elemezze a szokások hiedelemtartalmát, értékelje azokat, és vonatkoztasson a mára. - Ismerje a szokások megszűnésének okait, illetve újraélesztésük lehetőségeit. - Tudjon projekttervet készíteni a szokások gyűjtésére, dokumentálására és bemutatására. 	<ul style="list-style-type: none"> - Elemezze a hagyományok kialakulásának okait, bibliai és társadalmi hátterüket.
A német nemzetiség népviselete	<ul style="list-style-type: none"> - Ismerje a gyermek, női és férfi népviselet főbb jellemzőit általánosságban a népcsoportra vonatkozóan (színek, anyagok, formák). - Tudjon megnevezni ruhadarabokat, ismerjen anyagokat és motívumokat. - Tudjon projekttervet készíteni a még meglévő ruhadarabok, illetve 	<ul style="list-style-type: none"> - Értékelje a viselet jelentőségét a társadalom egésze és a népcsoport szemszögéből. - Térjen ki a mai helyzetre, és mutassa be a változás folyamatát valamint okait.

	anyagok gyűjtésére, leírására és a gyűjtött anyag bemutatására. - Tudja bemutatni a különbségeket a hétköznapi és ünnepi viselet között.	
A német nemzetiség étkezési szokásai	- Ismerje általánosságban a németiség főzési és étkezési kultúráját, annak főbb jellemzőit és a felhasznált nyersanyagokat. - Ismerje a németiség mai főzési és étkezési szokásait, tudja néhány étel elkészítésének módját. - Ismerje a hétköznapi konyha régi és mai jellemzőit. - Ismerje az ünnepek speciális szokásait, értékelje azokat, és hasonlítsa össze a mai szokásokkal.	- Hasonlítsa össze a német kisebbség étkezési szokásait más kisebbségekével, illetve a többségi nemzetével.
A német nemzetiség médiája	- Ismerje a magyarországi németek írott és elektronikus médiumait, azok tevékenységi körét. - Tudjon véleményt nyilvánítani és kritikát gyakorolni a médiumok által tolmácsoló tartalmakkal kapcsolatban.	- Formáljon véleményt a német nemzetiségi média lehetőségeiről a magyarországi média más példáival összehasonlítva.

3. Földrajzi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A magyarországi németek települései	- Ismerje a fontosabb településterületeket. - Mutassa be és értékelje azok földrajzi adottságait.	
A földrajzi adottságok és az életmód összefüggései	- Fedezze fel az összefüggéseket egy adott kistérség és az ott lakók életmódja között, és részletesen mutassa be azt a németek példáján.	- Értelmezze a fejlődési lehetőségeket.
A hazai németek gazdasági kapcsolatai	- Tárja fel és magyarázza a német nemzetiség gazdasági kapcsolatait az anyaországgal.	- Vonjon le következtetéseket egy rövid történelmi időszak példáján a felgyorsult gazdasági fejlődés hatásaira vonatkozóan.
A megmaradt hazai német települések jelene és jövője a földrajzi meghatározottságok szemszögéből	- Elemezze egy németek lakta település fejlődési kilátásait megadott szempontok és forrásanyag alapján.	- Mutassa be ok-okozati összefüggéseiben a paraszti és a mai globalizációs világot.

4. Társadalmi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A német nemzetiség közösségi kapcsolatai	- Tárja fel és értelmezze azokat az ismérveket, amelyek meghatározzák a német nemzetiséghez tartozók alapvető és nagyobb közösségi kapcsolatait.	- Az identitás fogalmának értelmezése szakirodalmi kutatás alapján.
A közösségi összetartozás tudatának jellemző megnyilvánulási formái	- Elemezze a közösségi kapcsolatokat. - Tárja fel és értelmezze a német nemzetiséget erősítő kisközösségi szerveződések funkcióit, jellemzőit.	- Tárja fel és értelmezze a német nemzetiséget erősítő országos szerveződések funkcióit, jellemzőit.
A német nemzetiségi egyén helye és a többes közösségi kötődések hatásai	- Mutassa be és értékelje az identitásvállalás jellemző egyéni és csoportos magatartásformáit egy alapvetően többes közösségi kötődésekre épülő társadalmi környezetben.	- Mutassa be nagy vonalakban a hazai nemzetiségek és speciálisan a németek identitásvállalását.
A német nemzetiség oktatási rendszere	- Ismerje a hazai németiség mai és múltbéli nevelési és oktatási rendszerét. - Ismerje a pályaválasztás lehetőségeit és rendszerét régen és ma.	- Értékelje a nemzetiségi törvények tükrében a németiség lehetőségeit az oktatás terén.

5. A nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A hazai németiség nyelvi fejlődésére ható tényezők	- Ismerje fel azokat a tényezőket, amelyek alakították a német nemzetiség nyelvét és a használt nyelvi változatokat.	- Ismerje a német nyelvterület nyelvi változatait és azok magyarországi megfelelőit.
A köznyelv és a nyelvi változatok szerepe	- Válassza fel az eltéréseket a nyelvjárás és a köznyelv, illetve irodalmi köznyelv között.	- Formáljon érvekkel alátámasztott véleményt a nyelvjárások jövőjéről.
A nemzetiség nyelvének megjelenése a magyarországi német irodalomban	- Ismerjen olyan irodalmi műalkotásokat, amelyek központi témája a nyelvhasználat, tudja elemezni, értelmezni őket.	- Tudjon a nyelvhasználattal kapcsolatos, egymástól eltérő szemléletű irodalmi műalkotásokat összehasonlítva értelmezni.

6. A német nemzetiség épített környezetének ismerete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Az épített környezet formai és funkcionális sajátos vonásai	<ul style="list-style-type: none"> - Tudjon vázlatot készíteni egy település alaprajzáról, ismerjen néhány régi utcanevet és azok kialakulásának okait. - Ismerje a település legfontosabb épületeit, azok elhelyezkedését, illetve rendeltetéseit. - Készítsen alaprajzot egy jellemző lakóházzal, ismerje a helyiségek funkcióját. - Ismerje a helyiségek berendezését, emeljen ki néhány nagyon jellemző berendezési elvet, szokást. - Szemléltesse a hazai német nemzetiség építészetének formai jegyeit. - Értelmezze az épületek funkcionális jegyeit, eszközeit és kapcsolatait. - Ismertesse a parasztudvar egyes épületei rendeltetésének változásait, vonatkoztasson a második világháború előtti és a mai időre. 	<ul style="list-style-type: none"> - Elemezze az urbanizáció és a globalizáció hatásait.
A német nemzetiségi építészeti örökség védelme	<ul style="list-style-type: none"> - Ismerjen német tájházakat és kiállításokat. Mutassa be azok értékmentő szerepét. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ismertesse az építészeti örökség azon elemeit, amelyek átmenthetők modern világunkra. Érveljen véleménye mellett.

7. A német nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrájának ismerete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A hazai németek szokásai: a zene-, ének- és tánckultúra kapcsolata	<ul style="list-style-type: none"> - Vázzon fel az éneklés, a hangszeres zene és a tánc szerepét a hétköznapi és ünnepek szokásrendszerében. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mutassa be a népi és népies zene közötti különbséget.
A hagyományörzés és a jelen követelményei a hazai németek zenekultúrájában	<ul style="list-style-type: none"> - Tervezzon énekes, zenés, táncos műsorajánló programot, amelyben a hagyományörzés központi helyet foglal el. 	<ul style="list-style-type: none"> - Értékeljen német nemzetiségi rendezvényeket a hagyományörzés szempontjából.

8. Nemzetiségpolitikai ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A nemzetiségpolitika jogszabályi keretei	- Ismerje a nemzetiségek jogait tartalmazó törvények főbb rendelkezéseit. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe.	- Ismertesse és elemezze a nemzetiséget (kisebbséget) érintő törvénykezés alakulását és hatását az elmúlt ötven évben.
A nemzetiségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	- Mutassa be néhány példán keresztül egy település német nemzetiségi önkormányzatának működését. - Fogalmazzon meg hagyomány- és identitásörző javaslatokat a helyi önkormányzat számára. - Mutassa be a nemzetiségi önkormányzat működését területi és országos szinten.	- Mutassa be az önkormányzatiság alakulását történetiségében.
A német nemzetiségi önkormányzatok, egyesületek szerepe az önazonosság fenntartásában	- Ismertessen olyan helyi vagy egyesületi programokat, amelyek az önazonosság fenntartását segítik.	- Fogalmazzon meg javaslatokat a regionális vagy az országos politika számára a nemzetiségi identitás megőrzésének támogatására.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga 15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgozása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.

A projekt témája a tanulmányok alatt érintett nyolc ismeretscsoport (lásd Részletes követelmények) bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.

A projekttel szemben támasztott követelmények:

Legfeljebb 20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek, illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát, szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes élményeket.

A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanulói jogvisztonnal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanulói jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.

A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

Az projektmunka értékelése

A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

I. Tartalom

- a) komplexitás, a téma többoldalú megközelítése 30 pont
- b) a téma újszerű megközelítése 10 pont
- c) bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése 5 pont

II. A projektkészítés folyamata

- a) a projekt fázisainak megjelenítése 5 pont
- b) az egyéni kutatómunka megjelenítése 15 pont

III. Forma

- a) nyelvi megformáltság 8 pont
- b) szerkezet, végső megjelenítés minősége 7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmenyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

Szöbéli vizsga

A szóbéli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A vizsgázó 5 percben bemutatja projektmunkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A középszintű szóbéli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tételsor a négy kötelező ismeretsoportból összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Nemzetiségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, a Német nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek) A témakörök arányait a felkészülés során érvényesített súlypontok határozzák meg, de a tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy ismeretsoportot. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a felelet része.

A szóbéli vizsgarész értékelése

A szóbéli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

A projekt bemutatása - összesen 20 pont

- a projektmunka lényegre törő összefoglalása 7 pont
- prezentációs technika, előadásmód 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont
- szemléltetés 3 pont

A szóbéli tétel értékelése - összesen 50 pont

- tartalom 25 pont
- a forrás elemzése 10 pont
- nyelvi megformáltság 10 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 180 perc	Szóbéli vizsga 20 perc
Esszé	Tétel kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva) egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc ismeretsoportból (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

Szóbéli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételből áll. Az „A” altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Nemzetiségpolitikai ismeretek témakörből, a „B” altételt a Néprajzi ismeretek és a Német nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek témakörből húzza. Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat. A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két feladatban meghatározott témákat kifejtse.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

1. „A” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

2. „B” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

”

27. Az R. Mellékletének NÉMET NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„NÉMET NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

1.1 Információk feldolgozása és értékelése.

Információk célirányos és kritikus használata: kiválasztás, újrendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.

1.1.1 Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (pl. egynyelvű és kétnyelvű szótárak, antológia, lexikon, írott és elektronikus sajtó, internet, keresőprogramok, CD-ROM stb.).

1.1.2 Nyelvi-nyelvtani, irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, értékelésében.

1.1.3 Gondolatokról, ismeretekről, véleményekről a személyes állásfoglalás kialakítása.

1.2 Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése.

1.2.1 Szépirodalmi, publicisztikai, gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével a gondolatmenet, a kifejezőmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus szerepének felismerése és megfogalmazása.

1.2.2 Annak felismerése, megértése és bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom a különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.

1.2.3 Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli egymásra utalások felismerése.

1.2.4 Írott közlésekben, megnyilatkozásokban a cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, a mondanivaló lényegének, koherenciájának megítélése, értékelése.

1.2.5 Olvasmányokra való tárgyyszerű, illetve a személyes érintettséget is kifejező reagálás adott szempontok alapján.

2. Írásbeli szövegalkotás

Különböző témákban, különböző műfajokban a mű alapos ismeretén alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása.

2.1 Tájékoztató, érvelő, esszé típusú szövegek létrehozása a megadott témákban, formális és informális szövegek alkotása.

2.2 Írásbeli műfajok nyelvhasználati jellemzőinek, fogalmazástechnikai lépéseinek önálló alkalmazása „az ötlettől a kidolgozásig”; ideértve az önellenőrzés és javítás képességét.

2.3 A megnyilatkozás céljának, tárgyának megfelelő közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.

2.4 Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.

2.5 Hivatalos írásművek (pl. levél, önéletrajz, pályázat) szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

3.1 A beszédhelyzetnek és a témának megfelelő nyelvi norma követésével önállóan kifejtett közlés.

3.2 A fonetikai, nyelvtani, nyelvhelyességi szabályok betartásával változatos kommunikációs stratégiák alkalmazása.

4. Fogalomhasználat.

4.1 Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, előadása.

4.2 Erkölcsi, esztétikai, poétikai, stilisztikai fogalmak beszédhelyzetnek, témának megfelelő önálló alkalmazása.

B) ISMERETKÖRÖK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

A közép- és az emelt szint tartalmilag kevésbé, minőségi és értékelési szempontból viszont jelentősen különbözik egymástól.

Az emelt szint elsősorban abban különbözik a középszinttől, hogy más minőségű tudást kíván mérni, vagyis a nyelvhasználati képességek nagyobb biztonságát feltételezi a nyelvi, irodalmi ismeretek befogadásában és interpretálásában.

1. NÉMET NYELV

1.1. Nyelvhelyesség

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1.1. A szó	A német nyelvtan alapvető terminusainak ismerete. Alapos morfológiai ismeretek. Igei és melléknévi vonzatok helyes használata. A német helyesírás és központosítás szabályainak használata nagy biztonsággal.	A német nyelvtan fontos terminusainak ismerete és használata. A magyar interferencia hatásainak tudatos kerülése.
1.1.2. A mondat	Szintaktikai jelenségek felismerése szépirodalmi és köznapi szövegekben. Mondatrészek és tagmondatok szerepének felismerése. Különböző kötőszavak segítségével helyes összetett mondatok képzése.	A mondat szerkezet megváltoztatása különböző szempontok szerinti.
1.1.3. Szóképzés/ Jelentés	A szóképzés fontos struktúrái, ezek alkalmazása a saját nyelvhasználatban. Alá- és fölérendelt kifejezések. Fogalmak nyelvileg megfelelő definiálása. Az egy- és kétnyelvű, valamint elektronikus szótárak gyakorlott használata. Többjelentésű, rokon- és ellentétes	Sokrétű szóképzési módszerek a saját nyelvhasználatban. Helyesírási és szinonimaszótárak gyakorlott használata. Idiómák önálló használata.

	<p>értelmű szavak. A jelentések közötti különbségek felismerése és helyes használata. Az idiómák az írott és a beszélt nyelvben, jelentésük és szövegbéli felhasználási lehetőségeik felismerése.</p>	
1.1.4. Nyelv és stílus	<p>Alapvető stilisztikai ismeretek használata szóban és írásban, helyes szóhasználatra törekvés. A német nyelvben előforduló idegen szavak stilisztikai értékének ismerete. A nyelvhasználat különböző szintjei (irodalmi nyelv, köznyelv, fiatalok nyelve) - megkülönböztetésük autentikus szövegekben. Nyelvjárásból származó kifejezések és stilisztikai értékük felismerése. Az igék modális jelentése (feltételezés, valószínűség, távolságtartás stb.). A függő beszéd különböző formáinak és ezek funkciójának felismerése irodalmi művekben és a média nyelvében. Az írott és a beszélt nyelv közötti különbségek felismerése szövegekben. A saját szóbeli és írásbeli nyelvhasználat ennek megfelelő alakítása.</p>	<p>A különböző nyelvi szinteknek megfelelő kifejezések megfelelő használata. A fontosabb módosítószavak jelentése és hatása. A függő beszéd különböző kifejeződési formáinak önálló használata. Az írott és a beszélt nyelv jellemzőinek biztos használata szóban és írásban.</p>
1.1.5. Szöveg, beszéd, kommunikáció	<p>Autentikus szövegekben a nyelvi jelenségek jelentésének és funkciójának felismerése. A köznyelvben használatos szövegtípusok (kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos level, érvelés) normái. A meggyőzés, a vita, az érvelés beszédhelyzete és kritériumai. Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusainak megkülönböztetése.</p>	<p>Médiaközlések, ismeretterjesztő szövegek összehasonlítása pl. a szóhasználat, a stílus szempontjából.</p>

1.2. Témakörök

A német nyelv írásbeli és szóbeli vizsgáin előforduló szövegek és az ezeken alapuló kommunikáció a következő témakörök valamelyikéhez hozzárendelhetők.

Míg az emelt szinten a témák megközelítési módja általános, elvont és összetett, addig a középszinten a megközelítési mód személyes, konkrét és egyszerű.

Személyes életvitel

Társadalmi élet

Iskola, képzés, hivatás
Sport és szabadidő
Kulturális élet és média
Gazdaság, technika, környezet
Politika és történelem
Német nyelv

1.3. Fogalmak (Az emelt szintű fogalmi követelményeket *dőlt* betűvel jelezzük.)

Grammatische Termini

Das Verb

- Tempus (Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur)
- Modus (Indikativ, Imperativ, Konjunktiv I. u. II.)
- Genus (Aktiv, Vorgangspassiv/Zustandspassiv)
- Modalverb
- sich-Verb, unpersönliches Verb
- Konjugation, konjugieren
- Infinitiv, Partizip Präsens/Perfekt

Das Substantiv

- Genus (maskulin, feminin, neutral)
- Numerus (Singular, Plural)
- Kasus (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv)
- Deklination, deklinieren

Der (bestimmte/unbestimmte) Artikel

Das Adjektiv

- Deklination

Komparation (Positiv, Komparativ, Superlativ)

Das Pronomen

- Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Relativ-, *Reflexiv-*, *Interrogativ-*, *Indefinitpronomen*.
- Pronominaladverb

Das Adverb - Lokal-, Temporal-, Modaladverbien

Das Numerale

Die Konjunktion

Die Präposition

Das Modalwort

Die Wortbildung - Zusammengesetztes Wort (*Kompositum*), Ableitung, *Präfigierung/Präfix*

Das Satzglied (Subjekt, Prädikat, Akkusativ-, Dativ-, Genitiv-, Präpositionalobjekt, Attribut, Lokal-, Temporal-, Modalbestimmung)

Die Rektion, Substantiven, Adjektiven

Die Satzverbindung, das Satzgefüge

Der Gliedsatz - Hauptsatz/Nebensatz (Subjekt-, Objektsatz, Temporal-, Lokal-, *Kausal-*, Finalsatz, Relativsatz, *Konditionalsatz*, *Konzessivsatz*)

Infinitivkonstruktion

Indirekte Rede

Das Homonym, das Synonym, das Antonym

Das Idiom

Der Nominal-/Verbalstil

Der Kontext

Der Dialekt, die Umgangssprache, die Hochsprache

2. NÉMET IRODALOM

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>2.1. Szerzők és művek</p> <p>2.1.1. Különböző irodalmi korszakokból származó szerzők műveinek ismerete</p>	<p>Lessing: Fabeln</p> <p>Goethe: szabadon választott versek, balladák</p> <p>Schiller: balladák</p> <p>Heine: Buch der Lieder (szabadon választott versek) Deutschland. Ein Wintermärchen (Caput I.)</p> <p>Lenau: Schilflieder</p> <p>Eichendorff: szabadon választott versek</p> <p>Fontane: Effi Briest</p> <p>Hauptmann: Bahnwärter Thiel</p> <p>Rilke: két szabadon választott vers</p> <p>Kafka: példázatok</p> <p>Brecht: Mutter Courage und ihre Kinder</p> <p>Borchert: Kurzgeschichten, elbeszélések</p> <p>Dürrenmatt: Der Besuch der alten Dame</p> <p>A művek beható szövegismereten alapuló értelmezése. A tartalmi, szerkezeti és nyelvi sajátosságok közötti összefüggések felismerése, bemutatása. A művekben felvetett főbb kérdések etikai vonatkozása, aktualizálása.</p>	<p>Goethe: szabadon választott versek</p> <p>Schiller: szabadon választott versek</p> <p>Deutschland. Ein Wintermärchen (további részletek)</p> <p>Lenau: szabadon választott versek</p> <p>Rilke: szabadon választott versek</p> <p>Böll: szabadon választott elbeszélések Kurzgeschichten</p> <p>Műfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció, a nyelvhasználat, a motívumok, az alkotói nézőpont összefüggései. A vizsgázók számára ismeretlen, rövidebb lélegzetű epikai és lírai alkotás elemzése.</p>

2.1.2. Magyarországi német szerzők és műveik	V. Koch, J. Michaelis, E. Rittinger, R. Becker, J. Mikonya, C. Klotz stb. szabadon választott művei. A háború utáni magyarországi német irodalom jellemző témái (anyanyelv, kétnyelvűség, haza, szülőföld, identitás, hagyományok stb.) és tendenciái.	Modern szerzők művei – pl. A. Korb, Ch. Arnold, K. Brenner.
2.2. Értelmezési szintek 2.2.1. Korszakok, stílusok	A felsorolt korszakok főbb jellemzőinek bemutatása adott irodalmi művek alapján. Felvilágosodás, Sturm und Drang, klasszika, romantika, Vormärz, realizmus, naturalizmus, a századforduló irodalma, a háború utáni korszak, kortárs irodalom.	Különböző ábrázolási módok jellemzőinek és hatásának bemutatása adott művek alapján.
2.2.2. Témák, motívumok	Az olvasott művekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése. Különböző korszakokból választott hasonló témájú és motívumú versek (pl. szerelem, természet, évszakok, hazaszeretet stb.) összehasonlítása.	Különböző művek gondolati, tematikus, motívikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.
2.2.3. Műfajok	Az epika, líra, dráma formai és tartalmi jegyeinek felismerése és adott művek alapján történő bemutatása.	Különböző korokban keletkezett azonos műfajú alkotások közös és eltérő jegyeinek megnevezése, összevetése (pl. fabula, ballada, Kurzgeschichte, novella, elbeszélés, példázat, dráma, regény). Az epikus színház jellemzői.

2.3 Fogalmak (Az emelt szintű fogalmi követelményeket *dőlt* betűvel jelezzük.)

Gattungen: Epik, Lyrik, Drama

Epische Gattungen: Roman, Novelle, Erzählung, Kurzgeschichte, Anekdote, Sage, Fabel, Parabel, *Gleichnis*, Märchen

Lyrische Gattungen: *Elegie*, Hymne, Lied, Ode, Sonett, konkrete Poesie

Dramatische Gattungen: Komödie/Lustspiel, Tragödie/Trauerspiel, dramatisches Gedicht, Ballade

Erzählsituation, *Erzählperspektive*, Ich-Erzählung, Monolog, Dialog, direkte/indirekte Rede, Handlung, Beschreibung, Bericht, Episode, Kapitel, Rahmen

Erlebnisllyrik, *Gelegenheitslyrik*

Vers/Strophe/Reim (Paarreim, Kreuzreim, umarmender Reim), Strophenbau, Rhythmus, Klang, Refrain, Alliteration, Zeilensprung, Personifizierung, Vergleich, Metapher, Allegorie, Ausruf, *lyrisches Ich*

Dramatische Handlung, Exposition, Entwicklung der Handlung, Spannung/Steigerung, Höhepunkt, Lösung, Katharsis

Inszenierung, Bühnenbild, Mimik, Gestik

Dramentheorie, episches Theater, V-(Verfremdungs) Effekt, Narrator, Distanz(ierung)

absurd, *grotesk*, *paradox*

Symbol, Schlüsselwort
 Humor, Ironie, *Satire*, Spott
 Charakter
 Literarische Epochen, Stilrichtungen, Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik
 Romantik, Vormärz, Realismus, Naturalismus, Jahrhundertwende,
 Expressionismus, Symbolismus, Nachkriegsliteratur, Gegenwartsliteratur Kunstpoesie, Volkspoese
 Interpretation, *Kritik*, *Wertung*.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizgabizottságot működtető intézmény biztosítja	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű szótár (tíz vizgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű szótár (tíz vizgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.

Nyilvánosságra hozandó tudnivalók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	témakör- és tételcímek	NINCS	témakör- és tételcímek
Időpont	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		15 perc	
90 perc	150 perc		
I. feladatlap: Szövegértési feladatsor és köznapi szöveg alkotása	II. feladatlap: Műértelmező szövegalkotás: műértelmezés vagy összehasonlítás	Egy német nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
50 pont	40 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége: 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg, a megoldásra 90 perc áll rendelkezésére. A feladatlap egy 60 percre tervezett szövegértési és egy 30 percre tervezett szövegalkotási feladatot tartalmaz. A vizsgadolgozatokat a 90 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Ezután kerül sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására. A II. feladat megoldására 150 perc áll rendelkezésre. A megoldáshoz helyesírási szótár, illetve egy- illetve kétnyelvű nyomtatott szótár használható.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Az írásbeli vizsga első része egy köznapi szöveg értését és egy köznapi szöveg alkotását várja el. Eszerint tartalmaz egy szövegértési feladatsort, valamint egy köznapi szövegalkotási feladatot, amely lehet érvelés vagy gyakorlati szövegműfaj alkotása.

Az írásbeli vizsga második része egy műértelmező szöveg alkotását várja el, amely lehet egy mű vagy műrészlet adott szempontú értelmezése vagy két mű adott szempontú összehasonlító értelmezése – a vizsgázó választása szerint.

A vizsgázó az I. feladatlapon nem választhat a kijelölt feladatok közül, a II. feladatlapon viszont igen. A II. feladatlapon jelzi a választását. Ha az elkezdett feladat helyett másikat választ, akkor az általa érvénytelennek tekintett írásművet át kell húznia.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor

A szövegértési feladat szövege egy, esetleg két (egymással összefüggő), körülbelül 500–800 szó terjedelmű szöveg. A téma, a műfaj, a kommunikációs résztvevők, a szöveg tervezettsége szempontjából kötöttsége nincs.

A szövegértést vizsgáló kérdések, feladatok az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi, kommunikációs jellemzőinek megfelelően a következőkre irányulhatnak:

- azonosítás, értelmezés: a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás; különböző szövegbeli érvek, álláspontok; szerzői álláspont; a szöveg jelentése, jelentésrétegei;
- összefüggések: a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői között; a cím és a szöveg között; a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei között;
- a szöveg jellemzői kommunikatív, szövegműfaji, pragmatikai szempontokból; a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe; a szöveg és más (külső) információk kapcsolata;
- a szöveg felépítése: szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok; a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés;
- a szöveg visszaépítése (*pl. vázlat, kivonat, adott szempontú tömörítés stb. formájában*).

Köznapi szövegalkotási feladat

A vizsgázó egy köznapi szövegalkotási feladatot old meg az alábbi két választási lehetőség közül. A feladat megoldásának elvárható terjedelme $\frac{1}{2}$ – 1 oldal, azaz 75–150 szó.

A feladat a következő lehet:

- 3-5 évvel alátámasztott állásfoglalás valamely közéleti, kulturális, életmódbeli kérdésben.
- Gyakorlati szöveg alkotása adott műfajban, témában, esetleg adott kommunikációs tényezőkkel. A szöveg műfajai a következők lehetnek: motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (*pl. panaszos levél*), kérvény; hozzászólás, felszólalás, vitaindító, ajánlás, méltatás; szórólap szövege.

A feladatkiírás tartalmazhat gondolatébresztő szöveget, szövegrészletet. A feladatlap közli a konkrét feladatnak megfelelő tartalmi, műfaji, nyelvi, formai kritériumokra kapható részpontszámokat.

II. Műértelmező szövegalkotás

A vizsgázó két különböző témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárható terjedelme 2-4 oldal (azaz 300-600 szó). A választható feladatok a következők lehetnek:

A) Egy mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása.

B) Két mű (vagy műrészlet) adott szempontú összehasonlító értelmezése.

Mindkét feladat bázisszövege német nyelvű irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli német alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Mindkét feladat lényeges eleme az irodalmi szövegekben megjelenő problémák felismerése és az azokra való reflektálás. Mindkét feladat tartalmazza az értelmezés, összehasonlítás középpontjába állítandó problémát, annak kiemelt szempontját, szempontjait (*pl. a megjelenített téma, élmény, probléma, helyzet; a szereplő(k) viselkedése, jellemzése, egymáshoz való viszonya; a motívumok szerepe, jelentése; különböző korok életszemlélete, értékrendje*).

Legalább az egyik feladatnak a magyarországi németiség kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit és az ettől való eltérés lehetőségét. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A javító tanár mindegyik feladatban javítja a helyesírási és nyelvhelyességi hibákat a központi javítási-értékelési útmutatóban közölt hibatípusok szerint. A végső minősítésben értékeli az egész dolgozat helyesírását és írásképét.

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor javítása, értékelése

A szövegértési feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat a javítási-értékelési útmutató közli. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontoszámokat, valamint az elért összpontoszámot.

Köznapi szövegalkotási feladat javítása, értékelése

A szövegalkotási feladat értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladat maximális pontértéke 10 pont. A javítási-értékelési útmutató közli a feladatnak megfelelő, elvárt tartalmi, műfaji, nyelvi, formai elemekért adható részpontoszámokat. A javító tanár az elfogadott tartalmi és formai elemeket pipával jelzi. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontoszámokat, valamint az elért összpontoszámot.

A szövegértés és köznapi szövegalkotás (I. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértési feladat	40 pont
	Szövegalkotási feladat	10 pont

II. A műértelmező szövegalkotás javítása, értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli. Jónak minősíthető elem a tartalmilag helytálló, indokolható megfigyelés, következtetés, megállapítás.

Értékelni a feladatban csak a választható két téma egyikéről szóló dolgozatot lehet. Ha a vizsgázó egynél több témát old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át az érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat a központi javítási és értékelési útmutatóban közölt javítási módok szerint.

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szövegszerkezet, a stílus és a nyelvhelyesség értékelésének pontszámait – a vizsgaleírásban és a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével. A pontthátrókon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotási feladat (II. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Műértelmező szövegalkotási feladat	Tartalmi minőség		25 pont
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5 pont
		Stílus	5 pont
		Nyelvhelyesség	5 pont

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

Tartalom – a bázisszöveg és a feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszlemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint.

Szövegszerkezet – a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás a helyesírási normának való megfelelés szerint.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibák is a központi javítási és értékelési útmutatóban szereplő jelölések és súlyozás szerint javítandók, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Az emlékezetből idézett szövegek hibáit javítani kell, de nem kell beszámítani a hibák közé.

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint kétszer 1 pont adható.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértés és köznapis szövegalkotás	Szövegértés	40 pont
	Szövegalkotás	10 pont
Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25 pont
	Nyelvi minőség	15 pont
Helyesírás		8 pont
Íráskép		2 pont

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még belefér a felelési időbe.)

A szóbeli vizsga egy német nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldásából és a megoldás kifejtéséből áll.

A meghirdetett német nyelv és irodalom tételsor 20 német nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból és nyelvészetből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

Az egyes tételekhez legalább egy-egy feladat tartozik.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a feladatkiejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egy nyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok - a témák sajátosságait figyelembe véve - lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi altételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédképesség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altétel kb. 250-300 szó terjedelmű szövegből és a hozzá kapcsolódó feladatokból áll. (nyelvi transzformáció lexikai, stilisztikai feladat stb.) A nyelvi altételek 25%-a a magyarországi németek nyelvvel, szokásaival, hagyományaival, kultúrájával, kisebbségpolitikájával stb. kapcsolatos szövegeket tartalmaz.

Irodalmi altételsor

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. Az altételt a német nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt műhöz, vagy annak egy részletéhez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. Legalább két altétel a magyarországi németek irodalmával kapcsolatos feladatokat tartalmaz.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható irodalomból összesen 25 pont, német nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókincs, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – német nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		20 perc	
Feladatsor		Feladatkiejtés	
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok: műértelmező szöveg és reflektáló szöveg	Egy német nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
40 pont	50 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége	
100 pont		15 pont	
		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó egyetlen feladatlapot kap, a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg, és a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja. A feladatok megoldására 240 perc áll rendelkezésre.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga egy feladatlapja három feladatot tartalmaz: egy szakszöveg-értési és hozzá kapcsolódó, a szaktárgyi tudást mérő szövegértési, nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsort, valamint két különböző szövegalkotási feladatot.

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy irodalmi vagy nyelvi témájú szöveghez kapcsolódik (*pl. esszé, értekező próza, ismeretterjesztő mű vagy ezek részlete*).

A feladatsor egyrészt a szöveg értését, másrészt a kapcsolódó nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását várja el (*pl. fogalmak felismerése, azonosítása, definíciója, alkalmazása különböző szövegekre; különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárása; műismeret; a vizsgálandó szöveg kommunikációs, nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzői*). A feladatsor szövegértésre, nyelvi ismeretekre és irodalmi műveltségre irányuló kérdéseket egyaránt tartalmaz.

Szövegalkotási feladatok

A két szövegalkotási feladat két különböző témáról szóló, adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását írja elő.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy mű vagy műrészlet adott szempontú elemzése, értelmezése, értékelése (a továbbiakban: műértelmező szöveg).
- Érvelő vagy véleménykifejtő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdésre, jelenségre, *pl. kor-, kulturális, közéleti jelenségre* (a továbbiakban: reflektáló szövegalkotási feladat).

A feladatok mindegyike szövegbázisú (*pl. irodalmi mű, műrészlet; rövid felvezető idézetet a véleménykifejtés, értékelő érvelés alapjaként*).

A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 2–4 oldal (300–800 szó).

A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 1–3 oldal (150–450 szó).

A műértelmező feladat bázisszövege irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli német alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Legalább az egyik feladatnak a magyarországi németek kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.

A pontthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szöveg szerkezete, stílusa és nyelvhelyessége értékelésének pontszámait a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével.

A reflektáló szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a reflektáló feladat értékelésének tartalmi, szerkezeti, nyelvi pontszámait a következő kritériumok szerint:

- Tárgyi tudás, általános tájékozottság
- Problémaérzékenység, gondolatgazdagság
- Gondolatmenet, szövegfelépítés
- Nyelvi igényesség

A két szövegalkotási feladat értékelésének szempontjai és pontértéke:

Műértelmező szöveg 30 pont	Tartalom	15 pont
	Szövegszerkezet	5 pont
	Stílus	5 pont
	Nyelvhelyesség	5 pont
Reflektáló szöveg 20 pont	Tartalom	5 pont
	Problémaérzékenység	5 pont
	Gondolatmenet	5 pont
	Nyelvi igényesség	5 pont

Tartalom – adható összesen:

- a műértelmező szövegre 15 pont,
- a reflektáló szövegre 5 pont

a bázisszöveg és feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának (problémaérzékenység, lényeglátás, témataartás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.

Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – adható összesen 5 pont a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – adható összesen 5 pont a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás – a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével-

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40 pont
Műértelmező szövegalkotási feladat	30 pont
Reflektáló szövegalkotási feladat	20 pont
Helyesírás	8 pont
Íráskép	2 pont

Szöbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közбекérdezni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga egy német nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldása, és a megoldás kifejtése.

A meghirdetett német nyelv és irodalom tételsor 20 nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból is és nyelvészetből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok - a témák sajátosságait figyelembe véve - lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi altételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altétel kb. 250-300 szó terjedelmű szövegből és a hozzá kapcsolódó feladatokból áll. (nyelvi transzformáció lexikai, stilisztikai feladat stb.) A nyelvi altételek 25%-a a magyarországi németek nyelvével, szokásaival, hagyományaival, kultúrájával, kisebbségpolitikájával stb. kapcsolatos szövegeket tartalmaz.

Irodalmi altételsor

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. Az altételt a német nemzetiségi nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt műhöz, vagy annak egy részletéhez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. Legalább két altétel a magyarországi németek irodalmával kapcsolatos feladatokat tartalmaz.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a német nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható: irodalomból összesen 25 pont; német nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókincs, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – német nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

28. Az R. Mellékletének ABITURPRÜFUNG IM FACH LANDES- UND VOLKSKUNDE DER DEUTSCHEN MINDERHEIT fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„ABITURPRÜFUNG IM FACH VOLKSKUNDE DER DEUTSCHEN NATIONALITÄT

I. DETAILLIERTE ANFORDERUNGEN

A) KOMPETENZEN

Die Kompetenzen in der Oberstufe und Mittelstufe sind gleich, die Behandlung der Themen ist jedoch in der Mittelstufe konkret, in der Oberstufe abstrakt.

- Kritische Sichtweise die Fragen der Vergangenheit und Zukunft betreffend.
- Aufarbeitung der Geschichte und Gegenwart der Ungarndeutschen, Bildung einer selbstständigen Meinung.- Anwendung geschriebener, bildlicher oder elektronischer Quellen, die sich auf die Geschichte der deutschen Volksgruppe beziehen.
- Bildung einer selbstständigen Meinung über die Rolle der ungarndeutschen Medien.
- Formulierung von nationalitätenpolitischen Problemen anhand der erhaltenen Quellenauszüge sowie anhand von Zeitungsartikeln aus der Tagespresse, Bild - und Tonquellen bzw. anhand persönlicher Erfahrungen. Eine Parallele zwischen der Gegenwart und der Vergangenheit ziehen.
- In Museen oder volkskundlichen Ausstellungen Informationen sammeln, mit deren Hilfe die Wochen - und Festtage der deutschen Nationalität kennenlernen.
- Schilderung des Lebens der Nationalität anhand des geistigen und materiellen Nachlasses.
- Die Zusammenhänge zwischen den geographischen Gegebenheiten, Lebensumständen und Wirtschaftsverhältnissen auf dem Siedlungsgebiet der deutschen Volksgruppe erkennen und interpretieren.
- Kenntnis und Darstellung der Beziehungen innerhalb einer Gemeinde und - Darstellung einer, für die deutsche Nationalität typischen Erscheinung (z.B. Siedlungsformen) mit Hilfe von Landkarten und historischen, wirtschaftsgeographischen sowie demographischen Angaben.
- Mit Hilfe von soziologischen Ermessungen und publizistischen Auszügen die Erscheinungsformen der Identität sowie die Beziehungen der Einzelperson zur Gemeinschaft darstellen und interpretieren.
- Die Beziehung zwischen einer angegebenen Sprachvariante, einer gesprochenen Mundart und der Standardsprache erkennen und darstellen.
- Eine Dialekterscheinung in einem literarischen Text erkennen und ihre sprachliche Lösung deuten.
- Die funktionalen Elemente eines typischen Gebäudes darstellen und interpretieren.
- Parallelen ziehen zwischen Gebäuden ähnlicher Funktion, die innerhalb einer Gemeinde verschiedenen Gemeinschaften gehören, die Gleichheiten und Unterschiede beschreibend darstellen.
- Einige Charakteristika der Literatur, Musik-, Gesang- und Tanzkultur der deutschen Volksgruppe zusammenfassen, einige örtliche Spezifika darstellen oder beschreiben.
- - Den nationalitätenpolitischen gesetzlichen Rahmen kennen, sich in den zentralen und lokalen gesetzlichen Quellen auskennen, den funktionierenden Mechanismus darstellen und erklären.

- Die Tätigkeit einer gewählten lokalen Nationalitätenselbstverwaltung oder eines Vereins anhand von eigenen Erfahrungen und entsprechenden Dokumenten skizzieren und kritisch darstellen.

B) INHALTLICHE ANFORDERUNGEN

OBERSTUFE UND MITTELSTUFE

In der Ober- und Mittelstufe unterscheiden sich in den Prüfungsanforderungen die Kenntnisse im Wesentlichen nicht. In der Mittelstufe ist das Ziel die Anwendung von Kenntnissen, die sich die Kandidaten weniger durch theoretischen Hintergrund als durch persönliche Erfahrungen angeeignet haben, in der Oberstufe muss das Erkennen von Zusammenhängen sowie eine abstrakte, allgemeine, differenzierte Darstellung von Informationen und Erfahrungen unter Beweis gestellt werden. Davon muss der Kandidat sowohl schriftlich als auch mündlich Zeugnis ablegen.

1. Historische Kenntnisse

Themen	Prüfungsstufen	
	Mittelstufe	Oberstufe
Herkunft, Entwicklung zur Gemeinschaft, frühe Beziehungen	Die historischen Etappen und Denkmäler des Erscheinens des ungarländischen Deutschtums kennen. Die Faktoren einer Gemeinschaftsbildung erklären. Von den verschiedenen Quellen wählen können. Die wichtigsten Botschaften der schriftlichen Quellen und Landkarten deuten.	Die Faktoren des Entsethens eines Gemeinschaftsbewusstseins zeigen.
Zusammenleben, Lebensweise, Wertordnung	Die Formen des Zusammenlebens, die die deutschsprachigen Gemeinschaften zusammenhalten, kennen. Die Lebensweise, Wertordnung der Gemeinschaft anhand der dem Kandidaten zur Verfügung stehenden Quellen darstellen	Die eingetretenen Änderungen in ihrem historischen Prozess betrachten.
Wendepunkte in der Geschichte der Nationalität bis	Ereignisse der Vergangenheit und	Kritische Analyse von Quellen, Schlüsse ziehen.

heute	Gegenwart, deren Zusammenhänge darstellen anhand von Quellen und menschlichen Schicksalen.	
Bilder aus der Geschichte der Ungarndeutschen	Anhand der Familiengeschichte die Ursachen für die Veränderungen in der Lebensweise darstellen Die Beweggründe der Änderungen erläutern	Allgemeine Schlüsse anhand der Quellen auf die Gemeinschaftseigentümlichkeiten bezogen ziehen anhand von Quellen.

2. Volkskundliche Kenntnisse

Themen	Prüfungsstufen	
	Mittelstufe	Oberstufe
Gegenständliche Kultur, Nachlass und Siedlungsangewohnheiten der deutschen Nationalität	<p>Die Siedlungsgewohnheiten und die Siedlungsstruktur der deutschen Volksgruppe kennen und anwenden.</p> <p>Die Verwandtschaftsbezeichnungen benennen, Über die Wichtigkeit des Zusammenhaltes in der Verwandtschaft früher und heute sprechen können bzw. die Unterschiede begründen.</p> <p>Die Einteilung des Bauernhofes und die Funktion der einzelnen Gebäuden kennen.</p> <p>Gebrauchsgegenstände und Werkzeuge sowie deren Verwendung kennen, sie mit heute gebrauchten Gegenständen und Werkzeugen vergleichen.</p> <p>Typische Handwerke, deren regionale Verbreitung und die Gründe der Herausbildung kennen.</p> <p>Die Problematik des Zusammenlebens mehrerer Generationen darstellen, interpretieren und auf unsere</p>	<p>Die Zusammenhänge zwischen den geographischen Gegebenheiten, den Lebensumständen und wirtschaftlichen Verhältnissen analysieren.</p>

	<p>Zeit Bezug nehmen. Die Charakteristika einiger Handwerksprodukte, den heutigen Stellenwert dieser Berufe darstellen Ein Projekt planen können.</p>	
Bräuche der deutschen Nationalität	<p>Die Bräuche des Kalenderjahres kennen, über sie zusammenhängend sprechen, die Gründe der Herausbildung und die Wirkung der Bräuche auf das Gemeinschaftsleben früher und heute kennen. Die Bräuche des Familienlebens und der Wendepunkte im menschlichen Leben kennen, über sie zusammenhängend sprechen können. Verschiedene Heilmittel kennen, die an sie knüpfenden abergläubischen Bräuche benennen, ihren Stellenwert im heutigen Leben angeben und eine mögliche Neubelebung dieser alten Mittel finden. Die abergläubischen Motive der Bräuche interpretieren, sie bewerten und Bezug auf Heute nehmen. Das Verschwinden der Bräuche begründen und Möglichkeiten einer Neubelebung finden. Anhand der Bräuche ein Projekt entwerfen, das das Sammeln, Aufzeichnen und Darstellen der Bräuche beinhaltet.</p>	Die Gründe, biblische und gesellschaftliche Hintergründe der Entstehung der Bräuche deuten.
Tracht der deutschen Volksgruppe	<p>Die wichtigsten Charakterzüge der Kinder-, Frauen- und Männertracht im Allgemeinen kennen (Farben, Formen, Stoffe). Kleidungsstücke benennen, über Stoffe, Farben und Motive</p>	Die Bedeutung der Volkstracht aus dem Gesichtspunkt der Gesellschaft und der Nationalität bewerten. Die heutige Situation kennen und den Prozess

	<p>sprechen. Ein Projekt entwerfen, das sich auf das Sammeln, Beschreiben und Ausstellen von heute noch vorhandenen Trachten bzw. Stoffen bezieht. Die Unterschiede in der Werktags- und Sonntagstracht zeigen.</p>	<p>sowie die Gründe der Veränderung darstellen.</p>
Essgewohnheiten der Nationalität	<p>Die frühere Koch- und Esskultur der Ungarndeutschen, deren wichtigste Charakteristika und die verwendeten Rohstoffe im Allgemeinen kennen. Die heutige Koch- und Esskultur der Ungarndeutschen kennen, die Zubereitung einiger Speisen erklären können. Die Charakteristika der Werktagküche früher und heute darstellen. Die speziellen Gewohnheiten an Festtagen kennen, sie bewerten und mit den heutigen vergleichen.</p>	<p>Die Essgewohnheiten der deutschen Volksgruppe mit denen anderer Minderheiten bzw. der Mehrheitsnation vergleichen</p>
Medien der deutschen Minderheit	<p>Die Medien der Ungarndeutschen und ihren Wirkungsbereich kennen. Meinung und Kritik über die Themen und deren Darstellung durch die Medien formulieren.</p>	<p>Eine meinung formulieren über die Möglichkeiten der ungarndeutschen Medien verglichen mit Beispielen aus den ungarischen Medien.</p>

3. Geographische Kenntnisse

Themen	Prüfungsstufen	
	Mittelstufe	Oberstufe
Siedlungen der Ungarndeutschen	<p>Die wichtigsten Siedlungen kennen. Die geographischen Gegebenheiten dieser Siedlungen aufzeigen und bewerten.</p>	
Zusammenhang zwischen den geographischen Gegebenheiten	<p>Die Zusammenhänge zwischen einer gegebenen</p>	<p>Die Entwicklungsmöglichkeiten</p>

und der Lebensweise	Region und der Lebensweise der dort Lebenden entdecken und am Beispiel der Deutschen detailliert darstellen.	deuten.
Wirtschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen	Die Wirtschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen zum Mutterland erkunden und erklären.	Anhand einer kurzen geschichtlichen Periode über die Wirkung der wirtschaftlichen Entwicklung Schlüsse ziehen.
Die Gegenwart und Zukunft der erhalten gebliebenen ungarndeutschen Ortschaften vom Gesichtspunkt der geographischen Bestimmungen	Die Entwicklungschancen einer ungarndeutschen Gemeinde anhand gegebener Gesichtspunkte und Quellen interpretieren.	Kausale Zusammenhänge zwischen der Bauernwelt und der Globalisation herstellen.

4. Gesellschaftliche Kenntnisse

Themen	Prüfungsthemen	
	Mittelstufe	Oberstufe
Gemeinschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen	Jene Charakterzüge aufdecken und erklären, die die grundlegenden und größeren Gemeinschaftsbeziehungen der Ungarndeutschen bestimmen	Deutung des Identitätsbegriffs anhand von Fachliteratur.
Typische Erscheinungsformen des Gemeinschaftsbewusstseins	Die Gemeinschaftsbeziehungen analysieren Die Funktionen und Charakteristika der kleingemeinschaftlichen Organisationen/Organisierungen, die das Ungarndeutschtum stärken, aufdecken und interpretieren.	Die Funktion und Charakteristika der landesweiten Organisationen aufdecken und interpretieren.
Stellung der Einzelperson und Wirkung der mehrfachen Identität	Die grundlegenden Formen des Identitätsbekenntnisses in einer solchen Gesellschaft darstellen und analysieren, die auf mehrfache Bindungen aufbaut.	Identitätsbekenntnis der Nationalitäten in Ungarn, speziell die der Ungarndeutschen in groben Zügen darstellen.
Das ungarndeutsche Schulwesen	Das ungarndeutsche Schulwesen früher und heute kennen.	Die Möglichkeiten der deutschen Nationalität auf

	Die Möglichkeiten und das System der Berufswahl früher und heute kennen.	dem Gebiet des Unterrichts im Spiegel der Gesetze kennen.
--	--	---

5. Kenntnisse über die Sprache der Ungarndeutschen

Themen	Prüfungstufen	
	Mittelstufe	Oberstufe
Faktoren, die auf die sprachliche Entwicklung der Ungarndeutschen eingewirkt haben	Jene Faktoren erkennen, die auf die Sprache und die gebrauchten Sprachvarietäten der Ungarndeutschen eingewirkt haben	Die Sprachvarietäten auf deutschem Sprachgebiet kennen und deren ungarländische Entsprechungen.
Rolle der Standardsprache und der Sprachvarietäten	Auf die Unterschiede der Mundart und Standardsprache, sowie Hochsprache hinweisen.	Begründete Meinung zur Zukunft der Mundarten formulieren.
Erscheinen der Mundart in der ungarndeutschen Literatur	Literarische Werke kennen, deren zentrales Problem der Sprachgebrauch ist, diese interpretieren und deuten.	Literarische Werke im Thema Sprachgebrauch mit unterschiedlicher Sichtweise vergleichend interpretieren.

6. Baukultur der deutschen Minderheit

Themen	Prüfungstufen	
	Mittelstufe	Oberstufe
Formale und funktionale Züge der Baukultur	Über den Grundriss einer Gemeinde eine Skizze anfertigen können, einige alte Straßennamen kennen und deren Entstehung erkunden. Die wichtigsten Bauten eines Dorfes, ihre Lage und Funktion kennen. Den Grundriss eines typischen Wohnhauses zeichnen können, die Funktion der Räume kennen. Die Einrichtung der Räume	Die Wirkungen der Globalisation und Urbanisation analysieren.

	<p>kennen, einige typische Einrichtungsprinzipien und Gewohnheiten nennen.</p> <p>Die formalen Merkmale der einheimischen deutschen Baukunst darstellen.</p> <p>Die funktionalen Merkmale, Mittel und Beziehungen der Gebäuden erklären.</p> <p>Die Veränderungen in der Funktion der Gebäude im Bauernhof aufzeigen, dabei auf die Zeit vor und nach dem II. Weltkrieg Bezug nehmen.</p>	
Schutz des Bauerbes	<p>Deutsche Heimatmuseen und Ausstellungen kennen. Ihre Aufgaben bei der Rettung von Werten schildern.</p>	<p>Elemente des baulichen Erbes zeigen, die auf unsere moderne Welt übertragbar sind. Für die eigene Position argumentieren.</p>

7. Die Musik-, Gesang- und Tanzkultur der Ungarndeutschen

Themen	Prüfungstufen	
	Mittelstufe	Oberstufe
Verhältnis der Musik-, Gesang- und Tanzkultur	<p>Die Rolle des Gesangs, der instrumentalen Musik und des Tanzes im Brauchtum der Wochen- und Feiertage aufzeigen.</p>	<p>Die Unterschiede zwischen der volkstümlichen und der Volksmusik aufweisen.</p>
Traditionspflege und Anforderungen der Gegenwart in der Musikkultur der Ungarndeutschen	<p>Ein Gesang-, Musik- oder Tanzprogramm entwerfen, in dem die Traditionspflege eine zentrale Rolle einnimmt.</p>	<p>Nationalitätenprogramme aus dem Gesichtspunkt der Traditionspflege werten.</p>

8. Minderheitenpolitische Kenntnisse

Themen	Prüfungstufen	
	Mittelstufe	Oberstufe
Gesetzlicher Rahmen der Nationalitätenpolitik	<p>Die wichtigsten Verordnungen der Gesetze über die Rechte der Nationalitäten kennen.</p>	<p>Die Entwicklung und Wirkung des rechtlichen Rahmens in den letzten fünfzig Jahren kennen und darstellen.</p>
Grundlagen und Praxis des Selbstverwaltungswesens	<p>Durch einige Beispiele die Tätigkeit einer örtlichen Nationalitätenselbstverwaltung</p>	<p>Die Entwicklung des Selbstverwaltungswesens in</p>

	<p>darstellen.</p> <p>Vorschläge für die örtliche Nationalitätenselbstverwaltung formulieren, die die Identität stärken und die Bräuche bewahren.</p> <p>Die Tätigkeit der Selbstverwaltungen auf regionaler und Landesebene zeigen.</p>	seinem historischen Prozess.
Die Rolle der Minderheitenselbstverwaltungen, Vereine bei der Identitätserhaltung der deutschen Volksgruppe	Örtliche oder Vereinsprogramme vorstellen, die der Identitätserhaltung dienen.	Vorschläge für die regionale oder Landespolitik zur Unterstützung der Identitätsförderung formulieren.

II. Beschreibung der Prüfung

Prüfungsteile

Mittelstufe		Oberstufe	
Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung
Projekt	15 Minuten	180 Minuten	20 Minuten
80 Punkte	70 Punkte	100 Punkte	50 Punkte

Hilfsmittel

	Mittelstufe		Oberstufe	
	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung
Vom Prüfling gesichert	KEINE	KEINE	Einsprachiges Wörterbuch	KEINE
Von der Institution gesichert, an der die Prüfungskommission tätig ist	KEINE	Mit der Aufgabenstellung zusammenhängende Hilfsmittel (bildliche, gedruckte, bzw. elektronische Medien)	KEINE	Mit der Aufgabenstellung zusammenhängende Hilfsmittel (bildliche, gedruckte, bzw. elektronische Medien)

Zu veröffentlichen

	Mittelstufe		Oberstufe	
	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung
Stoff	NICHTS	Titel der Thesen	NICHTS	Titel der Thesen
Wann?	NICHTS	Laut Verordnung	NICHTS	Laut Verordnung

MITTELSTUFE

Schriftliche Prüfung (Projekt)	Mündliche Prüfung 15 Minuten	
Selbstständige Erarbeitung eines Themas während des Schuljahres	Verteidigung der Projektarbeit	Erörterung einer These
80 Punkte	20 Punkte	50 Punkte

Schriftliche Prüfung

Inhaltlicher und formaler Charakter der schriftlichen Aufgaben

Inhaltliche Struktur

Die schriftliche Prüfung wird durch eine Projektarbeit ausgelöst.

Das Thema der Arbeit ist ein während der Schulzeit erarbeitetes Projekt, das von den acht Kenntnisgruppen der detaillierten Abituranforderungen gewählt und in der mündlichen Prüfung verteidigt wird.

Anforderungen an das Projekt:

Der Umfang der Arbeit soll 10-20 Seiten betragen, von denen der Textteil (ohne die Anlagen) mindestens 5 Seiten beträgt (Buchstabengröße: 12, Zeilenabstand: 1,5). Die Projektbeschreibung muss die einzelnen Phasen der Durchführung enthalten: die Begründung der Themenwahl, die Formulierung der Hypothesen bzw. Zielsetzungen, die Bibliographie, Fachliteraturbezüge, Beschreibung der Sammeltätigkeit (Feldarbeit), Ausarbeitung der inhaltlichen Bezüge, Schlussfolgerungen und persönliche Erlebnisse.

Die Projektarbeit ist von der Auswahl des Themas bis hin zur Endfassung eine selbstständige Arbeit. Während der Anfertigung der Arbeit kann der Prüfling die Hilfe eines Lehrers in Anspruch nehmen. Wenn er kein Schüler der Prüfungsinstitution ist und einen Lehrer um Hilfe bitten möchte, so muss er selbst dafür sorgen. Unterstützt werden kann der Prüfling auch vom eigenen Fachlehrer.

Der Prüfling reicht seine fertige Arbeit spätestens bis zum Anfang der Prüfungszeit ein. Er fertigt zur Präsentation Veranschaulichungsmaterial oder eine kurze, thesenartige Zusammenfassung des Projekts an, die er in der mündlichen Prüfung bei der Verteidigung des Projekts verwendet.

Bewertung

Für die Projektarbeit können insgesamt 80 Punkte vergeben werden. Die Bewertung erfolgt anhand der folgenden allgemeinen Bewertungskriterien, die im zentralen Hinweis zur Korrektur und Bewertung enthalten sind:

I. Inhalt

a) Komplexität des Themas, Herangehensweise	30 Punkte
b) Neuartiges Herangehen	10 Punkte
c) Fachliterarische Bezüge und Bibliographie	5 Punkte

II. Prozess der Erstellung der Projektarbeit

a) Klare Darstellung der Projektphasen	5 Punkte
b) Eigene Recherchen	15 Punkte

III. Form

a) Sprachliche Gestaltung	8 Punkte
b) Aufbau, Qualität der Endfassung	7 Punkte

Wenn der Text wesentlich kürzer ist, als die Vorschrift (kürzer als 4 Seiten), kann die Projektarbeit nicht bewertet werden.

Mündliche Prüfung

Inhaltliche und formale Merkmale der mündlichen Thesen

Inhaltliche Struktur

Im Rahmen der mündlichen Prüfung wird vom Kandidaten die Arbeit in 5 Minuten verteidigt, wobei er auf die Bewertung des Lehrers eingeht und sein Thema veranschaulicht. Es stehen ihm weiterhin 10 Minuten zur Verfügung, um seine These zu erörtern.

Die Thesen für die mündliche Prüfung werden von der Institution zusammengestellt, an der die Prüfungskommission tätig ist. Die Thesenreihe besteht aus 20 Thesen, die Kenntnisse aus den vier Pflichtbereichen (Historische Kenntnisse, Minderheitenpolitik, Volkskunde, Sprache der Ungarndeutschen) abfragen. Die Proportionen der einzelnen Themen hängt davon ab, mit welchem Schwerpunkt sie im Unterricht behandelt worden sind. Die Thesen müssen alle vier Pflichtbereiche abdecken! Alle Thesen enthalten eine Quelle, die in ihrem Thema der Aufgabenstellung entspricht und deren Interpretation in die mündliche Antwort eingebaut werden muss.

Bewertung

Die mündliche Leistung wird mit max. 70 Punkten bewertet. Davon können 20 für die Verteidigung der Projektarbeit und 50 für die Erörterung der These vergeben werden. Die Bewertung der mündlichen Leistung erfolgt anhand des folgenden zentralen Kriterienkatalogs, der die allgemeinen Bewertungskriterien enthält.

Darstellung des Projekts - insgesamt 20 Punkte

- zielgerichtete Zusammenfassung der Projektarbeit	7 Punkte
- Präsentationstechniken, Vortragsweis	5 Punkte
- sprachliche Gestaltung	5 Punkte
- Veranschaulichung	3 Punkte

Erörterung der These - insgesamt 50 Punkte

- Inhalt	25 Punkte
- Quellenanalyse	10 Punkte
- sprachliche Gestaltung	10 Punkte
- Aufbau der Antwort, Struktur	5 Punkte

OBERSTUFE

Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung
180 Minuten	20 Minuten
Essay	Erörterung einer These
100 Punkte	50 Punkte

Schriftliche Prüfung

Inhaltlicher und formaler Charakter der schriftlichen Aufgaben

Inhaltliche Struktur

In der Oberstufe muss der Prüfling auf Grund zentral erstellter Aufgaben (er kann unter drei Aufgaben wählen) ein Essay im Umfang von 600-700 Wörtern schreiben.

Die schriftliche Prüfung basiert auf die detaillierten Prüfungsanforderungen und beinhaltet Aufgaben aus den acht Bereichen der Kenntnisse, die auf Quellen aufgebaut sind. Der Prüfling erörtert selbstständig seine These, untermauert seine Ausführungen durch seine eigene Meinung und reagiert auf die Quellen.

Bewertung

Auf die schriftliche Arbeit können max. 100 Punkte vergeben werden. Die Bewertungskriterien enthält der zentrale Kriterienkatalog.

Mündliche Prüfung

Inhaltlicher und formaler Charakter der mündlichen Thesen

Für die mündliche Prüfung werden 10 zentral bestimmte Thesen erstellt. Eine jede These besteht aus zwei Teilen. Die These „A“ zieht der Prüfling aus den Bereichen Minderheitenpolitik und Historische Kenntnisse; die These „B“ aus den Bereichen Volkskunde und Sprache der Ungarndeutschen. Innerhalb der Thesenreihe ist das Verhältnis der jeweils zwei Kenntnisbereiche nicht je 50%, der eine Bereich kann mit mehr Gewicht vertreten werden, als der andere. Dem Prüfling stehen zweimal 10 Minuten zur Verfügung, um beide Aufgaben zu erörtern.

Bewertung

Für die mündliche Leistung kann der Prüfling max. 50 Punkte bekommen (für jede These 25 Punkte).

Die Bewertungskriterien enthält der folgende zentrale Kriterienkatalog:

1. These „A“

- Inhalt	15 Punkte
- Aufbau der Antwort, Struktur	5 Punkte
- sprachliche Gestaltung	5 Punkte

2. These „B“

- Inhalt	15 Punkte
- Aufbau der Antwort, Struktur	5 Punkte
- sprachliche Gestaltung	5 Punkte

29. Az R. Mellékletének Deutsche Nationalitätensprache und -Literatur fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„DEUTSCHE NATIONALITÄTEN SPRACHE UND LITERATUR

I. DETAILLIERTE BESCHREIBUNG DER PRÜFUNGSANFORDERUNGEN

A) KOMPETENZEN

MITTELSTUFE UND OBERSTUFE

1. Leseverstehen

1.1 Informationen verarbeiten und auswerten

Zielgerichtete und kritische Nutzung von Informationen: Auswahl und Neugestaltung in Bezug auf das Thema und das Leseziel

1.1.1 Kenntnisse über Printmedien und elektronische Informationsquellen und deren Nutzung (z. B. ein- und zweisprachige Wörterbücher, Anthologien, Lexika und elektronische Presse, Internet, Suchmaschinen, CD-Rom, usw.)

1.1.2. Nutzung von lexikalisch-grammatischen und literarischen Kompetenzen zur Analyse, Produktion und zum Vergleich, sowie zur Bewertung von Texten der Printmedien und elektronischen Informationsquellen

1.1.3 Entwicklung von persönlichen Stellungnahmen zu Gedanken, Kenntnissen und Meinungen

1.2 Analyse von literarischen und nichtliterarischen Texten

1.2.1 Anhand von Analyse, Vergleich und Wertung belletristischer, journalistischer und Übungstexte Gedankengänge, Ausdrucksweise beschreiben und die Gattung, Textsorte, grammatische Struktur und den Stil sowie deren Funktionen angeben.

1.2.2 Erkennen, verstehen und darstellen dessen, dass Literatur Träger und Ausdruck für unterschiedliche Epochen und menschliche Erfahrungen/Wahrnehmungen, Denkweisen und ethische Überlegungen ist.

1.2.3 Aufeinander verweisende Bedeutungsunterschiede innerhalb und zwischen Texten erkennen.

1.2.4 Das kommunikative Ziel des Kontextes in geschriebenen Mitteilungen und Veröffentlichungen erfassen, Erkenntnis und Rekonstruktion von Autorauffassungen und -meinungen, Einschätzung und Wertung des Grundgedankens und der Kohärenz der Aussagen.

1.2.5 Sachliche oder individuelle Reaktion auf eine Lektüre anhand vorgegebener Gesichtspunkte zum Ausdruck bringen.

2. Schriftliche Textproduktion

Ausdruck von persönlicher Meinung; Orientiertheit und Kenntnissen in verschiedenen Themenbereichen und Gattungen beruhend auf tiefgehender Textkenntnis.

2.1 Anfertigung von Berichten, argumentierenden Texten und Essays zum angegebenen Thema, Erstellung von formellen und informellen Texten.

2.2 Selbstständige Textproduktion unter dem Gesichtspunkt „von der Idee bis zur Ausführung“, inbegriffen Selbstkontrolle und Fehlerkorrektur.

2.3 Ziel ist eine dem Gegenstand angemessene Darlegung unter Anwendung der Normen der Standardsprache und sicherer Orthografiekenntnisse bei übersichtlichem, lesbarem Schriftbild

2.4 Schriftliche Erörterung von Fragen und Problemen, eigenständige Meinungsäußerung, Formulierung von Standpunkten und Schlussfolgerungen anhand argumentativer Methoden.

2.5 Anfertigung offizieller Textsorten (z. B. Brief, Lebenslauf, Bewerbung) unter Anwendung struktureller, inhaltlicher und sprachlicher Normen

3. Kommunikation/mündliche Textproduktion

3.1 Der Gesprächssituation und dem -thema entsprechend unter Einhaltung der sprachlichen Normen selbstständig ausgedrückte Äußerung.

3.2 Anwendung von vielfältigen Kommunikationsstrategien unter Einhaltung der phonetischen, grammatischen bzw. grammatikalischen Regeln

4. Begriffsverwendung

4.1 Formell stichhaltiges Vorstellen und zutreffender Vortrag von Textanalysen, Leseerlebnissen und persönlichen Stellungnahmen.

4.2 Selbstständiger Gebrauch von moralischen, ästhetischen, poetischen und stilistischen Begriffen entsprechend der Gesprächssituation.

B) KENNNTNISSE

OBERSTUFE UND MITTELSTUFE

Die Ober- und Mittelstufe unterscheiden sich weniger hinsichtlich ihrer inhaltlichen Aspekte, allerdings bedeutend in Bezug auf Qualitätsanspruch und Bewertung.

Die Oberstufe unterscheidet sich in erster Linie dadurch von der Mittelstufe, dass sie ein anderes, qualifizierteres Wissen misst, anders ausgedrückt setzt sie eine höhere Sicherheit bezüglich der Aneignung und Interpretation sprachlicher und literarischer Kenntnisse voraus.

1. DIE DEUTSCHE SPRACHE

1.1. Sprachrichtigkeit

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
1.1.1. Das Wort	- Kenntnis grundlegender grammatischer Termini - gründliche Morphologiekenntnisse - Korrekter Gebrauch von Verbreaktionen. - Sichere Anwendung der deutschen Rechtschreib- und Interpunktionsregeln.	- Kenntnis und Anwendung von wichtigen Termini der deutschen Grammatik. - Bewusste Vermeidung des Einflusses ungarischer Interferenzen.
1.1.2. Der Satz	- Identifizieren von syntaktischen Phänomenen in belletristischen und Alltagstexten. - Erkennen der Rolle von Satzgliedern und Gliedsätzen. - Bildung korrekter Satzverbindungen und Satzgefüge mithilfe verschiedener Konjunktionen.	- Transformation unter gegebenen Aspekten.
1.1.3. Die Wortbildung und - bedeutung	- Wichtige Struktureinheiten der Wortbildung, deren Einsatz im eigenen	- Vielseitige Wortbildungsmethoden im eigenem Sprachgebrauch.

	<p>Sprachgebrauch</p> <ul style="list-style-type: none"> - Begriffe der Unter- und Überordnung - Sprachlich korrekte Definition von Termini. - Geübter Umgang mit ein- und zweisprachigen, bzw. elektronischen Wörterbüchern. - Polyseme, verwandte und antonyme Wörter anwenden. - Erkennen der Bedeutungsunterschiede und deren korrekter Gebrauch. - Idiome in der gesprochenen und geschriebenen Sprache, ihre Bedeutung und Einsatzmöglichkeiten im Text. 	<ul style="list-style-type: none"> - Routinierte Verwendung von Rechtschreibungsbüchern und Synonymwörterbüchern. - Selbstständige Verwendung von Idiomen.
1.1.4 Sprache und Stil	<ul style="list-style-type: none"> - Grundlegende stilistische Kenntnisse und deren Anwendung mündlich und schriftlich, Bemühen um korrekten Sprachgebrauch. - Wissen über den stilistischen Wert der im Deutschen vorkommenden Wörter und deren Gebrauch. - Die unterschiedlichen Ebenen des Sprachgebrauchs (Literatursprache, Standardsprache, Jugendsprache) kennen, - deren Unterscheidung in authentischen Texten. - Erkennen von Dialektausdrücken und deren stilistischem Wert. - Die modale Bedeutungen der Verben (Bedingung, Wahrscheinlichkeit, Einhalten der Distanz usw.) - Verschiedene Ausdrucksformen der indirekten Rede in literarischen Werken und in der Mediensprache erkennen. - Erkennen von Unterschieden zwischen geschriebener und gesprochener Sprache. Den eigenen mündlichen und schriftlichen Sprachgebrauch dementsprechend umformen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Den verschiedenen Stilebenen entsprechend angemessener Einsatz von Ausdrücken. - Bedeutung und Wirkung wichtiger modaler Ausdrücke. - Eigenständiger Gebrauch der verschiedenen Formen der indirekten Rede. - Sichere Beherrschung der Kriterien der gesprochenen und geschriebenen Sprache, im mündlichen und schriftlichen Sprachgebrauch.
1.1.5. Text, Sprache, Kommunikation	<ul style="list-style-type: none"> - Erkennen der Bedeutung und Funktion von sprachlichen Erscheinungen in authentischen Texten - Normen der in der Standardsprache gebräuchlichen Textsorten (Gesuch, Lebenslauf, Bewerbung, offizieller Brief, Argumentierung). - Sprachsituation und Kriterien der Überzeugung, Diskussion und Argumentation - Unterscheidung von Textsorten der gedruckten und elektronischen Massenkommunikationsmittel. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vergleich von Mitteilungen in Medien und populärwissenschaftlichen Texten z. B. unter dem Aspekt des Wortgebrauchs, des Stils.

1.2 Themenkreise

Die Texte der schriftlichen und mündlichen Prüfung und die darauf beruhende Kommunikation können den nachfolgend angeführten Themenkreisen zugeordnet werden.

Während die Behandlung der Themen auf der Oberstufe allgemein, abstrakt und in komplexer Weise erfolgt, ist die Vermittlung auf der Mittelstufe auf individuelle, konkrete bzw. einfache Ziele ausgerichtet.

Persönliche Lebensgestaltung
Gesellschaftliches Leben
Schule, Ausbildung und Berufsleben
Sport und Freizeit
Kulturelles Leben und Medien
Wirtschaft, Technik und Umwelt
Politik und Geschichte
Deutsche Sprache

1.3 Termini (die grammatischen Termini für die Oberstufe sind kursiv gedruckt)

Grammatische Termini

Das Verb

- Tempus (Präsens, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur)
- Modus (Indikativ, Imperativ, Konjunktiv I, II)
- Genus (Aktiv, Vorgangspassiv/Zustandspassiv)
- Modalverb
- sich-Verben, unpersönliches Verb
- Konjugation, konjugieren
- Infinitiv, Partizip Präsens/Perfekt

Das Substantiv

- Genus (maskulin, feminin, neutral)
- Numerus (Singular/Plural)
- Kasus (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv)
- Deklination, deklinieren

Der (bestimmte/unbestimmte) Artikel

Das Adjektiv

- Deklination
- Komparation (Positiv, Komparativ, Superlativ)

Das Pronomen

- Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Relativ-, *Reflexiv-, Interrogativ-, Indefinitivpronomen*
- *Pronominaladverb*

Das Adverb - Lokal-, Temporal-, Modaladverbien

Das Numerale

Die Konjunktion

Die Präposition

Das Modalwort

Die Wortbildung - zusammengesetztes Wort (Kompositum), Ableitung, *Präfigierung/Präfix*

Das Satzglied (Subjekt, Prädikat, Akkusativ-, Dativ-, Genitiv-, Präpositionalobjekt, Attribut, Lokal-, Temporal-, Modalbestimmung)

Die Rektion,

Die Satzverbindung, das Satzgefüge
 Der Gliedsatz - Hauptsatz/Nebensatz (Subjekt-, Objektsatz, Temporal-, Lokal-, *Kausal-*, Final-,
 Relativ-, *Konditionalsatz, Konzessivsatz*)
 Infinitivkonstruktion
Indirekte Rede
Das Homonym, das Synonym, das Antonym
Das Idiom
 Der Nominal-/Verbalstil
Der Kontext
 Der Dialekt, die Umgangssprache, die Hochsprache

2. DEUTSCHE LITERATUR

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
2.1. Autoren und Werke 2.1.1. Kenntnisse über Werke von Autoren in verschiedenen Literaturepochen	Lessing: Fabeln Goethe: frei gewählte Gedichte und Balladen Schiller: Balladen Heine: Buch der Lieder (frei gewählte Gedichte) Deutschland. Ein Wintermärchen (Caput I.) Lenau: Schilflieder Eichendorff: (frei gewählte Gedichte) Fontane: Effi Briest Hauptmann: Bahnwärter Thiel Rilke: zwei frei gewählte Gedichte Kafka: Parabeln Brecht: Mutter Courage und ihre Kinder Borchert: Kurzgeschichten, Erzählungen Dürrenmatt: Der Besuch der alten Dame Interpretierung der Werke auf Grund tiefgehender Textkenntnis. Erkennen und	Goethe: Frei gewählte Gedichte Schiller: Frei gewählte Gedichte Heine: Deutschland. Ein Wintermärchen (weitere Auszüge) Lenau: Frei gewählte Gedichte Rilke: Weitere frei gewählte Gedichte Böll: Frei gewählte Erzählungen, Kurzgeschichten Frei gewählte Werke der zeitgenössischen Literatur Gattungsspezifika, Zusammenhänge von Thema, Komposition, Sprachgebrauch, Motiven und Gesichtspunkt des Autors. Interpretation von kurzen, für die Schüler unbekanntem epischen und lyrischen Texten.

	<p>Aufzeigen der Zusammenhänge zwischen sprachlichen, inhaltlichen und strukturellen Spezifika.</p> <p>Ethischer Bezug, Aktualisierung der in den Werken aufgeworfenen Fragen</p>	
2.1.2. Ungarndeutsche Autoren und ihre Werke	<p>Frei gewählte Werke von V. Koch J. Michaelis, E. Rittinger, R. Becker, J. Mikonya, C. Klotz usw.</p> <p>Charakteristische Themen in der ungarndeutschen Literatur nach dem Zweiten Weltkrieg (Muttersprache, Zweisprachigkeit, Heimat, Vaterland, Identität, Traditionen usw.) und deren Tendenzen</p>	Werke „moderner“ Autoren: z.B. A. Korb, Ch. Arnolb, K. Brenner usw.
<p>2.2. Interpretationsstufen</p> <p>2.2.1. Epochen, Stile</p>	<p>Aufzeigen der wichtigeren Charakteristika der aufgezählten Epochen auf Grund der gegebenen literarischen Werke.</p> <p>Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik, Romantik, Vormärz, Realismus, Naturalismus, Literatur der Jahrhundertwende, Nachkriegsliteratur Zeitgenössische Literatur</p>	Aufzeigen der Charakteristika und Wirkung verschiedener Darstellungsmethoden auf Grund gegebener Werke.
2.2.2. Themen, Motive	<p>Erkennen und Interpretieren der Varianten von Motiv und Thema in den gelesenen Werken</p> <p>Vergleich von Gedichten mit ähnlichem Thema und Motiv aus verschiedenen Epochen (z. B.: Liebe, Natur, Jahreszeiten, Heimatliebe usw.)</p>	Vergleich der Gedanken-, Motiv- und thematischen Übereinstimmung und Unterschiede verschiedener Werke
2.2.3. Gattungen	Erkennen und darstellen der Form und Inhaltscharakteristika der Epik, Lyrik, Drama, auf Grund gegebener Werke.	Angabe und Vergleich von gleichen und verschiedenen Charakteristika von Werken verschiedener Epochen (z. B. Fabel, Ballade, Kurzgeschichte, Novelle, Parabel, Drama, Roman). Charakterisierung des epischen

		Theaters.
--	--	-----------

2.6. Begriffe (Erwartungen für die Oberstufe werden kursiv gedrückt)

Gattungen: Epik, Lyrik, Drama

Epische Gattungen: Roman, Novelle, Erzählung, Kurzgeschichte, Anekdote, Sage, Fabel, Parabel, *Gleichnis*, Märchen

Lyrische Gattungen: *Elegie*, Hymne, Lied, Ode, Sonett, konkrete Poesie

Dramatische Gattungen: Komödie/ Lustspiel, Tragödie/ Trauerspiel, dramatisches Gedicht, Ballade

Erzählsituation, Erzählperspektive, Ich-Erzählung, Monolog, Dialog, direkte/ indirekte Rede, Handlung, Beschreibung, Bericht, Episode, Kapitel, Rahmen

Erlebnislyrik, Gelegenheitslyrik

Vers/Strophe/Reim (Paarreim, Kreuzreim, umarmender Reim), Strophenbau, Rhythmus, Klang, Refrain, Alliteration, Zeilensprung, Personifizierung, Vergleich, Metapher, Allegorie, Ausruf, *lyrisches Ich*

Dramatische Handlung, Exposition, Entwicklung der Handlung, Spannung/Steigerung, Höhepunkt, Lösung, Katharsis

Inszenierung, Bühnenbild, Mimik, Gestik,

Dramentheorie, episches Theater, V-(Verfremdungs-) Effekt, Narrator, Distanz(ierung)

absurd, grotesk, paradox

Symbol, Schlüsselwort

Humor, Ironie, *Satiere*, Spott

Charakter

Literarische Epochen, Stilrichtungen: Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik, Romantik, Vormärz, Realismus, Naturalismus, Jahrhundertwende, Expressionismus, Symbolismus, Nachkriegsliteratur, Gegenwartsliteratur

Kunstpoesie, Volkspoesie

Interpretation, Kritik, Wertung

II. Beschreibung der Prüfung

Teile der Prüfung

Mittelstufe		Oberstufe	
Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung
240 Minuten	15 Minuten	240 Minuten	20 Minuten
100 Punkte	50 Punkte	100 Punkte	50 Punkte

Hilfsmittel

	Mittelstufe		Oberstufe	
	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung	Schriftliche	Mündliche Prüfung

			Prüfung	
Vom Prüfling gesichert	KEINE	KEINE	KEINE,	KEINE
Von der Institution gesichert, an der die Kommission tätig ist	Zur II. Aufgabe Rechtschreibwörterbuch, einsprachiges bzw. zweisprachiges Wörterbuch (pro zehn Schüler mindestens ein Exemplar)	Anthologie, Bände und andere gedruckte Materialien, die mit der Aufgabenstellung zusammenhängen	Zur II. Aufgabe Rechtschreibwörterbuch, einsprachiges bzw. zweisprachiges Wörterbuch (pro zehn Schüler mindestens ein Exemplar)	Anthologie, Bände und andere gedruckte Materialien, die mit der Aufgabenstellung zusammenhängen

Zu veröffentlichen

	Mittelstufe		Oberstufe	
	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung	Schriftliche Prüfung	Mündliche Prüfung
Stoff	NICHTS	Titel der Themen und Thesen	NICHTS	Titel der Themen und Thesen
Termin	KEINER	Laut Verordnung	KEINER	Laut Verordnung

MITTELSTUFE

Schriftliche Prüfung		Mündliche Prüfung	
240 Minuten		15 Minuten	
90 Minuten	150 Minuten		
I. Aufgabenblatt: Textverstehen mit Aufgaben anhand eines Sachtextes und Produktion eines Sachtextes	II. Aufgabe: Literarische Textproduktion: Interpretation eines Werkes oder Vergleich	Erörterung einer sprachlichen These	Erörterung einer literarischen These
50 Punkte	40 Punkte	10 Punkte	25 Punkte
Rechtschreibung: 8 Punkte Schriftbild: 2 Punkte		Sprachliche Qualität: 15 Punkte	
100 Punkte		50 Punkte	

Schriftliche Prüfung

Allgemeine Regelungen

In der schriftlichen Prüfung muss der Prüfling eine zentral gestellte Aufgabenreihe lösen. Zur Lösung des Aufgabenblattes stehen ihm 90 Minuten zur Verfügung. Das Aufgabenblatt enthält eine Aufgabenreihe zum Textverstehen von 60 Minuten und eine Aufgabe zur Textproduktion von 30 Minuten. Der Abiturient braucht sich die Zeit nicht nach dieser Vorgabe einzuteilen. Nach Ablauf der 90 Minuten werden die Arbeiten eingesammelt.

Danach wird das II. Aufgabenblatt verteilt und vom Prüfling ausgearbeitet. Dazu stehen ihm 150 Minuten zur Verfügung. Zur Lösung kann ein Rechtschreibwörterbuch, sowie ein ein-, bzw. zweisprachiges gedrucktes Wörterbuch gebraucht werden.

Formale Merkmale des schriftlichen Aufgabenblattes

Der erste Teil der schriftlichen Prüfung beinhaltet eine Aufgabenreihe im Bereich Textverstehen und Textproduktion eines Sachtextes, der eine Erörterung oder eine praktische Textsorte sein kann, je nach Aufgabenstellung. Der zweite Teil der schriftlichen Prüfung erwartet die Produktion eines literarischen Textes, welcher die Interpretation eines Werkes oder Auszuges

aus einem Werk nach gegebenen Gesichtspunkten sein kann, oder der Vergleich zweier Werke. Der Abiturient kann zwischen den zwei Aufgaben frei wählen.

Auf dem ersten Aufgabenblatt hat der Schüler keine Wahl von den angegebenen Aufgaben, aber beim zweiten besteht ihm diese Möglichkeit. Auf dem zweiten Aufgabenblatt markiert er deutlich seine Wahl. Wenn er nach Beginn einer Aufgabe eine andere wählt, muss er den ungültigen Text durchstreichen.

Inhaltliche Merkmale des Aufgabenblattes

I. Textverstehen und Textproduktion (Sachtext)

Aufgabenreihe zum Textverstehen

Der Grundtext zum Textverstehen besteht aus einem, eventuell zwei (miteinander zusammenhängenden) Texten in einer Länge von 500-800 Wörtern. Das Thema, die Gattung, die Kommunikationspartner, die Konstruktion des Textes sind nicht frei.

Die Fragen und Aufgaben zum Textverstehen können, den thematischen, strukturellen, sprachlichen und kommunikativen Gegebenheiten des Textes entsprechend auf folgende Aspekte ausgerichtet sein:

- Identifizierung, Deutung: Tatsachen, Angaben, Feststellungen, die im Text direkt aufzufinden sind; Argumente und Standpunkte im Text; Standpunkt des Autors; Bedeutung des Textes, Bedeutungsschichten;
- Zusammenhänge: zwischen grammatischen und stilistischen Spezifika; zwischen Titel und Text; zwischen der Gesamtbedeutung des Textes und seinen Bedeutungsschichten;
- Charakteristika des Textes aus kommunikativen, gattungsspezifischen, pragmatischen Gesichtspunkten; Rolle der Hinweise im Text, Zusammenhang zwischen Text und anderen (externen) Informationen;
- Aufbau des Textes: logische, inhaltliche Verbindungen im Text; Struktur, Art der Struktur; die durch den Aufbau vermittelte Bedeutung;
- Aufbau des Textes durch: Skizze, Auszug, Komprimierung nach Schwerpunkten usw.

Aufgabe zur Produktion eines Sachtextes

Der Abiturient löst eine der beiden Textproduktionsaufgaben nach seiner Wahl. Der zu erwartende Umfang: ½-1 Seite, 75-150 Wörter.

Die Aufgabe kann folgende sein:

- eine begründete Stellungnahme (3-5 Argumente) im Bereich Gesellschaft, Kultur, Lebensweise.
- Produktion einer allgemeinen Textsorte in gegebener Gattung, gegebenem Thema, eventuell mit Angabe von Kommunikationsaspekten. Mögliche Textsorten: Motivationsbrief; offizielle Briefe verschiedenen Inhalts (z.B. Beschwerdebrief); Gesuch; Beitrag; Wortmeldung; Diskussionsgrundlage; Empfehlung; Würdigung; Flugblatt.

Die Aufgabenstellung kann einen Text oder Textauszug zur Gedankenregung enthalten. Das Aufgabenblatt gibt den konkreten Aufgaben entsprechend die Teilpunkte für Inhalt, Textsortenspezifika, Sprache und Form an.

II. Literarische Textproduktion

Der Abiturient wählt eine von zwei Textproduktionsaufgaben verschiedenen Themas. Der zu erwartende Textumfang beträgt 2-4 Seiten (300-600 Wörter). Folgende Aufgaben stehen zur Wahl:

A) Problemorientierte Darstellung und Deutung eines Werkes, oder Auszuges aus einem Werk.

B) Vergleichende Analyse zweier Werke (oder Auszüge) nach gegebenem Gesichtspunkt.

Der Basistext zu beiden Aufgaben ist ein literarischer Text (Lyrik, schöngeistige Prosatexte, Drama, bzw. Auszüge). Die gewählten Werke können aus der ungarndeutschen oder anderweitigen deutschsprachigen Literatur gewählt werden. Die Aufgabenstellung verlangt nicht unbedingt Kenntnisse über den Autor, Epoche, Stilrichtung, Thematik und Gattung sind nicht gebunden. Im Falle eines Auszuges wird die Kenntnis des gesamten Werkes nicht erwartet.

In beiden Aufgaben ist das Erkennen der in den Texten auftretenden Probleme ein wichtiger Aspekt, sowie die Reflexion auf diese Probleme. Beide Aufgaben enthalten den Schwerpunkt und die hervorgehobenen Aspekte der Erörterung oder des Vergleichs (z.B. das dargestellte Thema, Erlebnis, Problem, die Situation; Verhalten und Charakteristika der Personen, ihr Verhältnis zueinander; Rolle und Bedeutung der Motive; Wertordnung und Lebensauffassung verschiedener Epochen).

Eine der Aufgaben knüpft sich an das Ungarndeutschtum.

Bewertung des schriftlichen Aufgabenblattes

Die zentralen Bewertungskriterien geben die Punkte für die einzelnen Aufgaben, die möglichen inhaltlichen Elemente in Stichworten und die Möglichkeit einer Abweichung von diesen an. Bei der Bewertung der Leistung des Abiturienten darf keine Rolle spielen, wenn die persönliche Wertordnung des bewertenden Lehrers von der allgemeinen Beurteilung des in der Aufgabe gestellten Problems, oder wenn die Ansicht des Abiturienten von der allgemeinen Ansicht abweicht.

Der bewertende Lehrer korrigiert die Rechtschreib- und Sprachrichtigkeitsfehler anhand der zentralen Bewertungskriterien. Die Rechtschreibung und das Schriftbild werden am Ende bewertet.

I. Textverstehen und Textproduktion (Sachtext)

Korrektur und Bewertung der Aufgabenreihe zum Textverstehen

Die Lösung des Textverstehens wird mit Hilfe der zentralen Bewertungskriterien bewertet. Die maximale Punktzahl beträgt 40 Punkte.

Die Lösungsvorschläge und die Teilpunkte werden im Bewertungsleitfaden angegeben. Der korrigierende Lehrer trägt die Teilpunkte sowie die Gesamtpunktzahl auf die Arbeit ein.

Textproduktion (Sachtext)

Die Bewertung der Textproduktion erfolgt nach den zentralen Bewertungskriterien. Die maximale Punktzahl beträgt 10 Punkte. Der Leitfaden zur Bewertung gibt die Teilpunkte für die zu erwartenden inhaltlichen, textsortenspezifischen, formalen, sprachlichen Elementen an. Der korrigierende Lehrer hakt die angenommenen inhaltlichen und formalen Elemente ab. Er trägt die Teilpunkte und die Gesamtpunktzahl auf das Aufgabenblatt ein.

Punktwerte zum I. Aufgabenblatt: Textverstehen und Textproduktion (Sachtext)

Textverstehen und Textproduktion (Sachtext)	Aufgaben zum Textverstehen	40 Punkte
	Aufgaben zur Textproduktion	10 Punkte

II. Korrektur und Bewertung der literarischen Textproduktion

Der korrigierende Lehrer bewertet die Leistung des Abiturienten nach den Bewertungskriterien des Leitfadens.

Der Leitfaden zur Bewertung gibt in Stichworten die möglichen Inhalte der Lösung an. Alle, von der Vorgabe abweichenden richtigen Lösungen sind anzunehmen, auch der korrekte Gebrauch der in dem Lösungsvorschlag verwendeten Fachsprache kann nicht erwartet werden. Der korrigierende Lehrer hakt die richtigen inhaltlichen Elemente ab. Als richtig gelten die inhaltlich korrekten Elemente, begründete Beobachtungen, Schlussfolgerungen, Feststellungen.

Nur eine Textproduktion kann bewertet werden. Wenn der Prüfling mehr als eine Aufgabenstellung ausarbeitet und seine Wahl nicht eindeutig markiert (durchstreicht oder unterstreicht), dann muss der Lehrer die erste Lösung korrigieren und bewerten.

Der bewertende Lehrer korrigiert die Rechtschreib- und Sprachrichtigkeitsfehler anhand der zentralen Bewertungskriterien

Die Punktzahl beinhaltet die Punkte für Inhalt, Aufbau, Stil und Sprachrichtigkeit des Textes auf der im Leitfaden angegebenen Art und Weise. Innerhalb der Punktgrenzen wird nach der Entsprechung der Kriterien entschieden.

Punktwerte der literarischen Textproduktion (II. Aufgabenblatt):

Literarische Textproduktion	Inhalt		25 Punkte
	Sprache	Textaufbau	5 Punkte
		Stil	5 Punkte
		Sprachrichtigkeit	5 Punkte

Gesichtspunkte und Bewertung der literarischen Textproduktion

Inhalt – nach: Verstehen des Basistextes und der Aufgabe; Kenntnisse im Wissensbereich (Sachwissen, allgemeine Bewandtheit); Entsprechung der Antwortelemente den Aspekten der Aufgabe und des Basistextes; Problemorientiertheit, Hervorhebung des Wesentlichen, Festhalten am Thema, Gedankenreichtum, relevante Beispiele, Meinungsäußerung.

Textaufbau – nach: Aufbau (Gedankengang, Logik, Entsprechung der Gattung); Struktur (Kohärenz, Proportionen, Gliederung, Umfang).

Stil – nach: Sprachregister, Stil, Wortschatz.

Sprachrichtigkeit – nach den Normen der Standardsprache.

Bewertung der Rechtschreibung und des Schriftbildes

Rechtschreibung – den Rechtschreibnormen entsprechend.

Die Fehler in den Zitaten sind ebenfalls den im Leitfaden angegebenen Kriterien entsprechend zu korrigieren, wenn der Prüfling die Möglichkeit hatte, den Text des Zitates zu überprüfen. Die Fehler eines aus dem Gedächtnis zitierten Zitates sind zwar zu korrigieren, können aber nicht als Fehler angerechnet werden.

Schriftbild – zweimal 1 Punkt kann verteilt werden je nach geordnetem Schriftbild, Lesbarkeit, Gesichtspunkt des Lesers, kultivierte Form.

Gesamtpunktzahl für die schriftliche Prüfung

Textverstehen und Textproduktion (Sachtext)	Textverstehen	40 Punkte
	Textproduktion	10 Punkte
Literarische Textproduktion	Inhalt	25 Punkte
	Sprache	15 Punkte
Rechtschreibung		8 Punkte
Schriftbild		2 Punkte

Mündliche Prüfung

Für das Zusammenstellen der Thesen für die mündliche Prüfung in der Mittelstufe ist die von der Institution ernannte Prüfungskommission zuständig.

Der Abiturient erörtert sein Thema selbstständig. Zwischenfragen können nur dann gestellt werden, wenn der Schüler offensichtlich einen falschen Weg eingelegt hat oder steckengeblieben ist. (In diesem Falle kann helfend gefragt werden, wenn dies noch in den Zeitrahmen passt.)

In der mündlichen Prüfung erörtert der Schüler je eine Aufgabe zu einer literarischen und einer sprachlichen These.

Die Thesenreihe besteht aus 20 sprachlichen und 20 literarischen Thesen. Die literarischen und sprachlichen Thesen stellen eine getrennte Thesenreihe dar. In beiden müssen je 6 Thesen im Vergleich zum vorigen Jahr modifiziert werden.

Zu den einzelnen Thesen gehört mindestens je eine Aufgabe.

Folgende Hilfsmittel können sowohl zur Vorbereitung, als auch zur Antwort verwendet werden: Anthologie, Werke oder andere gedruckte Hilfsmittel (ausgedruckte Version einer Internetseite, einsprachiges Wörterbuch, Atlanten zur Kulturgeschichte, Alben für bildende Kunst). Die Hilfsmittel werden von der Institution zur Verfügung gestellt.

Inhaltliche und formale Merkmale der mündlichen Thesen

Die Thesen sollen so zusammengestellt werden, dass die Aufgaben innerhalb der Thesen – die Spezifika der Themen in Betracht gezogen – einen möglichst gleichen Schwierigkeitsgrad haben; der Abiturient soll auch genügend Zeit zur erfolgreichen Vorbereitung und Ausführung der These haben.

Sprachliche Thesen

Im Laufe der Prüfung wird gemessen, zu welchem Maße und welcher Qualität der Abiturient zur mündlichen Transaktion und Interaktion fähig ist. Beachtet werden dabei sowohl die rezeptiven, als auch die produktiven (Verstehen und Sprechfertigkeit) Fertigkeiten. Der Prüfling soll zur selbstständigen Erörterung seiner These fähig sein und auch am Gespräch aktiv teilnehmen.

Für die mündliche Prüfung werden 20 Thesen zusammengestellt. Eine jede besteht aus einem Basistext (250-300 Wörter) und aus zum Text gehörenden Aufgaben (sprachliche Transformation, lexikalische, stilistische Aufgaben usw.). 25% der Thesen (und der Texte) binden sich an die Sprache, Bräuche, Traditionen, Kultur und Minderheitenpolitik usw. des Ungarndeutschtums.

Literarische Thesen

Für die mündliche Prüfung werden 20 Thesen zusammengestellt. Zu einer jeden gehören zwei Aufgaben, von denen der Prüfling eine wählt. Die Thesen knüpfen sich an die Themen und Werke/Auszüge aus Werken der allgemeinen Anforderungen im Fach „Deutsche Sprache und Literatur“. Der Abiturient führt seine These selbstständig aus. Mindestens zwei Thesen sollen Aufgaben im Zusammenhang mit der ungarndeutschen Literatur enthalten.

Bewertung der mündlichen Prüfung

Maximaler Punktwert: 50 Punkte. Für den Inhalt der literarischen These können 25 Punkte, für den Inhalt der sprachlichen These 10 Punkte, für die sprachliche Qualität beider Thesen zusammen 15 Punkte vergeben werden.

Die Bewertung der Prüfungsleistung erfolgt anhand folgender Kriterien und Punkte. Innerhalb der Punktgrenzen entscheidet das Maß der Entsprechung der Kriterien.

Inhalt – in Literatur insgesamt 25 Punkte, in Sprache 10 Punkte anhand folgender Kriterien:

- Literarische, sprachliche, kulturelle Kenntnisse
- Sachwissen
- Textkenntnis, Textverstehen
- Kompetenz zur Aufgabenlösung
- Gedankenreichtum
- Selbstständige Meinung
- Komplexität der Erörterung

Sprache – für die beiden Thesen zusammen insgesamt 15 Punkte anhand folgender Kriterien:

- Systematisierung, Hervorhebung wichtiger Informationen
- Logischer Gedankengang
- klare, gegliederte Text- und Satzstruktur
- Entsprechender Wortschatz, Wortgebrauch
- Verständliche Vortragsweise

Gesamtpunktzahl der mündlichen Prüfung:

Inhalt - Literatur	25 Punkte
Inhalt - Sprache	10 Punkte
Sprachliche Qualität	15 Punkte

OBERSTUFE

Schriftliche Prüfung		Mündliche Prüfung	
240 Minuten		20 Minuten	
Aufgabenreihe		Erörterung von Aufgaben	
Aufgaben zum Textverstehen und zur Überprüfung sprachlicher und literarischer Kenntnisse	Aufgaben zur Textproduktion: literarische Analyse und Reflexion	Erörterung einer sprachlichen These	Erörterung einer literarischen These
40 Punkte	50 Punkte	10 Punkte	25 Punkte
Rechtschreibung: 8 Punkte Schriftbild: 2 Punkte		Sprachliche Ausführung: 15 Punkte	
100 Punkte		50 Punkte	

Schriftliche Prüfung Allgemeine Regelungen

In der schriftlichen Prüfung muss der Prüfling eine zentral gestellte Aufgabenreihe lösen. Der Prüfling erhält ein Aufgabenblatt. Er kann die zur Verfügung stehende Zeit selbst einteilen und die Reihenfolge der Aufgabenlösung selbst bestimmen. Zur Lösung der Aufgaben stehen ihm 240 Minuten zur Verfügung.

Inhaltliche und formale Merkmale der schriftlichen Prüfung

Die schriftliche Prüfung besteht aus drei Aufgaben: aus einer Aufgabenreihe an einen Text gebunden, die sprachliche und literarische Kenntnisse überprüft, und aus zwei verschiedenen Aufgaben zur Textproduktion.

Aufgabenreihe zum Textverstehen und zum Überprüfen sprachlicher-literarischer Kenntnisse

Die Aufgabenreihe knüpft sich an einen literarischen Text oder Sachtext (z.B. Essay, Erörterung, populärwissenschaftliches Werk, oder Auszug aus diesen Werken).

Die Aufgabenreihe überprüft einerseits das Verstehen des Textes, andererseits erwartet sie die Anwendung sprachlicher und literarischer Kenntnisse (z.B. Erkennen, Identifizieren und Definieren von Begriffen, ihre Anwendung, Erkennen von verschiedenen historischen, gattungsspezifischen, thematischen und motivischen Zusammenhängen; Kenntnis des Werkes; Kommunikations-, sprachliche, grammatische, rhetorische, stilistische, textspezifische, orthographische Charakteristika des zu untersuchenden Textes). Die Aufgabenreihe enthält Aufgaben zu allen drei Bereichen: Textverstehen, sprachliche Kenntnisse, literarische Bildung.

Aufgaben zur Textproduktion

Die beiden Aufgaben zur Textproduktion schreiben das Verfassen eines selbstständigen Textes über zwei verschiedene Themen nach gegebenen Aspekten und mit Angabe der Textsorte vor.

Die Aufgaben:

- Interpretation, Analyse, Wertung eines Werkes oder Auszuges aus einem Werk nach gegebenen Gesichtspunkten (im Weiteren: interpretierender Text)

- Verfassen eines Textes, der eine Meinung darstellt: Reflexion auf eine literarische, kulturelle, ästhetische, ethische Frage, Erscheinung (im Weiteren: reflektierender Text)

Beiden Aufgaben liegt ein Basistext zu Grunde (z.B. ein literarisches Werk oder Auszug eines Werkes, ein Zitat als Ausgang zum reflektierenden Text).

Umfang des interpretierenden Textes: 2-4 Seiten (300-800 Wörter)

Umfang des reflektierenden Textes: 1-3 Seiten (150-450 Wörter)

Der Basistext der Interpretation ist ein literarisches Werk oder ein Auszug (Lyrik, schöngestige Prosa, Drama). Die gewählten Werke können aus der ungarndeutschen oder anderweitigen deutschsprachigen Literatur gewählt werden. Epoche, Stilrichtung, Thematik und Gattung sind nicht gebunden. Die Aufgabenstellung verlangt nicht unbedingt Kenntnisse über den Autor. Im Falle eines Auszuges wird die Kenntnis des gesamten Werkes nicht erwartet. Mindestens eine der Aufgaben knüpft sich an das Ungarndeutschtum.

Bewertung des schriftlichen Aufgabenblattes

Die zentralen Bewertungskriterien geben die Punkte für die einzelnen Aufgaben, die möglichen inhaltlichen Elemente in Stichworten und die Möglichkeit einer Abweichung von diesen an. Bei der Bewertung der Leistung des Abiturienten darf keine Rolle spielen, wenn die persönliche Wertordnung des bewertenden Lehrers von der allgemeinen Beurteilung des in der Aufgabe gestellten Problems, oder wenn die Ansicht des Abiturienten von der allgemeinen Ansicht abweicht.

Der bewertende Lehrer korrigiert die Rechtschreib- und Sprachrichtigkeitsfehler anhand der zentralen Bewertungskriterien. Die Rechtschreibung und das Schriftbild werden am Ende bewertet.

Bewertung des Textverstehens und der Aufgabenreihe zur Überprüfung sprachlicher-literarischer Kenntnisse

Die Lösung der Textverstehens- und der Aufgabenreihe zur Überprüfung sprachlicher-literarischer Kenntnisse wird mit Hilfe der zentralen Bewertungskriterien bewertet. Die maximale Punktzahl beträgt 40 Punkte.

Die Lösungsvorschläge und die Teilpunkte werden im Bewertungsleitfaden angegeben. Der korrigierende Lehrer trägt die Teilpunkte sowie die Gesamtpunktzahl auf die Arbeit ein.

Textverstehen und Aufgabenreihe zur Überprüfung sprachlicher-literarischer Kenntnisse	40 Punkte
---	-----------

Korrektur und Bewertung der Textproduktion

Der korrigierende Lehrer bewertet die Leistung des Abiturienten nach den Bewertungskriterien des Leitfadens.

Der Leitfaden zur Bewertung gibt die möglichen Inhalte der Lösung in Stichworten an. Alle, von der Vorgabe abweichenden richtigen Lösungen sind anzunehmen, auch der korrekte Gebrauch der in dem Lösungsvorschlag verwendeten Fachsprache kann nicht erwartet werden. Der korrigierende Lehrer hakt die richtigen inhaltlichen Elemente ab.

Der bewertende Lehrer korrigiert die Rechtschreib- und Sprachrichtigkeitsfehler, sowie die Fehler im Aufbau und Stil.

Innerhalb der Punktgrenzen wird nach dem Maß der Entsprechung der Kriterien entschieden.

Gesichtspunkte und Bewertung zur Korrektur des literarischen Textes: Die vom korrigierenden Lehrer festgelegte Punktzahl beinhaltet die Punkte für Inhalt, Aufbau, Stil und Sprachrichtigkeit anhand der Bewertungskriterien.

Gesichtspunkte und Bewertung des reflektierenden Textes:

Die vom korrigierenden Lehrer festgelegte Punktzahl beinhaltet die Punkte für Inhalt, Aufbau, Stil und Sprachrichtigkeit nach folgenden Kriterien:

- Sach- und Allgemeinwissen
- Problemorientiertheit, Gedankenreichtum
- Gedankengang, Aufbau des Textes
- Anspruchsvoller Sprachgebrauch

Kriterien und Punkte für die Bewertung beider Texte:

Literarischer Text 30 Punkte	Inhalt	15 Punkte
	Textaufbau	5 Punkte
	Stil	5 Punkte
	Sprachliche Qualität	5 Punkte
Reflektierender Text 20 Punkte	Inhalt	5 Punkte
	Problemorientiertheit	5 Punkte
	Gedankengang	5 Punkte
	Sprachliche Qualität	5 Punkte

Inhalt – Gesamtpunkte

- für den interpretierenden Text 15 Punkte
- für den reflektierenden Text 5 Punkte

nach folgenden Kriterien: Verstehen des Basistextes und der Aufgabe; Kenntnisse im Wissensbereich (Sachwissen, allgemeine Bewandtheit); Entsprechung der Antwortelemente den Aspekten der Aufgabe und des Basistextes; Problemorientiertheit, Hervorhebung des Wesentlichen, Festhalten am Thema, Gedankenreichtum, relevante Beispiele, Meinungsäußerung.

Textaufbau – Gesamtpunkte: 5 Punkte

nach folgenden Kriterien: Aufbau (Gedankengang, Logik, Entsprechung der Gattung); Struktur (Kohärenz, Proportionen, Gliederung, Umfang).

Stil – Gesamtpunkte: 5 Punkte

nach folgenden Kriterien: Sprachregister, Stil, Wortschatz.

Sprachrichtigkeit - Gesamtpunkte: 5 Punkte

nach den Normen der Standardsprache.

Bewertung der Rechtschreibung und des Schriftbildes

Rechtschreibung – 8 Punkte den Rechtschreibnormen entsprechend.

Die Fehler in den Zitaten sind ebenfalls den im Leitfaden angegebenen Kriterien entsprechend zu korrigieren, wenn der Prüfling die Möglichkeit hatte, den Text des Zitates zu überprüfen. Die Fehler eines aus dem Gedächtnis zitierten Zitates sind zwar zu korrigieren, können aber nicht als Fehler angerechnet werden.

Schriftbild – zweimal 1 Punkt kann verteilt werden je nach geordnetem Schriftbild, Lesbarkeit, Gesichtspunkt des Lesers, kultivierte Form.

Gesamtpunktzahl der schriftlichen Arbeit

Textverstehen und Aufgabenreihe zur Überprüfung sprachlicher und literarischer Kenntnisse	40 Punkte
Inhalt des interpretierenden Textes	30 Punkte
Inhalt des reflektierenden Textes	20 Punkte
Rechtschreibung	8 Punkte
Schriftbild	2 Punkte

Mündliche Prüfung

Die mündliche Prüfung verläuft anhand einer zentralen Thesenreihe.

Der Abiturient erörtert sein Thema selbstständig. Zwischenfragen können nur dann gestellt werden, wenn der Schüler offensichtlich einen falschen Weg eingelegt hat oder steckengeblieben ist. (In diesem Falle kann helfend gefragt werden, wenn dies noch in den Zeitrahmen passt.)

In der mündlichen Prüfung erörtert der Schüler je eine Aufgabe zu einer literarischen und einer sprachlichen These.

Die Thesenreihe besteht aus 20 sprachlichen und 20 literarischen Thesen. Die literarischen und sprachlichen Thesen stellen eine getrennte Thesenreihe dar. In beiden müssen je 6 Thesen im Vergleich zum vorigen Jahr modifiziert werden.

Folgende Hilfsmittel können sowohl zur Vorbereitung, als auch zur Antwort verwendet werden: Anthologie, Werke oder andere gedruckte Hilfsmittel (ausgedruckte Version einer Internetseite, einsprachiges Wörterbuch, Atlanten zur Kulturgeschichte, Alben für bildende Kunst). Die Hilfsmittel werden von der Institution, an der die Prüfungskommission arbeitet, zur Verfügung gestellt.

Inhaltliche und formale Merkmale der mündlichen Thesen

Die Thesen sollen so zusammengestellt werden, dass die Aufgaben innerhalb der Thesen – die Spezifika der Themen in Betracht gezogen – einen möglichst gleichen Schwierigkeitsgrad haben; der Abiturient soll auch genügend Zeit zur erfolgreichen Vorbereitung und Ausführung der These haben.

Sprachliche Thesen

Im Laufe der Prüfung wird gemessen, zu welchem Maße und welcher Qualität der Abiturient zur mündlichen Transaktion und Interaktion fähig ist. Beachtet werden dabei sowohl die rezeptiven, als auch die produktiven (Verstehen und Sprechfertigkeit) Fertigkeiten. Der Prüfling soll zur selbstständigen Erörterung seiner These fähig sein und auch am Gespräch aktiv teilnehmen.

Für die mündliche Prüfung werden 20 Thesen zusammengestellt. Eine jede besteht aus einem Basistext (250-300 Wörter) und aus zum Text gehörenden Aufgaben (sprachliche Transformation, lexikalische, stilistische Aufgaben usw.). 25% der Thesen (und der Texte) binden sich an die Sprache, Bräuche, Traditionen, Kultur und Minderheitenpolitik usw. des Ungarndeutschtums.

Literarische Thesen

Für die mündliche Prüfung werden 20 Thesen zusammengestellt. Zu einer jeden gehören zwei Aufgaben, von denen der Prüfling eine wählt. Die Thesen knüpfen sich an die Themen und Werke/Auszüge aus Werken der allgemeinen Anforderungen im Fach „Deutsche Sprache und Literatur“. Der Abiturient führt seine These selbstständig aus. Mindestens zwei Thesen sollen Aufgaben im Zusammenhang mit der ungarndeutschen Literatur enthalten.

Bewertung der mündlichen Prüfung

Maximaler Punktwert: 50 Punkte. Für den Inhalt der literarischen These können 25 Punkte, für den Inhalt der sprachlichen These 10 Punkte, für die sprachliche Qualität beider Thesen zusammen 15 Punkte vergeben werden.

Die Bewertung der Prüfungsleistung erfolgt anhand folgender Kriterien und Punkte. Innerhalb der Punktgrenzen entscheidet das Maß der Entsprechung der Kriterien.

Inhalt – in Literatur insgesamt 25 Punkte, in Sprache 10 Punkte anhand folgender Kriterien:

- Literarische, sprachliche, kulturelle Kenntnisse
- Sachwissen
- Textkenntnis, Textverstehen
- Kompetenz zur Aufgabenlösung
- Gedankenreichtum
- Selbstständige Meinung
- Komplexität der Erörterung

Sprache – für die beiden Thesen zusammen insgesamt 15 Punkte anhand folgender Kriterien:

- Systematisierung, Hervorhebung wichtiger Informationen
- Logischer Gedankengang
- klare, gegliederte Text- und Satzstruktur
- Entsprechender Wortschatz, Wortgebrauch
- Verständliche Vortragsweise

Gesamtpunktzahl der mündlichen Prüfung:

Inhalt - Literatur	25 Punkte
Inhalt - Sprache	10 Punkte
Sprachliche Qualität	15 Punkte

30. Az R. Mellékletének ROMÁN NÉPISMERET fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„ROMÁN NEMZETISÉGI NÉPISMERET
I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK
A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

A vizsgázó:

- ismerje Románia földrajzi elhelyezkedését, hegységeit és vizeit;
- legyen jártas a térképhasználatban;
- legyen képes Románia gazdasági és természetföldrajzának szöveges bemutatására;
- legyen képes a különböző régiók földrajzi, történelmi, kulturális sajátosságainak a bemutatására;
- rendelkezzen alapismeretekkel a hazai románság földrajzi elhelyezkedéséről, településtörténetéről, mindennapi életkörülményeiről;
- mutassa be a településföldrajzi viszonyok hatását a honi románság életmódjára;
- tudjon önállóan is információkat gyűjteni tárgyi és írásos történelmi forrásokból, magazinokból, tanulmányokból és filmekből;
- legyen képes a román, a magyar és az egyetemes történelmi ismeretek összekapcsolására;
- ismerjen fejedelmekről szóló történelmi legendákat, filmeket és más művészi alkotásokat;
- legyen képes jelentős román, magyar és egyetemes történelmi események térben és időben való elhelyezésére, nevek és helyek összekapcsolására;
- ismerje a román nemzetiség történetének legfőbb jellemzőit, hazai településterületeit, természet és gazdaságföldrajzi meghatározóit;
- rendelkezzen alapismeretekkel a történelmi és a mai Magyarország románságának (művelődés) történetéből;
- értse a(z) (újra)telepítések okait és körülményeit;
- legyen képes tárgyi (archív fotók, muzeális értékű tárgyak) és írásos emlékek (régi levelek, anyakönyvek) alapján felvázolni a saját faluja (hely)történetét;
- ismerje az alapvető nemzetiségi és állampolgári jogszabályokat;
- legyen képes azoknak a szociológiai sajátosságoknak a bemutatására, amelyek meghatározzák a népcsoporthoz tartozók kapcsolatrendszerét;
- tudja ismertetni a román nyelvjárások és a tájnyelvi változatok főbb sajátosságait;
- legyen önálló véleménye a kettősnyelvűségről és a kétnyelvűségről;
- legyen képes ok-okozati összefüggésekben megérteni az egyházszakadás közvetlen és közvetett okait;
- legyen képes a magyarországi románság tárgyi és szellemi értékeinek többszemponútú jellemzésére;
- fedezzen fel párhuzamokat a román és a magyar népi kultúrában; ősi motívumok vándorlásában;
- legyen képes a különböző nemzetiségi kultúrák kölcsönhatásának a felismerésére, azonosságok és különbségek lényeglátó bemutatására szóban és írásban egyaránt;
- ismerje az ortodox templomok főbb építészeti stílusjegyeit;
- értse a hagyomány és újítás kölcsönhatását, az értékmentés- és teremtés filozófiáját;
- legyen véleménye a média szerepéről a hagyományörző és teremtő tevékenységben.
- legyen képes a földrajzi, történelmi, művelődéstörténeti, etnológiai és művészeti ismeretek ötvöztetésére;
- legyen tájékozott a színház, a zene, a filmművészet, a tudományok, a technika és a sport világában.

Emelt szinten

Minden témakörben (részterületen) az ok-okozati összefüggések komplexebb megértése, a tudásanyag integrált szemléleten alapuló elsajátítása, igényes írásos és előszavas feldolgozása.

B) ISMERETKÖRÖK**I. Földrajz**

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Általános ismeretek Románia földrajzáról	Románia helye Európában. Földrajzi fekvése, szomszédos országai. Földrajzi, történelmi jellemzői. Jelentősebb térségei, régiói és etnográfiai tájegységei.	Románia helye a nagyvilágban. Összehasonlítása Európa és a föld hasonló országaival. Földrajzi, történelmi, társadalmi és gazdasági jellemzői.
Az ország földrajzi, történelmi arculata	Népessége, etnikai összetétele. Románok és magyarok együttélése határon belül és azokon túl.	
Népességének etnikai összetétele	Településtípusai. Természeti adottságai, hegységei, vizei. Növény és állatvilágának jellemzői.	
Földrajzi jelképei (nép)művészeti alkotásokban; Etnogeográfiai tájegységei	Románia specifikus jelképei legendák, mítoszok, mondák tükrében.	Interdiszciplináris ismeretek. Etnogeográfiai tájegységek szépirodalmi és közismereti szövegekben valamint a társzművészetekben (képzőművészet, film). Románia különleges kultúrkincsei mint a Világörökség integráns részei.
Turizmus	Síkvidéki, hegyi, hegyaljai, balneoklimatikus üdülőhelyek. Gyógyturizmus, falusi turizmus.	
A magyar-román határ menti települések földrajzi helyzete	Településföldrajzi viszonyok elemzése, nyelvallapot. Hatásuk a románság életmódjára.	Turisztikai központok Romániában, Magyarországon és Európa más országaiban (általános ismeretek).

II. Történelem**II.1. A románok története**

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A kezdetek	Az élet első jelei a mai Románia területén. A román nép és nyelv kialakulásának tényyszerű ismerete.	Különböző elméletek. Elméletek a románság etnogeneziséről.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A román államok létrejötte	A feudális államok berendezkedésének feltételei. A vajdaságok mint az első politikai formációk Moldovában és Havasalföldön.	Gazdasági, társadalmi és politikai struktúrák a román feudalizmusban.
A török veszély	A román fejedelemségek és a török terjeszkedése. Havasalföld és Moldova helyzetének megszilárdulása, fejlődése.	A fanarioták helye, szerepe a románok történetében. Fejedelmek ábrázolása (szabadon választott) szépirodalmi és képzőművészeti alkotásokban és a filmvilágban.
A nemzeti újjászületés kora	Az erdélyi románok a XVIII. században. Az erdélyi és a magyarországi parasztság helyzete. Horea, Cloșca és Crișan felkelése és annak következményei. Tudor Vladimirescu forradalmi mozgalma. A „Szervezeti Szabályzat” és a fejedelemségek. Az erdélyi és a magyarországi románok a reformkorban és az 1848-as forradalomban. Az 1848-as forradalom a román fejedelemségekben.	Az Erdélyi Iskola törekvései, korifeusainak túlzásai a római eredettel kapcsolatban. A román történetírás kezdetei. A délkelet-európai népek forradalmi mozgalmai és azok belső okai. Együttműködési tárgyalások (Kossuth és Balcescu) a román forradalmárok között. Az erdélyi és a hazai románok programjának eltérő vonásai. Az 1848-as forradalmak (szabadon választott) szépirodalmi, képzőművészeti és zenei művekben.
A modern állam kiépítése	A fejedelemségek egyesülése. A román nemzeti állam megszületése. Cuza reformjai. Az 1867-es kiegyezés és az erdélyi románok helyzete. Románia és a függetlenségi háború. A királyság kikiáltása. A románok a dualizmus kori magyar államban, nemzetiségi politika. Az erdélyi kérdés Romániában. Románia és az első világháború.	Az emigránsok forradalmi propagandája. Az unionista mozgalom a fejedelemségekben. Cuza bukásának okai. Az Osztrák-Magyar Monarchia nemzetiségi politikája.
Románia az első világháború után	Románia a Párizs környéki békék után. A királyi diktatúra. A Vasgárda kormányra kerülése. Antonescu és a légionárius nemzeti állam létrehozása.	A két világháború közötti román külpolitika. Az egységes román állam megteremtésének nehézségei. A II. bécsi döntés.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A második világháború és hatásai	Románia hadba lépése és a harctéri események. Románia és a szovjet érdekszféra. A <i>Vörös hadsereg</i> Románia területén. Rendszerváltás.	Háborús regények és filmek a román, a magyar és az egyetemes művészetből (szabadon választott alkotások).
A kommunista diktatúra Romániában	Társadalmi, gazdasági változások a második világháború után. A kommunista diktatúra kiépítése. A személyi kultusz következményei.	A szocialista rendszerre való áttérés romániai körülményei. Románia új külpolitikai orientációja.
A romániai rendszerváltozás	A temesvári és bukaresti forradalom. A szocialista rendszer megszűnése és a demokratikus többpártrendszer kialakulása.	A mai Románia társadalmi, gazdasági és kulturális helyzete. Románia helye az Európai Unióban. A román, a magyar és az egyetemes történelem összefüggései.

II.2. A magyarországi románok (hely)története

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A XVIII. század előtti múlt nyomában	A hazai románság életének szintere, a Körösök és a Maros közti vidék ismerete. A család- és helységnevek szerepe az eredet feltérképezésében. Történelmi tények adatok tükrében.	Történeti áttekintés román és magyar történelmi és nyelvészeti tanulmányok alapján. Diakron nyelvvizsgálat: családnevek, helynevek etimológiája (néhány példa alapján). Földrajzi, történelmi, nyelvészeti ismeretek ötvözése.
A török hódoltság korában	Letelepedés, földrajzi elhelyezkedés. Evlia Celebi feljegyzéseiből (gyulai vár, 1666). A gyulai vár szerepe a török hódoltság idején. E régió elnéptelenedésének okai és következményei.	A románok által is lakott települések helyzetrajza a török hódoltság idején (<i>átfogó bemutatás</i>). Körkép Gyula városáról a XVII. században (<i>várostartó történet, lakosság, felekezetek, fürdők, közigazgatás, divat, nyelv(ek), épületek stb.</i>).
A XVIII. század az újratelepítés időszaka (1718–1746)	Az újratelepítések okai, folyamata és eredményei. Bihar, Békés és Csanád megye újjászerveződése. A túlélés alaptényezőinek (<i>nyelv, ortodox vallás, szokások, művészetek</i>) ismerete.	A XVIII. század első felének történései levéltári dokumentumok, írásos emlékek tükrében. Kitekintés más nemzetiségek (<i>németek, szlovákok</i>) betelepítésére.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Helytörténet	<p>Elek, Battonya, Békéscsaba, Kétegyháza, Méhkerék, Pusztatömlök, Gyula, Körösszakál, Körösszegapáti, Bedő, Pocsaj, Magyarcsanak helytörténete.</p> <p>Első megjelenése történelmi dokumentumban, alapítólevélben.</p> <p>Tulajdonosai (<i>híres magyar és német családok felsorolása</i>).</p> <p>Lakossága: etnikai, felekezeti összetétele.</p> <p>Hitélete; oktatása; művelődésszervezése. Endogámia-exogámia kérdésköre.</p>	<p>Egyéni anyaggyűjtésen alapuló helytörténeti ismertető.</p> <p>Helytörténeti, művelődéstörténeti; hitéleti és etnológiai ismeretek összekapcsolása.</p> <p>Egy település (<i>hely</i>)története a kezdetektől napjainkig.</p> <p>Interetnikus kapcsolatok és kölcsönhatások.</p> <p>Azonosságok és különbségek.</p>
Nemzeti - kulturális törekvések	<p>Az Erdélyi Iskola szerepe.</p> <p>Az Osztrák-Magyar Monarchia macedo- román közösségeinek jellemzése.</p> <p>Kiemelkedő személyiségek.</p> <p>Szerepvállalásuk a gazdasági és a kulturális életben.</p>	<p>Az európai felvilágosodás hatása az Erdélyi Iskola gondolkodóira.</p> <p>Samuil Micu-Clain, Gheorghe Sincai és Petru Maior jelentősebb műveinek ismerete.</p>
Neves személyiségek	<p>Moise Nicoara, Gheorghe Pomut, Iosif Vulcan, Iosif Ioan Ardelean, David Voniga, Stefan Rusu és mások a magyarországi románság szolgálatában. Hitvallásuk, mecénási szerepük, küldetésstudatuk jellemzése.</p> <p>A hazai román történetírás jelentősége (I. Ioan Ardelean: Monographia).</p> <p>Ştefan Rusu Testamentuma.</p> <p>Legendák Gheorghe Pomutról és Ştefan Rusuról.</p> <p>A Petru Maior egyesület szerepe.</p>	<p>Egy-két neves személyiség <i>komplex pályarajza</i>.</p> <p>Gheorghe Pomut a román, a magyar és az amerikai történetírásban.</p>
Kulturális intézmények, iskola, oktatás, alapítványok	<p>Az egyházi iskolák. Román állami iskolák.</p> <p>Felsőoktatás. Az alapítványok szerepe a magyarországi románok kulturális életében.</p> <p>Alapítványok: Gozsdu, Ghiba-Birta Elena, Pap Teodor, Tegle Petru.</p>	<p>A Gozsdu-hagyaték „életútja” történeti kontextusban.</p>
A román nyelvű sajtó és kiadványok	<p>Sajtótörténeti alapismeretek 1918-ig.</p> <p>A <i>Familia</i> és a <i>Lumina</i> című lap(ok) jelentősége.</p> <p>Egyéb sajtótermékek, évkönyvek, kiadványok.</p>	<p>A legújabb publikációk felsorolása. A mai <i>Lumina</i> bemutatása.</p>
Kulturális élet a XX.	A társadalmi-kulturális kontextus	A határon belüli és azon kívüli

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
század második felében	<p>fejlődése.</p> <p>A magyarországi románság művelődéstörténetének főbb szakaszai. A jelentősebb román intézmények rövid története (pl. iskolatörténet).</p> <p>A Magyarországi Románok Kutató Intézete. Kiadványok (<i>Simpozion, Annales, Izvorul, Din traditiile populare ale românilor din Ungaria</i> stb.).</p> <p>Felsőoktatási Intézmények, Mass-media.</p>	<p>nemzetiségek kulturális életéből (<i>kiemelkedő személyiségek, jelentősebb kiadványok, művészeti produktumok stb.</i>).</p> <p>Történelmi, nyelvészeti, etnológiai, szociológiai tanulmányok a hazai románságról.</p>

III. Nemzetiségi jogi, társadalmi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A hazai román népcsoport szociológiai ismérvei	A nemzetiségi közösség (szűkebb és tágabb) kapcsolatrendszere.	A kisközösségi szerveződések szerepének értelmezése.
A közösségi összetartozás tudata és jellemző megnyilvánulási formái	Egyéni és kollektív identitástudat, kettős kötődés, kétnyelvűség, kettős nyelvűség. Az asszimiláció (<i>okai, jellemzői, fokozata, iránya</i>).	Az <i>endogámia-exogámia</i> kérdésköre a magyarországi románok életében (<i>átfogó bemutatás</i>).
A nemzetiségpolitika jogszabályi keretei	Nemzetiségi törvény. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe. A nemzetiségpolitikai törvénykezés hatásai az intézmények működésére. Önkormányzatok, egyesületek szerepe a közösség fennmaradásában.	A kulturális autonómia kérdésköre.

IV. A román nyelv

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A román nyelv egy neolatin nyelv	A neolatin nyelvek. A román nyelv rövid keletkezéstörténete. Román nyelvterületek bemutatása.	A neolatin nyelvek nyomában (<i>térképhasználattal</i>).
Az irodalmi nyelv	A román nyelv irodalmi változata. Stílusfajták.	Stílusfajták jellemzése; különböző népismereti témájú szövegtípusok elemzése.
Nyelvjárások, tájnyelvi	A román dialektusok sajátosságai.	A román nyelvjárások területei

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
változatok		<i>(részletesebb feltérképezés).</i>
A hazai románok nyelve Nyelvcseré	A magyarországi román nyelvjárások jellemzői (lásd hazai román népmesék). A nyelvcseré típusai. A nyelvcserét előidéző faktorok. A kétnyelvűvé válás körülményei. A magyarországi sztenderd román. Nyelvválasztási szokások.	A bihari és a körös-marosi tájszólás jellemzése nyelvi példákkal. Szociolingvisztikai kutatások a magyarországi románok közösségében <i>(egy-két jelentősebb tanulmány ismerete)</i> . A nyelvcseré jelei a nyelvtudásban és a nyelvválasztásban. A román nyelvválasztást meghatározó tényezők.
Nyelv-identitás	Ifjú nemzedék – család, iskola, egyházak, mass-media, nyelv. Magyarországi román költők (<i>Magdu Lucian, Berényi Mária</i>) versei az anyanyelvről, identitásról.	A nyelv mint az identitásörzés egyik kulcstényezője.

V. A vallások és az egyházak szerepe a románok kultúrájában

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Kereszténység, a keresztény egyház, a Nagy Egyházszakadás, ortodoxizmus (1054)	Az egyházszakadás okai és következményei. A keleti és a nyugati kereszténység elkülönülése. Főbb dogmatikai, egyházfegyelmi és liturgikus eltérések az ortodox és a római katolikus szertartás között.	A Biblia a művészetekben <i>(néhány példa bemutatása)</i> .
A szent építmények stílusjegyei	Külső és belső építészeti stílusjegyek, freskókompozíciók.	Neves romániai kolostorok: „voroneci (kék)”, „suceavai (zöld)”, putnai, argesi.
A protestantizmus, (neo)protestáns egyházak	A protestantizmus lényege. Hatása a (román) kultúra fejlődésére. A baptista, pünkösdista román ajkú közösségek szerepe a nyelv ápolásában.	A protestantizmusról egyetemes, magyar-román történelmi ismeretek összekapcsolásával. Endogámia, exogámia kérdésköre a hazai román hitközösségekben.

VI. A magyarországi románok népi kultúrája

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Román és más ajkú	Kölcsönhatások a magyar és a román	Kölcsönhatások a magyar, a

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
(paraszti) közösségek együttélése	népi kultúrában. Elődeink alkalmazkodása a földrajzi és kulturális környezethez.	román és más nemzetiségek: szlovákok, szerbek, németek népi kultúrájában.
A tradicionális típusú család	A család felépítése, kapcsolatrendszere, hierarchiája.	A család hajdan és ma (generációk együttélése; szereposztásai).
Ősi tevékenységek és mesterségek	A magyarországi románok ősi tevékenységei és mesterségei.	Általános kitekintés a román nép ősi mesterségeire.
Lakókörnyezet, lakóház	A falu képe (<i>utcák, épületek</i>). Az alföldi jellegű lakóházak típusai. A gazdasági építmények jellege, rendeltetése. A lakóház belső elrendezése, díszítőelemei. Bútorzata (<i>jellegzetes geometriai formák, díszítőelemek</i>).	A lakókörnyezet és a lakóház régen és ma. Népi építészeti stílusok (parasztházak).
Népi textíliák	A szőtt, hímzett textíliák mint a paraszti lakásbelső legjellegzetesebb román elemei. A szőttések rendeltetése, esztétikája. A vászonszövés művészete (<i>textíliák, eljárások, hímzsminták</i>).	A munkafolyamat leírása a len- és kendertermesztéstől a népi textíliákig. Egyes textíliák szerepe a tradicionális összejöveteleken (pl. a tradicionális táncmultságokon vagy az átmeneti rítusokban.)
Ruházkodás	A magyarországi románok ruházata. Etnikai jellege, rendeltetése. Honi nemzetiségek (németek, szlovákok, szerbek) népviselete (főbb jellemzői).	Románia különböző tájegységeinek népviselete. Egy vegyes nemzetiségű település (<i>pl. Elek vagy Battonya</i>) hajdani népi viselete.
Népi étkezési szokások, speciális ételek	A hazai románok hétköznapihoz és ünnepekhez kötődő speciális ételei.	Étkezési szokások a múltban és ma. Bőjti ételek – egészséges táplálkozás.
Naptári ünnepek és szokások	A naptári ünnepek szokásköltészete. Ünnepek megjelenítése szabadon választott szépirodalmi alkotásokban.	A magyar és román szokások kölcsönhatásai. Ünnepek (pl. karácsony, húsvét) megjelenítése a különböző művészeti ágakban (irodalom, képzőművészet, zene).
Tradicionális összejövetelek	A vásár- és ünnepnap táncháza. A bihari táncok jellemzői. A rigmusköltészet szerepe, téma- és formavilága.	
Az átmeneti rítusok	Születési szokások, hiedelmek és népi alkotások (bölcsődalok). Az ortodox keresztelő jelképrendszere. A lakodalom előtti (nép)szokások. Lakodalmi szokások, folklór	Az emberi élet nagy eseményei a művészetekben (néhány szabadon választott alkotás tükrében). Átmeneti rítusok a filmművészetben (kitekintés 1-2)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	alkotások, szakrális és profán szimbólumok. Ósi hiedelmek és jelképek a temetési szertartásban. Szokásköltészet. A halál mint a menyegző Szentsége a román költészetben (<i>pl. Miorita</i>).	filmre). A mulandóság mint alaptéma a román, a magyar és az egyetemes irodalomban (szabadon választott művek alapján).
Népi hiedelmek, babonák	Positív és negatív (elő)jelek. Mítikus lények.	Mitológiai lények a román folklórban. Filmvilág (<i>pl. Drakula</i>).
Népi gyógyászat	Mágikus eljárások. Ráolvasások. A népgyógyászat költészete.	A természetgyógyászat szerepe a modern ember életében. Gyógyturizmus itthon és Romániában.
A gyermek helye és szerepe a tradicionális közösségekben és a mai modern társadalomban	A gyermek jogai és kötelességei. Gyermekjátékok, -színház, -folklór. Játékszerkészítés a tradicionális faluban. A mai gyermek és az internet.	A gyermek a román irodalomban (<i>néhány szabadon választott alkotás tükrében</i>). Kitekintés a világirodalomra és a társzművészetekre. A számítógépes játékok hatásai.
Népi líra	A „ <i>Doina</i> ” téma- és formavilága, egyedi hangulata. A <i>vágy</i> , a <i>táj</i> és a <i>szerelem</i> élménye román folklóralkotásokban.	„ <i>Doinák</i> ” értelmezése (<i>képi, érzelmi, filozófiai motívumok feltárása</i>).
Népi epika	Legendák „ <i>Bologu</i> ” betyárról. Egyetemes, nemzeti és helyi motívumok V. Gurzau, T. Simonca, M. Purdi meséiben. A mese szerepe a hajdani és a mai gyermek életében. Növények, madarak, állatok legendái.	Román földrajzi és történelmi legendák. Betyárvilág filmvásznon. Mesemondók, mesegyűjtemények az egyetemes, a magyar, a román és a honi nemzetiség irodalmából.
Népi dráma (színhátszás)	Paraszti karnevál: turkajárás, maszkos alakoskodások. Betlehemezés, misztérium- és egyéb népi színhátszások mögöttes tartalmainak megfejtése.	Szokásvándorlás a magyar, a román és más ajkú nemzetiségek népi kultúrájában.
Népzene és néptáncművészet	Román népdalgyűjtemények, bihari táncok.	Dalok és táncok a magyar, a román, a szomszédos népek és a (<i>honi nemzetiségek</i>) népi kultúrkincséből.

VII. Tájak, korok, alakok találkozása a művészet és tudomány alkotásaiban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Tudományok, művészetek	Földrajzi, történelmi, vallástörténelmi, művészeti ismeretek integrált	Kitekintés egyetemes és magyar alkotásokra (<i>néhány műre</i>).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p>közvetítése.</p> <p>Tájegységek, történelmi korok és alakok találkozása a művészet és a tudomány alkotásaiban (pl. <i>Olt völgye, Cozia kolostor, Mircea cel Bătrân, G. Bogza Curtea Oltului, Goga Oltul, I. Minulescu Pe malul Oltului</i>). Építészeti és képzőművészeti stílusok (pl. <i>a bizánci, brâncoveanui, argesi, moldvai stílus</i> stb.).</p> <p>A román építészet és képzőművészet remekműveiből (öt-hat mű bemutatása).</p> <p>A magyarországi románok képzőművészete (átfogó bemutatás).</p>	<p>C. Brâncusi három-négy művének értelmezése, szoborcsoportjainak ismerete. Szürrealizmus.</p> <p>Utazás az integrált ismeretek birodalmában.</p> <p>A szülőföldélmény kifejezése hazai román képzőművészek (Kohán György, Koszta Rozália, Oroján István) munkáiban (pl. jelképek, motívumok feltárása szabadon választott alkotások tükrében).</p>
Színház, filmművészet	<p>Színháztörténeti alapismeretek.</p> <p>Nagynevű román (film)színészek, (film)rendezők, dramaturgok.</p>	<p>Európai hírnevű (film)színészek, (film)rendezők, a román, a magyar és a szomszédos népek kultúrájából (néhány alkotó és művének ismerete).</p>
Zene	<p>Világhírű román származású zeneszerzők, operaénekesek.</p>	<p>Történelmi, irodalmi, zenei ismeretek összekapcsolása (pl. Ciprian Porumbescu, George Enescu).</p>
Tudományok	<p>A különböző tudományok (matematika, fizika, kémia, biológia, földrajz, történelem, filozófia, nyelvészet) román származású világhírű tudósai.</p> <p>Kutatásaik rövid összefoglalása.</p> <p>A repüléstudomány nagyjai.</p> <p>Világélvonalbeli sportolók.</p>	<p>Egy-két életút részletesebb bemutatása.</p> <p>A mintaképek szerepe az identitástudat erősítésében.</p>

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételtípek	NINCS	tételtípek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga 15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgozása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.

A projekt témája a tanulmányok alatt érintett nyolc ismeretscsoport (lásd Részletes követelmények) bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.

A projekttel szemben támasztott követelmények:

10-20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát, szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes élményeket.

A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanuló jogviszonnyal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanuló jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.

A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

I. Tartalom

a) komplexitás, a téma többoldalú megközelítése	30 pont
b) a téma újszerű megközelítése	10 pont
c) bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése	5 pont

II. A projektkészítés folyamata

a) a projekt fázisainak megjelenítése	5 pont
b) az egyéni kutatómunka megjelenítése	15 pont

III. Forma

a) nyelvi megformáltság	8 pont
b) szerkezet, végső megjelenítés minősége	7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmenyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A vizsgázó 5 percben bemutatja projektmunkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tételsor a négy kötelező ismeretsoportból összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, a Román nemzetiség nyelvével kapcsolatos ismeretek) A témakörök arányait a felkészülés során érvényesített súlypontok határozzák meg, de a tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy ismeretsoportot. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a felelet része.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

A projekt bemutatása - összesen 20 pont

- a projektmunka lényegre törő összefoglalása	7 pont
- prezentációs technika, előadásmód	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont
- szemléltetés	3 pont

A szóbeli tétel értékelése - összesen 50 pont

- tartalom	25 pont
- a forrás elemzése	10 pont
- nyelvi megformáltság	10 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 180 perc	Szóbeli vizsga 20 perc
Esszé	Tétel kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva) egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc ismeretszoportból (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételből áll. Az „A” altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Kisebbségpolitikai ismeretek témakörből, a „B” altételt a Néprajzi ismeretek és a Román nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek témakörből húzza. Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat. A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két feladatban meghatározott témákat kifejtse.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

1. „A” altétel:

- tartalom 15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont

2. „B” altétel:

- tartalom 15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont

31. Az R. Mellékletének ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„ROMÁN NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

- 1.1. Különböző műfajú és tematikájú szövegek lényegének megértése.
 - 1.1.1. Információk értelemszerű szelektálása, célirányos kiválasztása és újraalkotása.
 - 1.1.2. Önálló véleményformálás az új ismeretek, gondolatok befogadásakor.
 - 1.1.3. Megfelelő tájékozottság és jártasság a nyomtatott és elektronikus információforrásokban, a médiaműfajokban.
 - 1.1.4. Grammatikai és irodalmi ismeretek alkalmazása írott és elektronikus formában közvetített szövegek megértésében és megformálásában.
- 1.2. Szépirodalmi és közismereti szövegek értelmezése.
 - 1.2.1. Szövegértelmezési eljárások alkalmazása a különböző szövegfajták köréből.
 - 1.2.2. Az irodalom nevelő-, ismeret- és élményközvetítő szerepének megértése és bemutatása.
 - 1.2.3. Különböző szövegfajták (*szépirodalmi, tudományos, hivatalos, publicisztikai*) összevetése, nyelvi, stilisztikai, szerkezeti sajátosságainak felismerése.
 - 1.2.4. Az írott közlés kohéziójának, logikai kapcsolatainak feltárása, a cél és a kommunikatív kontextus meghatározása.
 - 1.2.5. Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli, ok-okozati összefüggések felismerése és megértése.
 - 1.2.6. A címzettnek, a témának és a mondanivalónak megfelelő írásos és élőszavas szövegek helyes megformálása.

2. Írásbeli szövegalkotás

- 2.1. Szépirodalmi és közismereti témák feldolgozása különböző típusú szövegekben. (Pl. a nemzetiségek helye és szerepe az Európai Unióban; a kettősnyelvűség, a kétnyelvűség, a nyelvcsere; a globalizáció; a kulturális örökség; az emberi kapcsolatok, az érzelmi intelligencia megnyilatkozási formái; a számítógépes újvilág.)
- 2.2. Címnek, címzettnek, témának megfelelő tartalmú, stílusú, felépítésű írásmű megformálása a mindennapi élet magán- és hivatalos műfajaiban. (Pl. jegyzet, ajánlás, kronologikus beszámoló, úti napló, beszámoló színházi vagy filmélményről, értekezés, esszé, műértelmezés.)
- 2.3. Probléma írásos megvitatása az önálló érvelés és a meggyőzés módszerével.
- 2.4. Olvasmányélmény kifejezése tartalmi, nyelvi és szerkezeti szempontból egyaránt.
- 2.5. Művészi alkotással kapcsolatos esztétikai élmény kifejezése szabatos stílusban és logikus felépítésben.
- 2.6. Hivatalos iratok megalkotásához szükséges tartalmi és formai követelmények készségintű elsajátítása és alkalmazása (pl. kérvény, önéletrajz, pályázat, jegyzőkönyv).
- 2.7. A szövegszerkesztés normáinak, technikai lépéseinek alapos ismerete, biztos helyesírás, jó arányérzék és esztétikus íráskép.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- 3.1. Önálló közlés megformálása, alkalmazkodva a nyelvi normához, az adott beszédhelyzethez, témához, illetve műfajhoz.
- 3.2. Jól összefogott, lényegre törő, logikus felépítésű szóbeli előadás (megfelelő artikuláció, helyes hangsúly, hanglejtés, beszédtempó).

4. Fogalomhasználat

- 4.1. Az olvasmányélmények értő-érző befogadása, fogalmilag helytálló bemutatása.
- 4.2. Etikai, esztétikai, költészettani, nyelvi fogalmak megfelelő alkalmazása.
- 4.3. Fogalmak megvilágítása gyakorlati példák alapján.
- 4.4. Csak emelt szinten:
Fogalmak összefüggéseinek értelmezése, összevetése történeti kontextusokban.

B) ISMERETKÖRÖK

I. Román nyelv

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezői, funkciói, formái. Metanyelvi kommunikáció.	Nyelvi és nem nyelvi kódok összehangolt alkalmazása. A kommunikáció esztétikai szerepe.
2. A nyelvekről általában	A nyelvek eredete. Különböző nyelvcsaládok és nyelvtípusok. Neolatin nyelvek. A diakrón és a szinkrón nyelvvizsgálat. Írástörténeti alapismeretek.	Nyelvek, nyelvterületek Európában. Agglutináló (ragozó), izoláló (elszigetelő) és flektáló (hajlító) nyelvtípusok. A nyelv mint változó rendszer. Mozaikok az írás történetéből.
3. A román nyelv története	A román nyelv neolatin nyelv. Nyelvrokonság. Keletkezéstörténetének főbb szakaszai. Érintkezés idegen népekkel, azok hatása a nyelv alakulására, változására. A történelmi-kulturális kontextus és a szókincsformálás összefüggései. A nyelvrokonság mibenléte, kritériumai. Nyelvtörténeti források: nyelvemlékek (írott, nyomtatott).	Kitekintés: a kolostorok mint a román nyelv és kultúra bölcsői.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	A román nyelvű írás kezdetei: <i>Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung.</i>	
4. Az írott nyelvi norma kialakulása	A máramarosi szövegek jelentősége. A protestantizmus hatása a román kultúrára. A vallásos irodalom hatása a román nyelv fejlődésére. A Bukaresti Biblia. A nagy történetírók szerepe a román kultúra terjesztésében. A történetírás hozzájárulása a román irodalmi nyelv és az irodalom fejlődéséhez. A könyvnyomtatás terjedése. Román nyelvterületek.	A román irodalmi nyelv fejlődéstörténete.
5. Nyelvművelés	Költők-írók (köztük hazai román alkotók) vallomásai a nyelvről. A mai román nyelvművelés alapkérdései (<i>pl. neologizmusok, idegen szavak, közhelyek</i>).	A műfordítások szerepe, jelentősége. Az írott és az elektronikus információforrások szerepe a nyelvművelésben.
6. Nyelv és társadalom 6.1. Nyelvváltozatok	Dialektusok: dákoromán (<i>munténiai, moldovai, bánáti, körösvidéki, máramarosi</i>); aromán; (macedoromán), meglenoromán; isztroromán. A mai román nyelv tagolódása. Főbb nyelvváltozatok: köznyelv, nyelvjárások, csoportnyelvek. A földrajzi és társadalmi rétegződés megnyilvánulása a szókincsben: regionális köznyelv, szaknyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, szleng. A magyarországi románok nyelvi változatai. A bihari nyelvjárás, körös-marosi nyelvjárás. Egynyelvű és kétnyelvű szótárak rendeltetésszerű használata.	A mai román nyelv vertikális és horizontális rétegződése. Különböző nyelvjárási szövegek elemzése.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.2. Nemzetiségi nyelvhasználat	Magyarországon beszélt más nemzetiségi nyelvek megnevezése.	Nemzetiségi nyelvhasználat. Kettős nyelvűség (nyelvjárás és köznyelv) kétnyelvűség (román és magyar nyelv). Egyéni és kollektív kétnyelvűség. Nyelvcseré.
7. A nyelvi szintek; a nyelv grammatikai jellemzői	Szépirodalmi és közismereti szövegek hang-, alak-, mondat- és jelentéstani elemzése. Szabályok alkalmazása a különböző szövegtípusok megformálásában.	
7.1. Hangtan	Hangtani ismeretek. Magán- és mássalhangzótörvények. Hangcsoportok (<i>diftongus, triftongus, félhangzó</i>). Hiátus. Hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok.	A román és a magyar hangállomány összevetése. A román nyelvjárások főbb eltérései.
7.2. Szóalaktan	A <i>suffixumok</i> és <i>prefixumok</i> szerepe a szóalak felépítésében és jelentésében. Nyelvhelyesség a szóképzésben. Szó- és szövegkörnyezet.	Alapszavak, képzett szavak, szócsaládok. Szavak értelmének meghatározása szövegkörnyezetben. A román helyesírás alapelvei.
7.3. Szófajtan	Szófajtani alapismeretek. A szófajok rendszere. Átmeneti szófajok helyesírása.	Egy szöveg(részlet) szótani elemzése. Szófaváltás példákkal illusztrálva.
7.4. A mondat szintagmatikus felépítése (szószervezetek)	A mondat felépítése, fő részei. Az állítmányi szerkezet és a bővítmények elemzése. Az <i>állítmány</i> és az <i>alany</i> egyeztetése. Az <i>alárendelő</i> és a <i>mellérendelő</i> szintagma.	Alaki és értelmi egyeztetés. Az alany és az állítmány viszonyának értelmezése. Mondatok szintagmatikus szerkezeteinek készségi szintű meghatározása és ágrajzainak megformálása.
7.5. Mondattan	Mondattani fogalmak ismertetése. A mondat az <i>élőszavas</i> és az <i>írással</i> közlésben. A mondatok fajtái szerkezetük szerint. Az egyszerű mondat. Az összetett mondat. A mellérendelés és alárendelés. Többszörösen összetett mondat.	Többszörösen összetett mondatok elemzése.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>7.6. A mondat a szövegben</p> <p>7.7. Logikai és tartalmi viszonyok</p>	<p>A mondat és a szöveg. A mondat jelentése szövegekörnyezetben. A mondat denotatív és konnotatív jelentése.</p> <p><i>Nyelvi és nem nyelvi jelek szerepe a kijelentő, kérdő, óhajtó, felkiáltó és felszólító mondatok megkülönböztetésében.</i> A mondatok <i>modalitása</i>. Mondatfajták elemzése nyelvtani, jelentéstani eszközökkel.</p>	<p>A mondat és a szöveg kapcsolatának bemutatása. A szinteződés és a tömbösödés jelenségei.</p>
<p>8. Jelek és jelrendszerek</p>	<p>Jel, jelentés, szójelentés. A nyelvi jelek rendszere. Szóelem (morféma), szavak (lexémiák), szószervezetek (szintagmák), mondatok.</p> <p>Jelek csoportosítása.</p> <p>A hangalak és a jelentés kapcsolata.</p> <p><i>A hangutánzó és a hangulatfestő szavak.</i></p> <p><i>Egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú szavak.</i></p> <p>(Szótárhasználat).</p> <p><i>Szinonimák, antonimák.</i></p> <p>A jelentésmező.</p>	<p>A szókapcsolatok szerepe (szabadon választott) irodalmi művekben.</p> <p>Korok, szabályok, nyelvi kifejezőmódok.</p> <p>Metaforikus kifejezések helyes megfejtése.</p>
<p>9. A szöveg</p> <p>9.1. Szövegfunkciók</p>	<p>A szöveg természete. A szöveg <i>nyelvi</i> és <i>nem nyelvi</i> jelei. Szövegkohézió; <i>globális</i> és <i>lineáris</i> kohézió.</p> <p>A szöveg és a kommunikáció. A szöveg két alapformája (<i>az élőbeszéd és az írás</i>). A különböző szövegtípusok jellemzői. A szöveghasználati szabályok ismerete. A</p>	<p>Szövegelemzési gyakorlatok, logikai- jelentéstani összefüggések felismerése.</p> <p>A szövegösszetartó erő és összetevői (nem nyelvi tényezői; jelentésbeli kapcsolatai; nyelvtani kapcsolatai).</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.2. A szöveg szerkezete	<p>kommunikáció kódja <i>(nyelvi és nem nyelvi összetevői)</i>.</p> <p>A szövegértést és a szövegalkotást meghatározó kommunikációs körülmények. <i>A tájékoztató, a kifejező és a felhívó szövegfunkciók.</i></p> <p>A szöveg szerkezeti egységei. A (prózai) szöveg- és makroszerkezeti egységei. Rendszermondat, szövegmondat. A szöveg szerkezettípusai: Időrendi <i>(lineáris)</i>, térbeli, logikai. Más szerkesztésmódok <i>(párhuzamosság, ellentézés, keretes, mozaikszerű, képzettársításos)</i>.</p>	<p>A szövegszintek és a <i>szövegösszetartó erő</i> összefüggései.</p> <p>Prózai szöveg szerkezeti elemzése (mikro- és makroszerkezeti egységei; szerkezettípusai).</p>
9.3. A szöveg jelentése	<p>A szöveg <i>globális</i> kohéziójának eszközei: A szöveg témahálózata, az <i>izotópia</i>, tartalmi-logikai kapcsolatok <i>(térbeli, időbeli, logikai viszonyok, ok-okozati kapcsolatok)</i>; a témajelölő cím. Jelentésbeli kapcsolóelemek a szövegben <i>(kulcsszavak, rokon jelentésű szavak, többjelentésű szavak, azonos alakú szavak, ellentétes jelentésű szavak)</i>. A <i>téma-réma</i> kapcsolatok.</p>	<p>Egy szöveg <i>lokális, temporális, kauzális</i> szegmentumainak feltárása. <i>Témahálózatok</i> jelölése.</p>
9.4. A szöveg grammatikája	<p>Grammatikai kapcsolóelemek, előre- és visszautalások. A mondat szórendje. A szöveg ritmusa.</p>	<p>A grammatikai kapcsolóelemek szerepe a szövegösszefüggés megteremtésében.</p>
9.5. Szövegértelmezés	<p>Témahálózat felismerése a különböző szövegtípusokban.</p>	<p>Szövegértelmezési feladatok megoldása <i>(témahálózatok mikro- és makrostruktúrák követése, egyeztetés, szórend)</i>.</p>
9.6. Az intertextualitás	<p>Az <i>intertextualitás</i> értelmezése szépirodalmi és közismereti szövegekben.</p>	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>9.7. Közlekedésmódok és műfajok, szövegtípusok és kommunikációs szintek</p>	<p>A CD-ROM és az internet intertextualitásának főbb jellemzői.</p> <p>A nyelvi kódok beszélt és írott formái. A kommunikáció célja. A közlés logikai-szemantikai felépítése.</p> <p>A szövegösszefüggés három síkja (<i>nyelvtani, jelentésbeli, nyelven kívüli</i>). Különböző szövegfajták <i>tartalmi</i> és <i>formai</i> kapcsolata a kommunikációs folyamattal.</p> <p>A tömegkommunikáció.</p> <p>Szövegtípusok és viselkedési szokások.</p> <p>Kommunikáció iránya: <i>dialogikus</i> és <i>monologikus</i> szövegek.</p> <p>Kommunikációs funkciók: <i>elbeszélő, leíró</i> és <i>érvelő</i> szövegek.</p> <p><i>Szóbeli és írásbeli</i> szövegtípusok.</p> <p>Szövegtípusok a kommunikációs szintek szerint (<i>szépirodalmi, tudományos, hivatalos, magánéleti, közéleti</i>).</p> <p>Szövegalkotás módja: <i>tervezett</i> vagy <i>spontán</i> szövegek.</p> <p>Funkcionális szövegek papíralapon és online formában. Megszólítási formulák helyes alkalmazása.</p> <p>A szövegtípusok és a stílusrétegek.</p>	<p>A különböző szövegtípusok tartalmi, nyelvi és szerkezeti jegyeinek ismerete. Egy téma megjelenítése különféle szövegtípusokban.</p>
<p>9.8. A média, elektronikus kommunikáció</p>	<p>Tömegközlelési és tájékoztatási eszközök (<i>a sajtó, a rádió és a televízió</i>).</p> <p>Tájékoztató és véleményközlő sajtóműfajok.</p> <p>A rádiós műfajok.</p> <p>Előre rögzített műsorok (<i>nemzetiségi adás, dokumentumműsor</i>).</p> <p>Az elektronikus média új műfajai (<i>e-mail, blogbejegyzés, fórum</i>).</p>	<p>Néhány példa megformálása a legjellemzőbb sajtóműfajokból.</p> <p><i>A nemzetiségi rádió- és tévéműsorok, valamint egy román nyelvű hetilap bemutatása önálló véleményformálással. A nemzetiségi műsorok jelentősége.</i></p>
<p>9.9. Projektkészítés (papíralapú és online)</p>	<p>Az <i>iskolarádió</i> és <i>-újság</i> jellemző műfajainak bemutatása.</p> <p>A projektkészítés szempontjainak,</p>	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p>módszereinek ismerete. Önálló projektkészítés <i>hagyományos és elektronikus</i> formában.</p> <p>A téma kijelölése, címadás, szövegtípus kiválasztása, a projekt céljainak megfogalmazása.</p> <p>Anyaggyűjtés (<i>terepen, könyvtárban, interneten</i>).</p> <p>Az összegyűjtött anyag szelektálása, <i>rendszerezése, vázlatkészítés</i>, a szöveg kidolgozása.</p> <p>Idézés, hivatkozás, bibliográfia jelölése az etikai szabályok követésével.</p> <p>Önellenőrzés.</p> <p>Projektmunka-vázlat-Power-point.</p> <p>IKT-eszközök rendeltetésszerű használata.</p>	
10. Retorikai alapismeretek	A szónoklattan jellemzői. Retorika és kommunikáció. A nyilvános beszéd és a kommunikációs folyamat tényezői.	Alapismeretek a szónoklattan történetéből.
10.1. A nyilvános megszólalás szövegtípusai	A szónoki beszéd fajtái: a tanácsadó és alkalmi beszéd. A szövegszerkesztés logikus menetének ismerete (<i>témaválasztás, címadás, szövegtípus kiválasztása</i>). Az érvelő szöveg helyes felépítése szóbeli és írásos formában egyaránt.	
10.2. Érvelés, vita	Az érvek fajtái és az érvelés módszerei. Az érvelés műfajai: <i>bizonyítás</i> és <i>cáfolat</i> . A kulturált vitatkozás kritériumai.	Különböző érvelő típusú szövegek megformálása és bemutatása. <i>Írásos és élőszavas</i> érvelések tárgyszerű értékelése tartalmi és nyelvi szempontból.
11. Nyelv és stílus	A stílus fogalma és jelentősége. Stíluselem, stílusérték.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.1. Stílusesszközök	Szépirodalmi szövegek stílusa. A zeneiség stílusesszközei. A képszerűség stílusesszközei: szóképek, képrendszerek felismerése.	Képek és összetett képrendszerek értelmezése.
11.2. Stílusrétegek	A román nyelv beszélt és írott nyelvű stílusrétegeinek jellemzése; a <i>társalgási</i> , a <i>hivatalos</i> , a <i>publicisztikai</i> és a <i>tudományos</i> stílus ismérvei.	
11.3. Az állandósult szókapcsolatok stílusértéke	A román szólások és közmondások etikai és esztétikai sajátosságai.	Román-magyar szólások és közmondások összehasonlítása, kölcsonhatások felismerése.
12. Helyesírási és kiejtési ismeretek	A román helyesírás rövid története. Az új román helyesírási szabályok rendeltetésszerű használata.	Írásos szövegalkotás a helyesírási szabályok betartásával. Élőszavas közlések (<i>feleletek</i> , <i>előadások</i> , <i>projektek</i>) helyes kiejtéssel.

II. Irodalom
1. Szerzők, művek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Román népköltészet	A „ <i>doina</i> ” mint a román népköltészet jellegzetes alkotása. A doinák sokszínűsége, tartalmi, hangulati jellemzői. A <i>Miorița</i> című népballada mint a román folklór költészet gyöngyszeme. Az „ <i>áldozati motívum</i> ” megjelenítése	A lét és nemlét kérdései a <i>Tinerețe</i> <i>fără bătrânețe</i> mese világában. A román népballadák tartalmi és formai sajátosságai. Sorsfilozófiai kérdések a <i>Miorița</i> -ban.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	a <i>Monăstirea Argeşului</i> című népballadában.	Párhuzamok (<i>témák, motívumok</i>) a <i>Monăstirea Argeşului</i> és a <i>Kőmíves Kelemennében</i> .
A felvilágosodás és nemzeti ébredés kora a román irodalomban	Az <i>Erdélyi Iskola</i> hitvallása.	Az európai felvilágosodás hatása az <i>Erdélyi Iskola</i> filozófiájára.
Román irodalom a 19. század első felében	A korszak eszme- és stílusirányzatai: <i>klasszicizmus, szentimentalizmus, romantika</i> .	Társadalmi-kulturális, irodalmi élet a 19. század első felében. (Pre)romantika szabadon választott román irodalmi alkotásokban. Kitekintés a <i>társművészetekre</i> (<i>képzőművészet, zene</i>).
Az 1848-as írók hozzájárulása a román nyelv és irodalom fejlődéséhez	Az 1848-as írók hitvallása. Új műfajok és művek. Ion Heliade Rădulescu: <i>Zburătorul</i> című alkotásának értelmezése. Vasile Alecsandri alkotói <i>portréja</i> , közéleti szereplése. Lírájának tartalmi, műfaji, formai sokszínűsége. <i>O seară la Lido</i> illetve <i>Steluța</i> (műértelmezés). Vasile Alecsandri, a <i>pasztellkép</i> megteremtője a román irodalomban. <i>A Lunca din Micești</i> és további két-három szabadon választott <i>pasztellkép</i> értelmezése.	(Pre)romantika a román és a magyar irodalomban. Természetábrázolás Vasile Alecsandri <i>pasztellképeiben</i> . Kitekintés a korabeli tájfestészetre.
A román irodalom nagy klasszikusainak kora	Mihai Eminescu romantikus <i>életművének</i> sokszínűsége, egyedisége. Témák, motívumok, műfajok, poétikai megoldások a költőgénusz	Mihai Eminescu helye a világirodalomban (<i>nemzeti és egyetemes</i> költő).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p>lírájában:</p> <p><i>Sara pe deal, Dorința, Lacul, Floarea albastră, De ce nu-mi vii? Pe lângă plopii fără soț, Mai am un singur dor.</i></p> <p>További öt-hat költemény ismerete (pl. <i>Epigonii, Glossă, Scrisoarea I, Scrisoarea III</i>).</p> <p>A <i>Luceafărul</i> című filozófiai főművének sokrétű értelmezése, allegorikus jelentéseinek megfejtése.</p> <p>Összehasonlító műelemzés: Mihai Eminescu <i>Mai am un singur dor</i> – Petőfi Sándor <i>Egy gondolat bánt engemet</i>.</p> <p>Mihai Eminescu <i>Fiind băiet păduri cutreieram</i> – Vajda János <i>A vaáli erdőben</i>.</p> <p>Memoriter két-három költemény.</p> <p>Ion Creangă életműve.</p> <p>Etikai, filozófiai bölcsességek feltárása: egy mese, egy elbeszélés (novella) értelmezése.</p> <p><i>Amintiri din copilărie</i> önéletrajzi regényének értelmezése. Lélekrajz, jellemábrázolás.</p>	<p>Népiesség (népi humor), romantikus és realista vonások</p> <p>Creangă (<i>szabadon választott</i>) kisepikai alkotásaiban.</p> <p>Ion Creangă <i>Harap-Alb</i> (a mű sokrétű értelmezése).</p> <p>A felnőtté válás lélektana Ion Creangă <i>önéletrajzi regényében</i>.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Realizmus a 19. század román irodalmában	<p>A realizmus filozófiai alapjai, jellemző stílusjegyei.</p> <p>Ioan Slavici erdélyi román realista író látásmódja.</p> <p>A „bűn és bűnhődés” motívuma Slavici <i>Moara cu noroc</i> című lélektani novellájában.</p> <p>„Mara” (regényértelmezés).</p> <p>A mű több szempontú megközelítése: nézőpont, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika.</p> <p>Ion Luca Caragiale kiélezett látásmódja.</p> <p>Karcolatok és novellák (két-három mű) értelmezése, pl. <i>Două loturi</i>, <i>Lanțul slăbiciunilor</i>, <i>Inspețiune</i>.</p> <p>Tipikus szereplők, tipikus körülmények.</p> <p>Ion Luca Caragiale mint a román irodalom <i>Molière</i>-je. Komédiáinak <i>O noapte furtunoasă</i> illetve <i>O scrisoare pierdută</i> értelmezése.</p>	<p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p> <p><i>Konfuciusi</i> bölcsességek a lét morális értelmezéséről (<i>szeretet, tisztesség, őszinteség, nagylelkűség, mértéktartás</i>).</p> <p>Mindezek hatása Slavici világlátására.</p> <p>Színházi, drámatörténeti- és elméleti (általános) ismeretek.</p> <p><i>Jellem- és helyzetkomikumok egy Caragialei és egy Molière-i műben</i> (részletek).</p>
A román irodalom a 19. század végén és a 20. század elején	<p>Eszmeáramlatok, mozgalmak, stílusirányzatok (<i>realizmus, sămănătorism, poporanizmus</i>).</p>	<p>A népi kultúra hatásának felismerése (népszokások, népi költemények, meseelemek).</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p>George Coșbuc életművének bemutatása. Témák, műfajok, poétikai megoldások a különböző alkotói korszakokban.</p> <p>A szerelemélmény kifejezése a <i>La oglindă</i>, <i>Numai una</i>, <i>Cântecul fusului</i> című versekben.</p> <p>George Coșbuc tájírása (szabadon választott alkotások).</p> <p>A falusi élet nagy eseményeinek költészete <i>Nunta Zamfirei</i> és <i>Moartea lui Fulger</i>.</p> <p>A műballadák tartalmi, formai sajátosságai.</p> <p>Két-három memoriter.</p> <p>Octavian Goga portréja, küldetéstudata, messianizmusa.</p> <p>Témák, motívumok, életérzések (pl. <i>gyökértelenség</i>, <i>elidegenedés</i>, <i>magány</i>, <i>melankólia</i>, <i>nosztalgia</i>, <i>szenvedés</i>, <i>búcsúzás</i>, <i>emlékezés</i>) a próféta költő alkotásaiban.</p> <p>A <i>Rugăciune</i> komplex elemzése.</p> <p><i>Noi</i>, <i>Bătrâni</i>, <i>Casa noastră</i> értelmezése.</p> <p><i>Octavian Goga</i> és <i>Ady Endre</i> barátsága.</p> <p>Memoriterek (két-három mű).</p>	<p>Sorsfilozófiai kérdések George Coșbuc műballadáiban.</p> <p>A Goga-versek szimbolikus jellege.</p> <p>A korszak stílusjegyei.</p> <p>O. Goga <i>Rugăciune</i> és Berzsenyi Dániel <i>Fohász</i> című alkotásának összehasonlító elemzése.</p>
Szimbolizmus a román	Alexandru Macedonski portréja,	Romantikus és szimbolista elemek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
irodalomban	<p>témák, életérzések, hangulatok, műfajok a költészetében.</p> <p>Alexandru Macedonski a román szimbolizmus teoretikusa.</p> <p>Művészi ideáljának kifejezése a <i>Noapte de decembrie</i> allegorikus művében.</p> <p><i>Rondeluri</i> (egy-két) mű értelmezése.</p> <p>A szimbolista George Bacovia hangulatlírája, hangok és színek játéka.</p> <p>Témák, motívumok, dekadens életérzések (<i>magány, elidegenedés, szorongás, félelem, kirekesztettség, életuntság, tehetetlenség, haláltudat</i>) két-három szabadon választott alkotásban.</p> <p><i>Plumb</i>, a szimbolista költő hitvallása, lírai vallomása (komplex verselemzés).</p>	<p>keveredése Alexandru Macedonski költeményeiben (két-három mű).</p> <p>Összehasonlító műelemzés:</p> <p>Mihai Eminescu <i>Lucafărul</i> – Alexandru Macedonski <i>Noapte de decembrie</i>.</p> <p>„Ólomhangulat” Bacovia lírájában.</p> <p>Jelképrendszerének megfejtése (<i>ólomvirág, ólomszerelem, ólomszárny</i>).</p>
Modernizmus	<p>Tudor Arghezi életművének főbb alkotói korszakai, írásművészetének sajátosságai: a román költői nyelv megújítása, a <i>rút esztétikája</i>.</p> <p>Hagyomány és újítás <i>Tudor Arghezi</i> költészetében. <i>Testament</i> (Testamentum) (versértelmezés).</p> <p>Ars poéticái (pl. <i>Flori de mucigai, Rugă de seară, Ex libris</i>).</p> <p>Az <i>Istenélmény</i> Arghezi költészetében.</p>	<p>A „hiszek hitetlenül Istenben” filozófia felismerése <i>Tudor Arghezi</i> <i>Ady Endre</i> istenes verseiben (két-három szabadon választott vers).</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p><i>Hit és szkepticizmus</i> drámai kifejezése (<i>Psalmi</i>) a Zsoltárookban.</p> <p>Egy szabadon választott <i>Psalm</i> értelmezése.</p> <p>Memoriterek (egy-két mű).</p> <p>Lucian Blaga erdélyi román <i>költő és filozófus, filozófus és költő</i> portréja.</p> <p>Blaga mint a „<i>titkok titkainak</i>” hirdetője, a „misztérium költője és filozófusa”.</p> <p>Szabad válogatás (három-négy alkotás) a <i>Poemele lumini</i>, <i>A fény</i> verseiből.</p> <p>A megismerés luciferi és paradicsomi felfogása a <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i> című alkotásában (komplex verselemzés).</p> <p>Megbékélés a halállal, <i>Gorunul</i> (műértelmezés).</p> <p>Memoriterek (egy-két költemény).</p>	<p>A német expresszionizmus és <i>Freud</i> mélylélektanának hatása Lucian Blaga költészetére.</p> <p>Témák, motívumok, nagy kérdések (<i>élet-halál, minőségi lét-vegetatív lét, misztériumok</i>) szabadon választott művekben (két-három alkotás).</p> <p>Rokon vonások <i>Lucian Blaga</i> és <i>József Attila</i> költészetében: „<i>A Mindenséggel mérd magad</i>” (szabad válogatás alapján).</p> <p>Lucian Blaga <i>Gorunul</i> és Arany János <i>A tölgyek alatt</i> (komparatív műelemzés).</p>
Neomodernizmus, avagy a '60-as évek generációja	<p>Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru mint a román költészet megújítói. E nemzedék hitvallása, filozófiai reflexiói, metaforikus kifejezésformái.</p> <p>Nichita Stănescu portréja,</p>	<p>Nichita Stănescu poétikai bravurjai,</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p>költészetének neomodern jellege. Gondolatok a „művész és műve” viszonyáról, a „logosz” hatalmáról az alábbi alkotásokban: <i>Ars poetica</i>, <i>Arta scrisului</i> (műértelmezés).</p> <p>A román erotikus líra főművének <i>Leoaică tânără, iubirea</i> értelmezése.</p> <p>A stănescu stílus egyedisége.</p> <p>Szabadon választható alkotók és művek:</p> <p>Ana Blandiana: <i>Descântec de ploaie</i>, <i>Părinții</i></p> <p>Ioan Alexandru: <i>Clopotele</i></p> <p>Nicolae Labiș: <i>Moartea căprioarei</i></p> <p>Ștefan Augustin Doinaș: <i>Mistrețul cu colț de argint</i>.</p>	<p>stílusának egyedisége, expresszivitása <i>szabadon választott</i> alkotásokban.</p> <p>A zseni sorsa Alexandru Macedonski <i>Noapte de decembrie</i>, Șt. A. Doinaș <i>Mistrețul cu colț de argint</i>. (Összehasonlító műelemzés).</p>
Posztmodernizmus	Mircea Cărtărescu: <i>Georgica a patra</i> (műértelmezés).	Kitekintés: clown a neomodern képzőművészetben.
A román próza a 20. században	<p>20. századi román prózaírók: Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Mircea Eliade.</p> <p>A hagyományos és formaujító regények sajátosságai és eltérő vonásai.</p> <p>Két-három szabadon választott <i>novella</i> a század eleji íróktól (B. Șt. Delavrancea, Ion Agârbiceanu, A. B.</p>	<p>Témák, motívumok (<i>egyén és természet</i> szoros kapcsolata, <i>gazdasági rivalizálás, káinizmus, kriminális tett, ember és állat barátsága</i>) előfordulása más román és világirodalmi alkotásokban (<i>Miorița</i>, Móricz Zsigmond <i>Barbárok</i>).</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<i>Voinești</i>).	
Századeleji írók	<p>Mihail Sadoveanu: <i>Baltagul</i> (komplex műértelmezés).</p> <p>Liviu Rebreanu: <i>Ițic Ștrul</i>, dezertor (műelemzés).</p> <p>Liviu Rebreanu <i>Pădurea spânzuraților</i> (Akasztottak erdeje) című lélektani regényének értelmezése.</p>	<p>Mihail Sadoveanu: <i>Hanul-Ancuței</i> (elbeszélésmódok). Kitekintés más világirodalmi alkotásokra.</p> <p>Hasonló motívumok Rebreanu <i>novelláiban és regényeiben</i>.</p>
A két világháború közötti irodalomban	<p>Camil Petrescu prózájának új elemei.</p> <p>A hagyományos formák elutasítása, <i>új elemek</i> a regény esztétikájában (<i>emlékidő, belső történések, levél, napló</i> beiktatása a regénybe).</p> <p><i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i> (regényértelmezés).</p> <p><i>Választható</i> írók és művek:</p> <p>Mircea Eliade <i>Maitrey</i> (műelemzés).</p>	<p><i>Proust</i> hatása a modern szubjektív regényre.</p> <p>George Călinescu: <i>Enigma Otiliei</i>.</p> <p>A balzaci típusú regény; a fősvény és a karrierista lélektana.</p>
A második világháború utáni román regény	<p>Marin Preda: <i>Cel mai iubit dintre pământeni</i> (regényrészletek értelmezése).</p>	<p>Marin Preda: <i>Cel mai iubit dintre pamanteni</i> (című regény értelmezése).</p>
Színház és drámatörténet a 20. századi és a kortárs román drámairodalom	<p>Neves alkotók: Camil Petrescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, Horia Lovinescu, Matei Vișniec.</p> <p>Lucian Blaga: <i>Meșterul Manole</i>, modern, mítikus, expresszionista drámájának értelmezése.</p>	<p>Az „áldozati motívum” mint intellektuális jelkép a modern drámában. Manole <i>fausti</i> ihletésű hitvallása.</p>
Neomodern színház	<p>Marin Sorescu: <i>Iona</i> című neomodern, parabolikus drámájának értelmezése.</p>	<p>Kitekintés a bibliai Jónásra és Babits Jónás könyvére.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A magyarországi románok irodalmából	<p>Magdu Lucian, Ilie Ivănuș, Lucia Borza, Alexandru Hoțopan, Maria Berényi, Ana Radics Repisky.</p> <p>Témák (<i>gyermekkor, sorskérdések, gyökerek, nyelv, identitás, elidegenedés</i>), életérzések, műfaji változatok.</p> <p>Magdu Lucian: <i>Colind, Confesiune, Flori albe de liliac</i> (műértelmezés).</p> <p>Szabadon választott alkotások értelmezése (három-négy lírai és egy-két prózai mű).</p> <p>Memoriterek (három-négy költemény).</p>	

2. Értelmezési szintek, megközelítések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. Témák, motívumok	<p>Témák, motívumok értelmezése (<i>pl. hegy, erdő, folyó, tenger, ember és természet, természet és szerelem, bűn és bűnhődés, pénz, hegy-völgy, fény-sötétség, háború-béke, szeretet-elidegenedés, élet-halál, ifjúkor-öregkor, falusi és nagyvárosi életformák</i>).</p>	<p>A térben és időben közeli, illetve távoli román-, magyar- és világirodalmi műveket összekötő témák, motívumok szerepének megértése.</p> <p>Jelentésmezők, témahálózatok, motívumok feltárása különböző korok táj- és szerelmi költészetéből (koronként egy-egy alkotás alapján). Az irodalom alaptémái és főbb motívumai az élőlészavas és az írásos közlésben.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.2. Műfajok, poétika	<p>Különböző korok műfajai (<i>koronként egy-két irodalmi példával</i>).</p> <p>Különböző korokban keletkezett azonos műfajú alkotások összehasonlítása, közös és eltérő jegyeinek bemutatása.</p> <p>A műfaj történeti változásainak felismerése. (Pl. „<i>a doina</i>” a népköltészetben és Eminescu lírájában.) Népköltészeti és műköltészeti műfajok megfelelése (pl. <i>doina-elégia, a tánczó-epigramma, népballada, műballada, népmese-műmese</i>).</p> <p>Művek többszemponú elemzése (pl. <i>tematikai, műfaji, szerkezeti és poétikai szempontból</i>).</p>	<p>Műfaji hagyomány és újítás.</p> <p>A műfaj történeti változásainak okai, a hagyományos formák fölbomlásának indokai.</p> <p>Különböző korokban keletkezett, azonos műfajú alkotások poétikai jellemzői.</p> <p>Egy-egy román, magyar és világirodalmi műfajteremtő alkotás értelmezése, poétikai sajátosságainak a felismerése.</p> <p>Egy-egy műfaj változásainak figyelemmel kísérése a kezdetektől napjainkig (pl. ódák, balladák a román irodalomban, mese- és regényformák).</p>
2.3. Korszakok, stílustörténet	<p>Az irodalom és a társművészetek kapcsolata: legalább egy korszak két művészeti ágának megjelenítése néhány szabadon választott alkotásban.</p>	<p>Egy-egy korszak összehasonlítása (pl. <i>romantika és realizmus, impresszionizmus és expresszionizmus</i>). Példák a román, a magyar és az egyetemes művészetből.</p>
2.4. Irodalomtörténet	<p>A román irodalom és kultúra főbb korszakainak bemutatása az ósláv nyelvű román kultúra és a román nyelvű írás kezdeteitől napjainkig.</p> <p>Művelődéstörténeti korszakok, filozófiai és esztétikai irányzatok, életművek ismerete.</p> <p>Egy írói életút részletes bemutatása.</p> <p>Egy-egy alkotás értelmezése egy korszakból, egy szerző munkásságából. Szerzők és művek bemutatása történeti, kronológiai tények kontextusában.</p> <p>Irodalmi ismeretterjesztés nyomtatott és elektronikus formában (pl. <i>recenzió, CD-ROM, internet</i>).</p>	<p>Kultúrtörténeti és román irodalomtörténeti korszakok időrendi és ok-okozati összefüggésekben való bemutatása. (Pl. <i>A vallásos irodalom hozzájárulása a román nyelv fejlődéséhez; a történetírás hozzájárulása a román irodalmi nyelv és román irodalom fejlődéséhez; a humanizmus, a felvilágosodás, a modern román kultúra kialakulásának társadalmi, politikai, kulturális keretei</i>.)</p> <p>Korszakok, folyamatok,</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
		történetileg változó hagyományok. Folyamatosság és egyidejűség bizonyítása szerzők és művek tükrében.

FOGALMAK A ROMÁN NYELV ÉS AZ IRODALOM ISMERETKÖREIHEZ

Középszint és emelt szint

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit *dőlt betűvel* jelezzük.

1. ROMÁN NYELV

- állandósult és alkalmi stílusérték
- állandósult szókapcsolat, szólás, szóláshasonlat, szállóige, közmondás beszédaktusok
- diakrónia, szinkrónia diftongusok, triftongusok egyeztetés a szintagmákban
- érvelés: tétel (állítás), érv, ellenérv, cáfolat expresszivitás, eufemizmus
- *neolatin nyelvcsalád*
- főbb nyelvtípusok grammatikai szinonimitás
- hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció jel, jelrendszer
- jelentés(rétegek) szóban, mondatban, szövegben
- jelentésszerkezet, jelentéselem, *jelentésmező*, jelhasználati szabály, *kevert nyelvűség*, kétnyelvűség kommunikáció, a kommunikációs folyamat funkciói, tényezői
- kommunikáció létformái: szóbeliség, írásbeliség, magánéleti, nyilvános kommunikáció
központozás: gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző, idézőjel szerepe mondatfajták: modalitás, *elsődleges*, *másodlagos*
- mondat- és szövegfonetikai eszközök
- mondatszerkezet: egyszerű mondat, összetett mondat (alárendelő, mellérendelő) mondatábrázolási modell
- nyelv vízszintes és függőleges tagolódása: nyelvjárás, sztenderd, köznyelv, regionális köznyelv, csoportnyelvek, szleng
- nyelvjárások (körösvidéki nyelvjárás)
- retorika: szónoklat, alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfajok stílus, stíluselem, stílushatás
- szóelem (morféma) fajtái
- szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel, mozaikszó szófaji rendszer
- szójelentés: egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú szó; rokon- és ellentétes jelentésű szó, hangutánzó, hangulatfestő szó
- szóképek: metafora, hasonlat, *szinesztézia*, allegória, szimbólum téma, réma
- szöveg, szövegmondat, szövegegységek: bekezdés, tömb, szakasz szövegjelentés: témahálózat, tételmondat, kulcsszó
- szövegkapcsoló elemek: kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás szövegkohézió (lineáris, globális)

- szövegtípus, szövegfajta
- pályázat; *ajánlás, műelemzés-értelmezés; vita*, referátum, előadás, hivatalos levél, meghatalmazás, kérvény, önéletrajz
- testbeszéd (nem nyelvi kommunikáció fajtái, szerepe)
- tömegkommunikáció tájékoztató, véleményformáló műfajai: hír, tudósítás, kommentár, cikk, interjú, riport,
- *glossza, recenzió*

2. IRODALOM

- reneszánsz, humanizmus barokk
- felvilágosodás
- klasszicizmus romantika
- realizmus
- naturalizmus
- impresszionizmus
- szimbolizmus
- samanatorismul
- poporanismul (népiesség)
- *modernizmus*
- *tradicionalizmus*
- *avantgárd*
- *expresszionizmus*
- *szürrealizmus*
- *dadaizmus*
- *futurizmus*
- *(poszt)modernizmus*

Műnemek és műfajok:

- líra, lírai műfajok
- szonett
- *glossza*
- ars poetica
- elégia
- óda
- dal
- himnusz
- átmeneti műfajok: napló, levél, fiktív levél, ballada, leíró költemény epika, epikai műfajok: elbeszélő költemény, elbeszélés, eposz fabula, krónika, legenda, mese, mítosz, monda, novella, *parabola*, karcolat, regény, (regénytípusok: kalandregény, verses regény, családregény, történelmi regény, fejlődésregény, *esszéregény*, életrajzi regény, *lélektani regény*)
- dráma: tragédia, komédia, színmű
- Biblia: a Biblia irodalmi műfajai: prófécia, zsoltár, evangélium, példabeszéd

Kifejezési módok, szerző-narrátor-hős

- szerző, narrátor, hős, jellemábrázolás, típus
- mű, kompozíció, *szegmentumok (localis, temporalis, persona, cauzalis, actionis)* jelentés,

- jelentésrétegek, nyitott mű, téma, motívum, témahálózat, jelentésmező cselekmény
- mondanivaló expozíció konfliktus bonyodalom tetőpont végkifejlet prolóógus epilógus leírás
 - portré antitézis dialógus
 - (belső) monológ katarzisz
 - harmónia, diszharmónia, feszültség, feszültségoldás, késleltetés, helyzet- és jellemkomikum

Stilisztika, szóképek, stilisztikai eszközök

- stilisztika, stílus: élőszavas stílus
- direkt és indirekt (közvetlen és közvetett) stílus
- szépirodalmi stílus
- publicisztikai stílus
- tudományos stílus
- hivatalos stílus
- szóképek
- jelző
- metafora
- megszemélyesítés
- hiperbola
- allegória
- stilisztikai eszközök
- költői kérdés
- alliteráció
- hasonlat
- esztétikai minőségek
- fantasztikum
- *fenség*
- groteszk
- szép
- rút
- komikum
- tragikum
- tragikomikum
- humor
- irónia
- gúny
- *szarkazmus*

Verstani (alap)fogalmak

- verselés – hangsúlyos
- időmértékes
- verslábak
- *sorfajták*
- *strófaképletek*
- rím (fajták)
- ritmus

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű szótár (tíz vizsgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű szótár (tíz vizsgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.

Nyilvánosságra hozandó tudnivalók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	témakör- és tételecímek	NINCS	témakör- és tételecímek
Időpont	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		15 perc	
90 perc	150 perc		
I. feladatlap: Szövegértési feladatsor és köznapi szöveg alkotása	II. feladatlap: Műértelmező szövegalkotás: műértelmezés vagy összehasonlítás	Egy román nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
50 pont	40 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége: 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg, a megoldásra 90 perc áll rendelkezésére. A feladatlap egy 60 percre tervezett szövegértési és egy 30 percre tervezett szövegalkotási feladatot tartalmaz. A vizsgadolgozatokat a 90 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Ezután kerül sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására. A II. feladat megoldására 150 perc áll rendelkezésre. A megoldáshoz helyesírási szótár, egy-, illetve kétnyelvű nyomtatott szótár használható.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Az írásbeli vizsga első része egy köznapi szöveg értését és egy köznapi szöveg alkotását várja el. Eszerint tartalmaz egy szövegértési feladatsort, valamint egy köznapi szövegalkotási feladatot, amely lehet érvelés vagy gyakorlati szövegműfaj alkotása.

Az írásbeli vizsga második része egy műértelmező szöveg alkotását várja el, amely lehet egy mű vagy műrészlet adott szempontú értelmezése vagy két mű adott szempontú összehasonlító értelmezése – a vizsgázó választása szerint.

A vizsgázó az I. feladatlapon nem választhat a kijelölt feladatok közül, a II. feladatlapon viszont igen. A II. feladatlapon jelzi a választását. Ha az elkezdett feladat helyett másikat választ, akkor az általa érvénytelennek tekintett írásművet át kell húznia.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor

A szövegértési feladat szövege egy, esetleg két (egymással összefüggő), körülbelül 500–800 szó terjedelmű szöveg. A téma, a műfaj, a kommunikációs résztvevők, a szöveg tervezettség szempontjából kötöttsége nincs.

A szövegértést vizsgáló kérdések, feladatok az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi, kommunikációs jellemzőinek megfelelően a következőkre irányulhatnak:

- azonosítás, értelmezés: a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás; különböző szövegbeli érvek, álláspontok; szerzői álláspont; a szöveg jelentése, jelentésrétegei;
- összefüggések: a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői között; a cím és a szöveg között; a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei között;
- a szöveg jellemzői kommunikatív, szövegműfaji, pragmatikai szempontokból; a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe; a szöveg és más (külső) információk kapcsolata;
- a szöveg felépítése: szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok; a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés;
- a szöveg visszaépítése (*pl. vázlat, kivonat, adott szempontú tömörítés stb. formájában*).

Köznapi szövegalkotási feladat

A vizsgázó egy köznapi szövegalkotási feladatot old meg az alábbi két választási lehetőség közül. A feladat megoldásának elvárható terjedelme $\frac{1}{2}$ – 1 oldal, azaz 75–150 szó.

A feladat a következő lehet:

- 3-5 érveléssel alátámasztott állásfoglalás valamely közéleti, kulturális, életmódbeli kérdésben.
- Gyakorlati szöveg alkotása adott műfajban, témában, esetleg adott kommunikációs tényezőkkel. A szöveg műfajai a következők lehetnek: motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (*pl. panaszos levél*), kérvény; hozzászólás, felszólalás, vitaindító, ajánlás, méltatás; szórólap szövege.

A feladatkiírás tartalmazhat gondolatébresztő szöveget, szövegrészletet. A feladatlap közli a konkrét feladatnak megfelelő tartalmi, műfaji, nyelvi, formai kritériumokra kapható részpontszámokat.

II. Műértelmező szövegalkotás

A vizsgázó két különböző témájú szövegalkotási feladtból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárható terjedelme 2-4 oldal (azaz 300-600 szó). A választható feladatok a következők lehetnek:

- A) Egy mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása.
- B) Két mű (vagy műrészlet) adott szempontú összehasonlító értelmezése.

Mindkét feladat bázisszövege román nyelvű irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli román alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Mindkét feladat lényeges eleme az irodalmi szövegekben megjelenő problémák felismerése és az azokra való reflektálás. Mindkét feladat tartalmazza az értelmezés, összehasonlítás középpontjába állítandó problémát, annak kiemelt szempontját, szempontjait (*pl. a megjelenített téma, élmény, probléma, helyzet; a szereplő(k) viselkedése, jellemzése, egymáshoz való viszonya; a motívumok szerepe, jelentése; különböző korok életszemlélete, értékrendje*).

Lehetőség szerint legalább az egyik feladatnak a magyarországi románság kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit és az ettől való eltérés lehetőségét. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A javító tanár mindegyik feladatban javítja a helyesírási és nyelvhelyességi hibákat a központi javítási-értékelési útmutatóban közölt hibatípusok szerint. A végső minősítésben értékeli az egész dolgozat helyesírását és írásképét.

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor javítása, értékelése

A szövegértési feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat a javítási-értékelési útmutató közli. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontszámokat, valamint az elért összpontszámot.

Köznapi szövegalkotási feladat javítása, értékelése

A szövegalkotási feladat értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladat maximális pontértéke 10 pont. A javítási-értékelési útmutató közli a feladatnak megfelelő, elvárt tartalmi, műfaji, nyelvi, formai elemekért adható részpontszámokat. A javító tanár az elfogadott tartalmi és formai elemeket pipával jelzi. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontszámokat, valamint az elért összpontszámot.

A szövegértés és köznapi szövegalkotás (I. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértési feladat	40 pont
	Szövegalkotási feladat	10 pont

II. A műértelmező szövegalkotás javítása, értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli. Jónak minősíthető elem a tartalmilag helytálló, indokolható megfigyelés, következtetés, megállapítás.

Értékelni a feladatban csak a választható két téma egyikéről szóló dolgozatot lehet. Ha a vizsgázó egynél több témát old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át az érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat a központi javítási és értékelési útmutatóban közölt javítási módok szerint.

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szövegszerkezet, a stílus és a nyelvhelyesség értékelésének pontszámait – a vizsgaleírásban és a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével. A pontthárokra belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotási feladat (II. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Műértelmező szövegalkotási feladat	Tartalmi minőség		25 pont
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5 pont
		Stílus	5 pont
		Nyelvhelyesség	5 pont

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

Tartalom – a bázisszöveg és a feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszlemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, témataratás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint.

Szövegszerkezet – a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás – a helyesírási normának való megfelelés szerint.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibák is a központi javítási és értékelési útmutatóban szereplő jelölések és súlyozás szerint javítandók, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Az emlékezetből idézett szövegek hibáit javítani kell, de nem kell beszámítani a hibák közé.

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint kétszer 1 pont adható.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértés	40 pont
	Szövegalkotás	10 pont
Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25 pont
	Nyelvi minőség	15 pont
Helyesírás		8 pont
Íráskép		2 pont

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még belefér a felelési időbe.)

A szóbeli vizsga egy román nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldásából és a megoldás kifejtéséből áll.

A meghirdetett román nyelv és irodalom tételsor 20 román nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból és nyelvészetből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

Az egyes tételekhez legalább egy-egy feladat tartozik.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a feladatkiejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Román nyelvi altételsor

Az altételsort a részletes vizsgakövetelmény *Román nyelv* című fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A román nyelvi altételek a részletes követelmények következő témáira épülnek: *Nyelvek Európában, A román nyelv története, Nyelv és társadalom, A nyelvi szintek, Szöveg és szövegtípusok, Kommunikáció, Retorikai alapismeretek, Stilisztika és stílustörténet*. Az altételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább két altétel tartozzék. További szóbeli altételek kijelöléséről - ideértve a húszon felüli altételszámot is - a szaktanár dönt.

Irodalom altételsor

Az altételsort a részletes vizsgakövetelmény *Román irodalom* című fejezetében foglalt témák (a *Szerzők és művek*, illetve az *Értelmezési szintek, megközelítések*) kombinációiból állítja össze a szaktanár oly módon, hogy a *Szerzők és művek* minden témájából legalább egy altétel szerepeljen a 20-25 irodalmi altétel között. Ezek bármelyike meríthet az *Értelmezési szintek, megközelítések* szempontjaiból, illetve értelemszerűen tartalmazhatja az iskola helyi tantervében szereplő művet, műveket.

A román nyelvi altétel

Az altétel a témakörnek, illetve az altételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmazhat egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. űrlapot, használati utasítást, újságcikket, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét), majd a kifejtendő feladat megjelölését.

Az altételben kitűzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott műfajnak megfelelő előadása stb.

Irodalom altétel

Az altétel tartalmazhat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező prózát, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitűzött szempontnak megfelelően konkrét művek megjelölését. A kiemelt szempont lehet pl. bármely műfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha azt az altétel kifejtése igényli, illetve lehetővé teszi, a vizsgázó választ az altételben megjelölt *Szerzők vagy művek* közül.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható irodalomból összesen 25 pont, román nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókinés, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – román nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		20 perc	
Feladatsor		Feladatkiejtés	
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok: műértelmező szöveg és reflektáló szöveg	Egy román nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
40 pont	50 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó egyetlen feladatlapot kap, a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg, és a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja. A feladatok megoldására 240 perc áll rendelkezésre.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga egy feladatlapja három feladatot tartalmaz: egy szakszöveg-értési és hozzá kapcsolódó, a szaktárgyi tudást mérő szövegértési, nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsort, valamint két különböző szövegalkotási feladatot.

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy irodalmi vagy nyelvi témájú szöveghez kapcsolódik (pl. esszé, értekező próza, ismeretterjesztő mű vagy ezek részlete).

A feladatsor egyrészt a szöveg értését, másrészt a kapcsolódó nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását várja el (pl. fogalmak felismerése, azonosítása, definíciója, alkalmazása különböző szövegekre; különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárása; műismeret; a vizsgálandó szöveg kommunikációs, nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzői). A feladatsor szövegértésre, nyelvi ismeretekre és irodalmi műveltségre irányuló kérdéseket egyaránt tartalmaz.

Szövegalkotási feladatok

A két szövegalkotási feladat két különböző témáról szóló, adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását írja elő.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy mű adott szempontú elemzése, értelmezése, értékelése (a továbbiakban: műértelmező szöveg).
- Érvelő vagy véleménykifejtő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdésre, jelenségre, pl. kor-, kulturális, közéleti jelenségre (a továbbiakban: reflektáló szövegalkotási feladat).

A feladatok mindegyike szövegbázisú (pl. irodalmi mű, műrészlet; rövid felvezető idézetet a véleménykifejtés, értékelő érvelés alapjaként).

A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 2–4 oldal (300–800 szó).

A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 1–3 oldal (150–450 szó).

A műértelmező feladat bázisszövege irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli román alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Lehetőség szerint legalább az egyik feladatnak a magyarországi románság kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.

A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szöveg szerkezete, stílusa és nyelvhelyessége értékelésének pontszámait a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével.

A reflektáló szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a reflektáló feladat értékelésének tartalmi, szerkezeti, nyelvi pontszámait a következő kritériumok szerint:

- Tárgyi tudás, általános tájékozottság
- Problémaérzékenység, gondolatgazdagság
- Gondolatmenet, szövegfelépítés
- Nyelvi igényesség

A két szövegalkotási feladat értékelésének szempontjai és pontértéke:

Műértelmező szöveg 30 pont	Tartalom	15 pont
	Szövegszerkezet	5 pont
	Stílus	5 pont
	Nyelvhelyesség	5 pont
Reflektáló szöveg 20 pont	Tartalom	5 pont
	Problémaérzékenység	5 pont
	Gondolatmenet	5 pont
	Nyelvi igényesség	5 pont

Tartalom – adható összesen

- a műértelmező szövegre 15 pont,

- a reflektáló szövegre 5 pont

a bázisszöveg és feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának (problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.

Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – adható összesen 5 pont a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – adható összesen 5 pont a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás –a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével-

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40 pont
Műértelmező szövegalkotási feladat	30 pont
Reflektáló szövegalkotási feladat	20 pont
Helyesírás	8 pont
Íráskép	2 pont

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdetni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga egy román nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldása, és a megoldás kifejtése.

A meghirdetett román nyelv és irodalom tételsor 20 nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból is és nyelvészetből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsga egy román nyelvi és egy irodalmi témakörhöz megfogalmazott altétel kifejtése. Minden témakörhöz legalább két altétel tartozik, a vizsgázó önállóan dönt, hogy melyik altételt fejt ki. A témakörök arányát, illetve az azokhoz rendelt altételeket a vizsga évében egy szakmai bizottság határozza meg. A témakörök, illetve az altételek évről évre változhatnak. A meghirdetett nyelvi, illetve irodalmi témakörök száma legalább 20.

Román nyelvi altételsor

A tételsor a részletes vizsgakövetelmények *Román nyelv* című fejezete témaköreinek mindegyikéből legalább egy altételt tartalmaz.

Irodalmi altételsor

Minden tétellapon két, azonos témakörhöz tartozó altétel van. A vizsgázó dönt, hogy melyik altételt fejt ki.

A szóbeli vizsga tételeit összeállító testület a részletes vizsgakövetelmények *Szerzők, művek*, valamint az *Értelmezési szintek, megközelítések* témáinak lehetséges kombinációiból jelöl ki és hirdeti meg legalább 20 altételpárt.

A román nyelvi altétel minden esetben tartalmaz egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. űrlapot, használati utasítást, újságoldalt, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét), majd közli a kifejtendő feladatot.

Az altételekben kitűzött feladat lehet az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, fogalom értelmezése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt műfaj előadása stb.

Az Irodalom altétel minden esetben tartalmazhat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező prózát, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a bemutatandó témát, annak kiemelt szempontját, a témának, illetve a kitűzött szempontnak megfelelően esetleg szerző és mű megjelölését.

Az altételben kiemelt szempont (feladat) lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stílus-korszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a műre, a szerzői életpályára jellemző sajátosság.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a román nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható: irodalomból összesen 25 pont; román nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókincs, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – román nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

32. Az R. Mellékletének CULTURA SI CIVILIZATIE ROMANEASCA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„CULTURA SI CIVILIZATIE ROMANEASCA

I. CERINTE DETALIA TE DE BACALAUREAT

A) COMPETENTE

NIVEL MEDIU SI RIDICAT

Candidatul trebuie

- sa cunoasca asezarea Romaniei, muntii si apele tarii;
- sa stie sa se foloseasca de harta;
- sa prezinte geografia economica si fizica a Romaniei;
- sa fie capabil sa prezinte trasaturile caracteristice de natura geografica, istorica si culturala ale diverselor regiuni;
- sa aiba cunostinte de baza despre asezarea geografica a romanilor din Ungaria, despre istoricul asezarilor si conditiile lor de viata;
- sa prezinte influenta ambiantei asezarii geografice exercitata asupra modului de viata al romanii de pe aceste meleaguri;
- sa fie capabil de a culege - si in mod independent - informatii din izvoare scrise istorice si nescrise, din reviste, studii de specialitate si filme;
- sa gaseasca legaturi intre evenimente istorice din istoria popoarelor roman si maghiar, precum si din istoria universala;
- sa cunoasca legende istorice, filme si alte opere artistice despre voievozi;
- sa fie capabil sa plaseze in timp si spatiu evenimentele din istoria romanilor, maghiarilor si din istoria universala, precizind nume si locuri;
- sa cunoasca caracteristicile importante ale istoriei comunitatii romane, asezarile cu populatie romaneasca din Ungaria, factorii naturali si geografici;
- sa aiba cunostinte de baza cu privire la istoria (culturii) romanilor din Ungaria de ieri si de azi;
- sa inteleaga cauzele si imprejurarile colonizarilor si recolonizarilor;
- sa fie capabil sa schiteze istoricul localitatii natale pe baza unor documente nescrise (fotografii vechi, obiecte de valoare muzeala) si pe baza surselor scrise (scrisori din trecut si matricole);
- sa aiba cunostinte de baza despre drepturile civile si de nationalitate;
- sa fie capabil sa prezinte trasaturile specifice sociologice care determina relatiile dintre cei ce apartin aceleiasi etnii;
- sa fie capabil sa prezinte principalele particularitati ale dialectelor romane si ale variantelor de grai;
- sa aiba parere personala despre lingvismul dublu (gariul si limba standarta) si bilingvism;
- sa fie capabil sa inteleaga cauzele directe si indirecte - intr-un context de cauza-efect - ale unirii bisericii (din 1701);
- sa fie capabil sa caracterizeze in mod complex valorile materiale si spirituale ale romanilor din Ungaria;

- sa descopere paralelisme intre cultura populara romana si maghiara in circulatia motivelor stramosesti;
- sa fie capabil sa identifice influentele reciproce in diferitele culturi etnice, prezentind oral si in scris esenta identitatilor si diferentelor;
- sa cunoasca principalele trasaturi caracteristice ale arhitecturii bisericilor ortodoxe;
- sa inteleaga influenta reciproca dintre traditie si inovatie, precum si filozofia pastrarii si crearii valorilor;
- sa aiba parere despre rolul mediilor de informare in activitatea de pastrare si de creare a traditiilor;
- sa fie capabil sa faca legatura intre cunostintele de geografie, istorie, cultura, etnologie si arte;
- sa se orienteze in mod adecvat in lumea teatrului, muzicii, filmului, stiintelor, tehnicii si a sportului.

La nivel ridicat

Sa inteleaga in mod complex relatia cauza-efect; sa-si insuseasca in mod coerent cunostintele si sa le prelucreze cu exigenta in scris si oral.

B) DOMENII DE CUNOSTINTE

I. Geografie

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Cunostinte generale despre geografia Romaniei	Situarea Romaniei in Europa. Asezarea geografica, tarile vecine. Aspecte geografico-istorice. Spatiile frecventate, regiunile si zonele etnogeografice.	Situarea Romaniei in lume. Compararea ei cu alte tari asemanatoare din Europa si de pe alte continente. Aspecte geografico-istorice, sociale si economice.
Specificul geografic si istoric al tarii	Populatia, componenta etnica. Convietuirea romanilor si a ungarilor in Romania de azi si in afara granitelor.	
Componenta etnica a populatiei	Tipuri de asezari. Resursele naturale, muntii, apele. Specificul florei si faunei.	
Simbolurile geografice in creatii populare. Zone etnogeografice	Simboluri specifice ale Romaniei in oglinda unor legende, mituri, povestiri fabuloase.	Cunostinte interdisciplinare. Zonele etnogeografice in texte fictionale, non-fictionale si in diferitele ramuri ale artei (arta plastica, film). Patrimoniul national ca parte integranta a patrimoniului universal.
Turismul	Statiuni de campie, statiuni montane, podgorene si balneoclimaterice. Turism medical, turism rural.	
Aspectul geografic al localitatilor din zona limitrofa granitei maghiaro-romane	Analiza circumstantelor geografice ale asezarilor, pozitia limbii. Efectul acestora asupra modului de trai al romanilor.	Centre turistice in Romania, Ungaria si in alte tari europene (<i>cunostinte generale</i>).

II. 1. Istoria romanilor

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Inceputurile	Primele semne ale vietii de pe teritoriul	Conceptii diverse. Teorii cu privire la

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
	actual al Romaniei. Cunoasterea cat mai obiectiva a formarii poporului si limbii romane.	etnogeneza romanilor.
Formarea statelor romane	Conditile in care s-au format statele feudale. Voievodatele ca primele formatiuni politice in Moldova si Tara Romaneasca.	Structuri economice, sociale si politice feudale in tarile romane.
Pericolul turcesc	Principatele romane, expansiunea turceasca. Consolidarea si dezvoltarea Tarii Romanesti si Moldovei.	Locul si rolul fanariotilor in istoria romanilor. Prezentarea unor voievozi in creatii literare, picturi, sculpturi, filme (la libera alegere).
Epoca renasterii nationale	Romanii din Transilvania in secolul al XVIII-lea. Situati taranirii din Transilvania si Ungaria. Rascoala sub conducerea lui Horea Closca si Crisan. Consecintele ei. Miscarea revolutionara condusa de Tudor Vladimirescu. Principatele si Regulamentele Organise. Romanii din Transilvania si din Ungaria in epoca reformelor si in timpul revolutiei de la 1848. Revolutia de la 1848 in principate.	Nazuintele Scolii Ardelene, exagerarile corifeilor in legatura cu originea latina. Inceputurile istoriografiei romane. Miscarile revolutionare ale popoarelor din sud-estul Europei si cauzele interne ale miscarilor. Tratative de colaborare intre (Kossuth si Balcescu) revolutionarii romani. Deosebiri in programul romanilor din Transilvania si al celor din Ungaria. Reflectarea revolutiilor din 1848 in diferite creatii artistice (literatura, arte plastice, muzica) la libera alegere.
Constituirea statului modern	Unirea Principatelor. Formarea statului roman national. Reformele lui Cuza. Pactul dualist din 1867 si situatia romanilor din Transilvania. Romania si razboiul de independenta. Proclamarea regatului. Romanii in epoca statului dualist maghiar, politica fata de nationalitati. Problema Transilvaniei in Romania. Romania si primul razboi mondial.	Propaganda revolutionara a emigrantilor. Miscarea unionista din principate. Cauzele caderii lui Cuza. Politici fata de nationalitati in Austro-Ungaria.
Romania dupa primul razboi mondial	Romania dupa pacea de la Trianon. Dictatura regala. Ajungerea la putere a Garzii de fier. Antonescu si constituirea statului national- legionar roman.	Politica externa a Romaniei intre cele doua razboaie. Dificultatile formarii statului roman unitar. Al doilea arbitraj (dictat) de la Viena.
Cel de-al doilea razboi mondial si urmarile sale	Intrarea in razboi a Romaniei si evenimentele de pe front. Romania si sfera de interes sovietica. Armata Rosie pe teritoriul Romaniei. Schimbarea regimului.	Romane si filme de razboi din arta romaneasca, maghiara si universala (la libera alegere).
Dictatura comunista in Romania	Schimbari sociale si economice dupa cel de-al doilea razboi mondial. Instalarea dictaturii comuniste. Urmarile cultului personalitatii.	Trecerea la sistemul socialist in Romania. Noi orientari in politici externa a Romaniei.
Schimbarea regimului in Romania	Revolutiile din Timisoara si Bucuresti. Rasturnarea sistemului socialist si	Situatia sociala, economica si culturala in Romania contemporana.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
	formarea partidelor democratice.	Statusul Romaniei in Uniunea Europeana. Conexiunile istoriei universale, romane si maghiare.

II. 2. Istoria locala a romanilor din Ungaria

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Pe urmele trecutului din perioada premergatoare secolului al XVIII-lea	Cunoasterea regiunii dintre Crisuri si Mures (cu folosirea hartii), a zonei asezarilor populate de romani din Ungaria. Rolul numelor de familie si de localitati cu privire la originea romanilor. Fapte istorice in oglinda datelor.	Privire generala istorica pe baza unor studii istorice si lingvistice in romana si maghiara Analiza diacronica: etimologia unor nume de familie si asezari. Imbinarea cunostintelor de geografie, de istorie si de lingvistica.
In epoca dominatiei turcesti	Stabilirea romanilor si conditiile geografice ale asezarilor lor. Din insemnarile lui Evlia Celebi (cetatea din Giula, 1666). Rolul cetatii medievale in timpul stapanirii otomane. Cauzele si urmarile depopularii acestei regiuni.	Situatia asezarilor populate de romani in epoca dominatiei turcesti. (Prezentare generala.) Giula in secolul al XVII-lea. (Istoricul orasului, locuitorii, confesiuni, bai, administratie publica, moda, limbi, edificii etc.)
Secolul al XVIII-lea, perioada recolonizarii (1718-1746)	Cauzele, procesul si urmarile recolonizarii. Reorganizarea judetelor Bihor, Bichis si Csanád. Factorii de baza ai supravietuirii (limba, religie ortodoxa, datini, arte).	Evenimente din prima jumatate a secolului al XVIII-lea in oglinda documentelor din arhive si a altor acte scrise. Privire generala asupra colonizarii altor nationalitati (germani, slovaci).
Istorie locala	Istoricul asezarilor Aletea, Batania, Bichisciaba, Chitighaz, Micherechi, Otlaca-Pusta, Giula, Sacal, Apateu, Bedeu, Poci, Cenadul Unguresc. Prima aparitie in documente istorice, fundatii. Proprietarii (numele renumitelor familii maghiare si germane). Etnia si confesiunea locuitorilor. Viata religioasa, invatamint, culturalizare, obiceiurile de endogamie si de exogamie.	Expunere despre istoricul unei asezari, bazata pe culegerea materialului in mod individual. Imbinarea cunostintelor de istorie locala, de cultura locala, de viata confesionala si de etnologie. Istoria locala a unei asezari (la libera alegere). Relatii interetnice si influente reciproce. Asemenari si deosebiri.
Nazuinte nationale si culturale	Rolul Scolii Ardelene. Caracterizarea comunitatilor macedoromane din Monahia Austro-Ungara. Personalitati de seama. Rolul lor in viata economica si culturala.	Influenta iluminismului european exercitata asupra corifeilor Scolii Ardelene. Cunoasterea unor opere mai insemnate ale lui Samuil Micu-Clain, Gheorghe Sincai, Petru Maior.
Personalitati de seama	M. Nicoara, Gh. Pomut, I. Vulcan. I. I. Ardelean, D. Voniga, St. Rusu si altii in slujba romanilor din Ungaria. Caracterizarea crezului, rolului de mecenat si a misiunii lor. Importanta istoriografiei romane din	Prezentarea complexa a activitatii unor personalitati de seama. Gheorghe Pomut in istoriografia romana, maghiara si americana.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
	Ungaria (I. Ioan Ardelean: Monographia). Testamentul lui Stefan Rusu. Legende despre Gheorghe Pomut si Stefan Rusu. Rolul Societatii Petru Major.	
Institutiile culturale, scoli, invatamint, fundatii	Scoli confesionale, Scoli romanesti de stat. Invatamintul superior. Rolul fundatiilor in viata culturala a romanilor din Ungaria. Fundatii infiintate de E. Gojdu, Ghiba-Birta Elena, Pap Teodor, Tegle Petru.	Mostenirea Gojdu in context istoric.
Presa in limba romana, publicatii	Cunostinte despre istoria presei pina in anul 1918. Insemnatatea revistelor Familia si Lumina. Alte publicatii, almanahuri.	Publicatiile noi. Prezentarea revistei Lumina.
Viata culturala in a doua jumatate a secolului al XX-lea	Dezvoltarea conditiilor socio-culturale. Perioadele mai importante ale istoriei culturii romanilor din Ungaria. Scurt istoric al unor institutii romanesti (de ex. istoricul scolilor). Institutul de Cercetari al Romanilor din Ungaria. Publicatii (Simpozion, Annales, Izvorul, Din traditiile populare ale romanilor din Ungaria etc.). Institutii superioare. Mass-media.	Din viata culturala a nationalitatilor din tara si de peste hotare (personalitati de seama, publicatii mai importante, opere artistice etc.). Studii istorice, lingvistice etnologice si sociologice despre romanii din Ungaria.

III. Cunostinte juridice si sociale cu privire la nationalitati

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Caracteristicile sociologice ale comunitatii romanesti din Ungaria	Sistemul de relatii (constranse si extinse) a comunitatii de nationalitate.	Definirea importantei rolului de organizare a comunitatilor mici.
Constiinta de apartenenta la comunitatea romaneasca Forme specifice de afirmare si manifestare	Identitate individuala, identitate colectiva, atasament dublu, bilingvism (romana si maghiara), lingvism dublu (grai, limba standard). Cauzele, specificitatile, stadiul, directia procesului de asimilare.	<i>Endogamia</i> si <i>exogamia</i> in viata romanilor din Ungaria (<i>prezentare generala</i>).
Normele de drept cu privire la politica fata de nationalitati	Legea pentru nationalitati si influenta acestora asupra functionarii institutiilor.	Problematika autonomiei culturale.

IV. Limba romana (Vezi cerintele la limba si literatura romana)

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Limba romana este o limba romana	Limbile romanice. Scurt istoric al formarii limbii romane. Prezentarea teritoriilor unde se vorbește limba romana.	Pe urmele limbilor romanice (folosindu-se de harta).
Limba literara	Varianta literara a limbii romane. Stilurile.	Caracterizarea stilurilor; analiza unor texte cuprinzind diverse teme folclorice.
Dialecte, graiuri	Particularitatile dialectelor romane.	Zonele dialectelor limbii romane.
Limba romanilor din Ungaria	Particularitatile dialectelor romane din Ungaria (vezi basmele si povestile populare). Tipuri ale schimbului de limba Factorii care genereaza aceste schimburi. Imprejurările formării bilingvismului. Limba romana standarda din Ungaria. Obiceiuri de alegere a limbii.	Prezentarea graiurilor bihorean si crisean cu exemple potrivite. Cercetari socio-lingvistice in comunitatile romanilor din Ungaria (cunoasterea unor studii mai importante). Semne ale schimbului de limba in vorbire si in alegerea limbii. Factori determinanti in alegerea limbii.
Limba - identitate	Generatia noua, familia, scoala, biserica, mass-media, limba. Limba, identitatea in poeziile autorilor romani din Ungaria (Lucian Magdu, Maria Berényi).	Limba - un element fundamental in pastrarea identitatii.

V. Rolul religiei si al bisericii in cultura romanilor

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Crestinismul, biserica crestina, Schisma produsa in sinul bisericii, ortodoxismul (1054)	Cauzele si urmarile schismei. Ruptrura dintre crestinismul din est si din occident. Diferente mai importante la nivel canonic, disciplinar si liturgic dintre slujba ortodoxa si cea catolica.	Prezentarea Bibliei in arte (demonstrare prin cateva exemple).
Arhitectura locasurilor sacre	Arhitectura interioara si exterioara, compozitii ale frescelor.	Manastiri renumite: Voronet („albastru de Voronet”), Sucevita („verdele de Sucevita”), Putna, Curtea de Arges.
Protestantismul, Biserici (neo)protestante.	Esenta protestantismului. Influenta sa asupra dezvoltarii culturii (romane). Rolul bisericilor baptiste si pentecostale in pastrarea limbii romane.	Cunostinte despre protestantism corelind cunostintele de istorie universala si cele de istorie maghiara si romana. Endogamia, exogamia in comunitatile religioase.

VI. Cultura populara a romanilor din Ungaria

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Convietuirea comunitatilor (taranesti) romanesti si cu celelalte etnii	Interactiuni in cultura populara maghiara si romana. Acomodarea inaintasilor nostri la mediul geografic si cultural.	Interactiuni intre cultura populara maghiara, romana si a altor nationalitati (slovaci, sarbi, germani).
Familia de tip traditional	Structura familiei, sistemul ei de relatii si ierarhia ei.	Familia in trecut si in zilele noastre (coabitarea generatiilor; obligatiile).
Activitatile stramosesti si mestesugurile	Activitati si mestesuguri vechi la romanii din Ungaria.	Mestesugurile stravechi ale poporului roman (privire generala).
Mediul ambiant, case de locuit	Aspectul satului (strazi, edificii). Tipuri de case de cimpie. Caracterul si destinatia acareturilor. Interiorul casei de locuit. Mobilierul (forme geometrice caracteristice, elemente ornamentale).	Aspectul din trecut si de azi al mediului ambiant si al casei de locuit. Stiluri de arhitectura rustica (casele taranesti).
Textile populare	Tesaturi, textile brodate ca cele mai caracteristice elemente romanesti ale locuintei. Arta tesutului (textile, procese, modele de broderie).	Descrierea proceselor de la cultivarea canepii si inului pina la produsele textile. Rolul unor textile in cadrul intalnirilor traditionale (de ex. jocul duminical si riturile de trecere: nasterea, cununia, decesul).
Imbracamintea	Portul romanilor din Ungaria. Particularitatile etnice. Functia pieselor de imbracaminte. Portul popular al nationalitatilor conlocuitoare (germani, slovaci, sarbi). Prezentare generala.	Costumele nationale in diverse regiuni ale Romaniei. Portul stravechi in asezarile cu mai multe nationalitati (de ex. Aletea, Batania).
Obiceiuri privind mesele, mincaruri specifice.	Mincaruri specifice ale romanilor din Ungaria servite in zilele de lucru si cu prilejul sarbatorilor.	Obiceiuri vechi si noi privind mesele.
Sarbatori calendaristice. Tesaturi, datini	Poezii legate de sarbatorile calendaristice. Sarbatorile in creatii literare (la libera alegere).	Influente reciproce ale datinilor maghiare si romane. Reflectarea artistica a sarbatorilor (de ex.: Craciunul, Pastile) in diferitele ramuri ale artei (literatura, arte plastice, muzica).
Intilniri traditionale	Jocul duminical si de sarbatori. Caracteristicile dansurilor bihorene. Rolul, tema si forma strigaturilor.	Prezenta evenimentelor decisive din viata omului in opere artistice.
Riturile de trecere	Obiceiuri, credinte si creatii populare legate de nastere. Cantece de leagan. Simboluri ale botezului ortodox. Obiceiuri populare practicate inainte de nunta. Obiceiuri legate de nunta, creatii folclorice, simboluri, sacre si profane. Credinte si simboluri stramosesti in riturile de inmormintare. Moartea - sacralitatea nuntirii in poezia populara romaneasca (de ex. Miorita).	Riturile de trecere in universul filmului (trimiteri la un film liber ales). Trecerea timpului ca tema fundamentala in literatura romana, maghiara si universala (creatii la libera alegere). Moartea ca misterul cununii in literatura universala.
Credinte populare, superstitii	Semne (premonitorii) pozitive si	Fiinte mitologice in folclorul literar si in

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
	negative. Fiinte mitice.	filmul romanesc (de ex.: Dracula).
Medicina populara	Procedee magice. Descintatul. Descintece. Poezia legata de medicina populara.	Rolul medicinei populare in viata omului modern. Turism medical in Ungaria si in Romania
Locul si rolul copilului in comunitatile traditionale si in societatea moderna	Drepturile si obligatiile copilului. Jucarii, teatru pentru copii, folclorul literar al copiilor. Confectionarea jucariilor in satul traditional. Copilul de azi si internetul.	Copilul in literatura romana (in oglinda unor opere la alegere). Privire generala asupra literaturii universale si asupra altor opere artistice. Influenta jocurilor computerizate.
Poezia populara	Tematica si forma doinei. Tonalitatea specifica. Oglindirea dorului, peisajului si a dragostei in cinci, sase poezii populare.	Analiza a sapte-opt doine (prezentarea imaginilor, sentimentelor si motivelor filozofice).
Proza populara	Legende despre haiducul „Bologu”. Elemente universale, nationale si locale in povestile lui Vasile Gurzau, Teodor Simonca, Mihai Purdi. Rolul basmelor, povestilor in viata copilului de ieri si de azi. Legende din lumea vietuitoarelor (plante, pasari, animale).	Legende geografice si istorice. Viata de haiduc si in oglinda unui film (la libera alegere). Povestitori, culegeri de povesti din literatura universala, maghiara, romana si a altor nationalitati conlocuitoare (cu exemple).
Drama populara	Teatru folcloric: turca, Vicleimul, si alte piese populare cu secvente mascate. Descifrarea sensurilor.	Obiceiuri transmise si preluate reciproc in cultura populara maghiara, romana si a altor minoritati.
Muzica populara, dansuri populare	Culegeri de cantece populare romane, dansuri bihorene.	Cantece si dansuri din folclorul al popoarelor vecine (roman si maghiar) si al nationalitatilor conlocuitoare.

VII. Regiuni, epoci, personalitati in opere artistice si stiintifice

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivel mediu	Nivel ridicat
Stiinte, arte	Prezentarea in mod coerent a cunostintelor din domeniile geografiei, istoriei, istoriei bisericii, artelor. Regiuni, epoci si personalitati istorice in opere de arta si stiintifice (de ex. valea Oltului, manastirea Cozia, Mircea cel Batrin; Geo Bogza: Cartea Oltului, Octavian Goga: Oltul, Ion Minulescu: Pe malul Oltului). Stiluri in arhitectura si in artele plastice (de ex. stilul bizantin, brincovenesc, argesean, moldovenesc etc.). Capodoperele arhitecturale si de arta plastica romanesti (cateva exemple). Privire generala asupra artei plastice a romanilor din Ungaria.	Privire asupra creatiilor universale, maghiare si romane (citeva opere). Analiza a trei-patru opere ale lui C. Brancusi. Cunoasterea ansamblului de sculpturi. Suprerealismul. Calatorie interdisciplinara. Revelatii despre meleagurile natale in operele artistilor plastici romani din Ungaria Gheorghe Kohan, Rozalia Koszta, Stefan Oroian (prezentarea simbolurilor, motivelor in opere la alegere).

Teatru, cinematografie	Cunostinte de baza despre istoria teatrului. Actori, regizori, dramaturgi romani de reputatie mondiala.	Actori, regizori cu renume european in viata culturala romana, maghiara si a popoarelor vecine (numele unor creatori si opere).
Muzica	Celebritati in slujba aviatiei. Celebritati mondiale: compozitori, cantareti de opera.	Integrarea cunostintelor istorice, literare, muzicale (de ex.: <i>Ciprian Porumbescu</i> , <i>George Enescu</i>).
Stiinte	Savanti de origine romana cu renume mondial in stiintele: matematica, fizica, chimie, biologie, geografie, istorie, filozofie, lingvistica. Cercetari (rezumat).	Expunerea mai detaliata a vietii si activitatii catorva savanti. Rolul portretelor model in intarirea sentimentului de identitate.
Sport	Sportivi romani de celebritate mondiala.	

II. Descrierea examenului

Fazele examenului

Nivel mediu		Nivel ridicat	
Examen în scris	Examen oral	Examen în scris	Examen oral
Proiect	15 minute	180 minute	20 de minute
80 de puncte	70 de puncte	100 de puncte	50 de puncte

Materiale auxiliare acceptate în cursul examenului

	Nivel mediu		Nivel ridicat	
	Examen în scris	Examen oral	Examen în scris	Examen oral
Asigurarea în revine candidatului	NU SE DĂ	NU SE DĂ	Dicționar explicativ	NU SE DĂ
Asigurarea în revine instituției în care are loc examenul	NU SE DĂ	Materiale ajută- toare referitoare la temele date (surse scrise, vizuale, electronice)	NU SE DĂ	Materiale ajută- toare referitoare la temele date (surse scrise, vizuale, electronice)

Se vor publica

	Nivel mediu		Nivel ridicat	
	Examen în scris	Examen oral	Examen în scris	Examen oral
Material	NU SE PUBLICĂ	Titlurile tezelor	NU SE PUBLICĂ	Titlurile tezelor
Când?	NU SE PUBLICĂ	Conform normelor juridice	NU SE PUBLICĂ	Conform normelor juridice

EXAMENUL DE NIVEL MEDIU

Examen în scris (proiect)	Examen oral	
	15 minute	
Elaborarea individuală a unei teme în cursul anului.	Susținerea proiectului	Expunerea unei teze
80 de puncte	20 de puncte	50 de puncte

Examenul în scris

Caracteristicile de conținut și de formă ale temei în scris

Structura conținutului

Elaborarea unui proiect are valoare egală cu examenul în scris.

Subiectul proiectului poate fi ales dintre oricare din cele opt domenii de cunoștințe (Vezi Cerințele detaliate) care au fost studiate în timpul anului școlar, subiect care va fi susținut de către candidat în cadrul examenului oral.

Cerințele referitoare la proiect:

Un text de 10-20 de pagini care să conțină, fără ilustrații, cel puțin 5 pagini dactilografiate cu litere de 12 puncte mărime și cu o distanță de 1,5 între rânduri. Descrierea proiectului trebuie să conțină fazele elaborării: motivarea alegerii subiectului, precizarea ipotezelor, respectiv a scopurilor, bibliografia, referirile la literatura de specialitate, descrierea muncii de cercetare, procesul elaborării conținutului, concluziile, impresiile personale.

Elaborarea proiectului să fie muncă individuală de la alegerea subiectului până la forma lui definitivă. În cursul elaborării, candidatul are voie să-i ceară ajutorul vreunui consultant. Întrucât candidatul nu este elevul ordinar al școlii și are nevoie de consultant, el însuși și-l va alege. Consultantul elevului ordinar poate fi însuși profesorul lui de specialitate. Candidatul își va preda proiectul cel mai târziu până la data începutului sesiunii examenului în scris.

Candidatul va prezenta alături de proiect materialul ilustrativ sau un rezumat al aspectelor fundamentale de care se va folosi în cadrul examenului susținându-și proiectul.

Evaluarea

Proiectul poate fi evaluat în total cu maximum 80 de puncte. Evaluarea realizării proiectului se va face pe baza directivelor centrale de corectare și evaluare care conțin următoarele criterii:

I. Conținutul

- a) complexitate, aspectul multilateral al prezentării temei 30 de puncte
- b) prezentarea temei sub aspecte noi 10 puncte
- c) prezentarea bibliografiei și a referirilor la literatura de specialitate 5 puncte

II. Procesul elaborării proiectului

- a) prezentarea fazelor proiectului 5 puncte
- b) descrierea muncii individuale de cercetare 15 puncte

III. Forma

- a) elasticitatea limbajului 8 puncte
- b) structura, calitatea aspectului final 7 puncte

Întrucât textul proiectului ar fi mai scurt decât volumul minim, adică ar cuprinde mai puțin de 4 pagini, lucrarea nu poate fi evaluată.

Examenul oral

Caracteristicile de conținut și de formă ale blocului de teze

Structura conținutului

Candidatul își va prezenta proiectul în timp de 5 minute. Pentru examenul oral, candidatul va aduce cu sine materialul ilustrativ adunat în prealabil ori un rezumat scurt al proiectului. Examenul va continua cu expunerea tezei în 10 minute.

Blocul de teze al examenului oral la nivelul mediu va fi stabilit de către instituția în care își desfășoară activitatea comisia de examen. Blocul de teze cuprinde cel puțin 20 de teze compuse din cele patru domenii de cunoștințe obligatorii. (Cunoștințe de istorie, Cunoștințe cu privire la politica față de minorități, Cunoștințe etnografice, Cunoștințe referitoare la limba naționalității române) Proporția temelor va fi determinată de punctele centrale accentuate în cursul pregătirii în așa fel ca tezele să atingă subiecte din toate cele patru domenii de cunoștințe. Fiecare teză să conțină și o oarecare sursă referitoare la temă, analiza căreia se integrează în examenul oral.

Evaluarea

Calitatea expunerii candidatului la examenul oral poate fi evaluată cu maximum 70 de puncte. Din acestea 20 de puncte se pot da pentru prezentarea proiectului, iar 50 de puncte pentru expunerea tezei. Evaluarea examenului oral se va face pe baza îndrumătorului central de evaluare care conține următoarele criterii de evaluare.

Prezentarea proiectului - în total 20 de puncte

- a) rezumarea esențialului proiectului 7 puncte
- b) tehnica prezentării, modul expunerii 5 puncte
- c) limbajul 5 puncte
- d) demonstrații cu ajutorul materialului intuitiv 3 puncte

Evaluarea expunerii tezei - în total 50 de puncte

- a) conținutul 25 de puncte
- b) analiza surselor 10 puncte
- c) limbajul 10 puncte
- d) structura expunerii, compunerea răspunsului 5 puncte

EXAMENUL DE NIVEL RIDICAT

Examenul în scris	Examenul oral
180 de minute	20 de minute
Eseu	Expunerea tezei
100 de puncte	50 de puncte

Examenul în scris

Caracteristicile de conținut și de formă ale examenului în scris

Structura conținutului

În cadrul examenului în scris la nivelul mediu, candidatul trebuie să elaboreze un eseu conținând 600-700 de cuvinte pe baza temelor centrale (alegând unul din cele trei titluri date).

Examenul în scris se bazează pe cerințele centrale detaliate ale examenului în scris. Examenul în scris conține teme bazate pe surse din cele opt domenii de cunoștințe (vezi: Cerințe generale). În legătură cu acestea, candidatul va expune în mod coerent tema în cauză, exprimându-și totodată părerea personală, reacționând la sursele legate de temă.

Evaluarea

Pentru compunere se pot da în total 100 de puncte. Modul atribuirii punctelor se află în îndrumătorul central de corectarea-evaluarea temelor examenului în scris.

Examenul oral

Caracteristicile de conținut și de formă ale blocului de teze orale

Structura conținutului

Pentru examenul oral se stabilesc în mod central 10 teze. Fiecare teză constă din partea A” și partea „B”. Partea „A” conține teze cu subiecte din domeniile Cunoștințe istorice și Cunoștințe cu privire la politica față de minorități, iar partea „B” subiecte din domeniile Cunoștințe etnografice și Cunoștințe referitoare la limba naționalității române, teze dintre care candidatul va trage câte un titlu. Proporția subiectelor din cadrul blocului de teze nu este 50%-50%, proporția poate fi schimbată, punând accentul pe unul sau altul din domeniile de cunoștințe. Candidatului îi stau la dispoziție câte 10 minute pentru expunerea fiecărei teze.

Evaluarea

Expunerea tezelor valorează maximum 50 de puncte. 25 de puncte pentru teza „A”, 25 de puncte, pentru teza „B”. Evaluarea examenului oral se va face pe baza îndrumătorului central de evaluare care conține următoarele criterii de evaluare.

1. Teza „A”

a) conținutul	15 puncte
b) structura compunerii și a răspunsului	5 puncte
c) limbajul	5 puncte

2. Teza „B”

a) conținut	15 puncte
b) structura compunerii și a răspunsului	5 puncte
c) limbajul	5 puncte

”

33. Az R. Mellékletének LIMBA SI LITERATURA ROMANA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„LIMBA SI LITERATURA ROMANA

I. CERINTE DETALIA TE DE BACALAUREAT

A) COMPETENTE

NIVEL MIJLOCIU SI NIVEL RIDICAT

1. *Intelegerea textului*

- 1.1. Intelegerea esentei textelor ce difera in functie de gen si de tematica.
 - 1.1.1. Selectarea rationala (logica) a informatiilor, alegerea si realcaturarea lor in functie de obiectivele propuse.
 - 1.1.2. Formarea opiniilor personale deodata cu receptarea noilor cunostinte si notiuni.
 - 1.1.3. Formarea orientarii adecvate si a unor deprinderi corecte in folosirea surselor de informatii din presa scrisa si electronica, in genurile publicistice.
 - 1.1.4. Aplicarea cunostintelor de gramatica si de literatura in intelegerea si alcatuirea textelor transmise prin presa scrisa si electronica.
 - 1.1.5. Interpretarea textelor *fictionale* si *non-fictionale*.
- 1.2.1. Procedee de intelegere a textului si exercitii pe baza diverselor tipuri de texte; receptarea organica a ideilor, argumentatiei si opiniilor din textele respective.
- 1.2.2. Intelegerea si promovarea rolului educativ al literaturii.
- 1.2.3. Compararea diverselor tipuri de texte (*beletristice, stiintifice, oficiale, publicistice*), identificarea trasaturilor lingvistice, stilistice si structurale specifice.
- 1.2.4. Definirea coeziunii mesajului scris si a raporturilor sale logice, stabilirea obiectivelor si a contextului de comunicare.
- 1.2.5. Identificarea si intelegerea raporturilor semantice si cauzale in interiorul textului si intre diverse texte.
- 1.2.6. Formularea corecta a textelor scrise si orale in functie de destinatar, tematica si mesaj.

2. *Producerea de texte scrise*

- 2.1. Prelucrarea temelor *fictionale* si *non-fictionale* in cadrul diverselor tipuri de texte (de ex. locul si rolul nationalitatilor in Uniunea Europeana; lingvismul dublu (graiul si limba standard), bilingvismul, schimbarea de cod; mondializarea; nivelul de trai de calitate, comportamentul uman; formele de manifestare a culturii afective; lumea calculatoarelor.)
- 2.2. Formarea textelor in scris in functie de continutul, de stilul si de structura titlului, a destinatarului si a temei (de ex. insemnari, recomandare, relatare cronologica, prezentarea impresiilor in urma vizionarii unei piese de teatru sau a unui film, disertatie, eseu, interpretarea operei).
- 2.3. Dezbaterea in scris a unei teme date cu metoda argumentatiei individuale si a convingerii.
- 2.4. Prezentarea impresiilor de lectura sub forma de compunere bine conceputa din punct de vedere al continutului, limbii si structurii.

- 2.5. Exprimarea impresiilor estetice legate de opere de arta, intr-un stil bine conturat cu o structura logica distincta.
- 2.6. Elaborarea unui jurnal de calatorie despre o excursie memorabila, peisaje pitoresti, mostenire culturala.
- 2.7. Inusirea si aplicarea la nivel de deprinderi ale cerintelor de continut si de forma legate de formularele oficiale (*cerere, autobiografie, dosar pentru concurs, proces verbal*).
- 2.8. Cunoasterea aprofundata a normelor si a mijloacelor tehnice de redactare; siguranta in scrierea corecta, simt corect al masurii si aspect estetic al grafiei.

3. Vorbirea, producerea de texte orale

- 3.1. Formularea unei comunicari individuale potrivit normelor limbii, situatiei de comunicare, temei si genului.
- 3.2. Comunicarea orală coerentă, de evidențiere a esenței, construită logic (*articulare potrivită, accent corect, intonație potrivită, ritm corect în vorbire*).

4. Folosirea conceptelor

- 4.1. Receptarea rațională și afectivă a impresiilor de lectură, prezentarea cu concepte adecvate.
- 4.2. Folosirea motivată a conceptelor etice, estetice, poetice și lingvistice.
- 4.3. Clarificarea conceptelor pe baza exemplelor.

Numai la nivel ridicat

Interpretarea și compararea noțiunilor în diferite contexte istorice.

B) DOMENII DE CUNOSTINTE

1. Limba romana

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
1. Comunicare	Factori, functiile si formele procesului de comunicare. Metalingvismul.	Coordinarea limbajului si metalingvismului. Rolul estetic al comunicarii.
2. Limbile in Europa	Originea limbilor. Diverse familii si tipuri de limbi. Limbile neolatine. Analiza limbii din perspectiva diacronica si sincronica. Cunostinte de baza din istoricul grafiei.	Limbi, spatii lingvistice in Europa. Limbi aglutinante (cu afixare), izolante (determinate de topica) si flexionare (cu flexiune). Limba ca sistem in schimbare. Aspecte din istoria scrierii.
3. Istoria limbii romane	Limba romana este o limba neolatina (romanica). Inrudire de limbi.Etapele mai importante ale genezei limbii.Legaturile cu alte popoare, influenta lor asupra formarii si schimbarii limbii.Raportul intre contextul istorico-cultural si formarea vocabularului.Esenta, criteriile inrudirii limbilor. Izvoare ale istoriei limbii: monumente de limba (scrise, tiparite).Inceputurile scrierii in limba romana: <i>Scrisoarea lui Neacsu din Cimpulung.</i>	Analiza unui (fragment) text din epoca veche a literaturii romane (prezentarea a doua-trei exemple din istoria limbii). Manastirile, ca focare de limba si cultura romaneasca.
4. Formarea normelor	Importanta textelor maramuresene.	Formarea si dezvoltarea limbii

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
limbii scrise	Influenta protestantismului asupra culturii romane. Influenta literaturii religioase asupra dezvoltarii limbii romane. Biblia de la Bucuresti (Biblia lui Serban Cantacuzino, 1688). Rolul marilor cronicari in raspindirea culturii romane. Contributia istoriografiei la dezvoltarea limbii literare si a literaturii romane. Raspindirea tiparirii cartilor. Aria limbii romane.	literare romane.
5. Cultivarea limbii	Confesiuni ale poetilor si prozatorilor (si a a celor romani din Ungaria) despre limba. Probleme fundamentale ale cultivarii actuale a limbii romane (de ex. <i>neologisme, cuvinte straine, locuri comune</i>).	Rolul si importanta traducerilor literare. Rolul informatiilor scrise si electronice in procesul cultivarii limbii.
6. Limba si societatea		
6.1. Variantele de limba	Dialectele: daco-roman (<i>muntenesc, moldovenesc, banatean, crisean, maramuresean</i>); aroman; (macedoroman); meglenoroman; istroroman. Stratificarea limbii romane. Principalele variante ale limbii: limba comuna, dialectele, limbaje de grup. Manifestarea stratificarii geografice si sociale in vocabular: limba comuna regionala, limbaje speciale, limbaje de grup, limbaj al tineretului, argoul (jargonul). Variantele lingvistice ale romanilor din Ungaria. Dialectul bihorean. Dialectul crisean-muresean. Folosirea curenta a dictionarelor explicative si bilingve.	Stratificarea orizontala si verticala a limbii romane actuale. Analiza diverselor texte dialectale.
6.2. Folosirea limbii de catre nationalitatile conlocuitoare	Denumirea altor limbi apartinand nationalitatilor din Ungaria.	Folosirea limbii de catre comunitatea de nationalitate romana. <i>Lingvismul dublu (graiul, limba standard), bilingvismul, (romana, maghiara), schimbarea de cod.</i> Bilingvismul individual si colectiv. Legaturile intre contextul socio-cultural si schimbarile la nivelul limbii. Schimbarea codului lingvistic.
7. Nivelurile limbii, specificul sistemului gramatical	Texte fictionale si non-fictionale. Analiza textelor fictionale si non-fictionale din punct de vedere fonetic, morfologic, sintactic si semantic.	Analiza comparata a sunetelor romanesti si maghiare.

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
7.1. Fonetica	Aplicarea normelor in formarea diverselor tipuri de texte. Cunostinte fonetice. Regulile vocalelor si consoanelor. Grupuri fonetice (<i>diftongul, triftongul, semivocala</i>). Hiatul. Silabele accentuate si neaccentuate.	Compararea foneticii romane cu cea a limbii maghiare. Deosebirile adecvate ale dialectelor limbii romane.
7.2. Morfematica	Rolul sufixelor si prefixelor in compozitia formei cuvintelor si semnificatia lor. Corectitudinea in formarea cuvintelor. Cuvintele si textele in context.	Cuvinte din fondul principal, cuvinte derivate, familii de cuvinte. Definirea sensului cuvintelor in context. Principiile fundamentale ale ortografiei.
7.3. Morfologie	Cunostinte de morfologie. Sistemul partilor de vorbire. Ortografia partilor de vorbire de tranzitie.	
7.4. Structura sintagmatica a propozitiei	Structura propozitiei, principalele parti ale propozitiei. Analiza structurii predicative si a complementelor. Acordul intre predicat si subiect. Sintagma de subordonare si de coordonarea.	Analiza morfologica a unui text sau a unui fragment. Schimbarea valorii gramaticale cu exemple Acordul formal si cel logic. Interpretarea raportului subiect-predicat. Definirea la nivel de deprinderi a structurilor sintagmatice ale propozitiei si alcatuirea schemei arborescente.
7.5. Sintaxa	Prezentarea conceptelor sintactice. Propozitia in comunicarea orala si scrisa. Felurile propozitiilor dupa structura lor: Propozitii simple. Propozitii dezvoltate. Fraza. Coordonarea si subordonarea.	Analiza frazelor.
7.6. Propozitia in context	Propozitia si textul. Semnificatia propozitiei in context. Semnificatii denotative si conotative ale propozitiei.	Prezentarea raportului intre propozitie si text. Fenomenul coeziunii lineare si al coeziunii globale.
7.7. Raporturi logice si de continut	Rolul semnelor lingvistice si metalingvistice in diferentierea propozitiilor enuntiative, interogative, optative, exclamative si imperative. Relatia intre vorbitor si sensul propozitiilor. Analiza felului propozitiilor din punct de vedere gramatical si semantic.	
8. Semne lingvistice,	Semnul lingvistic, semnificatia sensului	Rolul (locutiunilor) in textele

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
sistemul de semne	<p>cuvantului. Sistemul semnelor lingvistice. Morfeme. Lexeme, sintagme, propozitii. Clasificarea semnelor lingvistice. Raportul intre aspectul fonetic si semnificatie. Cuvinte onomatopeice, evocative. Cuvinte unisemantice, polisemantice, omonime. Utilizarea dictionarului. Sinonime, antonime. Campul semantic.</p>	<p>fictionale (exemple la libera alegere). Normele de comunicare in diferitele perioade istorice. Descifrarea corecta a metaforelor.</p>
9. Textul	<p>Natura textului. Semnele lingvistice si metalingvistice ale textului. Coeziunea textului; coeziunea globala si lineara.</p>	<p>Exercitii de analiza textului. identificarea raporturilor logico-semantic.</p>
9.1. Functiile textului	<p>Textul si comunicarea. Cele doua forme fundamentale ale textului (<i>vorbirea curenta si scrierea</i>). Caracteristicile diverselor tipuri de texte. Cunoasterea regulilor de folosire a textului. Codul comunicatiei (<i>componentele lingvistice si extralingvistice</i>).</p>	<p>Fora de coeziune a textului si componentele ei (<i>factorii de natura extralingvistice; relatiile semantice; relatiile gramaticale</i>).</p>
9.2. Structura textului	<p>Contexte de comunicare care determina intelegerea textului si producerea de text. Functiile de orientare, de exprimare si de scoatere in evidenta ale textului. Unitatile structurii textului. Unitatile structurii textului (de proza) si ale macrostructurii. Propozitia in contextul structurii, propozitia in text. Tipuri de structurare a textului: temporala (<i>lineara</i>), spatia, logica. Alte modalitati de structurare (<i>paralelism, opozitie, constructii in cadru, ordonare armonioasa a elementelor eterogene, asociatii de idei</i>).</p>	<p>Raportul intre nivelurile textului si fora de coeziune a textului. Analiza structurala a textului in proza (<i>unitatile de micro- si macrostructura; tipurile de structura</i>).</p>
9.3. Semnificatia textului	<p>Mijloacele coeziunii <i>globale</i> ale textului: retea tematica a textului, izotopie, raporturi de continut si logice (<i>raporturi spatiale, temporale, logice, raporturi cauza-efect</i>); titlul pentru marcarea temei. Elemente semantice de relatie in context (<i>cuvinte-cheie, sinonime, polisemantism, omonime, antonime</i>). Raporturi <i>tema-rema</i>.</p>	<p>Scoaterea la iveala a segmentelor spatiale, temporale, cauzale. Delimitarea retelelor tematice.</p>

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
9.4. Gramatica textului	Elemente gramaticale de legatura, conexiuni si retroactiuni (feed-back). Topica frazei. Ritmul textului.	Rolul elementelor de legatura in realizarea contextualitatii.
9.5. Interpretarea textului	Identificarea retelei tematice in diverse tipuri de texte.	Rezolvarea temelor de interpretare a textului (<i>retelele tematice, urmarirea micro- si macrostructurilor, acordul, topica</i>).
9.6. Intertextualitatea	Principalele caracteristici ale intertextualitatii intre CD-ROM si internet. Interpretarea intertextualitatii in textele fictionale si non-fictionale.	
9.7. Moduri si genuri ale comunicarii, tipuri de texte si de comunicare	Codul lingvistic oral si cel scris. Scopul comunicatiei. Compozitia logico-semantica a comunicarii. Cele trei secvente ale contextualitatii (<i>gramaticala, semantica, metalingvistica</i>). Raportul la nivelul continutului si al formei intre diversele tipuri de texte si procesul de comunicare. Comunicarea in masa. Tipuri de texte si deprinderile de comportament. Directia comunicarii: texte <i>dialogice si monologice</i> . Functiile de comunicare: texte <i>narrative, descriptive si argumentative</i> . Tipuri de texte orale si scrise. Tipuri de texte in functie de nivelurile comunicarii (<i>beletristica, stiintifica, oficiala, din sfera particulara si publica</i>). Modul de producere de text: texte <i>planificate sau spontane</i> . Texte functionale traditionale si online. Utilizarea corecta a formulelor de adresare. Tipuri de texte si straturi de stiluri.	Cunoasterea caracteristicilor de continut, de limba si de structura ale diverselor tipuri de texte. Prezentarea unei teme in diferite tipuri de texte.
9.8. Mijloace de comunicare in presa, mijloace de comunicare in format electronic	Texte functionale (traditionale si online). Utilizarea corecta a formelor de adresare. Mijloace de comunicare in masa si de informare (<i>presa, radioul si televiziunea</i>). Genuri de presa de informare si de prezentare a opiniilor. Genuri radiofonice.	Prezentarea catorva exemple ale

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
9.9. Proiectul (in forma traditionala si online)	<p>Programe inregistrate (<i>emisiunile pentru nationalitati, programe de documentare</i>).</p> <p>Genurile noi ale presei electronice (<i>e-mailul, internetul</i>).</p> <p>Prezentarea genurilor caracteristice emisiunilor de radio pentru scolari.</p> <p>Cunoasterea criteriilor si metodelor de intocmire a unui proiect.</p> <p>Construirea unui proiect in forme: trsditionala si electronica.</p> <p>Tema, titlul, alegerea tipului de textm realizarea obiectivelor.</p> <p>Colectionarea materialului (pe teren, in biblioteca, de pe interenet).</p> <p>Selectarea si sistematizarea materialului, scrierea unei schite, prelucrarea textului.</p> <p>Urmarirea normelor etice in procesul de citare, de referire si de notare a bibliografiei. Autoevaluarea.</p> <p>Prezentare PowerPoint (schita), utilizarea corespunzatoare a tehnologiilor moderne.</p>	<p>genurilor de presa caracteristice.</p> <p>Prezentarea <i>emisiunilor de radio si televiziune ale nationalitatilor</i>, respectiv prezentarea unui <i>saptaminal romanesc</i> pe baza opiniilor personale.</p> <p>Importanta emisiunilor de nationalitate.</p>
10. Cunostinte (de baza) de retorica	<p>Trasaturile caracteristice ale retoricii.</p> <p>Comunicarea in public si factori procesului de comunicare. Retorica si comunicare.</p>	<p>Cunostinte fundamentale din istoria retoricii. Analiza contrastiva si aprecierea unor texte (sau fragmente) cu valoare istorica.</p>
10.1. Tipuri de texte ale comunicarii in public	<p>Genurile discursului retoric: discursul consultativ si discursul ocazional.</p> <p>Cunoasterea demersului logic al compozitiei textului (<i>alegerea temei, a titlului, a tipului de texte</i>).</p>	
10.2. Argumentatia, dezbaterea	<p>Elaborarea corecta a textului argumentativ sub forma orala si scrisa.</p> <p>Felurile argumentelor si modalitatile argumentatiei. Genurile argumentatiei: demonstrarea si combaterea cu argumente.</p> <p>Criteriile dezbaterii civilizate.</p>	<p>Elaborarea si prezentarea diverselor texte argumentative.</p> <p>Evaluarea concreta a argumentatiei scrise si orale din punct de vedere lingvistic si al continutului.</p>
11. Limba si stilul	<p>Notiunea de stil si importanta ei. Elemente de stil, valoarea stilistica.</p>	
11.1. Elemente stilistice	<p>Stilul textelor literare. Muzicalitatea tropilor si elementelor stilistice.</p>	<p>Interpretarea figurilor de stil si a sistemelor de tropi.</p>
11.2. Niveluri stilistice	<p>Caracterizarea nivelurilor stilistice ale limbii vorbite si scrise.</p> <p>Indiciile stilului de conversatie, ale stilului oficial, publicistic si stiintific.</p>	
11.3. Mijloace de realizare a	<p>Mijloacele de realizare a plasticitatii:</p>	<p>Compararea zicatorilor si</p>

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
stilului Valoarea stilistica a locutiunelor	recunoasterea figurilor de stil si a sistemelor de tropi. Trasaturile etice si estetice ale zicalelor si proverbelor romanesti.	proverbelor romanesti si maghiare, deslusirea influentelor reciproce.
12. Cunostinte de ortografie si ortoepeie	Un scurt istoric al scrierii corecte. Utilizarea corecta a normelor de ortografie.	Formularea unor texte in scris cu respectarea normelor de ortografie. Formularea unor texte orale (raspunsuri, prelegeri, proiecte) cu respectarea normelor de exprimare corecta (de ortoepeie).

2. Literatura

2.1. Autori, opere

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
Literatura romana populara	„ <i>Doina</i> ”, cantecul specic al literaturii populare romane. Bogatia doinelor. Unicitatea continutului si a tonalitatii. Balada „ <i>Miorita</i> ”, „ <i>perla</i> ” folclorului romanesc. Prezentarea „ <i>jertfei zidirii</i> ” in balada <i>Monastirea Argesului</i> . Particularitatile continutului si ale formei baladelor populare romanesti.	Problema <i>vietii</i> si a <i>mortii</i> in basmul <i>Tinerete fara batranete</i> . Marile intrebari ale existentei umane in balada <i>Miorita</i> . Paralele (<i>teme, motive</i>) in <i>Monastirea Argesului</i> si <i>Kömmüves Kelemenné</i> .
Epoca renasterii si a desteptarii constiintei nationale in literatura romana	Crezul (filozofia) Scolii Ardelene.	Influenta iluminismului european asupra filozofiei <i>Scolii Ardelene</i> .
Literatura romana in prima parte a sec. al XIX-lea	Curentele de idei si stil ale vremii: <i>clasicismul, sentimentalismul, romantismul</i> .	Viata socio-culturala si literatura in prima parte a sec. al XIX-lea. Preromantismul in literatura romana (opere la libera alegere). Privire integrativa asupra artelor (<i>arte plastice, muzica</i>).
Contributia pasoptistilor la dezvoltarea limbii si literaturii romane	Crezul (filozofia) generatiei pasoptiste. Noi specii si creatii literare. Analiza operei <i>Zburatorul</i> de Ion Heliade Radulescu . <i>Portretul</i> de scriitor al lui Vasile Alecsandri si rolul lui in viata publica. Bogatia creatiei lirice cu privire la continut, forma si specie. <i>O seara la Lido</i> si/sau <i>Steluta</i> (analiza literara). <i>Vasile Alecsandri</i> inventatorul <i>pastelului</i> in literatura romana. Analiza pastelului <i>Lunca din Mircesti</i> precum si a altor doua-trei pasteluri (la	(Pre)romantismul in literaturile romana si maghiara. Zugravirea naturii in pastelurile lui Vasile Alecsandri. Peisagistica vremii (privire integrativa)

	libera alegere).	
Epoca marilor clasici ai literaturii romane	<p>Bogatia, unicitatea operei de inspiratie romantica a lui Mihai Eminescu.</p> <p>Teme, motive, specii literare, particularitati artistice in lirica geniului Eminescu.</p> <p><i>Sara pe deal, Dorinta, Lacul, Floarea albastra, De ce nu-mi vii? Pe langa plopii fara sot, Mai am un singur dor.</i></p> <p>Cunoasterea altor cinci-sase poezii (de ex.: <i>Epigonii, Glossa, Scrisoarea I, Scrisoarea III</i>).</p> <p>Analiza complexa a capodoperei filozofice: <i>Luceafarul</i>, descifrarea continuturilor alegorice.</p> <p>Analiza comparativa: Mihai Eminescu <i>Mai am un singur dor</i> – Petőfi Sándor <i>Egy gondolat bánt engemet.</i></p> <p>Mihai Eminescu <i>Fiind baiet paduri cutreieram</i> – Vajda János <i>A vaáli erdőben.</i></p> <p>Invatarea pe de rost a doua-trei poezii.</p> <p>Opera lui Ion Creanga.</p> <p>Analiza unei povestiri si a unei nuvele, descifrarea problemelor etice si filozofice,</p> <p>Analiza romanului cu caracter autobiografic <i>Amintiri din copilarie</i>.</p> <p>Zugravirea caracterului si a portretului sufletesc.</p>	<p>Locul lui Mihai Eminescu in literatura universala (poet national si universal).</p> <p>Caracter popular (umor popular), elemente romantice si realiste in creatiile epice ale lui Ion Creanga (opere la libera alegere).</p> <p>Analiza complexa a operei <i>Harap-Alb</i> de Ion Creanga.</p> <p>Psihologia maturizarii in romanul cu caracter autobiografic. <i>Amintiri...</i> de <i>Ion Creanga</i>.</p>
Realismul in literatura secolului al XIX-lea	<p>Esenta filozofica a realismului si particularitatile stilistice ale acestui curent.</p> <p>Viziunea prozatorului ardelean, a scriitorului roman realist, Ioan Slavici.</p> <p>Motivul „Crima si ispasire” in nuvela psihologica <i>Moara cu noroc</i> de Ioan Slavici.</p> <p><i>Mara</i> (analiza romanului). Abordarea romanului sub mai multe aspecte: puncte de vedere, caracterizarea personajelor, tehnica de narare.</p> <p>Viziunea ascutita a lui Ion Luca Caragiale.</p> <p>Analiza a doua-trei schite si nuvele, de pilda: <i>Doua loturi, Lantul slabiciunilor, Inspectiune</i>.</p> <p>Personaje si imprejurari tipice.</p> <p>Ion Luca Caragiale Moliere al romanilor.</p> <p>Analiza unei comedii (<i>O noapte furtunoasa</i> si/sau <i>O scrisoare pierduta</i>).</p>	<p>Aspectul etic, estetic, filozofic al operelor lui Ioan Slavici (la libera alegere).</p> <p>Sentintele lui <i>Confucius</i> despre calitatea morala a existentei umane (<i>dragostea, cinstea, sinceritatea, generozitatea, cumpatarea</i>).</p> <p>Influenta acestora asupra conceptiei lui <i>Ioan Slavici</i>.</p> <p>Cunostinte (generale) de istorie a teatrului si de teorie a dramei.</p> <p><i>Comicul de caracter si de situatie</i> intr-o comedie de <i>Caragiale</i> si una de <i>Moliere</i> (fragment).</p>
Literatura romana la sfarsitul secolului al XIX-lea si inceputul secolului al	<p>Curente de idei, miscari, curente de stil (<i>realismul, samanatorismul, poporanismul</i>).</p>	

<p>XX-lea</p>	<p>Prezentarea operei lui George Cosbuc. Teme, specii, particularitati artistice in diferitele etape ale creatiei. Exprimarea sentimentului: de dragoste in poeziile: <i>La oglinda, Numai una, Cantecul fusului</i>. Poezia peisagistica a lui George Cosbuc (creatii la libera alegere). Poezia evenimentelor majore din viata rurala: <i>Nunta Zamfirei si Moartea lui Fulger</i>. Particularitatile de continut si de forma ale baladelor culte. Doua-trei creatii invatate pe de rost. Portretul, misiunea, mesianismul lui Octavian Goga. Teme, motive, trairi (de pilda: <i>dezradacinarea, instrainarea, singuratatea, melancolia, nostalgia, suferinta, adio, amintire</i> in creatiile poetului profet). Analiza complexa a poeziei <i>Rugaciune</i>. Interpretarea poeziilor: <i>Noi, Batrani, Casa noastra</i>. Prietenia dintre <i>Octavian Goga</i> si <i>Ady Endre</i>. Doua-trei poezii invatate pe de rost.</p>	<p>Descoperirea influentei culturii populare (obiceiuri, creatii populare, elemente de basm). Reflectarea marilor intrebari ale existentei umane in baladele lui George Cosbuc.</p> <p>Caracterul simbolic al poeziilor lui <i>Octavian Goga</i>. Analiza comparativa: <i>O. Goga Rugaciune</i> si <i>Berzsenyi Dániel Fohász</i>.</p>
<p>Simbolismul in literatura romana</p>	<p>Portretul lui Alexandru Macedonski, teme, trairi, impresii specii literare. Teoreticianul simbolismului romanesc. Exprimarea idealului sau artistic in opera alegorica <i>Noapte de decembrie. Rondeluri</i> (analiza a doua sau trei opere). Poezia simbolista a lui George Bacovia, lirica sa emotionala, jocul sunetelor si al culorilor. Teme, motive, sentimente decadente (<i>singuratatea, instrainarea, obsesia, elimenarea, spleenul, neputinta, moartea</i>) in oglinda a doua-trei poezii (la libera alegere). <i>Plumb</i>, crezul poetului simbolist, confesiunea sa lirica (analiza complexa).</p>	<p>Combinatia elementelor romantice cu elemente simboliste in poeziile lui Alexandru Macedonski (doua-trei creatii).</p> <p>Atmosfera de plumb in lirica bacoviana. Descifrarea simbolurilor (<i>flori de plumb, amor de plumb, aripi de plumb</i>).</p>
<p>Modernismul</p>	<p>Cele mai importante perioade ale vietii si operei lui Tudor Arghezi, particularitatile creatiei argheziene: inovarea limbajului poetic romanesc, estetica uratului. Traditie si inovatie in lirica lui Tudor Arghezi. <i>Testament</i> (interpretarea poeziei). Ars poetici (de pilda: <i>Flori de</i></p>	<p>Deslusirea filozofiei „<i>Cred fara credinta in Dumnezeu</i>” in operele lui Tudor Arghezi si Ady Endre (doua-trei poezii la libera alegere).</p>

	<p><i>mucigai, Ruga de seara, Ex libris...</i>). Dumnezeirea in creatia argheziana. Reflectarea dramatica a oscilarii intre credinta si scepticism in Psalmii lui Arghezi. Interpretarea unui Psalm (la libera alegere). Invatarea pe de rost (una sau doua poezii). Portretul poetului filozof si filozofului poet roman ardelean, Lucian Blaga. Lucian Blaga, purtatorul enigmelor, poetul si filozoful misterelor. Trei-patru poezii la libera alegere din volumul de poezii: Poemele luminii. Conceptia luciferiana si cea edenica a lumii in poezia <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i>. Impaciuirea cu moartea, <i>Gorunul</i> (interpretarea elegiei). Insusirea pe de rost (doua-trei poezii).</p>	<p>Influenta expresionismului german si a psihologiei abisale a lui <i>Freud</i>. Teme, motive, marile intrebari filozofice (<i>viata-moartea, existenta calitativ-umana, existenta vegetativa-misterele</i>) in doua-trei creatii la libera alegere. Trasaturi asemanatoare in poezia lui <i>Lucian Blaga</i> si a lui <i>József Attila</i>. „Cu universul ma masor” (poezii la libera alegere). Lucian Blaga <i>Gorunul</i> si Arany János <i>A tölgyek alatt</i> (analiza comparativa).</p>
<p>Neomodernismul sau generatia anilor '60</p>	<p>Nichita Stanescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, inovatorii limbajului poetic. Crezul, reflexiile filozofice si formele de expresie metaforice ale acestei generatii. Portretul lui Nichita Stanescu, caracterul neomodern al poetului. Ganduri despre legatura dintre artist si arta (opera) in urmatoarele poezii: <i>Ars poetica, Arta scrisului</i> (interpretarea textelor). Interpretarea capodoperei liricii erotice romanesti <i>Leoaica tanara, iubirea</i>. Unicitatea stilului stanescian. <i>Autori si opere</i> (la libera alegere). Ana Blandiana: <i>Descantec de ploaie, Parintii</i>. Ioan Alexandru: <i>Clopotele</i>. Nicolae Labis: <i>Moartea caprioarei</i>. Stefan Augustin Doinas: <i>Mistretul cu colt de argint</i>.</p>	<p>Bravura poetica, unicitatea stilului, expresivitatea creatiei lui Nichita Stanescu (poezii la libera alegere).</p> <p>Soarta geniului in operele: Alexandru Macedonski <i>Noapte de decembrie</i>; St. A. Doinas <i>Mistretul cu colt de argint</i> (analiza comparativa).</p>
<p>Postmodernismul</p>	<p>Mircea Cartarescu: <i>Georgica a patra</i> (analiza litarara).</p>	<p>Privire generala (integrativa) clownul in artele plastice neomodern.</p>
<p>Poezia romaneasca in sec. al XX-lea</p>	<p>Prozatorii secolului al XX-lea: Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Mircea Eliade. Particularitatile specifice si diversitatea diferitelor tipuri de romane: romane cu forme traditionale si romane inovatoare ale formei. Doua-trei nuvele (la libera alegere) de prozatorii inceputului de secol (<i>B. St. Delavrancea, Ion Agarbiceanu, A. B. Voinesiti</i>).</p>	<p>Teme, motive (comunicarea dintre <i>om</i> si <i>natura</i>, rivalizarea economica, cainismul, <i>fapta criminala, prietenia dintre om si animal</i>). Prezenta acestora si in alte creatii ale literaturii romane si universale (Miorita, Barbárok de Móricz Zsigmond).</p>

Prozatorii de la inceput de secol	Mihail Sadoveanu: <i>Baltagul</i> (analiza complexa). Liviu Rebreanu: <i>Itic Strul Dezertor</i> (analiza complexa). Analiza romanului psihologic <i>Padurea spanzuratilor</i> de Liviu Rebreanu.	Mihail Sadoveanu: <i>Hanul-Ancutei</i> (modul de istorisire). Privire integrativa si la alte creatii din literatura universala. Motive similare in nuvelele si romanele lui <i>Liviu Rebreanu</i> .
Perioada interbelica	Elemente noi in proza lui Camil Petrescu . Respingerea formelor traditionale, elemente noi in estetica romanului (timpul subiectiv, intamplari launtrice, scrisoare, jurnal). <i>Ultima noapte de dragoste, prima noapte de razboi</i> (analiza romanului). Autori liberi alesi. Mircea Eliade <i>Maitrey</i> (analiza literara).	Infuenta lui <i>Proust</i> asupra romanului subiectiv. George Calinescu: <i>Enigma Otiliei</i> . Romanul de tip balzacian; psihologia avarului si a carieristului.
Romanul romanesc dupa al II-lea razboi mondial	Marin Preda: Cel mai iubit dintre pamanteni (interpretarea unor fragmente).	Marin Preda: <i>Cel mai iubit dintre pamanteni</i> (interpretarea romanului).
Istoria teatrului si a dramei in literatura secolului al XX-lea. Dramaturgia epocii contemporane	Reprezentanti de seama: Camil Petrescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, Horia Lovinescu, Matei Visniec . Interpretarea dramei moderne, mitice, expresioniste <i>Mesterul Manole</i> de Lucian Blaga.	Motivul „ <i>jertfei zidiri</i> ” ca un simbol intelectual in drama moderna.
Teatrul neomodern	Interpretarea dramei parabolice, neomoderne <i>Iona</i> de Marin Sorescu.	Trimiteri la <i>Iona</i> din Biblie si la Cartea lui <i>Iona</i> de Babits Mihály.
Din literatura romanilor din ungaria	Lucian Magdu, Ilie Ivanus, Lucia Borza, Alexandru Hotopan, Maria Berényi, Ana Radics Repisky . Teme (<i>copilaria, destinul, radacinile, limba, identitatea, instrainarea</i>) sentimente, specii literare. Lucian Magdu: <i>Colind, Confesiune, Flori albe de liliac</i> (interpretarea poeziilor). Imterpretare la libara alegere (trei-patru opere lirice si o creatie epica). Insusirea pe de rost (trei-patru poezii).	

2. Nivel de interpretare, moduri de abordare

TEME	NIVELUL EXAMENULUI	
	Nivelul mijlociu	Nivelul ridicat
2.1. Teme, motive	Interpretarea altor teme si motive (de ex. <i>munte, padure, riu, mare, omul si natura, natura si iubirea, crima si pedeapsa, banii, deal-vale, lumina-intuneric, razboi-pace, iubire-instrainare, viata-moarte, tinerete-batrinete, forme de viata rustice si orasenesti</i>).	Intelegerea rolului temelor si motivelor ce leaga opere - apropiate sau indepartate in time si spatiu - romanesti, maghiare sau din literatura universala. Identificarea cimpurilor semantice, retelelor tematice si motivelor din poezia naturii si din poezia de dragoste din epoci diferite (<i>pe baza unei creatii din fiecare epoca</i>). Teme fundamentale literare si principalele ei motive in comunicarea

		orală și scrisă.
2.2. Genuri, poezia	<p>Genurile în epoci diferite (<i>1-2 exemple literare din fiecare epocă</i>).</p> <p>Compararea creațiilor de același gen concepute în epoci diferite, prezentarea trăsăturilor lor comune și deosebiri.</p> <p>Identificarea schimbărilor istorice ale stilului (de ex. <i>doina în creația populară și în poezia lui M. Eminescu</i>).</p> <p>Correspondența genurilor de folclor și literatură cultă (de ex. <i>domă - elegia, strigături - epigrame, balada populară - balada cultă, basmul - basmul cult</i>).</p> <p>Analiza complexă a operelor (de ex. <i>din perspective tematică, a genului, compizității și poeticii</i>).</p>	<p>Tradiție și inovație la nivelul genului.</p> <p>Cauzele schimbărilor istorice, motivele desființării formelor tradiționale.</p> <p>Trăsăturile poetice ale creațiilor concepute în epoci diferite, de același gen.</p> <p>Interpretarea unei creații fundamentale, creatoare de gen din literatura română, maghiară și universală, identificarea trăsăturilor sale poetice.</p> <p>Examinarea schimbărilor unui gen de la începuturi până în zilele noastre. (de ex.: <i>ode și balade în literatura română, forme ale basmului și romanului</i>).</p>
2.3. Epoci ale evoluției literaturii, istoria stilurilor	<p>Relația între literatură și artele înrudite: prezentarea a cel puțin două domenii artistice dintr-o epocă dată pe baza unor creații liber alese de către candidați.</p>	<p>Compararea a două epoci (de ex.: <i>romantism și realism, impresionism și expresionism, modern și postmodern</i>).</p> <p>Exemple din arta românească, maghiară și universală.</p>
2.4. Istoria literaturii	<p>Prezentarea principalelor epoci ale literaturii și culturii românești începând de la cultura în limba slavă (veche) și de la scrierea în limba română până în zilele noastre.</p> <p>Cunoașterea epocilor din istoria culturii, a curenților filosofice și estetice, a operelor. Prezentarea detaliată a unei cariere scriitoricești.</p> <p>Interpretarea unei creații literare a unui scriitor dintr-o epocă dată.</p> <p>Prezentarea autorilor și operelor într-un context istoric și cronologic.</p> <p>Răspândirea literaturii sub formă tipărită și electronică: (de ex. <i>recenzie, CD-ROM, internet</i>).</p>	<p>Prezentarea epocilor din istoria culturii și a literaturii române în relația <i>ordine cronologică și cauză-efect</i> (de ex.: <i>Contribuția literaturii religioase la evoluția limbii române; contribuția istoriografiei la dezvoltarea limbii literare și a literaturii române; umanismul, iluminismul, cadrul social, politic și cultural al formării culturii române moderne</i>). Epoci, procese, tradiții în transformare istorică.</p> <p>Demonstrarea continuității și sincronismului pe baza autorilor și operelor lor.</p>

NOTIUNI SPECIFICE LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE

Nivel mijlociu și nivel ridicat

Cerințele pentru nivelul ridicat sunt marcate cu litere *cursive*.

1. LIMBA ROMÂNĂ

valoarea stilistică permanentă și ocazională

legătura permanentă între cuvinte, locuțiunea, expresia, maximă (dictonul), proverbul

actele de vorbire

diacronia, sincronia

diftongii, triftongii

acordul în sintagme

argumentația: teză (afirmația), argumentul, contraargumentul, combaterea cu argumente (dezmintirea)

expresivitatea, eufemismul
familia limbilor neolatine (romanice)
tipurile principale de limbi
sinonimia gramaticală
simbolismul fonetic, onomatopeele, plasticizarea, aliteratia
semnul, sistemul de semne
(straturi) de semnificatii in cuvint, in propozitie, in text
structura semantica, elementul semantic, *cimpul semantic*, regula de folosire a semnului,
limba amestecata, bilingvismul
comunicarea, functiile, factorii procesului de comunicare
formele fundamentale ale comunicarii: orala, scrisa, particulara, oficiala
punctuatie: cratima, paranteza, doua puncte, *punct si virgula*, ghilimele
felul propozitiilor: modalitate, *primar, secundar*
mijloacele fonetice la nivelul propozitiei si textului
structura frazei: propozitia simpla, fraza (subordonata, coordonata)
modelul de prezentare a frazei
structurarea orizontala si verticala a limbii: limba standard, limba comuna, dialectul, limba
comuna regionala, limbaje de grup, argoul (jargonul)
dialectele (dialectul crisean)
retorica: oratoria, discursul ocazional, genurile textelor de persuasiune
stilul, element de stil, efectul stilului
felul elementelor cuvintului (morfema)
crearea de cuvinte: derivarea, cuvintele compuse, abrevierile (initiale)
sistemul partilor de vorbire
semnificatia cuvintelor: monosemantice, polisemantice, omonime; sinonime si antonime,
onomatopee, plasticizante
figurile de stil: metafora, comparatie, *sinestezie*, alegorie, simbol
tema, rema
textul, fraza in text, unitati ale textului: alineatul, blocul de text, sectiunea de text
semnificatia textului: reseaua tematica, teorema, cuvintul cheie
elementele de legatura a textului: conjunctia, pronumele, articolul, adverbul, conexiunile si
retroactiunile (feed-backul)
coeziunea textului (lineara, globala)
tipul de text, felul textului
concursul; *recomandarea, analiza literara*- interpretarea; *dezbaterea*, referatul, disertatia,
scrisoarea oficiala, imputernicirea, cererea, autobiografia
limbajul corpului (felul si rolul comunicarii extralingvistice)
genurile mijloacelor de comunicare in masa, de formare a opiniei publice: stirea,
corespondenta, comentariul, articolul, interviul, reportajul, *glosa, recenzia*

2. LITERATURA

renasterea, umanismul
barocul
iluminismul
clasicismul
romantismul
realismul

naturalismul
impresionismul
simbolismul
samanatorismul
poporanismul
modernismul
traditionalismul
avantgarda
expresionismul
suprarealismul
dadaismul
futurismul
(post)modernismul

Genurile literare

lirismul, genurile lirice

sonetul

glosa

arta poetica

elegia

oda

cintul, imnul

genuri de tranzitie: jurnal, scrisoare, pseudo-scrisoare, balada, poemul descriptiv

epicul, genuri epice: poezia epica, povestirea, epopaea

fabula, cronica, legenda, basmul, mitul, legenda, nuvela, *parabola*

schita

romanul, tipuri de romane: romanul de aventuri, romanul in versuri, Bildungsroman,
romanul istoric, romanul de initiere, *romanul-eseu*, romanul autobiografic, romanul
psihologic

drama: tragedia, comedia, piesa de teatru

Biblia: genurile literare ale Bibliei: profetia, psalmul, evanghelia, parabola

Modurile de exprimare, autor-narator-erou

autorul, naratorul, eroul, portretul, tipologia

opera, compozitia, *segmentul (local, temporal, personal, cauzal, de actiune)*

semnificatia, structuri de semnificatii, opera deschisa, tema, motivul, retea tematica,
cimpul semantic

actiunea

mesajul

expozitiunea

conflictul

punctul culminant

deznodamintul

prologul

epilogul

descrierea

portretul

antiteza

dialogul

monolog interior

catharsisul

armonia, discordanta, tensiunea (suspansul), rezolvarea tensiunii, intirziera, comicul de situatie si de caracter

Stilistica, figurile de stil, mijloacele stilistice

stilistica, stilul

stilul oral

stilul direct si indirect (mijlocit si nemijlocit)

stilul beletristic

stilul publicistic

stilul stiintific

stilul oficial

figurile de stil

epitetul

metafora

personificarea

hiperbola

alegoria

mijloacele stilistice

interogatia poetica

aliteratia

comparatia

calitatea estetica

fantasticul

maestria (sublimul)

grotescul

frumosul

uritul

comicul

tragicul

tragicomicul

umorul, ironia, sarcasmul

Notiuni fundamentale de poetica

versificatia - accentuata, metrica -, picioarele metrice, felul versurilor, felul srtofei

felul ritmului

ritmul

II. DESCRIEREA EXAMENULUI

Fazele examenului

Nivel mediu		Nivel ridicat	
Examen în scris	Examen oral	Examen în scris	Examen oral
240 de minute	15 minute	240 de minute	20 de minute
100 de puncte	50 de puncte	100 de puncte	50 de puncte

Materiale auxiliare acceptate în cursul examenului

Nivel mediu			Nivel ridicat	
	Examen în scris	Examen oral	Examen în scris	Examen oral
Asigurarea îi revine candidatului	NU SE DĂ,	NU SE DĂ	NU SE DĂ	NU SE DĂ
Asigurarea îi revine instituției în care are loc examenul	Pentru rezolvarea subiectului II, în formă tipărită, Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, Dicționarul Explicativ al Limbii Române și/sau dicționarul bilingv (minimum un exemplar	Antologie de texte literare, volume sau alte surse tipărite referitoare la temele date.	Pentru rezolvarea subiectului II, în formă tipărită, Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, Dicționarul Explicativ al Limbii Române și/sau dicționarul bilingv (minimum un exemplar	Antologie de texte literare, volume sau alte surse tipărite referitoare la temele date.

	pentru câte 10 candidați)		pentru câte 10 candidați)	
--	------------------------------	--	------------------------------	--

Se vor publica

Nivel mediu			Nivel ridicat	
	Examen în scris	Examen oral	Examen în scris	Examen oral
Material	NU SE PUBLICĂ	Titlurile tezelor și ale tematicilor	NU SE PUBLICĂ	Titlurile tezelor și ale tematicilor
Data	NU SE PUBLICĂ	Conform normelor juridice	NU SE PUBLICĂ	Conform normelor juridice

EXAMEN DE NIVEL MEDIU

Examen în scris		Examen oral	
240 de minute		15 minute	
90 de minute	150 de minute		
Subiectul I: Teme de înțelegere a textului și producerea unui text nonliterar	Subiectul II: Producere de text de analiză literară: interpretarea unui text sau analiză comparată	Expunerea unui subiect de limbă	Expunerea unui subiect literar
50 de puncte	40 de puncte	10 puncte	25 de puncte
Ortografie: 8 puncte Caligrafie: 2 puncte		Calitatea de limbă a expunerii: 15 puncte	
100 de puncte		50 de puncte	

Examenul în scris

Reguli generale

La examenul în scris candidatul trebuie să rezolve o temă centrală cu mai multe subiecte.

Candidatul va rezolva prima dată Subiectul I, pentru care îi stau la dispoziție 90 de minute. Subiectul conține o temă de înțelegere a textului plănuit să fie rezolvat în 60 de minute și una de producere a textului plănuit să fie rezolvat în 30 de minute. Candidatul nu este obligat să împartă timpul disponibil în proporția susnumită. Lucrările de examen vor fi adunate după 90 de minute de profesorul supraveghetor.

După aceasta se va împărți și se va rezolva Subiectul II. Pentru acesta stau la dispoziție 150 de minute. Pentru rezolvarea subiectului II pot fi folosite în formă tipărită Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, Dicționarul Explicativ al Limbii Române și/sau dicționar bilingv.

Caracteristicile formale ale subiectelor în scris

În prima parte a examenului în scris se pretinde înțelegerea, respectiv producerea unui text nonliterar. Conform acestora conține o temă de înțelegere a textului și o temă de producere a textului care poate să fie argumentare sau producerea unui text formal – în funcție de temă.

A doua parte a examenului în scris pretinde producerea unui text de analiză literară care, după anumite criterii, poate să fie interpretarea unei opere literare sau a unui fragment dintr-o operă literară sau o analiză comparată – după alegerea candidatului.

Candidatul nu poate să aleagă din temele date la subiectul I, dar la subiectul II are posibilitatea alegerii. La subiectul II se indică tema aleasă. Dacă alege cealaltă temă în locul celui pe care a început să o realizeze, candidatul trebuie să taie textul considerat nevalabil.

Caracteristicile de conținut ale subiectelor în scris

I. Înțelegerea și producerea textului nonliterar

Tema înțelegerii textului nonliterar

Textul temei înțelegerii textului poate fi un text, eventual două (între care există o corelație) de 500-800 de cuvinte. Din punctul de vedere al temei, genului, participanților în comunicare și al planificării textului nu se pun condiții speciale.

Întrebările referitoare la înțelegerea textului, conform caracteristicilor tematiche, structurale, de limbă și celor de comunicare se pot rezuma la următoarele:

- identificare și interpretare: identificarea faptelor, datelor, constatărilor; diferite argumente și poziții din text, poziția autorului; sensul textului și straturile de semnificații;
- raporturi: între caracteristicile gramaticale și stilistice ale textului; între titlu și text; între sensul textului și straturile de semnificații;
- caracteristicile textului din punct de vedere al comunicării, al genului textului și al pragmaticii; rolul referințelor, trimerilor din text; relația dintre text și alte informații (externe);
- structura textului: raporturile logice și de conținut în text; structura textului, modul de redactare a textului, semnificația reflectată prin structură;
- reducerea textului (*de exemplu: plan, sinteză, rezumarea concisă a textului pe baza criteriilor precizate, etc*).

Tema producerii textului nonliterar

Candidatul realizează un text nonliterar din următoarele două posibilități de alegere. Extinderea pretinsă a temei este de ½ - 1 pagină, deci 75–150 de cuvinte.

Tema poate fi următoarea:

- Poziție susținută prin 3-5 argumente din domeniul vieții publice, culturii, modului de viață.
- Realizarea unui text formal într-un gen, într-o temă specificată, eventual cu factori de comunicare dați. Genurile textului pot fi următoarele: scrisoare de intenție; diferite scrisori oficiale (*de ex.: scrisoare de reclamație*), cerere, intervenție, alocuțiune, text cu un caracter polemic, recomandare, apreciere; text pentru pliant.

Tema publicată poate să cuprindă și un text sau un fragment de text pentru stârnirea ideilor. Subiectul informează conform temei concrete despre fracțiunile de puncte care pot fi obținute pentru criteriile de formă, limbă, gen, conținut.

II. Producere de text de analiză literară

Candidatul va alege una din două teme cu subiecte diferite. Extinderea elaborării subiectului ales de către candidat este cel mult de 2-4 pagini (adică de 300-600 de cuvinte). La acest subiect se cere:

- A) Analiza, interpretarea unei opere (sau a unui fragment). Subiectul cuprinde criteriul principal al interpretării.
- B) Compararea după criterii date a două opere (sau fragmente)

La ambele teme, textele ilustrative sunt opere din literatura română (creație lirică, epică sau dramatică, respectiv fragmentele acestora). Atât operele autorilor români din Ungaria, cât și ale românilor de pretutindeni pot fi alese independent de epocă, stil, tematică, gen. Nu se pretinde necondiționat cunoașterea autorului. În cazul unui fragment de operă nu se pretinde cunoașterea amplă a operei.

Elementul esențial în ambele teme este identificarea problemelor prezentate în textele literare și reflecțiile asupra acestora. Ambele teme cuprind problema centrală a interpretării și a comparării, aspectul, aspectele accentuate acesteia (*de ex.: tema prezentată, impresiile situația; comportamentul, caracterizarea personajului (personajelor), raportul dintre personaje; rolul, semnificația motivelor; concepția de viață și valorile diferitelor epoci*).

În limita posibilităților, cel puțin una dintre teme trebuie să se refere la cultura românilor din Ungaria.

Evaluarea subiectelor în scris

Evaluarea subiectelor se face pe baza unui indicator de puncte pentru evaluarea temelor. În indicatorul de puncte se publică în cuvânt-titlu elementele de conținut ale rezolvărilor posibile și abaterile eventuale de la acestea. Evaluarea performanței candidatului nu poate fi influențată nici de părerea personală aparte a evaluatorilor, care se abat de la judecata generală a problemei, a întrebării, a fenomenului tratat în temă, și nici de părerea candidatului, dacă aceasta diferă de cel general.

Profesorul evaluator în fiecare temă corectează greșelile de ortografie și de limbă conform tipurilor de greșeli, publicate în indicatorul de puncte. În evaluarea finală, profesorul evaluator va evalua ortografia și caligrafia întregii lucrări.

Înțelegerea și producerea textului nonliterar

Corectarea și evaluarea înțelegerii textului

Evaluarea subiectului înțelegerii textului se face pe baza unui indicator de puncte. Punctajul maxim care se poate obține la acest subiect este de 40. Indicatorul de puncte prezintă punctajele pentru evaluarea nivelului răspunsurilor, respectiv punctajul fracționat. Profesorul evaluator va trece pe fiecare lucrare punctele fracționate, obținute de către candidat, precum și punctajul final atins.

Corectarea și evaluarea producerii textului nonliterar

Evaluarea subiectului producerii textului se face pe baza unui indicator de puncte. Punctajul maxim care se poate obține la acest subiect este de 10. Indicatorul de puncte prezintă punctajul fracționat pentru evaluarea elementelor de conținut, gen, limbă și formă. Cel care corectează lucrarea va indica prin bifare elementele de conținut și formă acceptate. Profesorul evaluator va trece pe fiecare lucrare punctele fracționate, obținute de către candidat, precum și punctajul final atins.

Punctajul pentru înțelegerea și producerea textului (Subiectul I):

Înțelegerea și producerea textului nonliterar	Înțelegerea textului	40 de puncte
	Producerea textului	10 puncte

II. Corectarea și evaluarea producerii de text de analiză literară

Profesorul evaluator va evalua performanța candidatului după aspectele publicate în descrierea examenului și conform indicatorului de puncte.

În indicatorul de puncte se publică în cuvânt-titlu elementele de conținut ale rezolvărilor posibile. Toate rezolvările care se abat de la acestea și pot fi dovedite că sunt corecte se acceptă, în continuare nu se pretinde, din punct de vedere profesional, folosirea punctuală a limbajului din indicatorul de puncte. Cel care corectează lucrarea va indica prin bifare elementele de conținut acceptate. Element corect poate fi considerat: o observație, consecință, constatare care din aspectul conținutului este valabil și justificat.

Se evaluează doar acele lucrări care s-au realizat despre una din temele precizate. Dacă candidatul a rezolvat mai multe teme, și nu și-a indicat alegerea evident (nu a subliniat care temă a ales sau nu a tăiat rezolvarea nevalabilă), profesorul evaluator va evalua în ordine prima dintre rezolvările din lucrare. Cel care corectează, indică greșelile de structură, stil, limbă și de ortografie, conform tipurilor de greșeli publicate în indicatorul de puncte.

Punctajul constatat de cel care corectează, indică punctele evaluării conținutului, structurii, stilului și a corectitudinii de limbă – ținând cont de criteriile, modurile de indicare ale greșelilor și de punctajul publicat în descrierea examenului și în indicatorul de puncte. Într-un interval de puncte decide măsura de corespundere la criteriile evaluării.

Punctajul pentru producerea de text de analiză literară (Subiectul II):

Producere de text de analiză literară	Calitatea conținutului		25 de puncte
	Calitatea de limbă	Structura textului	5 puncte
		Stil	5 puncte
		Corectitudine de limbă	5 puncte

Aspectele calificării și evaluarea producerii de text de analiză literară

Conținut – conform înțelegerii textului ilustrativ și a temei; posedării cadrului de cunoștință (cunoștințe referitoare din domeniu, orientare generală); corespunderii elementelor de răspuns la aspectele temei și la textul ilustrativ, sensibilității față de o problemă; respectării temei, descifrării esențialului, bogăției de idei, exemplelor relevante; exprimării atitudinilor personale față de problema respectivă.

Structura textului – șirul de idei, logica să corespundă genului indicat; să țină cont de coerență, raporturi, proporționalitate, extindere.

Stil – după registrul de limbă, stil și vocabular.

Corectitudine de limbă – conform normelor limbajului nonliterar

Calificarea ortografiei și caligrafiei

Ortografia – după normele ortografice.

Greșelile ortografice făcute în citate se corectează după indicatorul de puncte, dacă candidatul a avut posibilitatea să verifice textul citat. Greșelile textelor citate pe de rost se corectează, dar nu se socotesc ca greșeli.

Caligrafie – dacă textul este ordonat, citeț, se iau în considerare aspectele cititorului, iar forma este aranjată se poate da de două ori un punct.

Adunarea punctelor la subiectul în scris

Înțelegerea și producerea textului nonliterar	Înțelegerea textului	40 de puncte
	Producere de text	10 puncte
Producere de text de analiză literară	Calitatea conținutului	25 de puncte
	Calitatea limbajului	15 puncte
Ortografie		8 puncte
Caligrafie		2 puncte

Examenul oral

Subiectele examenului oral la limba și literatura română, la nivel mediu vor fi întocmite de instituția examinatoare.

Temele de pe fișa de subiect vor fi prezentate de către candidat singur. Candidatul poate fi întrebat doar atunci dacă absolut nu vorbește despre tema dată sau dacă s-a blocat. (În acest caz pot fi puse întrebări ajutătoare, dacă permite timpul rezervat pentru răspuns.)

Examenul publicat la limba și literatura română conține 20 de subiecte la literatură și 20 de subiecte la limbă. Subiectele de limbă și literatură formează câte-un șir de subiecte separat.

În fiecare an se vor schimba atât la limbă, cât și la literatură cel puțin 6 subiecte.

Fiecărui subiect îi aparține câte-o temă.

Candidatul va putea folosi la examen următoarele materiale auxiliare: antologii de texte, alte surse de cunoștințe, tipărite sau electronice (*de ex.: versiunea tipărită a unei pagini de internet, DEX, hartă de istoria culturii, album de artă plastică*). Materialele auxiliare vor fi asigurate de către instituția examinatoare.

Caracteristicile de conținut și formă ale subiectelor la examenul oral

Subiecte la limba română

Subiectele vor fi redactate de către profesorul de specialitate pe baza temelor expuse la capitolul *Limba română* din Cerințele detaliate de bacalaureat. Subiectele se vor referi la următoarele teme din cerințele dezvoltate: *Limbile în Europa, Istoria limbii române, Limbă și societate, Nivelurile limbii, Textul și tipuri de texte, Comunicare.*

Cunoștințe fundamentale de retorică, Stilistică și istoria stilurilor. Subiectele vor fi compuse în așa fel, încât fiecare temă să fie reprezentată de către cel puțin două subiecte. Profesorul de specialitate va decide asupra indicării altor subiecte, peste numărul celor douăzeci obligatorii.

Subiecte la literatură

Subiectele vor fi redactate de către profesorul de specialitate, având în vedere capitolul *Literatură* din Cerințele detaliate de bacalaureat, respectiv prin îmbinarea temelor din capitolul *Autori și opere*, precum și din capitolul *Niveluri de interpretare și moduri de abordări* în așa fel, încât din fiecare temă a capitolului *Autori și opere* cel puțin un subiect să fie reprezentat între cele 20-25 de subiecte. Fiecare subiect dintre acestea se poate inspira și din capitolul *Niveluri de interpretare și moduri de abordări*, respectiv poate să conțină opere din programa școlară locală.

Subiectul la limba română

În funcție de tematică, respectiv de problema concretă indicată, subiectul poate cuprinde o constatare, un citat, o reflecție dezvoltată, un document tipărit sau electronic (de ex.: *formular, mod de întrebuințare, pagină de ziar, imagine, schemă, hartă, pagină de internet, fragment dintr-un dicționar explicativ*), pe urmă menționarea temei de rezolvat.

Tema precizată în subiect poate fi analiza și interpretarea unui citat, respectiv a unui document alăturat de tema de limbă, un fenomen lingvistic formulat, prezentarea și expunerea unei definiții, definirea argumentelor, expunerea în funcție de genul indicat în subiect etc.

Subiectul la literatură

Subiectul poate conține un document tipărit sau electronic (*de ex.: citat din beletristică, proză, scurt fragment dintr-un eseu, ilustrație, operă de artă plastică, fotografie din film, hartă, ect.*), după care indică tema care trebuie prezentată, aspectele accentuate ale acesteia, respectiv operele concrete corespunzătoare punctelor de vedere indicate. Aspectul accentuat poate fi de ex. orice problemă de gen, tematică, epocă, poetică, estetică, etică. Dacă este necesar și posibil pentru prezentarea subiectului, candidatul alege dintre *Autori sau opere* indicate în subiect.

Evaluarea examenului oral

Punctajul maxim la examenul oral este 50 de puncte. În cadrul acestuia pentru calitatea conținutului răspunsului la literatură se pot da 25 de puncte, pentru calitatea conținutului la limbă 10 puncte, pentru calitatea de limbă la ambele răspunsuri 15 puncte. La evaluarea răspunsului se vor folosi criteriile generale din tabelul de mai jos. Într-un interval de puncte decide măsura de corespundere la criteriile evaluării.

Calitatea conținutului – la literatură se pot da în total 25 de puncte, la limba română în total 10 puncte după următoarele criterii:
- Cunoștințele de limbă, de literatură și de cultură - Cunoștințele referitoare la conținutul subiectului - Cunoașterea și înțelegerea textului - Competența de rezolvare a temei - Bogăția de idei - Opinia proprie - Expunerea temei

Calitatea de limbă – pentru cele două răspunsuri se pot da în total 15 puncte după următoarele criterii:
- Sistematizarea, scoaterea în evidență a esențialului - Ordine logică de idei - Construcția clară, bine articulată a textului și a frazei - Folosirea adecvată a cuvintelor, vocabular corespunzător - Modul clar de prezentare

Adunarea punctelor la subiectul oral

Calitatea conținutului – literatură	25 de puncte
Calitatea conținutului – limba română	10 puncte
Calitatea de limbă	15 puncte

EXAMEN DE NIVEL RIDICAT

Examen în scris		Examen oral	
240 de minute		20 de minute	
Subiectele		Expunerea subiectelor	
Subiecte de înțelegere a textului și de limbă, literatură și de cultură generală	Subiecte de producere de text: analiză literară și reflexie	Expunerea unui subiect de limbă	Expunerea unui subiect literar
40 de puncte	50 de puncte	10 puncte	25 de puncte
Ortografie: 8 puncte Caligrafie: 2 puncte		Calitatea de limbă a expunerii 15 puncte	
100 de puncte		50 de puncte	

Examenul în scris

La examenul în scris candidații vor avea de dezvoltat teme centrale cu mai multe subiecte. Timpul acordat pentru examen poate fi utilizat de candidați după plac precum și ordinea de rezolvare a temelor este de asemenea la liberă alegere. Pentru rezolvarea subiectelor stau la dispoziție 240 de minute.

Caracteristicile de conținut și de formă ale subiectelor la examenul în scris

Examenul în scris se compune din trei subiecte: un subiect de înțelegere a unui text de specialitate, de care se leagă un șir de teme de limbă, literatură și cultură generală și de înțelegere a textului.

Caracteristicile subiectelor de înțelegere a textului și de limbă, literatură și de cultură generală
Subiectele de înțelegere a textului și de limbă, literatură și de cultură generală se leagă de o creație literară sau de un text din domeniul limbii (*eseu, proză eseistică, literatură nonficțională, respectiv un fragment din acestea*).

Subiectele pretind pe de o parte înțelegerea textului, pe de altă parte aplicarea cunoștințelor de limbă și literatură (*identificarea, cunoașterea și folosirea după caz a definițiilor pentru diferite texte, subiectele solicită în continuare revelarea corelațiilor din domeniul istoriei literaturii, a genurilor, a tematicii și a motivelor, respectiv, ele includ întrebări referitoare la caracteristicile gramaticale, retorice, stilistice, textuale și ortografice ale textului*). Subiectul conține întrebări referitoare la înțelegerea textului, la cunoștințele de limbă și de literatură.

Subiecte de producere de text

Subiectele de producere de text se compun din producerea a două texte de către candidați legate de două teme, pe baza criteriilor și genurilor indicate.

Subiectele de producere de text sunt următoarele:

- Interpretarea și aprecierea în dimensiunile cerute a unei opere date, (în continuare analiză literară)

- Elaborarea unei argumentări sau a unei păreri: reflecții în legătură cu o temă literară, culturală, estetică, filozofică și etică, un fenomen dat, sau cu o problemă de actualitate, de ex: reflecție la fenomenele culturale și ale vieții publice ale epocii (în continuare producere de text de reflecție).

Fiecare din teme are la bază un text ilustrativ (de ex: *o operă literară, un fragment literar; un scurt citat, prezentat ca text de referință pentru o analiză pe bază de argumente*).

Extinderea elaborării subiectului de analiză literară este cel mult de 2-4 pagini (adică de 300-800 de cuvinte).

Extinderea elaborării subiectului de producere de text de reflecție este cel mult de 1-3 pagini (adică de 150-450 de cuvinte).

La analiza literară, textele ilustrative sunt opere literare de limba română (creație lirică, epică sau dramatică, respectiv fragmentele acestora). Atât operele autorilor români din Ungaria, cât și ale românilor de pretutindeni pot fi alese independent de epocă, stil, tematică și gen. Nu se pretinde necondiționat cunoașterea autorului. În cazul unui fragment de operă nu se pretinde cunoașterea amplă a operei.

În limita posibilităților, cel puțin una dintre teme trebuie să se refere la cultura românilor din Ungaria.

Evaluarea subiectelor în scris

Evaluarea subiectelor se face pe baza unui indicator de puncte. În indicatorul de puncte se publică în cuvânt-titlu elementele de conținut ale rezolvărilor posibile și abaterile eventuale de la acestea. Evaluarea performanței candidatului nu poate fi influențată nici de părerea personală aparte a evaluatorilor care se abat de la judecata generală a problemei, a întrebării, a fenomenului tratat în temă, și nici de părerea candidatului, dacă aceasta diferă de cel general.

Profesorul evaluator în fiecare temă corectează greșelile de ortografie și de stilistică conform tipurilor de greșeli publicate în indicatorul de puncte. În evaluarea finală, profesorul evaluator va evalua ortografia, corectitudinea limbii și caligrafia întregii lucrări.

Evaluarea subiectelor de înțelegere a textului, de limbă, literatură și de cultură generală

Evaluarea subiectelor de înțelegere a textului și de limbă, literatură și de cultură generală se face pe baza unui indicator de puncte. Punctajul maxim este de 40 de puncte. Indicatorul de puncte prezintă punctajele pentru evaluarea nivelului răspunsurilor, respectiv punctajul fracționat. Profesorul evaluator va trece pe fiecare lucrare punctele fracționate obținute de către candidat, precum și punctajul final atins.

Evaluarea subiectelor de înțelegere a textului, și de limbă, literatură și de cultură generală	40 de puncte
--	--------------

Corectarea și evaluarea producerii de text de analiză literară

Profesorul evaluator va evalua performanța candidatului după aspectele publicate în descrierea examenului și conform indicatorului de puncte.

În indicatorul de puncte se publică în cuvânt-titlu elementele de conținut ale rezolvărilor posibile. Toate rezolvările care se abat de la acestea și pot fi dovedite că sunt corecte, se acceptă. În continuare nu se pretinde din punct de vedere profesional folosirea punctuală a limbajului din

indicatorul de puncte. Cel care corectează lucrarea, va indica prin bifare elementele de conținut acceptate.

Cel care corectează, indică greșelile de structură, stil, limbă și de ortografie.

Într-un interval de puncte decide măsura de corespundere la criteriile evaluării.

Criteriile calificării și evaluării ale producerii de text de analiza literară

Punctajul constatat de cel care corectează, indică punctele evaluării conținutului la analiza literară, respectiv punctajul structurii, stilului și a corectitudinii de limbă – ținând cont de criteriile, modurile de indicare ale greșelilor și de punctajul publicat în descrierea examenului și în indicatorul de puncte.

Conținut – se pot da în total

15 puncte în funcție de înțelegerea textului ilustrativ și a temei; de posedarea cadrului de cunoștințe (cunoștințe referitoare la domeniu, cultură generală); de corespunderea elementelor de răspuns la aspectele temei și la textul ilustrativ (sensibilitatea față de o problemă, scoaterea în evidență a esențialului, rămâne la subiect, bogăția de idei, exemplele relevante, exprimarea opiniei)

Structura textului – se pot da în total 5 puncte șirul de idei, logica să corespundă genului indicat; să țină cont de coerență, de raporturi, de proporționalitate, de extindere.

Stilul textului – se pot da în total 5 puncte după registrul de limbă, stil și vocabular.

Corectitudine de limbă – se pot da în total 5 puncte conform normelor limbajului nonliterar

Criteriile calificării și evaluării ale producerii de text de reflecție

Punctajul constatat de cel care corectează, indică punctele evaluării conținutului la textul de reflecție, respectiv punctajul structurii, stilului și a corectitudinii de limbă după următoarele criterii:

Cunoștințe referitoare din domeniu, orientare generală
Sensibilitate față de o problemă, bogăția de idei
Șirul de idei, structura textului
Calitatea limbajului

Punctajul și aspectele evaluării a celor două subiecte:

Analiza literară 30 de puncte	Conținut	15 puncte
	Structura textului	5 puncte
	Stilul	5 puncte
	Corectitudine de limbă	5 puncte
Text de reflexie 20 de puncte	Conținut	5 puncte
	Sensibilitate față de o problemă	5 puncte
	Șirul de idei	5 puncte
	Calitatea limbajului	5 puncte

Calificarea ortografiei și caligrafiei

Conținut – se pot da în total

- pentru analiza literară 15 puncte,
- pentru textul de reflecție 5 puncte.

În funcție de înțelegerea textului ilustrativ și a temei; de posedarea cadrului de cunoștințe (cunoștințe referitoare la domeniu, cultură generală); de corespunderea elementelor de răspuns la aspectele temei și la textul ilustrativ (sensibilitatea față de o problemă, scoaterea în evidență a esențialului, rămâne la subiect, bogăția de idei, exemplele relevante, exprimarea opiniei)

Structura textului – se pot da în total 5 puncte șirul de idei, logica să corespundă genului indicat; să țină cont de coerență, de raporturi, de proporționalitate, de extindere.

Stilul textului – se pot da în total 5 puncte după registrul de limbă, stil și vocabular.

Corectitudine de limbă – se pot da în total 5 puncte conform normelor limbajului nonliterar.

Ortografia – după normele ortografice: greșeli grave, ușoare și punctuație.

Caligrafie – după următoarele criterii: textul este ordonat, citeț, se iau în considerare aspectele cititorului, forma este aranjată.

Adunarea punctelor la subiectul în scris

Subiectul de înțelegere a textului, de limbă, literatură și de cultură generală	40 de puncte
Producerea textului de analiză literară	30 de puncte
Producerea textului de reflecție	20 de puncte
Ortografie	8 puncte
Caligrafie	2 puncte

Examenul oral

Subiectele examenului oral la limba și literatura română la nivel ridicat vor fi întocmite de o comisie centrală.

Temele de pe fișa de subiect vor fi prezentate de către candidat în mod independent. Candidatul poate fi întrebat doar atunci dacă absolut nu vorbește despre tema dată sau dacă s-a blocat. (În acest caz pot fi puse întrebări ajutătoare, dacă permite timpul rezervat pentru răspuns.)

La examenul oral, candidatul va prezenta rezolvarea și expunerea temelor atât la subiectul de literatură, cât și la limbă.

Examenul publicat la limba și literatura română conține 20 de subiecte la literatură și 20 de subiecte la limbă. Subiectele de limbă și literatură formează separat câte-un șir de subiecte.

În fiecare an se vor schimba atât la limbă cât și la literatură cel puțin 6 subiecte.

Candidatul va putea folosi la examen următoarele materiale auxiliare: antologii de texte, alte surse de cunoștințe, tipărite sau electronice (*de ex.: versiunea tipărită a unei pagini web, DEX, hartă de istoria culturii, album de artă plastică*). Materialele auxiliare vor fi asigurate de către instituția examinatoare.

Caracteristicile de conținut și formă ale subiectelor la examenul oral

La examenul oral candidatul va prezenta un subiect de literatură și unul de limbă. Din fiecare arie tematică se vor da câte două subiecte, iar candidatul va alege unul dintre ele. Ponderea ariilor tematice, respectiv a subiectelor vor fi stabilite de o comisie, în anul examenului. Ariile tematice, precum și subiectele de examen se vor putea schimba anual. Vor fi cel puțin 20 de arii tematice de limbă, respectiv de literatură, anunțate dinainte.

Subiecte de limba română

Subiectele vor cuprinde cel puțin un subiect din fiecare din capitolele de *Limba română* din cerințele detaliate de bacalaureat.

Subiecte de literatură

Pe fiecare fișă de subiect de examen se vor găsi câte două teme din aceeași arie tematică. Candidatul va putea alege.

Grupul de redactare a subiectelor de examen va identifica și va publica cel puțin 20 de arii tematice, pe baza cerințelor detaliate de bacalaureat, folosind îmbinarea posibilă a temelor din capitolul *Autori, opere*, precum și din capitolul *Niveluri de interpretare, abordări*.

Tema de limba română cuprinde o constatare, un citat, o idee sugestivă, un document imprimat sau electronic, (de ex.: formular, îndrumător de folosire, pagină de ziar, imagine, schemă, hartă, pagină internet, fragment, de dicționarul explicativ în limba maternă), și prezintă problema de rezolvat.

Tema precizată în subiectul extras poate fi analiza citatului sau a textului ilustrativ, după criterii date, rezolvarea unor probleme legate de limbă, prezentarea unor reguli, explicarea unor noțiuni, a unor argumente, o prezentare a genului precizat în subiect, etc.

La literatură fiecare arie tematică cuprinde cel puțin două subiecte. Subiectul cuprinde/ poate cuprinde o reflecție de dezvoltat sau un document electronic (de ex. *un citat din literatura beletristică, proză eseistică, un scurt fragment dintr-un eseu, o ilustrație, o creație de artă plastică, o scenă dintr-o piesă de teatru, dintr-un film, o schemă, o hartă etc.*), pe urmă se indică tema de dezvoltat, criteriul de prezentare a acesteia, respectiv un autor și o operă, pe baza criteriilor evidențiate. La expunerea subiectului candidatul prezintă bibliografia folosită de el comisiei de examen.

Un criteriu important poate fi oricare problemă de poetică, istorie literară, gen, de istoria stilurilor, de estetică, de etică, sau o problemă de viață de actualitate, motiv, o caracteristică a operei, a activității autorului.

Evaluarea examenului oral

Punctajul maxim la examenul oral este 50 de puncte. În cadrul acestuia pentru calitatea conținutului răspunsului, la literatură se pot da 25 de puncte, pentru calitatea conținutului la limbă, 10 puncte, pentru calitatea de limbă, la ambele răspunsuri 15 puncte.

La evaluarea răspunsului se vor folosi criteriile generale din tabelul de mai jos. Într-un interval de puncte decide măsura de corespundere la criteriile evaluării.

Calitatea conținutului – la literatură se pot da în total 25 de puncte, la limba română în total 10 puncte după următoarele criterii:

- Cunoștințele de limbă, de literatură și de cultură
- Cunoștințele referitoare la conținutul subiectului

- Cunoașterea și înțelegerea textului
- Competența de rezolvare a temei
- Bogăția de idei
- Opinia proprie
- Expunerea temei

Calitatea de limbă – pentru cele două răspunsuri se pot da în total 15 după următoarele criterii:

- Sistematizarea, scoaterea în evidență a esențialului
- Ordinea logică de idei
- Construcția clară, bine articulată a textului și a frazei
- Folosirea adecvată a cuvintelor, vocabular corespunzător
- Modul clar de prezentare

Adunarea punctelor la subiectul oral

Calitatea conținutului – literatură	25 de puncte
Calitatea conținutului – limba română	10 puncte
Calitatea de limbă	15 puncte

”

34. Az R. Mellékletének SZERB NYELV ÉS IRODALOM fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„SZERB NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

Kommunikatív és nyelvtani kompetenciák birtoklása, illetve a szerb nyelvi rendszer törvényszerűségeinek biztos használata szóban és írásban.

A szerb irodalom áttekintése világirodalmi kontextusban, az irodalmi mű és általában az irodalom értelmezése, irodalmi műveltség és kultúra elsajátítása.

1. Szövegértés

- Információk megértése, feldolgozása és értékelése.
- Az információk szelektálása a téma és a szövegolvasás céljának függvényében, az információk tudatos és kritikus használata.
- Személyes álláspont információk útján szerzett ismeretekről és véleményekről.
- Tájékozottság nyomtatott és elektronikus információforrásokban (szótárak, antológiák, kézikönyvek, lexikonok, CD-ROM, internet).

2. Irodalmi és egyéb szövegek értelmezése

- Különböző szövegértelmezési eljárások műfajnak, adott szempontnak megfelelő alkalmazása: lírai, epikai, drámai szöveg, vers és próza, publicisztikai és ismeretterjesztő szövegek.
- Az irodalom társadalmi jelenségek tükörképeként való megértése és bemutatása, annak tudatosulása, hogy az irodalom az életnek, az emberek történelem útján szerzett tapasztalatainak és gondolatainak művészi megjelenítése.
- A szépirodalmi, tudományos, publicisztikai, ismeretterjesztő és egyéb szövegek gondolatfűzésének, kifejezésmódjának, műfajának, szerkezetének, nyelvének és stílusának értelmezése.
- Írott közlésekben a cél és a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzők véleményének, álláspontjának felismerése, a mondanivaló magvasságának, koherenciájának megítélése.

- Olvasott és hallott szövegekre való tárgyyszerű reagálás a szöveg fajtájának és céljának függvényében, személyes érintettség megfogalmazása.

3. Írásbeli szövegalkotás

- Informatív, érvelő és más esszé típusú szövegek alkotása irodalmi és egyéb témákban (pl. a magyarországi szerbek kulturális öröksége, emberi kapcsolatok, a civilizáció ellentmondásai, erkölcsi kérdések, napjaink problémátípusai, tömegkommunikáció).
- Fontos kérdések, problémák, aktuális témák írásbeli megvitatása érveléssel, önálló vélemény kifejtése.
- Műalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény megfogalmazása (pl. építészet, képzőművészet, zene, prózai és verses irodalmi mű, film, színházi élmény).
- Különböző műfajú szövegalkotások technikájának ismerete, a műfajnak megfelelő stílus használata (vita, beszámoló, hivatalos levél, kérvény, pályázat, önéletrajz).

- Világos, precíz, tömör, a lényegyet kiemelő írásbeli szövegek alkotása, a szerb köznyelvi és helyesírási norma következetes alkalmazása, tiszta, jól olvasható külalak.

4. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- Kulturált kapcsolat a beszédpartnerrel. A megfelelő stílus megválasztása. A mondat fonetikai megfelelő használata; szó- és mondathangsúly, mondatlejtés, szünetek, ritmus, hangszín és hangerő, világos és meggyőző beszéd.

- Az értelmes, értelmező szövegmondás képessége.

- Autentikus és fontos információk közlése a téma és szituáció függvényében: bizonyítás, kommentár, érvelés, részvétel vitában.

- A szerb köznyelvi norma következetes használata: kifogástalan artikuláció, hangsúly és mondatlejtés.

5. Fogalomhasználat

- Nyelvi és irodalmi fogalmak, kategóriák ismerete, azok alkalmazása szóban és írásban.

- Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése, bizonyítása példákkal.

Csak emelt szinten

Fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusban is.

Megjegyzés: A középszintű követelmények kötelezőek az emelt szinten, a többletet az emelt szintű követelmények oszlopa tartalmazza.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1. Kommunikáció	A kommunikáció típusai, jellemzői: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció. A kommunikációs folyamat tényezői és funkciói. A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei. Az emberi kommunikáció nem nyelvi formái (pl. gesztusok, mimika, térköszabályozás, tekintet, külső megjelenés, csend). A közvetlen emberi kommunikáció néhány sajátosságai. A mindennapi - nyilvános és magánéleti - élethelyzetek néhány tipikus kommunikációs konfliktusa és lehetséges feloldásuk.	A kommunikációs funkciók fogalma és szerepe. A közvetlen személyközi kommunikáció, az írott és elektronikus tömegkommunikáció különbségeinek felismerése és összehasonlítása.
2. Szövegértés	A szövegértés képességének bizonyítása különböző műfajú szövegek bemutatásával és összehasonlításával	A szerzett ismeretek alkalmazása és önálló felhasználása az olvasott szövegekre való reagálással.

	(ismeretterjesztő, publicisztikai, irodalmi szöveg). A különböző műfajú szövegek gondolatsorának és a kifejezőeszközök funkciójának megértése, a nyelvi szerkezet a műfaji és stíluseszközöknek a szöveg tartalmával összefüggő vizsgálata.	
3. Szövegalkotás		
3.1. Szóbeli nyelvhasználat	Különböző kommunikációs szituációkban való részvétel képessége. Részvétel vitában érveléssel. Világos, logikus és érvelő hozzászólás különböző témákhoz, aktuális témák megvitatása. Kulturált beszédkapcsolat a partnerrel. A nyelvhelyesség következetes alkalmazása a beszédben, helyes hangsúlyozás. Állandósult szókapcsolatok és nyelvi fordulatok használata a beszédben. A sajtó követése, az olvasott szövegek tartalmának elemző bemutatása. Irodalmi mű, film elemző bemutatása.	Logikus érvelést magában foglaló részvétel vitában, személyes álláspont kifejtése különböző témákról. A hangsúlyeltolódással járó jelentés változásának megfigyelése. A hangsúly jelentéstani funkciója. A sajtó követése és az olvasott szövegek kommentálása. Az irodalmi mű személyes, kritikus interpretálása, személyes álláspont kifejtése. Egyéni olvasat megfogalmazása.
3.2. A retorika alapjai	Szónoklat, beszéd és szerepük különböző célhelyzetekben. Nyilvános beszéd, a beszélő és a hallgatók közötti kontaktus, a meggyőző beszéd kritériumai. Jellegzetes, konkrét és pontos adatok közlése. A beszéd témájának érdekes, tetszetős és erőteljes kifejtése. Pl. kisebb monológ, ballagási beszéd, beszéd iskolai ünnepségen, pl. Szt. Száva ünnepén, kiállítás megnyitása.	A retorika mint etikai érték, mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben. A beszéd tárgyát képező téma részleteinek logikus kötése és élethű előadása. Stíluseszközök, költői képek használata beszédben: pl. hasonlat, metafora, allegória, ellentét.

	<p>Ismert szónoklatok és beszédek. Pl. Ivo Andric beszéde a Nobel-díj átvétele alkalmából. Ünnepi beszéd elmondásának képessége memoriterek elmondásával és idézetek alkalmazásával.</p>	<p>Beszéd Vuk Karadzic tabáni emlékművénél, a koszovói hősök emlékműve előtt. Emlékbeszéd ismert író, költő, tudós életéről, illetve történelmi esemény kerek évfordulója alkalmából.</p>
3.3. Írásbeli nyelvhasználat	<p>Különböző műfajú írásbeli fogalmazások készítése (elbeszélő, leíró, értekező), a megfelelő funkcionális stílusok használata. Összetettebb jelenségek, emberi cselekedetek, érzések leírása. Az írásbeli fogalmazás szerkezetének ismerete. Könyv, film írásbeli bemutatása. A szűkebb és tágabb társadalmi közösség eseményeinek leírása. Különböző témák érvelő bemutatása. Hivatalos levél, meghívó, kérvény, önéletrajz, pályázat, jegyzőkönyv írása. A nyelvtani és helyesírási ismeretek következetes használata.</p>	<p>Irodalmi alkotások és más művek bemutatásának képessége, magyarázat, összefoglalás, ajánlás esszé és más műfajú szövegek írása. (Pl. kulturális örökség a nemzeti kisebbségek életéből, a civilizáció kérdései, emberi kapcsolatok, erkölcsi kérdések és más témák). Személyes álláspont kifejtése, érvelés, cáfolat. Hivatalos műfajú szövegek írása megfelelő stílusban és formában. Önálló alkotás: cikk, riport írása.</p>
4. Nyelv és társadalom		
4.1. A nyelv rétegződése	<p>A társadalmi és területi nyelvváltozatok és a norma. A köznyelv jellemzői, használati területe; A különböző rétegnyelvek, azok használati köre, szókincse, jellemzői; Az irodalmi szerb nyelv két dialektusának ismerete. Az információs társadalom hatása</p>	<p>A nyelvi tagolódás, a leggyakoribb szerb nyelvjárások területi megjelenése, a regionális köznyelv jellemezői. Vuk Stefanović Karadžić: Rječnik;</p>
4.2. Általános nyelvészet	<p>A nyelv mint társadalmi és pszichológiai jelenség. A nyelv alapvető jegyei. A nyelv mint jelrendszer, annak szerkezete, az emberek közötti</p>	<p>A helytelen nyelvi alakok és hungarizmusok kiküszöbölése. A nyelv diszlokációs jellemzői - téren és időn kívüliség.</p>

	kapcsolattartás egyik eszköze;	
	A nyelv produktivitása. Az életmód és a nyelv változása közti kapcsolat. A szókincs gyarapodása és változása. Általános tájékozottság a témában (az ismeretek bizonyítása példákkal).	A nyelv állandó változása. A nyelv, az írás és az irodalom fejlődése közötti összefüggés.
4.3. A nyelv és a beszéd	A nyelv eredete, a nyelv és a beszéd fejlődése. A beszéd, mint üzenet. Verbális jelek. Társadalmi kommunikáció kifejezés és közlés formájában. A nyelv és valóság.	A nyelv materializációja - érzékszervi hozzáférhetősége. A kommunikációs csatorna. A nyelv funkciója - közlés, kifejezés.
4.4. A nyelv és az írás	A nyelv funkciói: kommunikációs, kulturális. A beszéd mint akcióban levő nyelv. Az írás keletkezése és fejlődése. A beszéd és az írás; a civilizáció alappillérei. Az írás történelmi fejlődése. Általános tájékozottság bizonyítása a témáról.	A nyelv és a gondolkodás A költői nyelv esztétikai értéke, esztétikai funkciója. Az írás és a civilizáció. A szerb írásbeliség fejlődése. Cirill és Metód munkássága. A témában való tájékozottság bizonyítása.
4.5. A világ nyelvei	Nyelvcsaládok és nyelvcsoportok Az indoeurópai nyelvcsalád és a finnugor nyelvek alapvető különbségei a szerb és a magyar nyelv összevetésével Szláv nyelvcsoportok (keleti szláv, nyugati szláv és délszláv nyelvek)	Ősnyelv - nyelvcsaládok, rokon nyelvek jellemző jegyei. Agglutináló és flektáló nyelvek.
4.6. A szerb nyelv	A szerb nyelv helye a szláv nyelvek sorában. A szerb nyelv fejlődésének jelentős állomásai. Köznyelv, nyelvjárások.	
	Irodalmi nyelv. A nyelvújítás története. Vuk Karadzic, a szerb nyelv	A dialektus fogalma, példák bemutatása. A magyarországi szerb nyelvjárások

	<p>megújítója, szerepe a szerb nyelv fejlődésében. A szerb népnyelv irodalmi rangra emelése. A szerb helyesírás alapelve. Az irodalmi nyelv standardizációjának kezdete.</p> <p>A szerb nyelv az anyanemzeten kívül, a Magyarországon beszélt szerb nyelv jellemző jegyei példák bemutatásával. A szerb nyelv történetének fő szakaszai. Egy nyelvtörténeti korszak jellemzése. A szerb írásbeliség kezdetei, Cirill és Metód munkássága.</p>	<p>példák alapján. Az ószláv nyelv és az első ábécék. A legfontosabb glagolita és cirill nyelvemlékek (Baščanska ploča, Samuilov natpis, Miroszlavljevo jevanđelje).</p> <p>A szerb nyelv változása a migrációk során. Orosz hatások a szerb irodalmi nyelvben. A fonetikus helyesírás és a magyar szóelemző helyesírás megkülönböztetése.</p>
5. Nyelvtan		
5.1. Hangtan	<p>A hangok keletkezése, hangképzés A hangképzés szervei A hangok felosztása Hangváltozások A szó és a szótag A szótagképző <u>r</u> hang A hangváltozások helyes használata szóban és írásban.</p> <p>Az idegen nevek cirill és latin betűs átírása.</p>	<p>A hang mint artikulációs hangzás. Artikulációs és auditív fonetika. Diftongusok a beszédben. A nazálisok fogalma</p> <p>A c, c, d, dz és h hangok képzése a szerb és a magyar nyelvben. A különbség érzékelése és érzékeltetése a beszédben. A fonetikus és a szóelemző helyesírási alapelvek. A transzkripció fogalma és helyes alkalmazása.</p>
5.2. Alaktan		
Szófajok és ragozásuk, ragozható szavak	<p>A ragozható és ragozhatatlan szavak megkülönböztetése és helyes használata. Nyelv: a nyelvtani nem, szám és eset. A névszók ragozása. A deklináció fogalma. A főnevek deklinációja és helyesírása. A melléknevek felosztása, ragozása és fokozása.</p>	<p>A duális fogalma és rendhagyó esetekben való fennmaradása. Biztos felismerés és helyes alkalmazás. Singularia tantum és plurália tantum. A határozott és határozatlan melléknevek használatának ismerete. Rendhagyó esetek a fokozásban.</p>

	<p>A fokozás helyesírási vonatkozásainak ismerete.</p> <p>A számnevek fajtái és helyesírásuk.</p> <p>A névmások fajtái, ragozásuk és helyes használatuk.</p> <p>A nyelvi kategóriák ismerete, helyes alkalmazása és szótani elemzés.</p> <p>Az igék felosztása, az igeszemlélet helyes használata.</p> <p>Igeidők, igemódok, igeragozás.</p> <p>Egyszerű és összetett igealakok, gyakoriságuk a köznyelvben (modális alakok).</p>	<p>Gyűjtőszámnevek és számnévi főnevek.</p> <p>A visszaható névmás funkciója és helyes alkalmazása.</p> <p>Főnévi, melléknévi és határozói igenevek helyes használata szóban és írásban.</p> <p>Az imperatívusz fogalmának ismerete, alkalmazása. A kérés, felszólítás, óhaj megkülönböztetése.</p>
Ragozhatatlan szavak és nyelvi funkciójuk	<p>A határozószók fajtái és jelentésük.</p> <p>Az előljárószók nyelvi szerepe és vonzataik.</p> <p>Kötőszók, módosítószók, partikulák és szerepük a mondatban.</p>	<p>Az előljárószó és a vonzat viszonya.</p>
A szavak morfológiai szerkezete	<p>Alapszó, szótő, végződés.</p> <p>Összetett szavak.</p> <p>Képzett szavak.</p> <p>Prefixum, sufixum, infixum.</p> <p>Idegen szavak, jövevényszavak, szófordítások.</p> <p>Felismerés és alkalmazás.</p>	<p>A szóképzés készségfokú ismerete.</p> <p>Szavak alkotása rövidítéssel.</p> <p>Akronímák</p> <p>A leggyakoribb alakok ismerete pl. fax. telex, OUN, UNICEF, SRJ</p>
5.3. Szintaktikai egységek	<p>A szintagmák funkciójuk szerint; tárgyi, határozói, jelzői - szövegek alapján.</p> <p>Mondatrészek: a fő mondatrész és bővítményei.</p> <p>Az állítmány fajtái.</p> <p>Az alany fajtái.</p> <p>A tárgy fajtái.</p> <p>Jelzők, határozók.</p> <p>A szófajok és a mondatrészek. A szófajok mondatbeli szerepe.</p> <p>A tájékozottság bizonyítása szövegek vizsgálata alapján.</p>	<p>A szintagmák szófaji jellegük szerint: főnévi, igei, melléknévi. Felismerés és megkülönböztetés.</p> <p>A személytelenség fogalmának ismerete és használata.</p> <p>Értelmező jelző a mindennapi beszédben és irodalmi szövegekben.</p> <p>A szintagmán belüli függőség példák alapján.</p>
5.4. A mondat	<p>A mondat szerkezete szerint.</p> <p>Az összetett mondat interpunkciójának helyes</p>	<p>Alárendelő és mellérendelő mondatok és helyesírási vonatkozásaik.</p>

	használata.	
	A mondatok tartalmuk szerinti ismerete. Kijelentő (az állító és tagadó mondat helyes használata). Kérdő mondat. A felszólító és felkiáltó mondat megkülönböztetése. A helyes szórend a mondatban. Önálló mondatelemzés.	Inverzió az összetett mondat esetében.
6. Jelentés		
6.1. Lexikológia	Szavak és lexémák. Frazeológiák és szerepük a beszédben. Idiómák; frazeológiai és szociolingvisztikai jelentésük. Lexikográfia, szótárak, lexikonok A szótár és lexikon közötti különbség. Egynyelvű és kétnyelvű szótárak használata. Jelentésismeretek. A szavak és mondatok jelentése. Lexikai és nyelvtani jelentés. A nyelvi jelek csoportjai a hangalak és a jelentés viszonya alapján. Denotatív és konnotatív jelentés. Állandósult szókapcsolatok felismerése, megkülönböztetése és alkalmazása szóban és írásban. Deminutívok, augmentatívok mint a stílusgazdagság jegyei.	Aktív és passzív szókinccs. A költői nyelv gazdagsága Hangutánzás, Nyelvi terminológia. A szótárak fajtái: nyelvi és tematikus. A szótár alapvető jegyeinek ismerete és biztos használata. A hangulatfestő és hangutánzó szavak szerepe a nyelvben. Az eufemizmusok szerepe a kommunikációban. Tájékozottság és alkalmazás. Pejoratív jelentésű szavak. A szóhasználati jelentés alapjai - az alapjelentés, mellékjelentés, alkalmi jelentés közti viszony.
6.2. Stílus és jelentés	Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. A stílusesszók szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben.	A jelentés fogalmi megközelítései: szóelemek (grammatikai jelentés), lexémák (szótári szavak), szó szerkezetek (grammatikai viszonyok) jelentése. A szójelentés változásai. Az eufemizmus, anakronizmus,

	Stílusrétegek, stílusváltozatok.	állandó jelző, archaizálás stb. felismerése, értelmezése. A stílusrétegeket elkülönítő tényezők.
6.3. Beszédhelyzetek	A mondat a közlés szerepében, annak szórendi megvalósulása: állítás, kijelentés, információ, utasítás, ígéret, fenyegetés - különböző szituációkban. Expresszív helyzetek. Bocsánatkérés, köszönetnyilvánítás a kommunikációban.	A gesztusok üzenethordozó szerepe a kommunikációban.
7. A szöveg	A szöveg szerkezete, a szöveg és a mondat viszonya. A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra és a szöveg előadására. Szövegtípusok kommunikatív, szerkezeti, nyelvi jellemzői. A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok (pl. kérvény, önéletrajz, hivatalos levél). A monologikus és a dialogikus szövegtípusok (pl. előadás, vita). Az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és új közlésmódjai (e-mail, internet).	A szövegrészek logikai és tartalmi összefüggése. Kohézió a szövegben. Médiaközlések elemzése (pl. hír, riport, tudósítás, interjú).
8. Tömegtájékoztatási eszközök	A klasszikus tömegtájékoztatási eszközök és a legújabb változatok nyelvi sajátosságainak ismerete. Rádió, televízió, internet, e-mail	Publicisztikai szövegfajták elemzése: hír, közlemény, interjú, kommentár, tudósítás. Tömörség és egyértelműség mint a megfogalmazás alapvető jegyei.
	A média szerepe a nyelv fejlődésében, és hatása a kommunikációra és a nyelvi tisztaságra.	A szövegfajták pontos ismerete, megkülönböztetése és rövid terjedelmű szöveg önálló alkotása a felsorolt műfajok közül.
9. A nyelvhez való személyes viszonyulás	A tájékozottság bizonyítása A beszélő és a nyelv kapcsolata, a nyelven belüli pozitív és	A nyelvi normán alapuló köznyelv és állandó változása. A köznyelvtől eltérő változatok;

	negatív jelenségekre utaló reagálás. A szóbeli és írásbeli nyelvhasználat reális megítélése (tartalom-stílus, kompozíció, kifejezőerő, stílusbeli és helyesírási hibák). A nyelvi norma mint a nyelv erőssége, a mindenkori nyelvhelyességre való törekvés.	dialektusok, zsargon, szleng. A költői nyelv autonómiájának magyarázata. A korszerű nyelvi kultúra - kommunikatív képesség, sokoldalú nyelvi műveltség.
--	---	---

FOGALOMISMERET

Ismeretkörök

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűvel jelezzük.

A nyelv és a beszéd

A kommunikáció három csatornája: szó, intonáció, nyelvi jelek

A nyelv mint rendszer

A nyelv kifejező ereje

Denotatív és konnotatív jelentés

A kommunikáció műfajai: vita, beszámoló, hozzászólás, érvelés

Beszédkultúra

Idiómák

Vonzatok

Kongruencia

A nyelv esztétikai funkciója

Kétnyelvűség, többnyelvűség

Nyelvrokonság

Fonetikus és szóelemző helyesírás

Fonetika és fonológia

Magánhangzó, mássalhangzó

Hangutánzás, hangfestés alliteráció, *asszonánc*

Hangsúly

Szó-mondat-szöveg

Írás

Irodalmi nyelv

Kiejtésváltozat

Dialektikus

Stílus

Interpunkció

Alaktan

Morfológiai stilisztika

Ragozás és ragozhatatlanság

Egyszerű szavak, összetett és képzett szavak; szótő

Toldalék, prefixum, sufixum, infixum

Eset, nem, szám

Lexéma
 Deklináció
 Igeragozás
 Fokozás
 Jelentéstan
 Szinonimák, homonimák, antonimák
 Igeszemplélet
 Igeidő
 Igemód
 Aktívum, passzívum
Szintaxis
Személytelenség
 Egyszerű mondat
Körmondat
 Szöveg, szövegfajták, szövegtan
 elbeszélés, vita, esszé, magyarázat, pályázat, ajánlás *referátum*, életrajz
 Szókincs
 Média: hír, *kommentár*, interjú, riport, kritika, beszámoló
Retorika
Szónoklat, beszéd. Bizonyítás, érvelés, cáfolat.
Programnyelv
 Nyelvi kultúra

SZERB IRODALOM

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1. Szerzők és művek		
Életművek a szerb irodalomból	J. Jovanovic Zmaj, Jakov Ignjatovic, Ivo Andric Branko Radicevic, Milan Rakic, Desanka Maksimovic Az író/költő életének jelentős adatai, azok összefüggései az életművel (pl. témák, életszituációk, jellemző motívumok). Irodalmi művek ismerete és bemutatása, elhelyezésük a szerző életművében és az irodalomtörténeti korszakban. Olvasat, különböző értelmezések magyarázata. Memoriterek. Teljes versek, illetve részletek, idézetek használata szóban és írásban.	A szerző élete és műve közötti kapcsolatok, meghatározó tényezők, regionális kötődés. Az életművet meghatározó irányzatok és tendenciák. Irodalmi kapcsolatok, párhuzam a világirodalommal és a magyar irodalommal. Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. A kötetek, ciklusok komponálását meghatározó eljárások, elvek. A szerző és életművének utóélete, jelentősége és helye a szerb irodalomban. Az újabb és kortárs irodalomra tett hatás, az egész szerb

		kultúrához való hozzájárulás.
Portrék	<p>Milos Crnjanski Dositej Obradovic, Jovan Sterija Popovic, Vojislav Ilic, Laza Lazarevic, Jovan Ducic. Egy-egy vers és egy prózai mű a kortárs irodalomból.</p> <p>A mű megszületésének körülményei; a keletkezés jellemző tényei; forrásvidék, motiváció, történelmi háttér.</p> <p>Nyelvi, műfaji és stílussajátosságok.</p> <p>A választott mű elemző bemutatása.</p> <p>Memoriterek: versek, idézetek, aforizmák.</p>	<p>Az irodalmi mű helyének meghatározása az adott korszak irányzatainak kontextusában.</p> <p>Etikai, filozófiai kérdések, esztétikai érték.</p> <p>A mű fogadtatása keletkezésének idején, későbbi hatása, helye az európai irodalomban, hatása a szerb irodalmi hagyományban.</p> <p>Jellegzetes műfajok, műnemek, stílusjegyek és nyelvi megkomponálás a kor irodalmi irányzatainak összefüggésében.</p>
Szerzők és néhány jelentős műük Látásmódok	<p>Dura Jaksic, Petar Petrovic Njegos, Dobrica Ćosić, Danilo Kis</p> <p>A legfontosabb művek elmélyültebb ismerete.</p> <p>A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egyikét mű lényegre törő értelmezésével. Tájékozottság a művek szerkezeti felépítésében, tartalmában, az esztétikai értékek felismerése, többszempontú műelemzés.</p> <p>Különböző műnemek és műfajok ismerete, a nyelvi kifejezés, stílushasználat értelmezése.</p> <p>Memoriterek: három költő teljes verse, részletek, idézetek, aforizmák</p>	<p>Aleksa Santic, Petar Kocic</p> <p>A választott szerző művének értelmezése a korszak szellemi irányzataival való összefüggésben is.</p> <p>Világirodalmi összefüggések felismerése.</p> <p>3-4 lírai és 1-2 epikai/prózai mű komplex elemzése.</p> <p>Nyelv és stílus a tartalom és lokáció kontextusában.</p> <p>Műnemek és műfajok világirodalmi összevetésben is.</p> <p>A művek tartalmának, fő gondolatainak etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozásai. A művek fogadtatása, hatása, utóélete.</p>
A 20. század és a kortárs szerb irodalom alkotóinak művei	<p>Vasko Popa, Stevan Raickovic, Milorad Pavic. Vladislav Petković Dis, Aleksandar Tišma, Stojan Vujičić, Predrag Stepanović, Petar Milosević</p> <p>Tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban (pl. antológiák, irodalmi</p>	<p>Branko Miljkovic, Borislav Pekic. Svetlana Velmar-Janković, David Albahari, Milutin Bojić, Momčilo Nastasijević</p>

	<p>ismeretterjesztés, könyvhét).</p> <p>A szerb irodalom legújabb áramlatai egy szabadon választott mű alapján.</p> <p>A magyarországi szerb írók, költők munkássága.</p> <p>A felsorolt szerzők egy-egy művének ismerete és értékelő elemzése.</p> <p>Jellemző témák, motívumok, nyelvi kifejezőmód, stíluseszközök.</p>	<p>Legalább 1 mű többszemponútú elemzése.</p> <p>A téma, a motívumok és a stílus közötti kapcsolat felismerése.</p> <p>Kortárs szerzők és műveik az európai és a magyar irodalommal való összevetés alapján.</p> <p>A klasszikus és kortárs szerb irodalom kapcsolódási pontjai. Irodalmi intézmények, folyóiratok, irodalmi lapok.</p>
Népköltészet	<p>A szerb népköltészet felosztása.</p> <p>Néhány lírai vers (népdal) motívumok alapján.</p> <p>Lírai-epikus versek: Hasanaginica, Smrt Omera i Merime.</p> <p>Hősi énekek, ciklusok szerint.</p> <p>Prózai művek. A legjellemzőbb témák, motívumok, mondanivalók.</p> <p>2-3 lírai vers ismerete és 1-1 hősi ének elemző bemutatása a koszovói és a Kraljevic Markórol szóló ciklusból.</p> <p>A versek történelmi háttere. A rigómezei tragédia a hősi énekekben.</p> <p>Népi énekesek, gyűjtők. Vuk Karadzic gyűjtőmunkája.</p> <p>A népköltészet nyelvezete és stílusa.</p> <p>Verselés: népi tizes és a szláv antitézis.</p> <p>Memoriter: 1-2 népdal, részletek, idézetek, aforizmák a hősi énekekből.</p> <p>Közmondások</p>	<p>A népköltészet hatása a műköltészetre.</p> <p>A szerb népköltészet európai visszhangja és jelentősége, hatása a magyar költőkre. Pl. Vörösmarty Mihály: Földi menny, Petőfi S.: Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe</p>
Világirodalom	<p>Az európai kultúra alapvető hagyományainak ismerete: az antikvitás és a Biblia.</p> <p>Műfajok, témák, motívumok,</p>	<p>Humanizmus és reneszánsz Dubrovnikban. Összehasonlítás az európai reneszánszsal.</p>

	<p>élethelyzetek, hősök, esztétikai elvek.</p> <p>Egy-egy szerző, illetve mű bemutatása a következő korszakokból: középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, a XIX. sz. második fele és a kortárs irodalom. A korszakok jellemzőinek ismerete.</p> <p>Két-három drámaíró, illetve dráma ismerete; dráma és színház Európában.</p> <p>A választott irodalmi művek átfogó bemutatása, elhelyezésük az irodalomtörténeti korszakban és stílusirányzatban.</p> <p>Egy jelentős magyar irodalmi mű szerb fordításban.</p> <p>Memoriter: rövidebb versek (1-2 szonett), ismert idézetek, aforizmák.</p>	<p>Két irodalmi mű bemutatása. A korszakok jellemző jegyeinek ismerete, tájékozottság a stílusirányzatokban.</p> <p>A szerb és a világirodalom alapvető találkozási pontjainak ismerete. Szerb-magyar irodalmi kapcsolatok.</p> <p>A művek etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozásai.</p>
2. Értelmezési szintek, megközelítések	A régi szerb irodalom. Humanizmus, reneszánsz, barokk.	A szláv írásbeliség kezdetei.
Időrendi, irodalomtörténeti értelmezés	<p>Az újabb szerb irodalom kezdetei a történelmi Magyarországon. Felvilágosodás. Az európai és a szerb romantika. A szerb realizmus jellemző jegyei. A francia parnasszizmus és szimbolizmus. A szerb irodalom alakulása a romantikától a parnasszizmusig.</p> <p>A szerb „Moderna”. A két világháború közötti szerb irodalom. Expresszionizmus és szürrealizmus. Az I. világháború utáni szerb irodalom.</p> <p>A költészet modern tendenciái.</p> <p>A szerb próza modernizálódása.</p> <p>Egy-egy korszak és stílusirányzat bemutatása, irodalmi művek elemzése a korszakok és</p>	<p>A lengyel, az orosz és ukrán barokk hatása a 18. sz. közepének szerb irodalmára. Klasszicizmus és szentimentalizmus mint a felvilágosodás irányzatai.</p> <p>Svetozar Markovic az irodalomról.</p> <p>Vojislav Ilic „naturalista” parnasszizmusa.</p> <p>Kiút a sematizmusból (Dobrica Cosic, Branko Copic).</p> <p>Hagyományos és modern eljárások pl. Mesa Selimovic művében.</p> <p>A legújabb irányzatok. Az irodalmi alkotás kontinuitásának bizonyítása egy-egy korszak</p>

	<p>irányzatok kontextusában. Kronológiai, topológiai tájékozottság szerzők és műveik bemutatásával.</p>	<p>összehasonlításával: hasonlóságok és különbségek megfogalmazása. Az irodalmi irányzatok kronológiai áttekintése, érintkezési pontok és kapcsolódások bemutatása művek alapján.</p>
<p>Tematikus motivikus értelmezés</p>	<p>Az európai irodalom alapvető hagyományai mint ihletforrás. Antik és bilingvális motívumok a szerb irodalomban. Néhány példa (pl. Vojislav Ilic költészetének antik motívumai, dubrovniki motívumok Ducic verseiben). A híd mint a tájak és emberek közötti kapocs. Migrációk és vándorlások. A motívumok bemutatása egy-egy mű elemzésével. Gondolati témák: pl. a felvilágosodás új szellemi irányzatai, Njegos gondolatai az ellentétek örökös harcáról. Gondolatok a költészet feladatáról. Élet és halál mint motívum, illetve téma. Hősiesség, szabadság, harc a szabadságért témák a népköltészetben. Tematikus megközelítés: (pl. hazafias, szerelmi, gyermekköltészet; Bosznia és élet Boszniában, szociális témák, a patriarchális család a szerb realistáknál; az anya és nő alakja, Kosovo, kolostorok, Szentendre. A motívumok, illetve témák bemutatása legalább egy mű alapján, két azonos vagy hasonló témájú, motivációjú mű összehasonlító elemzése.</p>	<p>Bűn, bűnhődés, bosszú, háború és béke mint motívumok és témák a szerb irodalomban. Az egyes motívumok ismétlődése irodalomtörténeti korszakokként. Az örök érvényű témák és motívumok kontinuitásának bemutatása példákkal. Vallásos témák. Az ún. „nagy” témák feltárása a kortárs szerb irodalomban Pl. Dobrica Cosic: Koreni, Danilo Kis:, Rani jadi, Branko Miljkovic: Vatra i nista. Szentendre Jakov Ignjatovic és Milorad Pavic műveiben. A szerb és a magyar irodalom rokon motívumainak felismerése és bemutatása egy-egy mű alapján.</p>
<p>3. Műfaji, poétika megközelítés</p>	<p>Az irodalomtörténeti korszakok jellemző műfajainak, stílusirányzatainak áttekintése. A líra és az epika jellemző kifejező-</p>	<p>Jellemző stílusesszéközök a szerb és a világirodalomban. Kölcsönösségek és hasonlóságok.</p>

	<p>és stíluseszközei. A szerb népköltészet felosztása műfajok szerint. A lírai versek; fajtái. Egy-egy óda, elégia, gondolati, tájleíró, szociális és satirikus vers bemutatása. Két hazafias és két szerelmi témájú vers összehasonlító elemzése. Novellák és elbeszélések. Regényfajták: történelmi, társadalmi, naturalista és lélektani regény. Dráma és vígjáték: egy-egy mű ismerete. Egy prózavers a szerb irodalomból. Költői képek és stílus. A szerb költészet jellemző költői képei és verselés egy-egy vers elemzése alapján. A novella és a regény műfaji sajátosságai egy-egy példa bemutatásával.</p>	<p>Összehasonlítás a magyar irodalommal. A középkori szerb irodalom műfajainak ismerete műfajonként egy mű interpretációjával. Életírások, apokrifok, dicsőítő és hálaversek. A legújabb irányzatok: pl. valóságpróza, farmernadrágos próza, posztmodern regény. Az univerzális témák és a történelmi témakör idő- és szemléleteltolódással. Idő- és szemléleteltolódás. Egy-egy mű bemutatása a felsorolt szempontok alapján.</p>
4. Kultúrtörténet		
4.1. Színház- és drámatörténet	<p>Színház és dráma különböző korszakokban.</p> <p>Az alábbi műveknek, a szerzők/ korszakok 1-1 művének értelmezése az adott korszak színházi/ irodalmi hagyományainak összefüggésében: Szophoklész, Shakespeare, Molière, Branislav Nušić: Narodni poslanik Bora Stanković: Kostana, D. Kovačević: Balkanski špijun, Marin Držić: Dundo Maroje</p>	<p>Színház és dráma (pl. színpadi megjelenítések összehasonlítása).</p> <p>D. Kovačević dramaturgiája. B. Stankovic Kostana c. drámája Abszurd dráma, rádió-és tv-dráma.</p> <p>A színpadi nyelv, drámai szituáció, vizuális és akusztikus színpadi hatások.</p>
	Közönség, színház, színművészet,	

	rendezés, dramaturgia.	
4.2. Szerb-magyar irodalmi kapcsolatok.	<p>A szerb irodalom a történelmi Magyarországon.</p> <p>A szerb nyelvű irodalom Magyarországon (általános tájékozottság).</p> <p>Zmaj J. Jovanovic és a Kisfaludy Társaság. Zmaj irodalomközvetítő szerepének bemutatása egy fordítás, illetve átköltés alapján.</p> <p>Jakov Ignjatovic irodalomtörténeti jelentősége. Szentendre a szerb irodalomban.</p> <p>A magyarországi szerb írók és költők jellemző témái, motívumai, regionális aspektusok felismerése.</p>	<p>Az irodalmi avantgárd A Zenit folyóirat kiemelkedő szerepe az új stílusirányzat kialakításban, a „zenitizmus”.</p>

FOGALOMISMERET

Ismeretkörök

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűvel jelezzük.

Műfaji ismeretek

Műnemek és műfajok

epika, líra

elbeszélő költemény (a népköltészetben hősi ének)

lírai vers (a népköltészetben nőversek)

a lírai versek műfajai: epigramma, dal, elégia, óda; témájuk szerint tájleíró költemény, szerelmes vers, hazafias, szociális, satirikus vers, ars poética;

elbeszélő költemény, eposz, epikus hős, *narráció*,

belső monológ

tárgyias költészet

lírai-epikus versek: balladák, románcok

regény, a regény fajtái

történelmi, családregegy, életrajzi, lélektani, kalandregény

utópisztikus regény, *valóságpróza*

elbeszélés, novella

mítosz, szájhagyomány, tündérmese, realiztikus mese,

életrajz

dráma, drámai műfajok

antik dráma

tragédia, komédia, a szűkebb értelemben vett dráma

(dialógus, szituáció, prolóógus, konfliktus, tetőpont, megoldás, epilógus

reneszánsz komédia, farce)

humor, irónia, gúny, komikum, tragikum

átmeneti műfajok: *életírások*, *apokrifok*, *hála- és dicsőítő versek*, önéletrajz, útleírás, emlékirat, levél

Korszakok, irányzatok
 Antik irodalom; görög és római:
 Biblia: Ószövetség, Újszövetség
 középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, romantika
 és illirizmus, realizmus, modernizmus, „natúrális” parnasszizmus, szürrealizmus
 avantgárd
Kulturológia
 mitológia, mítosz, kultusz
 A Biblia műfajai; próféciák, evangéliumok, zsoltárok
parabola, apokalipszis
mitológiai és bibliai világszemlélet
kanonizáció
 irodalmi hagyomány, irodalomtörténet
irodalomkritika
 az irodalmi kommunikáció jellemzői
 civilizáció, könyvnyomtatás, tömegkultúra, színház
a színpadi hatás tényezői, filmműfajok
Poétika
 versszak, ritmus, verselés, verssor, cezura
időmértékes, hangsúlyos, szillabikus verselés
 szillabikus-hangsúlyos verssor a szerb költészetben
 népi tízes, szláv antitézis
 költői képek és alakzatok: állandó jelző, hasonlat, metafora, anafora, epifora
szimploha és palilógia, megszemélyesítés, hiperbola, allegória, szimbólum
etikai datívusz
 szonett
Esztétika
 irodalomesztétika
 az irodalmi mű szerkezete
 kompozíció, motívumok, esztétikai érték
evokáció, stilizáció
 denotáció, konnotáció
 jelentésrétegek
polifónia

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű szótár (tíz vizsgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű szótár (tíz vizsgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.

Nyilvánosságra hozandó tudnivalók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	témakör- és tételecímek	NINCS	témakör- és tételecímek
Időpont	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		15 perc	
90 perc	150 perc		
I. feladatlap: Szövegértési feladatsor és köznapis szöveg alkotása	II. feladatlap: Műértelmező szövegalkotás: műértelmezés vagy összehasonlítás	Egy szerb nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
50 pont	40 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége: 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg, a megoldásra 90 perc áll rendelkezésére. A feladatlap egy 60 percre tervezett szövegértési és egy 30 percre tervezett szövegalkotási feladatot tartalmaz. A vizsgadolgozatokat a 90 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Ezután kerül sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására. A II. feladat megoldására 150 perc áll rendelkezésre. A megoldáshoz helyesírási szótár, illetve egy- illetve kétnyelvű nyomtatott szótár használható.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Az írásbeli vizsga első része egy köznapi szöveg értését és egy köznapi szöveg alkotását várja el. Eszerint tartalmaz egy szövegértési feladatsort, valamint egy köznapi szövegalkotási feladatot, amely lehet érvelés vagy gyakorlati szövegműfaj alkotása.

Az írásbeli vizsga második része egy műértelmező szöveg alkotását várja el, amely lehet egy mű adott szempontú értelmezése vagy két mű adott szempontú összehasonlító értelmezése – a vizsgázó választása szerint.

A vizsgázó az I. feladatlapon nem választhat a kijelölt feladatok közül, a II. feladatlapon viszont igen. A II. feladatlapon jelzi a választását. Ha az elkezdett feladat helyett másikat választ, akkor az általa érvénytelennek tekintett írásművet át kell húznia.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor

A szövegértési feladat szövege egy, esetleg két (egymással összefüggő), körülbelül 500–800 szó terjedelmű szöveg. A téma, a műfaj, a kommunikációs résztvevők, a szöveg tervezettsége szempontjából kötöttsége nincs.

A szövegértést vizsgáló kérdések, feladatok az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi, kommunikációs jellemzőinek megfelelően a következőkre irányulhatnak:

- azonosítás, értelmezés: a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás; különböző szövegbeli érvek, álláspontok; szerzői álláspont; a szöveg jelentése, jelentésrétegei;
- összefüggések: a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői között; a cím és a szöveg között; a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei között;
- a szöveg jellemzői kommunikatív, szövegműfaji, pragmatikai szempontokból; a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe; a szöveg és más (külső) információk kapcsolata;
- a szöveg felépítése: szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok; a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés;
- a szöveg visszaépítése (*pl. vázlat, kivonat, adott szempontú tömörítés stb. formájában*).

Köznapi szövegalkotási feladat

A vizsgázó egy köznapi szövegalkotási feladatot old meg az alábbi két választási lehetőség közül. A feladat megoldásának elvárható terjedelme $\frac{1}{2}$ – 1 oldal, azaz 75–150 szó.

A feladat a következő lehet:

- 3-5 érvvel alátámasztott állásfoglalás valamely közéleti, kulturális, életmódbeli kérdésben.
- Gyakorlati szöveg alkotása adott műfajban, témában, esetleg adott kommunikációs tényezőkkel. A szöveg műfajai a következők lehetnek: motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (*pl. panaszos levél*), kérvény; hozzászólás, felszólalás, vitaindító, ajánlás, méltatás; szórólap szövege.

A feladatkiírás tartalmazhat gondolatébresztő szöveget, szövegrészletet. A feladatlap közli a konkrét feladatnak megfelelő tartalmi, műfaji, nyelvi, formai kritériumokra kapható részpontszámokat.

II. Műértelmező szövegalkotás

A vizsgázó két különböző témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárható terjedelme 2-4 oldal (azaz 300-600 szó). A választható feladatok a következők lehetnek:

- A) Egy mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása.
B) Két mű (vagy műrészlet) adott szempontú összehasonlító értelmezése.

Mindkét feladat bázisszövege szerb nyelvű irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli szerb alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Mindkét feladat lényeges eleme az irodalmi szövegekben megjelenő problémák felismerése és az azokra való reflektálás. Mindkét feladat tartalmazza az értelmezés, összehasonlítás középpontjába állítandó problémát, annak kiemelt szempontját, szempontjait (*pl. a megjelenített téma, élmény, probléma, helyzet; a szereplő(k) viselkedése, jellemzése, egymáshoz való viszonya; a motívumok szerepe, jelentése; különböző korok életszemlélete, értékrendje*).

Lehetőség szerint legalább az egyik feladatnak a magyarországi szerbek kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit és az ettől való eltérés lehetőségét. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A javító tanár mindegyik feladatban javítja a helyesírási és nyelvhelyességi hibákat a központi javítási-értékelési útmutatóban közölt hibatípusok szerint. A végső minősítésben értékeli az egész dolgozat helyesírását és írásképét.

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor javítása, értékelése

A szövegértési feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat a javítási-értékelési útmutató közli. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontoszámokat, valamint az elért összpontoszámot.

Köznapi szövegalkotási feladat javítása, értékelése

A szövegalkotási feladat értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladat maximális pontértéke 10 pont. A javítási-értékelési útmutató közli a feladatnak megfelelő, elvárt tartalmi, műfaji, nyelvi, formai elemekért adható részpontoszámokat. A javító tanár az elfogadott tartalmi és formai elemeket pipával jelzi. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontoszámokat, valamint az elért összpontoszámot.

A szövegértés és köznapi szövegalkotás (I. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértési feladat	40 pont
	Szövegalkotási feladat	10 pont

II. A műértelmező szövegalkotás javítása, értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi

elemeket pipával jelöli. Jónak minősíthető elem a tartalmilag helytálló, indokolható megfigyelés, következtetés, megállapítás.

Értékelni a feladatban csak a választható két téma egyikéről szóló dolgozatot lehet. Ha a vizsgázó egynél több témát old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át az érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat a központi javítási és értékelési útmutatóban közölt javítási módok szerint.

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szövegszerkezet, a stílus és a nyelvhelyesség értékelésének pontszámait – a vizsgaleírásban és a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével. A pontthátrókon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotási feladat (II. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Műértelmező szövegalkotási feladat	Tartalmi minőség		25 pont
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5 pont
		Stílus	5 pont
		Nyelvhelyesség	5 pont

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

Tartalom – a bázisszöveg és a feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszlemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint.

Szövegszerkezet – a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – a nyelvi regiszter, a stílus, a szókinés szerint.

Nyelvhelyesség – a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás – a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibák is a központi javítási és értékelési útmutatóban szereplő jelölések és súlyozás szerint javítandók, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Az emlékezetből idézett szövegek hibáit javítani kell, de nem kell beszámítani a hibák közé.

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint kétszer 1 pont adható.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértés	40 pont
	Szövegalkotás	10 pont
Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25 pont
	Nyelvi minőség	15 pont
Helyesírás		8 pont
Íráskép		2 pont

Szöbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtene. Közbekezdni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még belefér a felelési időbe.)

A szóbeli vizsga egy szerb nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldásából és a megoldás kifejtéséből áll.

A meghirdetett szerb nyelv és irodalom tételsor 20 szerb nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból és nyelvből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

Az egyes tételekhez legalább egy-egy feladat tartozik.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a feladatkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok - a témák sajátosságait figyelembe véve - lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi altételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédképesség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20 altételt jelöl ki. Minden altétel kb. 200-250 szó terjedelmű szövegből és a hozzá kapcsolódó feladatokból áll. (nyelvi transzformáció, lexikai, stilisztikai feladat stb.) A szerb nyelvi altételek a részletes követelmények témáira épülnek. Az altételsort úgy kell összeállítani, hogy a témák mindegyikéhez legalább egy altétel tartozzék.

Irodalmi altételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20 altételt állít össze. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ.

Az altételt a szerb nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt műhöz, vagy annak egy részletéhez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtene. A vizsgáztató tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítő kérdéseket tehet fel.

A szóbeli vizsga irodalom altételeinek tematikai aránya

A vizsgaleírás 18 altétel kijelölésére közöl kötelezettséget. Ezek a következők:

A *Szerzők és művek* témáiból összesen 12 altétel állítandó össze.

- 6 megjelölt életmű

- 4 altétel a *Szerzők és művek* más témáiból (a szerző és művének beható ismerete, népköltészet, a közelmúlt irodalma, a kortárs irodalom)

- 2 altétel a magyarországi szerb irodalomból

Az *Értelmezési szintek* mindegyik témájából kötelező altétel.

- Irodalomtörténet 2 altétel
- Motivikus, tematikus megközelítés 2 altétel
- Műfaj, poétika 1 altétel
- Kultúrtörténet 1 altétel

A további altételek kijelöléséről a szaktanár dönt.

A *Szerzők és művek* témából összeállított altételek bármelyike meríthet az *Értelmezési szintek* szempontjaiból, az *Értelmezési szintek* témából összeállított altételek bármelyike tartalmazhatja a *Szerzők és művek* témáiban megjelölt alkotókat.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható irodalomból összesen 25 pont, szerb nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókincs, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – szerb nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		20 perc	
Feladatsor		Feladatkiejtés	
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok: műértelmező szöveg és reflektáló szöveg	Egy szerb nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
40 pont	50 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó egyetlen feladatlapot kap, a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg, és a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja. A feladatok megoldására 240 perc áll rendelkezésre.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga egy feladatlapja három feladatot tartalmaz: egy szakszöveg-értési és hozzá kapcsolódó, a szaktárgyi tudást mérő szövegértési, nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsort, valamint két különböző szövegalkotási feladatot.

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy irodalmi vagy nyelvi témájú szöveghez kapcsolódik (*pl. esszé, értekező próza, ismeretterjesztő mű vagy ezek részlete*).

A feladatsor egyrészt a szöveg értését, másrészt a kapcsolódó nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását várja el (*pl. fogalmak felismerése, azonosítása, definíciója, alkalmazása különböző szövegekre; különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárása; műismeret; a vizsgálandó szöveg kommunikációs, nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzői*). A feladatsor szövegértésre, nyelvi ismeretekre és irodalmi műveltségre irányuló kérdéseket egyaránt tartalmaz.

Szövegalkotási feladatok

A két szövegalkotási feladat két különböző témáról szóló, adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását írja elő.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy mű adott szempontú elemzése, értelmezése, értékelése (a továbbiakban: műértelmező szöveg).
- Érvelő vagy véleménykifejtő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdésre, jelenségre, *pl. kor-, kulturális, közéleti jelenségre* (a továbbiakban: reflektáló szövegalkotási feladat).

A feladatok mindegyike szövegbázisú (*pl. irodalmi mű, műrészlet; rövid felvezető idézetet a véleménykifejtés, értékelő érvelés alapjaként*).

- A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 2–4 oldal (300–800 szó).
- A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 1–3 oldal (150–450 szó).

A műértelmező feladat bázisszövege irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli szerb alkotóktól származó művek választhatók bármely

korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete. Lehetőség szerint legalább az egyik feladatnak a magyarországi szerbek kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szöveg szerkezete, stílusa és nyelvhelyessége értékelésének pontszámait a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével.

A reflektáló szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a reflektáló feladat értékelésének tartalmi, szerkezeti, nyelvi pontszámait a következő kritériumok szerint:

- Tárgyi tudás, általános tájékozottság
- Problémaérzékenység, gondolatgazdagság
- Gondolatmenet, szövegfelépítés
- Nyelvi igényesség

A két szövegalkotási feladat értékelésének szempontjai és pontértéke:

Műértelmező szöveg 30 pont	Tartalom	15 pont
	Szövegszerkezet	5 pont
	Stílus	5 pont
	Nyelvhelyesség	5 pont
Reflektáló szöveg 20 pont	Tartalom	5 pont
	Problémaérzékenység	5 pont
	Gondolatmenet	5 pont
	Nyelvi igényesség	5 pont

Tartalom – adható összesen

- a műértelmező szövegre 15 pont,
- a reflektáló szövegre 5 pont

a bázisszöveg és feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának (problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.

Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – adható összesen 5 pont a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – adható összesen 5 pont a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás –a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével-

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40 pont
Műértelmező szövegalkotási feladat	30 pont
Reflektáló szövegalkotási feladat	20 pont
Helyesírás	8 pont
Íráskép	2 pont

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga egy szerb nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldása, és a megoldás kifejtése.

A meghirdetett szerb nyelv és irodalom tételsor 20 nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból is és nyelvészetből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok - a témák sajátosságait figyelembe véve - lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi altételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. Az altételek a témakörnek, illetve az altételben konkretizált feladatnak megfelelően tartalmaz(hat)nak egy megállapítást, idézetet, felvezető gondolatot, nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. űrlapot, használati utasítást, újságcímet, képet, ábrát, térképet, internetes oldalt, egynyelvű szótár részletét), majd közlik a kifejtendő feladat megjelölését. A feladat-megjelölés a részletes vizsgakövetelményekre épül.

A nyelvi altételek 25%-a a magyarországi szerbek nyelvével, szokásaival, hagyományaival, kultúrájával, kisebbségpolitikájával stb. kapcsolatos szövegeket tartalmaz.

Irodalmi altételsor

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. Az altételt a szerb nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt műhöz, vagy annak egy részletéhez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. Legalább két altétel a magyarországi szerbek irodalmával kapcsolatos feladatokat tartalmazzon.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a szerb nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható: irodalomból összesen 25 pont; szerb nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókincs, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – szerb nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

35. Az R. Mellékletének Српски језик и књижевност fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ДЕТАЉНИ МАТУРСКИ ЗАХТЕВИ

КОМПЕТЕНЦИЈЕ

СРЕДЊИ И ВИШИ СТЕПЕН

Стицање комуникативне компетенције као и граматичке, тј. Сазнања о законитостима по којима функционише српски језик као систем, сигурна примена граматичких знања у говору и писму.

Преглед српске књижевности у контексту светске књижевности, разумевање књижевног дела и књижевности уопште, стицање књижевне културе и књижевног образовања.

1. Разумевање текста

- Разумевање, обрада и просуђивање информација.
- Селекција информација у односу на тему и намеру читања текста, свесно и критично коришћење информација.
- Формирање личног става у вези са разним сазнањима и мишљењима стеченим путем информација.
- Сналажење у штампаним и електронским изворима информација/речници, антологије, приручници, лексикони, интернет, ЦД-РОМ.

2. Анализа књижевних и других текстова

- Примена разних метода анализе према врсти текста: лирски, епски, драмски текст, поезија и проза, публицистички и научнопопуларни текстови.
- Схватање и проказивање књижевности као одраза друштвених појава, сазнање да је књижевност сликовита прича о животу, о људима, о човековим искуствима и мислима на историјском путу.
- Разумевање низа мисли, начина изражавања, жанра, структуре, језика и стила у белетристичким, научним, публицистичким и другим популарним текстовима.
- Одређивање циља и комуникативног контекста у писаним саопштењима, припознавање ауторовог мишљења и става, вредновање кохеренције и језгровитости поруке текста.
- Објективно реаговање на прочитане и саслушане текстове с обзиром на врсту и намену текста, као и изражавање личног доживљаја.

3. Писмено изражавање и састав

- Формулисање информативних, аргументативних састава у виду есеја на књижевне и друге теме /нпр. Култуна баштина Срба у Мађарској, људски

односи, противречности цивилизације, морална питања, разни проблеми данашњице, масовна комуникација/.

- Писмена дискусија о неком важном питању, проблему, актуелној теми, лично мишљење.
- Опис расположења, доживљаја и изражавање сопственог става везано за неко уметничко дело (нпр. Архитектура, ликовна уметност, музика, поезија и прозна дела, филм, позорисно дело).
- Познавање технике израде разних врста писмених састава, примена разних функционалних стилова /расправа, реферат, званично писмо, молба, расписивање конкурса, аутобиографија./
- Јасно, прецизно, сажето изражавање у саставима, примена норме стандардног српског језика, доследно коришћење ортографске норме српског језика, чист, читак рукопис.

4. Комуникација, усмено изражавање

- Култура контактирања са саговорником. Одабирање одговарајућег стила, обука у остварењу говорних вредности у говору и читању, наглашавање речи и реченица, интонација. Паузе, темпо, чујност и висина гласа, природност и убедљивост.
- Разумно казивање текста.
- Излагање аутентичних и важних информација у зависности од карактера теме или ситуације: доказивање, коментар, аргументовање, учешће у дискусији.
- Доследна употреба ортографске норме: беспрекорна артикулација гласова, интонација и акценат.

5. Употреба појмова

- Разумевање језичких и књижевних појмова и категорија, њихова примена у говору и писму.
- Разумевање узајамне повезаности и вишезначности појмова, доказивање на примерима.

Само на вишем степену

- Дефиниција појмова, знања о варијацијама појмова у историјском контексту.

Напомена: Теме за средњи степен обавезне су и на вишем степену, оне се проширују садржајем у другог ступца.

Тематика	СТЕПЕН	
	Средњи	Виши
1. Комуникација	Видови комуникације и карактеристике: лична, групна, јавна и масовна	Значење и улога комуникацијске функције.

	<p>комуникација. Процес комуникације, фактори и функције. Комуникација вербалним и невербалним средствима. Невербална комуникација људи (нпр.: гестови, мимика, поглед, изглед, тишина.)</p> <p>Карактеристика непосредне људске комуникације. Конфликти у животним ситуацијама и могућности њиховог решавања.</p>	<p>Припознавање, разликовање и поређивање личне, писане и масовне комуникације.</p>
2. Разумевање текста	<p>Доказивање способности за разумевање текста интерпретацијом и упоређивањем текстова разних врста / научно-популарни, публицистички, књижевни/. Разумевање тока мисли и улоге изражајних средстава у текстовима различитих врста, способност за схватање језичке структуре, жанровких и стилских средстава са аспекта садржаја текста.</p>	<p>Примена и самостална употреба стечених знања у усменом и писменом реаговању на прочитане текстове.</p>
3. Састав		
3.1. Усмено изражавање	<p>Способност за сналажење у разним комуникацијским ситуацијама. Учествовање у дискусији – аргументовани допринос. Разговорно логично и аргументовано излагање на различите теме, расправљање о разним актуелним темама. Култура контактирања са саговорником. Доследна примена ортоепске норме, правилна употреба акцента. Коришћење устаљених израза и језичких обрта у</p>	<p>Способност за учествовање у полемици за логичну аргументацију и излагање личног става о разним питањима.</p> <p>Померање реченичног нагласка и уочавање значењских последица. уочавање акцента. Праћење и коментарисање штампе.</p> <p>Лични, критички приступ књижевном делу, излагање свог виђења. Читалачка</p>

	<p>говору.</p> <p>Праћење штампе, препричавање прочитаног текста. Самостална обрада књижевног дела, филма и њихово приказивање.</p>	рецепција.
3.2. Основе реторике	<p>Говорништво, беседништво и њихова улога у животним ситуацијама. Јавни говор, контакт између говорника и слушалаца, критеријум убедљивог говора.</p> <p>Саопштење карактеристичних, конкретних, тачних чињеница. Интересантно, лепо и снажно излагање теме. Нпр. краћи монолог, говор на опроштајној свечаности, на школској свечаности, говор поводом празника Св. Саве, уводна реч на отварању изложбе. Истакнути говори и беседе.</p> <p>Нпр. говор Иве Андрића при примању Нобелове награде.</p> <p>Доказивање говорничке способности казивањем напамет и коришћењем цитата.</p>	<p>Логично повезивање и живо приказивање теме о којој се говори. Коришћење стилских фигура као: поређење, метафора, алегорија, антитеза...</p> <p>Говор пред Вуковим спомеником, пред спомеником на Гази-Местану, говор поводом неке округле годишњице значајног књижевника, научника или историјског догађаја.</p>
3.3 Писмено изражавање	<p>Писање састава у разним жанровима (препричавање, описивање, научно разглабање) употреба разних функционални стилова.</p> <p>Описивање сложених мисли, појава, људских реакција и осећања. Познавање структуре састава. Писмено</p>	<p>Писање и приказивање разних књижевних дела на различити начин као што су објашњење, резиме, препорука, есеј и други жанрови.</p> <p>(Нпр. Културна баштина мањина, полемика цивилизације, људски односи, морална питања и друге теме.) Излагање</p>

	<p>приказивање једне књиге или филма. Описивање друштвених догађаја у заједници. Полемички приказ разних тема.</p> <p>Писање званичног писма, позивнице, молбе, аутобиографије, конкурса или записника. Правилна употреба граматичких и правописних закона.</p>	<p>личног става, аргументација, порицање.</p> <p>Писање званичног текста у одговарајућем стилу и облику. Самостална остварња: писање репортаже или чланка.</p>
4. Језик и друштво		
4.1. Слојеви језика	<p>Варијације језика према друштвеним и територијском разликама и јазичка норма. Карактеристике свакодневног живота и место употребе. Повезаност начина живота са развојом језика</p> <p>степеном-фонд речи</p> <p>Познавање два књижевна дијалекта српског језика.</p>	<p>Језичка подела. Приказ дијалекта са разних територија или регија.</p> <p>Вук Стефановић Караџић: Рјечник</p>
4.2. Општа лингвистика	<p>Језик као друштвена и психичка појава. Основно обележје језика. Језик као скуп знакова, његова структура и као средство за комуникацију међу људима.</p>	<p>Елиминација хунгаризма и неправилних облика из говора. Дислокалне карактеристике језика.</p>
4.3. Језик и говор	<p>Порекло и развој језика и говора. Говор као порука.</p> <p>Вербални знаци.</p> <p>Друштвена комуникација у виду изражавања и саопштавања. Језик и стварност.</p>	<p>Матерализација језика-доцтупност чулима.</p> <p>Комуникацијски канал.</p> <p>Функција језика – изражавање и саопштавање.</p>
4.4. Писмо и језик	<p>Функције језика: комуникација, култура</p>	<p>Језик и размишљање. Естетска вредност песничког изражавања,</p>

	<p>Говор као језик у акцији. Настанак и развој писма. Говор и писмо; основа цивилизације. Историјски развој писма. Доказ о општем познавању теме.</p>	<p>естетска функција.</p> <p>Писмо и цивилизација.</p> <p>Развој српске писмености. Рад Ћирила и Методија.</p> <p>Доказ о општем познавању теме.</p>
4.5. Језици у свету	<p>Породица и група језика</p> <ul style="list-style-type: none"> -индоевропска језичка група -угро-фински језици <p>Поређење српског и мађарског језика.</p> <p>Група језика (источно, западно и јужнословенски језици)</p>	<p>Прајезик, језичка породица, гране-обележја.</p> <p>Аглутинативни и флективни језици.</p>
4.6.Српски језик	<p>Место српског језика у породици словенских језика. Главне етапе развоја српског језика. Народни језик, говорни језик, књижевни језик. Вук Караџић – реформатор српског језика и његова улога у развоју. Језик и правопис. Почетак стандардизације књижевног језика. Развој и застој у развоју језика. Српски језик ван матице. Приказивање српског језика који се говори у Мађарској на примерима. Главне етапе развоја српског језика. Карактерисање једне од етапа. Почетак српске писмености, рад Ћирила и Методија.</p>	<p>Појам дијалекта, доказивање на примерима. Обележја српског језика у Мађарској на основу примера.</p> <p>Старословенски језик, прве азбуке. Најраније писане успомене глаголице и ћирилице. (Башчанска плоча, самуилов натпис, Мирослављево јеванђеље.)</p> <p>Промена српског језика током миграција. Утисак руског језика на српски књижевни језик. Разлика фонетског и мађарског етимолошког правописа.</p>
5. Граматика		

<p>5.1.Фонетика</p>	<p>Настанак, творба гласова</p> <p>Говорни органи,</p> <p>Гласови, њихова подела</p> <p>Гласовне промене</p> <p>Слог, реч</p> <p>Познавање и правилно коришћење гласовних промена у говору и писму.</p> <p>Писање страних имена ћирилицом и латиницом.</p>	<p>Глас као артикулисани звук.</p> <p>Артикулациона фонетика.</p> <p>Аудитивна фонетика.</p> <p>Дифтонзи у говору.</p> <p>Појам назала.</p> <p>Паралела између творбе неких гласова у мађарском и српском језику (ч,ћ,џ,џ,џ,џ,џ,џ...)</p> <p>Отклањање интерференције фонетски и етимолошки правопис у примењивање.</p> <p>Појам траскрипције.</p>
<p>5.2. Морфологија</p>		
<p>Врсте речи и њихова промена, променљиве речи</p>	<p>Променљивост и непроменљивост речи.</p> <p>Граматичка категорија: род, број, падеж у врстама речи.</p> <p>Промена именичких категорија, деклимација.</p> <p>Именске речи, њихова подела и промена.</p> <p>Деклинација и правопис именица. Подела придева и њихова компарација.</p> <p>Правопис компарирани придева.</p> <p>Бројеви и њихове врсте.</p> <p>Промена и правопис бројева.</p> <p>Заменице, врсте, промена и употреба заменица, улога у сложеним реченицама.</p> <p>Препознавање и анализа.</p>	<p>Двојина или дуал, остатак у облицима. Сигурно препознавање и употреба.</p> <p>Сингуларија тантум и плуралија тантум код именица.</p> <p>Збирни бројеви и бројне именице.</p> <p>Функција повратне заменице и правопис.</p> <p>Глаголске именице, глаголски придеви, глаголски прилози у говору и писму.</p> <p>Проблематика императива у говору и писму, разликовање молбе, заповести и жеље.</p> <p>Однос предлога и импликације.</p> <p>Творба речи и сигурност у</p>

<p>Непроменљиве речи и њихова језичка функција</p> <p>Морфолошка структура речи</p>	<p>Глаголи, подела по виду, прелазности.</p> <p>Глаголска времена, начин, коњугација. Прости и сложени глаголски облици. Њихова учесталост у стандардном језику (модални облици).</p> <p>Врсте и значења прилога.</p> <p>Језичка улога и импликација предлога. Везници, одредбе, партикуле и њихова улога у реченици.</p> <p>Основа, корен, суфикс.</p> <p>Сложене речи</p> <p>Изведене речи</p> <p>Префикси, суфикси, инфикси.</p> <p>Стране речи, позајмљенице, преведенице.</p> <p>Препознавање и примена.</p>	<p>употреби.</p> <p>Творба речи скраћивањем.</p> <p>Акроними.</p> <p>Најчешће скраћенице: нпр. Факс, телекс, ОУН, УНИЦЕФ, СРЈ</p>
<p>5.3. Синтактичке јединице</p>	<p>Синтагме по функцији: предикатске, објекатске, одредбене. На основу текстова препознавање. Реченички делови: главни и додаци</p> <p>Предикат, врсте</p> <p>Субјекат, врсте</p> <p>Објекат, врсте</p> <p>Атрибут, врсте</p> <p>Прилошке одредбе, врсте</p>	<p>Синтагме по карактеру односа према врстама речи (именичке, глаголске, придевске).</p> <p>Препознавање и разликовање категорије.</p>

	<p>прилоких одредби.</p> <p>Врсте речи и реченички делови</p> <p>-функција у реченици, доказати на актуелном тексту.</p>	
5.4. Реченица	<p>Реченица према клаузи.</p> <p>Правилна итерпункција сложене реченице.</p> <p>Познавање реченица према садржини.</p> <p>Правилна употреба декларативне реченице као и негације.</p> <p>Упитна реченица.</p> <p>Разликовање императива од узвичне реченице.</p> <p>Правилан редослед у реченици.</p> <p>Самостална анализа реченице.</p>	<p>Подређене и напоредне реченице и правопис.</p> <p>Инверзија и обичан ред у сложеној реченици.</p>
6. Лексикологија		
6.1.	<p>Речи и лексеме.</p> <p>Фразеологизми и њихова улога у говору.</p> <p>Идиоми, њихово социолингвистичко и фразеолошко значење.</p> <p>Лексикографија, речници, лексикони;</p> <p>разлика између речника и лексикона.</p> <p>Употреба једнојезички и</p>	<p>Активан и пасиван фонд речи. Богатство песничког језика.</p> <p>Ономатопеја</p> <p>Језичка терминологија.</p> <p>Врсте речника: језички и тематски.</p> <p>Приказивање основних карактеристика речника и сигурна употреба.</p> <p>Ономатопејске речи и</p>

	<p>двојезики речника.</p> <p>Познавање семантике.</p> <p>значање речи и реченице.</p> <p>Лексичко и граматичко значење. Конкретно и пренесено значење.</p> <p>Препознавање и разликовање разних устаљених фраза у писму и говору.</p> <p>Деминутиви, аугментативи у језику као одреднице богатства стила.</p>	<p>њихова улога у језику.</p> <p>Еуфемизми и њихова функција у говору.</p> <p>Речи пејоративног значења.</p> <p>Основа употребе речи – основно значење, споредно значење, значење у датом контексту.</p>
6.2. Стил и значење	<p>Стил и значење у свакодневном животу, у стручном језику и у белетристици. Разумевање стилских средстава у свакодневном говору и у уметничким делима.</p> <p>Стилски слојеви, стилске варијације.</p>	<p>Појмовни приступ значењу.</p> <p>Вербални елементи (граматичко значење)</p> <p>Лексеме (речничке речи)</p> <p>структуре (граматички односи) значење.</p> <p>Промена значења речи.</p> <p>Еуфемизми и анакронизми, епитети, архаизам итд.</p> <p>њихово препознавање и разумевање. Фактори разликовања стилских слојева.</p>
6.3. Говорни чинови	<p>Реченица у улози типа исказа, остварење типа у конгруенцији.</p> <p>Врсте говорних чинова: тврдња, изјава, информација, упутство, обећање, претња – у разним говорним ситуацијама.</p> <p>Експресивни услови.</p>	<p>Гестови као врсте порука у комуникацији.</p>

	Извињење, захбаљивање у комуникацији.	
7. Текст	<p>Конструкција текста, однос реченице и текста.</p> <p>Конструкција писменог и усменог изражавања и њихово узајамно дејство.</p> <p>Типови текстова и њихово комуникативне и језичке карактеристике. Разни текстови који су битни за даље школовање или за запошљавање (нпр. молба, аутобиографија, званично писмо). Монолошки и диалошки текстови (нпр. предавање, дискусија).</p> <p>Електронски медији (радио, телевизија) и новији медији (е-маил, интернет).</p>	<p>Логички и садржајни контекст текста.</p> <p>Кохезија у тексту.</p> <p>Анализа вести са медија (нпр. вести, репортажа, интервју)</p>
8. Обавештење за јавност	<p>Средства за давање обавештења за јавност, најновија језичка средства и њихово познавање.</p> <p>Радио, телевизија, интернет, е-маил)</p>	<p>Анализа публицистичког текста: вест, објава, интервју, коментар.</p> <p>Сажетост и конкретност као карактеристике изражавања.</p>
	Улога медија у развоју језика, дејство на комуникацију и чист говор.	Тачно познавање текстова, разликовање и самостално састављање једног од набројених текстова.
9. Лични однос према језику	<p>Доказ о знању.</p> <p>Однос језика и говорника, реакције на позитивне и негативне појаве.</p> <p>Реална оријентација усменог и писменог изражавања</p>	<p>Језичка норма и стална промена језика. Одступање од језичке норме: дијалекти, жаргони, сленг.</p> <p>Објашњење слободе песничког језика.</p>

	(садржај – стил, композиција, снага изражавања, стилске и правописне грешке. Језичка норма као јачина језика, потреба за правилним изражавањем.	Савремена језичка култура – језичко васпитање.
--	---	--

ПОЗНАВАЊЕ ПОЈМОВА

Области знања

СРЕДЊИ И ВИШИ СТЕПЕН

Захтеви за виши степен истакнути су косим словима

Језик и говор

Три говорна канала комуникације: реч, интонација, језички знаци

Језик као систем

Изражајна способност језика

Дословно и фигуративно значење

Врсте комуникације: дискусија, извештај, аргументација

Говорна култура

Идиоме

Импликације

Конгруенције

Естетске функције језика

Двојезичност, вишејезичност

Језичко сродство

Фонетски и етимолошки правопис

Фонетика и фонологија

Самогласник, сугласник

Ономатопеја, алитерација, асонанција

Интонација

Реч-реченица-текст

Писмо

Књижевни језик

Изговори

Дијалекти

Стил

Интерпункција

Морфологија

Морфолошка стилистика

Променљивост и непроменљивост речи

Просте речи, сложенице, изведенице, основа

Наставак, префикс, суфикс, инфикс

Падеж, род, број

Лексеме

Деклинација
 Коњугација
 Компарација
 Семантика
 Синоними, хомоними, антоними
 Вид глагола
 Време
 Начин
 Актив, пасив
 Синтакса
 Безличност
 Проста реченица
 Сложена реченица
 Врсте текстова: наратија, дискусија, есеј, објашњење, конкурс, препорука, реферат, биографија
 Фонд речи
 Медији: вест, *коментар*, интервју, репортажа, критика, извештај
 Реторика
 Беседа, говор, доказивање, аргументовање, демантовање
 Програмски језик
 Језичка култура

СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ

Тематика	Степен	
	Средњи	Виши
1. Аутори и дела		
Животна дела српске књижевности	<p>Јован Јовановић Змај, Јаков Игњатовић, Иво Андрић, Бранко Радичевић, Милан Ракић, Десанка Максимовић</p> <p>Значајни подаци пошчеве/песникове биографије који су утицали на дела /нпр. теме, животне ситуације, карактеристични мотиви/. Познавање и интерпретација појединих књижевних дела, њихово место у животном делу аутора и у књижевноисторијској епохи.</p> <p>Рецитовање целе песме и</p>	<p>Чињенице и везе између живота и дела, локална и регионална приврженост.</p> <p>Струјања и тенденције које карактеришу животна дело.</p> <p>Књижевне везе, паралеле са светском и мађарском књижевношћу.</p> <p>Збирке, циклуси, теме, мотиви.</p> <p>Уметнички поступак при компоновању циклуса и збирки. Накнадно дејство, значај и место аутора у</p>

	одломка, цитати у говору и писму.	целокупној књижевности. Утицај на новију и савремену књижевност, допринос српској култури.
Портрети	По једна песма од Милоша Црњанског, Доситеља Обрадовића, Јована Стерије Поповић, Војислава Илић, Лазе лазаревић, Јована Дучић и једно савремено прозно дело. Околности настанка дела, чињенице, простор, мотивација и историјска позадина у тренутку писања. Језичке и стилске фигуре. Анализа изабраног дела. Меморитери: песме, цитати, афоризми.	Место датог књижевног дела у контексту одређене књижевне епохе и жанра. Етичка и филозофска питања, естетска вредност. Прихваћеност дела у доба настанка, утицај на каснија дела, место у европској књижевности, дејство на српску књижевност. Карактеристични жанрови, стилске и језичке одредбе у виду књижевног доба.
Аутори и неколико њихови значајни дела. Начини посматрања.	Ђура Јакшић, Петар Петровић Његош, Добрица Ћосић, Данило Киш, Детаљно познавање најважнијих дела. Приказивање става према свету и карактеристике изражавања помоћу сажете анализе једног и два дела. Доказ знања о структури књижевног дела, о садржају, припознавање естетске вредности, анализа са више аспеката. Познавање жанрова, тумачење језичког и стилског изражавања. Меморитери: од три песника по једна цела песма,	Алекса Шантић, Петар Кочић Анализа песме изабраног аутора у виду интелектуалног развоја датог времена. Препознавање везе са светском књижевношћу. Анализа 3-4 лирских и 1-2 епски/прозних дела. Језик, стил, садржај и локација у контексту. Књижевни родови и жанрови у поређењу са светском књижевношћу. Филозовске нити садржаја, главне мисли, етичке и естетске вредности. Прихваћеност дела, утицај,

	одломци, цитати, афоризми	даљи судбина.
Дела стваралаца 20. века из савремене српске књижевности	<p>Васко Попа, Стеван Раичковић, Милорад Павић. Владислав Петковић Дис, Александар Тишма. Стојан Вујичић, Предраг Степановић, Петар Милошевић.</p> <p>Познавање савремене књижевне јавности (нпр. антологије, књижевни сајам.</p> <p>Најновије струје српске књижевности на слободно одабраном књижевном делу.</p> <p>Рад српских писаца и песника у мађарској.</p> <p>Анализа по једне песме од наведених песника. Карактеристичне теме, мотиви, начин изражавања, стилска средства.</p>	<p>Бранко Миљковић, Борислав Пекић. Светлана Белмар-Јанковић, Давид Албахари, Милутин Бојић, Момчило Настасијевић.</p> <p>Анализа најмање једног дела из више аспекта. Веза Између теме, мотива и стилског обликовања. Савремени аутори и њихова дела у контексту европске и мађарске књижевности.</p> <p>Однос класичне и савремене књижевности. Књижевне институције, часописи, књижевне новине.</p>
Народна књижевност	<p>Подела српске народне књижевности. Неколико лирских песама према мотивима.</p> <p>Лирско-епске песме: Хасанагиница, Смрт Омера и Мериме.</p> <p>Епске песме, циклуси, подела.</p> <p>Прозна дела.</p> <p>Основне теме, мотиви, поруке.</p> <p>Познавање 2-3 лирске песме и интерпретација по једне епске песме из Косовског циклуса и из циклуса о Краљевићу Марку.</p>	<p>Утицај народне на уметничку књижевност.</p> <p>Одјек, значај српске народне поезије у Европи и утицај на мађарске песнике.</p>

	<p>Историјска основа песама.</p> <p>Косовска трагедија у епским песмама. Народни певачи, записивачи и сакупљачи. Вуков сакупљачки рад. Језик и стил народне књижевности. Версификација: епски десетерац, словенска антитеза.</p> <p>Напамет: 1-2 лирске песме, одломци, цитати и афоризми из епских песама. Пословице.</p>	
Светска књижевност	<p>Познавање основе европске културе: антика, библија.</p> <p>Књижевни родови и врсте, теме, мотиви, животне ситуације, јунаци, естетски принципи. Приказ једног до два дела, односно аутора и основних карактеристика стваралаштва из следећих епоха: средњи век ренесанса, барок, просветитељство, романтизам, друга половина 19. Века и савремена књижевност. Неколико /2-3/ драмских писаца – драма и позориште у Европи.</p> <p>Интерпретација књижевног дела, место у књижевноисторијској епохи и у стилским струјама. Једно дело из мађарске књижевности у преводу.</p> <p>Напамет: краће песме /нпр. сонети/, познати цитати, афоризми.</p>	<p>Хуманизам и ренесанса особито у Дубровнику и Боки Которској. Упоредбе са европском ренесансом.</p> <p>Приказ по два књижевна дела по епохама наведеним у захтевима. Приказ додирни тачака светске и српске књижевности. Српско-мађарски књижевни додири.</p> <p>Етичке, естетске, филозофске релације књижевних дела.</p>
2. Алтернативна	Стара српска књижевност.	Почетак словенске

интерпретирања и приступ књижевном делу	Хуманизам, ренесанса, барок.	писмености.
Хронолошки, књижевноисторијски приступ	<p>Почеци новије српске књижевности у Угарској. Просветитељство. Европски и српски романтизам. Особености српског реализма. Парнасизам и симболизам у француцкој књижевности. Од романтизма ка парнасизму.</p> <p>Српска модерна. Српска књижевност између два рата. Експресионизам и надреализам. Српска књижевност после првог светског рата. Модерне тенденције у поезији.</p> <p>Модернизација српске прозе. Приказ појединих епоха, стилских струјања, интерпретација, анализа књижевних дела у контексту појединих епоха и тенденција. Хронолошка, топографска оријентисаност приказивањем књижевника и њихових дела.</p>	<p>Утицај пољског, руског и украјинског барока на српску књижевност средином 18. века.</p> <p>Класицизам и сентиментализам као књижевни правци просветитељства.</p> <p>Светозар Марковић о књижевности. „Натурални“ парнасизам Војислава Илића. Излазак из шематизма /Михаило Лалић, Добрица Ћосић, Бранко Ћопић/.</p> <p>Класичан и модеран приступ делима нпр. Меше Селимовић.</p> <p>Најновија стремљења. Доказивање континуитета књижевног стварања. Хронолошки преглед књижевних стремљења, тумачење веза и узајамних односа анализом књижевних дела.</p>
Мотивски и тематски приступ	<p>Основне традиције европске књижевности као извор и инспирација. Антички и библијски мотиви у српској књижевности. Неколико примера /нпр. антички мотиви у поезији Војислава Илића, дубровачки мотиви код Дучића/. Мост као спона између предела и људи. Миграције и сеобе. Мисаоне теме /нпр. нове</p>	<p>Злочин, казна, освета, рат и мир, разни мотиви у српској књижевности. Понављање појединих мотива и тема у разним књижевним епохама.</p> <p>Приказивање континуитета „вечитих“ тема и мотива на примерима. Религиозне теме.</p>

	<p>идејне струје просветитељства, Његошева размишљања о вечној борби супротности. Мисли о задацима поезије. Живот и смрт. Јунаштво, слобода и борба за слободу у народној поезији. Тематски приступ /нпр. родољубива, љубавна, дечја поезија, Босна и живот у Босни, социјалне теме, патријалхална породица код српских реалиста, лик жене и мајке, Косово, манастири, Сентандреја.../</p> <p>Анализа, интерпретација бар једног до два дела, компаративна анализа два дела на исту тему и сличним мотивима.</p>	<p>Способност за откривање „великих“ мотива у савременој српској књижевности. Нпр. Добрица Ћосић: Време смрти, Данило Киш: Енциклопедија мртвих, Бранко Миљковић: Ватра и ништа</p> <p>Сентандреја код Јакова Игњатовића и Милорада Павића.</p> <p>Сродни мотиви у српској и мађарској књижевности.</p>
<p>3. Жанровски и поетски приступ</p>	<p>Преглед књижевних радова, врста и струјања у појединим епохама. Стилске одредбе и изражавања лире и епике. Народна поезија-подела. Врсте лирских песама у српској поезији.</p> <p>Приказ једне оде, елгије, рефлексивне, дескриптивне, социјалне и сатиричне песме. Компаративна анализа две родољубиве и две љубавне песме. Новеле и приповетке. Врсте романа:</p> <p>историјски, друштвени, натуралистички и психолошки роман.</p> <p>Драма и комедија.</p> <p>Песма у прози.</p> <p>Уметничке слике и стил. Карактеристике уметничке</p>	<p>Карактеристични стилски изрази у српској књижевности. Узајамности и сличности. Поређење с мађарском књижевношћу.</p> <p>Књижевне врсте средњовековне српске књижевности : житија, апокрифи, похвале. Познавање једног дела.</p> <p>Најновија стремљења, нпр. реална проза, проза у фармерицама. Постмодерни роман.</p> <p>Тежња ка универзалним темама, сагледавање конкретног, савременог и историјског из ванвременске</p>

	<p>слике и версификација у српској поезији.</p> <p>Техника приповедања у српској новелистици и роману. Приказ на по једном делу.</p>	<p>перспективе. Померање гледишта и времена.</p> <p>Доказивање информисаности на једном делу.</p>
4. Историја културе		
4.1. Позориште и историја драме	<p>Позориште и драма у разним временима.</p> <p>Познавање по једног дела следећих аутора, анализа према одредбама књижевне традиције као и датог доба: Софоклес, Шекспир, Молиер, Бранислав Нушић: Народни посланик,</p> <p>Бора Станковић: Коштана,</p> <p>Д. Ковачевић: Балкански шпијун, Марин Држић: Дундо Мароје</p> <p>Публика, позориште, сценска уметност, режирање, драматургија.</p>	<p>Позориште и драма /поређење позоришни извожења/</p> <p>Драматургија Д. Ковачевића.</p> <p>Коштана, драма Б. Станковића.</p> <p>радио и тв-драма.</p> <p>Језик позорнице, драма, ситуација, визуелни и акустични ефекти.</p>
4.2. Српско-мађарске књижевне везе	<p>Књижевност Срба у Угарској. Књижевност на српском језику у мађарској.</p> <p>Змај и Кишфалудијево друштво. Змајеви препеви и преводилачки рад. Значај Јакова Игњатовића.</p> <p>Сентандреја у српској књижевности. Најчешће теме, предели и мотиви у делима српских писаца и песника у Мађарској.</p>	<p>Књижевна авангарда и значај часописа „зенит“ у настајању новог стилског правца.</p> <p>„зенитизам“</p>

ПОЗНАВАЊЕ ПОЈМОВА

Области знања

СРЕДЊИ И ВИШИ СТЕПЕН

Захтеви за виши степен истакнути су косим словима

Познавање жанрова

Књижевни родови и врсте. Књижевни род, жанр

Епска песма

лирска песма

јуначке песме

лирска песма /у народној књижевности, женске песме/

врсте лирских песама: епиграма, песма, елегија, ода; према тематици: описне песме, љубљивне песме, родољубиве песме, социалне, сатиричне, арс поетика.

епска песма, еп, епски јунак, *нарација*

унутрашњи монолог

објективна поезија

лирско-епске песме: балада, романса

роман, врсте романа

историјски, породични, биографски, психолошки, авантуристички,

утопистички, *реална проза*

приповетка, новела

мит, предање, бајка, прича,

биографија

драма, драмске врсте

античка драма

трагедија, комедија, драма у ужем смислу

(диалог, ситуација, пролог, заплет, кулминација, расплет, епилог

ренесансна комедија, фарса)

хумор, иронија, сарказам, комика, трагедија

прелазне врсте: *житија, апокрифи, похвале, аутобиографија,*

путопис, мемоари, писма

епохе, струјања

стари век

антика, хеленска и римска књижевност

Библија: Стари и Нови завет

средњи век, ренесанса, барок, просветитељство, класицизам, *сентиментализам*

романтизам и илиризам, реализам, модерна, „*натурални*“ *парнасизам,*

надреализам

авангарда

културологија

митологија, мит, култ

књижевне врсте Библије: пророчанство, јеванђеље, псалми, *парабола,*

апокалипса

митолошки и библијски поглед на свет

канонизација

књижевна традиција, историја књижевности

књижевна критика

карактеристике књижевне комуникације

штампање књига, цивилизација, масовна култура, позориште,

чиниоци сценског ефекта, врсте филмова

поетика

стих, ритам, версификација, строфа, рима, цезура

метрички, акценатски и силабички систем

силабичко-акценатски стих у српској поезији

епски десетерац, словенска антитеза

стилске фигуре: епитет, поређење, метафора, анафора, епифора,

симплоха и палилогија, персонификација, хипербола, алегорија,

симбол, *етички датив*

сонет

естетика

књижевна естетика

структура књижевног дела

композиција, мотиви, естетски квалитети

евокација, стилизација

оригинално и пренесено значење

слојеви значења

полифонија

II. ОПИС ИСПИТА

Подела испита

Средњи степен		Виши степен	
Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
240 минута	15 минута	240 минута	20 минута
100 бодова	50 бодова	100 бодова	50 бодова

Помоћна средства на испиту

	Средњи степен		Виши степен	
	Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
Кандидат обезбеђује	НИШТА	НИШТА	НИШТА	НИШТА
Обезбеђује институција која сарађује са испитном комисијом	За II. радни лист штампани правописни речник моно и/или двојезични речник (најмање један комад на десет кандидата)	Хрестоматија или у вези са задатком неки други штампани текст.	За II. радни лист штампани правописни речник моно и/или двојезични речник (најмање један комад на десет кандидата)	Хрестоматија или у вези са задатком неки други штампани текст.

Информације за јавност

	Средњи степен		Виши степен	
	Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
Градиво	НИШТА	тематика и наслови теза	НИШТА	тематика и наслови теза
Време	НИШТА	према пропису закона	НИШТА	према пропису закона

ОПИС ИСПИТА НА СРЕДЊЕМ СТЕПЕНУ

Писмени испит		Усмени испит	
240 минута		15 минута	
90 минута	150 минута		
I. радни лист: Задатци и писање свакодневног текста	II. радни лист: Анализа текста: анализа или књижевно поређење	Израда једне тезе	Израда једне тезе
50 бодова	40 бодова	10 бодова	25 бодова
Правопис: 8 бодова Целокупни утисак: 2 бода		Вештина изражавања: 15 бодова	
100 бодова		50 бодова	

Писмени испит

Општа правила

На писменом испиту кандидати решавају један централни радни лист.

Кандидат прво решава I. радни лист за који има на располагању 90 минута.

Радни лист садржи један задатак за разумевање текста предвиђен за 60 минута и један задатак са стварање текста предвиђен за 30 минута.

Кандидат слободно располаже са временом.

Након 90 минута професор прикупља радне листове.

После тога следи решавање II. радног листа. За решавање II. радног листа кандидати имају 150 минута. За решавање задатка може се користити правописни речник, односно монолингвални и двојезички штампани речник.

Формалне карактеристике теста

На првом делу испита очекује се разумевање и писање једног свакодневног текста.

Према томе садржи један задатак за разумевање текста и један задатак састава свакодневног текста, који може да буде аргументација или конструисање практичног текста – према захтеву задатка.

Други део писменог испита очекује писмену анализу, која може да буде анализа једног текста према датим одредбама, или поређење књижевних дела према датим одредбама.

Кандидат на првом тесту не може да бира међу одређеним задацима, док у II. тесту може. На II. тесту означава свој избор. У случају да место започетог задатка бира други, задатак који сматра неважећим мора да прецрта.

Садржајне карактеристике писменог теста

I. Разумевање текста и писање свакодневног текста

Задаци из разумевања текста

Текст за разумевање је један евентуално два (међусобно повезана) текста, од 500-800 речи дужине. Овај текст нема лимитације на тему, жанр, комуникацијске учеснике или друге одредбе.

Питања којима се испитује разумевање текста могу се односити на:

- идентификација чињенице, података, констатације, аргумента, стања која се у тексту непосредно могу пронаћи

- односи: између граматичких и стилских одредба, између наслова и целокупног текста; значења целокупног текста, слојева значења.
- комуникативне карактеристике текста, према жанровском и прагматичном гледишту, упућивања и њихова улога; веза текста и других (спољни) информација;
- структура текста: садржајне и логичке везе; структура текста, обрада текста и његово значење;
- синтеза текста (нпр. скица, скраћивање текста према датим одредбама итд.)

Задатак из састава

Матурант према свом избору решава један од наведених задатака из састава свакодневног текста. Обширност које се очекује у овом задатку је $\frac{1}{2}$ – 1 страница, тојест 75-150 речи.

Задатак може да буде следећи:

- Аргументовано (са 3-5 аргумента) заузимање става на неку тему из јавног живота, културе или начина живота.
 - Писање свакодневног живота у датом жанру, теми, комуникацијским факторима. Врста текста може да буде: мотивационо писмо, разна званична писма (нпр. жалба), молба, примедба, говор, иницијатива, препорука, похвала, текст реклами летки.
- Распис задатка може да садржи текстове или одломке за покретање разматрања.
Радни лист саопштава конкретне садржајне, жанровске, језичке и формалне захтеве и одређује парцијално бодовање.

III. Писмена анализа књижевног текста

Кандидат бира један од два дата текста са различитом темом.

Решење одабраног задатка треба да буде 2-4 стране (тј. 300-600 речи).

Опционални задаци могу бити следећи:

- А) Анализа једног књижевног дела (или одломка) из аспекта главне проблематике.
- Б) Анализа и поређење два књижевна дела (или одломка) према одређеним одредбама.

Текстови оба задатка треба да буду књижевна дела на српском језику (лирски, проза, или њихов одломак).

За овај задатак могу бити одабрана дела аутора из мађарске, а такође и дела других српски аутора без ограничења на тематику, раздобље или жанр.

Задатак не условљава познавање аутора.

У случају одломка задатак не условљава целокупно познавање дела.

У оба задатка битно је препознати и рефлектовати на проблематику у књижевном тексту.

Оба задатка садрже анализу и поређење проблематике и њихове истакнуте одредбе (*нпр. приказана тема, доживљај, проблем, ситуација, понашање главног јунака, карактеризација, однос један према другоме, улога мотива, значење, поглед на живот у разним временима, вредност*). По могућности један од задатака треба да се везује за културу срба у мађарској.

Оцена писменог теста

Централно упутство за бодовање садржи поделу поена који се могу доделити за поједине задатке.

Упутство за бодовање саопштава кључне изразе садржаја и евентуална одступања.

На оцењивање кандидата не може утицати ни чињеница да лични став одступа од општеприхваћених ставова, нити ако мишљење кандидата одступа од општеприхваћеног приступа.

Уважавањем критеријума и предлога бодовања наведени у упутству за исправку и бодовање, бројем бодова које је установио стручни професор оцењује се правопис, структура и целокупан утисак.

I. Разумевање текста и конструисање свакодневног текста

Исправак и вредновање задатка из разумевања текста

Оцена задатака из разумевања текста врши се на основу централног упутства за вредновање и бодовање. Максимална вредност теста је 40 бодова. Распон прихватљивих одговора односно број бодова саопштава упутство за вредновање и бодовање. Стручни професор наводи детаљно и укупно бодовање задатка.

Вредновање задатка из конструисања свакодневног текста

Оцена задатака из конструисања свакодневног текста врши се на основу централног упутства за вредновање и бодовање. Максимална вредност задатка је 10 бодова. Упутство за вредновање и бодовање саопштава одговарајуће и очекиване садржајне елементе, жанровске елементе, односно саопштава број бодова који се могу доделити за језичке и формалне елементе. Стручни професор прихваћене елементе означава штиклирањем. Стручни професор наводи детаљно и укупно бодовање задатка.

Вредновање задатка из конструисања свакодневног текста (I. тест)

Разумевање текста и конструисање свакодневног текста	Разумевање текста	40 бодова
	Конструисање свакодневног текста	10 бодова

II. Вредновање и бодовање анализе и састава

Стручни професор врши оцену задатака из анализе и састава на основу упутства за вредновање и бодовање.

Упутство за исправак и бодовање садржи основне критеријуме бодовања састава, као и могуће елементе теме. Упутство за бодовање саопштава кључне изразе садржаја. Решење које одступа од описаног у упутству може се прихватити, ако је адекватно аргументовано. Такође није неопходно употребити стручан језик који је дат у упутству.

Стручни професор прихваћене елементе означава штиклирањем. Прихватљива су решења која су адекватна по садржају, узрокована запажања, закључак.

Од два задатка може се вредновати само један који се везује за дату тему.

У случају да матурант није означио свој избор који задатак је израдио (није подвуко изабрани задатак, или није прецртано неважећи задатак) професор који исправља задатак мора да узме у обзир први по реду. Стручни професор означава грешке у конструкцији, стилу и правопису на основу описа за вредновање. Стручни професор са додељеним бодовима вреднује садржај, конструкцију, стил и језик – на основу ознака која су описана у упутству. Унутар граница за додељивање бодова одлучују дати критеријуми о броју бодова који се могу доделити.

Вредновање и бодовање анализе и састава (II. тест). Бодови:

Анализа и састав	Садржај		25 бодова
	Језик	Конструкција	5 бодова
		Стил	5 бодова
		Књижевни језик	5 бодова

Основа вредновања анализе и састава

Садржај – разумевање текста и задатка; додатно знање о теми (опште познавање теме); усклађивање елемента одговора са главном перспективом и текстом; суштинско посматрање; разумевање проблема; приврженост датој теми; богатство мисли, релевантни примери, изражавање личног става.

Конструкција текста – структура (мисаона сложеност, логика, одговарајући жанр); конструкција (кохерентност, сразмерност, сегментација, опширност)

Стил – према језичком регистру, стилу, фонду речи

Језик – према одговарајућим нормама књижевног језика

Оцена правописа и облика

Правопис – према одговарајућим правописним правилима; озбиљна грешка, мала грешка, интерпункција

У случају да је матурант имао могућности да провери правопис неког цитата свака грешка се исправља на основу централног упутства за вредновање. Ако је матурант напамет цитирао, грешке се морају исправити, али се бодови не одбијају.

Укупан утисак – уредност текста, читкост, уважавање читалачког става, према уредности облика може се доделити два пута по 1 бод.

Сабирање бодова писменог испита

састављање свакодневног текста	Разумевање текста	40 бодова
	Састав	10 бодова
анализа, састав	садржајни квалитет	25 бодова
	језик	15 бодова
Правопис		8 бодова
Укупан утисак		2 бода

Усмени испит

Састављање испитних теза усменог испита на средњем стапену дужност је установе под чијој надлежности ради испитни одбор.

Задатак који је написан у тези матурант треба да изради потпуно сам. Питања се могу поставити само у случају да је кандидат кренуо погрешним путем, или је очигледно да је застао у интерпретацији. (У таквом случају могу се поставити помоћна питања, ако време за израду тезе то дозвољава.)

Усмени испит се састоји од једне књижевне и једне граматичке тезе, односно од решавања и интерпретације ових теза.

Објављене тезе из језика и књижевности састоје се од 20 теза из књижевности и 20 граматичких теза. Књижевне и граматичке тезе независне и одвајају се једна од друге.

У тезама из језика и књижевности и из књижевности и из граматика мора се променити 6 теза у односу на претходни испитни рок.

Свака од теза садржи најмање по један-један задатак

Матурант може да користи следећа средства за припрему и интерпретацију одговора: хрестоматија, књига или други штампани текст који се везује за дату тезу (*нпр. штампани облик интернет странице, монолингвални речник, историјска-географска карта, албум ликовне уметности*).

Уз тезу одговарајућа помоћна средства обезбеђује институција која је именовала испитну комисију.

Садржајне и формалне карактеристике теза усменог испита

Тезе треба тако саставити да задаци, уважавајући одлике тема, по могућности буду исте тежине, односно да кандидат има могућности да у времену које му стоји на располагању, разради тему.

Језичке подтезе

Током испита проверавамо у којој је мери и на ком нивоу је кандидат способан за усмену комуникацију, интеракцију чијој део чине рецептивне и продуктивне способности (разумевање говора, говорна вештина). Кандидат мора бити способан како за самостално разлагање теме, као и за интерактивну сарадњу у разговору.

Стручни професор за испит одређује 20 подтеза. Свака се подтеза састоји од текста чији обим износи отприлике 200-250 речи и задатака који су у вези са њим (језичка трансформација, лексички, стилистички задатак итд.) Језичке подтезе засноване су на темама детаљни матурских захтева. Питања треба тако саставити да свака тема има најмање једну подтезу.

Подтезе из књижевности

Стручни професор саставља 20 теза за испит. Свакој подтези припадају два задатка од којих кандидат бира један.

Кандидат мора уз дело које је наведено у детаљним захтевима из српског језика и књижевности или на и основу једног фрагмента дела самостално израдити подтезу. Професор који испитује може поставити додатна питања у вези са темом.

Тематска подела подтеза за усмени испит из књижевности

Опис испита прописује израду 18 подтеза, на следећи начин:

писци и њихова дела сачињавају 12 подтеза.

- 6 означена животна дела
- 4 подтезе из других тема *Аутори и дела* (одлично познавање аутора и његовог дела, народна књижевност, скорашња књижевност, савремена књижевност)
- 2 подтезе из књижевности срба у мађарској

Обавезна подтеза из сваке тематике *Књижевни слојеви*

- Историја књижевности 2 подтезе
- Мотивички, тематски приступ 2 подтезе
- Жанр, поетика 1 подтеза
- Историја културе 1 подтеза

У осталим случајевима одлучује стручни професор.

Свака подтеза из области *Аутори и дела* може да се ослони на тему која је дата под насловом *Књижевни слојеви*, а такође и боло која теза из области *Књижевни слојеви* може да садржи ауторе који су назначени у области *Аутори и дела*.

Оцена усменог дела испита

Матурант на усменом делу испита може постићи највише 50 бодова. Унутар тога матурант може добити 25 бодова за садржај излагања, 10 бодова за тезу из граматике и 15 бодова за изражавање у оба задатка.

Бодовање успеха матуранта на усменом испиту обавља се помоћу следећих општих критеријума које садржи упутство за исправку и бодовање.

Садржај – из књижевности може се доделити свега 25 бодова, из граматике 10 бодова уз разматрање следећих критеријума:

- Књижевна, граматичка и културна образованост
- Чињенично знање
- Познавање текстова, разумевање текста
- Способност решавања задатака
- Богатство мисли

- Сопствени став
- Израда задатка

Језик – за два задатка укупно 15 бодова уз разматрање следећих критеријума:

- Организација, изтицање суштине
- Логично размишљање
- Јасно, одређено изражавање
- Велик фонд речи и употреба
- Разумљива интерпретација

Сабирање бодова за усмени испит

Садржај– књижевност	25 бодова
Садржај – језик	10 бодова
Изражавање	15 бодова

ИСПИТ НА ВИШЕМ СТЕПЕНУ

Писмени испит		Усмени испит	
240 минута		20 минута	
Радни лист		Интерпретација	
Разумевање текста, језички и књижевни радни лист	Састав-конструисање текста: анализа, рефлексива	Интерпретација задатка језичке тезе	Интерпретација једне задатка књижевне тезе
40 бодова	50 бодова	10 бодова	25 бодова
Правопис: 8 бодова Укупан утисак: 2 бода		Изражавање 15 бодова	
100 бодова		50 бодова	

Писмени испит

Општа правила

Писмени испит

Кандидати на писменом испиту морају решити један централно издат задатак. Кандидат самостално располаже временом за решавање задатака, а сам може одредити и редослед решавања задатака. Време за израђивање задатака је 240 минута.

Садржајне и формалне карактеристике писменог испита

Теза писменог испита садржи три различита радна листа: један за разумевање стручног језика за мерење стручног знања, један из језика и књижевности односно два различита састава.

Језичко-књижевно-образовни задаци

Језичко-књижевно-образовни задаци везују се за једно дело (лирско, прозно, односно одломак, есеј, расправу уз њихов одломак).

Овај тест очекује са једне стране разумевање текста, а са друге стране употребу језичког и лњижевног предзнања (*нпр. припознавање, идентификација појмова, дефиниција и примењивање на разним текстовима; познавање дела; карактеристике одређеног текста из аспекта комуникације, језика, граматике, реторике, статистике, правописа*).

Овај тест подједнако садржи питања за разумевање текста, језичко и књижевно образовање.

Задаци из састава

Два задатка из састава очекују два независна, самостална састава у датој теми

Задаци из састава су следећи:

- интерпретација, оцена једног одређеног књижевног дела
- формирање аргументације: рефлексија на књижевн, културно, естетско, етичко питање и појаве, *нпр доба, културно, појаве у јавном животу*

Сваки од задатака заснива се на датом тексту (*нпр. књижевно дел, одломак; кратак уводни цитат за заузимање сопственог става, основа за аргументовано вредновање*).

- Обширност анализе дела треба да буде 2-4 стране (300-800 речи)
- Очекивана обширност рефлексије је 1-3 стране (150-450 речи)

Текст за анализу заснива се неком књижевном делу (лирика, проза, или драма односно одломци). Дела аутора из мађарске или ван мађарске могу бити одабрани из било којег доба, стилског раздобља, тематике или жанра без ограничења.

Задатак не условљава познавање аутора.

У случају одломка задатак не условљава целокупно познавање дела.

По могућности најмање један од задатака мора да се односи накултуру срба у мађарској.

Оцена писменог теста

Оцена подела бодова врши се на основу централног упутства за вредновање и бодовање. Упутство за бодовање саопштава кључне изразе садржаја и евентуална одступања. На оцењивање кандидата не може утицати ни чињеница да лични став одступа од општеприхваћених ставова, нити ако мишљење кандидата одступа од општеприхваћеног приступа.

Уважавањем критеријума и предлога бодовања наведени у упутству за исправку и бодовање, бројем бодова које је установио стручни професор оцењује се правопис, структура и целокупан утисак.

Оцена и бодовање језичко-књижевно-образовног теста

Оцена подела бодова врши се на основу централног упутства за вредновање и бодовање. Овај тест вреди највише 40 бодова. Упутство за бодовање саопштава кључне изразе одговора, као и бодове који се могу доделити. Стручни професор наводи детаљно и укупно бодовање задатка.

Оцена и бодовање састава

Стручни професор врши оцену задатака из анализе и састава на основу упутства за вредновање и бодовање. Упутство за бодовање саопштава кључне изразе садржаја. Решење које одступа од описаног у упутству може се прихватити, ако је адекватно аргументовано. Такође није неопходно употребити стручан језик који је дат у упутству.

Стручни професор прихваћене елементе означава штиклирањем.

Стручни професор означава грешке у конструкцији, стилу и правопису на основу описа за вредновање. Стручни професор са додељеним бодовима вреднује садржај, садржај рефлексije – на основу ознака која су описана у упутству. Унутар граница за додељивање бодова одлучују дати критеријуми о броју бодова који се могу доделити.

Одредбе за вредновање анализе текста

Бодови које додељује стручни професор показују вредност анализе текста, као и конструкције текста, стил и правилност изражавања уз разматрање критерија који су назначени у упутству за исправак.

Одредбе за вредновање рефлексije

Бодови које додељује стручни професор показују вредност садржаја рефлексije, конструкције и језичког изражавања према следећим одредбама:

- Предметно знање, опште образовање
- Спознавање проблема, богатство мисли
- Ток мисли, конструкција текста
- Правилност изражавања

Оцена и бодовање задатака из конструисања текста :

Анализа текста 30 бодова	Садржај	15 бодова
	Конструкција текста	5 бодова
	Стил	5 бодова
	Правилност језика	5 бодова
Рефлексija и садржај 20 бодова	Садржај	5 бодова
	Спознавање проблема	5 бодова
	Ток мисли	5 бодова
	Правилност изражавања	5 бодова

Садржај - максимални бодови

- за анализу књижевног дела 15 бодова,
- за рефлексiju 5 бодова.

оцена основног текста; додатно знање (односно предметно знање, опште образовање); усклађивање елемента одговора са главном перспективом и текстом; суштинско посматрање; разумевање проблема; приврженост датој теми; богатство мисли, релевантни примери, изражавање личног става.

Конструкција текста – максимално 5 бодова структура (мисаона сложеност, логика, одговарајући жанр); конструкција (кохерентност, сразмерност, сегментација, опширност).

Стил – максимално 5 бодова према језичком регистру, стилу, фонду речи.

Језик – максимално 5 бодова према одговарајућим нормама књижевног језика.

Оцена правописа – према одговарајућим правописним правилима; озбиљна грешка, мала грешка, интерпункција

Укупан утисак – уредност текста, читкост, уважавање читалачког става, према уредности.

Сабирање бодова писменог испита

<i>Разумевање текста језичко-књижевно-образовни задатак</i>	40 бодова
Анализа текста	30 бодова
Рефлексија и садржај	20 бодова
Правопис	8 бодова
Укупан утисак	2 бода

Усмени испит

Усмени испит на вишем степену врши се на основу централно издатих теза.

Задатак који је написан у тези матурант треба да изради потпуно сам. Питања се могу поставити само у случају да је кандидат кренуо погрешним путем, или је очигледно да је застао у интерпретацији. (У таквом случају могу се поставити помоћна питања, ако време за израду тезе то дозвољава.)

Усмени испит се састоји од једне књижевне и једне граматичке тезе, односно од решавања и интерпретације ових теза.

Објављене тезе из језика и књижевности састоје се од 20 теза из књижевности и 20 граматичких теза. Књижевне и граматичке тезе су независне и одвајају се једна од друге.

У тезама из језика и књижевности и из књижевности и из граматика мора се променити 6 теза у односу на претходни испитни рок.

Матурант може да користи следећа средства за припрему и интерпретацију одговора: хрестоматија, књига или други штампани текст који се везује за дату тезу (*нпр. штампани облик интернет странице, монолингвални речник, историјска-географска карта, албум ликовне уметности*).

Уз тезу одговарајућа помоћна средства обезбеђује институција која је именовала испитну комисију.

Садржајне и формалне карактеристике теза усменог испита

Тезе треба тако саставити да задаци, уважавајући одлике тема, по могућности буду исте тежине, односно да кандидат има могућности да у времену које му стоји на располагању, разради тему.

Језичке подтезе

Током испита проверавамо у којој је мери и на ком нивоу је кандидат способан за усмену комуникацију, интеракцију чијој део чине рецептивне и продуктивне способности (разумевање говора, говорна вештина). Кандидат мора бити способан како за самостално разлагање теме, као и за интерактивну сарадњу у разговору.

Стручни професор за испит одређује 20 подтеза. Свака теза садржи две подтезе од којих матурант бира једну. Према задацима који су описани у подтезама питања се односе на неку изјаву, цитат, уводну мисао, штампани примерак електронске медије (*нпр. формулар, упутство за*

употребу, страница новина, фотографија, илустрација, географска карта, интернет страница, детаљ монилингвалног речника) затим саопштавају задатак.

Питања су заснована на темама детаљни матурских захтева

25% језичких подтеза треба да садржи текстове који се везују за језик срба у мађарској, обичајима, традицијама, културом, мањинском политиком итд.

Подтезе из књижевности

Усмени испит садржи 20 теза. Свакој подтези припадају два задатка од којих кандидат бира један.

Кандидат мора уз дело које је наведено у детаљним захтевима из српског језика и књижевности или на и основу једног фрагмента дела самостално израдити подтезу.

Најмање две подтезе треба да се везују за књижевност срба у мађарској.

Оцена усменог испита

За усмени испит додељује се максимално 50 бодова. Унутар тога за садржај књижевног одговора 25 бодова, за квалитет одговора из граматике 10 бодова, за изражавање оба задатка 15 бодова.

Вредновање и бодовање испита врши се на основу следећих критериума

Унутар граница за додељивање бодова одлучују дати критеријуми о броју бодова који се могу доделити.

Садржај – максимално: 25 бодова из књижевности; 10 бодова из језика уз разматрање следећих критеријума:

- Књижевна, граматичка и културна образованост
- Чињенично знање
- Познавање текстова, разумевање текста
- Способност решавања задатака
- Богатство мисли
- Сопствени став
- Израда задатка

Језик – за два задатка укупно 15 бодова уз разматрање следећих критеријума:

- Организација, изтицање суштине
- Логично размишљање
- Јасно, одређено изражавање
- Велик фонд речи и употреба
- Разумљива интерпретација

Сабирање бодова за усмени испит

Садржај– књижевност	25 бодова
Садржај – језик	10 бодова
Изражавање	15 бодова

”

36. Az R. Mellékletének SZLOVÁK NÉPISMERET fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„SZLOVÁK NEMZETISÉGI NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A szlovák népismeret érettségi vizsgakövetelményeiben két alapvető cél fogalmazódik meg.

Egyrészt a vizsga azt hivatott mérni, hogy a vizsgázó birtokában van-e a vizsgatárgy interdiszciplináris jellegű ismeretanyagának, alapvető tényeinek. A vizsgatárgy követelményrendszere tartalmazza a szlovák nemzet és a magyarországi szlovák nemzeti kisebbség történelmének, néprajzának, földrajzának, nyelvtörténetének és nyelvjárástanának építészetének, szociológiájának, irodalomtörténetének, zenetörténetének elemeit, illetve az alapvető politológiai ismereteket.

Az érettségi vizsgakövetelmények annak megmutatását kérik számon a vizsgázótól, hogy milyen mértékben jutott el a magyarországi szlovák kisebbséget meghatározó kérdések és problémák megismeréséhez és értelmezéséhez.

Másrészt a vizsgán alapvető követelmény annak bemutatása, hogy a vizsgázó milyen mértékben sajátította el a vizsgatartalmakat, mennyire képes megszerzett ismereteit általános formában is megfogalmazni, illetve a fölvetődő általánosabb kérdésekre és problémákra tud-e konkrét példákat, tényeket felhozni, azokat érvekkel alátámasztani.

A középszintű vizsga elsősorban az elsajátított ismereteket, tényeket – főleg fogalmakat kéri számon. Az alapismeretek számonkérésén túl azt méri, hogy a vizsgázók tudatosították, megértették-e a magyarországi szlovák kisebbség múltját, jelenét, anyagi-szellemi kultúráját, társadalmi-politikai helyzetét meghatározó kérdéseket, problémákat.

Tudják-e azokat értelmezni és általánosabb formában megfogalmazni. Meghatározó jelentőségű az alapvető kompetenciák mérése (források, statisztikák elemzése, szaknyelv alkalmazása, általánosítás képessége, analógiák, okozati viszonyok használata). Fontos a kommunikációs készségek mérése, egyszerűbb ismeretszerzési eljárások, a rendszerező képesség, az ítéletalkotás alapvető formáinak készségszintű alkalmazásának elvárása.

Az emelt szintű vizsga általánosabb jellegű, legfőképpen a felsőoktatásban tovább tanulni szándékozó vizsgázó ismereteit és képességeit vizsgálja.

A vizsga a vizsgázóktól a középszintű követelményeket meghaladó, összetettebb ismeretszerzési eljárásokat, önállóbb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontokat, ítéletalkotási és kifejező készségek kialakulását várja el.

A középszint és emelt szint kompetenciái azonosak, különbség csupán a témák megközelítésének konkrét, illetve absztrakt módjában, összetettségében, önállóságában van.

A) KOMPETENCIÁK

- A szlovák nemzetre és nemzetiségre vonatkozó források (anyagi, írott, képi, elektronikus) felhasználása, elemzése.

- Források alapján történeti, kisebbségpolitikai problémák megfogalmazása, ok-okozati viszonyok felismerése, törvényszerűségek felismerése, analógia megvonása múlt és jelen között.

- Múzeumok, néprajzi gyűjtemények, műemlékek, emlékművek megismerése, információgyűjtés, rendszerezés, elemzés. A gyűjtött és elemzett információk segítségével a szlovák kisebbség hétköznapijainak és ünnepeinek megismerése.

- A tárgyi és szellemi néprajzi hagyaték megismerése, felhasználása a szlovákok lakta kistérségek szemléletes bemutatásánál, leírásánál.

- Természetföldrajzi és gazdaságföldrajzi adottságok, életviszonyok, életmód, és kultúra összefüggésszrendszerek felismerése és értelmezése.

- Térképek elemzése, történeti, gazdasági, statisztikai, demográfiai adatok, gráfok, grafikonok kikeresése, elemzése, összehasonlítása egy-egy településsel, jelenséggel, eseménnyel kapcsolatosan. Folyamatok komplex bemutatása.

- Publicisztikai írások, zsánerek, szociológiai felmérések tanulmányozása, válogatása, azok felhasználásával egyén és közösség viszonyának bemutatása, értelmezése.

- Interjúkészítés az identitásvállalás formáinak vizsgálatához.

- Beszélt nyelvjáráások, köznyelv és irodalmi nyelv összehasonlítása, az eltérések felismerése konkrét szöveg alapján.

- Nyelvjárási szöveg értelmezése.

- A szlovák kisebbség településtípusainak összehasonlítása, épített környezetének funkcionális szempontból történő bemutatása, értelmezése.

- A szlovák kisebbség zene-, ének- és tánckultúrájának jellemzése, összefoglalása, összehasonlítása a magyar zene- és tánckultúrával. A regionális és helyi jellegzetességek kiemelése, leírása.

- A kisebbségpolitika kereteit meghatározó jogszabályok ismerete, elemzése, esettanulmányok készítése, a jogalkalmazás gyakorlati kérdéseinek bemutatása.

- Esettanulmány készítése a kisebbségi önkormányzat és egy civil szervezet, egyesület működéséről.

- A kisebbségpolitikai törvénykezés alakulása, az elmúlt évtizedekre gyakorolt hatásának felvázolása.

- Készítsen projektterveket. Pl. a család, a helyi közösség, a szlovák kisebbség történetével, szellemi-tárgyi hagyatékával, jelenével kapcsolatos bármely témakörben (pl. településem „útikönyve” szlovák szemmel.).

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

TÉMAKÖRÖK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Szlovákia helye Európában és a világban	A szlovák etnikum elhelyezkedése. Szlovákia földrajzi, közigazgatási struktúrájának bemutatása. Demográfiai jellemzők. Kultúrtörténeti örökségek, műemlékek, turisztikai látnivalók megismerése. Társadalmi-politikai viszonyok	A magyarországi szlovákok származási területeinek bemutatása.

	<p>bemutatása, elemzése.</p> <p>A határon túl élő szlovákok és Szlovákia kapcsolatának felderítése, vizsgálata.</p>	
<p>A szlovák nép története a kezdetektől a 18. századig</p>	<p>A szlávok etnogenezise, élet az őshazában.</p> <p>Szlávok a Kárpát-medencében az 5–9. század között.</p> <p>A Nagymorva Birodalom Rastislav idejében.</p> <p>Cirill és Metód élete, missziós tevékenysége.</p> <p>Az ószláv nyelv elismertetése.</p> <p>A szláv ábécé, első iskolák alapítása.</p> <p>A glagolikus írás megalkotása.</p> <p>Nagymorávia I. Svatopluk fejedeleme korában, annak bukása.</p> <p>A Nagymorva Birodalom hagyományának szerepe a szlovák nemzeti ideológiában.</p> <p>A szlovákok a középkori Magyar Királyságban (10–14. század).</p> <p>Etnikai viszonyok Észak-Magyarországon.</p> <p>A rendi nemzet fogalma.</p> <p>A „Slovenka“, „Slovak“, „Slováky“ elnevezések megjelenése, a korszak anyagi és szellemi kultúrája.</p> <p>A szlovákok az újkor küszöbén, a husziták hatása a szlovák népre.</p> <p>Reformáció-ellenreformáció.</p> <p>Személyek, intézmények megismerése.</p> <p>A szlovák etnikum nyelvi és vallási tagozódása.</p>	<p>A szlávok anyagi-szellemi kultúrájának összehasonlítása más civilizációkkal (pl. finnugor népek kultúrája).</p> <p>A földművelő és a nomád civilizáció összevetése.</p> <p>Írott és régészeti források a szlovák megtelepedéséről, gazdasági-társadalmi-politikai viszonyairól.</p>
<p>A felvilágosodás és a szlovák nemzeti ébredés kora (18–19. század)</p>	<p>Magyarország a felvilágosodás korában.</p> <p>A felvilágosodás fogalmának elsajátítása.</p> <p>A nemzeti ébredés jelentésének és fogalmának elsajátítása.</p> <p>A reformkori Magyarország társadalma és gazdasága.</p> <p>A Štúr-iskola: tevékenysége, céljai, nemzetfelfogása.</p> <p>A nemzeti-demokratikus program: a szlovák nemzet követelése.</p> <p>Magyarok és szlovákok az 1848/49-es forradalomban.</p> <p>A korszak nagy személyiségeinek megismerése: Ludovít Štúr, Ján Kollár, Janko Kráľ, Ján Botto.</p>	<p>Az evangélikus és katolikus értelmiség nemzetfelfogása.</p>
<p>A szlovák nemzet a dualizmus korában (1867–1918); szlovákok</p>	<p>A szlovák nemzet memoranduma.</p> <p>A kiegyezés és a nemzetiségi</p>	<p>Az asszimiláció a források tükrében.</p>

<p>mint szórvány nemzetiség a dualizmus korában</p>	<p>törvény. A nemzetiségek élete, jogi helyzete, kulturális viszonyai az Osztrák-Magyar Monarchiában. A Matica slovenská megalakulása, főbb tevékenységei. Szlovák nemzeti szerveződések – Milan Rastislav Štefánik, Tomáš Garrigue Masaryk és Milan Hodža politikai profilja. A cseh-szlovák politikai elitjének közeledése, tervei. Az első világháború: Csehszlovákia kikiáltása, túrócszentmártoni deklaráció, Csehszlovákia létrejötte. Társadalmi, kulturális, gazdasági viszonyok bemutatása. A szlovák értelmiség tevékenysége Pest-Budán, majd Budapesten. Nemzetiségi törekvések és az állami nemzetiségi politika ellentétei. Az adott település és régió történelmi-társadalmi helyzetének változásai, jellemzői a dualizmus korában. A kor jelentősebb személyeinek megismerése.</p>	<p>Asszimiláció és urbanizáció.</p>
<p>Csehszlovákia a két világháború között és a II. világháború idején</p>	<p>Csehszlovákia nemzetiségi viszonyai. A szlovákok társadalmi, gazdasági, politikai helyzete. A nemzetiségpolitika jellemzői, szlovák autonomista törekvések. Az I. bécsi döntés következményei. A szlovák állam létrejöttének körülményei, jellemzése. A szlovák nemzeti felkelés. A szlovákok helyzete és létszáma a trianoni Magyarországon. Iskolarendszer és művelődés. A Szlávok Antifasiszta Frontjának megalakulása és tevékenysége.</p>	<p>A Csehszlovák Köztársaság berendezkedésének polgári és demokratikus jegyei, nemzetiségi politikájának hiányosságai. Anton Hlinka autonomista programja. A Tiso-féle állam totalitárius jegyei.</p>
<p>Szlovákia Csehszlovákia keretein belül</p>	<p>Szovjetunió és Csehszlovákia viszonyának bemutatása. A Beneš-dekrétumok következményei, kitelepítések. Csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény. A kommunista fordulat társadalmi, gazdasági, kulturális következményei. A nemzetiségi (oktatás, kultúra, egyesülés) változások megismerése.</p>	<p>A kassai kormányprogram elemzése. A lakosságcsere céljai, módszerei, nemzetközi háttere, következményei a magyarországi szlovákokra és a szlovákiai magyarokra. Kordokumentumok, sajtótermékek, tanulmányok ismerete.</p>

	<p>A szövetkezesítés, iparosítás és urbanizáció hatásai a nemzetiségi viszonyokban.</p> <p>A cseh-szlovák viszony elemzése.</p> <p>A magyarországi szlovákok és az anyanemzet, valamint más országokban élő szlovákok kapcsolatteremtésének lehetőségei.</p>	
Az önálló szlovák állam megalakulása	<p>Magyarország szerepe a közép-kelet-európai rendszerváltozásokban.</p> <p>Bársonyos forradalom.</p> <p>Az önálló Szlovák Köztársaság kikiáltása.</p> <p>A mai Szlovákia társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális jellemzői.</p> <p>A nemzetiségek problémái.</p>	<p>Források, történeti munkák elemzése, olvasása.</p>
A magyarországi szlovákok története	<p>A szlovák migráció és kolonizáció 17–18. századi megismerése.</p> <p>A belső migráció okainak bemutatása.</p> <p>A török alól felszabadított területek földrajzi-gazdasági viszonyainak megismerése.</p> <p>A szlovák migráció formái, szakaszai, irányai.</p> <p>A három nyelvsziget kialakulásának levezetése: Dunántúl, Alföld, Északkelet-Magyarország.</p> <p>Szlovákok Pest-Budán, illetve Budapesten.</p> <p>Az újraalapított települések típusainak bemutatása.</p> <p>Az új földrajzi-gazdasági, társadalmi környezet.</p> <p>A szlovák régiók komplex leírása: származás, nyelvjárás, vallás, életmód-foglalkozás, településtípusok.</p> <p>Az egyes nyelvjárások jellemzése.</p> <p>A beszélt nyelv változatainak bemutatása.</p> <p>A 18. század nagy személyiségei, irodalma.</p>	<p>A migráció rekonstruálása térben és időben, térkép segítségével.</p> <p>Források, történeti munkák elemzése, olvasása.</p>
Szlovákok Magyarországon 1945 után. Szlovákok a mai Magyarországon	<p>Lakosságcsere a gyakorlatban – személyes sorsok alapján.</p> <p>A kommunista rendszer kiépülése és a nemzetiségi élet (oktatás, kultúra, egyesülés) változásai.</p> <p>A szövetkezetek, urbanizáció, iparosítás hatása a szlovákokra.</p> <p>A nemzetiségi iskolarendszer és művelődés helyzetének feltérképezése.</p>	<p>Cikkek, tanulmányok, irodalom, sajtó a magyarországi szlovákokról.</p>

	<p>A Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségének tevékenységei.</p> <p>A magyarországi szlovákok adatai a népszámlálások tükrében: szociális és korösszetétel.</p> <p>A Magyarországi Szlovákok Szövetsége, Országos Szlovák Önkormányzat és más országos hatáskörű szervezetek.</p> <p>Nemzetiségi jogok, köteleességek. Törvény a nemzetiségek jogairól. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe.</p> <p>Az oktatás és művelődés lehetőségei a mai Magyarországon.</p> <p>A mai szlovák tudományos élet, irodalom, kultúra, média helyzete.</p> <p>Kapcsolatok az anyaországgal és a határon túli szlovák közösségekkel.</p> <p>A szlovák hagyományok összefoglalása: szokások, néphagyomány, tárgyi és szellemi kultúra a mai Magyarországon.</p> <p>A feladatvállalás lehetséges módjainak feltárása az ifjúsági szervezetek munkájában, aktív részvétel a szlovák hagyományokat célzó, átörökítést szorgalmazó kulturális, tudományos egyesületekben.</p> <p>Egyéni és csoportos projektmunkák készítése.</p> <p>A nemzetiség problémái.</p>	
<p>A magyarországi szlovákok anyagi kultúrája</p>	<p>A szlovák nemzetiség épített lakókörnyezete: az épületek funkcionális és esztétikai jellemzői, lakberendezési, használati tárgyak. Tradicionális életmód, különleges foglalkozások, kézműves mesterségek, rokon kapcsolatok. Múzeum- és tájházlátogatás.</p> <p>A szlovák nemzetiség népviseletének, a női, férfi és gyermekviselet egyes darabjainak, a felhasznált anyagok megismerése.</p> <p>A kenderfeldolgozás, a szövés folyamatának megismerése.</p> <p>A szlovák nemzetiség díszítőművészetének, a népviseleti ruhadarabok díszítésének, a felhasznált anyagok, termékek megismerése.</p>	<p>A regionális és helyi jellegzetességek megismerése, feltárása, lejegyzése.</p> <p>Néprajzi tanulmányok tanulmányozása, bibliográfia készítése.</p>

	<p>Étkezési szokások: főzési kultúra, ünnepi és hétköznapi konyha régen és ma, a kenyérsütés folyamatának megismerése.</p> <p>Hallott és olvasott szövegek ismereteinek feldolgozása írásban és szóban.</p>	
A magyarországi szlovákok szellemi kultúrája	<p>A népszokások eredete, alkalmazása, jellemzése.</p> <p>Az emberi élet fordulópontjaihoz kapcsolódó népszokások.</p> <p>A vallási ünnepek szokásai.</p> <p>Jellegzetességek, sajátosságok elsajátítása.</p> <p>A naptári év szokásai, a családi élet szokásai, jeles napi szokások.</p> <p>A felkutatott hagyományok lejegyzése.</p> <p>Hiedelemvilág: különböző eseményekhez kapcsolódó praktikák, mitikus alakok.</p> <p>A magyarországi szlovákok népköltészetének leírása.</p> <p>Népzene, népi hangszerek, népmesék, balladák, népdalok, néptáncok.</p> <p>Összefüggések felismerése irodalmi, zenei alkotások segítségével.</p> <p>A szépirodalmi szövegek önálló rendszerezése, vizsgálata történelmi hitelesség szempontjából.</p>	<p>A regionális és helyi jellegzetességek megismerése, feltárása, lejegyzése.</p>
A magyarországi szlovákok nyelve, nyelvjárásai	<p>A nyelvjárás fogalmának meghatározása.</p> <p>A három nyelvjárás csoport és dialektusainak alapos vizsgálata.</p> <p>A magyarországi szlovák nyelvjárások.</p> <p>A köznyelv és irodalmi nyelv területeinek, összefüggéseinek, történelmi fejlődésének szakaszai.</p> <p>Nyelvjárás szövegek vizsgálata, összehasonlítása, átírása irányított formában irodalmi nyelvre.</p>	<p>A régió, a település nyelvjárásának feltárása, lejegyzése.</p>

C) FOGALMAK

Szlovákia helye Európában és a világban	<p>etnikum, demográfiai jellemző, kultúrtörténelmi örökség, társadalmi viszonyok, politikai viszonyok, határon túl élő, honfitárs.</p>
A szlovák nép története a kezdetektől a 18. századig	<p>etnogenezis, Nagymorva Birodalom, fejedelem, fejedelemség, missziós tevékenység, ószláv nyelv, glagolikus írás, etnikai viszonyok, rendi nemzet, huszita mozgalom, reformáció, ellenreformáció.</p>

A felvilágosodás és a szlovák nemzeti ébredés kora (18–19. század)	felvilágosodás, nemzeti ébredés, reformkor, Štúr-iskola, nemzetfelfogás, demokratikus program, forradalom.
A szlovák nemzet a dualizmus korában (1867–1918); szlovákok mint szórvány nemzetiség a dualizmus korában	Memorandum, kiegyezés, nemzetiségi törvény, jogi helyzet, Matica slovenská, szlovák nemzeti szerveződés, politikai elit, Csehszlovákia kikiáltása, szlovák értelmiség, dualizmus.
Csehszlovákia a két világháború között és a II. világháború idején	autonóm, autonomista törekvés, I. bécsi döntés, következmény, szlovák nemzeti felkelés, Trianon, iskolarendszer, művelődés, Szláv Antifasiszta Front.
Szlovákia Csehszlovákia keretein belül	Szovjetunió, Eduard Beneš, Beneš-dekrétumok, kitelepítés, lakosságcsere, lakosságcsere-egyezmény, kommunista, kommunizmus, kommunista fordulat, szövetkezesítés, urbanizáció, iparosítás.
Az önálló szlovák állam megalakulása	Rendszerváltozás, bársonyos forradalom, megalakulás, kikiáltás, Szlovák Köztársaság.
A magyarországi szlovákok története	migráció, kolonizáció, földrajzi viszonyok, gazdasági viszonyok, nyelvsziget, egyházi tulajdon, újratelepített.
Szlovákok Magyarországon 1945 után. Szlovákok a mai Magyarországon	lakosságcsere, kommunista rendszer, oktatás, egyesülés, nemzetiségi iskolarendszer, Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége, népszámlálás, törvény, nemzetiségi törvény, tudományos élet, határon túli szlovák közösség.
A magyarországi szlovákok anyagi kultúrája	lakókörnyezet, anyagi kultúra, forrás, tárgyi kultúra, tárgyi néprajz, hagyományos életmód, alapmotívum, képfestés, kenderfeldolgozás, szövés, kenyérsütés.
A magyarországi szlovákok szellemi kultúrája	eredet, alkalmazás, jellemzés, emberi élet fordulópontja, mitikus alak.
A magyarországi szlovákok nyelve, nyelvjárások	nyelvjárás csoport, nyelvjárás, dialektus, köznyelv, vizsgálat, jellegzetesség, tipikus jegy.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga 15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgozása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.

A projekt témája a tanulmányok alatt érintett tizenkét témakör (lásd Részletes követelmények) bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.

A projekttel szemben támasztott követelmények:

10-20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek, illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát, szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes élményeket.

A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanulói jogviszonnal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanulói jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.

A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

I. Tartalom

- a) komplexitás, a téma többoldalú megközelítése 30 pont
- b) a téma újszerű megközelítése 10 pont
- c) bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése 5 pont

II. A projektkészítés folyamata

- a) a projekt fázisainak megjelenítése 5 pont
- b) az egyéni kutatómunka megjelenítése 15 pont

III. Forma

- a) nyelvi megformáltság 8 pont
- b) szerkezet, végső megjelenítés minősége 7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmennyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A vizsgázó 5 percen bemutatja projekt munkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tételsor a négy kötelező ismeretszorból összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, a Szlovák nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek) A témakörök arányait a felkészülés során érvényesített súlypontok határozzák meg, de a tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy ismeretszort. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a felelet része.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

A projekt bemutatása - összesen 20 pont

- a projekt munka lényegre törő összefoglalása 7 pont
- prezentációs technika, előadásmód 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont
- szemléltetés 3 pont

A szóbeli tétel értékelése - összesen 50 pont

- tartalom 25 pont
- a forrás elemzése 10 pont
- nyelvi megformáltság 10 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 180 perc	Szóbeli vizsga 20 perc
Esszé	Tétel kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva) egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc ismeretszorból (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételből áll. Az „A” altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Kisebbségpolitikai ismeretek témakörből, a „B” altételt a Néprajzi ismeretek és a Szlovák nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek témakörből húzza. Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat. A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két feladatban meghatározott témákat kifejtse.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

1. „A” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

2. „B” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

37. Az R. Mellékletének SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

**„SZLOVÁK NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM
I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK**

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

- A szöveg lényegének felismerése, megítélése.
- A cél, a beszédzándékok, érvelések, különböző vélemények felismerése a szóbeli és írásbeli szövegfajtákban.
- A szóbeli és írásbeli szövegekből nyert információk használata; kiválasztás, újrendezés a téma és cél összefüggésében.
- A különböző témájú és műfajú szóbeli és írásbeli szövegfajták (pl. publicisztikai, ismeretterjesztő, elektronikus sajtó, szépirodalmi stb.) gondolatmenetének követése, a szövegösszefüggések felismerése a kifejezés és a tartalom síkján.
- A nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és önálló használata (pl. egynyelvű és kétnyelvű szótárak, lexikonok, szöveggyűjtemények, CD-ROM stb.)
- Kritikai, személyes állásfoglalás kialakítása az olvasott, illetve hallott információk kapcsán.
- Különböző témájú és műfajú szóbeli és írásbeli szövegfajták összehasonlítása adott szempontrendszer alapján.
- A szépirodalmi szöveg értelmezése és értékelése a műfaj, a szerkezet, a stílus felismerése, megfogalmazása, kifejtése.
- A különböző korokban és korszakokban született szépirodalmi művek/szövegek bemutatása, a korra és korszakra jellemző sajátos életérzések, életszemlélet, erkölcsi megfontolások láttatása.
- Sajátos életformára, kulturális szokásokra utaló információk felismerése és megfogalmazása.

2. Szövegalkotás írásban

- Különböző témákban, különböző műfajokban vélemény megfogalmazása a műfajnak, a témának, a címzettnek megfelelően.
- Tájékoztató, érvelő, esszé típusú szövegek létrehozása a megadott témákban.
- Írásbeli és szóbeli műfajok felépítési, nyelvhasználati normáinak önálló alkalmazása, ideértve az önellenőrzés és a javítás képességét.
- A megnyilatkozás céljának, tárgyának megfelelő kifejtettségű és stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.
- Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, a téma több nézőpontú értékelését is magában foglaló önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.
- Hivatalos írásművek (pl. hozzászólás, pályázat, levél, önéletrajz, kérvény) szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

-A beszédhelyzetnek, a műfajnak és a témának megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlés.

-A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumainak, zenei eszközeinek –

artikuláció, beszédtempó, hangerő, hangsúly, hanglejtés, szünet - alkalmazása élőbeszédben, felolvasásban,

memoriter szöveghű előadásában, adott témáról szóló szóbeli előadásban.

B) ISMERETKÖRÖK

1. Szlovák nyelv

1.1. Ismeretek a nyelvről

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Kommunikáció	<p>-A mondatfonetikai eszközök (hangsúly, hangerő, hanglejtés, hangmagasság, beszédzünet, beszédtempó) és a nem nyelvi jelek (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz) szerepe a kommunikációban.</p>	<p>-A reklámok, internetes felületek verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.</p> <p>-A mindennapi társalgásban, a nyilvános kommunikációs színtereken, valamint az internetes felületeken előforduló manipulációs szándékok, hibás következtetések felismerése.</p>
Helyesírás	<p>- A lágy és kemény szótagok helyesírási szabályai.</p> <p>- Az idézetek helyesírása.</p> <p>- A l–l' mássalhangzók megkülönböztetése a helyesírásban.</p> <p>- A ritmustörvény és a ritmustörvény alóli kivételek érvényesítése a helyesírásban.</p> <p>- A szótagalkotó l–l', r–r' mássalhangzók helyesírási kérdései.</p> <p>- Az i–y, í–ý írása a szlovák és idegen szavakban.</p> <p>- A nagybetűk írásának szabályai.</p> <p>A tulajdonnevek helyesírása.</p> <p>- Az elválasztás szabályai.</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> - A tőszámnév és a sorszámnév helyesírására vonatkozó szabályok. - A határozószó helyesírása. - Írásjelek használata az egyszerű és az összetett mondatokban. 	
Hangtan	<ul style="list-style-type: none"> - A szlovák nyelv hangtani rendszerének ismerete: a magánhangzók, a kettős hangzók és a mássalhangzók. - Hasonulás. A mássalhangzók találkozásakor fellépő hasonulás. - A hangkapcsolódási szabályosságok típusai, valamint a helyesírás és a kiejtés összefüggése: lágy és kemény szótagok, rövid és hosszú szótagok, a l-ĺ és a r-ř mássalhangzók szerepe a szótagalkotásban. 	<ul style="list-style-type: none"> - A hangok képzési, ejtési jellemzői.
Alaktan/Morfológia	<ul style="list-style-type: none"> -A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, teljes jelentésű szavak, nem teljes jelentésű szavak, ragozható és nem ragozható szavak. -A ragozható szavak – a főnév, a melléknév, a számnév, a névmás és az ige – nyelvtani kategóriái, fajtái. -A melléknevek fokozása. -A nem ragozható szófajok – a határozószók, az előljárószók, a kötőszók, a módosítószók, az indulatszók – fajtái. -A határozószó fokozása. 	<ul style="list-style-type: none"> - A többszófajúság.
Mondattan	<ul style="list-style-type: none"> - A fő mondatrészek szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok. A bővítmények szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik. - A szó szerkezetek típusai, fajtái: predikatív, koordinatív, 	<ul style="list-style-type: none"> - A szó szerkezet típusok felépítése felismerése és alkotása. - Összetett mondatok elemzése szerkezeti rajzzal. - A többszörösen összetett mondatok fajtái.

	<p>determinatív.</p> <p>- A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták.</p> <p>Az összetett mondatok fajtái, a mellérendelő összetett mondatok fajtái (kapcsolatos mondat, fokozó mondat, ellentétes mondat, választó mondat, következtető mondat, magyarázó mondat), az alárendelő összetett mondatok fajtái (alanyi, állítmányi, mondatalapú, tárgyi, határozói, jelzői), mellékmondat, kötőszók.</p>	
<p>Szótan, szóalkotástan</p>	<p>-Az irodalmi nyelv és annak funkciója.</p> <p>-Szlovák nyelvjárások, magyarországi szlovák nyelvjárások.</p> <p>-A szóalkotás módjai: szóképzés (prefixszel és szuffixszel), szóösszetétel, rövidítések.</p> <p>-A szókészlet és az alapszókészlet meghatározása.</p> <p>-A szókészlet tagolódása:</p> <p>= irodalmi és nem irodalmi szavak (szleng, nyelvjárási szavak, zsargon);</p> <p>= a szavak jelentése szempontjából (teljes jelentésű szavak, nem teljes jelentésű szavak, egyjelentésű szavak, többjelentésű szavak, szinonimák, homonimák, antonimák, állandósult szókapcsolatok);</p> <p>= a szavak érzelmi, hangulati töltése szerint: neutrális szavak, érzelmi hangulati töltéssel rendelkező szavak (eufemizmusok, diszfemizmusok, kicsinyítő szavak, nagyító</p>	<p>- A szóalkotás ritkább módjai: rövidítések.</p>

	<p>szavak, pejoratív szavak); = a szavak eredete szerint (szlovák szavak és idegen eredetű szavak); = a szavak stilisztikai rétegződése alapján stilisztikailag differenciálatlan és stilisztikailag differenciált szavak (köznyelvi szavak, poetizmusok, szakszavak); az élőnyelvi használathoz viszonyítva (neologizmusok, archaizmusok, historizmusok).</p>	
<p>Nyelvtörténet/ Az irodalmi nyelv története</p>	<p>-A szlovák nyelv eredete (indoeurópai nyelvcsalád, szláv nyelvcsalád). Helye a nyelvek között: a szláv nyelvek csoportosítása. Az ószláv nyelv.</p> <p>-Az irodalmi nyelv fogalmának meghatározása.</p> <p>-A nyelvfejlődés korszakai: ószláv kor, a 10–14. századi feudális kor, 15–18. század, Anton Bernolák kora, Ľudovít Štúr kora, jelenkor, jellemzőik.</p> <p>-Intézmények (Ľudovít Štúr Nyelvtudományi Intézet), szótárak (Slovník slovenského jazyka, Pravidlá slovenského pravopisu, Synonymický slovník) ismerete.</p>	<p>A szlovák nyelv helye a nyelvek között: az indoeurópai nyelvek csoportosítása.</p> <p>-Nyelvészeti szakkönyvek, nyelvészeti szakkönyvek ismerete (1-2 tanulmány 1-2 részlete).</p>
<p>Stilisztikai alapismeretek</p>	<p>-A stílus és a nyelvi stílus fogalma.</p> <p>-Stílusrétegek:</p> <p>= magánéleti szövegek stílusa: társalgási stílus; = a közéleti szövegek stílusa: hivatalos stílus, szónoki, előadói stílus, publicisztikai stílus, tudományos stílus; = szépirodalmi stílus.</p>	<p>-A metafora funkciója és használata a mindennapi, a publicisztikai és a tudományos nyelvhasználatban.</p> <p>-A beszédhelyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő hangtani, lexikális, morfológiai, szintaktikai stílusesszéközök.</p>

	<p>-A leggyakoribb stílusrétegek jellemzői.</p>	
Szövegtan	<p>-A szöveg fogalma.</p> <p>-A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek.</p> <p>-Szövegek összefüggése, értelemhálózata.</p> <p>-A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra.</p> <p>-A fogalmazásfajták (tájékoztató, elbeszélő, leíró, érvelő) általános jellemzőinek felismertetése, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése és megnevezése.</p> <p>-Nyelvhasználati szinterek szerinti szövegtípusok: a társalgási stílus, a hivatalos stílus, a szónoki stílus, a publicisztikai stílus, a tudományos stílus, a szépirodalmi stílus leggyakoribb műfajai.</p> <p>-Mindennapi, tudományos és irodalmi szövegek témájának megértése.</p> <p>-Világos szövegalkotás, kifejezőkészség az elbeszélés, leírás, jellemzés, értelmezés-fejtegetés, beszámoló, ismertetés, műfajokban.</p> <p>-Az esszé szerkezeti felépítése.</p> <p>-Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek ismerete, magánjellegű és</p>	<p>- A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje.</p> <p>-Az értekezés szerkezeti felépítése.</p>

	<p>hivatalos szövegek alkotása (levél, hivatalos levél, önéletrajz, kérvény, motivációs levél).</p> <p>-Olvasható, esztétikus, hatékony egyéni írásmód.</p> <p>-Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés.</p> <p>-Önálló, több forrástípusra is kitérő könyvtári anyaggyűjtés és az információknak a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása.</p> <p>-Hivatkozás, pontos forrásmegjelölés.</p>	
Retorika	<p>-A szónoki stílus műfajai (politikai beszéd, törvényszéki beszéd, előadás, kiselőadás, ünnepi beszéd, üdvözlőbeszéd, hozzászólás).</p> <p>-A szónok tulajdonságai, feladatai. A hatásos előadásmód eszközei.</p> <p>-A beszéd megszerkesztésének követelményei.</p> <p>-A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése.</p> <p>-Az előadás szemléltetésének módjai: bemutatás, prezentáció stb.</p> <p>-Hivatalos felszólalás, hozzászólás.</p>	

	<p>-Kulturált vita, véleménynyilvánítás.</p> <p>-Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése. Az érvelési hibák. A cáfolat módszerei.</p>	
--	--	--

1.2. Fogalmak

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit *dőlt betűvel* jelezzük.

Kommunikáció	mondatfonetikai eszköz, hangsúly, hangerő, hanglejtés, hangmagasság, beszédszünet, beszédtempó, nem nyelvi jel, tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, <i>manipuláció</i>
Helyesírás	helyesírási alapelv, írott nyelv, nyelvi norma, idézés, szó szerinti idézet, idéző mondat, megszakított idéző mondat, tartalmi idézés
Hangtan	ritmustörvény, szótagképző mássalhangzó, hasonulás
Alaktan	teljes jelentésű szó, nem teljes jelentésű szó, ragozható szó, nem ragozható szó, nyelvtani kategória
Szótan/szóalkotástan	szótó, prefix, szuffix, rövidítés, szókészlet, alapszókészlet, irodalmi szó, szleng, nyelvjárási szó, zsargon, teljes jelentésű szó, nem teljes jelentésű szó, egyjelentésű szó, többjelentésű szó, szinonímia, homonímia, antonímia, állandósult szókapcsolat, érzelmi, hangulati töltésű szó, neutrális szó, eufemizmus, diszfemizmus, kicsinyítő szó, nagyító szó, pejoratív szó, idegen eredetű szó, stilisztikailag differenciálatlan és stilisztikailag differenciált szó, köznyelvi szó, poetizmus, szakszó, neologizmus, archaizmus, historizmus
Mondattan	szószerkezet, összetett mondat, mellérendelő összetett mondat, alárendelő összetett mondat, <i>többszörösen összetett mondat</i>
Nyelvtörténet/Az irodalmi nyelv története	nyelvcsalád, indoeurópai nyelvcsalád, szláv nyelvcsalád, nyelvrokonság, ószláv nyelv, szláv írás, hlaholika, cirill írás, ószláv nyelv, egyházi szláv nyelv, latin nyelv, bibliai cseh nyelv, nyelvkodifikálás, Bernonolák-féle irodalmi

	nyelv, Štúr-féle irodalmi nyelv
Szövegértés	
Stilisztikai alapismeretek	stílus, nyelvi stílus, hangtani, lexikális, morfológiai, szintaktikai stílus eszköz, zsubjektív tényező, objektív tényező, hangszimbolika, szóhangulat, eufemizmus, pejoratív szó, vulgarizmus, archaizmus, poetizmus, bibliai eredetű szó, frazeológiai kifejezés, szókép, alakzat, szokatlan szórend, modalitás, befejezetlen mondat, elliptikus mondat, egytagú, kéttagú mondat, stílusréteg, magánéleti szövegek stílusa, társalgási stílus, a közéleti szövegek stílusa, hivatalos stílus, szónoki, előadói stílus, publicisztikai stílus, tudományos és a szakmai stílus, szépirodalmi stílus
Szövegten	a szöveg (külső) szerkezete, mondat, bekezdés, fejezet, a szöveg (belső) szerkezete, szövegkohézió (témahálózat, kulcsszó, cím), tájékoztató, elbeszélő, leíró, érvelő fogalmazásfajta, nyelvhasználati szinterek szerinti szövegtípus (a társalgási stílus, a hivatalos stílus, a szónoki stílus, a publicisztikai stílus, a tudományos stílus, a szépirodalmi stílus műfajai), magánjellegű és hivatalos szöveg (levél, hivatalos levél, önéletrajz, kérvény, motivációs levél), értelmezés-fejtegetés, beszámoló, ismertetés, hivatkozás, forrásmegjelölés, szövegalkotás, szövegszerkesztés, értekezés, esszé, hivatkozás, forrásmegjelölés
Retorika	retorika, szónok, szónoklat, beszédfajta, <i>vita, érv, cáfolat</i> , szónoki kérdés, válasz, szónoki párbeszéd, távollévő személy megszólítása, felkiáltás, szófordulat, idézet, szólás, közmondás, ismétlődés

2. Szlovák irodalom

2.1. Szerzők, művek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Ószláv irodalom	Konstantin (Cirill) és Metód hittérítők élete és munkássága, tanítványaik tevékenysége.	Ószláv irodalom – történelmi, vallási háttér.

	<p>Konstantin (Cirill): <i>Proglas</i>, a himnusz motívumai, formai, szerkezeti jellemzői.</p> <p>Gorazd: <i>Pannon legendák – Konstantin élete és Metód élete</i> (részletek). A legendák tartalmi, formai, szerkezeti jellemzői.</p>	
Barokk irodalom	<p>Barokk irodalom – honismereti irodalom.</p> <p>Matej Bel portréja, életműve, részletek a <i>Notitia Hungariae novae</i> munkájából.</p>	<p>Barokk kor – a barokk létrejöttének politikai, társadalmi és vallási okai, a természettudományok fejlődése.</p>
A felvilágosodás és nemzeti ébredés kora szlovák irodalomban	<p>A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus.</p> <p>Jozef Ignác Bajza portréja, életművének műfaji, formai és stílári sokszínűsége. Három epigrammájának értelmezése.</p> <p>Ján Kollár portréja. Életművének műfaji, formai és stílári sokszínűsége. A <i>Slávy dcéra</i> (Předzpěv – részletek) költemény értelmezése.</p> <p>Ján Hollý portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében.</p> <p>A <i>Svätopluk</i> (részletek) eposz értelmezése.</p>	<p>A felvilágosodás és nemzeti ébredés kora, a kor társadalmi és kulturális változásai.</p> <p>Anton Bernolák nyelvkodifikáló tevékenysége.</p> <p>Ján Kollár <i>O literárni vzájemnosti mezi kmeny a nářečimi slávskymi</i> (részletek) értekező próza értelmezése.</p> <p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>
A romantika irodalma	<p>A népiesség és a nemzeti elkötelezettség programja, a szlovák nyelv kodifikálása, a romantika műfajai, prozódiaja.</p> <p>Eudovít Štúr alkotói portréja, közéleti szerepe, nyelvkodifikáló tevékenysége, a <i>Nářečja</i></p>	<p>Szlovák társadalmi és irodalmi élet a 19. sz. első felében. A szlovák nyelv kodifikálása.</p> <p>Ján Botto: <i>Smrt Jánošíkova</i> (részletek) művének értelmezése.</p>

	<p><i>slovenskuo alebo potreba písania v tomto nárečí</i> (részletek) értekező próza értelmezése.</p> <p>Janko Kráľ portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. <i>A Moja pieseň, Orol, Orol vták, Krajinská pieseň, Jarná pieseň</i>, valamint a <i>Návrat, Kvet, Zakliata panna vo Váhu a divný Janko</i> értelmezése.</p> <p>Andrej Sládkovič portréja, jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. <i>A Marína</i> (részletek) és a <i>Detvan</i> (részletek) értelmezése.</p> <p>Ján Botto portréja, jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. <i>A Žltá ľalija, Margita a Besná</i> művek értelmezése.</p> <p>Samo Chalupka portréja, jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. <i>A. Mor ho!</i> mű értelmezése.</p>	<p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p> <p>Motivikus, tematikai, poétikai hasonlóságok a szlovák és a magyar irodalomban.</p>
<p>A realizmus korai szakasza (1870 – 1918) – Pavol Országh Hviezdoslav</p>	<p>A realizmus jellemző jegyei: konkrét társadalmi környezet ábrázolása, az író krónikás szerepe, kritikus ábrázolásmódja.</p> <p>Pavol Országh–Hviezdoslav portréja, életútja, életművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége a <i>Mňa kedys' zvädzal svet, Priadka, K ľudu, k ľudu, Ó práci všetka česť, Krvavé sonety</i> (részletek), <i>Hájniovka žena</i> (részletek), <i>List Albertovi Pražákovi</i> (részletek)</p>	<p>A szlovák nemzeti mozgalom céljai, problémái, intézmények, fórumok.</p> <p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>

<p>A szlovák realista irodalom virágkora – Martin Kukučín, Jozef Gregor–Tajovský, Janko Jesenský, Božena Slančíková Timrava prózája</p>	<p>alapján.</p> <p>A realizmus filozófiai alapjai, stílusjegyei.</p> <p>A realista próza műfajai: regény, elbeszélés, novella.</p> <p>Martin Kukučín alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; a <i>Rysavá jalovica</i>, <i>Keď báčik z Chochoľova umrie</i>, <i>Dom v stráni (részletek)</i> művek elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel.</p> <p>Jozef Gregor–Tajovský portréja, életművének sokszínűsége, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében a <i>Do konca</i>, <i>Mamka Pôstková</i>, <i>Na chlieb</i>, <i>Horký chlieb</i>, <i>Maco Mlieč</i> művek alapján.</p> <p>Janko Jesenský alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében: <i>Snečný kúpeľ</i>, <i>Doktor</i>, <i>Pani Rafíková</i>, <i>Demokrati (részletek)</i>.</p> <p>Božena Slančíková Timrava <i>Ťapákovci</i>, <i>Hrdinovia (részletek)</i>, <i>Skon Paľa Ročku (részletek)</i> műveinek elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel.</p>	<p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>
<p>A realista dráma – Jozef Gregor Tajovský: <i>Statky-zmätky</i></p>	<p>A realista dráma értelmezése Jozef Gregor Tajovský <i>Statky-zmätky (részletek)</i> drámája alapján.</p> <p>A mű tematikai (szociális téma, gazdasági, anyagi érdekek),</p>	<p>Jozef Gregor Tajovský <i>Statky-zmätky (részletek)</i> drámája alapján a realista dráma dramaturgiai jellemzőinek bemutatása.</p>

	kompozíciója, stílusa.	Színház és dráma (<i>pl. színpadi megjelenítések összehasonlítása</i>).
A szlovák modernizmus – Ivan Krasko költészete	<p>A szlovák modernizmus létrejöttének történelmi, esztétikai feltételei.</p> <p>Ivan Krasko portréja, költészetének stílusbeli sajátosságai (pl. impresszionizmus, szimbolizmus) és motívumai (magányélmény, szomorúság, az anya iránt érzett szeretet, természet, nemzet, költői vallomás) a <i>Vesper Dominicae</i>, <i>Topole</i>, <i>Zmráka sa</i>, <i>Otcova rola</i>, <i>Baníci</i>, <i>Otrok</i>, <i>Kritikovi</i> művek alapján.</p>	A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.
A szlovák irodalom 1918 és 1945 között – Ján Smrek és Emil Boleslav Lukáč költészete	<p>Ján Smrek alkotói portréja.</p> <p>Stílusirányzatok a költészetében (szimbolizmus, dekadencia, vitalizmus, poetizmus).</p> <p>Költői program, életérzések (életöröm, optimizmus, dinamizmus), motívumok (a költészet több mint a kenyér, a szó ereje, sorsszerűség, varázslat, a világba vetett hit, a világ, mint egyenrangú partner), a képszerűség stíluseszközeinek felismerése értelmezése a <i>Neslýchané</i> és a <i>Triumf</i> művek alapján.</p> <p>Emil Boleslav Lukáč alkotói portréja.</p> <p>Stílusirányzatok a költészetében: neoszimbolizmus, parnasszizmus.</p> <p>Életérzések (bizonytalanság, nyugtalanság, biztonság), motívumok (társadalmi</p>	<p>A 20-as évek politikai, társadalmi helyzete – az irodalom fellendülése.</p> <p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>

	<p>problémák, a fasizmus kegyetlensége, falu – város ellentét, városi erkölcs), a képszerűség stíluseszközeinek felismerése értelmezése a <i>Goethehof és a Taedium urbis</i> művek alapján.</p>	
<p>A szlovák irodalom 1918 és 1945 között – Jozef Cíger–Hronský és Milo Urban prózája</p>	<p>Jozef Cíger–Hronský alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai.</p> <p>A <i>Jozef Mak</i> c. regény elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, hangnemek; problematika (kisember), stílus; a mű elbeszéléstechnikája, nézőpontja, közlésformái, az expresszionizmus, a lirizált próza és az egzisztencializmus hatása a műre.</p> <p>Milo Urban alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai.</p> <p>A <i>Živý bič</i> c. regény (részletek) elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel, pl. a biologizmus és az avantgárd megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, hangnemi és motivikus összetettség; problematika, stílus, a mű elbeszéléstechnikája, nézőpontja, közlésformái.</p>	<p>A művek elbeszéléstechnikája, nézőpontja, közlésformái.</p> <p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>
<p>Lirizált próza – Margita Figuli,</p>	<p>A lirizált próza – esztétikai</p>	<p>A művekben felvetett kérdések</p>

<p>František Švantner</p>	<p>elvek, archetípusok.</p> <p>Margita Figuli alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai.</p> <p><i>A Tri gaštanové kone</i> novella elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (szerelem – vagyon, ellenőrizhetetlen történelmi erők – keresztény etika, természeti jog), stílus.</p> <p>František Švantner alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai.</p> <p><i>A Malka</i> című novella elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (szerelem – szenvedély, sorsszerűség), stílus.</p>	<p>etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>
<p>Az 1945 utáni szlovák líra – Milan Rúfus, Miroslav Válek</p>	<p>Milan Rúfus portréja, jellemző témák, motívumok, életérzések költészetében. <i>A Murári, Zvony, Iba mlčať detstva</i> c. művek értelmezése.</p> <p>Miroslav Válek portréja,</p>	<p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>

	<p>jellemző témák, motívumok, életérzések költészetében.</p> <p><i>A Zabíjanie králikov, Zima, Nite, Dejiny trávy</i>, c. művek értelmezése.</p>	
<p>Az 1945 utáni szlovák regényirodalom – Dominik Tatarka, Peter Jaroš, Ladislav Ballek</p>	<p>Dominik Tatarka groteszk látásmódja, társadalombírálat a <i>Démon súhlasu (részletek)</i> regény alapján.</p> <p>Peter Jaroš: <i>Tisícročná včela (részletek)</i> – sok szempontú regényértelmezés.</p> <p>Ladislav Ballek: <i>Pomocník (részletek)</i> – sok szempontú regényértelmezés.</p> <p>A szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p>	<p>A kor történelmi-társadalmi háttere.</p> <p>A művekben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>
<p>A XX. századi szlovák dráma – Ivan Stodola</p>	<p>A szlovák dráma és színház a két világháború között.</p> <p>Ivan Stodola <i>Jožko Púčik a jeho kariéra (részletek)</i> c. művének értelmezése. A mű tematikai (kishivatalnok, hamis-jó cselekedet, szélhámosság, gőg), stílusa, hangneme.</p>	<p>Ivan Stodola <i>Jožko Púčik a jeho kariéra (részletek)</i> c. művének dramaturgiai jellemzői.</p> <p>A műben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>
<p>Magyarországi szlovák irodalom – Pavel Samuel, Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl</p>	<p>A magyarországi szlovákok intézményei, médiája.</p> <p>A nemzetiségi irodalom gyűjteményes kiadványai 1945 után.</p> <p>Pavel Samuel, Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl alkotásainak jellemzői, témák (nemzetiségi sorskérdés, költői hitvallás, nyelv mint megtartó erő), motívumok (ősregi dal, bátortalanság, jövő felé tekintés,</p>	<p>Pavel Samuel, Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl egy-egy további versének elemzése.</p>

	<p>fájó szavak, ősz, a költészet minden, bilingvizmus, polifónia) és műfaji változatok életművükben; írásművészetük sajátosságai.</p> <p>Műismereti minimum: Pavel Samuel: <i>Prastará pieseň</i>, Juraj Dolnozemský: <i>V rákosí</i>, Gregor Papuček: <i>Siroty, Jeseň</i>, Alexander Kormoš: <i>Polyfónia</i>, <i>Nové leto</i>, Imrich Fuhl: <i>Poézia</i>, <i>Čiernobiela mozaika</i>;</p> <p>A régió, a település kulturális, irodalmi hagyományai.</p>	
--	--	--

2.2. Értelmezési szintek, megközelítések

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Témák, motívumok	<p>Az olvasott művekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése.</p> <p>Szépirodalmi alkotások gondolati, tematikus, motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.</p>	<p>Műveket összekötő motivikus összefüggések (pl. hasonlóságok, párhuzamosságok, nyilvánvaló utalások) felismerése,</p> <p>szerepének, jelentésének megfogalmazása.</p>
Műfajok, poétika	<p>A műnemek és műfajok felismerése.</p> <p>Alapvető versformák</p>	<p>Különböző korokban keletkezett, azonos műfajú alkotások poétikai szempontú összevetése, történeti változásának vizsgálata.</p>

	<p>felismerése.</p> <p>Poétika fogalmak alkalmazása művek bemutatásában, értelmezésében.</p> <p>Azonos műfajú alkotások összehasonlítása.</p>	<p>Egy-egy műfaj, poétikai sajátosság változása hosszabb-rövidebb történeti folyamatban (pl. regény, dráma).</p> <p>A művek elbeszéléstechnikája, nézőpontja, közlésformái.</p> <p>Dramaturgiai jellemzők.</p> <p>A műben felvetett kérdések etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>
Korszakok, stílustörténet	A kifejezőmód és világlátás változása a különböző korszakokban.	A szlovák irodalomtörténet/ művelődéstörténet főbb korszakainak néhány jellemzője.

2.3. Általános témák

A szlovák nyelv írásbeli és szóbeli vizsgáin előforduló szövegek és az ezeken alapuló kommunikáció a következő témakörök valamelyikéhez hozzárendelhetők:

- Társadalmi trendek – korszakjellemzők, adózás, családpolitika, oktatáspolitikai, foglalkoztatás.
- Divatirányzatok – divatirányzatok a szórakozásban, öltözködésben, hajviseletben, lakberendezésben.
- Szenvedélybetegségek – drogfüggőség, alkoholfüggőség, nikotinfüggőség, gyógyszerfüggőség, számítógép-és internetfüggőség, kóros játékszenvedély.
- Sportok - extrém sportok, téli sportok, vízi sportok, biciklis sportok, deszkás sportok, motorsportok, küzdősportok, ugrósportok.
- A hagyomány mint identitásteremtő elem – hagyományápolás, a népi hagyományokon és a vallási gyökereken alapuló éves ünnepkör szokásai, helytörténeti ismeretek, a magyar, az anyaországbeli és a nemzetiségi ünnepek jelentősége.
- Iskola és nevelés-oktatás – a magyar oktatási rendszer, érettségi vizsga, felvételi rendszer, főiskolák, egyetemek, tanulmányok folytatása külföldön (Szlovákiában).
- Szlovákia – Szlovákia földrajzi elhelyezkedése, gazdasága, turizmusa, természeti, kulturális öröksége.
- Környezetvédelem – globális felmelegedés, hulladékgyűjtés, környezetszennyezés, a természet megóvása, fenntartható fejlődés, tudatos fogyasztás, megújuló energiaforrások használatának támogatása, energiahatékonyság.
- Többségi nemzet, nemzetiség – nemzetiségvédelem, nemzetiségi jogok, a nemzetiségek kollektív jogai, anyaállam.
- Nyelvváltozatok – normatív nyelvváltozatok, területi nyelvváltozatok, társadalmi nyelvváltozatok.

- Felelősség – a szülők felelőssége a gyerekek felneveléséért, az idősekről való gondoskodás felelőssége, a munka elvégzésének felelőssége, a felelősség határa, kibújás a felelősség alól.
- Az európai élettér egységesedése – globalizáció, határon átnyúló együttműködések, regionális összetartozás, környezeti terhelés, elidegenedés, identitászavarok.
- Életen át tartó tanulás – a kultúrák közötti párbeszéd, a nemek egyenjogúsága, a vállalkozói szellem erősítése, nyelvtanulás, nyelvi sokszínűség, más népek és kultúrák iránti tolerancia és tisztelet, a helyes gyakorlatok kicserélése.
- Felsőoktatás, külföldön tanulás – érettségi, jelentkezés felsőoktatási intézménybe, nyelvtudás, ösztöndíj, nyári egyetem külföldön, diplomaszerezés külföldön.
- A média hatása a társadalomra – a médiaszövegek, mint a közösség kulturális képviselői, manipuláció, torzított kép a valódi életről, az átlagember védtelensége.
- Nemzetiségi érdekképviselő – nemzetiségi önkormányzatok, országos önkormányzatok, képviselők, képviselőtestület.

2.4. Fogalmak

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit dőlt betűvel jelezzük.

- ószláv irodalom, szláv írás, misszió, hlaholika írás, cirill írás, evangélium, liturgia, liturgiai nyelv, legenda, apológiai jelleg, drámai párbeszéd, bibliai idézet, számszimbólum, díszítő jelző, himnusz;
- barokk, honismereti irodalom, történeti forrás;
- felvilágosodás, nemzeti ébredés, jozefinizmus, generális szeminárium a nyelv kodifikálása, Slovenské učenie tovarišstvo, stílusirányzat, klasszicizmus, szentimentalizmus, epigramma, elégia, szonett, hősi és nemzeti eposz, eposzi kellék, értekező próza, időmértékes verselés, nemzeti érzület, az anyanyelv kultusza, szláv kölcsönösség, szabadság utáni vágy;
- romantika, népiesség, nemzeti elkötelezettség, Cseh–szlovák nyelv és irodalom tanszék, Cseh–szlovák Társaság, Patrín társaság, Štúr-iskola, nyelvkodifikálás, kultúrateremtő és -szervező tevékenység, ballada, elbeszélő költemény, epikus vers, ütemhangsúlyos verselés, romantikus küldetés, atipikus viselkedés, romantikus lázadás, romantikus ellentét, idillikus népiesség, hősiesség;
- a szlovák nép memoranduma, nemzetiségi törvény, régi iskola, új iskola, ausztrószlavizmus, csehoszlovakizmus, Živena, krónikás szerep, kritikus ábrázolásmód, nemzeti érzület, lírai búcsú, dinamikus párbeszéd, szonett, elbeszélő költemény, kontraszt, konfliktus, jambusi vers;
- pozitívizmus, objektívizmus, objektív megfigyelés, tipizálás, *determinizmus*, komikus szituáció, népi humor, nagyítás, konfrontáció, kontraszt, patriarchális életmód, *társadalmi modell*, erkölcsös magatartás, *tolsztojizmus*, szentimentalizmus, anekdotikus történet, ironia, ironikus és szatirikus ábrázolásmód, memoárirrodalom, női emancipáció, *protekcionalizmus*, *cinikus életfilozófia*, nemzetiségi kérdés, konfliktus, realista-naturalista látásmód, álhazafiaság, önfeláldozás;
- szociális probléma, gazdasági, anyagi érdek, álcázott gondoskodás, hagyományos kompozíció, keret, kevésbé kiélezett bonyodalom, drámaian sűrített dialógus;
- modernizmus, impresszionizmus, szimbolizmus, magányélmény, motívum, ars poetica;
- szimbolizmus, dekadencia, vitalizmus, poetizmus, életöröm, optimizmus, dinamizmus, neoszimbolizmus, parnasszizmus;
- retorikai jelleg, képiség, toposz, mitikus világ, vallási szimbólum, mozaikos jelleg, balladai jelleg, lélektani ábrázolás, biologizmus, avantgárd, lázadás, patriarchális viszonyok, szociális probléma, bosszú, bűn és bűnhődés;
- lirizált próza, archetípus, lírai pátosz, erkölcsi tisztaság, keresztény etika, természeti jog, próbatétel, természeti szimbólum, bibliai kifejezés, balladai jelleg, betyártematika, szerelem – szenvedély, sorsszerűség, titokzatosság, elhallgatott motiváció;

- motívum, szimbólum, a szülőföld mint emlék, apamotívum, a gyermekkor világa, érték, Gyertyaszentelő Boldogasszony, szakrális, keresztény szimbolika, lírai én, filozófiai gondolat, a hallgatás motívuma, *reflexió*, krízis, dráma, bonyolult emberi kapcsolatok, spontán nyelv;
- társadalombírálat, groteszk, humor, irónia, fekete humor, családragény, sztereotípa, patriarchális szlovák vidék, *küldetés*, szürrealista elbeszélés-technika, lirizált prózára jellemző elbeszélés-technika;
- szatíra;
- gyűjteményes kiadvány, nemzetiségi sorskérdés, költői hitvallás, bilingvizmus, polifónia;
- tényirodalom, fiktív irodalom, irodalmi kommunikáció, irodalmi hagyomány, művészi élmény, térbeli és időbeli nyitottság, kommunikációs rendszer, irodalmi kánon, irodalmi ízlés, értékrend, kép, alakzat, prozódia, ütemhangsúlyos verselés, időmértékes verselés, hangsúlyváltó verselés, ósláv nyelv, latin nyelv, bibliai cseh nyelv, Bernolák-féle nyelv, Štúr-féle nyelv;
- kötött vers, szabad vers, óda, elégia, epigramma, kispikái műfaj, nagyepikai műfaj, legenda, eposz, elbeszélő költemény, tragikum, komikum, helyzetkomikum, jellemkomikum;
- társadalmi trend, korszakjellemező, adózás, családpolitika, oktatáspolitikai, foglalkoztatás, divatirányzat, szenvedélybetegség, függőség, extrém sport, hagyományápolás, helytörténeti ismeret, oktatási rendszer, felvételi rendszer, természeti, kulturális örökség, globális felmelegedés, hulladékgazdálkodás, környezetszennyezés, a természet megóvása, fenntartható fejlődés, tudatos fogyasztás, megújuló energiaforrás, energiahatékonyság, nemzetiségvédelem, nemzetiségi jog, kollektív jog, anyaország, nyelvváltozat, normatív nyelvváltozat, területi nyelvváltozat, társadalmi nyelvváltozat, felelősség, a felelősség határa, kibújás a felelősség alól, európai élettér, globalizáció, határon átnyúló együttműködés, regionális összetartozás, környezeti terhelés, elidegenedés, identitászavar, életem át tartó tanulás, kultúrák közötti párbeszéd, egyenjogúság, vállalkozói szellem, nyelvi sokszínűség, tolerancia, tisztelet, felsőoktatás, külföldön tanulás, kétszintű érettségi, nyelvtudás, ösztöndíj, nyári egyetem külföldön, diplomaszerezés külföldön, média, manipuláció, torzított kép, védtelenség, nemzetiségi érdekképviselő, nemzetiségi önkormányzat.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű szótár (tíz vizsgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.	A II. feladatlaphoz nyomtatott helyesírási szótár, egy- illetve kétnyelvű szótár (tíz vizsgázónként legalább egy példány)	Irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó.

Nyilvánosságra hozandó tudnivalók

Középszint			Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	témakör- és tételcímek	NINCS	témakör- és tételcímek
Időpont	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		15 perc	
90 perc	150 perc		
I. feladatlap: Szövegértési feladatsor és köznapi szöveg alkotása	II. feladatlap: Műértelmező szövegalkotás: műértelmezés vagy összehasonlítás	Egy szlovák nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
50 pont	40 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége: 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg, a megoldásra 90 perc áll rendelkezésére. A feladatlap egy 60 percre tervezett szövegértési és egy 30 percre tervezett szövegalkotási feladatot tartalmaz. A vizsgadolgozatokat a 90 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti.

Ezután kerül sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására. A II. feladat megoldására 150 perc áll rendelkezésre. A megoldáshoz helyesírási szótár, illetve egy- illetve kétnyelvű nyomtatott szótár használható.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Az írásbeli vizsga első része egy köznapi szöveg értését és egy köznapi szöveg alkotását várja el. Eszerint tartalmaz egy szövegértési feladatsort, valamint egy köznapi szövegalkotási feladatot, amely lehet érvelés vagy gyakorlati szövegműfaj alkotása.

Az írásbeli vizsga második része egy műértelmező szöveg alkotását várja el, amely lehet egy mű adott szempontú értelmezése vagy két mű adott szempontú összehasonlító értelmezése – a vizsgázó választása szerint.

A vizsgázó az I. feladatlapon nem választhat a kijelölt feladatok közül, a II. feladatlapon viszont igen. A II. feladatlapon jelzi a választását. Ha az elkezdett feladat helyett másikat választ, akkor az általa érvénytelennek tekintett írásművet át kell húznia.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor

A szövegértési feladat szövege egy, esetleg két (egymással összefüggő), körülbelül 500–800 szó terjedelmű szöveg. A téma, a műfaj, a kommunikációs résztvevők, a szöveg tervezettsége szempontjából kötöttsége nincs.

A szövegértést vizsgáló kérdések, feladatok az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi, kommunikációs jellemzőinek megfelelően a következőkre irányulhatnak:

- azonosítás, értelmezés: a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás; különböző szövegbeli érvek, álláspontok; szerzői álláspont; a szöveg jelentése, jelentésrétegei;
- összefüggések: a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői között; a cím és a szöveg között; a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei között;
- a szöveg jellemzői kommunikatív, szövegműfaji, pragmatikai szempontokból; a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe; a szöveg és más (külső) információk kapcsolata;
- a szöveg felépítése: szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok; a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés;
- a szöveg visszaépítése (*pl. vázlat, kivonat, adott szempontú tömörítés stb. formájában*).

Köznapi szövegalkotási feladat

A vizsgázó egy köznapi szövegalkotási feladatot old meg az alábbi két választási lehetőség közül. A feladat megoldásának elvárható terjedelme $\frac{1}{2}$ – 1 oldal, azaz 75–150 szó.

A feladat a következő lehet:

- 3-5 érvvel alátámasztott állásfoglalás valamely közéleti, kulturális, életmódbeli kérdésben.
- Gyakorlati szöveg alkotása adott műfajban, témában, esetleg adott kommunikációs tényezőkkel. A szöveg műfajai a következők lehetnek: motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (*pl. panaszos levél*), kérvény; hozzászólás, felszólalás, vitaindító, ajánlás, méltatás; szórólap szövege.

A feladatkiírás tartalmazhat gondolatébresztő szöveget, szövegrészletet. A feladatlap közli a konkrét feladatnak megfelelő tartalmi, műfaji, nyelvi, formai kritériumokra kapható részpontszámokat.

II. Műértelmező szövegalkotás

A vizsgázó két különböző témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárható terjedelme 2-4 oldal (azaz 300-600 szó). A választható feladatok a következők lehetnek:

- A) Egy mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása.
- B) Két mű (vagy műrészlet) adott szempontú összehasonlító értelmezése.

Mindkét feladat bázisszövege szlovák nyelvű irodalmi alkotás (lírai, szépprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli szlovák alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Mindkét feladat lényeges eleme az irodalmi szövegekben megjelenő problémák felismerése és az azokra való reflektálás. Mindkét feladat tartalmazza az értelmezés, összehasonlítás középpontjába állítandó problémát, annak kiemelt szempontját, szempontjait (*pl. a megjelenített téma, élmény, probléma, helyzet; a szereplő(k) viselkedése, jellemzése, egymáshoz való viszonya; a motívumok szerepe, jelentése; különböző korok életszemlélete, értékrendje*).

Lehetőség szerint legalább az egyik feladatnak a magyarországi szlovákok kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit és az ettől való

eltérés lehetőségét. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A javító tanár mindegyik feladatban javítja a helyesírási és nyelvhelyességi hibákat a központi javítási-értékelési útmutatóban közölt hibatípusok szerint. A végső minősítésben értékeli az egész dolgozat helyesírását és írásképét.

I. Szövegértés és köznapi szövegalkotás

Szövegértési feladatsor javítása, értékelése

A szövegértési feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat a javítási-értékelési útmutató közli. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontszámokat, valamint az elért összpontszámot.

Köznapi szövegalkotási feladat javítása, értékelése

A szövegalkotási feladat értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladat maximális pontértéke 10 pont. A javítási-értékelési útmutató közli a feladatnak megfelelő, elvárt tartalmi, műfaji, nyelvi, formai elemekért adható részpontszámokat. A javító tanár az elfogadott tartalmi és formai elemeket pipával jelzi. A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontszámokat, valamint az elért összpontszámot.

A szövegértés és köznapi szövegalkotás (I. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Szövegértés és köznapi szövegalkotás	Szövegértési feladat	40 pont
	Szövegalkotási feladat	10 pont

II. A műértelmező szövegalkotás javítása, értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli. Jónak minősíthető elem a tartalmilag helytálló, indokolható megfigyelés, következtetés, megállapítás.

Értékelni a feladatban csak a választható két téma egyikéről szóló dolgozatot lehet. Ha a vizsgázó egynél több témát old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át az érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat a központi javítási és értékelési útmutatóban közölt javítási módok szerint.

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szövegszerkezet, a stílus és a nyelvhelyesség értékelésének pontszámait – a vizsgaleírásban és a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotási feladat (II. feladatlap) értékelésének pontértékei:

Műértelmező szövegalkotási feladat	Tartalmi minőség		25 pont
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5 pont
		Stílus	5 pont
		Nyelvhelyesség	5 pont

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

Tartalom – a bázisszöveg és a feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint.

Szövegszerkezet – a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint.

Nyelvhelyesség – a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás – a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibák is a központi javítási és értékelési útmutatóban szereplő jelölések és súlyozás szerint javítandók, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Az emlékezetből idézett szövegek hibáit javítani kell, de nem kell beszámítani a hibák közé.

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint kétszer 1 pont adható.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértés és köznap szövegalkotás	Szövegértés	40 pont
	Szövegalkotás	10 pont
Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25 pont
	Nyelvi minőség	15 pont
Helyesírás		8 pont
Íráskép		2 pont

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtene. Közbekezdni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még belefér a felelési időbe.)

A szóbeli vizsga egy szlovák nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldásából és a megoldás kifejtéséből áll.

A meghirdetett szlovák nyelv és irodalom tételsor 20 szlovák nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból és nyelvből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

Az egyes tételekhez legalább egy-egy feladat tartozik.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a feladatkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok - a témák sajátosságait figyelembe véve - lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi altételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédképesség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20 altételt jelöl ki. Minden altétel kb. 200 - 250 szó terjedelmű szövegből és a hozzá kapcsolódó feladatokból áll. (nyelvi transzformáció, lexikai, stilisztikai feladat stb.) A nyelvi altételek 25 %-a a magyarországi szlovákok nyelvével, szokásaival, hagyományaival, kultúrájával, kisebbségpolitikájával stb. kapcsolatos szövegeket tartalmaz.

Irodalmi altételsor

A szóbeli vizsgára a szaktanár 20 altételt állít össze. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ.

Az altételt a szlovák nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt műhöz, vagy annak egy részletéhez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. Legalább két altétel a magyarországi szlovákok irodalmával kapcsolatos feladatokat tartalmaz. A vizsgáztató tanár a tétellel kapcsolatos kiegészítő kérdéseket tehet fel.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható irodalomból összesen 25 pont, szlovák nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókincs, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – szlovák nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		20 perc	
Feladatsor		Feladatkiejtés	
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok: műértelmező szöveg és reflektáló szöveg	Egy szlovák nyelvi tétel feladatának kifejtése	Egy irodalmi tétel feladatának kifejtése
40 pont	50 pont	10 pont	25 pont
Helyesírás: 8 pont Íráskép: 2 pont		A kifejtés nyelvi minősége 15 pont	
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó egyetlen feladatlapot kap, a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg, és a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja. A feladatok megoldására 240 perc áll rendelkezésre.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga egy feladatlapja három feladatot tartalmaz: egy szakszöveg-értési és hozzá kapcsolódó, a szaktárgyi tudást mérő szövegértési, nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsort, valamint két különböző szövegalkotási feladatot.

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy irodalmi vagy nyelvi témájú szöveghez kapcsolódik (pl. esszé, értekező próza, ismeretterjesztő mű vagy ezek részlete).

A feladatsor egyrészt a szöveg értését, másrészt a kapcsolódó nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását várja el (pl. fogalmak felismerése, azonosítása, definíciója, alkalmazása különböző szövegekre; különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárása; műismeret; a vizsgálandó szöveg kommunikációs, nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzői). A feladatsor szövegértésre, nyelvi ismeretekre és irodalmi műveltségre irányuló kérdéseket egyaránt tartalmaz.

Szövegalkotási feladatok

A két szövegalkotási feladat két különböző témáról szóló, adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását írja elő.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy mű adott szempontú elemzése, értelmezése, értékelése (a továbbiakban: műértelmező szöveg).
- Érvelő vagy véleménykifejtő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdésre, jelenségre, pl. kor-, kulturális, közéleti jelenségre (a továbbiakban: reflektáló szövegalkotási feladat).

A feladatok mindegyike szövegbázisú (pl. irodalmi mű, műrészlet; rövid felvezető idézetet a véleménykifejtés, értékelő érvelés alapjaként).

A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 2–4 oldal (300–800 szó).

A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 1–3 oldal (150–450 szó).

A műértelmező feladat bázisszövege irodalmi alkotás (lírai, széprózai, vagy drámai mű, illetve annak részlete). Az akár magyarországi, akár azon kívüli szlovák alkotóktól származó művek választhatók bármely korszakból, stíluskorszakból, tematikai és műfaji kötöttség nélkül. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Lehetőség szerint legalább az egyik feladatnak a magyarországi szlovákok kultúrájához kell kapcsolódnia.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A javító tanár a vizsgaleírásban közölt értékelési szempontok és a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden bizonyíthatóan jó megoldás is elfogadható, nem elvárás továbbá a javítási-értékelési útmutató szakmailag pontos nyelvének használata. A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket pipával jelöli.

A javító tanár jelzi a feladatban a szerkezeti, stílusbeli, nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.

A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a műértelmező feladat értékelésének tartalmi pontszámát, valamint a szöveg szerkezete, stílusa és nyelvhelyessége értékelésének pontszámait a javítási útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével.

A reflektáló szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

A javító tanár által megállapított pontszám jelzi a reflektáló feladat értékelésének tartalmi, szerkezeti, nyelvi pontszámait a következő kritériumok szerint:

- Tárgyi tudás, általános tájékozottság
- Problémaérzékenység, gondolatgazdagság
- Gondolatmenet, szövegfelépítés
- Nyelvi igényesség

A két szövegalkotási feladat értékelésének szempontjai és pontértéke:

Műértelmező szöveg 30 pont	Tartalom	15 pont
	Szövegszerkezet	5 pont
	Stílus	5 pont
	Nyelvhelyesség	5 pont
Reflektáló szöveg 20 pont	Tartalom	5 pont
	Problémaérzékenység	5 pont
	Gondolatmenet	5 pont
	Nyelvi igényesség	5 pont

Tartalom – adható összesen

- a műértelmező szövegre 15 pont,

- a reflektáló szövegre 5 pont

a bázisszöveg és feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának (problémaérzékenység, lényeglátás, témataratás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.

Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint.

Stílus – adható összesen 5 pont a nyelvi regiszter, a stílus, a szókinés szerint.

Nyelvhelyesség – adható összesen 5 pont a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

A helyesírás és az íráskép minősítése

Helyesírás –a helyesírási normának való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével-

Íráskép – a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40 pont
Műértelmező szövegalkotási feladat	30 pont
Reflektáló szövegalkotási feladat	20 pont
Helyesírás	8 pont
Íráskép	2 pont

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga egy szlovák nyelvi és egy irodalmi tételhez megfogalmazott feladat megoldása, és a megoldás kifejtése.

A meghirdetett szlovák nyelv és irodalom tételsor 20 nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A nyelvi és az irodalmi tételsorban irodalomból is és nyelvészetből is legalább 6 tételt módosítani kell az előző vizsgáztatási időszakhoz képest.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó a tételnek megfelelő részlete (*pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*). A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a tételekben kitűzött feladatok - a témák sajátosságait figyelembe véve - lehetőleg hasonló nehézségűek legyenek, valamint a vizsgázónak lehetősége legyen a megadott időkeretben a sikeres felkészülésre és a tétel kifejtésére.

Nyelvi altételsor

A vizsga során azt mérjük, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédképesség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altétel kb. 250-300 szó terjedelmű szövegből és a hozzá kapcsolódó feladatokból áll. (nyelvi transzformáció lexikai, stilisztikai feladat stb.) A nyelvi altételek 25%-a a magyarországi szlovákok nyelvével, szokásaival, hagyományaival, kultúrájával, kisebbségpolitikájával stb. kapcsolatos szövegeket tartalmaz.

Irodalmi altételsor

A szóbeli vizsgára 20 altételt kell kijelölni. Minden altételhez két feladat tartozik, amelyek közül a vizsgázó egyet választ. Az altételt a szlovák nyelv és irodalom részletes követelményeiben felsorolt

műhöz, vagy annak egy részletéhez kapcsolódó feladatok alapján kell a vizsgázónak önállóan kifejtenie. Legalább két altétel a magyarországi szlovákok irodalmával kapcsolatos feladatokat tartalmazzon.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. Ezen belül az irodalom felelet tartalmi minőségéért 25 pont, a szlovák nyelvi felelet tartalmi minőségéért 10 pont, a két felelet nyelvi minőségéért együtt 15 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése az alábbi értékelési kritériumok és pontszámok alkalmazásával történik. A ponthatárokon belül az értékelés kritériumainak való megfelelés mértéke dönt.

Tartalmi minőség – adható: irodalomból összesen 25 pont; szlovák nyelvből összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Szövegismeret, szövegértés
- Feladatmegoldó képesség
- Gondolatgazdagság
- Önálló vélemény
- A feladat kifejtettsége

Nyelvi minőség – adható a két feleletre összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- Rendszerezés, lényegkiemelés
- Logikus gondolatmenet
- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Megfelelő szókincs, szóhasználat
- Érthető előadásmód

A szóbeli vizsgarész pontszámainak összesítése

Tartalmi minőség – irodalom	25 pont
Tartalmi minőség – szlovák nyelv	10 pont
Nyelvi minőség	15 pont

38. Az R. Mellékletének Podrobné požiadavky maturitnej skúšky zo slovenskej vzdelanosti fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„PODROBNÉ POŽIADAVKY MATURITNEJ SKÚŠKY ZO SLOVENSKEJ VZDELANOSTI

OPIS SKÚŠKY

V požiadavkách maturitnej skúšky zo slovenskej vzdelanosti sú zdôraznené dva základné ciele:

Prvým základným cieľom maturitnej skúšky je zistiť, nakoľko si študenti osvojili poznatky, základné fakty interdisciplinárneho maturitného predmetu. Ide o poznatky z dejín, národopisu, zemepisu, jazykovedy, dialektológie, architektúry, sociológie, literárnej histórie, hudby slovenského národa a slovenskej národnej menšiny v Maďarsku, respektíve základné poznatky z politológie.

Skúška je zameraná na zistenie toho, nakoľko si maturanti osvojili základné otázky a problémy slovenskej menšiny v Maďarsku a nakoľko sú schopní interpretovať ich a orientovať sa v nich.

Na druhej strane základnou požiadavkou maturitnej skúšky je zistenie toho, do akej miery sú maturanti schopní osvojený obsah učiva sformulovať do všeobecnej formy, respektíve či na nadhodené otázky a problémy sú schopní uviesť konkrétne príklady, fakty a podložiť ich argumentmi.

Skúška stredného stupňa je zameraná na skúšanie poznatkov, faktov - najmä pojmov. Okrem požadovania základných poznatkov, je zameraná aj na zistenie toho, nakoľko maturanti pochopili otázky a problémy, ktoré určujú minulosť a prítomnosť slovenskej menšiny v Maďarsku, jej hmotnú a duchovnú kultúru, jej spoločensko-politické postavenie.

Na skúške stredného stupňa treba zistiť, či sú maturanti schopní vysvetliť a sformulovať tieto otázky aj vo všeobecnej forme. Základnou požiadavkou je, aby na skúškach boli hodnotené kompetencie študentov. (Schopnosť analyzovať pramene, tvorba analógií, spoznávanie kauzálnych vzťahov, zákonitostí.)

Maturanti majú byť zbehlí v komunikácii, zruční v základných postupoch osvojovania si informácií, v systematizácii a v usudzovaní.

Skúška vyššieho stupňa má všeobecnejší charakter. Je zameraná predovšetkým na hodnotenie zručností, schopností a poznatkov tých maturantov, ktorí chcú pokračovať v štúdiu na vysokých školách.

Na skúške vyššieho stupňa sa od maturantov vyžadujú zložitejšie kompetencie. Maturanti majú byť zbehlí v používaní zložitejších postupov a metód získavania vedomostí. Majú byť samostatnejší v kompetenciách, pri výbere tém, hľadísk analýzy a systematizácie, pri aplikácii usudzovaní a vyjadrovaní sa.

Kompetencie skúšok stredného a vyššieho stupňa sa zhodujú.

Rozdiel je v konkrétnosti, respektíve abstraktnosti prístupu k danej téme, zložitosti odpovede a v miere jej samostatnosti.

A) KOMPETENCIE

- Narábanie s prameňmi, analýza dokumentov (hmotných, písomných, obrázkových, elektronických) týkajúcich sa dejín slovenského národa a slovenskej národnosti v Maďarsku.

- Nastolenie historických, národnostno-politických problémov na základe štúdia prameňov. Spoznanie kauzálnych vzťahov, objavenie zákonitostí, načrtnutie analógie medzi minulosťou a prítomnosťou.
- Poznávanie múzeí, národopisných zbierok, historických pamiatok, pamätníkov, zbieranie informácií, systematizácia faktov, ich analýza. Na základe nahromadených faktov, prostredníctvom ich analýzy načrtnutie každodenného života a sviatkov slovenskej menšiny.
- Poznávanie hmotného a duchovného národopisného dedičstva. Použitie poznatkov pri názornom predstavení, opise regiónov obývaných Slovákmi.
- Odhalenie súvislostí zemepisného, prírodného prostredia, životných pomerov, životného spôsobu a kultúry, interpretácia ich vzájomných súvislostí.
- Analýza máp, zbieranie historických, ekonomických, štatistických, demografických údajov, grafov, grafikonov, ich analýza, komparácia v súvislosti s danou osadou, javom, procesom alebo udalosťou. Komplexný opis procesov.
- Štúdium publicistickej literatúry, žánrov, sociologických prieskumov. Ich použitie pri interpretácii vzťahu jednotlivca a kolektívu.
- Zostavenie interview k skúmaniu rôznych foriem menšinovej identity.
- Porovnávanie zaužívaných nárečí, hovorového jazyka a spisovnej slovenčiny. Identifikácia rozdielov na konkrétnych textoch.
- Interpretácia nárečového textu.
- Porovnávanie, typológia Slovácki obývaných osád, funkcionálny opis architektonického dedičstva Slovákov v Maďarsku.
- Charakteristika, krátky súhrn hudobnej a tanečnej kultúry, spevov slovenskej menšiny. Porovnanie s maďarskou hudobnou a tanečnou kultúrou. Zdôraznenie miestnych a regionálnych zvláštností.
- Poznanie, analýza národnostného zákona a predpisov, určujúcich rámec národnostnej politiky. Napísanie štúdií o praktickom uplatňovaní právnych predpisov.
- Napísanie štúdie o fungovaní menšinovej samosprávy a spoločenskej organizácie, resp. spolku.
- Prehľad národnostno-politickej legislatívy, jej dopad na národnostno-politickú prax minulých desaťročí.
- Zostavenie projektov. Napr. na tému dejiny rodiny, miestneho kolektívu slovenskej menšiny, resp. z hociktorej témy, týkajúcej sa hmotného a duchovného dedičstva slovenskej menšiny. (Napr. Zostavenie „sprievodcu“ danou osadou, slovenskými obcami.)

B) POŽIADAVKY NA OBSAH UČIVA

TEMATICKÉ OKRUHY	STUPNE SKÚŠOK	
	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Miesto Slovenska v Európe, vo svete	Umiestnenie slovenského etnika. Predstavenie zemepisnej, administratívnej štruktúry Slovenska.	Opis regiónov, z ktorých Slováci v Maďarsku pochádzali.

	<p>Demografické črty.</p> <p>Poznanie kultúrno-historických dedičstiev, umeleckých pamiatkov, turistických pozoruhodností.</p> <p>Predstavenie, analýza spoločensko-politických pomerov.</p> <p>Skúmanie, odhalenie stykov medzi Slovákami žijúcimi v zahraničí a Slovenskom.</p>	
<p>Dejiny slovenského národa od začiatkov do XVIII-ého storočia</p>	<p>Etnogenéza Slovanov, život v pravlasti.</p> <p>Slovania v Karpatskej kotline v V.–IX. storočí.</p> <p>Veľkomoravská ríša v čase panovania Rastislava.</p> <p>Život Cyrila a Metoda, ich misijná činnosť.</p> <p>Uznávanie staroslovanského jazyka.</p> <p>Slovanská abeceda, založenie prvých škôl.</p> <p>Vytvorenie hlaholského písma.</p> <p>Veľkomoravsko v čase panovania Svätopluka, jeho rozpad.</p> <p>Úloha tradície Veľkomoravskej ríše v slovenskej národnej ideológii.</p> <p>Slovania v Maďarskom kráľovstve, v stredoveku (X.–XIV. storočie).</p> <p>Etnické pomery na Severnom Maďarsku.</p>	<p>Porovnanie materiálnej a duchovnej kultúry Slovanov s inými kultúrami (napr. s kultúrou ugrofínskych národov).</p> <p>Porovnanie roľníckych a kočovníckych kultúr.</p> <p>Písomné a archeologické pramene o usadení sa Slovanov, o ich ekonomických a politických pomeroch.</p>

	<p>Pojem feudálneho národa.</p> <p>Zjavenie pomenovaní „Slovenka”, „Slovak”, „Slováci”</p> <p>v materiálnej a duchovnej kultúre obdobia.</p> <p>Slováci na prahu nového veku, vplyv husitov na slovenský národ.</p> <p>Reformácia-protireformácia.</p> <p>Poznanie osôb, inštitúcií.</p> <p>Jazykové a náboženské rozčlenenie slovenského etnika.</p>	
<p>Osvietenstvo a obdobie slovenského národného prebudenia (XVIII.–XIX.storočie)</p>	<p>Maďarsko v období osvietenstva.</p> <p>Osvojenie pojmu osvietenstvo.</p> <p>Osvojenie zmyslu a pojmu národné prebudenie.</p> <p>Predstavenie, činnosť významných slovenských predstaviteľov doby.</p> <p>Spoločenstvo, hospodárstvo Maďarska v dobe reformácii.</p> <p>Osvojenie činnosti Štúrovej školy: jej úloha, ciele, národový názor.</p> <p>Národno-demokratický program: požiadavky slovenského národa.</p> <p>Maďari a Slováci v revolúcii v rokoch 1948/49.</p> <p>Predstavenie veľkých osobností doby: Ľudovít Štúr, Ján Kollár, Janko Kráľ,</p>	<p>Koncepcia národa evanjelickej a katolíckej inteligencie.</p>

	Ján Botto.	
Slovenský národ v období dualizmu (1867–1918); Slováci, ako sporadická národnosť v období dualizmu	<p>Memorandum slovenského národa. Vyrovnanie a národnostný zákon.</p> <p>Život, právna situácia, kultúrne pomery národností v Rakúsko-Uhorskej monarchie.</p> <p>Založenie Matice slovenskej, osvojenie jej hlavnej činnosti.</p> <p>Slovenské národné organizovanie – politický profil Milana Rastislava Štefánika, Tomáša Garrigue Masarika, Milana Hodžu.</p> <p>Približovanie, plány českej a slovenskej politickej elity.</p> <p>Prvá svetová vojna: vyhlásenie Československa, deklarácia v Liptovskom Mikuláši, vytvorenie Československa.</p> <p>Predstavenie spoločenských, kultúrnych, hospodárskych pomerov.</p> <p>Činnosť slovenskej inteligencie v Pešť-Budíne, potom v Budapešti.</p> <p>Národnostné snahy a rozdiely štátnej národnostnej politiky.</p> <p>Zmeny, črty, historicko-spoločenská situácia danej obce a régia v dobe dualizmu.</p>	<p>Asimilácia v zrkadle prameňov. Asimilácia a urbanizácia.</p>

	Spoznanie významných osobností doby.	
Československo medzi dvoma svetovými vojnami a počas druhej svetovej vojny	<p>Národnostné pomery Československa.</p> <p>Spoločenská, hospodárska, politická situácia Slovákov.</p> <p>Črty národnostnej politiky, Slovenské autonomické úsilie.</p> <p>Následky prvého viedenského rozhodnutia.</p> <p>Okolnosti, opis vytvorenia prvého slovenského štátu.</p> <p>Slovenské národné povstanie.</p> <p>Situácia, počet Slovákov v trianonskom Maďarsku.</p> <p>Školský systém a vzdelanie.</p> <p>Založenie a činnosť Slovanského antifašistického frontu.</p>	<p>Občianske a demokratické črty prvej republiky.</p> <p>Nedostatky národnostnej politiky.</p> <p>Autonomistický program A. Hlinku.</p> <p>Totalitárne črty slovenského štátu za J. Tisu.</p>
Slovensko v rámci Československa	<p>Predstavenie vzťahu Sovietskeho zväzu a Československa.</p> <p>Následky Benešských dekrétov, presídľovania.</p> <p>Dohoda československej-maďarskej výmeny obyvateľstva.</p> <p>Spoločenské, hospodárske, kultúrne následky komunistického obratu.</p> <p>Poznanie národnostných zmien (školsťvo, kultúra, spojenie).</p>	<p>Analýza Košického vládneho programu.</p> <p>Ciele výmeny obyvateľstva.</p> <p>Propaganda, metódy výmeny.</p> <p>Jej dosledky.</p> <p>Rozbor, čítanie prameňov, novín, štúdií.</p>

	<p>Vplyv družstiev, industrializácie a urbanizácie na národnostné vzťahy.</p> <p>Analýza vzťahu Čechov a Slovákov.</p> <p>Koncipovanie názorov o osudných zvratov Slovákov.</p> <p>Diskusia, rozhovor o možnostiach na vytváranie stykov medzi Slovákov v Maďarsku a materinskej krajiny, taktiež medzi Slovákov žijúcich v zahraničí.</p>	
Vytvorenie samostatného slovenského štátu	<p>Úloha Maďarska v zmenách politického systému v Stredo-východnej Európe.</p> <p>Zamatová revolúcia.</p> <p>Vyhlásenie samostatnej Slovenskej republiky.</p> <p>Spoločenské, hospodárske, politické, kultúrne črty dnešného Slovenska.</p> <p>Rozhovor a diskusia o národnostných problémoch.</p>	Rozbor, čítanie prameňov a pôvodných prác.
Dejiny Slovákov v Maďarsku	<p>Poznanie slovenskej migrácie a kolonizácie z XVII.–XVIII. storočia.</p> <p>Predstavenie príčin vnútornej migrácie.</p> <p>Poznanie zemepisných-hospodárskych pomerov území oslobodených od panovania Turkov.</p> <p>Formy, fázy, smery slovenskej migrácie.</p> <p>Vytvorenie troch jazykových</p>	<p>Rekonstrukcia migrácie v priestore a case pomocou mapy.</p> <p>Rozbor, čítanie prameňov a pôvodných prác.</p>

	<p>ostrovov: Zadunajsko, Dolná zem, Severovýchodné Maďarsko.</p> <p>Slováci v Pešť-Budíne, respektíve v Budapešti.</p> <p>Spoznanie črt jednotlivých nárečí.</p> <p>Predstavenie zmien hovorového jazyka.</p> <p>Predstavenie znovuosídlených typov osád.</p> <p>Nové zemepisno-hospodársko-spoločenské prostredie.</p> <p>Komplexný opis slovenských región: pôvod, nárečie, náboženstvo, životný spôsob-zamestnanie, typy osád.</p> <p>Veľké osobnosti, literatúra XVIII. storočia.</p>	
<p>Slováci v Maďarsku po roku 1945, Slováci v dnešnom Maďarsku</p>	<p>Výmena obyvateľstva v praxi, podľa individuálnych osudov.</p> <p>Vybudovanie komunistického režimu zmeny národnostného života (školstvo, kultúra, združenie).</p> <p>Vplyv družstiev, urbanizácie, industrializácie na Slovensku.</p> <p>Situácia národnostného školstva a vzdelávania.</p> <p>Činnosť Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku.</p> <p>Údaje Slovákov v Maďarsku v zrkadle sčítania ľudu:</p>	<p>Články, štúdie, literatúra o Slovákoch v Maďarsku.</p>

	<p>sociálne, vekové zloženie.</p> <p>Zväz Slovákov v Maďarsku, Celoštátna slovenská samospráva a ďalšie organizácie s celoštátnou kompetenciou.</p> <p>Národnostné práva, povinnosti.</p> <p>Zákon o národnostných a etnických práv.</p> <p>Možnosti školstva a vzdelávania v dnešnom Maďarsku.</p> <p>Postavenie dnešného slovenského verejného života, literatúry, kultúry, médié.</p> <p>Styky s materinskou krajinou a so zahraničnými slovenskými spoločnosťami, organizáciami.</p> <p>Zhrnutie slovenských tradícií: zvyky, ľudová tradícia, materiálna a duchovná kultúra v dnešnom Maďarsku.</p> <p>Možné spôsoby práce mládežníckych organizácií, aktívna prítomnosť na vedeckých, kultúrnych stretnutiach s cieľom uchovania slovenských tradícií a zdedenia jazyka.</p> <p>Príprava osobných a skupinových projektových prác.</p> <p>Rozhovor a diskusia o národnostných problémoch, o pestovaní tradícií, o</p>	
--	---	--

	historickom, materiálnom a duchovnom dedičstve.	
Materiálna kultúra Slovákov v Maďarsku	<p>Budované obytné prostredie slovenskej národnosti: funkcionálne a estetické črty budov, architektonický a spotrebný tovar.</p> <p>Tradicionálny životný spôsob, špeciálne zamestnania, remeslá, príbuzenské vzťahy.</p> <p>Návšteva múzea, obecného domu.</p> <p>Ľudový kroj slovenskej národnosti, časti ženského, mužského a detského kroja, použité látky.</p> <p>Spracovania konopy, tkanie.</p> <p>Ozdobné umenie slovenskej národnosti, poznanie použitých látok, produktov, ozdobenie ľudových krojov.</p> <p>Stravovacie zvyky: kultúra varenia, sviatočná a každodenná kuchyňa dávno a dnes, pečenia chleba.</p> <p>Ústne a písomné spracovanie poznatkov z počutých a čítaných textov.</p>	Preštudovanie etnografických štúdií, písanie bibliografie.
Duchovná kultúra Slovákov v Maďarsku	<p>Pôvod, použitie, charakteristika ľudových zvykov.</p> <p>Ľudové tradície spájajúce k prevratu života človeka.</p> <p>Zvyky náboženských sviatkov. Osvojenie si svojrázností, zvláštností.</p>	Spoznanie, odhalenie, zapisovanie regionálnych a miestnych svojrázností.

	<p>Zvyky kalendárnych sviatkov, zvyky rodinného života, zvyky významných dní.</p> <p>Zapisovanie prehľadaných tradícií.</p> <p>Svet domnienok: praktiky spájajúce k rôznym údalostiam, mýtické postavy.</p> <p>Dôkladný opis ľudovej slovesnosti Slovákov v Maďarsku.</p> <p>Ľudová hudba, ľudové nástroje, ľudové rozprávky, balady, ľudové piesne, ľudové tance.</p> <p>Spoznanie súvislostí s pomocou literárnych, hudobných diel.</p> <p>Samostatné systematizovanie, skúmanie beletristických textov z hľadiska historickej hodnovernosti.</p>	
<p>Jazyk, nárečia Slovákov v Maďarsku</p>	<p>Definovanie pojmu nárečie.</p> <p>Dôkladné skúmanie troch skupín nárečí a ich dialektov.</p> <p>Slovenké nárečia v Maďarsku.</p> <p>Oblasti, súvislosti historického vývoja hovorového a spisovného jazyka.</p> <p>Výskum, porovnanie, prepis v riadenej forme nárečových textov na literárny jazyk.</p>	<p>Odhalenie a zapisovanie nárečia regiónu, osady.</p>

C) POJMY

Miesto Slovenska v Európe, vo svete	etnikum, demografické črty, kultúrno-historické dedičstvo, spoločenské pomery, politické pomery, žijúci v zahraničí, krajan
Dejiny slovenského národa od začiatkov do XVIII-ého storočia	etnogenéza, Veľkomoravská ríša, panovník, panovníctvo, misijská činnosť, staroslovanský jazyk, hlaholské písmo, etnické pomery, feudálny národ, husitské hnutie, reformácia, protireformácia
Osvietenstvo a obdobie slovenského národného prebudenia (XVIII.–XIX.storočie)	osvietenstvo, národné prebudenie, doba reformácie, Štúrova škola, národný názor, demokratický program, revolúcia
Slovenský národ v období dualizmu (1867–1918); Slováci, ako sporadická národnosť v období dualizmu	memorandum, vyrovnanie, národnostný zákon, právna situácia, Matica slovenská, slovenské národné organizovanie, politická elita, vyhlásenie Československa, slovenská inteligencia, dualizmus
Československo medzi dvoma svetovými vojnami a počas druhej svetovej vojny	autonomický, autonomické úsilie, I. viedenské rozhodnutie, následok, slovenské národné povstanie, Slovanský antifašistický front
Slovensko v rámci Československa	Sovietská únia, Eduard Beneš, Benešské dekréty, presídľovanie, výmena obyvateľstva, komunistický, komunizmus, komunistický obrat, družstvo, urbanizácia, industrializácia
Vytvorenie samostatného slovenského štátu	zmena politického systému, zamatová revolúcia, založenie, vyhlásenie, Slovenská republika
Dejiny Slovákov v Maďarsku	migrácia, kolonizácia, zemepisné pomery, hospodárske pomery, jazykový ostrov, cirkevný majetok, znovuosídlený
Slováci v Maďarsku po roku 1945, Slováci v dnešnom Maďarsku	výmena obyvateľstva, komunistický režim, školstvo, združenie, národnostný školský systém, Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku, sčítanie ľudu, zákon, národná a etnická menšina, vedecký život, zahraničné slovenské spoločenstvo, organizácia
Materiálna kultúra Slovákov v Maďarsku	obytné prostredie, materiálna kultúra, prameň, vecná kultúra, vecný národopis, tradičný životný spôsob, základný

	motív, modrotlač, spracovanie konopy, tkanie, pečenie chleba
Duchovná kultúra Slovákov v Maďarsku	pôvod, použitie, charakteristika, prevrat života človeka, mýtická postava
Jazyk, nárečia Slovákov v Maďarsku	skupina nárečí, nárečie, dialekt, hovorový jazyk, výskum, charakteristika, typický znak

II. OPIS SKÚŠKY

Časti skúšky

Stredný stupeň		Vyšší stupeň	
Písomná skúška	Ústna skúška	Písomná skúška	Ústna skúška
Projekt	15 minút	180 minút	20 minút
80 bodov	70 bodov	100 bodov	50 bodov

Povolené pomôcky

	Stredný stupeň		Vyšší stupeň	
	Písomná skúška	Ústna skúška	Písomná skúška	Ústna skúška
Zabezpečuje maturant	žiadne	žiadne	Jednojazyčný slovník	žiadne
Zabezpečuje inštitúcia poverená organizáciou skúšky	žiadne	Pomôcky súvisiace so zadanými úlohami (obrazové, tlačené, respektíve elektronické)	žiadne	Pomôcky súvisiace so zadanými úlohami (obrazové, tlačené, respektíve elektronické)

Uverejnené materiály

	Stredný stupeň		Vyšší stupeň	
	Písomná skúška	Ústna skúška	Písomná skúška	Ústna skúška
Materiál	žiadne	názvy otázok	žiadne	názvy otázok
Kedy?	žiadne	podľa právnych predpisov	žiadne	podľa právnych predpisov

SKÚŠKA STREDNÉHO STUPŇA

Písomná skúška (projekt)	Ústna skúška 15 minút	
Samostatné vypracovanie zvolenej témy (počas školského roku)	Obhajoba projektu	Vypracovanie otázky
80 bodov	20 bodov	50 bodov

Písomná skúška

Obsahové a formálne parametre písomnej skúšky

Obsahová štruktúra skúšky

Formou písomnej skúšky na strednom stupni je vypracovanie projektu a jeho prezentácia na ústnej skúške.

Tému projektu možno voliť zo všetkých dvanástich tematických okruhov (pozri Podrobné požiadavky maturitnej skúšky zo slovenskej vzdelanosti).

Požiadavky, ktoré má projekt spĺňať:

Rozsah práce 10-20 strán, z ktorých dĺžka konkrétneho textu bez ilustrácií s veľkosťou písmen 12 a riadkovaním 1,5 má byť minimálne 5 strán. Projekt musí obsahovať pracovné fázy: odôvodnenie výberu témy, sformulovanie hypotéz resp. cieľov, bibliografiu, odkazy na odbornú literatúru, opis spôsobu zbierania materiálov, vypracovanie obsahovej časti témy, závery (konklúzie), osobné zážitky.

Projekt má byť od výberu témy až po konečnú formu vypracovania samostatnou prácou maturanta. Maturant sa môže počas práce na projekte obrátiť o pomoc na konzulanta. Maturanti bez právneho pomeru na riadnom dennom štúdiu si musia konzulanta - v prípade, že potrebujú jeho pomoc - zabezpečiť sami. Konzulantom maturanta s právnym pomerom na riadnom dennom štúdiu môže byť aj jeho odborný profesor. Maturant musí hotový vypracovaný projekt odovzdať najneskôr do začiatočného termínu písomných maturitných skúšok.

Na prezentáciu projektu sa maturant pripraví vypracovaním názorného materiálu alebo krátkeho súhrnu, ktorý použije na ústnej skúške počas jeho obhajoby.

Hodnotenie

Za projektovú prácu možno udeliť maximálne 80 bodov. Hodnotenie výkonu prebieha podľa ústredne vypracovanej príručky na opravu a hodnotenie, ktorá obsahuje nasledujúce všeobecné kritériá hodnotenia.

I. Obsah

a) komplexita, mnohostranné zobrazenie témy	30 bodov
b) nové prvky v zobrazovaní témy	10 bodov
c) bibliografia a predstavenie zdrojov odbornej literatúry	5 bodov

II. Proces prípravy projektu

a) predstavenie jednotlivých fáz projektovej práce	5 bodov
b) predstavenie vlastnej výskumnej činnosti	15 bodov

III. Forma

a) náročnosť jazykového prejavu	8 bodov
b) štruktúra, kvalita konečného produktu	7 bodov

Ak je dĺžka vypracovaného textu podstatne kratšia ako vyžadovaná minimálna dĺžka (menej ako 4 strany), projektová práca nemôže byť pozitívne hodnotená.

Ústna skúška

Obsahové a formálne parametre ústnej skúšky

Obsahová štruktúra skúšky

Maturant prestaví vypracovaný projekt v časovom rozsahu 5 minút. Použije k tomu vopred pripravený názorný materiál alebo krátky súhrn. Potom má k dispozícii 10 minút, aby podal samostatnú odpoveď na otázku.

Maturitné otázky stredného stupňa zostavuje inštitúcia, ktorá je poverená organizáciou maturitnej skúšky. 20 maturitných otázok musí byť zostavený zo štyroch povinných tematických okruhov (historické vedomosti, vedomosti o národnostnej politike, vedomosti z národopisu a vedomosti o jazyku slovenskej menšiny). Pomer tematických okruhov stanovujú ťažiskové body podľa celoročnej prípravy, ale témy otázok musia pokrývať všetky štyri tematické okruhy. Každá otázka musí obsahovať aj tematicky spojený zdroj, ktorého analýza je taktiež súčasťou skúšky.

Hodnotenie

Za výkon na ústnej skúške možno udeliť maximálne 70 bodov. V rámci toho za prezentáciu projektovej práce 20 bodov, za vypracovanie otázky 50 bodov. Hodnotenie výkonu prebieha podľa ústredne vypracovanej príručky na opravu a hodnotenie, ktorá obsahuje nasledujúce všeobecné kritériá hodnotenia.

Prezentácia projektu - celkovo 20 bodov

- zhrnutie podstaty projektovej práce 7 bodov
- technika prezentácie, prednes 5 bodov
- náročnosť jazykového prejavu 5 bodov
- názornosť 3 body

Hodnotenie odpovede na otázku - celkovo 50 bodov

- obsah 25 bodov
- analýza zdroja 10 bodov
- náročnosť jazykového prejavu 10 bodov
- kompozícia, zostavenie odpovede 5 bodov

SKÚŠKA VYŠŠIEHO STUPŇA

Písomná skúška 180 minút	Ústna skúška 20 minút
Esej	Vypracovanie otázky
100 bodov	50 bodov

Písomná skúška

Obsahové a formálne parametre písomnej skúšky

Obsahová štruktúra skúšky

Formou písomnej skúšky na vyššom stupni je napísanie eseje podľa ústredne stanoveného zadania (maturant si vyberá z troch možných tém) s rozsahom 600 -700 slov.

Písomná skúška je založená na podrobných požiadavkách maturitnej skúšky zo slovenskej vzdelanosti. Obsahuje úlohy opierajúce sa o zdroje z ôsmich tematických okruhov (pozri Podrobné požiadavky), v súvislosti s ktorými maturant na základe vlastných znalostí a schopností súvislo vyjadří mienku a zároveň reaguje aj na uvedené zdroje (analyzuje ich).

Hodnotenie

Za celú písomnú prácu možno udeliť maximálne 100 bodov. Spôsob udeľovania bodov je uvedený v ústredne vypracovanej príručke na opravy a hodnotenia, ktorá je súčasťou písomnej maturitnej práce.

Ústna skúška

Obsahové a formálne parametre ústnej skúšky

Obsahová štruktúra skúšky

Na ústnu skúšku je ústredne zostavených 10 otázok Každá otázka sa skladá z dvoch podotázok. Podotázka „A” obsahuje tematiku z okruhu historické vedomosti a vedomosti o národnostnej politike, podotázka „B” vedomosti z národopisu a vedomosti o jazyku slovenskej menšiny. Pomer tematických okruhov v rade jednotlivých podotázok nemusí byť 50-50%, niektoré tematické okruhy môžu byť viac frekventované. Maturant má k dispozícii dvakrát desať minút na to, aby podal samostatnú odpoveď na témy z obidvoch vyťahnutých podotázok.

Hodnotenie

Za výkon na ústnej skúške možno udeliť maximálne 50 bodov, v rámci toho za každú podotázku 25-25 bodov. Hodnotenie výkonu prebieha podľa ústredne vypracovanej príručky na opravy a hodnotenie, ktorá obsahuje nasledujúce všeobecné kritériá hodnotenia.

1. podotázka „A“:

- obsah 15 bodov
- kompozícia, zostavenie odpovede 5 bodov
- náročnosť jazykového prejavu 5 bodov

2. podotázka „B“:

- obsah 15 bodov
- kompozícia, zostavenie odpovede 5 bodov
- náročnosť jazykového prejavu 5 bodov

39. Az R. Mellékletének Podrobné požiadavky maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

PODROBNÉ POŽIADAVKY MATURITNEJ SKÚŠKY

A) KOMPETENCIE

STREDNÝ A VYŠŠÍ STUPEŇ

1. Porozumenie textu

- Spoznanie a určenie podstaty textu.
- Spoznanie rečového cieľa, zámeru, argumentácie, rôznych názorov v ústnom a písomnom prejave.
- Použitie z textu získaných informácií; ich výber a znovuosporiadanie v súlade s témou a cieľom.
- Sledovanie myšlienkových postupov tematicky a žánrovo rôznorodých textov (publicistických, náučných, elektronických, krásnej literatúry a pod.), pochopenie súvislostí medzi jednotlivými textami v obsahovej a formálnej rovine.
- Poznanie a samostatné použitie elektronických a tlačených informácií (napr. jedno- a dvojjazčných slovníkov, lexikónov, zbierok, CD-ROM-ov a pod.)
- Zaujatie vlastného kritického stanoviska na základe prečítaných alebo vypočutých informácií.
- Porovnanie tematicky a žánrovo rôznorodých textov, ústnych aj písaných, na základe určitých kritérií.
- Rozbor literárneho textu, rozpoznanie, určenie a výklad žánru, jeho štruktúry a literárneho štýlu.
- Interpretácia literárnych diel/textov z rôznych období, poukázanie na životné pocity, názory a morálne princípy doby.
- Spoznanie a sformulovanie informácií, ktoré poukazujú na osobitosti životného štýlu a kultúry.

2. Tvorba textu v písomnej podobe

- S ohľadom na žáner, tému a adresáta zoštylizovať tematicky a žánrovo rôznorodé texty s vlastným názorom.
- Tvorenie informačných, výkladových textov a eseje na danú tému.
- Samostatné tvorenie textov v ústnej alebo písomnej forme, dodržiavanie jazykovej normy, sebakontrola, oprava po sebe.
- Tvorenie textov podľa komunikačného cieľa a komunikačnej situácie, dodržiavanie jazykovej normy, pravopisu, čitateľné a úhľadné písmo.
- Uvažovanie nad otázkami, problémami; hodnotenie témy s prostriedkami argumentácie, vyjadrenie vlastného stanoviska, vyvodenie záveru z viacerých zorných uhlov.
- Dodržiavanie kompozičných, obsahových a jazykových prostriedkov administratívnych a rečníckych textov (diskusia, list, životopis, žiadosť).

3. Komunikácia, tvorenie ústnych prejavov

- Tvorenie ústnych textov zodpovedajúcich komunikačnej situácii, žánru a téme, s prehľadnou kompozíciou a dodržiavaním jazykovej normy
- Používanie jazykových, mimojazykových a intonačných štylistických prostriedkov (artikulácia, tempo, intenzita hlasu, dôraz, intonácia, pauza) v ústnom prejave na danú tému, pri čítaní, v prednese a prednáške.

B) POZNATKY

1. Slovenský jazyk

1.1. Poznatky o jazyku

TÉMY	STUPNE SKÚŠOK	
	Stredný stupeň	Vyšší stupeň
Komunikácia	<ul style="list-style-type: none">- Úloha intonačných štylistických prostriedkov (dôraz, intenzita hlasu, intonácia, výška hlasu, pauza, tempo) a mimojazykových kinetických prostriedkov (pohľady očí, mimika, gestika, plastika, vzdialenosť) v komunikácii.- Interpersonálne a mediálne komunikačné situácie.	<ul style="list-style-type: none">- Poznanie snáh verbálnej a nonverbálnej komunikácie prostredníctvom reklamy a internetových stránok.- Poznanie manipulačných snáh a ich chybných interpretácií v každodennej komunikácii a vo verejnom komunikačnom styku.
Pravopis	<ul style="list-style-type: none">- Pravopis mäkkých a tvrdých slabík.- Písanie citátov.- Rozdiel v písaní spoluhlások l-l'.- Uplatňovanie rytmického zákona a výnimiek z rytmického krátenia v pravopise.- Pravopis slabikotvorných spoluhlások l-ĺ, r-ř.- Písanie i-y, í-ý v slovenských a cudzích slovách.	

	<ul style="list-style-type: none"> - Písanie veľkých písmen. Pravopis vlastných mien. - Rozdeľovanie slov. - Pravopis základných a radových číselníkov. - Pravopis prísloviak. - Písanie interpunkčných znamienok v jednoduchých a zložených vetách. 	
Hláskoslovie	<ul style="list-style-type: none"> - Poznávanie hláskoslovného systému slovenského jazyka: samohlásky, dvojhlásky, spoluhlásky. - Spodovanie. Spodobovanie pri stretnutí spoluhlások. -Zákonitosti spájania hlások, súvislosti medzi pravopisom a výslovnosťou: mäkké a tvrdé slabiky, krátke a dlhé slabiky, slabikotvorné spoluhlásky l-ĺ a r-ř. 	- Charakteristické črty tvorenia a výslovnosti hlások.
Morfológia	<ul style="list-style-type: none"> - Kritériá delenia slovných druhov, plnovýznamové slová, neplnovýznamové slová, ohybné slová, neohybné slová. - Ohybné slovné druhy (podstatné mená, prídavné mená, číslovky, zámená a slovesá), ich gramatické kategórie, delenie. - Stupňovanie prídavných mien. - Neohybné slovné druhy (príslovky, predložky, spojky, častice a citoslovčia), delenie. -Stupňovanie prísloviak. 	- Zaradenie jednotlivých slov do viacerých slovných druhov.
Skladba	- Úloha a funkcia hlavných vetných členov, ich druhy, syntaktické vzťahy, väzby. Úloha a funkcia	- Pozorovanie, spoznávanie a tvorenie vetných skladov.

	<p>vedľajších vetných členov, ich druhy, syntaktické vzťahy, väzby.</p> <p>- Druhy skladov: prisudzovací, priradováci, určovací.</p> <p>-Jazyková funkcia viet, gramatická stavba viet, druhy viet. Druhy zložených viet. Druhy priradovacích súvetí (zlučovacie, stupňovacie, odporovacie, vylučovacie, dôsledkové a príčinné súvetie) a podradovacích súvetí (podmetová, prísudková, vetnozkladová, predmetová, príslovková a prívlastková); spojky.</p>	<p>- Grafické znázornenie súvetí.</p> <p>- Druhy zložených súvetí.</p>
<p>Lexikológia, tvorenie slov</p>	<p>- Spisovný jazyk a jeho funkcia.</p> <p>- Slovenské nárečia, slovenské nárečia v Maďarsku.</p> <p>- Spôsoby tvorenia slov: odvodzovanie (pomocou predpony a prípony), skladanie.</p> <p>- Vymedzenie pojmov slovná zásoba a jadro slovnej zásoby. Členenie slovnej zásoby:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spisovné a nespisovné slová (slangové, nárečové a žargónové slová); - podľa významu (plnovýznamové a neplnovýznamové slová, jednovýznamové a viacvýznamové slová, synonymá, homonymá, antonymá, viacslovné pomenovania); - podľa citového zafarbenia: neutrálne slová, citovo zafarbené slová (eufemizmy, disfemizmy, zjemňujúce slová, zhoršujúce, hanlivé slová); - podľa pôvodu (slovenské- 	<p>- Menej frekventované spôsoby tvorenia slov: skracovanie.</p>

	<p>domáce a cudzie slová);</p> <ul style="list-style-type: none"> - podľa príslušnosti k štýlovej vrstve: neutrálne a štylisticky príznakové slová (hovorové, básnické a odborné slová); - podľa historického hľadiska (neologizmy, archaizmy; historizmy). 	
Dejiny jazyka/Dejiny spisovného jazyka	<ul style="list-style-type: none"> - Pôvod slovenského jazyka (indoeurópska jazyková rodina, slovanské jazyky), jeho miesto medzi jazykmi: delenie slovanských jazykov. Starosloviencina. - Obdobia vývoja slovenčiny: staroslovienske obdobie, feudálne obdobie od 10. do 14. storočia, obdobie 15.-18. storočia, obdobie Antona Bernoláka, obdobie Ľudovíta Štúra. - Poznanie inštitúcií (Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV) a používanie slovníkov (Slovník slovenského jazyka, Pravidlá slovenského pravopisu, Synonymický slovník). 	<ul style="list-style-type: none"> - Miesto slovenského jazyka medzi jazykmi: delenie indoeurópskych jazykov. - Poznanie jazykovedných časopisov a jazykovedných kníh (1-2 úryvky 1-2 štúdií).
Základné štylistické poznatky	<ul style="list-style-type: none"> - Poznanie pojmov štýl a jazykový štýl. - Funkčné jazykové štýly: <ul style="list-style-type: none"> - dorozumievacie štýly: hovorový štýl; - štýly verejného styku: administratívny štýl, rečnícky štýl; publicistický štýl, náučný štýl; - umelecký štýl. - Charakteristické znaky najfrekvencovanejších štýlov. 	<ul style="list-style-type: none"> - Funkcia a používanie metafor v každodenných, publicistických a náučných prejavoch. - Používanie zvukových, lexikálnych, morfológických a syntaktických výrazových prostriedkov v súlade s komunikačnou situáciou a komunikačným cieľom.

<p>Textológia</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Vymedzenie pojmu text. - Kompozícia textu: vzťah medzi textom a vetou, časti textu. - Zjednocovanie textových jednotiek, textúra. - Zostavovanie textu na základe jeho ústneho alebo písomného charakteru. - Poznanie typických vlastností slohových postupov (informačný, rozprávací, opisný, výkladový), pozorovanie a pomenovanie rozdielnych a rovnakých vlastností. - Najfrekvencovanejšie žánre funkčných jazykových štýlov - hovorového, administratívneho, rečníckeho, publicistického, náučného a umeleckého. -Porozumenie témy v každodenných, náučných a literárnych textoch. -Vhodné a výstižné vyjadrovanie sa pri tvorení rozličných textov v písomnej forme (napr. rozprávanie, opis, charakteristika, výklad, referát, recenzia). -Kompozícia eseje. -Schopnosť tvorenia súkromných a administratívnych textov (napr. súkromný list, úradný list, životopis, žiadosť, motivačný list). -Čitateľný, estetický a efektívny spôsob písania. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pragmatický, významový a gramatický aspekt textu. - Kompozícia rozpravy.
--------------------------	---	---

	<p>-Transformácia textov podľa uhla pohľadu a komunikatívneho cieľa: zhustenie a rozšírenie textu podľa určitých hľadísk.</p> <p>-Samostatné zbieranie údajov v knižniciach z rôznych zdrojov, dodržiavanie etických aspektov pri využívaní informácií.</p> <p>-Zostavenie zoznamu bibliografických odkazov, presné uvedenie prameňov.</p>	
Rétorika	<p>- Žánre rečníckeho štýlu (politická reč, súdna reč, prednáška, referát, slávnostný prejav, privítací prejav, diskusný príspevok).</p> <p>- Vlastnosti a úlohy rečníka. Prostriedky efektívneho prednesu. Požiadavky zoštylizovania reči. Kompozícia referátu a odpovede na skúške. Formy znázornenia prednášky: predstavenie, prezentácia atď.</p> <p>- Kultivovaná diskusia, vyjadrenie vlastného názoru.</p> <p>- Zostavenie argumentu. Logika a technika argumentácie; usporiadanie argumentov. Argumentačné chyby. Metódy poprenia.</p>	

1.2. Pojmy

Pojmy vyššieho stupňa sú označené kurzívou.

Komunikácia	intonančný štylistický prostriedok, dôraz, intonácia,
--------------------	---

	výška hlasu, pauza, tempo, mimojazykový kinetický prostriedok, pohľad očí, mimika, gestika, plastika, vzdialenosť, <i>manipulácia</i>
Pravopis	pravopisná norma, písaný jazyk, jazyková norma, citát, doslovný citát, uvádzacia veta, prerušená uvádzacia veta, citovanie obsahu
Hláskoslovie	rytmický zákon, slabikotvorná spoluhláska, spodobovanie
Morfológia	plnovýznamové slová, neplnovýznamové slová, ohybné slová, neohybné slová, gramatická kategória
Lexikológia, tvorenie slov	koreň, predpona, prípona, skracovanie, slovná zásoba, jadro slovnej zásoby, spisovné slová, slangové slová, nárečové slová, žargónové slová, plnovýznamové slová, neplnovýznamové slová, jednovýznamové slová, viacvýznamové slová, synonymá, homonymá, antonymá, viacslovné pomenovania, citovo zafarbené slová, neutrálne slová, eufemizmy, disfemizmy, zjemňujúce slová, zhoršujúce slová, hanlivé slová, cudzie slová, štylisticky bezpríznačkové slová, štylisticky príznačkové slová, hovorové slová, básnické slová, odborné slová, neologizmy, archaizmy, historizmy
Skladba	sklady, súvetie, priraďovacie súvetie, podrad'ovacie súvetie, <i>zložené súvetie</i>
Dejiny jazyka/Dejiny spisovného jazyka	jazyková rodina, indoeurópska jazyková rodina, slovanské jazyky, príbuzné jazyky, starosloviencina slovanské písmo, hlaholika, cyrilika, starosloviensky jazyk/ starosloviencina, cirkevnoslovanský jazyk, latinský jazyk, bernoláčtina, štúrovčina
Základné štylistické poznatky	štýl, jazykový štýl, zvukový, lexikálny, morfológický a syntaktický výrazový prostriedok, subjektívny činiteľ, objektívny činiteľ, akustická vlastnosť hlások, expresivita, eufemizmy, pejoratíva, vulgarizmy, archaizmy, poetizmy, biblizmy, frazeologizmy, trópy, figúry, nezvyčajný slovosled, modalita, nedokončená veta, eliptická veta, jednočlenná a dvojčlenná veta, funkčný jazykový štýl, dorozumievací štýl, hovorový štýl, štýl verejného styku: administratívny štýl, rečnícky štýl, publicistický štýl, náučný štýl, umelecký štýl
Textológia	vonkajšia kompozícia textu, veta, úvod, kapitola, vnútorná kompozícia textu, kohézia textu (textúra, kľúčové slovo, nadpis), informačný, rozprávací, opisný, výkladový slohový postup, žánre funkčných jazykových štýlov (hovorový štýl, administratívny štýl, rečnícky

	štýl, publicistický štýl, náučný štýl, umelecký štýl), Súkromné a administratívne texty (súkromný list, úradný list, životopis, žiadosť, motivačný list), výklad, referát, recenzia, zoznam bibliografických odkazov , uvedenie prameňov, tvorenie textu, zoštylizovanie textu, rozprava, esej
Rétorika	rétorika, rečník, rečnícky prejav, rečnícky žáner, diskusia/polemika, argument, poprenie, rečnícka otázka, rečnícka odpoveď, rečnícky dialóg, oslovenie vzdialenej osoby, zvolanie, frazeologická jednotka, citát, príslovie, porekadlo, opakovanie

2. Slovenská literatúra

2.1. Autori, diela

TÉMY	STUPNE	
	STREDNÝ STUPEŇ	VYŠŠÍ STUPEŇ
Staroslovienska literatúra	Život a dielo vierozvestcov. Konštantína (Cyrila) a Metoda. Činnosť ich žiakov. Konštantín (Cyril): <i>Proglas</i> . Motívy, forma a kompozícia hymny. Gorazd: <i>Panónske legendy - Život Konštantína a Metoda</i> (úryvky), obsah, forma a kompozícia legend.	Staroslovienska literatúra – jej historické a náboženské pozadie.
Baroková literatúra	Baroková literatúra – geografická literatúra. Portrét a životné dielo Mateja Bela, úryvky z diela <i>Notitia Hungariae novae</i> .	Obdobie baroka – politické, spoločenské a náboženské príčiny vzniku baroka, rozvoj prírodných vied.
Osvietenstvo a národné obrodenie v slovenskej literatúre	Charakteristické žánre a umelecké štýly osvietenstva: klasicizmus, sentimentalizmus. Portrét Jozefa Ignáca Bajzu, žánrová, formálna a štylistická	Obdobie osvietenstva a národného obrodovania, jeho spoločenské a kultúrne zmeny. Kodifikátorská činnosť Antona Bernoláka.

	<p>rôznorodosť jeho životného diela.</p> <p>Portrét Jána Kollára. Žánrová, formálna a štylistická rôznorodosť jeho životného diela na základe lyrického diela <i>Slávy dcéra-Předzpěv</i> (úryvky).</p> <p>Portrét Jána Hollého; charakteristické žánre, témy, životné pocity v jeho poézii.</p> <p>Analýza eposu <i>Svätopluk</i> (úryvky).</p>	<p>-Analýza rozpravy Jána Kollára: <i>O literárni vzájemnosti mezi kmeny a nářečmi slávskými</i> (úryvky).</p> <p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>
<p>Romantická literatúra</p>	<p>Program ľudovosti a národnej angažovanosti, kodifikácia slovenského jazyka, literárne žánre a prozódia romantickej literatúry.</p> <p>Portrét Ľudovíta Štúra, jeho angažovanosť vo verejnom živote, jeho kodifikačná činnosť; analýza diela <i>Nářečja slovenskuo alebo potreba písanija v tomto nářeči</i> (úryvky).</p> <p>Portrét Janka Kráľa. charakteristické žánre, témy, životné pocity v poézii básnika.</p> <p>Analýza diel <i>Moja pieseň, Orol, Orol vták, Krajinská pieseň, Jarná pieseň, Návrat, Kvet, Zakliata panna vo Váhu a divný Janko</i>.</p> <p>Portrét Andreja Sládkoviča. charakteristické žánre, témy, životné pocity v poézii básnika.</p> <p>Analýza diel <i>Marína</i> (úryvky) a <i>Detvan</i> (úryvky).</p> <p>Portrét Jána Bottu. Charakteristické žánre, témy, životné pocity v poézii básnika.</p>	<p>Spoločenský a literárny život v prvej polovici 19. storočia. Kodifikácia slovenského jazyka.</p> <p>Analýza diela Jána Bottu <i>Smrť Jánošíkova</i> (úryvky).</p> <p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p> <p>Motivické, tematické a poetické podobnosti v slovenskej a maďarskej literatúre.</p>

	<p>Analýza diel <i>Žltá ľalija</i>, <i>Margita a Besná</i>.</p> <p>Portrét Sama Chalupku. Charakteristické žánre, témy, životné pocity v poézii básnika. Analýza diela <i>Mor ho!</i></p>	
<p>Začiatky realizmu (1870-1918) - Pavol Ország-Hviezdoslav</p>	<p>Charakteristické znaky realizmu: zobrazenie konkrétneho spoločenského prostredia, spisovateľ ako kronikár doby, kritické zobrazenie spoločnosti.</p> <p>Portrét Pavla Országha–Hviezdoslava, život autora, žánrová, formálna a štylistická rôznorodosť jeho životného diela na základe: <i>Mňa kedys' zvädzal svet</i>, <i>Priadka</i>, <i>K ľudu, k ľudu</i>, <i>Ó práci všetka česť</i>, <i>Krvavé sonety (úryvky)</i>, <i>Hájnikova žena (úryvky)</i>, <i>List Albertovi Pražákovi (úryvky)</i>.</p>	<p>Ciele a problémy národného hnutia, inštitúcie a fóra.</p> <p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>
<p>Obdobie slovenskej relaistickej literatúry – prozaické diela Martina Kukučina, Jozefa Gregora–Tajovského, Janka Jesenského a Boženy Slančíkovej Timravy</p>	<p>Filozofický základ a štýl relaizmu.</p> <p>Žánre realistickej prózy: román, poviedka, novela.</p> <p>Príznačné znaky tvorby Martina Kukučina; témy, motívy a žánre v životnom diele; všestranná interpretácia diel: <i>Rysavá jalovica</i>, <i>Keď báčik z Chochoľova umrie</i>, <i>Dom v stráni (úryvky)</i>.</p> <p>Portrét Jozefa Gregora–Tajovského; rôznorodosť jeho tvorby; témy, motívy a žánre v životnom diele na základe: <i>Do konca</i>, <i>Mamka Pôstková</i>, <i>Na chlieb</i>, <i>Horký chlieb</i>, <i>Maco</i></p>	<p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>

	<p><i>Mlieč.</i></p> <p>Príznačné znaky tvorby Janka Jesenského; témy, motívy a žánre v životnom diele na základe: <i>Slnečný kúpeľ, Doktor, Pani Rafíková, Demokrati (úryvky).</i></p> <p>Interpretácia diel Boženy Slančíkovej Timravy: <i>Ťapákovci, Hrdinovia (úryvky), Skon Paľa Ročku (úryvky).</i></p>	
<p>Realistická dráma - Jozef Gregor Tajovský: <i>Statky-zmätky</i></p>	<p>Analýza realistickej drámy na základe diela Jozefa Gregora Tajovského <i>Statky-zmätky (úryvky)</i>. Tematické znaky (sociálna tematika, hospodársko-majetkové záujmy), kompozícia, štýl.</p>	<p>Predstavenie dramaturgických znakov realistickej drámy na základe diela Jozefa Gregora Tajovského <i>Statky-zmätky</i>.</p> <p>Divadlo a dráma (<i>napr. porovnávanie divadelných predstavení</i>).</p>
<p>Slovenská moderna – lyrická tvorba Ivana Krasku</p>	<p>Historické a estetické predpoklady vzniku slovenskej moderny.</p> <p>Portrét Ivana Krasku, štylistická rôznorodosť (napr. impresionizmus, symbolizmus) a motívy (samota, smútok, láska k matke, príroda, národ, ars poetica) v dielach <i>Vesper Dominicae, Topole, Zmráka sa, Otcova rola, Baníci, Otrók, Kritikovi</i>.</p>	<p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>
<p>Slovenská literatúra medzi 1918 a 1945 - lyrická tvorba Jána Smreka a Emila Boleslava Lukáča</p>	<p>Básnický portrét Jána Smreka.</p> <p>Literárne smery v jeho básnickej tvorbe: symbolizmus, dekadencia, vitalizmus, poetizmus.</p> <p>Básnický program, životné pocity (radosť zo života, optimizmus, dynamizmus),</p>	<p>Politická a spoločenská situácia v 20. rokoch.</p> <p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>

	<p>motívy (báseň je viac ako chlieb, sila slova, osudovosť, očarenie, veriť vo svet, svet ako rovnocenný partner), spoznávanie a interpretácia básnických obrazov na základe diel <i>Neslýchané a Triumf</i>.</p> <p>Básnický portrét Emila Boleslava Lukáča.</p> <p>Literárne smery v jeho básnickej tvorbe: neosymbolizmus, parnasizmus.</p> <p>Životné pocity (neistota, nepokoj, istota), motívy (spoločenské problémy, krutosť fašizmu, protiklad dedina-mesto, morálka mesta), spoznávanie a interpretácia básnických obrazov na základe diel <i>Goethehof a Taedium urbis</i>.</p>	
<p>Slovenská literatúra medzi 1918 a 1945 – prozaická tvorba Jozefa Čigera–Hronského a Mila Urbana</p>	<p>Príznačné znaky tvorby Jozefa Čigera–Hronského; témy, motívy a žánrové varianty v jeho životnom diele; špecifické znaky Hronského prozaických textov.</p> <p>Všestranná interpretácia diela Jozef Mak, napr. žánrový variant, kompozícia, charakteristika postáv, rozprávačská technika, autorská koncepcia textu, slohové postupy, expresívnosť; problematika drobného človeka, štýl; vplyv expresionizmu, lyrizovanej prózy, existencializmu na dielo.</p> <p>Príznačné znaky tvorby Mila Urbana, témy, motívy a žánrové varianty v jeho životnom diele;</p>	<p>Rozprávačská technika, autorská koncepcia textu, slohové postupy diel.</p> <p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>

	<p>špecifické znaky Urbanových prozaických textov.</p> <p>Všestranná interpretácia románu <i>Živý bič</i> (úryvky), napr. vplyv biologizmu a avantgardy; žánrový variant; kompozícia, charakteristika postáv, expresívnosť, motívy; problematika, štýl.</p>	
<p>Lyrizovaná próza - Margita Figuli, František Švantner</p>	<p>Lyrizovaná próza – estetické princípy, archetypy.</p> <p>Príznačné znaky tvorby Margity Figuli; témy, motívy a žánrové varianty v životnom diele; špecifické znaky prozaických textov Figuli.</p> <p>Všestranná interpretácia novely <i>Tri gaštanové kone</i>, napr. žánrový variant, kompozícia, charakteristika postáv, autorská koncepcia textu, slohové postupy, expresívnosť; problematika (láska-majetok, nekontrolovateľné historické sily - kresťanská etika, prírodné právo), štýl.</p> <p>Príznačné znaky tvorby Františka Švantnera; témy, motívy a žánrové varianty v jeho životnom diele; špecifické znaky Švantnerových prozaických textov.</p> <p>Všestranná interpretácia novely <i>Malka</i>, napr. žánrový variant, kompozícia, charakteristika postáv, rozprávačská technika, autorská koncepcia textu, slohové postupy, expresívnosť; problematika (láska-vášeň, osudovosť), štýl.</p>	<p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>
<p>Slovenská lyrika po roku 1945 - Milan Rúfus, Miroslav Válek</p>	<p>Portrét Milana Rúfusa; charakteristické témy, motívy a životné pocity v životnom diele; Interpretácia diel: <i>Murári</i>,</p>	<p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>

	<p><i>Zvony detstva, Iba mlčať.</i></p> <p>Portrét Miroslava Válka; charakteristické témy, motívy a životné pocity v životnom diele; Interpretácia diel: <i>Zabíjanie králikov, Zima, Nite, Dejiny trávy.</i></p>	
<p>Slovenský román po roku 1945 - Dominik Tatarka, Peter Jaroš, Ladislav Ballek</p>	<p>Groteskné videnie, kritika spoločnosti v románe Dominika Tatarku <i>Démon súhlasu</i> (úryvky).</p> <p>Všestranná interpretácia románu Petra Jaroša <i>Tisícročná včela</i> (úryvky).</p> <p>Všestranná interpretácia románu Ladislava Balleka <i>Pomocník</i> (úryvky).</p> <p>Poznávanie pojmov súvisiace s jednotlivými dielami.</p>	<p>Historické a spoločenské pozadie.</p> <p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>
<p>Slovenská dráma 20. storočia – Ivan Stodola</p>	<p>Slovenská dráma a divadlo medzi dvoma svetovými vojnami.</p> <p>Interpretácia diela Ivana Stodolu <i>Jožko Púčík a jeho kariéra</i> (úryvky). Tematické (drobný úradníček, falošný-dobrý čin), podvodníctvo, namyslenosť) a dramaturgické znaky, štýl, expresívnosť textu.</p>	<p>Dramaturgické znaky diela Ivana Stodolu <i>Jožko Púčík a jeho kariéra</i> (úryvky).</p> <p>Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.</p>
<p>Slovenská literatúra v Maďarsku – Pavel Samuel, Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl</p>	<p>Inštitúcie, médiá, zborníky národnostnej literatúry Slovákov v Maďarsku vydané po roku 1945.</p> <p>Príznačné znaky, témy (národnostný osud, ars poetica, jazyk ako prostriedok identity), motívy (prastará pieseň, málo odvahy, pozeráť do budúcnosti,</p>	<p>Analýza jedného ďalšieho diela Pavla Samuela, Juraja Dolnozemského, Gregora Papučka, Alexandra Kormoša a Imricha Fuhla.</p>

	<p>boľavé slová, jeseň, poézia je všetko, bilingvizmus, polyfónia) žánrové varianty v životnom diele Pavla Samuela, Juraja Dolnozemskeho, Gregora Papučka, Alexandra Kormoša a Imricha Fuhla. Špecifické znaky ich poetického umenia.</p> <p>Pozná minimálne: Pavel Samuel: <i>Prastará pieseň</i>, Juraj Dolnozemský: <i>V rákosí</i>, Gregor Papuček: <i>Siroty, Jeseň</i>, Alexander Kormoš: <i>Polyfónia, Nové leto</i>, Imrich Fuhl: <i>Poézia, Čiernobiela mozaika</i>.</p> <p>Kultúrne, literárne tradície regiónu a osady.</p>	
--	--	--

2.2. Stupne interpretácie, prístup

TÉMY	STUPNE	
	STREDNÝ STUPEŇ	VYŠŠÝ STUPEŇ
Témy, motívy	<p>Poznanie a interpretovanie motívov a tém prečítaných diel.</p> <p>Porovnávanie literárnych diel na základe myšlienkových, tematických a motivických podobností, rozdielov.</p>	<p>Poznanie motivických súvislostí diel (podobností, paralel, jednoznačných odkazov), určenie ich úlohy, významu.</p>
Žánre, poetika	<p>Poznanie literárnych druhov a žánrov.</p> <p>Poznanie základných druhov veršov.</p> <p>Uplatnenie pojmov poetiky pri interpretácii diel.</p> <p>Porovnávanie diel rovnakého žánru.</p>	<p>Porovnávanie diel rovnakého žánru z rôznych období, porovnávanie diel z poetického hľadiska a z hľadiska historického vývoja.</p> <p>Zmena poetických vlastností jednotlivých žánrov v kratšom alebo dlhšom historickom období (napr. román, dráma).</p> <p>Rozprávačská technika, autorská koncepcia textu, slohové postupy diel.</p>

		Dramaturgické znaky. Etické, estetické a filozofické súvislosti diel.
Obdobia, umelecké štýly	Zmena štýlu a svetonáhľadu v jednotlivých obdobiach.	Hlavné znaky najdôležitejších období dejín literatúry/ kultúry.

2.3. Všeobecné témy

Texty na písomnej a ústnej skúške, ako aj komunikácia, ktorá je s nimi spojená, vychádzajú z nasledovných tematických okruhov:

-Spoločenské trendy- charakteristické znaky doby, platenie daní, rodinná politika,

Módne trendy-atraktívne možnosti zábavy, trendy v obliekaní, trendy účesov, trendy v zariadení bytu.

-Závislosti - drogová závislosť, závislosť na alkohole, nikotínová závislosť, lieková závislosť, závislosť od počítača a internetu, závislosť na hrách.

-Extrémne športy – zimné, vodné športy, športová cyklistika, skejtbort, motorové športy, bojové umenie, skokové športy.

-Obyčaje posilňujúce identitu –pestovanie tradícií, ľudové tradície a náboženské korene v kalendárnych obyčajoch, poznatky o miestnej histórii, význam maďarských štátnych sviakov, sviatkov materskej krajiny a národnosti.

-Škola, výchova a vzdelávanie – školský systém Maďarska, maturitná skúška, prijímacie skúšky, vysoké školy, univerzity, vysokoškolské/univerzitné štúdiá v zahraničí (na Slovensku).

-Slovensko – geografické polozenie, hospodárstvo, turizmus, prírodné a kultúrne dedičstvo Slovenska.

-Ochrana životného prostredia – globálne otepľovanie, odpadové hospodárstvo, znečisťovanie životného prostredia, ochrana prírody, trvalo udržateľný vývoj, udržateľná spotreba, uprednostňovanie obnoviteľných zdrojov energie, efektívna energia.

-Väčšinový národ, národnosť - ochrana národnostných menšín, menšinové práva, kolektívne práva menšín, materská krajina.

-Podoby jazyka – podoby kodifikovaného jazyka, miestne podoby jazyka, spoločenské podoby jazyka.

-Zodpovednosť – zodpovednosť rodičov za výchovu detí, zodpovednosť za starostlivosť o starých ľudí, zodpovednosť za vykonávanie práce, hranice zodpovednosti, únik pred zodpovednosťou.

-Zjednotenie európskeho priestoru – globalizácia, cezhraničná spolupráca, regionálna súdržnosť, negatívny vplyv na životné prostredie, odcudzenie, poruchy identity.

-Celoživotné vzdelávanie – dialóg medzi kultúrami, rovnoprávnosť pohlaví, posilnenie podnikateľskej ambície, učenie jazykov, jazyková rôznorodosť, tolerancia a úcta k iným národom a kultúram, výmena správnych postupov.

-Vysoké školstvo, štúdiom v zahraničí – maturitná skúška, prihlásenie sa na vysokoškolské štúdium, štúdium jazykov, štipendium, letná univerzita v zahraničí, získanie diplomu v zahraničí.

-Vplyv médií na spoločnosť – mediálne texty ako kultúrni predstavitelia spoločnosti, falošný obraz skutočnosti, bezbrannosť človeka.

-Zastúpenie menšín – národnostné samosprávy, celoštátne samosprávy, poslanec, zastupiteľský orgán.

2.4. Pojmy

Pojmy vyššieho stupňa sú označené kurzívou.

staroslovienska literatúra, slovanské písmo, misia, hlaholské písmo, cyrilské písmo, Evanjelium, liturgia, liturgický jazyk, legenda, apologický ráz, dramatický dialóg, biblický citát, číselný symbol, ozdobný prívlastok, hymna

barok, geografická literatúra, historický prameň

osvietenstvo, národné obrodzenie, jozefinizmus, generálny seminár, kodifikovanie jazyka, Slovenské učené tovaríšstvo, umelecký štýl, klasicizmus, sentimentalizmus, epigram, elégia, sonet, hrdinský a národný epos, kompozícia eposu, rozprava, časomerný prozodický systém, národné cítenie, kult materinského jazyka, slovanská vzájomnosť, túžba po slobode

romantizmus, ľudovosť, národná angažovanosť, Katedra reči a literatúry česko-slovenskej, Spoločnosť česko-slovenská, spolok Tatrín, Štúrova škola, kodifikovanie jazyka, kultúrna a kultúrno- organizačná činnosť, balada, lyrickoepická skladba, epická báseň, sylabický prozodický systém, romantická vyvolenosť, netypické správanie sa, romantická vzbura, romantický protiklad, idylická ľudovosť, hrdinstvo

Memorandum slovenského národa, národnostný zákon, stará škola, nová škola, austroslavizmus, čechoslovakizmus, Živena, spisovateľ ako kronikár doby, kritické zobrazenie, národné cítenie, dynamický dialóg, sonet, lyricko-epická skladba, kontrast, konflikt, jambický verš

pozitivizmus, objektivizmus, objektívne pozorovanie, typizácia, *determinizmus*, komická situácia, ľudový humor, zveličovanie, konfrontácia, kontrast, patriarchálny spôsob života, *spoločenský model*, morálne správanie, *tolstojizmus*, sentimentalizmus, anekdotický príbeh, irónia, ironický a satirický spôsob zobrazovania, emancipácia žien, *protekcionalizmus*, *cynická životná filozofia*, memoárová próza, národnostná otázka, konflikt, realisticko-naturalistické videnie, hurávlástenectvo, sebaobetavosť

sociálny problém, hospodársko-majetkový záujem, maskovaná starostlivosť, klasická kompozícia, rámeč, dramaticky zhustený dialóg

moderna, impresionizmus, symbolizmus, samota, motív, ars poetica

symbolizmus, dekadencia, vitalizmus, poetizmus, radosť zo života, optimizmus, dynamizmus, neosymbolizmus, parnasizmus

rétorickosť, obraznosť, topos, mýtický svet, náboženský symbol, mozaiková kompozícia, baladický ráz, psychologické zobrazovanie, biologizmus, avantgarda, vzbura, patriarchálne vzťahy, sociálny problém, pomsta, odplata za previnenie

lyrizovaná próza, archetyp, lyrický pátos, etická čistota, kresťanská etika, prírodné právo, skúška, prírodný symbol, biblizmus, baladický ráz, zbojnícka tematika, láska-vášeň, osudovosť, tajuplnosť, zamlčaná motivácia

motív, symbol, rodná zem ako pamiatka, motív otca, svet detstva, Obetovanie Pána, sakrálne, kresťanská symbolika, lyrické ja, filozofická myšlienka, motív mlčania, *reflexia*, kríza, dráma, komplikované medziľudské vzťahy, spontánny jazyk

kritika spoločnosti, grotesk, humor, irónia, čierny humor, rodinný román, stereotypnosť, patriarchálny slovenský vidiek, poslanie, surrealistická technika rozprávania, odvolávanie sa na techniku rozprávania lyrizovanej prózy

satira

zborník, národnostný osud, ars poetica, bilingvizmus, polyfónia
 literatúra faktu, fiktívna literatúra, literárna komunikácia, literárna tradícia, umelecký zážitok, časová a priestorová otvorenosť, komunikačný systém, literárny kánon, literárny vkus, hodnotový systém, trópy, figúry, prozódia, sylabický, časomerný, sylabotonický prozodický systém, starosloviččina, latinčina, bibličtina, bernoláčtina, štúrovčina
 viazaný verš, voľný verš, óda, elégia, epigram, maloepický žáner, veľkoepický žáner, legenda, epos, lyrickoepická skladba, tragickosť, komickosť, situačná komika, charakterová komika
 spoločenský trend, charakteristické znaky doby, platenie daní, rodinná politika, politika vzdelávania, módný trend, závislosť, extrémne športy, pestovanie tradícií, poznatky o miestnej histórii, školský systém, prijímacia skúška, prírodné a kultúrne dedičstvo, globálne otepľovanie, odpadové hospodárstvo, znečisťovanie životného prostredia, ochrana prírody, trvalo udržateľný vývoj, udržateľná spotreba, obnoviteľné zdroje energie, efektívna energia, ochrana národnostných menšín, menšinové práva, kolektívne práva menšín, materská krajina, podoby jazyka, podoby kodifikovaného jazyka, miestne podoby jazyka, spoločenské podoby jazyka.
 zodpovednosť, hranice zodpovednosti, únik pred zodpovednosťou, európsky priestor, globalizácia, cezhraničná spolupráca, regionálna súdržnosť, negatívny vplyv na životné prostredie, odcudzenie, poruchy identity, celoživotné vzdelávanie, dialóg medzi kultúrami, rovnosprávnosť, podnikateľská ambícia, jazyková rôznorodosť, tolerancia, úcta, vysoké školstvo, štúdium v zahraničí, dvojstupňová maturitná skúška, štúdium jazykov, štipendium, letná univerzita v zahraničí, získanie diplomu v zahraničí, médiá, manipulácia, falošný obraz, bezbrannosť človeka, zastúpenie menšín, národnostná samospráva.

II. OPIS SKÚŠKY

Časti skúšky

Stredný stupeň		Vyšší stupeň	
Písomná skúška	Ústna skúška	Písomná skúška	Ústna skúška
240 minút	15 minút	240 minút	20 minút
100 bodov	50 bodov	100 bodov	50 bodov

Povolené pomôcky

	Stredný stupeň		Vyšší stupeň	
	Písomná skúška	Ústna skúška	Písomná skúška	Ústna skúška
Zabezpečuje maturant	ŽIADNE	ŽIADNE	ŽIADNE	ŽIADNE
Zabezpečuje inštitúcia poverená organizáciou skúšky	K druhej úlohe tlačenej pravopisný slovník, jednojazyčný a/alebo dvojjazyčný slovník (aspoň jeden exemplár na 10 študentov)	Antológia literatúry, zbierka alebo iný tlačenej text.	K druhej úlohe tlačenej pravopisný slovník, jednojazyčný a/alebo dvojjazyčný slovník (aspoň jeden exemplár na 10 študentov)	Antológia literatúry, zbierka alebo iný tlačenej text

Uverejnené materiály

	Stredný stupeň		Vyšší stupeň	
	Písomná skúška	Ústna skúška	Písomná skúška	Ústna skúška
Materiál	ŽIADNE	názvy maturitných tematických okruhov a maturitných tém	ŽIADNE	názvy maturitných tematických okruhov a maturitných tém
Kedy?	ŽIADNE	podľa právnych predpisov	ŽIADNE	podľa právnych predpisov

SKÚŠKA STREDNÉHO STUPŇA

Písomná skúška		Ústna skúška	
240 minút		15 minút	
90 minút	150 minút		
I. úloha Úlohy spojené s porozumením textu, tvorenie pragmatického textu	II. úloha Písomná interpretácia literárneho diela: výklad alebo porovnávací výklad	Výklad úlohy jednej maturitnej témy z jazyka	Výklad úlohy jednej maturitnej témy z literatúry
50 bodov	40 bodov	10 bodov	25 bodov
Pravopis: 8 bodov Písma: 2 body		Kvalita jazyka pri výklade: 15 bodov	
100 bodov		50 bodov	

Písomná skúška

Všeobecné pravidlá

Na písomnej skúške maturant rieši ústredne stanovené a vydané úlohy.

Najprv vypracuje I. úlohu, na riešenie má 90 minút. I. úloha obsahuje porozumenie textu, plánované na 60 minút a tvorenie textu, ktoré je plánované na 30 minút. Maturant nie je povinný rozdeliť čas, ktorý je k dispozícii, v takomto pomere. Po 60 minútach dozorom poverený učiteľ pozbiera práce.

Potom nasleduje rozdávanie a riešenie II. úlohy. Na jej riešenie je k dispozícii 150 minút. Pri riešení tejto úlohy sa dá používať pravopisný slovník, respektíve jednojazyčný a/alebo dvojjazyčný tlačенý slovník.

Formálna stránka písomných úloh

Prvá časť písomnej skúšky pozostáva z porozumenia jedného textu a z tvorenia jedného pragmatického textu. Teda obsahuje úlohy spojené s porozumením textu a úlohu, ktorá je zameraná na tvorenie jedného pragmatického textu, ktorý môže byť argumentačný text alebo niektorý útvar pragmatického textu.

Druhá časť písomnej skúšky je interpretáciou literárneho diela, ktorá môže byť výklad alebo porovnávací výklad podľa určitých kritérií – maturant si vyberie jednu tému.

Maturant v I. úlohe si nezvolí, v II. áno. V II. úlohe označí svoj výber. Úlohu, ktorú maturant začal písať, ale nedokončil - lebo si vybral druhú - treba preškrtnúť ako neplatnú.

Obsahová stránka písomných úloh

I. Porozumenie textu a tvorenie pragmatického textu

Úlohy spojené s porozumením textu

Text na porozumenie pozostáva z jedného alebo z dvoch so sebou súvisiacich textov s rozsahom 500 - 800 slov. Čo sa týka témy, útvaru, subjektov komunikácie, plánovanosti, text nemá predpísané kritériá.

Otázky skúmajúce tematických, kompozičných, jazykových a komunikačných vlastností textu môžu byť zamerané na:

- identifikáciu, analýzu: fakty, údaje, zistenia; argumenty, postoje v texte, postoj autora, význam textu, viacvýznamovosť textu;
- vzťahy v rámci textu: medzi gramatickými, štylistickými vlastnosťami textu, medzi nadpisom a textom, medzi významom celého textu a inými ďalšími jeho významami;
- vlastnosti textu z komunikatívneho, žánrového, pragmatického hľadiska: úloha odkazov, vzťah medzi textom a vonkajšími informáciami;
- výstavba textu: logické súvislosti textu, dejové súvislosti, štruktúra textu, metóda skladania častí textu, význam sprostredkovaný cez výstavbu textu;
- skrátenie textu (*napr. osnova, výňatok, zhustenie podľa daného hľadiska*).

Tvorenie pragmatického textu

Maturant z nasledujúcich dvoch výberov vytvorí jeden každodenný text. Rozsah vypracovanej úlohy je ½ -1 strana, čiže 75-15 slov.

Úlohami môžu byť:

- Vyjadrenie stanoviska k otázke o verejnom živote, kultúre, životospráve s 3-5 argumentmi.
- Tvorenie pragmatického textu v danom útvare, na danú tému, prípadne s danými komunikačnými faktormi. Útvarami môžu byť: motivačný list, úradný list na rozličné témy (napr. sťažnosť), žiadosť, diskusný príspevok, prehovor, úvodná reč diskusie, venovanie, gratulačný prejav, text letáka.

Úloha môže obsahovať jeden inšpiračný text, časti textu. Úloha obsahuje čiastkové body za obsahové, žánrové, jazykové a formálne kritériá.

II. Písomná interpretácia literárneho textu

Maturant si zvolí z dvoch úloh na rozličné témy jednu. Rozsah zvolenej úlohy: 2-4 strany (čiže 300-600 slov). Voliteľné úlohy sú nasledovné:

- A) Výklad jedného literárneho diela (alebo úryvku)
- B) Porovnávací výklad dvoch diel alebo úryvkov podľa daných kritérií

Východiskovým textom obidvoch úloh je literárne dielo (lyrické, prozaické alebo dramatické), resp. jeho časť (úryvok) v slovenskom jazyku. Diela sa dajú vybrať od slovenských autorov v Maďarsku alebo od iných slovenských autorov, z hociktorého obdobia, hociktorého umeleckého smeru, žánru a hociktorej tematiky. Úloha neočakáva poznanie autora. V prípade časti textu (úryvku) sa neočakáva poznanie celého diela.

Podstatným prvkom obidvoch úloh je spoznanie problémov literárneho textu a reflektovanie na ne. Obidve úlohy obsahujú problém, jeho kritérium/kritériá (*napr. tému, zážitok, problém, situáciu, správanie postáv, charakteristiku postáv, vzťahy medzi nimi, úlohu, význam motívov, svetonáhl'ad, hodnotový systém rôznych období*), ktoré sú základom výkladu a porovnávania.

Podľa možností aspoň jedna úloha sa viaže s kultúrou Slovákov v Maďarsku.

Hodnotenie písomnej skúšky

Príručka na opravu a hodnotenie obsahuje body, ktoré možno udeliť za jednotlivé úlohy. Príručka na opravu a hodnotenie vymenuje obsahové prvky riešenia, ako aj iné možnosti riešenia. Hodnotenie výkonu maturanta neovplyvňuje, že osobný hodnotiaci systém hodnotiaceho sa odlišuje od všeobecne uznaného posúdenia problému, otázky, javu daného textu; ani to, že názor maturanta sa líši od všeobecného prístupu.

Opavujúci učiteľ v obidvoch úlohách opravuje pravopisné a jazykové chyby podľa typov uvedených v Príručke na opravu a hodnotenie. Pri záverečnom hodnotení hodnotí pravopis a písmo celej písomnej práce.

I. Porozumenie textu a tvorenie pragmatického textu

Oprava a hodnotenie úloh spojených s porozumením textu

Hodnotenie úloh spojených s porozumením textu sa uskutočňuje podľa Príručky na opravu a hodnotenie. Za riešenie úloh možno udeliť maximálne 40 bodov. Príručka na opravu a hodnotenie obsahuje možné riešenia a čiastkové body. Opravujúci učiteľ v písomnej práci uvedie čiastkové body, ako aj celkový počet bodov.

Oprava a hodnotenie pragmatického textu

Hodnotenie tvorenia textu sa uskutočňuje podľa Príručky na opravu a hodnotenie. Za riešenie *úlohy* je možné získať maximálne 10 bodov. Príručka na opravu a hodnotenie obsahuje čiastkové body za očakávané obsahové, žánrové, jazykové a formálne prvky danej úlohy. Opravujúci učiteľ označí uznané obsahové a formálne prvky fajkou. Opravujúci učiteľ v písomnej práci uvedie čiastkové body, ako aj celkový počet bodov.

Body za porozumenie textu a za tvorenie pragmatického textu (I. úloha):

Porozumenie textu a tvorenie pragmatického textu	Porozumenie textu	40 bodov
	Tvorenie textu	10 bodov

II. Oprava a hodnotenie písomnej interpretácie literárneho diela

Opravujúci učiteľ hodnotí výkon maturanta podľa kritérií hodnotenia uvedených v opise skúšky a podľa Príručky na opravu a hodnotenie.

Príručka na opravu a hodnotenie obsahuje možné obsahové prvky riešenia heslovite. Je možné uznať aj iné dobré riešenia, ktorých správnosť sa dá dokázať, neočakáva sa ani používanie presného jazyka uvedeného v Príručke na opravu a hodnotenie. Opravujúci učiteľ označí uznané obsahové a formálne prvky fajkou.

Hodnotí sa iba jedna písomná práca, ktorá je o jednej z dvoch voliteľných tém. Ak maturant vypracuje viac ako jednu tému a svoj výber neoznačí jednoznačne (nepodčiarkne, ktorú tému si vybral alebo neprečiarkne neplatné riešenie), opravujúci učiteľ je povinný hodnotiť z dvoch riešení prvé v poradí. Opravujúci učiteľ označí v práci kompozičné, štylistické, jazykové a pravopisné chyby podľa spôsobu opravy uvedeného v Príručke na opravu a hodnotenie.

Počet bodov stanovený opravujúcim učiteľom obsahuje počet bodov za obsah, štýl a jazyk interpretácie literárneho diela – podľa spôsobu označenia chýb, kritérií a počtu bodov uvedených v Príručke na opravu a hodnotenie. Pri jednotlivých počtoch bodu rozhoduje pomer zhody s kritériami.

Body za písomnú interpretáciu literárneho diela (II. úloha):

Písomná interpretácia literárneho diela	Kvalita obsahu	25 bodov	
	Kvalita jazyka	Kompozícia	5 bodov
		Štýl	5 bodov
		Jazyková správnosť	5 bodov

Hodnotiace kritériá a hodnotenie písomnej interpretácia

Obsah – porozumenie východiskového textu a úlohy, poznanie znalostných prvkov (vecná znalosť, všeobecný rozhľad); súlad medzi prvkami práce, kritériami úlohy a východiskovým textom; citlivosť na problémy, videnie podstaty, *zostať pri téme, bohatstvo myšlienok, relevantné príklady, vyjadrenie vlastného názoru.*

Kompozícia – architektonika (výstavba) textu (následnosť deja, logika, zodpovedať útvaru); tektonika textu (koherencia, proporcionalita, členenie, rozsah).

Štýl- podľa registra jazyka, štýlu a slovnej zásoby.

Jazyková správnosť – dodržiavanie noriem spisovného jazyka.

Hodnotenie pravopisu a písma

Pravopis – dodržiavanie pravopisných noriem; brať do ohľadu veľké chyby, malé chyby, interpunkciu.

Pomocou korektorských značiek a podľa veľkosti chýb, ktoré sú uvedené v Príručke na opravu a hodnotenie, treba opraviť aj pravopisné chyby v citátoch, ak maturant mal možnosť na kontrolu citátu. Treba opraviť aj chyby v citátoch citovaných z pamäti, ale netreba ich započítavať medzi chyby.

Písmo – za prehľadný text, za čitateľné písmo (z hľadiska čitateľa) a za estetickú formu možno udeliť dvakrát 1 bod.

Celkový počet bodov za písomnú prácu

Porozumenie textu a tvorenie pragmatického textu	Porozumenie textu	40 bodov
	Tvorenie textu	10 bodov
Písomná interpretácia textu	Kvalita obsahu	25 bodov
	Kvalita jazyka	15 bodov
Pravopis		8 bodov
Písmo		2 body

Ústna skúška

Maturitné otázky stredného stupňa zostavuje inštitúcia, ktorá je poverená organizáciou maturitnej skúšky.

Zadanú úlohu vykladá maturant samostatne. Klásť otázky sa dá iba v tom prípade, ak maturant vykladá nesprávne alebo sa zastavil. (V tom prípade môže dostať pomocnú otázku, keď sa to ešte vmestí do časového limitu.) Na ústnej skúške rieši maturant jednu úlohu z jazyka a jednu z literatúry, ktoré boli sformulované k jazykovej a literárnej otázke.

Súbor otázok tvorí 20 jazykových a 20 literárnych otázok. Jazykové otázky a literárne otázky tvoria súbor otázok, ktoré sú od seba oddelené. V súbore jazykových a literárnych otázok aspoň 6 otázok z literatúry a 6 otázok z gramatiky v porovnaní s predchádzajúcim maturitným obdobím treba zmeniť.

Ku každej otázke patrí aspoň jedna úloha.

Maturant na prípravu a k výkladu úlohy môže používať nasledovné pomôcky: antológiu slovenskej literatúry, zbierku alebo adekvátny úryvok z iného tlačeného textu (*napr. z tlačenej verzie internetovej stránky, z jednojazyčného slovníka, kultúrno-historickej mapy, umeleckého albumu*). Vymenované pomôcky zabezpečuje inštitúcia poverená organizáciou skúšky.

Obsahová a formálna stránka súboru ústnych otázok

Otázky majú byť zostavené tak, aby úlohy jednotlivých otázok - so zreteľom na svojráznosť tém - boli približne rovnako ťažké, aby maturanti boli schopní v danom časovom intervale úspešne sa pripraviť a otázku vykladať.

Súbor otázok z jazyka

Na skúške bude hodnotené, že maturant v akej miere a v akej kvalite je schopný na transakciu a interakciu, ktorých súčasťou sú receptívne a produktívne (porozumenie reči a komunikačné schopnosti) schopnosti. Maturant je schopný na samostatný výklad témy, ako aj na interaktívnu účasť na rozhovore.

Odborný učiteľ zostaví 20 otázok. Každá otázka sa skladá z textu v rozsahu približne 200 - 250 slov a z úloh súvisiacich s textom. 25% textov jazykových otázok sa má viazať k jazyku, zvykom, tradíciám, kultúre, menšinovej politike atď. Slovákov žijúcich v Maďarsku.

Súbor otázok z literatúry

Otázku, ktorá súvisí s dielami alebo ich úryvkami vymenovanými v Požiadavkách zo slovenského jazyka a literatúry, vykladá maturant samostatne. Aspoň dve otázky musia obsahovať úlohy súvisiace s literatúrou Slovákov žijúcich v Maďarsku. Skúšajúci učiteľ môže položiť maturantovi doplňujúce otázky, ktoré sa viažu s témou.

Hodnotenie ústnej skúšky

Maximálny počet bodov je 50. Za obsah odpovede z literatúry možno udeliť 25 bodov, za obsah odpovede z jazyka 10 bodov a za kvalitu jazyka obidvoch odpovedí 15 bodov.

Hodnotenie skúšky prebieha podľa nasledovných kritérií a za výkon sa udeľuje nasledovný počet bodov:

Kvalita obsahu – za odpoveď z literatúry sa udeľuje 25 bodov, za odpoveď z jazyka 10 bodov podľa nasledovných kritérií:

- Orientácia v gramatike, literatúre, všeobecný kultúrny rozhľad
- Odborné vedomosti
- Poznanie textu, porozumenie textu
- Schopnosť riešenia problému
- Bohatstvo myšlienok
- Vlastný názor
- Miera rozboru

Kvalita jazyka - za dve odpovede sa udeľuje 15 bodov podľa nasledovných kritérií:

- Systematizácia, zdôraznenie podstaty
- Logickosť myšlienkového pochodu
- Jasná, členená tvorba viet a celého textu
- Používanie adekvátnej slovnej zásoby
- Zrozumiteľnosť výkladu

Celkový počet bodov za ústnu skúšku

Kvalita obsahu - literatúra	25 bodov
Kvalita obsahu – slovenský jazyk	10 bodov
Kvalita jazyka	15 bodov

SKÚŠKA VYŠŠIEHO STUPŇA

Písomná skúška		Ústna skúška	
240 minút		20 minút	
Úlohy		Výklad úlohy	
Vzdelanostný test z jazyka a literárny s úlohami na porozumenie textu	Úlohy na tvorenie textu: interpretácia textu a argumentačný text	Výklad úlohy jednej maturitnej otázky z jazyka	Výklad úlohy jednej maturitnej otázky z literatúry
40 bodov	50 bodov	10 bodov	25 bodov
Pravopis: 8 bodov Písmo: 2 body		Kvalita jazyka pri výklade: 15 bodov	
100 bodov		50 bodov	

Písomná skúška

Všeobecné pokyny

Ústna skúška vyššieho stupňa prebieha podľa ústredne vypracovaných otázok.

Maturant dostane všetky úlohy naraz. Čas, ktorý je k dispozícii, môže využiť ľubovoľne, o poradí riešenia úloh rozhoduje sám. Na riešenie všetkých úloh je 240 minút.

Obsahová a formálna stránka písomných úloh

Písomná skúška obsahuje tri úlohy: porozumenie odborného textu, vzdelanostný test z jazyka a literatúry (súvisiaci s odborným textom) a tvorenie dvoch odlišných textov.

Vzdelanostný test z jazyka a literatúry s úlohami na porozumenie textu

Porozumenie textu a vzdelanostný test z jazyka a literatúry sa viaže k literárnemu alebo jazykovému dielu (napr. k eseji, rozprave, náučnej literatúre alebo k ich časti).

Úlohy sú zamerané na porozumenie textu a na aplikáciu gramatických a literárnych poznatkov súvisiacich s textom (spoznanie, stotožňovanie, definícia pojmov, ich adaptácia v rôznych textoch; odhalenie rôznych historických, žánrových, tematických, motívických súvislostí; poznanie diela; otázky skúmajúce komunikačné, jazykové, gramatické, rétorické, štylistické, textologické a pravopisné vlastnosti skúmaného textu. Úlohy obsahujú otázky na porozumenie textu, ako aj otázky skúmajúce jazykovú a literárnu vzdelanosť.

Úlohy na tvorenie textu

Dve úlohy zamerané na tvorenie textu majú dve odlišné témy, určené kritériá a útvar.

Úlohy zamerané na tvorenie textu sú nasledovné:

- Analýza, interpretácia, hodnotenie jedného diela podľa daných kritérií (ďalej: interpretácia)
- Tvorenie argumentačného textu: zaujatie postoja v súvislosti s literárnou, kultúrnou, estetickou, filozofickou, etickou otázkou, javom, napr. zaujatie postoja k javom doby, ku kultúrnym javom a javom verejného života (ďalej argumentačný text).

Každá úloha má východiskový text (*napr. jedno literárne dielo, časť literárneho diela; krátky citát ako základ zaujatia postoja, argumentácie*).

Očakávaný rozsah interpretácie: 2-4 strany (300-800 slov).

Očakávaný rozsah argumentačného textu: 1-3 strany (150–450 slov).

Východiskovým textom obidvoch úloh je literárne dielo (lyrické, prozaické alebo dramatické), resp. jeho časť (úryvok). Diela sa dajú vybrať od slovenských autorov v Maďarsku alebo od iných slovenských autorov, z hociktorého obdobia, hociktorého umeleckého smeru, žánru a hociktorej tematiky. Úloha neočakáva poznanie autora. V prípade časti textu (úryvku) sa neočakáva poznanie celého diela.

Podľa možností aspoň jedna úloha so viaže s kultúrou Slovákov v Maďarsku.

Hodnotenie písomných úloh

Príručka na opravu a hodnotenie obsahuje body, ktoré možno udeliť za jednotlivé úlohy. Príručka na opravu a hodnotenie vymenuje obsahové prvky riešenia, ako aj iné možnosti riešenia. Hodnotenie výkonu maturanta neovplyvňuje, že osobný hodnotiaci systém hodnotiaceho sa odlišuje od všeobecne uznaného posúdenia problému, otázky, javu daného textu; ani to, že názor maturanta sa líši od všeobecného prístupu.

Opavujúci učiteľ v každej úlohe opravuje pravopisné a jazykové chyby podľa typov uvedených v Príručke na opravu a hodnotenie. Pri záverečnom hodnotení hodnotí pravopis, jazykovú správnosť a písmo celej písomnej práce.

Oprava a hodnotenie vzdelanostného testu z jazyka a literáry s úlohami na porozumenie textu

Riešenie vzdelanostného testu z jazyka a literáry s úlohami na porozumenie textu je hodnotené podľa ústredne vypracovanej Príručky na opravu a hodnotenie. Za riešenie úlohy možno udeliť 40 bodov. Príručka na opravu a hodnotenie obsahuje možné riešenia jednotlivých úloh, hodnotu očakávanej odpovede vyjadrenú v bodoch. Získané body za jednotlivé úlohy, ako aj celkový počet bodov opravujúci napíše na písomnú prácu.

<i>Vzdelanostný test z jazyka a literáry s úlohami na porozumenie textu</i>	40 bodov
---	----------

Oprava a hodnotenie úloh na tvorenie textu

Opravujúci učiteľ hodnotí výkon maturanta podľa kritérií hodnotenia uvedených v opise skúšky a podľa Príručky na opravu a hodnotenie.

Príručka na opravu a hodnotenie obsahuje možné obsahové prvky riešenia heslovite. Je možné uznať aj iné dobré riešenia, ktorých správnosť sa dá dokázať, neočakáva sa ani používanie presného jazyka uvedeného v Príručke na opravu a hodnotenie. Opravujúci učiteľ označí uznané obsahové a formálne prvky fajkou.

Opravujúci učiteľ označí v práci kompozičné, štylistické, jazykové a pravopisné chyby. Pri jednotlivých počtoch bodu rozhoduje pomer zhody s kritériami.

Hodnotiace kritériá a hodnotenie tvorby analýzy diela

Počet bodov stanovený opravujúcim učiteľom obsahuje počet bodov za obsah interpretácie literárneho diela, počet bodov za kompozíciu, štýl a jazyk obidvoch úloh na tvorenie textu – podľa spôsobu označenia chýb, kritérií a počtu bodov uvedených v Príručke na opravu a hodnotenie.

Hodnotiace kritériá a hodnotenie tvorby argumentačného textu

Body udelené hodnotiacim učiteľom naznačujú body obsahového, štrukturálneho a jazykového hodnotenia argumentačnej úlohyna základe nasledujúcich kritérií:

- Obsahové vedomosti, všeobecná informovanosť
- Citlivosť na problémy, bohatosť myslenia
- Schod myšlienky, stavba textu
- Jazyková náročnosť

Hodnotiace kritériá a hodnotenie úloh na tvorenie dvoch textov:

Text analýzy diela 30 bodov	Obsah	15 bodov
	Kompozícia textu	5 bodov
	Štýl	5 bodov
	Jazyková správnosť	5 bodov
Argumentačný text 20 bodov	Obsah	5 bodov
	Citlivosť na problémy	5 bodov
	Schod myšlienky	5 bodov
	Jazyková náročnosť	5 bodov

Obsah – počet možných bodov

– interpretácia textu: 15 bodov

– argumentačný text: 5 bodov

Porozumenie východiskového textu a úlohy, poznanie znalostných prvkov (vecná znalosť, všeobecný rozhľad); súlad medzi prvkami práce, kritériami úlohy a východiskovým textom; citlivosť na problémy, videnie podstaty, *zostať pri téme, bohatstvo myšlienok, relevantné príklady, vyjadrenie vlastného názoru.*

Kompozícia – 5 bodov architektonika (výstavba) textu (následnosť deja, logika, zodpovedať útvaru); tektonika textu (koherencia, proporcionalita, členenie, rozsah)

Štýl - 5 bodov register jazyka, štýl a slovná zásoba

Jazyková správnosť – 5 bodov dodržiavanie noriem spisovného jazyka

Hodnotenie pravopisu a písma

Pravopis – dodržiavanie pravopisných noriem; brať do ohľadu veľké chyby, malé chyby, interpunkciu.

Písmo –prehľadnosť textu, čitateľnosť písma, zohľadnenie hľadiska čitateľa, na základe estetickéj formy.

Celkový počet bodov za písomnú prácu

Vzdelanostný test z jazyka a literatúry s úlohami na porozumenie textu	40 bodov
Interpretácia literárneho diela	30 bodov
Úloha na tvorenie argumentačného textu	20 bodov
Pravopis	8 bodov
Písmo	2 body

Ústna skúška

Zadanú úlohu vykladá maturant samostatne. Klásť otázky sa dá iba v tom prípade, ak maturant vykladá nesprávne alebo sa zastavil. (V tom prípade môže dostať pomocnú otázku, keď sa to ešte vmestí do časového limitu.)

Na ústnej skúške rieši maturant jednu úlohu z jazyka a jednu z literatúry, ktoré boli sformulované k jazykovej a literárnej otázke.

Súbor otázok tvorí 20 jazykových a 20 literárnych otázok. Jazykové otázky a literárne otázky tvoria súbor otázok, ktoré sú od seba oddelené. V súbore jazykových a literárnych otázok aspoň 6 otázok z literatúry a 6 otázok z gramatiky v porovnaní s predchádzajúcim maturitným obdobím treba zmeniť.

Maturant na prípravu a k výkladu úlohy môže používať nasledovné pomôcky: antológiu slovenskej literatúry, zbierku alebo adekvátny úryvok z iného tlačeného textu (*napr. z tlačenej verzie internetovej stránky, z jednojazyčného slovníka, kultúrno-historickej mapy, umeleckého albumu*). Vymenované pomôcky zabezpečuje inštitúcia poverená organizáciou skúšky.

Obsahové a formálne parametre súboru ústnych otázok

Otázky majú byť zostavené tak, aby úlohy jednotlivých otázok - so zreteľom na svojráznosť tém - boli približne rovnako ťažké, aby maturanti boli schopní v danom časovom intervale úspešne sa pripraviť a otázku vykladať.

Súbor otázok z jazyka

Na skúške bude hodnotené, že maturant v akej miere a v akej kvalite je schopný na tranzakciu a interakciu, ktorých súčasťou sú receptívne a produktívne (porozumenie reči a komunikačné schopnosti) schopnosti. Maturant je schopný na samostatný výklad témy, ako aj na interaktívnu účasť na rozhovore.

Na ústnu skúšku treba zostaviť 20 otázok. Každá otázka sa skladá z textu v rozsahu približne 250-300 slov a z úloh súvisiacich s textom (jazyková transformácia, lexikálna, štylistická úloha atď.). 25% textov jazykových otázok sa musí viazať k jazyku, zvykom, tradíciám, kultúre, menšinovej politike atď. Slovákov žijúcich v Maďarsku.

Súbor otázok z literatúry

Na ústnu skúšku treba zostaviť 20 otázok. Ku každej otázke patria dve úlohy, z ktorých si žiak vyberie jednu. Otázku, ktorá súvisí s dielami alebo ich úryvkami vymenovanými v Požiadavkách zo slovenského jazyka a literatúry, vykladá maturant samostatne. Aspoň dve otázky majú obsahovať úlohy súvisiace s literatúrou Slovákov žijúcich v Maďarsku.

Hodnotenie ústnej skúšky

Maximálny počet bodov je 50. Za obsah odpovede z literatúry možno udeliť 25 bodov, za obsah odpovede z jazyka 10 bodov a za kvalitu jazyka obidvoch odpodví 15 bodov.

Hodnotenie skúšky prebieha podľa nasledovných kritérií a za výkon sa udeľuje nasledovný počet bodov:

Kvalita obsahu – za odpoveď z literatúry sa udeľuje 25 bodov, za odpoveď z jazyka 10 bodov podľa nasledovných kritérií:
--

- Orientácia v gramatike, literatúre, všeobecný kultúrny rozhľad- Odborné vedomosti- Poznanie textu, porozumenie textu- Schopnosť riešenia problému- Bohatstvo myšlienok- Vlastný názor- Miera rozboru

<p>Kvalita jazyka - za dve odpovede sa udeľuje 15 bodov podľa nasledovných kritérií:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Systematizácia, zdôraznenie podstaty - Logickosť myšlienkového pochodu - Jasná, členená tvorba viet a celého textu - Používanie adekvátnej slovnej zásoby - Zrozumiteľnosť výkladu
--

Celkový počet bodov za ústnu skúšku

Kvalita obsahu - literatúra	25 bodov
Kvalita obsahu – slovenský jazyk	10 bodov
Kvalita jazyka	15 bodov

40. Az R. Mellékletének SZLOVÉN NÉPISMERET fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„SZLOVÉN NEMZETISÉGI NÉPISMERET

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

1. Történeti ismeretek

A vizsgázó ismerje a magyarországi szlovén nemzeti közösség történetének alapvető jellemzőit.

Ismerje Szlovénia történelmének sorsfordulóit, jelenkori társadalmának alapvetéseit.

Ismerje az anyaország és a hazai szlovénség története közötti lényeges összefüggéseket.

Ismerje meg a Kárpát-medence népei együttélésének néhány meghatározó történeti jellemzőjét.

2. Néprajzi ismeretek

A vizsgázó ismerje a szlovén nemzetiség tárgyi hagyatékát és azok értékét.

Ismerje a szlovén nemzetiség hagyományait és szokásrendszerét, szemléltesse a szokásrendszer változását, valamint megvilágítani a hagyományok, a szokásrendszer megtartásának jelentőségére a globalizáció korában.

Múzeumokból, néprajzi gyűjteményekből, a szlovén Rába-vidék és a szomszédos Prekmurje/Goričko íróinak munkáiból, irodalmi forrásokból, elbeszélésekből gyűjtsön információkat a szlovén nemzetiség múltbeli és jelenkori életmódjáról, hétköznapijairól, ünnepeiről; szemléltesse a változások okait.

Elemesse a médiák, különösen a nemzetiségi médiumok a szerepét a nemzetiségi közösség értékeinek fenntartásában.

3. Földrajzi ismeretek

A vizsgázó ismerje a magyarországi szlovén Rába-vidéken élő szlovének településeinek földrajzi, domborzati jellemzőit, hagyományos és átalakuló településszerkezetüket.

Mutassa be magyarországi szlovének a - földrajzi környezetből adódó – életviszonyainak jellemzőit az elmúlt századokban és a politikai rendszer változása óta eltelt évtizedekben.

Mutassa be a területek magyarországi szlovén Rába-vidék gazdaságföldrajzát, s annak változásait.

Soroljon fel néhány lehetséges alternatívát a jelenkori a gazdasági fejlődéshez.

4. Társadalmi ismeretek

Ábrázolja a magyarországi szlovénség szociológiai jellemzőit.

Mutassa be a szlovének irányító szervezeteit, a közösségi szerveződések és azok szerepét, működésük jelentőségét.

Tárja fel az egyén lehetőségeit a szlovén nemzeti közösséghez tartozás megélésére, az önazonosság kifejezésére.

5. A szlovén nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek

Ismerje és tárja fel a magyarországi szlovének nyelvi fejlődésére ható társadalmi, politikai tényezőket, azok negatív hatását a nyelvállapokra.

Mutassa be a tájnyelvnek a szlovén közösség identitásának megőrzésében betöltött szerepét.

Mutassa be a Rába-vidéki szlovén nyelv jellemzőit összehasonlítva az anyaországi szlovén Prekmurje nyelvjárásának jellemzőivel.

Tárja fel a Rába-vidéki nyelvjárás települési és familiáris nyelvváltozatainak egyes hangtani és szóképzéstanilag különbözőségeit.

Ismerje a Rába-vidéki nyelvjárás írott nyelvi emlékeit és mutasson be egy, a Rába-vidéki nyelvjárásban íródott szabadon választott dokumentumot.

6. A szlovén nemzetiség épített környezete

Mutassa be a magyarországi szlovén nemzetiség épített környezetének sajátos jellemzőit.

Ismertesse az épületek formai jellemzőit és funkcionális jegyeit, értelmezze azok egymásra gyakorolt hatását.

Állítson össze projektet a Rába-vidéki szlovének építészeti örökségének megmentésére.

7. A szlovén nemzetiség zene- és tánckultúrája

Mutassa be a magyarországi szlovének ének-, zene- és tánckultúráját.

Keressen kapcsolatokat a hazai szlovénség hagyományai, ünnepei, valamint zenéje, tánckultúrája között.

Ismerje és mutassa be az identitás megőrzésében fontos szerepet játszó kulturális csoportokat és azok munkáját.

8. Nemzetiségpolitikai ismeretek

A vizsgázó ismerje az anyaország, Szlovénia nemzetiségi politikáját és annak hatását a magyarországi szlovénség helyzetére.

Ismerje Magyarország és Szlovénia nemzetközi/ jószomszédi kapcsolatainak sajátosságait és azok hatását a szlovén nemzetiségre.

A vizsgázó ismertesse a nemzetiségpolitikai törvénykezés alakulását, mutassa be hatását a szlovén nemzetiségre.

Ismertesse és értékelje a települési nemzetiségi önkormányzatok és az Országos Szlovén Önkormányzat működését, a jelen kori nemzetiségi szervezetek vezetőinek munkáját a szlovénség megmaradásáért.

Ismerje és értékelje az intézményesített nemzetiségi nevelés és oktatás hatását a nemzeti közösséghez tartozókra.

Mutassa be a Magyarországi Szlovének Szövetsége szervezetét, munkásságát.

Mutassa be és értékelje a nemzeti öntudat fenntartását szolgáló programokat.

Tervezzon egy - a kor szórakozási igényeinek megfelelő - hagyományörző programot.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

1. Történeti ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1 A Rába-vidéki szlovénség eredete, megjelenése a Kárpát-medencében	Alapvető ismeretek a Rába-vidéki szlovénség eredetéről. Betelepítésük a 12. sz. során a történelmi Magyarország nyugati határán húzódó Rába és Mura közötti területekre. A Rába-vidéki szlovénség helyzete és sorsának alakulása a Magyar Királyság társadalmában.	A szlovénség megjelenése a 6. sz. második felében a Rába és a Dráva közötti területen. Pribina fejedelemsége Alsó Pannóniában (847-861) - Zalavár. Cirill és Metód szerepe a szláv népek írott nyelve és az ábécé kialakításában, a kereszténység terjesztésében. A középkor történelmének alakulása, a magyarországi szlovének helyzetének változásai. A 11. sz. a Rába és a Mura közötti terület magyar királyi birtok. Közigazgatásilag Vas-vármegyéhez tartozik. A szlovének lakta vidék a Tótság.
1.2 A Rába-vidéki szlovénség közösséggé szerveződésének fontosabb állomásai,	A Rába-vidéki szlovénség közösségi együttélési formái és azok változásai.	1183: A szentgotthárdi apátság megalapítása, ennek szerepe a szlovén települések létrejöttében.

kapcsolatrendszere	<p>A Szentgotthárd környéki szlovén községek létrejötte a 13. és 16. század között.</p> <p>A szlovén népcsoport életmódjának, értékrendszerének ismerete a történelmi változások során.</p> <p>Kisparaszti gazdálkodás, föld nélküli zsellérek, idénymunka a magyarországi majorokban.</p>	<p>A két nagybirtokhoz tartozás (Batthyány és egyházi) hatása az itt élő szlovének életmódjára, nyelvjárásuk alakulására, gazdasági és szociális fejlődésükre.</p> <p>Török harcok és sarcok a Rába-vidéki falvakban.</p> <p>Az 1664-es szentgotthárdi csata eseményeinek ismerete. Az 1867-es kiegyezés negatív hatása a szlovén nemzetiségre, magyarosítási törekvések felerősödése.</p>
1.3 A nemzetiséggé válás története és alakulása a jelenkorig	<p>A politikai tényezővé válás ismertetése.</p> <p>A trianoni egyezmény következményei. A Magyarországon maradt szlovének: „Rába-menti szlovének” (porabski Slovenci) és a „Rába-mente” (Porabje) elnevezése.</p> <p>A Rába-vidéki szlovének tömeges kivándorlása a nagy gazdasági válság idején. Családok kitelepítése az 1950-es évek elején. Kivándorlás 1956-ban.</p>	<p>1918: A magyarországi szlovének nemzeti öntudatra ébredése. Párizsi békekonferencia: a mai Rába-vidéki szlovének önálló történelmi útra lépése.</p> <p>A vidék helytelen magyar elnevezése a „Vendvidék”, lakossága a „vendek”.</p> <p>II. világháború után: A „Vendvidék”, „vendek” kifejezés törlése Vas megye Tanácsa által határozatilag 1981-ben.</p>
1.4 Az anyaország története és a hazai szlovén nemzetiség sorsfordulói	<p>Összefüggések az anyaország, különösen is a szlovén Rába-vidékkel határos terület: a Mura-vidék története és a hazai szlovénység története között.</p> <p>A protestantizmus kultúrtörténeti szerepe: az első Murán-túli könyvek megjelenése a 18. sz. kezdetén prekmurjei szlovén irodalmi nyelven. Használatuk a 20. század első évtizedéig. Jelentőségük a magyarországi szlovének nemzeti öntudatának megőrzésében.</p>	<p>A protestantizmus egyházi és kultúrtörténeti szerepe.</p> <p>1848: a forradalom éve a szlovéneknél.</p> <p>Az osztrák-magyar monarchiához tartozás.</p> <p>A nemzetek önállósodási törekvései. Az „Egyesült Szlovénia” programja.</p> <p>A jugoszláv népek függetlenségi törekvései.</p> <p>Jugoszlávia szétesésének okai. A szlovén önállóság kikiáltása. Háború Szlovéniáért.</p> <p>A Szlovén Köztársaság, mint önálló állam kialakulása; kapcsolatai Magyarországgal, a magyarországi szlovének szervezeteivel.</p>
1.5 A szlovén nemzetiség regionális történetének jellemző fejlődési vonulatai	<p>A szlovénység történetére vonatkozó források.</p> <p>A nemzeti tudat elmélyülése a két világháború között.</p> <p>A Szent Mohor Társulat könyveinek</p>	<p>Vas vármegyéhez (tótsági járáshoz) tartozás.</p> <p>Közigazgatásilag 1920 után Szentgotthárd-muraszombati járás, majd a szentgotthárdi járás része.</p>

	elterjedése - ismerkedés a szlovén irodalmi nyelvvel.	Népiskolák létrejötte, hatásuk a szlovén nemzetiségre. A 20. század történelmi sorsfordulói, hatásuk a szlovén nemzetiség életére. Szentgotthárd iparosodása, a munkaerőpiac változásai, és ezek hatása a Rába-vidéki szlovén közösségekre.
--	---	---

2. Néprajzi ismeretek

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A szlovén nemzetiség tárgyi kultúrája, hagyatéka	A szlovén nemzetiség tárgyi hagyatéka. Jellegzetes munkaeszközök bemutatása a közösségre jellemző értékek szemszögéből. A Móra Ferenc Városi Könyvtár és Múzeum Szentgotthárd szlovén gyűjteménye, a Kühár Emlékház Felsőszölnök etnográfiai gyűjteménye és a Vasi Skanzen szlovén háza	Régi mezőgazdasági eszközök, azok elnevezése és használata. A fazekas- és szövés mesterség, a tökmagsajtolás munkafolyamatai, szerszámai, termékei. Téli elfoglaltságok (kukoricafosztás, tökmagköpesztés, tollfosztás, fonás, kötés, kosárfonás, virágkötés stb.).
2.2 A szlovén nemzetiség szokásrendszere	A szlovén családhoz, helyi közösségi élethez, vallásgyakorláshoz kapcsolódó szokásrendszere. Az emberi élet sorsfordulóihoz kapcsolódó szokások: keresztelő, lakodalom, temetés. A naptári év szokásai: karácsony, újév, háromkirályok, húsvét, pünkösd. Néphagyományok: farsangi szokások, kiemelten a rönkhúzás, mint a magyarországi szlovének egyik leglátványosabb dramatikus népszokása. A hagyományörzés mai színterei; összehasonlítás: a múlt és jelen tradíciói a társadalmi élet változásainak függvényében.	Egy szlovén család egy napja fa múlt század első felében. Tavaszi szokások (Pünkösd, búcsú). A magyarországi szlovének lakodalmi szokásai a múlt század 70-es éveinek végéig. A szlovének gasztronómiai öröksége: hétköznapi ételei, ünnepnapok ételei. A népszokások fenntartása napjainkban: lucázás, betlehemezés, korbácsolás, újévi, húsvéti, téli elfoglaltságok.
2.3 A média és a hagyományápolás	A tárgyi hagyatékok és a szokások, közösségi ünnepek megjelenése az írott és elektronikus médiában. Porabje c. újság, Szlovén naptár. A Moja Slovenija határon túl élő szlovének lapja magyarországi szlovénekről szóló írásai Szentgotthárdi Szlovén Rádió; A Mura-Rába TV Bepillantó című	A média szerepe a szlovén nemzetiség hagyományos értékeinek fenntartásában. A tárgyi hagyatékok és a szokások, közösségi ünnepek megjelenése az írott és elektronikus médiában. Porabje c. újság, Szlovén naptár, A Moja Slovenija határon túl élő szlovének lapja magyarországi szlovénekről szóló írásai

	adásainak szerepe a szlovén Rába-vidék programjainak megismertetésében A MTVA Slovenski utrinki c. szlovén nemzetiségi műsora	Szentgotthárdi Szlovén Rádió; A Mura-Rába TV Bepillantó című adásainak szerepe a szlovén Rába-vidék programjainak megismertetésében A MTVA Slovenski utrinki c. szlovén nemzetiségi műsora
2.4 A hagyományápolás szerepe az egyén közösséghez való tartozásának erősítésében	A néprajzi hagyaték: a család, a falu hagyományai régi családi fotók, nagyszülőkkel, falubeli öregekkel való beszélgetés alapján.	A Magyarországon élő nemzetiségek: a 13 elismert őshonos nemzetiség szlovének és más etnikai csoportok (németek, romák) a lakóhelyen. A magyarsággal való együttéléstől eredő kölcsönhatások (gazdasági, nyelvi, kulturális). Interferenciák a nyelvben.

3. Földrajzi ismeretek

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A szlovén nemzetiség települései hazánkban	A szlovénség hazai településszerkezeti sajátosságai: aprófalvas sajátosság, agyagos dombhátak, magas erdősültség, rét- és gyepterület, savanyú, mészszegény talaj, szerény termés hozamok.	A települések kialakulása a történelem során.
3.2 A településföldrajzi viszonyok hatása a szlovén nemzetiség életmódjára	A település-földrajzi adottságokból fakadó életviszonyok. A terület alacsony népességeltartó képessége. Jobbágyi, kisparaszti életmód. Zsellérek, idénymunkások.	A vidék földrajzi fekvése, periférikus helyzete, határok (szlovén, osztrák) közé való beékelődés; A „határmentiség”, határsáv-jelleg következményei a lakosság életére és történelmének alakulására. A domborzati viszonyok és ezek hatásai. A települések elhelyezkedése a déli lankákon. Erdővel borított, lakatlan északi lankák. Szórványtelepülések kialakulása Nyugat-Magyarországon szlovén hatásra.
3.3 Gazdaságföldrajzi meghatározottságok a szlovén nemzetiség életében	A hazai szlovénség gazdasági kapcsolatai. A jelentőséggel bíró mezőgazdasági ágazatok és a kézműipar a múltban. Gyümölcstermesztés, pálinkafőzés, tökmagolaj-sajtolás, fazekasság, szövés. Állattenyésztés. Borjú- és sertéshússal kereskedés Ausztriában. Gombakereskedés, erdei termékek	Paraszti önellátó gazdálkodás. Jellegzetes termelési mód a bakhátas szántás. Vasúti pálya építésének terve Szentgotthárd és Muraszombat között 1907-ben. A terv meghiúsulása a földtulajdonosok tiltakozása miatt; majd megismétlődése az 1990-es

	(fenyőtoboz, tölgyfagubacs) értékesítése. Szakszövetkezeti gazdálkodás a 60-as, 70-es években: állattenyésztés, erdei termékek gyűjtése, fakitermelés. A kétlakosság (munkavállalás a szentgotthárdi gyárakban és gazdálkodás a meglévő földeken) mint gazdasági fejlődési tényező és a szlovén településeken élők életmódja átalakulásának okozója.	években. A térség gazdasági helyzetének alakulását pozitív, a természeti értékeket negatív módon befolyásolná. Negatív hatása a szlovénség megmaradása szempontjából (fiatalok elvándorlása).
3.4 A földrajzi helyzet és a nemzetiség távlatai	Modellek és alternatívák a szlovén nemzetiség számára. Őrség-Rábavidék tájvédelmi terület kettős hatása: iparosítás visszaszorítása, turizmus és biotermesztés elősegítése.	PHAR projekt. Euroregio-Nyugat-Pannon régió.

4. Társadalmi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1 A szlovénség szociológiai ismérvei	A hazai szlovénséghez tartozók alapvető jellemzői; közösségi kapcsolatait meghatározó ismérvek: az emberek szociális helyzete és problémái, a munkához, közösséghez, nemzeti hovatartozás kérdéséhez való viszony, a család, családi közösség szerepe az egyéniség életére és a nemzeti közösség sorsára.	Rossz természeti adottságú földek - nehéz megélhetés. Elhelyezkedési gondok az 1960-as évek közepéig, majd a rendszerváltás után. Mezőgazdasági idénymunka a 20. század folyamán Magyarországi majorságok, mezőgazdasági nagyüzemek területén végzett, és külföldi idénymunkák (Ausztria és Szlovénia az elmúlt évtizedeken) régen és ma. Az iparosítás visszaszorításából fakadó munkanélküliség. A paraszti gazdálkodás visszafejlődése felvásárlási gondok miatt. Demográfiai változások: népességcsökkenés, a lakosság elöregedése és ezek okai.
4.2 A közösségi összetartozás tudata és jellemző megnyilvánulási formái	A közösségek funkciói. A közösségi kapcsolatok. A szlovén nemzetiséget erősítő kisközösségi szerveződések funkciói, jellemzői. Közösségek a mai szlovén településen, ezek hagyomány- és értékőrző szerepe.	Testvérkapcsolatok kidolgozására irányuló projekt.
4.3 Az egyén helye a szlovén kisebbségi közösségben	Az egyén lehetőségeinek feltérképezése és bemutatása a szlovén népcsoporthoz való tartozás	Az identitásvállalás jellemző magatartásformái: az anyanyelv megőrzése, tudatos ápolása, a

	megélése szempontjából: anyanyelv és kultúra ápolása, fejlesztése.	szokások, hagyományok ápolásában való részvétel.
--	--	--

5. A szlovén nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.1 A szlovén nemzetiség nyelvi fejlődésére ható tényezők	A hazai szlovénség nyelvét, a használt nyelvi változatok alakítását befolyásoló alapvető tényezők: kétféle birtokhoz, illetve egyházközséghez való tartozás.	A nyelvjárás sajátos fejlődésének történelmi és egyháztörténelmi okai.
5.2 A köznyelv és a nyelvi változatok szerepe	A tájnyelv szerepe az identitás megőrzése szempontjából. A Rába-vidéki tájnyelv mint a Mura-vidéki szlovén nyelvjárás egyik változata. Küzmics István, a jelentős Mura-vidéki szlovén író, pedagógus, bibliafordító.	A köznyelv, az államnyelv és a tájnyelv összefüggésében ható tényezők számbavétele: nyelvhasználat a családon belül és kívül. A szlovén nyelv otthon és az iskolában. A nemzetiségi nyelvhasználat lehetőségei. Az anyanyelv tanulásának jelentősége.
5.3 A szlovén nemzetiség beszélt nyelvének jellemzői	Nyelvi változatok jellemzőinek bemutatása az anyanemzet nyelvvel történő összehasonlításban: a Rába-vidéki szlovén tájszólás a szlovén nyelv része, a felsőszölnöki és apátistvánfalvi nyelvjárás főbb ismertetőjegyei.	A helyi nyelvjárás legfontosabb morfológiai és szintaktikai jellemzői.
5.4 A szlovén nemzetiség írott nyelvi emlékei	A hazai szlovénség írásos emlékei: Kossics József és Pável Ágoston tevékenysége. Drávecz Alajos néprajzi írása, Teleki Vendel: Rönkhúzás, Pavlics Irén: Ajándékkérés, Szlovén háznevek c. anyagok. Rába-vidéki szlovén alkotók: Mukics Ferenc, Irena Barber, Holecz Károly, Mukics Dusán Szlovén prekmurjei nyelvjárásban író alkotók műveinek ismerete: Feri Lainšček, Milan Vincetič	Egy szabadon választott nyelvi dokumentum bemutatása. Kossics József irodalmi és néprajzi munkássága. Pável Ágoston író, néprajzkutató és muzeológus tevékenysége. Jelenkori kutatások: Vilko Novak, M. Kozár Mária, dr. Eperjessy Ernő, Mukics Ferenc, Hirnök Katalin, Krajczár Károly. Rába-vidéki szlovén alkotók: Mukics Ferenc, Irena Barber, Holecz Károly, Mukics Dusán Szlovén prekmurjei nyelvjárásban író alkotók műveinek ismerete: Feri Lainšček, Milan Vincetič Műértő elemzések készítése.

6. A szlovén nemzetiség épített környezete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
6.1 A szlovén nemzetiség építészeti kultúrája	A hazai szlovénség lakókörnyezetének, közösségi célokra szolgáló épületek a múltban és jelenben. A szlovén települések jelentősebb épületei.	A Rába-vidéki szlovén települések alapformája. A füstös konyha A régi konyha berendezése, régi konyhai eszközök, azok használata és nyelvjárási neve. A lakószoba és tisztaszoba hagyományos berendezése.
6.2 Sajátos vonások a szlovénség által használt épületekben formai-stílusbeli és funkcionális szempontból	Az építészet formái és funkcionális jegyei, eszközei, azok kapcsolatának értelmezése. A régi parasztházak alaprajza. A lakóház és a gazdasági épületek elrendezése a telken.	A Szlovén-vidék népi építészetének jellemzői. Jellemző díszítőelemek és ezek összefüggései a vallással és hiedelemvilággal.
6.3 A szlovén nemzetiség építészeti örökségének ápolása	A hazai szlovénség lakáskultúráját reprezentáló boronafalú ház és gazdasági épületek a szombathelyi Szabadtéri Néprajzi Múzeumban. A Kúhár Emlékház és annak néprajzi gyűjteménye Felsőszölnökön.	

7. A szlovén nemzetiség zenéje és táncművészete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1 A hazai szlovénség szokásai és a zene-, táncművészet kapcsolata	Az éneklés, a hangszeres zene és a tánc jellegzetességei, hagyományai és mai gyakorlata a szlovén nemzetiség körében.	
7.2 Hagyományörzés és a jelen követelményei a hazai szlovénség zenekultúrájában	A hagyományörzés és a jelenkor igényeinek megfelelő szórakoztatás megvalósításának a lehetőségei.	

8. Nemzetiségpolitikai ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1 A nemzetiségpolitika jogszabályi keretei	A nemzetiségpolitikai törvénykezés alakulásának és hatásának ismertetése és elemzése az elmúlt ötven évben. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe.	
8.2 A nemzetiségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	A szlovén nemzetiség helyi és országos önkormányzatainak működése.	
8.3 A szlovén nemzetiségi önkormányzatok, egyesületek szerepe a szlovének önazonosságának fenntartásában	Az önazonosság fenntartását szolgáló programok: A Települési Szlovén Nemzetiségi Önkormányzatok és Országos Szlovén Önkormányzat, a Magyarországi Szlovének Szövetsége nemzetiségi önazonosság-tudat erősítését szolgáló és a nyelvi, kulturális értékek őrzésére és átörökítésére alkalmas programjai bemutatása, végrehajtásának értékelése.	
8.4 A parlamenti szószólói	A szlovén nemzetiség történelem adta helyzetéből eredő összekötő és	

státus szerepe és a nemzetiségre gyakorolt hatása A szlovén szószóló mint „önálló jogi intézmény”.	közvetítő szerepe Szlovénia és Magyarország gazdasága és kultúrája között.
---	--

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga 15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgozása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.

A projekt témája a tanulmányok alatt érintett nyolc ismeretscsoport (lásd Részletes követelmények) bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.

A projekttel szemben támasztott követelmények:

10-20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát,

szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes élményeket.

A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanulói jogvisztonnal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanulói jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.

A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

I. Tartalom

a) komplexitás, a téma többoldalú megközelítése	30 pont
b) a téma újszerű megközelítése	10 pont
c) bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése	5 pont

II. A projektkészítés folyamata

a) a projekt fázisainak megjelenítése	5 pont
b) az egyéni kutatómunka megjelenítése	15 pont

III. Forma

a) nyelvi megformáltság	8 pont
b) szerkezet, végső megjelenítés minősége	7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmenyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A vizsgázó 5 percen bemutatja projektmunkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tételsor a négy kötelező ismeretscsoportból összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Nemzetiségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, a Szlovén nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek) A témakörök arányait a felkészülés során érvényesített súlypontok határozzák meg, de a tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy ismeretscsoportot. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a felelet része.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

A projekt bemutatása - összesen 20 pont

- a projektmunka lényegre törő összefoglalása	7 pont
- prezentációs technika, előadásmód	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont
- szemléltetés	3 pont

A szóbeli tétel értékelése - összesen 50 pont

- tartalom	25 pont
- a forrás elemzése	10 pont
- nyelvi megformáltság	10 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 180 perc	Szóbeli vizsga 20 perc
Esszé	Tétel kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva) egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc ismeretscsoportból (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételtől áll. Az „A” altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Nemzetiségpolitikai ismeretek témakörből, a „B” altételt a Néprajzi ismeretek és a Szlovén nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek témakörből húzza. Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat. A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két feladatban meghatározott témákat kifejtse.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

1. „A” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

2. „B” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

41. Az R. Mellékletének PODROBNE ZAHTEVE IN OPIS MATURITETNEGA IZPITA POZNAVANJE SLOVENSTVA fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„PODROBNE ZAHTEVE IN OPIS MATURITETNEGA IZPITA POZNAVANJE SLOVENSTVA

I. PODROBNE ZAHTEVE

A) KOMPETENCE

1. Znanje o zgodovini

Kandidat naj pozna glavne značilnosti zgodovine slovenske narodnosti na Madžarskem. Naj pozna ključne dogodke zgodovine ter temeljne značilnosti današnje družbe Slovenije. Naj pozna sovisnosti med zgodovino matične domovine in zgodovino Slovencev na Madžarskem. Naj pozna nekatere ključne zgodovinske značilnosti sožitja narodov v Karpatskem bazenu.

2. Znanje o etnologiji

Kandidat naj pozna materialno dediščino slovenske narodnosti in njene vrednosti. Naj pozna tradicije in navade slovenske narodnosti, naj zna predstaviti zgodovinske spremembe tradicij ter naj bo sposoben opozarjati na pomembnosti ohranjanja tradicij in navad v času globalizacije. Naj iz muzejev, etnoloških zbirk ter iz literarnih virov, iz del prekmurskih in porabskih književnikov, iz pripovedih starejših zbira informacije o načinu življenja slovenske narodnosti v preteklosti in sedanjosti, o vsakdanjkih in praznikih ter ponazarja razloge za spremembe. Naj analizira vlogo medijev, posebej narodnostnih medijev pri ohranjanju narodnostnih vrednot.

3. Znanje o geografiji

Kandidat naj pozna geografske, topografske značilnosti, naselja slovenske narodnosti, tradicionalno in spremenljivo strukturo naselij. Naj predstavi življenjske razmere Slovencev na Madžarskem v preteklih stoletjih ter od časa spremembe političnega sistema na Madžarskem, ki jih določajo geografske razmere. Naj predstavi ekonomsko geografijo območja na katerem živi slovenska narodnost in spremembe le-te. Naj pozna sodobne alternative gospodarskega razvoja ter našte nekatere, ki jih lahko uresničijo v sodobnem času v slovenskem Porabju.

4. Znanje o družbi

Kandidat naj razloži sociološke značilnosti slovenske narodnosti. Naj predstavi krovne organizacije slovenske skupnosti, organiziranost Slovencev v raznoraznih društvah ter funkcijo in pomen medsebojnega sodelovanja pripadnikov slovenske narodnosti. Naj predstavi možnosti za dozivljanje in izražanje pripadnosti k slovenski manjšini.

5. Znanje o jeziku slovenske narodnosti

Kandidat naj pozna in zna predstaviti družbene in politične dejavnike, ki so negativno vplivale in vplivajo na jezikovni razvoj slovenske narodnosti.

Naj predstavi vlogo narečja pri ohranjanju identitete slovenske skupnosti.

Naj predstavi značilnosti porabskega jezika v primerjavi z značilnostmi prekmurskega narečja v matični domovini.

Naj navede nekatere razlike porabskega narečja posameznih naselij ter družin glede na glasoslovne in leksikalne razlike.

Naj pozna nekatere pisne spomenike slovenske narodnosti ter predstavi enega prostovoljno izbranega od teh.

6. Arhitektura slovenske narodnosti

Naj predstavi posebnosti grajenega okolja slovenske narodnosti na Madžarskem

Naj spregovori o oblikovnih in funkcionalnih značilnostih zgradb in razumeva njun sovpliv.

Naj sestavi projekt za ohranitev slovenske arhitekturne dediščine v Porabju.

7. Glasbena in plesna kultura slovenske narodnosti

Naj predstavi pevsko-, glasbeno in plesno kulturo Slovencev na Madžarskem.

Naj razgrne povezavo med glasbeno in plesno kulturno tradicijo Slovencev na Madžarskem ter med njihovih praznikih in družinskih dogodkih.

Naj pozna kulturne skupine, ki igrajo pomembno vlogo pri ohranjanju identitete in njihovo dejavnost.

8. Znanje o narodnostni politiki

Kandidat naj pozna narodnostno politiko matične Slovenije ter vpliv le-te na položaj slovenske narodnosti na Madžarskem.

Naj pozna politične, gospodarske, kulturne medsebojne povezave med Slovenijo in Madžarsko ter vpliv teh na slovensko narodnost na Madžarskem.

Maturant naj pozna nastajanje zakonov s področja narodnostne politike, naj predstavi njihov vpliv na slovensko manjšino.

Naj predstavi in ocenjuje delovanje lokalnih narodnostnih samouprav, Državne slovenske samouprave, naj pozna voditelje in njihove zasluge na področju razvoja narodnostnega življenja.

Naj predstavi in ocenjuje delovanje Zveze Slovencev na Madžarskem.

Naj predstavi vlogo in vpliv javnih izobraževalnih narodnostnih institucij, vrtcev in šol na pripadnike slovenske narodnosti.

Naj predstavi in oceni programe za ohranjanje narodne zavesti.

Naj načrtuje program za negovanje tradicij, ki je primeren zahtevam sodobnih časov.

B) VSEBINSKE ZAHTEVE

1. Znanje o zgodovini

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Visja raven
1.1 Poreklo porabskih Slovencev in njihov prihod v Karpatski bazen.	<p>Temeljna znanja o poreklu porabskih Slovencev.</p> <p>Naselitev v 12. stoletju na zahodu takratne Madžarske, na območju med Rabo in Muro.</p> <p>Položaj in usoda porabskih Slovencev v družbi Kraljevine Madžarske.</p>	<p>Naselitev Slovencev v 6. stoletju na območju med Rabo in Dravo.</p> <p>Pribinova kneževina v Spodnji Panoniji (847-861) - Zalavár.</p> <p>Vloga Cirila in Metoda pri izoblikovanju pismenosti ter abecede slovanskih narodov ter pri širitvi krščanske vere.</p> <p>Spremembe položaja Slovencev na Madžarskem v srednjem veku.</p> <p>Območje med Rabo in Muro je bilo od konca 11. stoletja madžarsko kraljevo posestvo.</p> <p>Upravno pod Železno županijo.</p> <p>Območje, kjer živijo Slovenci, so Madžari imenovali Tótság.</p>
1.2 Pomembnejše postaje porabskih Slovencev pri organiziranju svoje skupnosti.	<p>Oblike družbenega življenja porabskih Slovencev in spreminjanja le-teh.</p> <p>Nastanek naselij v okolici Monoštra med 13. in 16. stoletjem.</p> <p>Poznavanje načina življenja in vrednostnega sistema slovenske skupnosti med spremembami zgodovine.</p> <p>Kmetovanje na majhnih kmetijah, bajtarji brez zemlje, sezonsko delo na madžarskih pristavah.</p>	<p>1183. ustanovitev opatiije v Monoštru ter vloga dogodka pri nastanku porabskih vaseh</p> <p>Vpliv pripadnosti k dvema gospodoma (družina Batthyány in cerkev) na način življenja Slovencev, na oblikovanje njihovega narečja in socialni razvoj.</p> <p>Turški boji v porabskih vaseh.</p> <p>Poznavanje dogodkov povezanih z monoštrsko bitko iz leta 1664.</p> <p>Negativen vpliv nagodbe iz leta 1867 na slovensko narodnost, silne madžarizacije.</p>
1.3 Zgodovina in sedanost narodne manjšine	<p>Predstavitev okoliščin, v katerih je narodnost postala politični dejavnik.</p> <p>Posledice trianonskega sporazuma:</p> <p>Slovence, ki so ostali na Madžarskem, so poimenovali porabski Slovenci, območje, na katerem so živeli pa Porabje.</p> <p>Množično izseljevanje porabskih Slovencev v času velike gospodarske krize.</p> <p>Deportiranje družin na začetku 1950. let.</p> <p>Izseljevanje leta 1956.</p>	<p>1918: Prebujanje narodne zavesti Slovencev na Madžarskem.</p> <p>Mirovna konferenca v Parizu.</p> <p>Začetek samostojne zgodovinske poti porabskih Slovencev.</p> <p>Nepravilno poimenovanje pokrajine „Vendvidék” in prebivalstva „vendek” v madžarščini.</p> <p>Leta 1981 je Železnožupanijski svet s sklepom odpravil izraza „Vend-vidék” in „vendek”.</p>
1.4 Zgodovina matične domovine in pomembni dogodki slovenske narodnosti na Madžarskem.	<p>Povezave med zgodovino matične domovine, predvsem Prekmurja, ki meji z območjem, kjer živijo Slovenci na Madžarskem in zgodovino Slovencev na Madžarskem.</p> <p>Kulturnozgodovinski pomen</p>	<p>Cerkvena in kulturnozgodovinska vloga protestantizma.</p> <p>Pripadnost k Avstro-Ogrski monarhiji.</p> <p>Leto 1848 je bilo leto revolucije pri Slovencih.</p> <p>Osamosvojitvene težnje narodov.</p>

	<p>protestantizma: na začetku 18. stoletja so objavili prve prekmurske knjige (v prekmurskem knjižnem jeziku). Uporabljale so se do leta 1919 oziroma tudi v prvih desetletjih 20. stoletja. Njihov pomen pri ohranjanju narodne zavesti Slovencev na Madžarskem.</p>	<p>Program Zedinjene Slovenije. Težnje jugoslovanskih narodov po neodvisnosti. Razlogi za razpad Jugoslavije. Razglasitev slovenske samostojnosti. Vojna za Slovenijo. Republika Slovenija kot samostojna država. Odnosi Republike Slovenije s Porabjem.</p>
1.5 Zgodovina regionalnega razvoja slovenske narodnosti	<p>Viri o zgodovini regionalnega razvoja slovenske narodnosti Razvoj narodne zavesti med dvema vojnama (širitev knjig Mohorjeve družbe, seznanjanje s slovenskim knjižnim jezikom).</p>	<p>Pripadnost k Železni zupaniji (okraj Tótság). Po 1920 k okraju Monošter-Murska Sobota, kasneje pa k okraju Monoster. Nastanek ljudskih šol njihov vpliv na slovensko narodnost. Zgodovinski dogodki 20. stoletja, njihov vpliv na življenje slovenske narodnosti. Učinki razvoja industrije v Monoštru od konca 60. let 20. stoletja naprej in vpliv teh na življenjske razmere pripadnikov slovenske narodnosti na Madžarskem.</p>

2. Narodopisna znanja

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Visja raven
2.1. Materialna kultura, dediščina slovenske narodnosti.	<p>Materialna dediščina slovenske narodnosti, predstavitev nekaterih značilnih predmetov iz zornega kota njihove vrednosti pri skupnosti.</p> <p>Pomen muzeja v Monoštru s slovensko zbirko (Knjižnica in muzej Móra Ferenc), Kúharjeve spominske hiše na Gornjem Seniku in Muzejske vasi v Sombotelu.</p>	<p>Staro kmečko orodje, njihovo poimenovanje in uporaba. Lončarstvo, tkalstvo, delovni postopki, orodja in izdelki pridelovanja bučnega semena. Zimska opravila (ličkanje koruze, česanje perja, luščenje bučnic, pletenje, pletenje košar, izdelovanje papirnatih rož, itn.)</p>
2.2 Običaji slovenske narodnosti	<p>Običaji povezani z družino, lokalno skupnostjo, verskim življenjem. Običaji povezani s pomembnimi dogodki človeškega življenja: krst, poroka, pogreb.</p> <p>Koledarske šege: božič, novo leto, trije kralji, velika noč, binkosti.</p> <p>Ljudski običaji: pustni običaji, borovo gostovanje kot najbolj atraktiven običaj porabskih Slovencev.</p> <p>Možnosti ohranjanja tradicij v današnjem času: Tradicije preteklosti in sedanjosti v odvisnosti sprememb družbe.</p>	<p>Potek dneva v družini na začetku prejšnjega stoletja.</p> <p>Spomladanski običaji (proščanje ob binkostih).</p> <p>Poročni običaji porabskih Slovencev do konca 1970-ih let.</p> <p>Kulinarična dediščina porabskih Slovencev: najbolj znane vsakdanje jedi, praznične jedi.</p> <p>Ohranjanje še živih običajev (dan svete Lucije, božični koledniki, novoletna, velikonočna, zimska opravila)</p>
2.3 Mediji in negovanje tradicij.	<p>Prisotnost materialne dediščine in običajev, praznikov skupnosti v tisku in elektronskih medijih.</p> <p>Časopis Porabje, Slovenski koledar, Moja Slovenija – revija Slovencev v</p>	<p>Vloga medijev pri ohranjanju tradicionalnih vrednot slovenske narodnosti Prisotnost materialne dediščine in običajev, praznikov skupnosti v tisku in elektronskih</p>

	<p>zamejstvu in po svetu</p> <p>Slovenski radio Radio Monošter Narodnostna oddaja v madžarski televiziji Slovenski utrinki Vloga programov Mura-Raba TV</p>	<p>medijih. Časopis Porabje, Slovenski koledar, Moja Slovenija – revija Slovencev v zamejstvu in po svetu</p> <p>Slovenski radio Radio Monošter Narodnostna oddaja v madžarski televiziji Slovenski utrinki Vloga programov Mura-Raba TV</p>
2.4 Vloga negovanja tradicij pri krepitvi pripadnosti posameznika k skupnosti.	Narodopisna dediščina: družine, vasi, na podlagi starih družinskih slik, razgovora s starimi starši, starejšimi prebivalci porabskih vasic.	<p>Avtotone narodne skupnosti na Madžarskem: 13 narodnosti Slovenci in druge narodne skupnosti (Nemci in Romi) v naselju.</p> <p>Sovplivi iz sožitja z Madžari. (gospodarski, jezikovni, kulturni). Jezikovne interference</p>

3. Znanje o geografiji

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Visja raven
3.1 Naselja slovenske narodnosti na Madžarskem.	Za naselja Slovencev na Madžarskem je značilno: majhne vasi, ilovnati griči, velike gozdne površine, pasniki in travniki, kislata tla, skromni pridelki.	Razvoj naselij skozi stoletja
3.2 Vpliv naselbinskih in geografskih razmer na način življenja slovenske narodnosti	Vpliv naselbin na način življenja posameznika. Nizka zmožnost za vzdževanje prebivalstva območja. Podložniški, kmečki način življenja. Bajtarji, sezonski delavci.	<p>Pokrajina na periferiji vključena med meje (slovensko, avstrijsko), življenje ob meji, vplivi in poslednice življenja v mejnem pasu na slovensko prebivalstvo;</p> <p>Vplivi reliefnih razmer. Naselja na južnih pobočjih. Gozdnata, nenaseljena severna pobočja. Slovenski vpliv na nastanek razpršenih naselij na zahodnem delu Madžarske.</p>
3.3 Ekonomskogeografski vplivi na življenje slovenske narodnosti	<p>Gospodarski stiki Slovencev na Madžarskem. Razvite gospodarske panoge v preteklosti. Sadjarstvo, zganjarstvo, pridelovanje bučnega olja, lončarstvo, tkalstvo. Živinoreja. Trgovanje s telečjim in svinjskim mesom z Avstrijo. Trgovanje z gobami, prodaja gozdnih plodov (smrekovi storzi, siske). Zadruga v 60., 70. letih 20. stoletja: zivinoreja, nabiranje gozdnih sadežev, gozdno gospodarstvo. Zaposlovanje v monoštrskih tovarnah in obdelovanje domače zemlje kot dejavnik gospodarskega razvoja. Dva življenjska sloga povzročata spremembo načina življenja in imata vpliv na doživetje pripadnosti narodnostni skupnosti</p>	<p>Samostojno kmetovanje. Značilnost poljedelstva je oranje na sloge. Leta 1907 načrt za izgradnjo železnice med Monoštrom in Mursko Soboto. Načrt se ni uresnicil zaradi protesta lastnikov zemlje. (Isto se je ponovilo v 90. letih 20. stoletja.) Železnica bi gospodarski razvoj podprla, na neokrnjeno okolje bi pa povzročala slabe vplive</p> <p>Gospodarske razmere- negativen vpliv na obstoj -(odseljavanje mladih).</p>

3.4 Geografski položaj in perspektive za Slovence	Modeli in alternative za slovensko narodnost. Dvojni učinek Narodnega parka Ōrség-Porabje: ovirani industrijski razvoj, podpora turizmu in pridelovanju ekoloske hrane.	Projekti za razvoj Porabja – Razvojna agencija Slovenska krajina kot neprofitna organizacija;
---	--	---

4. Znanje o družbi

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Visja raven
4.1 Socioloske značilnosti slovenske narodnosti	Glavne značilnosti pripadnikov Slovencev na Madžarskem in značilnosti, ki določajo njihove odnose s skupnostjo: socialni položaj in problemi posameznikov, problematika pripadnosti narodnostni skupnosti, vloga družinske skupnosti ali sorodništva; vpliv družine na razvoj osebnost posameznika ter na obstoj narodne	Težke okoliščine za preživetje zaradi slabe kvalitete zemljišč. Težave pri zaposlovanju do sredine 60. let 20. stoletja in po spremembi sistema. Sezonstvo v 20. stoletju Delo na pristavah na Madžarskem in na velikih kmetijskih zadrugah Brezposelnost zaradi oviranega industrijskega razvoja. Nazadovanje kmetovanja zaradi težav pri odkupu pridelkov. Demografske spremembe: zmanjševanje 2stevila prebivalcev, staranje prebivalstva in razlogi tega
4.2 Zavest o pripadnosti k skupnosti in njene značilne oblike.	Funkcije skupnosti. Stiki znotraj skupnosti. Funkcije, značilnosti organizacij, ki krepijo slovensko narodnost Skupnosti in kulturna društva v današnjih slovenskih naseljih.	Projekti za sodelovanje med pobratenimi organizacijami.
4.3 Položaj posameznika v skupnosti slovenske narodnosti	Odkrivanje in predstavitev možnosti posameznika za doživljanje pripadnosti k slovenski skupnosti: negovanje in razvoj maternega jezika in kulture.	Značilne oblike vedenja pri zamenjavi identitete: ohranjanje maternega jezika, zavestno negovanje jezika, sodelovanje pri negovanju običajev in tradicij.

5. Znanje, povezano z jezikom slovenske narodnosti

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Visja raven
5.1 Dejavniki, ki vplivajo na razvoj jezika slovenske narodnosti.	Glavni dejavniki, ki so vplivali na jezik, na različice narečja Slovencev na Madžarskem: pripadnost k dvema zemljiškima gospodoma oziroma cerkvenima župnijama.	Zgodovinski in cerkvenozgodovinski razlogi za značilen razvoj narečja.
5.2 Vloga pogovornega jezika in jezikovnih različic.	Vloga narečja pri ohranjanju identitete. Porabsko narečje kot različica prekmurskega slovenskega jezika. Števan Kūzmič pomemben prekmurski slovenski pisatelj, pedagog, prevajalec Biblije.	Dejavniki, ki vplivajo na uradni jezik, državni jezik in narečje: uporaba jezika v družini in zunaj nje. Slovenski jezik doma in v šoli. Možnosti uporabe jezika narodnosti

		Možnosti učenja maternega jezika.
5.3 Značilnosti slovenskega jezika, ki ga govori slovenska narodnost	Predstavitve značilnosti jezikovnih različic v primerjavi z jezikom matičnega naroda: glavne značilnosti porabskega slovenskega narečja, ki ga sestavljata gornjeseniški in števanovski govor.	Najpomembnejše morfološke in sintaktične značilnosti lokalnega narečja.
5.4 Pisani jezikovni spomeniki slovenske narodnosti	Pisani spomeniki Slovencev na Madžarskem: ustvarjanje Jožefa Košiča. Delovanje Avgusta Pavla Etnološko delo Alojza Dravca, Vendel Teleki: Borovo gostüvanje, Irena Pavlič: Podaraj, Slovenska hišna imena. Sedanje raziskave: Vilko Novak, Marija Kozar Mukic, Francek Mukic, Katarina Hirnök, Karel Krajczar. Sodobni porabski ustvarjalci: Francek Mukič, Irena Barber, Karel Holec, Dušan Mukič	Predstavitve poljubno izbranega jezikovnega spomenika. Poznavanje oziroma predstavitev del.

6. Arhitektura slovenske manjsine

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Visja raven
6.1 Arhitektura slovenske narodnosti	Bivalno okolje Slovencev in zgradbe za družbene namene Slovencev na Madžarskem v preteklosti in danes. Pomembnejše zgradbe slovenskih naselij.	Oblika porabskih naselij. Dimska kuhinja Oprema stare kuhinje, stari kuhinjski predmeti, njihova uporaba in poimenovanje v narečju. Tradicionalna oprema sobe.
6.2 Stilne in funkcionalne značilnosti zgradb, ki jih uporabljajo Slovenci.	Oblikovne in funkcionalne značilnosti arhitekture. Načrt starih kmečkih hiš. Razporeditev stanovanjske hiše in stranskih poslopj na parceli.	Značilnosti porabske ljudske arhitekture.
6.3 Negovanje arhitekturne dediščine slovenske narodnosti na Madžarskem.	Lesena hiša in gospodarska poslopja, ki predstavljajo stanovanjsko kulturo Slovencev na Madžarskem, v Etnološkem muzeju na prostem v Szombathelyu.	

7. Glasba in plesna kultura slovenske manjsine

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Visja raven
7.1 Povezava med običaji, glasbeno in plesno kulturo Slovencev na Madžarskem.	Značilnosti in tradicija petja, instrumentalne glasbe in plesa ter izvajanje teh danes v krogu Slovencev na Madžarskem.	
7.2 Negovanje tradicij in glasbena kultura Slovencev na Madžarskem v sodobnem času.	Negovanje tradicije in zagotavljanje zabave po zahtevah sodobnega časa.	

8. Znanje o narodnostni politiki

TEME	RAVEN IZPITA	
	Srednja raven	Visja raven
8.1 Pravni okviri narodnostne politike.	Predstavitev nastajanja narodnostne zakonodaje v preteklih 50. letih, vplivi in analiza le-te.	
8.2 Temelji in praksa narodnostnega samoupravljanja.	Delovanje slovenskih lokalnih narodnostnih samouprav in državne samouprave.	
8.3 Vloga slovenskih samouprav, društev pri ohranjanju slovenske identitete.	Predstavitev in ocena programov za ohranjanje in posredovanje za prihodnost slovenske identitete, kulture in jezika - prireditve lokalnih samouprav in Državne slovenske samouprave, Zveze Slovencev na Madžarskem;	
8.4 Vloga zagovornika Slovencev v madžarskem parlamentu	Vloga pri povezovanju in posredovanju med gospodarstvom in kulturo dveh držav.	

42. Az R. Mellékletének SZERB NÉPISMERET fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„SZERB NEMZETISÉGI NÉPISMERET

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

A középszint és emelt szint kompetenciái azonosak, a különbség csupán a témák megközelítésének összetettségében, önállóságában van. A vizsga nyelve: szerb.

- A szerb nemzetiségre vonatkozó források (írott, képi, elektronikus) felhasználása, elemzése.
- A kapott források, napi sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók, valamint személyes tapasztalatok alapján nemzetiségi politikai problémák megfogalmazása, okozati viszonyok felismerése, analógia megvonása a múlt és jelen között.
- A tárgyi és szellemi néprajzi hagyaték megismerése, felhasználása a szerb lakta régiók, települések szemléletes bemutatásában, leírásában.
- Publicisztikai írások, szociológiai felmérések tanulmányozása, azok felhasználásával a nemzetiségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.
- A szerb nemzetiség települési területén a földrajzi adottságok, az életviszonyok, életmód és gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése, értelmezése.
- Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával, egy a szerb nemzetiségre különösen jellemző esemény bemutatása.
- A Magyarországon beszélt szerb nyelv jellemző jegyei, nyelvjárási szöveg megértése, köznyelvi tolmácsolása, eltérések felismerése.
- A magyarországi szerb nemzetiség közösség ének-, zene- és tánckultúrájának jellemzése, bemutatása vagy leírása.
- Képzőművészeti alkotások és irodalmi forrásmunkák jellemzése, bemutatása jellegzetes szerb tájakról. Szerb népviseletek, motívumok, színek és a vizsgázó szülőhelye népviseletének felismerése és bemutatása.
- Hagyományos műsoros ünnepség tervezése, összeállítása, szöveges műsorajánló készítése.
- A nemzetiségi politika kereteit meghatározó jogszabályok ismerete, elemzése, esettanulmányok készítése, a jogalkalmazás gyakorlati kérdéseinek bemutatása.
- Egy szerb nemzetiségi önkormányzat, egyesület, alapítvány, civil szervezet érdekképviselői lehetőségeinek kritikai bemutatása.

B) TARTALMI KÖVETELMÉNYEK

A közép- és az emelt szintű a vizsgakövetelmények ismeretanyaga lényegében nem különbözik. Középszinten kisebb elméleti háttérrel a személyes tapasztalatok, megszerzhető ismeretek felhasználása, míg az emelt szinten az átfogóbb összefüggéslátás, az információk, tapasztalatok elvontak, általánosabb, összetettebb kifejezése a cél. Ezt a vizsgázónak írásban és szóban egyaránt tanúsítania kell.

1. Történeti ismeretek

Témakörök	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
Őshaza, balkáni honfoglalás.	A szlávok őshazája, a szétvándorlás okai; délszlávok a Balkánon a VI-VII. században.	A délszláv-kép változása a bizánci forrásokban.
Az első szerb államalakulatok.	A szerbek a bolgár és bizánci állam „háromszögében”.	Duklja vagy Raska a kezdetektől a XII. századig.
A Nemanjic-kor (Nemanja-tól	A középkori szerb állam	A Nemanjić-kolostorok anyagi és

Stefan Decanski-ig).	(nagyzsúpánság, királyság) politikatörténete.	szellemi kultúrája.
A Szerb Császárság és a tartományurak kora.	Koszovói csata - előzményei, lefolyása, következményei.	Dusanov Zakonik alapján a középkori szerb társadalom képe.
A Szerb Despotátus.	Az egyik szerb deszpothész uralkodói portréja (pl. Stefan Lazarević Visoki).	A Szerb Despotátus és a középkori magyar állam kapcsolata (pl. a Brankovicok és a Hunyadiak).
A balkáni szerbek a török hódoltság alatt (1459-1804). A magyarországi szerbek 1690-es „nagy” bevándorlása.	A szerb nép helyzete az Oszmánok alatt (pl. raja, kiváltságos rétegek, felkelések). Arsenije III. Carnojevic pátriárka szerepe a nagy bevándorlásban.	Az Ipek Patriarkhátus és a pravoszláv egyház nemzetmegtartó szerepe. I. Lipót császár privilégiumai.
Az első és a második szerb felkelés kora.	Karadorđe vagy Miloš portréja.	Élet az első modernkori szerb államban (pl. a Popečiteljski Sovjet Serbski tevékenysége alapján).
Az Obrenovic-ház uralma.	Mihailo Obrenović portréja.	Az Obrenović-kori szerb állam az alkotmányok változása tükrében.
A Karadjordjevic-ház uralma.	Az Osloboditelj vagy az Ujedinitelj portréja.	A jugoszláv eszme megvalósulása (pl. a fegyveres harcokban, diplomáciai küzdelmekben, a Királyi Jugoszlávia nemzetiségi politikája).
A szerbek Pest-Budán a XIX. században.	Stojan Vujčić monográfiája alapján: „Idegenvezetés” a Belvárosban vagy a Tabánban.	Egy korabeli szerb intézmény tevékenységének részletes bemutatása (pl. Tekelijanum).

2. Néprajzi ismeretek

Témakörök	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A szerb nemzetiség tárgyi kultúrája, szokásai.	A szerbek lakta település földrajzi adottságainak ismerete, jellemzői. A szerb családi ház jellegzetessége. A településen lévő házak, lakberendezések összehasonlítása. A családi és rokoni kapcsolatok felismerése, megnevezése, az összetartás fontossága régen és ma.	Projektterv készítése tárgyi gyűjtésre és kiállításra. A generációk együttélésének problematikája, annak elemzése és mára való kivetítése.
A szerb nemzetiség szokásrendszere.	A naptári év szokásai, ünnepei. A családi események jellegzetessége. Egyházi ünnepekkel kapcsolatos hagyományok, rítusok. Munkához, évszakokhoz, időjáráshoz kapcsolódó szerb	Projektterv készítése szokások gyűjtésére. Pl. egy szerb lakodalom menetéről, rituális eseményeiről, szereplőkről, szokásokról.

	<p>ünnepi népszokások, lírai versekben (népdalok) megjelenő motívumok alapján.</p> <p>„Elmúlt régi, szépszokásaink”</p> <p>Lázár szombatja,</p> <p>Lázár füzfaága.</p>	
A szerb nemzetiség népviselete.	<p>Lakóhelyének legjellemzőbb férfi és női népviseletének, hajviseletének jellemzői.</p> <p>A néptáncsoportok népviselete: színek, anyagok, formák, bemutatása.</p> <p>A szerbiai táj (Sumadija) és szülőhelye népviseletének bemutatása.</p>	Korok és divatok bemutatása, a változások folyamatai és okai.
Étkezési szokások.	<p>A szerbek étkezési és főzési kultúrája. Jellegzetes szerb ételek; a mindennapokhoz, az ünnepekhez, hagyományokhoz kapcsolódó étrend összeállítása.</p> <p>Bőjtős időszakra (karácsony, húsvét) jellemző szokások, néhány étel elkészítésének módja, leírása.</p>	A szerb nemzetiség étkezési szokásainak összehasonlítása más nemzetiségek szokásaival, illetve a többségi nemzetével.
A szerb nemzetiség médiája.	<p>A magyarországi szerb írott és elektronikus médiájának szerepe a nemzetiség értékeinek fenntartásában.</p> <p>Véleménynyilvánítás a Srpske Narodne Novine által közölt tartalmakkal kapcsolatban.</p>	Egy több részes néprajzi műsorsorozat terve a Szerb Rádió számára.

3. Földrajzi ismeretek

Témakörök	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A magyarországi szerbek régiói.	A szerbek lakta régiók sajátosságainak bemutatása, földrajzi adottságainak leírása	Térkép készítése a vizsgázó saját régiójáról, a természeti, néprajzi és kulturális nevezetességek listájával.
A földrajzi adottságok és az életmód összefüggései.	A földrajzi környezet és a specifikus kisebbségi lét hatásának bemutatása, az életviszonyok értelmezése. A szerb táj bemutatása irodalmi és képzőművészeti alkotások felhasználásával.	Az életmód változásának megismertetése irodalmi és történelmi szemelvények alapján.
Ismeretek az anyaország földrajzáról.	Szerbia régióinak földrajzi fekvésének, tájegységeinek bemutatása, természeti	Szerbia északi területeinek természetföldrajzi jellemzése (Vojvodina, Novi Sad, Fruska

	szépségeinek és turisztikai nevezetességeinek leírása. Forrásanyagok alapján Szerbia jelentősebb központjának, városainak bemutatása.	gora).
--	---	--------

4. Társadalmi ismeretek

Témakörök	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A magyarországi szerbség közösségi kapcsolatai.	A különböző népcsoportokhoz tartozók alapvető és nagyobb közösségi kapcsolatai. A szerb összetartozást erősítő országos rendezvények (Szent Száva, Szent Vid) funkcióinak, jellemzőinek értelmezése.	Esettanulmány alapján a magyarországi szerbség közösségi és etnikai identitásának elemzése.
A szerb nemzetiségű egyén helye és a többes közösségi kötődések hatásai.	Egy közösségi kapcsolat jellemzése. Kulturális emlékhelyek (Grábóc, Szentendre) szerepe az egyén és a közösség életében.	Az identitásvállalás megnyilvánulási formái.

5. A szerb nemzetiség nyelve

Témakörök	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A szerb nyelvi fejlődésre ható tényezők.	A szerb nyelv helye a szláv nyelvek sorában. A szerb nyelvfejlődés jelentős állomásainak bemutatása. Vuk Karadzic, a szerb nyelv megújítója, szerepe a szerb nyelv fejlődésében.	A tájékozottság bizonyítása szövegeken.
A köznyelv és a nyelvi változatok szerepe.	A dialektus bemutatása példák alapján. Egy saját környezetből választott nyelvjárásban hallott szöveg tolmácsolása. A kiejtés mód bemutatása irodalmi műveken. A magyarországi szerbek anyanyelve, az anyanyelv szerepe az identitás megőrzésében.	A média hatása a mindennapi nyelvhasználatra. Olyan irodalmi műalkotás értelmezése, amelyek központi témája a nyelvhasználat. A bilíngvizmus ismérvei.

6. A szerb nemzetiség épített környezete

Témakörök	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
Szerb építészet.	A középkori építészet a ras-i, szerb bizánci, a moravai iskola, a freskó	Építészeti stílusok felismerése és bemutatása írásban (Hilandar,

	és ikonfestészet jellemző jegyeinek bemutatása.	Studenica kolostorok).
A magyarországi szerb képzőművészet, építészet.	A magyarországi szerb ortodox templomok sajátos stílusának bemutatása.	Mihailo Zivkovic budai ikonfestő munkáinak, a szentendrei Blagovestenska-templom ikonosztáziójának elemzése.
Az épített környezet formái és funkcionális vonásai.	Vázlatkészítés saját települése alaprajzáról, szerb utcanevek megnevezése, és azok kialakulásainak bemutatása.	Saját település szerb nemzetiségi építészetének formai jegyei.
A szerb nemzetiségi örökség védelme.	A vizsgázó lakóhelyére vonatkozó értékmentő program vázlatának elkészítése.	Egy értékmentő program megvalósításának részletes bemutatása.

7. A szerb nemzetiség zene-, ének- és tánckultúrája

Témakörök	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
Szerb népzene, népdalok jellemzése.	A szerb zeneszerzés és az egyházi zene, valamint népdalkutatás első kezdeményezőjének (Kornelije Stankovic) írásos bemutatása.	Egy bizánci egyházi szövegű ének lejegyzése.
	A zene, a hangszeres éneklés szerepe a hétköznapi és ünnepek szokásrendszerében.	Lakodalmos dalok bemutatása, elemzése.
	Vujicsis Tihamér zenei hagyatékának bemutatása.	A Vujicsics Együttes névadója gyűjtőmunkájának bemutatása.
A magyarországi szerbek tánckultúrája.	A szerb tradicionális táncok leírása, elemzése.	Szertartásos, archaikus táncok leírása (Dodole, Lazarice).
A hagyományörzés a szerb zenekultúrában.	Egy énekes, zenés táncos műsorajánló program elkészítése.	Műsorajánló elkészítése egy hagyományörző programról.

8. Nemzetiségi politikai ismeretek

Témakörök	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A nemzetiségi politika jogszabályi keretei.	A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi törvény alapvető ismerete, s annak hatásai. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe.	A nemzetiségeket érintő törvények elemzése.
A nemzetiségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata.	Egy szerb nemzetiségi önkormányzat működésének bemutatása.	A nemzetiségi önkormányzati választási rendszer jellemzése.
A szerb nemzetiségi	A régió egyesületeinek, civil	Javaslatok megfogalmazása a

önkormányzatok, egyesületek programjainak szerepe az önazonosság megtartásában.	szerveződéseinek, programjainak, működési elveinek bemutatása. A rendszerváltás óta létrehozott és a Szerb Országos Önkormányzat által működtetett tudományos, pedagógiai, kulturális és köznevelési intézmények.	helyi, regionális vagy országos politika számára a nemzetiségi identitás támogatására.
---	---	--

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga 15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgozása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.

A projekt témája a tanulmányok alatt érintett nyolc ismeretszoport (lásd Részletes követelmények) bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.

A projekttel szemben támasztott követelmények:

10-20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek, illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát,

szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes élményeket.

A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanulói jogviszonnyal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanulói jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.

A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

Értékelés

A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

I. Tartalom

a) komplexitás, a téma többoldalú megközelítése	30 pont
b) a téma újszerű megközelítése	10 pont
c) bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése	5 pont

II. A projektkészítés folyamata

a) a projekt fázisainak megjelenítése	5 pont
b) az egyéni kutatómunka megjelenítése	15 pont

III. Forma

a) nyelvi megformáltság	8 pont
b) szerkezet, végső megjelenítés minősége	7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmenyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A vizsgázó 5 percen bemutatja projektmunkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tételsor a négy kötelező ismeretscsoportból összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, a Szerb nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek) A témakörök arányait a felkészülés során érvényesített súlypontok határozzák meg, de a tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy ismeretscsoportot. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a felelet része.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

A projekt bemutatása - összesen 20 pont

- a projektmunka lényegre törő összefoglalása	7 pont
- prezentációs technika, előadásmód	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont
- szemléltetés	3 pont

A szóbeli tétel értékelése - összesen 50 pont

- tartalom	25 pont
------------	---------

- a forrás elemzése	10 pont
- nyelvi megformáltság	10 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
180 perc	20 perc
Esszé	Tétel kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva) egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc ismeretsoporból (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételből áll. Az „A” altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Kisebbségpolitikai ismeretek témakörből, a „B” altételt a Néprajzi ismeretek és a Szerb nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek témakörből húzza. Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat. A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két feladatban meghatározott témákat kifejtse.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

1. „A” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

2. „B” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

43. Az R. Mellékletének Maturuski ispit iz srpskog narodopisa fejezete és az azt követő szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„МАТУРСКИ ИСПИТ ИЗ СРПСКОГ НАРОДОПИСА

I Детаљни захтеви за матурски испит

A) Вештине

Вештине које ученик треба аћ усвоји односе се подједнако на средњи и на виши степен матуре. Ова два степена матурског испита разликују се једино по конкретном односно апстрактном приступу темама, његовој комплексности, као и степену самосталности која се захтева од ученика.

- Примена и анализа извора (писани, визуелни и електронски извори) који се односе на српску мањину.

- Способност уочавања проблема мањинске политике, препознавања узрочно-последичних веза и повлачења паралеле између садашњости и прошлости на основу датих извора, публицистичких текстова из дневне штампе, визуелних и аудио историјских извора, електронских медија, као и из личног искуства.

- Стицање знања о вредностима музичког блага српског народа и његова примена при описивању и приказивању регија, насеља које настањује српски живаљ.

- Проучавање, одабирање и употреба публицистичких текстова и социолошких истраживања у циљу приказивања и тумачења односа појединца и заједнице унутар српске мањине.

- Способност уочавања и тумачења веза између географских обележја, услова и начина живота и економских односа на територијама насељеним српским живљем.

- Приказивање појаве посебно карактеристичне за српску мањину на основу података добијених путем истраживачког рада на катрографским, историјским, економско-географским, демографским изворима као и изворима везаним за дато насеље.

- Карактеристичне црте говора Срба у Мађарској, разумевање текста датог у дијалекту и његово тумачење, препознавање разлика између дијалекта и говорног језика.

- Приказ или опис карактеристика музичке и плесне културе српске заједнице у Мађарској.

- Приказ обележја ликовно-уметничких и књижевних дела карактеристичних за одређене српске територије. Препознавање и представљање српских народних ношњи, њихових мотива, боја и порекла.

- Планирање програма једне традиционалне свечаности, састављање текстуалног дела програма на основу различитих извора.

- Познавање, анализа закона који одређују оквире мањинске политике, израда и презентација студија о примени датих закона у пракси.

- Критичка приказ једне српске мањинске самоуправе, савеза, удружења, фондације, невладине организације.

Б) Садржај градива

ВИШИ И СРЕДЊИ СТЕПЕН

Средњи и виши степен матурског испита по садржају градива које се захтева суштински се не разликује. На средњем степену од ученика се очекује да, уз мању теоријску основу, уме да употреби како доступне информације, тако и своје лично искуство за доношење закључака, док се на вишем степену очекује да ученик на основу свог личног искуства и доступних му информација путем апстрактног мишљења створи и прикаже једну општију, комплекснију слику о повезаности појава. Ове способности ученик треба да покаже како у писменом, тако и у усменом облику.

1. Историја

Тематске целине	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
1. Прапостојбина, досељавање на Балканско полуострво	Прапостојбина Словена, узроци сеобе; Јужни Словени на Балкану у VI и VII веку	Промена слике о Јужним Словенима у византијским изворима
2. Стварање првих српских држава	Срби у између Бугарске и Византије	Дукља или Рашка од почетака до XII века
3. Доба Немањића (од Стефана Немање до Стефана Дечанског)	Политичка историја српске средњовековне државе	Материјална и духовна димензија Немањићких манастира
4. Српско царство и доба обласних господара	Косовски бој - догађања уочи, ток битке и последице	Слика средњовековног српског друштва на основу Душановог законика
5. Српска деспотовина	Портрет једног српског деспота (нпр. Стефана Лазаревића Високог)	Везе између Српске деспотовине и средњовековне мађарске државе (нпр. Бранковићи и Хуњадијеви)
6. Срби на Балкану за време турске владавине (1459-1804)	Положај српског народа под Османлијама (нпр. раја, привилегизовани слојеви; свакодневни живот и устанци)	Улога Пећке патријаршије у одржању српског народа
7. Први и Други српски устанак	Портрет Карађорђа или Милоша Обреновића	Живот у првој модерној српској држави (дрђа Правитељствујушчег совјета сербског)
8. Владавина династије Обреновић	Портрет Михаила Обреновића	Обреновићевска Србија након промене устава
9. Владавина династије Карађорђевић	Портрет Ослободитеља или Ујединитеља	Остварење идеје југословенства (нпр. дипломатским путем или оружаном борбом; или мањинска политика у Краљевини Југославији
10. Срби у Пешти и Будиму током „дугог“ XIX века	На основу монографије Стојана Вујичића: „Разгледање града” -Белварош или Табан	Детаљни приказ делатности једне српске установе из датог периода (нпр. Текелијанум)

2. Етнографија

Тематске целине	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
1. Обичаји и предмети везани за живот Срба у Мађарској	Познавање и карактеристике географских обележја српских насеља. Карактеристике српских породичних кућа. Поређење кућа и њиховог уређења унутар једног насеља. Способност препознавања и именовања породичних и родбинских веза, значај и улога породице у прошлости и данас.	Израда плана за пројекат сакупљања и излагања сакупљених предмета. Анализа проблематике заједничког живота више генерација и њена пројекција на данашњу ситуацију.
2. Обичаји српске мањине у Мађарској	Празници и обичаји у току једне календарске године. Карактеристике породичних окупљања. Обичаји и обреди везани за црквене празнике. Народни празнични обичаји који се везују за рад, годишња доба и временске прилике, на основу мотива у лирским (народним) песмама. „Стари, добри обичаји” као што су Лазарева субота, Лазарева врбовина.	Израда плана за пројекат сакупљања обичаја. На пример о току једне свадбе, њеним учесницима, обредним и другим обичајима.
3. Народна ношња српске мањине	Најкарактеристичнија обележја мушких и женских народних ношњи и фризура у родном насељу. Приказ народних ношњи фолклорних група на основу облика, боја и материјала. Приказ пејзажа родног краја (нпр. Шумадија) и народне ношње у том крају Србије.	Приказивање моде у различитим периодима, токови и узроци промена.
4. Српска кухиња	Култура кувања и исхране код Срба. Типична свакодневна и празнична јела, традиционални начин исхране. Израда јеловника. Обичаји карактеристични за период поста (Божић, Ускрс), опис и начин припремања неколико јела.	Поређење српске традиционалне кухиње са кухињама других мањинских народа, односно већинског народа.
5. Медији српске мањине у Мађарској	Улога писаних и електронских медија Срба у Мађарској у о-óâíśó вредности српске мањинске заједнице. Изражавање свог мишљења о текстовима објављеним у Српским народним новинама.	Израда плана за емисију на Српском радију

3. Географија

Тематске целине	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
1. Регије Срба у Мађарској	Регије насељене Србима, њихове карактеристике и природна обележја.	Израда географске карте

2. Повезаност природних обележја и начина живота	Приказ узајамног утицаја природног окружења и специфичних карактеристика српске мањине, тумачење животних прилика. Анализа српских крајева уз коришћење географских извора, књижевних и ликовно-уметничких дела као основе.	Приказивање промена у начину живота на основу одломака из књижевних и историјских текстова.
3. Географија земље матице	Приказ географског положаја Србије и Црне Горе и њена географска подела. Опис природних лепота и туристичких знаменитости. Приказ најзначајнијих градова у Србији и Црној Гори на основу оригиналног материјала.	Природно-географске карактеристике северних делова Србије (Војводина, Нови Сад, Фрушка гора)

4. Друштво

Тематске целине	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
1. Национална свест, мањински идентитет и однос према већинском народу.	Представљање и тумачење критеријума који одређују карактер контакта припадника етничке групе са већинским народом. Карактеристика и функција приредби које организује српска заједница на државном нивоу ради јачања националне свести (Свети Сава, Видовдан)	Студијска анализа етничког идентитета унутар заједнице Срба у Мађарској данас
2. Положај припадника српске мањинске заједнице, утицаји вишеструке националне припадности.	Карактеристике везе са заједницом. Утицај културних споменика (Грабовац, Сентандреја) на појединца и заједницу.	Видови испољавања националне свести.

5. Језик Срба у Мађарској

Тематске целине	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
Фактори који утичу на развој српског језика	Српски језик као припадник групе словенских језика. Приказивање значајних станица у развоју српског језика. Вук Карацић као реформатор српског језика и његова улога у развоју српског језика.	Способност сналажења у текстовима на тему језика.

Говорни језик и улога језиџких промена	Приказивање једног дијалекта помоћу примера. Тумачење карактеристика говора своје околине на основу текста писаног датим дијалектом. Приказивање изговора на примерима из књижевних дела. Матерњи језик Срба у Мађарској као основно обележје националне свести.	Утицај медија на свакодневни говор. Тумачење књижевних дела чија је главна тема употреба језика. Основне карактеристике билингвизма.
---	--	--

6. Архитектура Срба у Мађарској

Тематске целине	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
Српска архитектура	Основне карактеристике сликања фресака и икона; рашка, српско-византијска и моравска школа као најважније школе средњовековне архитектуре	Препознавање и приказивање архитектонских стилова у писаном облику (манастири Хиландар, Студеница)
Ликовна уметност и архитектура Срба у Мађарској	Приказ својеврсног стила у ком су грађене српске православне цркве у Мађарској	Анализа иконостаса у Благовештенској цркви у Сентандреји, дела будимског иконописца Михајла Живковића.
Функционалне и формалне одлике архитектонског, грађеног окружења.	Израда скице нацрта основе родног места, српски називи у именима улица и њихова историја.	Приказ основних одлика архитектуре Срба у Мађарској на примеру родног места.
Заштита српске националне баштине	Израда скице програма за заштиту дела националне баштине у свом родном месту.	Комплетна израда програма за заштиту дела националне баштине у свом родном месту.

7. Музика, песма и плес код Срба у Мађарској

Тематске целине	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
Карактеристике српске народне музике и народних песама	Писмени приказ уметничке делатности Корнелија Станковића на пољу истраживања компоноване музике и црквене музике код Срба, и првог сакупљача народних песама. Музика и певање уз инструменталну пратњу у свакодневном животу и на празнике. Приказ музичке делатности Тихомира Вујичића.	Запис текста једне византијске црквене песме Сакупљање и анализа свадбених песама
Плес код Срба у	Опис и анализа традиционалних српских	Приказ и опис наставка и обраде сакупљачког рада започетог од стране именодавца Ансамбла Вујичић. Опис обредних, архаичних плесова

Мађарској Очување традиције у српској музичкој култури	плесова. Израда предлога програма за један музичко-плесни, програм.	(Додоле, Лазарице) Израда предлога програма чији је циљ очување српске музичке традиције.
---	--	--

8. Мањинска политика

Тематске целине	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
Законски оквири мањинске политике	Утицаји закона који се односе на мањинске народе.	Анализа закона који се односе на мањинске народе.
Основе и пракса система мањинских самоуправа	Приказ делатности једне српске мањинске самоуправе.	Карактеристике изборног система код мањинских самоуправа.
Улога српских мањинских самоуправа и удружења у очувању идентитета.	Приказ програма и принципа делатности цивилних организација регионалних удружења.	Формулисање предлога за подржавање мањинског идентитета у оквиру регионалне или земаљске политике.
Основа функционисања и пракса мањински самоуправа	Приказ рада једне мањинске самоуправе.	Карактерисање избора мањинских самоуправа
Програми мањинских самоуправа и њихов значај у очувању идентитета.	Приказ цивилних организација, удружења, њихов програм и принцип рада. Српска мањинска самоуправа и одржаване режона основане и одржаване научне, педагошке, културне и просветне устаниве.	Формулисање предлога мањинским самоуправама или државној политици за очување мањинског идентитета.

II. опис испита

Делови испита

Средњи степен		Виши степен	
Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
Пројекат	15 минута	180 минута	20 минута
80 бодова	70 бодова	100 бодова	50 бодова

Средства која се могу користити на испиту

	Средњи степен		Виши степен	
	Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
Обезбеђује кандидат	НЕМА	НЕМА	Једнојезични речник	НЕМА
Обезбеђује надлежна институција	НЕМА	Средства која су назначена у датом задатку (фотографија, штампа и	НЕМА	Средства која су назначена у датом задатку (фотографија, штампа и

		електронички подаци)		електронички подаци)
--	--	----------------------	--	----------------------

Јавно саопштење

	Средњи степен		Виши степен	
	Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
Градиво	НЕМА	Наслови теза	НЕМА	НЕМА
Када?	НЕМА	У складу са правним регулисањем	НЕМА	У складу са правним регулисањем

Испит средњег степена

Писмени испит (пројект)	Усмени испит 15 минута	
Самостална обрада једне теме током године	Одбрана пројекта	Објашњење једне тезе
80 бодова	20 бодова	50 бодова

Писмени испит

Садржајне и формалне карактеристике писменог задатка

Израда једног пројекта замењује писмени испит.

Тему пројекта кандидат може изабрати од било које обрађене теме током школовања (Види детаљније захтеве!), а коју тему кандидат брани на усменом испиту.

Захтеви у вези пројекта:

Обим радње износи 10 до 20 страница, у коме обширност текста, без прилога, са величином слова 12 и размаком редова 1,5 мора достићи 5 страница. У пројекту се разрађују следеће теме: образложење одабира теме, формирање хипотезе односно постављених циљева, библиографију, податке о стручној литератури, опис прикупљања података, разлагање садржајног дела теме, закључке и лична искуства.

Рад на пројекту је, од избора теме до коначног облика, самосталан рад. Кандидат током израде пројекта може тражити помоћ од конзулента. Ако кандидат више нема статус ученика, а жели помоћ конзулента, онда сам мора бринути о конзуленту. Кандидат који има статус ученика може узети за конзулента и стручног професора. Кандидат готов пројекат предаје најкасније до почетка писменог испитног рока.

Кандидат за представљање пројекта израђује кратку скицу на основу које брани пројекат током испита.

Оцена

За пројекат се може дати укупно 80 бодова. Оцена ученика се обавља помоћу средњег упутства за бодовање која садржи следеће опште критеријуме за оцену.

I. Садржај

- a) Комплексност, приступ тему с више страна 30 бодова
- b) иновативни приступ теми 10 бодова
- c) Приказ библиографије и стручне литературе у вези са темом 5 бодова

II. Процес израде пројекта

- a) Приказ фаза пројекта 5 бодова
- b) приказ појединачног истраживачког рада 15 бодова

III. Форма

a) Обликованост 8 бодова

b) структура, квалитет коначног изгледа 7 бодова

Уколико је текст знатно краћи од минималне дужине текста (мање од 4 странице) пројекат се не може бодовати.

Усмени испит

Садржајне и формалне карактеристике теза усменог испита

Садржајна структура

Кандидат у року од 5 минута приказује свој пројекат. Након тога има на располагању 10 минута за израду своје тезе.

Састављање теза задатак је надлежне институције. Низ теза се састоји од 20 теза које су састављене од четири обавезних група (историјско знање, мањинска политика, етнографско знање, и познавање српског мањинског језика) Величину тематских кругова одређује се на основу акцента који стављен током припреме кандидата, али тезе у целини морају покривати све четири групе. Свака од теза мора да садржи и један извор у вези теме, чија је анализа такође део одговора.

Оцена

За овај испит максимално може се дати 70 бодова. Унутар тога за презентацију пројекта може се дати 20, а за анализу тезе 50 бодова. Бодовање ученика се обавља применом следећег упутства за оцену и исправљање која садржи следеће критеријуме:

Приказивање пројекта - укупно 20 бодова

- сажетак пројекта са најбитнијим садржајем 7 бодова

- начин представљања 5 бодова

- језичка правилност 5 бодова

- прегледност 3 бода

Оцена усмене тезе - укупно 50 бодова

- садржај 25 бодова

- анализа извора 10 бодова

- језичка правилност 10 бодова

- структура, градња одговора 5 бодова

Испит вишег степена

Писмени испит 180 минута	Усмени испит 20 минута
Есеј	Израда тезе
100 бодова	50 бодова

Писмени испит

Садржајне и формалне карактеристике задатка

На писменом делу испита вишег степена кандидат мора на основу средњих задатака (бирајући од три наслова) написати есеј од 600-700 речи.

Писмени испит је заснован на детаљним испитним захтевима. Писмени део испита садржи задатак који је заснован на осам под тема (види детаљне захтеве!) у вези којима кандидат излаже о теми подрживши је својим мислима и изворима који су дати уз дату тему.

Оцена

За цели одговор може се дати највише 100 бодова. Упутство за бодовање садржи упутство за бодовање писменог дела испита.

Усмени испит

Садржајне и формалне карактеристике усменог испита

Садржајна структура

За усмени централно се израђује 10 теза. Свака теза се састоји од две подтезе. Под „А” кандидат извлачи из тематских кругова историје, мањинске политике, а под „В” извлачи из тематских кругова етнографије и познавање мањинског српског језика. Унутар појединих тема опширност појединих тема је 50-50%, понеки тематски круг може бити опширнији. За оба задатка кандидату стоји на располагању по 10-10 минута.

Оцена

За овај део испита може се дати највише 50 бодова. На две подтезе може се дати 25 бодова. Бодовање ученика обавља се помоћу следеће упуте која садрже најважније карактеристике бодовања.

1. Подтеза „А”:

- Садржај 15 бодова
- структура 5 бодова
- језичка правилност 5 бодова

2. Подтеза „В”:

- садржај 15 бодова
- структура 5 бодова
- језичка правилност 5 бодова”

44. Az R. Mellékletének REFORMÁTUS HIT TAN fejezet, II. A VIZSGA LEÍRÁSA cím, KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA alcímet követő táblázata helyébe a következő rendelkezés lép:

”

Szöbeli vizsga	
15 perc	
Egy tétel kifejtése	
A feladat	B feladat
10 perc	5 perc
35 pont	15 pont
50 pont	

”

45. Az R. Mellékletének REFORMÁTUS HIT TAN fejezet II. A VIZSGA LEÍRÁSA cím, EMELT SZINTŰ VIZSGA alcímet követő táblázata helyébe a következő rendelkezés lép:

”

Írásbeli vizsga	Szöbeli vizsga	
180 perc	20 perc	
Feladatlap	Egy tétel kifejtése	
100 pont	A feladat	B feladat
	15 perc	5 perc
	35 pont	15 pont
	50 pont	

”

46. Az R. Mellékletének BELÜGYI RENDÉSZETI ISMERETEK fejezet, II. A VIZSGA LEÍRÁSA cím A vizsgán használható segédeszközök pontját követő táblázata helyébe a következő rendelkezés lép:

”

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szöbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szöbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	körző, vonalzó, íróeszköz	NINCS	körző, vonalzó, íróeszköz	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	Távcső, tájoló, iránytű, 1:40.000 méretarányú turistatérkép, közúti gépjárművekben rendszeresített elsősegély-csomag, a szükséges jogszabályok vagy azok kivonata. Rendfokozati jelzéseket, rendszámablákat és államjelzéseket bemutató képek, tablók. Nyomrógzító eszközök, rendészeti technikai eszközök (könnygázszóró palack, rendőrbot, bilincs), vagy ezek hiányában az eszközök képei is felhasználhatók.	NINCS	Távcső, tájoló, iránytű, 1:40.000 méretarányú turistatérkép, közúti gépjárművekben rendszeresített elsősegély-csomag, a szükséges jogszabályok vagy azok kivonata. Rendfokozati jelzéseket, rendszámablákat és államjelzéseket bemutató képek, tablók. Nyomrógzító eszközök, rendészeti technikai eszközök (könnygázszóró palack, rendőrbot, bilincs), vagy ezek hiányában az eszközök képei is felhasználhatók.

”